

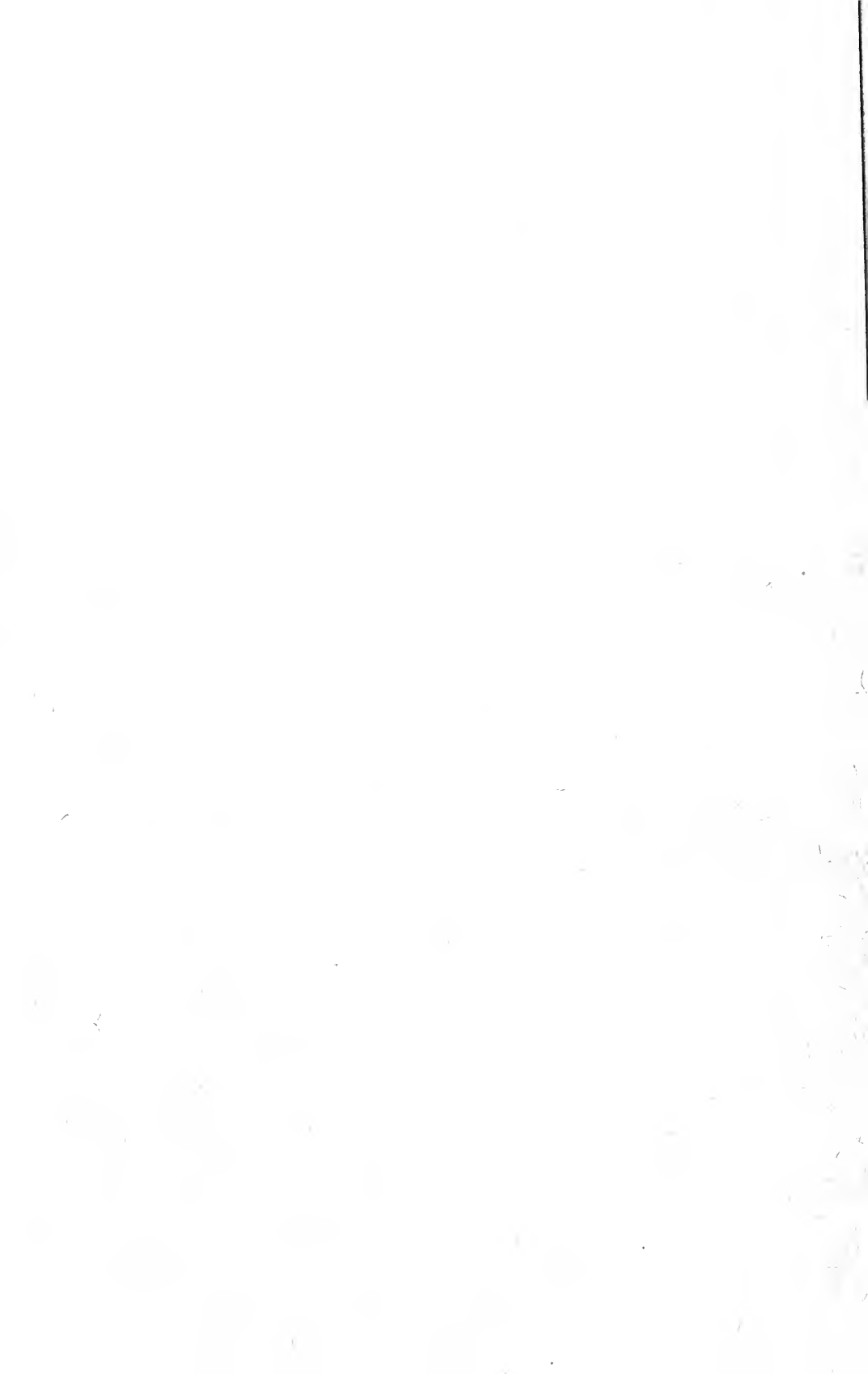
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01152260 4

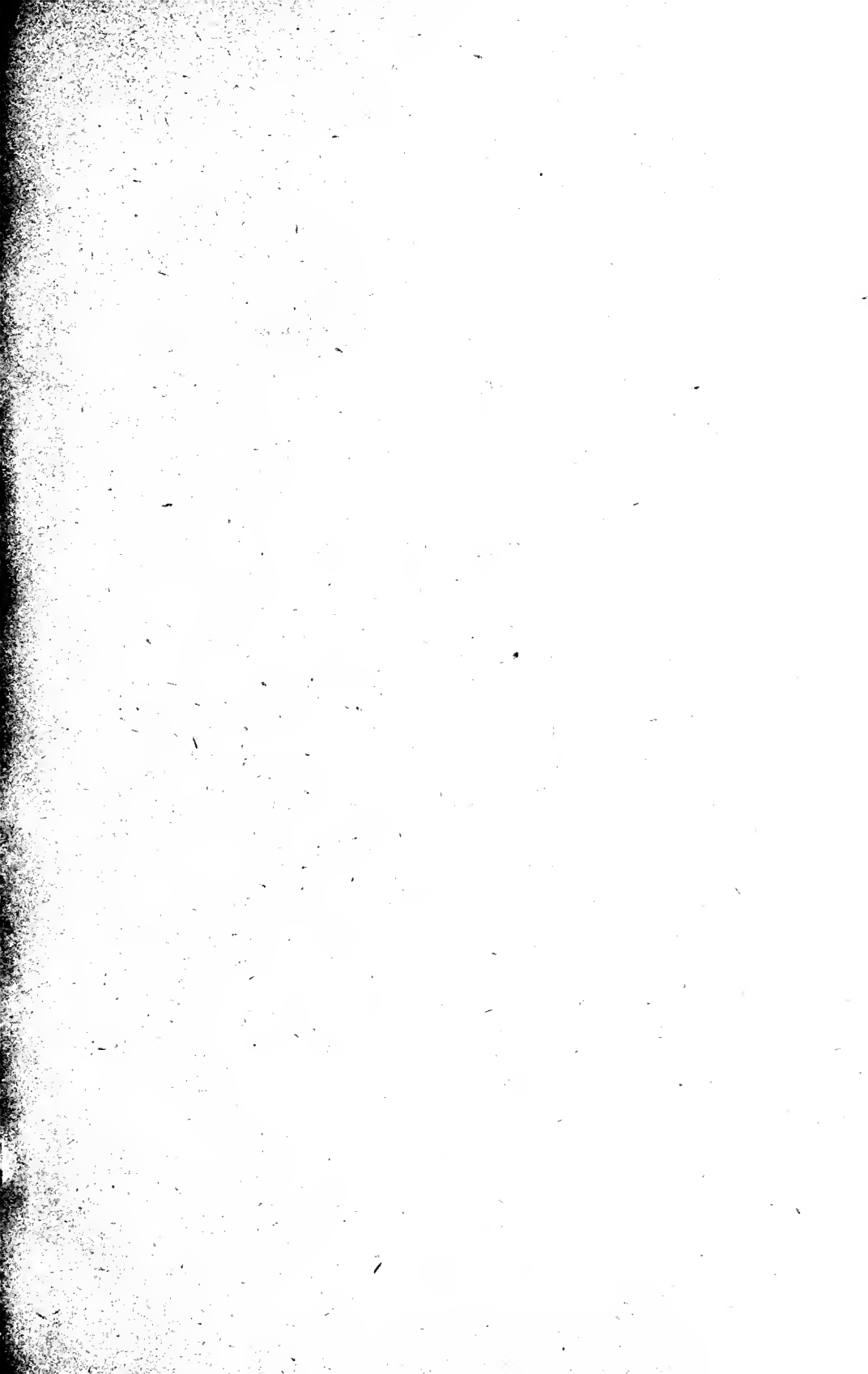

صحیفه	صحیفه
۴۸۳ قصبهٔ فنار	۴۲۵ اشکال قلعهٔ ادرنه
۴۸۲ قصبهٔ چتالجه	۴۲۶ وضع اساس قلعهٔ ادرنه
۴۸۹ ستایش کاغذخانه	۴۲۸ ستایش انهارثلاثة
۴۹۱ ملك احمد پاشانك صدارت	۴۲۸ ادرنه نك حاكملى
قائم مقامى	۴۳۰ ادرنه نك جوامع شريفهسى
۴۹۶ غرائب درويشان ذیشان	۴۳۲ جامع غازى مرادخان
۵۰۲ ابشير پاشا ايله ملاقات	۴۳۳ ستایش جامع خرم
۵۰۷ ابشير پاشانك صدارتله استانبوله	۴۳۵ غازى مرادبك ويازيد جامعلرى
كليشى	۴۳۷ جامع عبرت مثال سايم ثانى
۵۱۱ تدبير ابشير پاشا	۴۴۶ ادرنه نك مسجد و مدرسه لرى
۵۱۲ شجاعت ملك احمد پاشا	۴۴۹ اوصاف تكيهٔ درويشان
۵۱۳ ابشير پاشايه اعطاي مهر صدارت	۴۵۰ كوروشچيلر تكيهسى
۵۱۴ نصيحت ملك احمد پاشا بابشير	۴۵۵ ادرنه نك محله لرى
پاشا	۴۵۵ ادرنه دهكى سلاطين عثمانيه
۵۱۶ ستایش آلاى عظيم ابشير پاشا	سرايلىرى
۵۱۹ رؤيائى ملك احمد پاشا	۴۶۰ ادرنه نك چارسو و بازارى
۵۲۱ ملك پاشانك وانه مأمورىتى	۴۶۳ ادرنه دهكى انار ابادانى
۵۲۱ مناقشهٔ ملك پاشا و ابشير پاشا	۴۶۵ ادرنه نك حماملى
۵۲۶ تحقق رؤيا	۴۶۶ اهالىسى و ارباب معارفى
۵۲۹ ملك پاشانك ارقه سندن كيتديكمز	۴۶۷ محصولاتى و دارالاطعام عماراتى
۵۳۰ احوال قده كتخدا ، مورهللى	۴۶۸ بيمارستان بايزيد خان
دفتردار و موقوفاتى	۴۷۳ زيارتگاهلىرى
	۴۷۸ قصبهٔ حوصه

صحیفہ	صحیفہ
۳۶۸ زیارتگاہ صائق سلطان	۳۱۵ قلعہ زشتو و
۳۷۱ بابا طاغندن روم ایلی ایالتہ	۳۱۶ قلعہ اینہ بولی
کیتدی کمز	۳۲۰ طونہ نہر بنہ منصب اولان نہر لر
۳۷۱ قصبہ استراباد	۳۲۱ نہر عظیم طونہ
۳۷۱ قرہ مرادلی قصبہ سی	۳۲۲ المانیایہ وارنجیہ قدر طونہ یہ
۳۷۳ بلقان دربندی	دو کیلن کوچک نہر لر
۳۷۵ قصبہ اسلمیہ	۳۲۴ منبع طونہ
۳۷۶ اوصاف قلعہ زغرہ یکجہ سی	۳۲۹ روسجقدن سلسترہ یہ کیتدی کمز
۳۷۸ اوصاف اسکی زغرہ	۳۲۹ صطفی بابا تکیہ سی
۳۸۱ اوصاف عظیم شہر قلبہ	۳۳۰ اوصاف قلعہ سلسترہ
۳۸۲ قلبہ نک حا کلمری	۳۳۳ طونہ نک بوزلری
۳۸۷ تانار بازار جفی	۳۳۵ سلسترہ نک اوصافی
۳۹۰ قصبہ اہتمان	۳۳۹ طونہ نہر نہ کی بالق دالیانلری
۳۹۱ صوفیہ	۳۴۳ طونہ اوزر نہ کی دکر منلر
۴۰۵ طوش طاغی یابلاغی	۳۴۵ اوزی ایالتی قرا و قصباتی
۴۰۶ طالع چشمہ سی	محافظہ یہ کیتدی کمز
۴۰۸ وقعہ عبرت ما	۳۴۵ قلعہ حاجی اوغلی
۴۱۲ تعبیر رؤیای صالحہ	۳۴۹ ستایش آق یازلی
۴۱۵ مخلفات غنائی افندی	۳۵۴ ستایش بندر بالچق
۴۱۸ صوفیہ دن استانبولہ کیتدی کمز	۳۵۵ اسکہ قوارنا
۴۱۹ شہر عتیق کوستنجہ	۳۵۵ شہر ولیمان منقالہ
۴۲۰ صریح نہری	۳۵۷ طاغہ چیتاق
۴۲۱ تانار بازار جفی	۳۵۸ قصبہ کوستنجہ
۴۲۳ خرمن قلعہ سی	۳۶۱ اشکال قلعہ قرہ خرمن
۴۲۳ ادرنہ شہری و اوصاف و تفصیلات	۳۶۲ شہر بابا طاغی
سائرہ سی	۳۶۶ زیارتگاہ بابا طاغی

صخيفه	صخيفه
۲۵۱ اوصاف قلعه چغا	۱۹۹ اشكال قلعه سيواس
۲۵۱ ستايش بحيره چغا	۲۰۹ مناقب صهيب روس
۲۵۲ مودورنو قلعهسى	۲۰۹ برغريه برقيزك برفيل طوغور -
۲۵۵ ملك احمد پاشانك صدارتى	مسى
۲۵۹ ملك پاشا صدارتنده كى تدابير	۲۱۰ اوصاف قلعه ديوريك
حسنه	۲۱۴ اوصاف شهر اكين
۲۶۷ ظلم عظيم ومصيبت اليم	۲۱۵ اوصاف شهر عربكر
۲۷۸ سبب عزل ملك پاشا	۲۱۶ اوصاف قلعه خرپوط
۲۸۹ ملك احمد پاشا ايله روم ايلي به	۲۱۷ اشكال قلعه خرپوط
سياحتمز	۲۲۰ اوصاف شهر پرتك
۲۸۹ چكجه صغير	۲۲۱ اوصاف قلعه صاغانم
۲۹۰ بحيره چكجه	۲۲۳ اوصاف قلعه بالو
۲۹۱ اوصاف چكجه كبير	۲۲۴ قلعه عظيم چباقجور
۲۹۲ قلعه سليورى	۲۲۶ اوصاف كنج
۲۹۵ قلعه چورلو	۲۲۷ اوصاف قلعه اطاق
۲۹۸ قلعه بورغاز	۲۲۸ اوصاف مدينه موش
۲۹۹ جسر اركنه	۲۲۹ اوصاف چاكلى كليسا
۳۰۱ اسكى پولوز قلعهسى	۲۳۰ موش حراسندن سيواسه
۳۰۲ آيدوس قلعهسى	كلديكمز
۳۰۳ چنكه قلعهسى	۲۳۲ بيك كول
۳۰۴ يكي كوى قصبهسى	۲۳۵ سيواسدن استانه به كلديكمز
۳۰۴ شهر قديم پراواى	۲۳۶ سيواس بكي
۳۰۹ شهر شوهى	۲۳۸ اوصاف قلعه زيله
۳۱۰ هزار غراد	۲۴۰ اسكليپ وچورم قلعه لرى
۳۱۲ روسجق	۲۴۲ سرگذشت حقير اولياچاي
۳۱۴ يركوكى	۲۵۰ كنگرى قلعهسى

صحیفہ	صحیفہ
۱۴۶ اشکال قلعة پیره جک	۱۰۲ زیارتکاه شمعون صفا
۱۴۷ اوصاف نهر عظیم فرات	۱۰۵ اوصاف عکه
۱۴۸ اشکال قلعة روم	۱۰۷ قلعة عکه
۱۴۸ اوصاف اورفه	۱۰۸ جنک عظیم جزائرلی
۱۵۱ اشکال قلعة رها	۱۱۲ معجزه حضرت صالح
۱۵۹ اوصاف منجیق ابراهیم خلیل	۱۱۵ زیارتکاه مقام آدم
۱۵۹ زیارتکاه اورفه	۱۱۵ زیارتکاه عین البقر
۱۶۰ اوصاف کوریک	۱۱۶ اوصاف نعمتین حقیرین
۱۶۲ اوصاف تحت قدیم قلعة رقه	۱۱۶ ستایش نخلتین
۱۶۳ اوصاف قلعة جعبر	۱۱۸ اوصاف شهر صفد
۱۶۴ زیارتکاه اصحاب کرام	۱۱۹ لسان یهودی
۱۶۴ اوصاف قیصه بالیس	۱۲۱ غزه یه کیتدی کمز
۱۶۷ برعمود عبرت ما	۱۲۲ اوصاف قلعة یافه
۱۶۸ ایلجیجلی چرمیک	۱۲۵ بحر لوط
۱۶۹ اوصاف حصن منصور	۱۲۶ اوصاف قلعة رمله
۱۷۰ بهسنی	۱۲۸ اوصاف غزه الهاشم
۱۷۱ لسان ترکانی	۱۲۹ اشکال قلعة غزه
۱۷۴ مرعش	۱۳۳ شام
۱۷۷ اشکال قلعة قیصریه	۱۳۴ شام شریفدن دیار رومه
۱۸۹ غرائب کوه ارجش	کیتدی کمز
۱۸۹ قیصریه ده کلین اولیا	۱۳۴ اوصاف قلعة قره لر
۱۸۹ منقبت عبدی دده	۱۳۴ مناقب شیخ بکار عربان
۱۸۹ اوصاف شهر قلعة بور	۱۳۶ معره
۱۹۱ بورقلعه سندن اقسرایه کیتدی کمز	۱۴۴ حلبدن رقه و رومه پالنته کیتدی کمز
۱۹۲ اوصاف اقسرای	۱۴۴ زیارت عقیل ابن ابی طالب
۱۹۵ سیواسه کیتدی کمزک بیانی	۱۴۵ اوصاف تزیب
۱۹۷ اوصاف قلعة سیواس	۱۴۵ اوصاف قلعة پیره جک

﴿ جلد ثالث فہرستی ﴾

صحیفہ	صحیفہ
۴۶ اوصاف قلعہ اسکندرون	۳ اسکداردن شامہ کیدر ایکن
۴۸ قصبہ بلن	قوندیغمز منزلر
۴۹ قلعہ انطاکیہ واحوال انقلدیانوش	۴ ستایش قصبہ ہرسک
۵۲ اشکال قلعہ انطاکیہ	۵ شہر ازنیق
۵۴ مناقب حبیب نجار	۶ اشکال قلعہ ازنیق
۵۷ اوصاف شہر حما	۸ اوصاف بحیرہ ازنیق
۵۸ اوصاف قلعہ حما	۱۰ اوصاف لفقہ
۶۱ ارض مقدس	۱۱ اوصاف سکود
۶۳ اوصاف حمص	۱۱ زیارت ارطغرل غازی
۶۷ شام	۱۲ اوصاف قلعہ اسکیشہر
۷۳ اسکداردہ جلالی ظہوری	۱۳ اوصاف قصبہ سیدغازی
۸۴ دروزستانہ کیتدیکنز	۱۵ اوصاف شین حصار
۸۵ جبل التاج	۱۸ قونیہ قلعہ سی
۸۹ ستایش جبل لبنان	۱۹ اشکال قلعہ قونیہ
۹۰ اوصاف قلعہ کرک	۲۴ قونیہ دہ کی کبار اولیا
۹۱ قلعہ بعلبک	۲۶ استاد حضرت مولانا
۹۴ منقبت حضرت شیث	۲۸ شہر قدیم ارکلی
۹۶ اوصاف قلعہ شقیف	۲۹ بیکار باشی مسیرہ سی حقندہ
۹۸ اوصاف قلعہ زبدانیہ	قصیدہ جمالی
۹۹ اوصاف قلعہ شہر صور	۳۹ اوصاف قلعہ کولک
۱۰۰ اوصاف جنک ناقورہ	۴۱ اوصاف قلعہ ادانہ
۱۰۱ اوصاف جبل ناقورہ	۴۲ اشکال قلعہ پیاس

ايله سکر دوب کيت ايشته سکا يوز آلتون دها « ديوب نبي بر قايغه قويوب
 آلارقه اوله جق اشاده « اوليا چلي ، بزم کمر وکه استانبوله ده اوغرايوب
 صدق امينه سلام ايله . بز يارين استانبوله وارينز . « ديدى . يعنى خلق
 آراسنده حقيرى اوکيجه استانبوله کوندرمک اوضاعن ايلدى . حقير نه اوله
 سلطاتم ديوب اورته کويدن ايکي ياتسو زمانى آوانته قايق ديه آقندى ايله
 باش آشاغى آقوب طرفه العين ايجره اسکداره واردم . مقدا آتليريمي حفظ
 ايتديکم محله کلدِم . اوچ نفر يارار ، پرسلاح غلاملرم ، بش رأس کهيلان
 آتلم و ابازه مرجان يوسف ، ابازه قاميش محمد ، ابازه جبهلى علي بي آلوب
 يدى عدد صالت وسبکبار کهيلان آتلى پرسلاح آدملر اولوب نصف اللئيه
 و برشب مظلومه توکلت على الله ديو چامليجه طاعنه چيقدق ويدى کيشى
 ايکيشم رکعت نماز قيلول اسکدار شهرنده واستانبوله مدفون اولان ارنلرک
 روحانيتلرندن استمداد ايلدک . جمله ارواح انبيا واوليا و قطب الاقطاب ،
 امنا ، اوتاد ، نجيا ، نقبا ، بدلا ، مجازيون ملاميون ورجال الغيب ، برلر ،
 اوچلر ، يديلر ، قرقلر ، يوزلر ، بيکلر ، ويک برلر روح شريفلر يچون
 بريس شريف تلاوت ايدوب رضاء ثوابلرينى بونلرک روح مبارکلرينه هبه
 ايلدم ، ال يوزه سوردک . خدا عالم ودانادر بو حقير زره پولاد نخشوانى
 کيوب بسم الله ديه عنان اسب صبا سرعتمزى سرعت ايله جانب وانه سوروب
 دياروانه روان اولدق . خدای يچون يولمىزى آسان ايدى . مابعدى دردنجى
 جلدده بيان اونور .

[اوچنجى جلدک صوکی]

ومورده لی دفتر دار مصطفی پاشاسنی ورئیس الکتابی اولان موقوفاتی محمد اقدیسینی وسائر توابعلرینی دخی قتل ایتدیلر . بعد ایوم ملك پاشامك توابعلرینی دها چوق قتل ایدرلر . پاشامی ده قتل ایتمك ایچون سعادتلو پادشاهدن اوچ کره خط شریف ایستدکلر ننده سعادتلو پادشاه ، جمیع علما ، صلحا ، وزرا ، وكلا ، والده سلطان ، سپاه ویکيچری اوجاقلری بالمله پاشامك قتلی ایچون ابشیرك خط شریف ایسته دیکنی استماع ایلدکلر ننده « ملك احمد پاشا بر صالح ، دیندار ، مؤمن ، موحد ، بی غرض ، اهل عرض وزیر دلیردر . نه جرم صاحیدرکه آنك قتلنه خط شریف ایسترسك . ویرمه پادشاهم ، ملك پاشا بودولته ینه لزوملی آدمدر . بر کره وزیر اعظم ، اوچ کره قائم مقام معظم اولدی . جمله قول ایله حسن الفت ایتدی » دیوب بر آغزندن ایاق باصوب خط شریفی ویردیرمدیلر . اما اولیام ، کیم بیلیر بوایشی مصطفی پاشا ملك پاشا قوجه مك اقز باسیدر . بلکه بر حال ایله پاشاجم ایچون نهاییجه خط شریف آله . امان اولیام یتیش پاشایه . همان کوردستانه ومنصب وانه عجله ایله روان اولسون . ایسترسه صکره کنجه ، روان ونخشوانه سفر ایتسون . » دیو فقیره اغلایه رق مکتوبلری ویردی . برده جواهرلی ساعت احسان ایدوب « شمعی سکا یوللرده ساعت پك لازمدر . همان طورمه » دیو بر سمور پارچه سی کورک دخی کیدردی . حقیری اول کیجه کورک امینی حسن اغایه کوندردی . اول کیجه حسن چلبی اورته کویده بالطه جی محمود اغا یالیدسنده محمود اغا زاده بکر اغا ایله مشاوره ده ایمش . حقیری کوروب « بره اولیام ، خوش کلدك ! » دیه ایاغه قالقدی . « کل اولیام ، سنی بوکیجه ینه استانبوله برایشه کوندیریم ، کل سنکله سهل مشاوره واردر . » دیه اله یاشوب حجره دن طشره چیقاروب بر بنهان حجره ده اله اوچ قطعه مکتوبلر ووروب « طورمه یتیش پاشایه . ایشته سکا ایکی یوز آلتون » دیدی . و « قیا سلطاندن مکتوبلر الدکمی ؟ » دیدی « آلم » دیدم . « طورمه کیت اما ، اذمید شهرینه وارنجه کوندوزین وکیجه ایله اولو یوللر ایله کیتمه ومنزلره اوغرایوب صاقین آت آله . همان کندی آتارکله والغار

مصطفی پاشایه قپوچی باشیلرله امرلر کیتدی . موقوفاتی محمد افدینک مالی یوق ایدی . جمله ملکی عقاراتی چفتلکی میری به ضبط اولندی . ینه بو بیچاره لره هر کون کونا کون اشکنجه لر ایدر لر دی . حقیر بو حالی کوروب « الهی بو عبد ذابلی برنان پاره ایچون بوقدر خور وحقیر اتمه واجل مسامک نهایتنه دکین صحت بدنله بنی ترک و تخریددن آیرمه » ديه جناب کبریایه تضرع و نالسلر ایدوب وسطی اولان حالمه یوز بیک حمد و ثنلر ایدردم . اما بونک نتیجه سی نهیه منجر اولور ديه دائماً تجسس ایدوب تفکرده ایدم . اما استانبول اعیانی جمله سکبان صاریجه وموقلاجیان اللرنده عریان وبریان اولدیلر . ساده رئیس الکتاب شامی زاده محمد افدینک یتیم عدد سمور کورکی کمروک امینی حسن چدینک وسائر اعیانلرک حددن افزون وقلمدن بیرون مال ومنالری ضایع اولدی . اکر معلوم اولدیغی اوزره حادثاتک جمله سنی تخریر ایتسم سياحنامه مه مانع اولور .

اخیرکار بو کردش کچ رفتار وفلک منعکس دوارده بوکونا غدارلق اولدیغک کوروب آتلمله غلاملری مهیا ایدرک اسکدارده برکوشده پنهان ایتشدم . اما هرکیجه قیا سلطان افدمزه واروب پرده زنبوری آردنده مشاوره ایدوب وهرکون ینه ابشیر پاشا کتخداسیله حسن الفت ایدوب اوچ کیسه احساساتی آلوب بر سمور لباجه سنی کیدم .

بعده بزم قده کتخدانی حبسدن اطلاق ایدوب قپوچی باشیلر وسپناه اوجاغی چاوشلریله نفی بلد وعزل ایلیهرک قاییقلرله دیل اسکله سنه واردقلرنده همان هر سک قصبه سی خارچنده قتل ایدوب دفن ایلدیلر . مورهلی دفترداری وموقوفاتی محمد افندی بی ونیجه توابعی دخی قتل ایتدیلر . رحمة الله علیهم اجمعین .

دها بونک کبی نیجه کونا فضاحتلر ایدیلوب ناحق یره خون عباددوکیلهرک ظلم شنیع اولدی . حقیر همان اول حقیر قیا سلطانه واردم . اون قطعه مکتوبلرله بش یوز آلتون خرچراه ویروب « مدد اولیام ، بر آیاق اول پاشامه یتیش ، طورماسون همان مأموریتنه جان آتسون . ایشته قده کتخداسنی

ديو يمين ايتدى ، ديدم . هله قده بيك كيسه ، دفتردار ايكي بيك كيسه ، موقوفاتي بشيوز كيسه وبشيوز جلد كتاب مستطاب ويره جك اولديلر . بوكره ابشير كتخداسي صالح اغا ديدى كه : اى قير شهرنده كي قرق بيك قيون نيجه اولدى . ديار بكر چرمكي شهرنده كي بيك كيسه غروش نيجه اولدى ووانده ماللى قيا چلبى اورتاغنده كي بشيوز كيسه آلتون نيجه اولدى . كروك اميني حسن اغا قرنداشى ارمنى آنطونده كي ايكي بيك كيسه مالكز نيجه اولدى بچاره قده كتخدا ديدى كه ايسته اوليام بيلير او قير شهرنده كي قرق بيك قيون جمله ملك پاشانكدر . چرمكده منم مالم يوقدر . جمله قرنداشم حاجى موسى اغانكدر . وانه كي مال جمله قيا سلطانكدر قيا سلطان قيا چلبى ايله اورتاقدرد . او التونلرده بنم بر آچقم بر علاقهم بر حبهم يوقدر . بووجهله يمين ايتدكده فقير قده ايله دفتردارى حوضدن عريان چيقاروب وجودلرينه اوچر يوز قرباج اورديلر . فرياد و فغانلرى اوجه بيوسته اولدى . اول شدت شتاده يينه حوض ايچنه قودقارنده آه وانين ايتمكه باشلاديلر . حقير ايتدم : بره محمد كتخدا جميع دوستلره خبر كوندر قرض حسن بر قاج يوز كيسه دخى بولوب قوش جانك خلاص ايله . آنلر ايتديلر يابز بو حبسه ايكن بزلره كيم بر فلوس احمرى اويناتير . بزي بو حبسدن اطلاق ايتسونلر . بعده صاحب دولتك مراد و مرامى اوزره مال بولوب خلاص اوللم . حقير ابشير پاشايه واروب بوكلاملرى سويلدم . « آنلر حبسه ايكن دخى او قدر مالى ويررلر . آنلر اى آدملردر . يوقسه شمدى آنلرى قتل ايدرم » ديدى . حقير يينه كلوب ابشير پاشانك سوزلرينى بر بر نقل ايتدم .

خواه ناخواه اوچنجهي كون دفترداردن اوچ بيك سكر يوز كيسه ايله سر اينده اولان جمله اموال وارزاقى آلديلر . سركارده اولان توابنى دخى حبس ايدوب آنلردن دخى ايكي بيك قرق كيسه مال تحصيل ايلديلر . قده كتخدان ايكي بيك كيسه تحصيل ايدوب ديار بكرده بقال اوغلونك ، محمد چلينيك ، قرنداشى حاجى موسانك ، اوغلو ابراهيم بكك جمله مال وارزاقلرينى ميرى يه ضبط ايله كنديلرينك در دولته كوندرلسى ايچون ديار بكر واليسى

کلدک ، بیلمکه ذی عقل ایمشسک ، اول خان ملک ایله بوقیشده وانه کیتمدک « دیدی . حقیر » حمد خدا قرق بر بیلمه سلطانی بودولته کوچ ایله کوردم . وار دار علی پاشا جلالی غزاسنده بیله سلطانی ایله بوقدر درد چکدک . شکر خدایه که بوکونلری کوردم ، بن قنده کیتسه کرك « دیدم . ابشیر پاشا : « اولیا ، شمدی سکا قده کتخدا فریاد ایدوب نه دیدی ؟ .. » حقیر : سلطانی کرد لسانی اوزره « هی اولیا خج ، هی اولیا خج ! منم صالحه پس واقف اسرار دکلسین . قنی نعمت و حقوق سابقه ؟ » دیو فریاد ایتدی . مکر حبس ایمش دیدم . هان ابشیر پاشا : « وار ایمدی ، اولیا بنم اذمله قدهیه ، دفترداره ، موقوفاتی محمد افندی‌یه بولوش ، سزک پاشانک قده یکریمی بیلمق کتخدا سیدر ، مال قارونه مالکلردر ، اکر قوش جان خلاص اتمک دیلر لسه « آق آخچه قره کون ایچوندر » . بیت المال مسلمینه اوج بیک کیسه قده ، بش بیک کیسه دفتردار بیک کیسه موقوفاتی و یروب خلاص اولسونلر . وار سوبله « دیدکده ابشیر کتخدا سیله واردق ، بر قپو آچدیلر مکر حمام جامکانی ایمش .

احوال بر ملال قده کتخدا — قبودن ایچری کیردکده آنی کوردمکه بو حمام جامکانک صفه‌لری اوزره ایکی یوز عدد چتال قیللی سبکان و صاریجه جلادلری آماده ایدیلر . آنی کوردم بوجا مکانک حوض کیری لب بر لب صو ایله دولو اولوب اول زمهر یرده قده کتخدا ، موقوفاتی وموره‌لی دخی کردنلرنده طوق زنجیر ایله عربیان و بریان ، کریان ونالان حوض ایچنده ایکی آج و عاچ قیص و سراویله محتاج طور ییورلر مش . بوندن ماعدا هر کیجه جلادلردن بیکر تازیانه قریاج ییوب نیجه کونه اشکنجه‌لر کوریرلر مش ! هان قده کتخدایی اول حالده کوردیکمه عقم باشمدن کیتدی . یانه واروب او چنک دخی اللریخی او پدم . زیرا ولی نعمتم ایدیلر . قده کتخدا دیدی که : اولیام بونه حالدر ؟ حقیر : « شمدی صاحب دولت یاننده ایدم . « قده خلاص اولمق دیلر لسه اوج بیک کیسه ویرسون . بش بیک کیسه دفتردار ویرسون ، محمد افندی دخی بیک کیسه ویرسون یوقسه او چنی ده قتل ایدرم »

کیسه‌ی پشایه تسلیم ایتدم . پاشا ابشیره رغماً اوچ کون دها قاضی کوبنده مکث ایدوب دردنجی کون اوشدت شتاده روان اولورکن حقیر دست پوس ایتدیکمه : « بصیرت اوزره اول ، اولیام ! » دیوب خیر دعاریله وداع ایتدک . آنلر دیار وانه حقیر ایسه استانبول یانه روان اولدق .

ایرتمی کون ابشیر پاشا کتخداسی برادر عزیزم صالح اغایه واروب کورشدیکمه : « بره اولیام ، سن پاشا ایله وانه روان اولمادکی ؟ » دیدی . حقیر : « سلطانم ، سیاحتدن بیزار اولدم . باخه‌وص بوقیش قیامتده طقسان قوناقلق وانه نیجه روان اولایدم ! .. » دیدیکمه « تیز ، مصرف کاننی چاغرک » دیوب یومی یکرمی نان ، بش قیه لخم قربان ، اوچ قیه پرنج ، بر قیه یاغ وبرر شمع غسل احسان ایدوب بزى اغوات ابشیر پاشا عدادینه الحاق ایتدی . دیوان صاوولوب اورته‌لق ازدحامدن سهل خالی اولوب عالم اغیاردن ییخبر اولدقده بوحقیر مقام سکاوده بر آغازه ایدوب فصل تمام اولدقده بر پنجره‌دن طشره بر صدا کلدی : « بره اولیا ، ای اولیا ! نان ونمک حتی پس بومیدرکه بندن ییخبرسک » دیدی . حقیر ایشیدنجه بیلدمکه بزم پاشانک کتخداسی قده کتخدایى ابشیر پاشا « سنی سلحدار ایدرم » دیو پاشادن آروپ مقرماجیسی ایتمشدی . کتخدا صالح اغا دیدی که : « اولیا ، سزک قده کتخداسنک مراتب او قودینی ایشتدی ، سنی چاغرر » بن : « یا سلطانم ، آنی ده حضورکزه دعوت ایدوب داخل مجلس ایله سه‌کزه لطف اولور ایدی » دیدم . صالح اغا : « اولیا حبسدر بو محله کله‌مز » دیدی . او ائناده بر ایچ مهتری کلوب کتخدایه : « سلطانم ، پاشا افدمز سزى ایستر » دیدکده کتخدا دیدی که : « اولیام ، سن او طور ، شمدی سنی پاشا حضورینه چاغرر ، کیتمه . صکره آنی کوردم ، بر مهتردها کلدی . » اولیا افدی دیرلر مش بر قاضی وارايش پاشا ایستر » دیدی . فقیر غلام بنی مطروش کوروب قاضی ، فلان ظن ایتدی ، حقیر ایتدم : « اوغل ، بو حقیری ایسته‌مش » یکیت : « یوق ، بر اختیار واولیا افدی دیرلر مش ، آنی ایستر » دیدی . هله حقیر ابشیر پاشا حضورینه خیر دعا ایله واروب دست پوس ایتدیکمه « حافظ اولیام ، خوش

الحال قیا سلطان صاحب جمال درد و محنت چکوب قانی کسيلمى . سعادتو پادشاهدن قیا ساطانه و بزم پاشايه « الحکم لله ، باشلرکز صاغ اولسون » ديو خط شريفلر ايله پاشا و ساطانه بررقات خلعت فاحره و سمور کورکارکلدی . « بنم لالام ، قیا سلطان خانم افاقت بولدقندن بر آن طور ميوب ديار وانه کيده سز » ديو خط کلدی . او آن سقطی غسل ايدوب اسکدارده دفن ايتديلر . يکرمی عدد مباشر و مقدم کلب عقور چاوشلر کلوب « البته کيدر سز » ديه خط کتيرديلر . الحاح و ابرام ايتديلر . بولرک جمله سنه اور ايليوب فرار ايتيرديلر .

نتیجه کلام پاشا جمله اشيا و همساتی کوروب کیتمک صددنده ایکن حقیری یاسنه چاغروب نهانجه ایتدی که : « باقی آ اولیام ، سن بنم اوغلمسک . خدمتکارلرک بنم او طانغم ایچنده دائره مه چادرکله قونسونلر و ایچ اغارمله یسونلر ، ایچسونلر . سنک شا کردلر کدن کوچک ابراهیم ، روم علی ، کورجی مصطفی کوله لرک اوزره ضابط و رابط اولوب جمله اثواب لریکی و غیره اشیا لریکی کوزتسونلر . آتارک جمله میراخور طویله سنده طورسونلر جمیع اشیا کی بن تکمیل ایدینرم . سن برقاچ کون استانبولده قالب ابشیره و قره حسنه انتساب ایدوب بزم قده محمد کتخدا و موقوفاتی محمد افندی ايله مورده لی دفتر دارک و سائر اعیان متعلقاً مزدن اولان خداملرک احوال لرینه و ابشیر ايله خلقک معامله جعلیه لرینه واقف اولوب نه حوادث ظهور ایدرسه قیا سلطان و کمرک امینی حسن چلی چراغ مزدن مکتوبلر آلوب اصلاً کیمسه نک خیری یوق ایکن آردمز صره کندی آتارکله الغار ایدوب علی العجله بکا کله سک . » بعده حقیره بش یوز بوندقانی سکه حسنه آلتون و یروب دعا ایتدی . ارغیلی احمد اغایی ده دعا ایدرک مسلم کوندردی . حقیر دخی بش غلام و درت عزار اثوابم ايله بش آتمی میراخوره تسایم ایدوب اوچ ملوک و بش رأس آتمه اسکدارده قیا سلطان نزدنده قائم . پاشا قیا سلطان ايله و داعلا شوب وانه روان اولدی . اولا قاضی کوبنده منزل آلدی . اسکدارده قیا سلطان پاشانک خرچراهی ایچون قرق کیسه و یردیکندن قایق ايله قاضی کوبینه کلوب قرق

حالا سلطان طوغورده میوب هلاک مرتبه سنده در « دیوب سر سر یانه حر مه کیردی بو ائنه اده ابشیر پاشا طرفدن مباشر چاوشلری کلنجه حر مده اولان جزع و فزعی کوروب ثقت ایتمه رک کری طور دیرلر . بره البته پاشا طور مسون کیتسون دیه الحاح ایدر دیگر ثقتا چاوشلرک آردینی آلوب ابازه ، چرکس ، ارن بودلری بونلره اور بره ها بردسته چوب چکدیلر که دیمه کیتسون .

مکر قیا سلطان یدی آیلق حامله ایتمش مدت تمام اولدن پاشانی قتل ایدیورلر دیه قورقوسندن عربیه یه یینوب وجود نازنینه لرزه کله رک اسکداره کلنجه بامر الله سقط واقع اولمش هان سرای ایچندن بر اوایل و فغان و فزع اوجه پیوسته اولدی . کورد مکه پاشا حرمدن طشره چیقوب ائده بر قوطو ایجره سقط واقع اولان بکجکزک نعشنی توابعنه کوسترنجه آئدره فریاد و فغانه باشلادیلر . بوکره پاشایه وان منصبک مبارک بادی ایچون کلان وزرا و وکلا بو حال پرملالی کورنجه متالم اولوب بکا آلود اولدیلر . پاشایه تسلی ویردیلر . پشا دخی « باقکز اغالر نه جوان بیکت اوله جقمش ، باقک قاشلرینه ، کوزلرینه ؛ باقک قامت و قیافته ، آه بکله کنه طویمیان بک اوغلوم ، آته یینوب قلیج قوشاتمغه دویمایان یاوروم » دیو حقیرک یانه کلوب وجودی کوسترنجه کورد مکه بر قزل جکر پاره حقیر ایتدم : « سلطانم ، کرچه قاشی و کوزی بلیدر ، اما روحسز و ناتمام دوشمشدر . الایمی بوزدی ، دشمنی قیردی که بیکتلکنه طویمیان دیه فریاد و فغان ایدرسز . برقان پاره سیچون ایتیک . الحکم لله هان جنابکز ایله قیا سلطان صاغ اولسون » بو وجهله پاشایه تسلی خاطر و یروب طوردم . پاشا : « بهی اولیام ، بن بوکا اغلام کچن کیجه لرده کوردیکم و قعه ده کی نان پاره وان ایشته وان منصبی اوله رق چیقیدی . قانلی اتمک دخی بو بکجکز ایدی . وجودی قانی ییقایوب یره دفن ایتمک کرک » دیدی . حقیر : « سلطانم مراق ایتیک ، ینه قیا سلطان ایله نان و نمک یرسکز و دائما ابشیردن خوف و خشیت جکر سوز ایدی ایشته بونکله هپسی دفع اولدی . بونته الفاتحه ! » دیوب تسلی خاطر ویردم . اما حقیقت .

آستانه سعادت‌مدن اول بهارده دریا مثال عسکر ایله بز دخی دیار عجم اوزره متوجه اولوب عن قریب عم مراد خان فتحی اولان روان اوزرینه روان اولورز» پادشاه جم جنابك بوالفتلری اوزرینه ابشیر پاشانك رنك روی خا کستر مثال اولوب اوچنجی ساعتده بو قدر مشاوره ومباحثه درازدن صکره ملك پاشا سرزمین ایدوب پادشاه جم جنابك خیر دعاسیله وداعلاشوب سرای بروننده بوستانجی باشی قایغنه سوار اولوب بسم الله ایله ایلك منزل اسکدارده قیا سلطان سراینده مکث اولندی . همان اول ساعت عقیبمزجه اون عدد تلمی چاوش اللرنده امرلریله کلوب « البته بو آن الغار ایله دیار وانه روان اولورسز » دیو پاشایه الحاح و ابرام ایله تکلیف مالا یطاق ایلدیلر . پاشای غیور بونلره اوزر غروش و یروب جمله سنی بر قایغنه قویوب آفندی به طوغری بونلری قایقجیسز استانبوله یوللادقده بو حریفلر روی دریاده مولوی وار اسماع ایدرک آخر آخور قپوسی طرفنه دوشدیلر . چاوشلر بو حالی ابشیره بیلدیردکلرنده اون عدد شدید ویوزسز ، بی ادب چاوشلر کلوب پاشای قالدیرمق مراد ایدندکلرنده پاشا « بونلره دکنک ! » دینجه جمله فرار ایلدیلر . حکمت خدا پاشا افدمنز اسکداره عبور ایدوب آردی صره چاوشلر تعیین اولننجه قیا سلطانك عقلی باشندن کیدوب اول آن بر قوچویه یینوب آراهه ایله استقبالنه چیقدی .

ومن العجایب حکمت غریبه — قیا سلطان ایله پاشا خرمه کیدوب حرمده بر اوویلا قوبدی پاشا درحال عرق آلود اوله رق طشره چیقوب درتیوز اون عدد ایچ اغالرینه قیا سلطان مالندن اون بیک آلتون بذل ایدوب قیا سلطانك وضع حملی اسان اولمق ایچون هر غلام خاصیه خلاص نیتنه بیکر اخلاص شریف قرائتی تنیه ایدوب حقیری سر محفل ایدرک حلال مالندن بشیوز آلتون احسان ایدرک دیدی که : « باق آ اولیام سن بنم اوغلوم واقربامدنسک بوسر خفی سنده قالسون اوچ کیجه مقدم واقعه مده کوروب بو امکی به دنیلدکه بونان پاره ده قان وار یزیمی دیمشدم . سلطان مراد او قانلی طرفنی قیا قزمه ویر یبقایوب یسون دیمشدی ایشته چیقدی .

دومبولی، رومیه قلعه لرینه منال و غنائمی طولدیروب مغتتم اولمشدر. پادشاهمک زمان سعادتارنده صلحه مغایر برایش ایتدکلرندن کوردستان سرحدی اغاری جمله حلبه کلوب بوحقیره تظلم حال ایتدیلر . بن دخی ایا بووان طرفنده صلحه مغایر نه کونه ایش ظهور ایدر، مترقب اولوب یدی آیده حلبدن دردولته کلمه مک اصلی او اولدی . یوقسه پادشاهم حلبدن مهر ایله اون کونده رکاب هایونکپوزم و کوزم سورم مقرر ایدی . بعده پادشاهمدن ابرام والاح اونوب (البته و البته کله سز) فرمانلری کلدکده کوردستان احوالی تجسس ایتهدن فارغ اولوب قونیه طرفلرینه کلدیکمده کیرودنینه وان والیسی باشالا لاکدن، بتلیس، حکاری، محمودی خانلری لالار کدن عرض محض لر کلوب فریاد و فغانلری اوجه پیوسته اولدی . فریادنامه لرینی قان ایله یازمشلر . بو عرضلری حضور پادشاهیده ابراز ایدوب ایشته او سرحدک اختلالنه کوره اول طرفه برمدبر و کار آزموده وزیر روشنضمیر اولمش سردار معظمغه لایق ملک احمد پاشا لازمدر دیه رأی احسن ظن ایدوب اول طرفه مأمور ایلدک . فرمان پادشاهکدر . « دیوب خاموش اولدی . همان سعادتلو پادشاه (قضیه معلوم) دیوتبسم ایدوب « تیز دوات و قلم کتیرک » دیو امر ایتدی . درحال سرکاتی دوات و کلک جواهر نثار کتیروب دست شریفیله شو خط شریفی تحریر ایتدی : « سن که ملک احمد پاشا لالامسک ، اناطولی مملکتنده مصر و بغداددن جمیع مناصب عالیلرک عزل و نصبی سنک رأی فرمانکده اولمق اوزره سردار معظم اولوب بروجه آرپهلق ، وان ایالتی ده سکا صدقه ایتشم » خط شریفی ملک احمد پاشانک انه و یروب باشنه بر مجوهر سردار اوطاغه سی صوقوب بش کیسه آلتون ، بر سر پرده سلیمانی ، بر دیرکلی ایلمک چادری ، یوز قطار دوه ، یوز قطار قاطر احسان ایدوب و ملک احمد پاشایه خیر دعا ایدرک « یوری معین و ظهیرک الله اوله » بیوردی . بعده ابشیر پاشایه خطاباً : « ملک لالام و قبودان مراد پاشا لالام عرض کونلری حضورمه کلسونلر ، ملک لالام کیدنجیه قدر دیوانه کلسون . قانون قدیم سلف اوزره غیری سردارلره نهکی مهمات ولوازم و یر یایر سه ملک لالامه دخی ویره سز . ان شاء الله تعالی

ایالت اولدی . هدا یاسیله سکز یوز کیسه اولماسی مقرر در . « دیدی . هان ملك احمد پاشا » پادشاهمك احسانی اولدق دن صوکره قاضی کوی اولور سده کیدرم ، جمیع ادیانده کذب حرامدر . حضرت رسول بیوررکه (الکذاب لامتی) حضور پادشاهیده کذب سویله مک کفر دن اشددر . پادشاهم وانک قاون اوزره خاص هایونی (۵۲۰، ۲۴۰) آخچدر . بهرسنه قرق سکز کیسه‌سی اولور . جرم وجنایت و بادوهواسیله نهایت آلمش کیسه اولور . حتی بوملك قولک صدر اعظملم حانده وان ایالتی شمسی زاده محمد امین پاشا قولکه توجیه ایتدی کمده طمع خامه دوشوب وان ایالتدن التمش کیسه تحصیل ایتمه سوداسنده اولدیغندن جمله قول باش قالدیروب شمسی زاده پاشا قلعه یه قاپانوب قپو قوللری طرفنده بولوب قرق کون جنک عظیم ایدرک ایچ قلعه دن بو قدر بیک طوب آتیلوب بو قدر خانه عمارستان اشاغی قلعه ده صدمات طوپدن خراب اولوب نیجه خاندانلر محو وییاب اولدی . پادشاهمه معلومدرکه خط شریفکیز ایله دیار بکر والیسی حیدراغازاده محمد پاشا لالا کی ایالتیه وان اوزره کوندروب محمد امین پاشانک اطلاقه سردار معظم اولوب قلعه یی محاصره ایتدکه محمد امین پاشا برکیجه وان قلعه سندن کمندر ایله نزول ایدوب تبدیل جامه ایله دردولتده یکچری اوجاغنه دوشه رکه انلرده پادشاهدن بر قطره قانی رجا ایدوب پادشاهم اوجاق اغالرینک رجالری قبول ایدرک محمد امین پاشایه روم ایلنده کوستنبدیل سنجاغی احسان اولنوب کریده مرحوم اولمشدر . بوکلام درازدن مراسم اولدرکه پادشاهم ، ایسته ایالت وان تا بویه بر جزیره بیاماندر . فرمان پادشاه جهانکدر « دینجه همان ابشیر پاشا ایدر » پادشاهم ملك لالاک جمله سوزلری صحیحدر . اما شمعی قتی یخشی ایالت وامن وامان اولدی . لکن پادشاهم ، بو قولوکه حلبده مهر کلدکه وان ایالتده محمودی اکرادینک (بنناشی) کوردی دیرلر ، آلتی بیک مقداری بهادر و فتا بیکت چیقارر برقیله واردر یابالارنده حیوانلری غایت چوقدر . عجم ایله هممشا اولملری حسیله طوب وعسکرکش اولوب کوردستانی نهب و غارت ایدرک اون کره یوز بیک قیون سوروب سالماس اووه لرینه ، دوم دومی ،

حضرت پادشاه سعادنله چمن صفة نام محله ایدی . همان پاشا سکر دوب زمین اوپه دن « السلام علیک ، پادشاهم » دیوب دعا ایدرک دامن پادشاهی نی بوس ایتدی . خنکار « ملک لالا ، سکا بن وانی احسان ایلدم . سکز یوز کیسه طوتار برایت عظیمدر ، اوتوز آتی سنجانخی ، درت حکومت خانغی ، یتش عدد اوجاق بکلکی ، یتش اتی باره قلعه لری وار . نیچون کیتمزسک ؟ » دیبه خطاب ایتدکه . ملک پاشا « بلی پادشاهم صحیحدر . جمله سنجانقلر موجود فقط کردستان اولدیغندن وان قلعه سنک طوی آلتندن غیر یرده پاشالرک حکمی نافذ دکلدر . ، سرحد بی اماندر . آنده والیر مدارا ایله کچیرلر . بی اورایه غرضاً آتیورلر . سکز یوز کیسه دکل ، سکسان کیسه بیله طوتماز . بر جزیره یردر . ابشیر پاشا لالا که پدرک طاب ثراه ابراهیم خان عصرنده وان ایاتی احسان اولدقده درد ، بلا چکدرک وانه روان اولوب آلالی عظیم ایله قلعه یه کیریم دیرکن قلعه قپولرینی سد ایدوب ایکی یوز قدر بال بییز آالرقه طوپلر آتورق « درت یوز آدم ایله شهری خرابی ایدرسک » طوب اوروب قلعه یه اوغرا تیمه رقی ایل ، ولایتی « خراب ایدرسک » دیو ایاتی ضبط ایتدیره یوب قوغدیلر « دیجه مکر ابشیر پاشا بزم پاشانک پادشاه حضورینه کیتدیکنی خبر آلوب طور لجه ایاق ایله سهل آقصابه رقی کایرکن همان سعادتلو پادشاه « آها ابشیر لالام کلیور » بیوردیلر .

دربیان مناقشه ملک پاشا و ابشیر پاشا — همان ابشیر کلوب اوچ کره یر اوپدکنن صوکره بزم پاشا ایله برابر طوردی . کویا مرافعه شرع اولدیلر . خنکار « باقی ابشیر لالا ، در دولتمه دون دکل اوتنه کی کون طاغدن کلوب باغده کی اسکی لالاریمی برر تقریب ایله هر برینی بر فنا سرحد می آمارسک ؟ بوملک لالام صدراعظم ایکن کیمی سوردی . کیمی قتل ایتدی ؟ وانی اون سکز یوز کیسه طوتار دیدکده ملک لالام سکسان کیسه بوجه عدالت طوتماز دیور . بر کره بابام عصرنده سکا وانی ویرمشلر ، ظالمسک دیه سنی وانی قلعه یه قومایوب طوپلر آتمشلر . کرچکمیدر ؟ » بیوردی . ابشیر پاشا « قومادقلری کرچکدر ، اما پادشاهم اول زمان خلقی جیمی عصاندن ایدی . اما شمدی یئخی

کیروب خط شریف و امر پادشاهی بی پاشانک دستنه صوندقده پاشا ایغه قالقوب
خط شریفی اوپه رک باشنه قویوب قرائت ایتدی . فرمان پادشاهمکدر . الامر
امرکم تیز طوغلر دیوان خانه مزه چیقسون دیدی . وکلن اغایه برکیسه
آلتون وبرسمور کورک احسان ایتدکده اغا دیدی که : « سلطانم بزبواحسا
نلری آلفه مأمور دکلز . همان سلطانی تا وان قلعه سنه وارنجه کوتورمکه
مأمورز . زیرا فرمان پادشاهی وحکم صدراعظم شهریار ی بویله صادر اولمشدر»
پاشای حلیم وخلق دیدی که : « ای ، اغا بزم ادنا خاطر من ایچون ابشیر پاشا
قرداشمزه واروب سلاممزی تبلیغ ایت ، بزه برهفته مهلت ویردلر ، تا که
تدارکات راهیه مزی کوروب فرمانلری اوزره وانه دکل تا اصفهانه کیدرم .»
بوجواب اوزرینه اغا ابشیر پاشایه واروب ملک احمد پاشانک تواضع ایله کلتی
علی التفصیل تقریر ایتدکده همان ابشیر پاشا قره حسن پاشا ایله کورد قره محمد
اغایه خطاباً دیرکه « الله بلا کزی ویرسون شوپله برحایم وزیر ی وان کبی
بی فائده برایتله کوندردیکز خاطر من ایچون وانک مقررینی کتیرک اغامزه بر
سمور کورک ایله برکیسه آلتون ویرمش . اولجه قائمقامز اولمش ایکن لایق
دکل که آتی وانه سوردم . ان شاء الله عقینجه یابغداد ویادیار بکری احسان
ایدرم » آبازه حسن پاشا ایدرکه « هی ، سلطانم شیرتمزدن اولسه کرک . زمان
صدارتنده ترکن اغالغنی المذن آلوب اوجاق اغالری وقده کتبخداسی اغوا -
لریله اغالغمی آتی علی اغایه ویردی تیش کیسه م قابو آره سنده قالدی . ینه بویله
ایکن بی اسکدارده قتل ایتمه سپاه اوجاغی اغالریله زهدی افندیسنی کوندروب
بی ناحق یرم قتل ایتسه کرک ایدی . بنده اسکداردن فرار ایله حاب آلتنده
سلطانمه کلوب کوچ ایله جان قورتاردم . بو ملک پاشایه وان دکل مرعش
قارص بیله چوقدر . » بونک اوزرینه ابشیر پاشا اوایه الاخیر دیوب خاموش
اولور .

ازین جانب همان اول شدت شتاده سکسان ، طقسان مرحله منازلی
قطع ایدوب چکه چکی آلام وشدائی فکر ایدن ملک احمد پاشا درحال
بلا تاخیص حضور پادشاهی به متوجه اولدقده حقیردخی بیله ایدم . او انانده

رواندن کلور ایکن سراینه قونوب یوز کیسه احسان ایتدم . اون یدی اولادینه سربست زعامتلا احسان ایدوب وان قولنك موش خراجنی کندی به مؤبد اوجاقلق طریقیله هبه ایلدم . بغداده کیدرکن وکلورکن غزاک مبارک اوله دیمکه واستقباله کیدی . البته احمد بتلیس خاندن انتقام آل دیمشدی . بو ، واقعه مده سنده او اکمکنن یه دیمه سی الله اعلم اجل مسما من تمام اولدینی کونلرده بزم دخی شهید اولمازله اشارتدر . بو واقعه یی ملک پاشا کندیمی کوروب کندیمی تعیر ایتدی . حقیر ایتدم « سلطانم بووقعه یی بکا سویلدیکز اگر آقاق ، اگر انفسی الهام ربانی ایله یاخود قول ابن سیرین اوزره تعیر ایتک بکا دوشر ایدی . اما بکا تعیر ایتمکه محل قوموب کندیکز تعیر ایدیکز » دیه کوردیکی رؤیای حسن توجیه ایله تعیر ایتدم . پاشا یوق اولیا بووقعه حسن توجیه قبول ایتمز . همان قلمده حس ایدرک تعیر ایتدم . البته بن وان منصبی یاخود ارضروم ویا دیار بکر والیسی اولوب بتلیس خانه برکوشمال ایدرم وقیا سلطانده اوقانلی اکمکنن بیوب شهید حر اولور . بنده سوکره شهید اولورم . بووقعه نك تعیری بودر . « البته اوله جق اولور » دیه شویتی ترنم ایتدی :

ایده من دفع صاقتمله قضای کیمسه بیک صاقتسه کینه اوک صوک اوله جق اولسه کرک حقیر والله سلطانم کچنده سلطانمه کلن بکتاشی دده یه آخور قپودن طشرده قایق ایله یتشدم ایدی التونلری قبول ایتیموب حقیره ایتدی که — اولیا دده بزى پاشا ایله وانده خیر دعادن اونوتماک بزده سزى مکة مکرمه ده خیر وئادن اونوتماز » شمدی سلطانمک ده بو کوردیکی وقعه یی وان منصبی ایله تعیر ایتسی حقیقه غریب و عجیبدر دیدم . پاشا ایتدی : اولیام ابشیر پاشا قرداشم حابدن یدی آیده مهر ایله رکاب هایونه کلوب یوز سوردی حالا خصمی چوقدر . کورلم آینه دوران نه صورت کوسترر .

تأثیر رؤیای صالحه ومن العجائب — علم الله و شهد الله بوبله اولمشدر . بو واقعه یی بوکونا تعیر ایتدیکنک ایرتسی برحمتهم ابشیر پاشا اغاسی برقطعه خط شریف و برقطعه یرلیغ بدلیغ پادشاهی ایله کلوب بی پاک و بی پروا پاشانک خلوت خانه سنه

محمودی ولایتہ عبور ایدوب وانہ داخل اولدیغمزده سلطان مراد خان وان قلعہ سنی تماشاہ عروج ایدوب آندہ طعام بیہرک خواب آلود اولدی . اول زمان قوجہ نشانچی پاشا استادم ساجدار اغا ایدی . حکمت فضای ناکھانی مراد خانک اوزرنده کی یورغانلر یانوب کندیبسی اویانوب بر نعرہ اوردی ، کیردم کوردمکہ یورغان یانمش و شرارہ سی خانہ بی روشن ایش همان الملہ آتشی سوندروب خانہ بی عود و عنبرلہ معطر ایتدم . حنکار : « تیز نوبتچی کیم ایدی دیہ صورنجہ پادشاهم ساجدار اغا ایدی دیدم . (تیز خانی قلعہ دن آشاخی آسونلر) دیہ فرمان شہریاری صادر اولدی ایسہد سابق مصاحب مطصفی پانا وسائر مصاحبلر رجا ایلدیکندن ساجداری آزاد ایتدیروب نشانچیلق ایلہ طشرہ نفی ایتدیردیلر . مراد خان تحت القطور اکل ایدرکن آتون سینیدن برناپارہ وبرمجوہر صحن طعام قالدیروب ایتدی کہ : « ملک احمد ، شمدنکری بنم ساجدارم اولوب بنی خوشبجہ کوزت ، آل شو برکاح بیاض اکمکی تناول ایدوب دعای خیرمہ مداومت اوزرہ اول « دیو اکنمہ برسور کورک وباشمہ بردستار محمدی صاروب مستقل ساجدار ومصاحب شہریاری اولدم .

اولیام بو واقعہ نک تعبیری ده اویلہ درکہ ، بوکیجہ اکمک ویروب بو اکمکی کوردستانده بر کورد آدمیبسی پیشریر ، سکا وانک ایچ قلعہ سنده ویردیکم بیاض نان پارہ کبی لذیذدر ، دیدیکی اللہ اعلم بزہ سعادتلو پادشاہ ایالت وانی ویرہ ، چونکہ (اول اکمکی بر کرہ ابشیرایستہ دی ، پیشین کرد ویرمدی) دیدیکی ده سلطنت ابراہیم خانده ابشیرہ ایالت وانی ویردیلر ، وان آکرادی ابشیرہ اکمک یدیرمیوب بال یمز طوپلریلہ شہرہ قومایوب خائب وخاسر کلوب کیتدی . اکمکده اولان قانلی پارہ بی قیامہ کوندر بیقایوب یسون دیدیکی اللہ اعلم قیا سلطان اہلمک بر حال ایلہ قانلی شہید اولہ جغنه اشارتدر . بتلیس خانہ دخی اول قانلی اکمکدن ویرہ سک دیدیکی اللہ اعلم انک دخی بنم المذن شہید اولسنہ اشارتدر . زیرا آنک حقندہ سلطان مراد مرحوم : احمد سکا دیار بگری ویردم اولہ کیم بتلیس خانندن انتقام آلہ سک زیرا

احسان ایتدی . همان یکچری اوجاغنه قرق کیسه سپاهیلره ، اوتوز کیسه طوبجی وجبه جیلره بشر کیسه والحاصل یوز اون کیسه بزل ایدوب سراینده آسوده اولدی . کرچه بوالایی دعا وثنا ایله کتیردیله . اما بعض اصحاب قلم و اهل نجوم « نحس ساعتده استانبوله داخل اولدی » دیدیلر .

ابشیر پاشا حضرتلری حلدن مهر ایله کامل یدی آیده آستانه کلوب ملک احمد پاشا ایله قبه آلتنده امور مسلمینی کوره رکه ایکی برادر حسن زندکانی ایدوب اوچ کون اوچ کیجه بربرلندن آیرلمدیله . جمیع مصالح مسلمین و خدمت پادشاهی بی ابشیر پاشا ملک پاشا رایله کورردی .

دردنجی کیجه اولدی ملک پاشا علی الصباح صلاة فجری ادا ایدوب بعدالصلاة حقیق ، یس شریف تلاوت ایلدم . پاشا - اولیام خیر اوله بوکیجه بر غرب و عجب وقعه کوردم دیدی . حقیر خیر اوله ، حضرت یوسفک کوردیکی رؤیا کبی اوله دیدم .

X Dream
ومن البدایع رؤیای صالحه — بوکیجه منامده مرحوم سلطان مرادی کوردمکه آنده بر خاص و بیاض طوبخانه صومونی وار . احمد بوصومونی کوردکی خیلی لذیذ نان پاره در . بونی کوردستانی بر آدم پیشیرر بوتمکی بر کره ابشیر اوکوردن ایستدی . او آدم ویرمدی . اما غایت لذیذ آتمکدر . بر کره سکا وانک ایچ قلعه سنده بویله بر نانپاره ویردم . آل ، امدی بودخی ، اوله بر نانپاره در . صفای خاطرله تناول ایدوب منصور و مظفر اول دیه الیمه او نانپاره بی ویردی . دست شریفی پوس ایدوب پادشاهم . بو آتمک قان بولاشمش نیجه تناول اولتور دیدم . اول قانلی پاره دن قزم اسمه خان قیا . خاتونک کوندر . بیقایوب تناول ایتسون و برپارچه سنی بتایس خاننه ویر . ماعداسنی سن یه بیوردیلر عجیب واقعه در خیر اوله » دیدی . حقیر دخی تعجب ایدوب ان شاءالله خیردر دیدم .

تحقیق واقعه ملک احمد پاشا — پاشا ایتدیکه اولیام ، بن معبر دکلم . الهام ربانی ایله خاطر مه شویله خطورایدرکه مراد خانک مصاحبی و چوقه داری ایدم . بعدالفتح عودنده نخجوان و تبریزی بلدانی تبه لیه رکه قطر قلعه سی آلتنده .

اغلاشمدق کیمسه قالمدی . آندن سر بوابان درگاه عالی یانلرنده کچلی قیوجیلریله کندیلری مرصع اکرلی کخیل آتار اوزرنده عبور ایتدیلر . آندن یدی قبه ووزراسی اویله محتمم کچدیلرکه کویا رستم سامه اقران ایدیلر . عسکرلری مقدا کتخدالریله کچدیکنندن کندیلری ایکیشر ، ایکیشر سلحدار و چوقه دارلری ویکر میشر مرتبه صاحبی ایچ اغالری مطاره جی وتفنکچیلریله عبور ایتدیلر . بووزرادن مکلف و مکمل قابودان مراد پاشا قائممقام و وزیر ملک احمد پاشا صدارت عظامدن معزول اولدقلرندن غایت محتمم واسکندر واری کچدیلر . آندن درت بیک قدر قایلان پوستلی ، صر مه اوسکوفلی ، کچه‌سی تللی مجوهر تفنکلی باشلری اوطاغلی بر سلاح مزین یکچیری عسکری صدراعظم ابشیر پاشایی اورتیه آلوب اوکنده اون ایکی الی چوکورلی یکچیری شاعرلری :

سلطان مرادک چراغی   ابشیر لالا قهرماندر

دییه بری برر کونا ریش خند ایدرک ابشیرک اوکی صره عبور ایتدیلر . آندن ابشیر پاشا شیخ الاسلام ابوسعید افدیله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آردی صره ابشیرک بشیوز عدد زر اندر زره مستغرق کخیلان آتلی بیقلری بنا کوشلرینه باغلی قره جکرلری طاغلی ، هربری غضنفر آسا ایچ اغالری ایکیشر ایکیشر صافات الجیاد مثللو آتلینک آلتیشر پار یانجقلری و بجرى حطاسلریله عبور ایتدیلر . عقبرنجه پاشا کتخداسی صالح اغا ، خزبنه دار اغا ، عایشه سلطانک باش اغاسی ، آردی صره علم ابشیر پاشا آندن طقوز قات مهترخانه دوه کوسارینه صره لر اوره رق ورعد آسا کورله یه رک عبور ایتدیلر . آندن بیک قدر ایچ اغالرینک سراج وسقارلی عبور ایدرک ابشیر پاشا الای تمام اولدی . اما بز ناتمام نجریر ایتدک . اکر بوالایی منظورمز اولدییی اوزره قانون آل عثمان موجبجه تحریر ایلسه ک برطومار دراز اولور . خلاصه بوالای وقت چاشته ادرنه قپوسندن کیروب وقت عصر دن بر ساعت صوکره کوچ ایله تمام اولوب ابشیر پاشا الای تماشایتمکه اونز غروشه دکانلر ایجار اولندی . بعده ابشیر پاشا سراینه داخل اولدقده قربانلر ذ اولوب الای ایله کندی کتیرن قرق اللی اصناف عسکره طعاملر

متفرقه واجب الرعايه ، قوجی باشیلر ، امیر آخور اغالریله جمله اغوانک اوج یوز طقسان یدکری کچدی که تعیر اولماز . آندن حسن پاشا عسکری ، کورد قره محمد اغا عسکری ، آندن جان مرزه پاشا عسکری بونلرک هپ هر بری بشر ، آلتیشربیک عسکرله عبور ایدوب بعده ابشیر پاشانک طوغلری وزراندوزه مستغرق (مرصع زینلی) یدکری کچدی . اما کتخداسی و دیوان افندیسی و خزینہ داری ، امام وایچ اغالری عقینجه ایدیلر . آندن آل عثمان عسکری باشدی . اولا دیوان چاوشلری الای دیزرک ، یول آچهرق پرسلاح عبور ایتدیلر . آندن درکاه عالی متفرقکنای هر بری بر میران مثال عبور ایتدیلر . آندن جاشنکیران عالی ، ترسانه عامره عساکری ، جبه جیلر ، درکاه عالی یکچیریلری عبور ایتدیلر که کامل اوج ساعتده اوواسع دیوان یولی مالا مال اولوب کچلی یکچیری آدم دریاسی کچی آقوب پرسلاح عبور ایتدیلر .

جمله مسن اختیارلر یکچیری الاینک بویه دریا شمال عبور ایتدیکنی کورمدک دیدیلر که حقا که طوغربدر . بعده ابشیر پاشا یکچیری به سپاه میدان جنکده قفادارد . کرکدرکه یکچیری بی سپاه اولنه اولوب آردلری صره الای ایدلر ایدی . چونکه سپاه ابشیرک کندی طرفداری ایدی . آندن عساکری العظمه لله جبه وجوشنه غرق اولوب آلتی بلوک سپاهیان کامل بش ساعتده عبور ایتدیلر . بروزیر عصرنده بویه سپاه عسکری کچمامشدر . مکر سلطان عثمانک خوتین سفرنده اوله . آندن کدکلی زعما عسکرلری میران طرزلی یدکریله عبور ایتدیلر . آندن کدکلی زعما یکتیری یدکمز ملبس و مسلح خداملریله وکندی اوست خلعتلریله کذر ایتدیلر . آندن ائمه وخطبا وقع ووقارلریله محتشمانه ومؤدبانه عبور ایتدیلر . آندن صلحای امتدن کامل اتی بیک مشایخ چفته چفته کردنلرند ردارلیله آتلر اوزره جمیع صوفیلریله عبور ایتدیلر . آندن اون بیک عدد ملبس و محتشم قضاة کرام بی سلاح عبور ایتدیلر . آرقه لری صره استانبول قاضیسی وقاضین عسکرین و سادات کرام وبالذات نقیب الاشراف افندی عبور ایدنجه هیبتدن

سعدتله اسب صبا رفتاره سوار اولوب آهسته ، آهسته ادرنه قپوسنه کلنجه بوختیر دخی الای عظیمی آماده ایدرز . خدا آسان ایده » دیدکده ابشیر پاشا ملک احمد پاشایه بر خلعت سمور واوچ کیسه زر خالص ممسک و یروب اسکدارده اوپوشوب کوریشهرک ابشیردن خنکاره کیتمکه ملک پاشا مأذون اولوب اورادن پاشا ایله قایغه سوار اوله‌رق سرای برونندن سنان پاشا کوشکنده پاشا سعدتلو پادشاه ایله بولوشوب : « پادشاهم ، صباح ابشیر پاشا لالاک الای ایله در دولته داخل اوله‌جقدر . فرمان پادشاهکدر » دیدکده حضرت پادشاه : « ای ملک لالا ، بوکون ابشیر بکا کلدکده سن سائر وزرا ایله رهنمیدیکز ؟ دیدی . « ملک پاشا : « خیر پادشاهم ، آنلر پادشاهمدن کلنجه یه قدر بز مشاوره ایتسک کرک ایدی . آنک ایچون اسکدارده قالبوب پادشاهمک حضورینه کله‌مدک » دیوحسن تعبیر ایتدیسده حضرت پادشاه جم جناب : « عارفانه قضیه معلوم ، لالا صباحلین الای عظیم ایله لالامی سراینه کتیرک . بن دخی بریردن الای تماشایدم . ابشیر لالامک وقع ووقارینی طوتوب برالای ایلیک کیم بروزیره اولماش اوله » دیو فرمان ایدنجه ملک پاشا دست برزمین ایدوب پاشا سراینه کله‌رک جمله او جاقلره وعسکری طائفه‌لینه اغالریله بیاض اوزره (بیوردی) لر کوندروب کندوسیده جمیع ایچ وطیش اغواتی زر اندوزه مستغرق ایدوب علی الصباح درت بیک کزیده عسکر ویدی قبه وزیرلریله الای عظیم ایدوب هر وزیر مهترخانلری چالهرق ایوب سلطانه واریلوب هر کس مرکز لرنده آماده اولوب سلامه طور دیلر .

ستایش الای عظیم صدراعظم ابشیر پاشا

اولا طاهر صوباشی طریق عاملری تطهیر ایدرک جمله عسکریه عبور ایتدیلر . آندن عسس باشی وصو باشی شهرهک یمین ویسارنده اولان تماشاچیلرک ازدحامنی کشاده ایدوب جمله توابعلریله عبور ایتدیلر . آندن ابتدا ابشیر پاشانک تاتار عسکری ، دلی ، کوکالی ، جاشنیکر ، کیلارجی ،

سیاوش پاشادان مہری آلہرق کورجی محمد پاشایہ ویردی . ایمدی ، برادرم ،
 حول اولوب قتل نفس ائیمہرک باشکدن بوقدر حشراتی دفع ایدوب طرف
 دولتدن اول . بنم برادرم ، سکسان ، یاطقسان بیک عسکرلہ کلوب آنلر جملہ
 اسکداردہ قالب سن آنجق اوز باشک ایلہ ایکی بکلریکہ یاپیشوب حضور پادشاهی بہ
 واردک . اسکداردہ بولنان موقلہ جی ، نکبت ، مفلس حشراتک سکانہ فائدہ سی
 اولمش اولدی ؟ ایمدی بنم برادرم ، اول ، آخر بوخانداندہ نشو ونما بولوب
 روان آلتندہ سلطان مراد رابع امیر آخور کبری ایدک ، بنده سلحدار
 ایدم . حمد خدا ینہ بوآستانہ بہ کلوب اوتوز بر سندنہ مہرہ نائل اولدک .
 ایمدی وار قوتی بازویہ کتیروب بی غرض کیمسہلرہ دین مین امورینی سئوال
 ایدرک سنککہ انک درمیان ایدوب برآ و بجرآ عسکر دریا مثال جمع ایدرک
 مصر یولارینی وندیک ومالطہ لیلر اللرندن تطہیر ایدوب کرید ، مسہ ، مالطہ ،
 کورفز ، استندیلی جزیرہ لریلہ قطور ، شبہ نیک ، ضادار قلعه لرینی ان شاء اللہ
 جملہ فتح ایدوب ینم فاتحی سنان پاشا ، قلیج علی پاشا ، قبریس فاتحی قرہ
 مصطفی پاشا کبی نام صاحبی اولوب الی آخر الدوران خیر ایلہ یاد اولہ سک .
 ان شاء اللہ بنم برادر جان برابرم ، علی الصباح سزی ایوب سلطاندن بوحقیر
 الای چاوشک اولوب بر الای عظیم ایلہ استانبولہ قویلم کہ نہ حافظ احمد پاشا
 نده خسرو پاشا اولیلہ کلامش اولہ . همان شمدی عسس باشی وصو باشی بہ
 یریباض بیوردی تحریر ایدک . جملہ قوللری تطہیر ایتسون وقپودان پاشادن
 نیجہ بیک قایق ، صندال وماوونہ لر اسکدارہ کلوب عسکری قارشی بشکطاشہ
 کچرسونلر . سزدخی علی الصباح قپودان پاشا ایلہ باشدردہ ہایونہ سوار
 اولوب جملہ قدرغہ لر عسکریکز ایلہ مالا مال اولہرق یادود سلطان اسکہسنہ
 کلک . آندن ایچری دریا صیغلقدر . قپودان پاشا قایینی ایلہ ایوبدہ قربان
 اسکہسنہ یاناشوب آندہ حاضر اولان آتلمہ سوار اولوب ابا ایوب انصاری
 حضرتلری آستانہ سنہ یوز سوروب عاقبت خیرلکی ایچون روحانیتلرندن
 استمداد ایلہ نیجہ قربانلر ایدوب ونیجہ بیک فقراہ صدقلر ویروب آندن

بوجواہر خنچری احسان ایلدی . بن دخی سکا ویردم، قبول ایله برادر»
دیبه خنچری پاشایه ویردی . بعدہ جملہ خلق ابشیردن مأذوناً کیدوب ارباب
دیوان دخی خانہلرینہ روان اولدیلر . شا ایله ابشیر تا وقت غروبہ دکین
قالوب نیجه مشاوره لر ایدرک کام آلود، گاہ خندان اوله رق جان صحبتلری
ایلدیلر . بعدہ ابشیر پاشا فرمانیلہ یوز قیون واللی دوه قربان ایدیلوب جملہ
فقرا وضعفایه بذل اولندی . بوئاندا قپودان مراد پاشا بردارات وعظمتله
کلوب ابشیر پاشا ایله بولوشه رق او ایله محبت اوزره معامله لر ایتدیلرکه کویا
یکدیگر ایله رحم مادرده یاتمشلردی . مراد پاشا کیدوب ینہ ملک احمد پاشا
افدمز قالدی . ابشیره « غافل مباش » دیبه نیجه نصیحتلر ایتدی . ابشیر
بزم پاشادن محظوظ اولوب « ہم برادر جانبر ابرم، سن یدی آی قائم مقام
ایدک . سزکله محاسبه کورمک لازم دکلدرد . بز محاسبه یی قدمه کتخدا ایله کوریریز .
همان سزدن رجا وتماز اولدرکه بز ی صبا حدن آلا ی عظیم ایله ایوب سلطان دن
استانبولده کی سرایمزه داخل ایدوب ستر ایدہ سز » دیدی .

در بیان رأی غافل ابشیر پاشا ونصیحت ملک احمد پاشا — ملک احمد پاشا
دیدی که: « سن دنیا وآخرتده مستور اولمق ایسترسه ک بو حلدن کتیر دیکک
یوز بیک قدر اشقیاء و اشراک اغوا سنه اویمایوب برکیسه یه عداوت ایدوبده
مال وارزاقه طمع ایله قان ایله مه ، هرکس ایله حسن الفت ایدوب قلوب یاپ .
بو قدر داشکدن عبرت آل که بنم زمان صدارتمده اون یدی وزیر اعظم وارا یدی .
بری بکتاش اغا ، عمر چلبی ؛ ایکنجی چلبی کتخدا و یاز یجیسی ؛ اوچنجی یکچری
اغاسی قره چاوش و کاتبی یوسف چلبی و الاخوز محمد افندی و صاری کاتب
معمار مصطفی سی وقوجه معمار ... بونلر کبی دها نیجه وزرالق طاسلایان
آدملردن بیزار اولمشدم . اون آلتی آی وزیر اعظم اولوب کچیندم .
صوکره سیاوش پاشا قرداشم وزیر اعظم اولوب جملہ دن ملک آلق و حظ
نفس ایچون بوذکر اولنان وزرا پایه سنده کی آدملری برر برر قتل ایدوب
(حمد خدا جملہ دولت بکمانحصر قالدی) دیر ایکن اللی درت کونده سیزنمدیکی
یردن جناب عزت کندویه قزلر اغاسی سلیمان اغا ایله برسله پهلوانی اوروب

ایتدیکنه انکشت بردھان حیرت اولدیلر . ینہ ملک احمد پاشا اصلا تنکی بوزما یوب جماعت کثیرہ ایله حقیرہ امامت ایتدی رہر رک صلوٰۃ ظہری ادا ایتدک . بعدہ آنی کوردک کہ سرای برونندن بر قاییق ظاہر اولوب ییلدیرم کبی قورشونلی مخزن طرفہ روان اولدی . قاییق ایچندن بر مزراق اوزرہ دیکیلان بیاض بایراق آب آشکار اولوب جملہ ابشیر ایچ اغاری اکا نظر ایدوب « حمد خدا افدمز صاغرہ ، ایشہ بایراق قالدیردیلر ، قاییق یوقاری یه کیدوب صوکرہ بورایہ کلسہ کرک . اگر سرای برونندن آشانغی کیدوب قورمزی بایراق آچسہ لر دی پاشایہ بر فئالق کلدیکنه علامت ایدی . بورادن کیدرکن او یلہ مشاورہ اولدی شکر پاشا صاغرہ ، اسکدار یانوب خراب اولمادن خلاص اولدی » دیو ہربری بر وزیرہ علامات مشاورہ نی خبر ویردکلرندہ شامی زادہ و بزم قدہ کتخدا ایلہ مورہ لی دفتر دارک رنگ رولری لعلکون اولہ رق عقللری باشلرینہ کلدی . بعدہ آنی کوردک سرای برونندن بوستانجی باشی قاییغی پالہر باچسہ دیرک ، آقندی یه قارشى فرشقہ کورہ ک چکەرک رعد کبی کلوب کیمی دورینلہ و کیمی قوت بصرلہ قاییغہ نظر ایدوب « الحمد لله پاشا صاغ واسندر » دیبہ شادمان اولدیلر . قاییق صالاجاق اسککھسنہ یاناشوب جملہ خلق استقبالہ وار دیلر . و قولتوغنہ کیروب سرایہ کتیردیلر . ملک احمد پاشا یرندہ ثابت قدم اولوب ابشیر سراینہ قدم باصنجه ملک پاشا قارشى چیقوب ابشیرک سمور کورکنی کیہرک قولتوغنہ کیروب « خیرہ قدم ، برادر ! الحمد لله اول ، آخر اولاجنی بوایدی . خوش کلدک » دیو برابر ایچری حوضلی او طہیہ کیرلرکن ابشیر پاشا « بو یاتان نہدر ؟ » دیو سؤال ایتدکدہ « سلیمانم ، ملک پاشا قارداشک جہنم بلوک باشی قولوکزی اوروب مجروح ایتدی » دیبہ جواب ویردیلر . ابشیر پاشا « جہنمدر جہنمہ ، لشی قالدیرک . جان بر جہننست » دیوب بزم پاشا ایلہ محبت اوزرہ کوریشوب « واللہ برادر ، اگر سن بکا قارشى کلبہ ایدک ظالم بو استانبول اہالیسی بنی کوچ ایلہ جلالی ایدرلر دی . حاشا ، بن اوفسادى قبول ایتزدم اما بدنام اولوردم . اللہ سندن راضی اولہ ، سنک وعظ و نصیحتکدن زیادہ سعادتلو پادشاہ بکا اکرام ایدرک یمین باللہلر ایلہ « بندن امین اول » دیو

محاصره ایتدیلمر . بوکره جمله اعیان بیلدیلمر که تراکتله ابشیرک یرینه رهن قالمشلر! « الهمی ابشیره سعادتلو پادشاه (بره ملعون، نیچون حلبدن یدی آیده بو قدر بیک عسکر ایله کلدک) دیه عتابه شتاب ایتیمه » دیه توجه تام دعالر ایتدیلمر . ابشیر پاشانک سرای بورننده کی سنان پاشا کوشکنه واصل اولدینی نمایان اولدی . اما ایکی ساعت کچدی برخبر کلدی .

شجاعت ملک احمد پاشا — وقت ظهر اولدوقده افدمز ملک احمد پاشا بازولرینی صیغایوب تجدید وضوء ایتیمکه حجره دن طشره چیقماق مراد ایتدیکده بو قدر اعیان دولت حضورنده جهنم بلوکباشی نام شقی شهروبنام باشنده دمیر طوغلقاسیله واکننده داوودی زرهیله ، کمرنده الی عدد طبانجه و تفنکیله ، ظهرنده حلب قالقانیله که کندینی کورن آیاتلی برجسه خانه ظن ایدردی . همان قپونک اوکنه کریلوب « قوجه ملک پاشا ، بنم قغان ارسلانم . ابشیر پاشا صاغ ۹ دن بن قنده کیدرسن » دیدکده پاشای حایم وسایم دیدی که : « نماز وقتی اولدی . برآبدست آلوب عبادت ایدم » بلوکباشی : « بنم ابشیریم کیتدی . او صاغ گلنسه بن سکا آبدستلر ویره یم که سجده‌یی کورخانه‌ده ایده سک » دیدی . پاشا تبسم ایدوب ینه طشره چیقماق مراد ایدنجه « بره ، پاشا اوطور » دیه تکدیر ایدنجه پاشای غیوره غیرت وحمیت وزارت ال ووروب وار قوتی بازویه کتیره رک اول جهنم بلوکباشی‌یه او یله بر طبانجه اوردی که ضربه نك شدتندن بلندکی طبانجه و تفنکلری یره دو کولوب باشندن دمیر طوغلقاغی دوشدی . پاشا دال خنجر اولوب بو قدر حشرات ایچره بلوکباشینک باشنی خنجر قبضه سیله بش ، الی یردن زخمدار ایدوب بلوکباشینک باشندن و بورنندن قان جریان ایدوب یوزی اوستی دوشدی . بامر حی قدیر صرعه‌سی طوتجه جمله سسکبان حشراتلری « های سر چشمه اورولدی! » دیو پاشانک اوزرینه هجوم ایتدیلمر . جمله چرکس و آبازه ایچ اغالرلی پاشانی حمایه‌یه آلوب کوچ ایله ضبط وربط ایتدیلمر . جهنم بلوکباشی‌یی دخی کندی جهنم زبانیلرینه تسلیم ایدوب قولتوغنه کیره رک طشره سوریدیلمر . جمله حضار مجلس . ملک پاشانک اول صاریجه حشراتی از دحامنده بویله جرأت

ابشیر پاشا اسکدارده مکث ایدوب جمله ابشیرعسکری عائشه سلطان سراینه نزول ایدوب قربانلر کسیدلی . ابشیر پاشا عسکرندن اسکدار ایچره قرق بیك عسکر سپشوب قرق اللی بیك مقداری دخی خیمه وخرکاهلریله صحرای اسکدارده مکث ایدوب جمله سی ابشیرك اقامت ایتدیکی سرایی قات اندرقات احاطه ایلدیلر . بعده ابشیر پاشا وجهه استقباله چیقان وزرا ووکالیه وسائر ارباب دولته عائشه سلطان طرفندن ابشیر پاشایه برضیافت عظیم اولمشدرکه کویا مائده حاتم طائی ایدی . بعده سعادتلو پادشاه طرفندن بوستانجی باشی قایغیله دارالسعاده اغاسی وشیخ الاسلام ابوسعید افندی کلوب ابشیر پاشایی حضور پادشاهییه دعوت ایتدکرنده ابشیر « انشاء الله یارین آلائی عظیم ایله پادشاهمک پای سریرینه یوز سورهرم » دیمکه جمله حضار مجلس « نه دیمکدر ، البته دعوته اجابت ایدرسکز » دیه الحاح و ابرام ایتدیلر . آخرکار ابشیر پاشا آبدست الملق بهانه سیله مابین حجره سنه کیروب قره آازه حسن پاشا ، جان مرزه پاشا ، کورد محمد اغا وسائر حشراتلرله مشورت ایتدیلر .

مشاوره وتدبیر ابشیر پاشا — اولابو سرایدن روان اولنجه سزلر بونده اولوک . وزرا ، وکلا و علمایی رهن آلیقویوب نزا کتله کوز حبسنده بولندیرك . اگر بکا برشی اصابت ایدرسه بونده رهین اولانلری قلیجندن کچوروب یمش ، سکسان بیك عسکر اسکداری نهب وغارت ایدوب کیده سکز . « ایشته بووجهله قره حسن پاشا وسائر خینلرله عهد و میثاق ویمین ایدوب کلام قدیمه ال اورورلر . آندن ابشیر پاشاینه طیشاری چیقوب ملک احمد پاشا ، نشانجی پاشا ایله دلاک مصطفی پاشا ومورهلی مصطفی و علمادن شامی زاده وسائر اعیان دولته خطاباً « سز بونده اوطورک . سعادتلو پادشاهدن کانه سزکله مشاوره مز واردر . سزی خدایه اصارلادق » دینجه . ملک احمد پاشا « چونکه بزلی خدایه اصارلادک . یاورمز اول عظیم الشان اللهدر . بزده سنی اللهه امانت ویردک . یوری جناب عزت معین وظهیرك اوله » دیدی . قزلر اغاسی ومفتی ایله بوستانجی باشی قایغنه سوار اولوب کیتدیلر . بری طرفده قالا نرک جوانب اربعاسنی سکنان وصاریجه حشراتی

شعشعه‌سی چشم بنی آدمی خیره‌لندیرر ایدی . اما ابشیر پاشانک عسکری
جمله جنگ اری مسلح و مکمل عرب ، ترک ، کورد ایدیکه کویا هربری
ایاقلی جبه‌خانه مثال زیردست سبکان و صاریجه حشرانلری ایدی .

جمله‌سی زره ، کلاه جبه‌وجوش ، سر پناه و قالقاندله مستغرق اولوب
هر برینک النده و بلنده بشر آلتیشر چتال تللی قورشون تفنگلری چتال
قتیللریله اماده اولوب کویا هربری برسمندر قوشی کبی آتش نمرود ایچنده
قالمش کومه کومه وزوربا زوربا ، چتاچات چرخه‌جنکینه کیدر کبی کیدرلردی .
ابشیر آلایندن غیری اون سکز یرده آلائی عظیم و طبل‌خانه قدیم چالئوب
آایلر یورودی . بو آلائی عظیمی استانبول عسکری کوردکجه برک‌خزان
کبی تترلردی . بودارات و عظمت اوزره ابشیر پاشا ملک احمد پاشا اندمزله
آت باشی برابر کلورکن قانون پادشاهی اوزره یدی قبه وزیرلری کلمکه
باشلایوب بزم پاشا دخی وزرایه قبوکتخدانی ایدوب تعریف و توصیف
ایدردی .

ابتدا قوجه نشانچی پاشا ایله دلاک مصطفی پاشا کلنجه ابشیر و بزم ملک
احمد پاشا آتلرندن اینوب پاشالر ابشیرله کوروب او پوشدیلر . ابشیر پاشا
بوایکسنه خیلی اعزاز و اکرام ایلدی . یدنجی وزیر دفتردار مورالی مصطفی
پاشا نمایان اولنجه ابشیر پاشا بلارکاب اسب صباپاسنه سوار اولدی . بزم
ملک احمد پاشا دفتردارک تعریف و توصیفنده نه قدر غیرت ایتدی ایسه‌ده
ابشیر اصلا استماع ایتدی . دفتردار ابشیرک رکابنی بوس ایتدی . اصلا نظر
ایتمیوب سؤال بیله ایتدی . خیلی تحقیر کارانه نظر ایدوب نیجه عتاب آیزکلمات
ایتدکجه ملک احمد پاشا دفتردارلی حمایه ایدوب نیجه کونا طرفدار لقلر ایدردی .
آخرکار ابشیر پاشا : « برادر ، بومیدر بنم اوزرمدن ایکی بیک کیسه یه مهری آلق
ایسته‌ین . کتیر شو حریفی » دیوب بر خیلی مدت آت صیچر ایتدی . فقیر دفتردار
خیلی پیاده یورودی . آندن جمیع استانبول اعیانلری گروه ، گروه و اصناف ،
اصناف کلوب نیجه سنه پاشا اقدمز ، نیجه بیکناه چاوش باشی قبوکتخدانی
ایدوب تعریف و توصیف ایدرلردی . بو کیفیت حال اوزره آلائی عظیم ایله

کیده جک محله بر کره نفیر دولت چالندیقنی اسماع ایتدک . مکر حقیقه .
الحال ابشیر پاشا خوفندن کیری دونمک ایچون نفیر اول چالدیرمش . همان
پاشا جمله وزرادن بر ساعت اول ابشیرک او طاغنه وارنجه ابشیر ایله ایکسی
بر برلرینی باغریلرینه باصوب اولقدر آغلاشدیلر که کویا ایکسیده مصروع
اولدیلر . ملک احمد پاشا : « برادر نه ایچون اتی آیدنبری حلبدن آستانه
سعاده کلدیکز » دیدکده ، ابشیر : « برادر اشته کلدیکمزه بشیمان اولدق . بزه
یکی چری او جاغندن « سزی اسکدآرده قیرمغه تکلیف ایتدیلر . بز قبول ایتیموب
ایشته ینه استانبوله کچدک » دیه خبر کلدی . یدی کره چاشت کوندردم . حقیقه
الحال جمله یکی چرینک استانبوله کچدکلری محقق اولدی . شمعی مهر بنده
ایکن عودت ایدوب بیلیدیکمدن قالمیه رق عجم دیارینه کیدوب روان ،
کنجه ، شیروان ، تلمیس طرفلرینی فتح ایدوب اوراندره اجل مسمامه قدر
اوطورسه م کرک » دیدکده ملک احمد پاشا همان قولندن انعام شریفی
چقاروب والله وبالله دیه قسم ایدره کسلطان مرادروحنی یادایله دیدیکه : « برادرم
صاقین بو حیه در . سن استانبوله کلدیککدن نیجه بیک واجب الازاله لر آره یه
سوزلر براقدیلر . اکر نیچون یکی چری اسکداره کچمدی دیر ایسه ک انلرک
قانونلریدر برصدراعظم مهر ایله در دولته کلدکده سپاه اسکداره آلائی ایدوب
ایرتسی کون یکی چری ادرنه قیوسنده الای ایدر . آبازه وخسرو پاشالرک
کلدیکی آلایلر خاطر یکزده یوقیدر ؟ . صاقین بو حیه وشیطنته آلدانوب عصیان
ایلمه ، دیه نیجه بیک تسلی خاطر ایله ابشیرک خاطرینی اله آلوب خواه ناخواه آته
بندیره رک الای عظیمار قورولدی . ابشیر بوستانجی باشی کوپرسنده اینوب
ایکی رکعت نماز قیلدی . آته ینه جکی وقت ملک احمد پاشا ابشیر پاشایه مرصع رخت
واکرلی ، التون زنجیرلی براسب صبا سرعت بیش کش چکدکده ابشیر : « بارک الله
پادشاه لایق آتدر » دیه بلارکاب سوار اولوب آت باشی برابر اسکداره عطف
عنان ایدره رک یوله روان اولدیلر . کیریدن دریا مثال استقبالجیلر نمایان اولوب
یدی قبه وزیرلری یدی یرده طبللرینی دوکدیره رک عسکر مزینلرله آت باشی
برابر سلامه طور لرلر ایدی . یمین ویسارده کی عسکر بی پایانک آلات واساحه سنک

اوجانی خوف و خشیتلرندن استانبوله کچدیلمر. همان مراد شاتحریک و فسادینک تأثیرینی کوروب (آوانطه باشدارده!) دییه باشدارده‌نی ترسانه‌یه کوندردی. کندیسلی ملک احمد شا خارخار صولویه رق کلوب «سلطانم، کوردکمی؟ مکر ابشیر پاشا سکبان وصاریجه‌یه اسکدارده‌کی یکچیریلری وجهه دوننده اولانلری قیردیرمق ایسترمش، سکبان صاریجه‌لر» بزحاجی بکنشایلیم، بزواجغمز یکچیریسنه قلیسچ چکهمیز» دییه بویه‌جه اوجاغه خبر کوندرمشار! او جاق خلقنک جان باشنه اوشوب جمله‌سی استانبوله کچدیلمر. نیجه یکچیری کچرکن ازدحامده غرق اولدی. بواللهدن روامیدر! سلطانتک بوکا رضاسی وارمیدر؟ باشدارده‌هایونی آلهرق ایشته بنده استانبوله کلام. «دیدي. بو احوالی ملک احمد شایه بیلیرمهدن مراد و مرای صورتا حسن تدبیردن دم اوزوب فتنه و فساده باعث اولمق ایدی. زیرا مراد پاشا هر زمان فتنه‌ایله اوغراشیردی. حتی کرید جزیره‌سنده دلی حسین پاشانک خزینه‌سنگ‌نهب و غارتی و استانبوله‌کی آت میدانی جنکی، هزار پاره احمد پاشانک قتلی ودها بیکلرجه فتنه و فساد هپ بو حریفک صنیعه‌سی، رأی و تدبیری اولدینی ملک احمد پاشا فندمزنکده معلومی ایدی. بو وجهه مراد پاشایه خطاباً: «برادر بو احوال پر ملالی ابشیر پاشا طوینجه شبه‌نوب کیری اناطولی‌یه فرار ایدر» دینجه مراد پاشادخی دیدی‌که: «کوزل، جلالیلکی و عصیانی ظاهر اولور. دریا مثال عسکر ایله اوزرینه واروب قیوجی مراد پاشانک یابدینی کبی بو مراد قولک دخی فرمان شهر یاری ایله انشاء الله ابشیری و همپارینی صحیفه‌ عالمدن حک ایده‌یم» دییه عظیم دعوای مردی ایتدی. پاشا بیلیدیکینه دعوی و فساد مراد پاشانک خباثتنددر. بر دمدنه بوکا برعلاج دییه در حال حضرت دشاهه کیدوب وحالی بربر اعلام ایلوب فرمان پادشاهی ایله بالضروره ملک احمد پاشانک استقباله کیمسی اقتضا ایتدی. در حال سراینه کلدی ایکی بینت طشره اغالریله درتوز اون اندرون اغالرینی جمله آلات و سلاحه مستغرق ایدوب بر کیجه‌ده اسکداره عبور ایدنجه جمیع قبه و زراسی وسائر سرکرده اولان اعیان اول کیجه مشعله‌لری چراغان ایدوب ابشیر پاشا اردوسنه

«قداشم، باشداردهٔ هایونی اذن پادشاهی ایله محبهٔ ابشیر پاشا قرنداشمزه کتور. اکر دربادن کلیرسه تخت سلطان البحره سواز اولوب سرای پرونه کلسون، اکر قره دن کلیرسه کندیی به خدمت ایتش اولورسکز.» بونک اوزرینه مراد پاشا: «سلطانم، دریا حالیدر، احتمال که قره یل ویاخود لودوس روزکاری مشدد اولورسه تخت بحر پادشاهی به رخنه اصابت ایدر، سوکره خنکاره نه جواب ویرملم؟» دیه کونا کون عذر و بهاندلر ایتدی. پاشا دخی بیلدی که مراد پاشا ابشیر استقباله کیمه بی ایسته میور، آخر بوستانجی باشی قایغنی مکلف و مزین برطرزده دونادوب خزینه دار احمداغا ایله قرق الی بیک غروشاق ذی قیمت هدایایی اذمیده کوندردی. ابشیر وافر ممنون اولوب دربادن، قره دن واران فراوان هدیه لری کشتیلره تحمیل ایدوب استانبوله کوندردی. ابشیر پاشانک عدل و داد ایله حکم و حکومت ایدوب اسکندر کبر مثال منازل قطع ایدرک بوستانجی باشی جسرنده مکث ایتدیکی خبری ملک احمد پاشا افندمزه کلدی. اوساعت یکچیری اوجاغی عسکرینی و سپاهی عسکرینی استقباله اسکداره کچمکه فرمان ایدوب استانبول لیمانده نه قدر کشتی و مها کب بحریه وارسه هپسنگ اسکداره عسکر دریا مثال کچیرمه مأمور ایتدی. نیجه بیک عسکر خیمه لری و یکچیری عسکری صحرای اسکداره مکث ایتدیلر. ینه اول کون مراد پاشانک باشداردهٔ هایون ایله اسکداره کچمه سی فرمان اولتوب یدی پاره قدرغه ایله باشداردهٔ هایون اسکداره کچینه هان مراد پاشا یکچیری اوجاغنه صورت حقدن کورینوب: «کوردیکزمی یکچیری عسکرینه نه ایده جکدر؟ ارضرومده ابازه پاشا یکچیری بی کوز خزینه داره بو ابشیره نیجه قیردیرد یسه سزی دخی قرق بیک سگبان و صاریحه سنه واللی بیک آتلیسنه قیردیر کرکدر. سز بر آلائی پیاده غریب یکچیریلر سکز، بو اسکدار صحرا سنده نه آرابور-سکز. قاچیکز، ابشیر استانبوله کوروب سراینه کلیرسه اول زمان آلاینه چیقک.» دیه یکچیری اوجاغنه بوکونه فتنه سوزلری ویرنجه هان اسکدار ایجره قیامت قوبوب بر قاییق بر آلتونه اله کچمز اولدی. جمله یکچیری

اسکی شہر ، سکود قصبہ لرخی کچوب لفکہ بہ کلدک . کچرکن عایشہ سلطان اغامی
 مرجان اغابہ راست کلدم ، ابشیر پاشایہ کیدیوردی . آندن ازنیق ، کافر
 دربندی ، ہرسک دربندی کچوب ہرسک دیندن کمی ایلہ آشدق . ککبوزہ یہ
 کلدک . اورادن اسکدارہ واستانبولہ کچوب پاشانی ترسانہ دہ کرید جزیرہ سی
 مہماتی کوررکن بولدم . دست شریف لرخی بوس ایدوب مکتوبلری ویردم .
 پاشا او قومغہ باشلادی . حقیر استراحت ایچون سہل خواب آلود اولدم .
 ابشیر پاشادن ، قرہ حسن پاشادن ، طیار زادہ احمد پاشادن ، جان امرزہ
 پاشادن وغیری اعیانندن مکتوب محبت اسلوب کتیردیکم آدملر انشراح صدر
 وذوق درون بولوب بو حقیرہ وافر احسان وانعام ایتدیلر . اما دقتدار
 مورہ لی یہ برکیمسہ دن مکتوب اولدینندن غایت متالم اولوب ہر بار حقیرہ :
 « ابشیر پاشا : ایچون نہ دیدی ؟ » دیہ ستوال ایدردی . بن دہ بعض تسلی
 خاطر اولہ جق کلات ایراد ایدوب دقتدار پاشا حظ ایدردی . قرہ کتخدا وموقوفاتی
 محمد افندی حظ ایتوب یورکلرندن قان کیدردی . ترسانہ دن استانبولہ
 سراہہ کلوب ابشیر پاشا ایلہ سبقت ایدن کلاملری برر پاشایہ تقریر ایلدم .
 پاشا : « البتہ ابشیر دردولتہ کلیرمی ؟ » دیمککہ : « کلیراما ، دریا مثال عسکر چاپور
 ایلہ کلیر ، اسکداردہ مکث ایدر . بلکہ ایستہ دیکی آدملری ویرمز لرسہ ینہ
 کری دونوب اناطولی یہ کیدر واسکداردہ استقبالانہ چقان آدملری رهن
 آلقوما نچہ پادشاہہ وارماز وواروب سراینده برقرار اولورسہ اسکداردہ
 اولان عسکر لرخی طاغماز » دیدم . پاشا ایتدی : « حقا کہ اولیہ در . »
 خلاصہ ، ابشیر پاشا قطع منازل وطی مراحل ایدرک اسکی شہرہ
 کلدکدہ اولایکیچری اوجاغندہ قیوجی سلیمان اغا ، محضر اغا ، صاری
 چاوش باشی رئیس (شہمی زادہ) ویدی بلوک اغالری وسائر ارباب دیوان
 اعیانلری پاشادن مآذون اولوب اسکی شہرہ ابشیر پاشا استقبالانہ کیتدیلر .
 ابشیر پاشا اذمیدہ کلنجہ استانبول اعیاننک خوف وخشیتدہ اولانلرندن
 کیدن ہدایای فراوانک حسانی خدای بیچون بیلردی .
 × ملک احمد پاشا مشاورہ ایدوب قپودان مراد پاشایہ بیوردیلرکہ :

ایتدك كه تقرر ایتسم برطومار دراز اولور . برکون ابشیر پاشا : « اولیام ، طوغری سویله . مراد پاشا ویکچیری اوجاغی بنی ایستلرمی ؟ » دیدی .

یمین ایدوب « بلی ، جمله پادشاه قوللری ، وزرا ، وکلا منتظرلردر . (آه دردولته کلسه ده دولت آل عثمان نظام بولسه) دیرلر . جمیع علما وصالحا ، اعیان وکبار « سلطان مراد چراغیدر ، خسرو پاشا روشنده در . آه کلسه جمیع امور معظمه نی کوروب وندیکیلردن انتقام آلوب مصرک دریابوللرینی کفاردن امین ایتسه ! » دیرلر « دیدم . ابشیر پاشا : « یا اولیا ، طوغری سویله ، مورملی دفتردار مهر ایچون ایکی بیک کیسه ویرمش صحیح میدر ؟ » حقیر :

« بلی ، مرحوم بیقلی درویش محمد پاشا مفلوج ایکن مهری ایسته دی . اما سعادتلو پادشاه رضا ویرمیوب مهرک قرنداشک ملک احمد پاشایه صدقه اولنمسنی رأی احسن کوردیلر . شا قرنداشکز « بن برکره مهر صاحبی اولوب لذتی آلدیم ، پادشاهم ، بنم حسن رضام ایله مهری البته ابشیر پاشا لالا که احسان ایلهک . عسکر صاحبی ومدبر ، عاقل ، جریدر . مهر آنک بیک کر حقیدر ؛ اسکی وزیرکدر « دیه بر ساعت تعریف وتوصیف کزده اولوب شیخ الاسلام ابوسعید افندی ایله قزلر اغاسی دخی « پادشاهم ، ابشیر پاشا لالا که مناسبدر مهر « دیه فاتحه تلاوت ایتدیلر ومهر شریفی سلطانه کوندروب ملک احمد پاشا قرنداشکزه قائممقاملق احسان ایتدیلر . یدی کونده وار قوتی بازویه ووروب اوجاقلره علوفه چیقاردیلر « دیدم . بووجهله نیجه کلمات ایتدك که تحریری ممکن دکدر . سکزنچی کونی حقیره اوج کیسه ، ایکی آت ، اوچپوز آلتون ، برتیرکش ، برزده وبرقات اثواب وغلاملر مه الیشر آلتون ووروب طقسان بش عدد مکتوبلری آلهرق یینه منزل امیرلری احسان ایتدی . دست یوس ایله مشرف اولوب آندن وداع ایدرک ابشیر پاشادان آلدیغمز احسانی جمله حضرت مولانا زاده چلبی به الله امانتی قویوب بعد حضرت جلال الدین رومی نی زیارت ایدرک چلبی افندی ایله وداع ایلدم .

بعده جانب شماه لادیک ، ایلاغین ، آق شهری کچرک بایندرده برر منزل آلوب بارکیلری دکشیدرک بر آن طورمیوب خسرو پاشا خانی سیدی ،

یتشدك . آندن دینچ بارکیرلر آلوب لفسكه قصبه سنی كچوب سكود قصبه سنه
اندن ینه بارکیرلر آلوب بیک رنج ورعنا ایله اسکیشهری كچوب منزل سید
غازی بی واندن خان خسرو پاشایی كچوب آندن لادیک قصبه سنه واورادنده
التنجی کون قونیه صحراسنه واصل اولدق . بو وادی هامونی بی پایان خیمه
وخرکاهلر طوتوب نیجه سراپرده لر قورلمش ولقدر عسکر جمع اولمشدرکه
حدو حسابی خدای متعال بیلور . حقیر بو جمعیت کبرایی درت ساعتده
کوچله عبور ایدوب طوغری بزم عشیرتمزدن قره آازه حسن پاشایه
واردیغمده یرندن قالقوب حقیری باغرینه باصوب سلاحر می کمرمدن چیقارمدن
اول آن حقیری ابشیر پاشا سراپرده سنه کوتوردی . اما نه چادر . کویا خیمه
افراسیایدر . پاشا حضورینه واردقده :

افاق بکم معتدلک نوری بر ایتسون خورشید کی انجمن دهره چراغ اول
که نامه کی ایله دری دشتی معطر که غنچه صفت کلشنه کل ، زینت باغ اول
دادار جهان ایله مسون عالی سننیز هرقلده ایسه ک آصف سلطان وصاغ اول

دیوب سکر دووب دست شریفک پوس ایتدم . هان : « اولیا خوش کلدک بز
سنگه واردار علی پاشا سنه سندنبری کورشمک . استانبولدن چیقالی قاچ
کوندر ؟ » دیدی . حقیر : « سلطانم بش کوندر اما غایت قیش چکدم » دیدم .
« دولت طرفنده نه وار یوق ؟ » دیدی . حقیر : « بای وکدا ، پیر وجوان ، خاص
وعام سلطانتک شرف قدومیله مشرف اولغه منتظر لر در . خصوصاً ملک
احمد پاشا قرداشکز « آه ، او سلطان مراد افندمک چراغ افروخته سی
ونظر کرده سی اولان قورنداشم کلسه ! » دیه سلطانی بکله مکده ، بومکتوبلری
کوندردی « دیه یمش اطلاس پوشیده لی مکانی وروب زمین پوس ایدرک
کیری یه چکیلدم . هان خزینه دارینه تنیه ایدوب « اولیا ، سنک مسافر کدر ،
خوش کوزت . بر سمور کورک ، برقات لباس وبرکیسه غروش حمام آتچه سی
ویر » دیدی . خزینه دار چادرینه واره رق دفع جوع ایدوب بیجال خواب
راخته واردم . ابشیر پاشا ایله قونیه صحراسنده یدی کون صحبت ایدوب
(الکلام یجر الکلام) فحواسنجه یدی کون ظرفنده اول قدر مکالمه لر

پاشا حلبدن کلامش واستانبول ایچره برهای هوی ابله ابشیر پاشانک کبسنه انتظار ایدرلردی . خلقک چونغی ابشیرک کلسنده شبهه ایدر طوررلر ایدی . وسرکارده اولانلر ایسه ابشیر اسلامبوله کلز جلالی اولور وهمیله خوفه دوشرلردی . نصح پاشا زاده حسین پاشا کبیرلی ابشیرک جلالی اولسنی واسکدارده بوزوله رق کیرویه دونسنی قلباً ایسترلردی . لکن ابشیر پاشا دریا مثال عسکرله کورلیوب کلمده ایدی .

× بر کون ملک احمد پاشا ایله اثنای کلامده ابشیر پاشانک احوال پرملاندن بحث آچدق . ملک پاشا « اولیام حاضر اول سنی مکتوبلر ایله بعض امور مسلمین ایچون ابشیر پاشا قرنداشمزه کوندره جکم ذاتاً سنی ابشیر پاشا « حافظ اولیام » دیه سوردی . البته کیتملیسک ماینمزه منافق کیروب ابشیری رنجیده خاطر ایتدیله . هر قنغی منصبی بر کسه یه توجه ایتدکسه ضبط ایتدیرمیوب قالدی . انجق سن انکله بر قاچ کون الفت ایدوب مافی الضمیرینی فراستله آکلایوب جمیع حرکات وسکانات وافکارینه واقف اولوب ینه مکتوبلر آلوب بزه کل » بیوردیلر . . حقیر الامر امر کم دیوب اماده اولوب یتمش قطعه مکتوبلری واولاق امراسنی آلوب اول ساعت یول تدارکنی کوردک .

× ابشیر پاشایه کیتدی کمز منزللری وچکدی کمز عنالری بیان ایدر : اولاپاشادن و قپودان دریا قره مرادپاشادن ومورالی دفترداردن، قوجه نشانجیدن، ابوسعید مفتیدن، دارالسعاده اغاسی، قره کتخدا کمرک امینی، شامی زاده دن والحاصل یتمش عدد سرکارده بولنان کسه لردن خر جراه ایچون وبزم کله طیبه منر ایچون دیه ایکیبیک یتمش اوج آلتون احسانلر آلوب همشیره مزه تسلیم ایدوب اوج غلامله برر قیلج وبرر تیرکش وبرر قامچی ایله اسکدارده عجم نام منزلیدن بارکیر آلوب توکلت علی الله دیوب اول کیجه کبکوزیه آندن قالقه رق اول کون اول کیجه قرق کچیده چکدی کمز زحمت ومشقتلری وآلام وشدائدی خدای متعال مالطه کفارینه دخی ویرمسون . قیش قیامت منزل بارکیرلری تپه سی اوزره دوشوب باشمز یارلدی، مجروح اولدق . نهایت دوشه قالقه ازنیق قلعه سنه

برخی کلاه اوزرینه صابوب بریسنی ده گردننه بند ایلدی . « پاشایه بزدن سلام ایله ، غیری دیار رومه باصایز . ارض مقدسه کچوب مکه ومدینه جانبلرینه کیتمکه مأمورز . بزى خیر دعادن فراموش بیورماک » دیه وداع مخلنده ایکن قایقه جیلره دیدی که : « دیلمکه اولیا چلی قرداشمزله برابر پاشایه واروب آلتونلری قبول ایتیموب سزله توزیع ایلدیکمه شهادت ایله سکیزکه پاشایه اظمنان قلب حاصل اوله واولیا چلی حقنده سوی ظن ایتیه » حقیر بوندن حظ ایدوب جهانه مالک اولدم ظن ایتدم . « اولیام ، خیر دعام سنکله بیله . وار قومده اوینا ارقه که چوب باتماسک . راه مکده و دیار مصرده اصلا غم ییوب خوف چکمه سنی افات دهرین مصون ایدوب الله معین وظهیرک اولسون . کزدیکک یرلرده وزرا و پادشاهانک مجالسارنده معزز و محترم اولوب دشمن شرندن امین اوله سک . بزى قلعه واندۀ اونوتمه الفاتحه » دیوب بعدالدا دست پوس ایتدیکم زده آنلر اسکدار طرفه بادبان آچوب کیتدیلر . حقیر شاد و خندان آخر قویه کلوب ایکی قایقه جیلر ایله پاشایه کلوب دده نک سلامنی تبلیغ ایدرک وقوع حالی تقریر ایتدم . پاشا حیرتده قالوب « بوسوره یوسف آیتندن متسلی اولدم . حقا که اول آدم ولی ایدی ، دیه دائما آنک اوصافیه اکلۀ نیردی . بو حقیر ملک احمد پاشا قائم مقاملغنده بویله برجانه راست کلدیم . بعده بو ایلردن صوردمکه : « بره جاتم پاشانک او طه سی قپوسی اوکنده الکزده دکنکلر ای آماده ایدیکیز . بودرویش پاشانک صومعه سنه نیجه کبردی کورمیدیکزمی ؟ » هپسی « والله کورمدک » دیه یمین ایتدیلر . آنجق قپو آره سنده بر (الله ، حق) صداسنی و برده پاشا یانندن عاشق بوروسی آوازه سنی ایشتدک دیدیلر . غریب بر تماشا ایدی ! بوبالاده تحریر اولتان خدمت پادشاهیلری فرمان هایون اوزره بش آیده تحصیل ایدوب ترسانۀ عامریمه تسلیم ایتدک . مقابله سنده دیوان پادشاهیده ملک احمد پاشا حضورنده خلعت پادشاهی ایله بهره مند اولدق . الیزه دفتردار مورهلی مصطفی پاشادن و ترسانه امینندن تمسکات و حجت شرعیه آلوب ینه افندمز ملک احمد پاشانک خدمتده آسوده قالدق . هنوز ابشیر

بونلری ویر ، لطف ایلسون هر بار بزه کلسون « دیه رجا ایدنجه حقیر در عقب
 چیقوب آته یینه رک سرای قپوسندن طشره چیقدم : بره امت محمد ، شو
 شکله ، بوشکلده بر عبدال درویش کوردیکز می ؟ اوکا بوکا سئوال ایدرک
 بیرام پاشا سرانی اوکنه واردم . بر آدم ایشه « آخور قپویه طوغری بر عاشق
 بورو چالاراق کیدیور » دیدکده حقیر آت بر اقوب آخور قپودن طشره
 چیقاراق کوردم که فی الحال بر قایق ایله تادریانک وسطنده بادبان آچوب
 او چارق کیتمه ده . فی الحال بش چفته بر قایغه سوار اولوب یالپه کورک و یلکن
 ایدرک دریا اورتاسه واردقه دده نک قایقچیلرینه مقرمه سالادم . آنلر
 دخی آهسته ، آهسته کورک چکدکلرندن واروب قایغنه کیروب عزیزک
 دست شریفلرینی پوس ایدرک : « پاشا اوغلاکز سلام ایدرک شو ایکی یوز
 آلتونی خر جراه ایلسون و بو ایکی کشمیر شالی ردأ ایلسون و کاهجه بزه
 تشریف ایلسون » دیدیلر دیدم . هان : « الهدایا تشرک ولوکان بش بورک ،
 حق برکات ابراهیم خلیل ویرسون ، شالار بزم ، آلتونلر قایقچیلر ایله
 سزک » دیدکده : « لطف ایله سلطانم ، جمله سز کدر » دیه ابرام و الحاح ایلدم .
 « آه ایشه بوتکلیف مالایطاقدر » دیه هان کریبان تنوره سندن جلبنده محبتی
 چیقاروب « دستوردر ، صوق ایکی شوانبار کر امهیه » دیواذن ویرنجه بو حقیر
 المی جلبنده محبته صوقوب دستدر ازلق ایتم . ایچی مالا مال ممسک و صیجاق
 فرون آلتونی ، بند قانی ، لعل و الماس و زمرد صورانی ایله مملو !! هان عقلم
 کیدوب ایتم : « سلطانم ، سز اعامسز بو حقیر سزه تسلیمز » هان جلبندینه
 ال ایدوب بو حقیره بر آووج آلتون ویردی . جمله سکسان یدی سکه حسنه
 ویدی طاش یاقوت و زمرد ، الماس ، لعل ، سیلان ، فیروزه و زبرجد ویره رک
 ایتمدی : « ای عزیزم اولیا ، بو آلتونلرک هر برینی بر سنه خرج ایلسه ک
 برکات خلیل ایله سکا کفایت ایدوب آرتار بیله ! عمرک اولدقجه خرج ایله »
 های بنم عمرم سکسان یدی سنه اوله جق ، دیه حقیر کونا کون او هام غریبه
 و عیبیه دوشدم . بعده پاشانک ایکی یوز آلتونندن یوز آلتون دخی احسان
 ایلیوب باقی یوز آلتونی اون نفر قایقچیمزه اونر ، اونر بذل ایلدی و شالک

ملک دده، اشپانیه ار نلر نندن (میچیل خواجه جعفر) و (درویش آنکل، حیدره ملت مسیحیه شکلنده کچینورلر، اما ایکسی ده مؤمن و موحد اولوب نهایتجه صاحب سجاده درلر. آنلر حقیره بیعت و یروب: « وار ای درویش سنتی! استانبولده ملک احمد پاشا ایله بولوش، تسلی بولسون و (من یتوکل علی الله فهو حسبه) آیتی ورد ایده نسیین. آیت یوسف اماتی اوله رق (ان هذا الاملک کریم . . . .) آیتی هدیه کوندر دیلر، سلام ایلدیلر. ابشیردن قورقسون، الله اکا یاوردر» دیدیلر دینجه هان پاشا ایاغه قالقوب: «یا الله، شکر الحمد لله و علیکم السلام و رحمة الله و برکاته کوندرن کتیرن صاغ اولسون. حمد لله در که درونمده اولان ابشیر خوفی کیتدی. اوهام و تخیلاتدن، غل و غشدن بری اولوب قساوتدن خلاص اولدم. راحت روح بولدم.» دیدی. «حال صاحبی کیملر واردر؟» دیه صورنجه درویش: «قورطبه شهرنده مبتجل بابا سزه سلام ایتدی. طنجه شهرنده شیخ منصور سلام ایتدی. فس مرانکوش شهرنده عزالدین بورناوی سلام ایتدی» دیدی. پاشا ایاغه قالقوب سلام آلوب «بز آنلره جزائرلی علی سچن اوغلی ایله مکتوبلر کوندرمشدک. واصل اولدینی خبرلری کلدی.» دیه رک درویش سنتی ایله اوپوشوب قوجوشدیلر و صحبت خاص ایله مشغول اولدیلر. اما پاشا ایله بوایکیسی بر کونه تکلمه باشلادیلر، خدا عالم سوزلر نندن بر کله بیله آ کلاویه میوب حیرتده قالدیم. برده آنلرک برر کونه مسرور و شادمان اولوب (هذا من فضل ربی) دیدکلرینی آ کلاردم. اثنای کلامده ینه صده کلوب پاشا ایدر بوبشقه بر عالمدر، بونی اهل ظاهر آ کلاویه ماز. زیرا ملک احمد پاشا حال صاحبی درویش دلریش بر آدم ایدی. درویش ایله بش ساعت قدر صحبت ایتدکنن صکره مصافحه ایدوب درویش قبودن پرتاب ایدرک چیقدی کیندی. پاشا حقیره: «بره یتیش، اولیام، دوره کیتمه سک» دیدکده حقیر آردی صره سکر دوب کوردم که نه نامی وار، نه نشانی! آخر حقیر پاشایه کلوب بو حالی سو بلدیکمده ایکی یوز آلتون وایکی کشمیری شال و یروب «تیز اولیام، اول جانی قنده بولورسک بول، بز دن سلام ایله»

احمد یسوی دن و فقرای بکناشیانندن استادمن درویش علی نادمیدرکه حضرت امام رضاده قرق سنه کوندوز صائم اولوب وکیجه قائم اولوب عمرنده بیچاق ایله ذبح اولنمش ذی روح قسمی طعام تناول ایتمه مشدر . بو حقیر اول سرور هنرورک معناً اوغلی یم . بر مصرعه ده نه یردنسک؟ بیوردیکز ، حقیر دخی بالعراق ایله اشارت ایتمدم . مقصد بغداد بهشت آبادمیرضاردتز ، دیمکدر . اسمم درویش علی سنتی در . ید قدرت ایله محتون اوله رق دنیا به کلدی کمز دن سنتی تخلص ایدرز ، فقرایز . نه خلقت سک؟ بیوردیکز ، ولقد کرنا قسمندن فقر خلعتیله مابسر پاک و تردامن معصومز . برده نهر یمیزی صوردی کز او ایسه دجله مبارکه درکه دیار بکر قربنده کی ترجیل طاغلرندن چیقار ، شط العربه قاریشیر . خاکمز بغداد بهشت آباد خاکیدر ، شعله مز نور ایمان اولوب درونمز آنکه مملودر . رخسار عرفا کمز توحید ایاتلرینک نشئه سندن لعلکون اولمشدر . هوس و آرزومز مشاهده جمال پاک رب العزتدر . وعنصر پاکمز ید قدرت ایله تخمیر ایدلش اولوب واصل اسم اعظمز « درویش بو وجهله او قودینم مسدس بیتلرینک هر برینه آیری ، آیری جوا بلر ویردکده حقیر بو جانه درون دلدن عاشق اولوب دست شریفی پوس ایدرک « بیعت عزیزم » دیدم . انلرده اسمی صوردی لر ، حقیر « اولیا قولکوز ابن درویش محمد ظلی ، دیمشیر » دیدم . ایتدی که : « حقا که ولیسک . بزى قارداشلغه ، سرداش و حالداشلغه ، دارو دیاره یولداشلغه قبول ایدک » بز دخی قبول ایتدک . یو بیٹی ترنم ایلدک :

ویردم بی بندن سکا   آ م سنی سندن بکا
اولدی تمام بیع وشرا   بوق اراده سیم وزری

اول یار وفادار ایله الاله طوتوشوب (ان الذین یبایعونک .....) ایت کریمه سنی تلاوت ایلدک . اول جانه بیعت ایدوب تازه جان بولدم . پاشا بو حالیزی کوروب طریق خواجکا نیسه ایکن فرصت غنیمتدر ، دیو اول دخی « بیعت ایتمدم ، دیه تمنا ایتدکده درویش ایتدی : «ای عاشق! سزماک احمد پاشادکلگی سکز . بیعت ازلیه به اقتدا ایتمشمز که ملاقات میسر اولدی . ایمی ای

« ارحق، الله دوست دوست » دیوب خاموش اولدی. حقیر شویله‌جه وجودینه دقتله باقدم: بی پیرهن، سینه‌چاک، اولوب سینه‌سنه امامین عشقنه اویله شرح‌ه‌لر چکمش که حصر حریمی نیم دیوال قدر واز سرندن آفتابه‌سنی چیقاره‌رق سر برهنه اولوب کوردمکه تاینیسی اوزره برتسایم داغی وارکه آنی کوسترمکدن مقصدی طریق حقه تسلیمز، دیمه‌در. صول بازوسنده دشت کربلا داغلی اویله مزین، پاک، طوبارلاق وبارلاق. الحاصل بلنده تنوره‌سی، النده دسته چوب دیلنده، یاخجوب القلوب، کمرنده صابان داوودی، پالهنک موسائی، دبدبه‌ علی، جفجغه وذیل بم قنطوره دده کی وراهروی اولوب بونلر رفیق پیادکاندر. الحاصل جمله آلات جهانه فقیر درویشان اوزره هر بر شیئی مهیا قیلمش بر عارف بالهدر. همان حقیر جرأت ایدوب « عزیزم، نزه سلامنی کتوریرسکز » دیوب صوت اعلا ایله بومسدی ترنم ایتدم:

نه کازار نسجید ره‌وای عنصر پاکک نه شمک شعله‌سیدر نار رخسار عرفناکک
 نه‌نهرک صوبیدر آبک نه‌یر طوبراغیدرخا کک نه‌خلقت‌سک‌قرارسک‌خلقی‌بو‌قدر کیمسه‌دن‌باکک
 اقدم‌سکا کیم‌دیرلر، نه‌یر‌دنسک، نه‌در‌آدک جفایی‌کیمدن او‌کرنده، آجام، کیمه‌در‌استادک
 حقیر بو بیتلری ترنم ایتدیکمه درویش دیدی که: « استاد که رحمت،
 سن‌جانه‌عشق‌اوله! » حقیر دخی « عشقکه‌مشک‌الهی‌اوله‌ویاردجک
 الله‌اوله » دیدم. درویش بو‌کونه‌عاشقانه‌جوابلری‌ایشیدنجه‌سرورندن
 ایاغی‌یره‌باصماز اولوب بنم‌بیتله‌قارشولقی‌اوله‌رق‌شو‌عربی‌قطعه‌نی‌ترنمه
 آغاز ایتدی.

يقولون لیلی بالعراق صریضة
 فی‌الیتی‌کنت‌طیبیا‌مد‌اویا
 الا‌اذا‌لاقی‌لیلی‌بخلوة
 فزار بیت الله رجلاً حافیا

بونو او قدر فصاحت اوزره و اودرجه مخارج حروفه رعایت ایدرک او قودی که
 حقیر ایتدم: « ای فصیح و بلیغ! بارک الله صد بارک الله ». اودخی حقیر
 ایتدی: « بزدن بر مسدس بندی بیتلریله عارفانه و شاعرانه حال پر ملالیزی،
 اسم و رسممزی سؤال بیوردیکز ایدی. جوابم اولدرکه اولای طریق خواجه

انهای کلامده « ابشیر پاشا دریا مثال عسکر چایور کبی اشقیا وزور بالرله کایور »
دینلیدی « آیارکاب هایونه بو اوضاع و اطوار ایله کادکده نه حال اولسه؟
قپودان مراد پاشا، دفتردار مورهل مصطفی پاشا کبی ایکی قتنه طغار جیقلمینه
نه معامله ایده؟ » دینلکده پاشا ایتدی: « هله بزم وزارتمزده ابشیر شام
وآلسیکن درزی مصطفی اغا ایله امرلر کوندرک . او امر پادشاهی ایله عمل
ایتمیوب سوی تدبیریه درزی اوزرینه کیدوب (بوقاغ) بوغازنده بوغازی
اله یروب بو قدر عسکرینی درزی یه قیردیروب بو قدر مال و خزائن
آیریلوب کندوسی ده اویلوغندن خنچر درزی النده مجروح اولوب آنجق
بر آتی وبش خدامیله خلاص اوله رق شامه بیجان دوشدی . اول نصیحت
آمیز مکتوبلر مزدن بری بزم عدوی جانمزدرد . هله کلسون ، کورهلم « دیه
او هام غریبه ایله مشوش الحال اولوب بو کونه آرایش دنیا کفتکوسیه
مشاوره ایدرلرکن آنی کوردک همان قپودن، دمین الله حق دین بر فقرای
بکتانی یه « الله ، حق دوست الاله » دیوب بی پاک و بی پروا ایچری کیروب
« عشق اوله؛ ای عاشقان صادقان و ظریفان ! » دیه نفیر موساسنه دست اوروب
ابتدا اون ایکی امام عشقنه بر دووازده زمزمه اوره رق بو حقیرو پاشا آنک
سوزندن دمبسته وحیران قالدق . غرابت بونده که قپوده بو قدر بو ابلر وار،
بو سرای قائم مقام سرایی اولدیغندن ازدحامگاه بی آدم اولمغه بو ابلر قپولردن
قوش دکل، ذره بی بیله اوچورمازلر . بو درویش دلریش نه تقریب ایله واصل
صومعه اولدی، دییه انکشت بردهان تعجب ایتدک . اما حقیر بو درویشه
امعان نظر ایله باقدم . پاورسر برهنه بر ملوث شکل، اما یوزنده ، کوزنده نور
لمعان ایدر، سوزنده لطافت و ظرافت اولوب در شهوار و ارتکلم ایدر . غایبه
الغایه فصاحت و بلاغت صاحبی جان جانان بر صاحب ادعاندر . سرنده آفتابه
وار، تاجن کچ قیلوب سرنده محبت خاندان علامتلرندن اون ایکی عدد لعلکون
داغلی کل مطبق کبی مزین طورور، بو جان عشق ایله سرمست اولمش .ینه
نفیرینی اله آلوب دم اوره رق اسماء الحسنى آغازه سیله نفیره صوت ویره رک
(حی القيوم الواحد الاحد الفرد الصمد القادر المقدر) اسملرینی کوستروب .

سردار معظم اولوب کیتمک اوزرہ یز . ان شاه الله الرحمن پادشاهم دخی اول بہارده بو جانبلره دریا مثال عسکر ایله عطف عنان ایدوب عمک سلطان مراد خانک فتح ایدوب صکرہینہ عجمک استیلا ایتدیکی روان ، نخشوان ، شیروان ، ارزنجان طرفلرینی کیرو آلوروز . حالا قرق بیک تفنک انداز سبکان و صاریحہ غازیلری جمع ایدوب یانمده یتیش عدد میر میران ویدی عدد وزیر دایران موجود اولوب اقتضا ایدرسه در دولته بو منواک اوزره رومالیده قیلمق اوزرہ یز » بو خبر کلنجہ در دولتک جملہ سرکارده اولانلری واله و حیران اولوب قپودان قره مراد پاشا کیچری اوجاغنه : « کوردیکز می ، قرق بیک تفنک انداز ایله کلوب سزی قیرسه کرک » دیو فتنه براغوب استانبول ایچره کفتکوی دروغ و صحیح اوله رف نیجه شیلر دوران ایتمکه باشلادی . جملہ ارباب دولت مست ایکن بوسبوتون مدهوش اولوب سرکردان و حیران کزلردی . بو خبر مو حشدن پاشا افندمزک کتخداسی ، دفتر دار مورہ لی مصطفی پاشا ، موقوفاتی محمد افندی ، طوپ قبولی ، کمرک امینی حسن اغا ، والحاصل حقیرک معلومی اولان یتیش اوج عدد کیمسه یکدل ویکجهت اولوب یمین پالاه ایله دفتر دار مورہ لی مصطفی پاشا ایچون ایکی بیک کیسه قلمیہ ایله مہری طلب ایتدکلر نده سعادتلو پادشاه اصلا و قطعاً راضی اولیبوب : « همان ابشیرالام کلسون » دیرایدی . امامک احمد پاشا افندمزده خوفه دوشوب ابشیر پاشایہ نیجه کونا محبتنامہ لر کوندریردی . اما اول طرفدن طعن آمیز جوابلر آیلردی . بو افکار فاسده ایچنده ملک احمد پاشا ایله خانہ وحدتده عالم اغیاردن بیخبر اوطورور و بو ابان قپوده نکہ بانلق ایدرلرکن پاشا بو حقیرہ دیدی کہ : « افواہ علمده نوار ، نه یوق » حقیر : « سز بر چشمه سکز ، نوار ، نه یوق سز دها کوزل بیلیرسکز » دیدم . دیرکن قپودن طشرہ برصدای « اہ حق ! » استماع اولندی .

ومن الغرائب احوال درویشان ذیشان

آنی کوردک کہ قپودن ایچری تلخیصی حسین اغا کلوب اوج کشی اولدق .

هناں ملك احمد پاشا : « پادشاهم واللهی بو رأی احسندر (حدیث : مارأء المؤمنون حسن فهو عندالله حسن) » دیدکده پادشاه پاشادن مهری الوب خزیننه نك یدك مهرینی ویره رك « تیز دستور مكرم و قائم مقام اعظم مسك » دیه پاشایه تکرار بر خلعت سمور کیدیردی . اول کون ملك احمد پاشا قائم مقام قله شاد و خندان سراینه کلوب مهر شریف دخی درگاه عالی قبوجی باشیلرندن بر اغا ایله ابشیر مصطفی پاشایه حلبه کیتدی . پاشا افندمز دخی نیجه دیقی قیمت هدا یا ایله « مبارکباد » دییه علی اغایی حلبه کوندردی . اول ماه مبارکده « عائشه سلطان بنت احمد خان » ی ابشیر پاشایه نکاح ایدوب مژده سی بر اغا ایله کوندرلدی . بعده پاشا نیجه مناصب عالیه نی توجیه ایدوب قلمیه لریله یدیی کونده درت بیك علوفه چیقاروب جمله قول مجبور الخاطر اولدیلر . اما توجیه اولنان مناصبک بریسنی بیله ابشیر پاشا مسلملره ضبط ایتدیر میوب بعده مسلملر پاشادن قلمیه لرینی شرع دعوا ایدوب بیك التمش کیسه احجابنه رد اولنورق بو قدر کیسه رومی پاشا خسار چکدی . آیک یکرمنجی کونی سابقا اغامز اولان قولاقسز ابازه شاهی اغا چنکانه خراجیله کلوب پاشا افندمز دخی خراج چنکانه نی ضبط ایتدیر مدیه کندن بزم پاشا ایله ابشیر پاشا اراسنه ایلیکین بورادن برودت کیردی . بعده هر کلن ابشیر پاشانک حلبده عصیان و طغیاننک ، دریا مثال عسکر جمع ایتمه سنک خبر لرینی کتور پرلردی . نیجه کره در دوات طرفدن خاصکیلر و قوز بکجیلر ، سر بو ابان درگاه عالیلر کیدوب « البته لالام استانه سعادتیه علی العجله کله سک » دییه مسسته جل خط شریفلر کتور دکلری مدتیجه ابشیر پاشا حلبدن طشره بر خطوه بیله آتیموب دریا مثال عسکر جمع ایدردی . بر کره بر تلخیص کلدی ده مالی شو ایدی : « پادشاهمک در دولتیه عرض بنده بیقمدار اولدرکه وان دیار لرنده پتیانش نام اولکددن عجملر ایکی یوز بیك قیون سوروب و یوز لرحه اعیان اکرادی قتل ایدوب بو قدر قرا و بلدانی نهب وغارت ایدرک صالح مراد خانه مغایر کونا کون ایشلر ایشله مشدر . بو عبد کتور اول حوالی احواله نکرانده اولمغه در دولت طرفه بورمغه اقتداریم یوتدر . حالا عسکر جمع ایدوب اول طرفه فرمان هایونک نزله

وجمالی، زوربا واشقیا کله لری غلطان اولمشدر . انشاءالله عن قریب الزمان آنلرک حقلرندن کلوب مراد ومرامک اوزره جمیع عبادالله آنلرک شر وشورلرندن خلاص اولور» دیدی ودرحال حضرت پادشاه پرغضب ایاغه قالقوب بالذات کندی مبارک اللریله مهر شریفی بزم ملک احمدپاشانک اله ویروب بر خلعت سمور کیدیره رک ابتدی : « یوری، الله تعالی هر امورکده سکا یاری وباری اوله . هر ایشکده جناب باری معین وظهیرک اوله . هر کارکده رب العزه سکا توفیقی رفیق ایلیه . کوره یم سنی، هر امر دولت وملت ایچون نیجه سعی وهمت ایدرسک واوغور هایونجه نیجه بذل مقدرت ایلرسک، خزینه جمعنه تقید ایدوب جمیع بردن بیکه، بیکنن یوز بیکه وارنجه وظیفه خوار قوللریمه مواجبلری نیجه ویریرسک ها کوره یم سنی » بو وجهله وافر دعا وثنا ایدوب طورونجه هر طرفدن « الله مبارک ایلیه » دیه اعیان مبارکاده قوشارلر . درحال حضرت پادشاه افندمزه برسمو آپاچه دخی کیدیروب اول کون ایکی کورک ویریر . پاشامهری قویننه قودی اما، کویا بر عقرب قویننه کیرمش کبی اصلا حظ ایتیموب متغیر الحاطر اولدی . زیرا مال وخزینه تداختی دوشونوب مواجبه اون کون وار؛ باب هایونده انحق اونیدی کیسه واردی، بحرسفیدده کی بالمله جزیره وندیک واسپانیالیلرک تجاوز واستیلاسی واردی . بری طرفده ایسه ترسانه نک مهمات ولوازمی ، اناطولیده جلالی وجمالی حشراننک ظلم صریحی واردی . اورادن فلوس احمره کله احتمالی یوق ایدی . بو دفعه قرینته تدقیق اوزره نیجه بیک فکر فاسده دوشوب عالم حیرتده قالدی . « مهری قبول ایتیم » دخی دییه میوب زمین پوس ایدرک طیشاری چیقوب جمیع وزرا ووکلا، شیخ الاسلام ابو سعیدافندی، نقیب الاشراف قاضیعسکرلر، دارالسعاده اغامی، خاص اوطة باشی حسن اغا، بوستانچی باشی وسائر مصاحب شهریاریلرله طشره عرض اوطة سنه چیقوب کامل یدی ساعت مشاوره تام ایدوب وقت عصرده تکرار (چشیرلک) نام محله تکرار حضور پادشاهی یه کیروب ، « پادشاهم، مهرک انک نهایت ابشیر مصطفی پاشا لالا که کیتمه سنی مناسب کوردک » دیدکلرنده حضرت پادشاه « نه دیرسک ، ملک لالا ؟ » بیوردی .

فراش اولدینی حالد بیله ینه امور معظمه، عزل و نصب ایشلری آنک رأی و تدبیریه کوریلوردی. تا آلتی آی بومنوال اوزره درویش محمد پاشا صاحب فراش و ملک احمد پاشا دخی قائم مقام اولوب البته اوچ آی غره سنده مواجب چیقمق مقرر ایدی. ترسانه مهماتی دخی هر جهتدن آماده ایدی. جزیره کزیده اوچ بیک امداد و خزینه کیدردی. بو اراق صدر اعظم گاه خوش حال، گاه مزاجاً پر ملال اولوب حکمت خدا سهل افاقت بولمش ایکن چرکس آدمیسی اولغله تاتار ایله اوسدیکندن برسیمزات آتی بیوب و قیز نام آت سودخی ایچره کینه خسته لندی. زیرا بو طعاملر هپ قابض طبیعت اولوب قبض ایسه فلج مرضنه غایت مضر دره. فلجک دواسی دائماسهل شافیلرله اولور. نتیجه مرام کوندن کونه حالی غایت مشدت اولوب بزم پاشایی و سائر وزرا، وکلا و امرایی یانه چاغروب شو وصیتی ایتدی:

« خداملرم بی صوسز اولدیریورلر، حالم بک ایمان! بی علی پاشا جامعی اوکنده سائر وزرا قر نداشتلر مک جنبنده دفن ایدوب قرق بیک لتونه باشم اوجنده بر چشمه جریان ایتدیرک و قرق بیک التون اغالرمه، قرق بیک التون ایچ اوغلانلرمه، قرق بیک التون مکه و مدینه یه» بو وجهله وصیت ایتدکن صوکره اوچنجی کون دار بقایه انتقال ایدوب جمیع اهل مالکی و اوایلایه دوشوردی. آخر کار جمعیت کبرا ایله نعش شریفنی وصیتی اوزره دیوان یولنده علی پاشا جامعی محرابی اوکنده برنجیره داخلنده دفن ایدوب باشی اوجنه بر چشمه انشا ایتدیلر و سائر اموال و ارزاقی میری یه ضبط ایلدیلر. اگر معلومز اولدینی وجهله مخلفاتی یازسه ق فاتح یمن سنان پاشا ترکسی قدر اولوردی. اما تخریرنده برفائده یوقدر.

بعده حمله وزرا و وکلا، علما و کبار حضور پادشاهی یه واروب مشاوره ایتدیلر. «ایا مهری کیمه ویرسهک» دیدیلر. اول محله ملک احمد پاشا اقدمز دخی نمایان اولوب آتدن نزول ایدرک پهلوان واری پرتاب ایدرک چن صفه نام محله حضور پادشاهی یه کلوب خاص او طه باشی روم حسن اغا پاشانک اوکنه دوشه رک کتوردکده پاشا زمین یوس ایتک معتادی اولمادیغندن «السلام علیک، پادشاهم» دیه دعا و ثنا ایدرک پادشاه جم حشمت مواجهه سنه واروب

صدارتند و محمدخان رابعك دوام دولتند اول مبارك سنه ده جمله خلق جنبش و حرکته کلوب شادمانقلر ایدر لر دی . زیرا کورجی محمد پاشانک هنکامه وزارتند مال و خزائن قلتدن ، طاعونک تلفاتندن خلق ماتمه ایدی . اندن طرخونه جی احمد پاشا صدارتند ضبط و ربط هنکامه سندن ، قحط و غلادن ، وندیکیلیرک آق دکز جزیره لرینه تسلطندن جمیع عثمانیلر یاس و ماتم ایچنده ایدیلر . وقتاکه درویش محمد پاشا صدر اعظم اولدی ، غل و غش و غیبتدن مبرا ، صاحب طبع و صاحب تدبیر برکیمسه اولغله جمله اهل استانبول (باباسط) اسمنه مظهر دوشدیلر . دیار اسلامده اولان عباد مسلمینک کیجه لری قدر کوندوزلری نوروز خوارزم شاهی اولوب بالذات عجم شاهی و قول آما [۱] ، آلمان و وندیک کمرای سر نکون اولوب خاموش باش ایدیلر . کیزی لرلرده ، خائن اللرده اولان کنجینه قارونیلر میدانه چیقوب خزینه بول و خلق عالم سرور و حبور ایله مجبول اولدیلر .

(لاراد لقضاه ولامانع لحکمه) مضمونی اوزره بوکارخانه معظم صاحبی پروردکارک اراده ازلیه سی اولیه ایشکه برکون بیقلی درویش محمد پاشا دیوان پادشاهی به کلیوب ملک احمد پاشا افندمزی بعد ال دیوان سراینه چاغردی . بو حقیر پاشا ایله برلکده درویش محمد پاشا سراینه کیدوب بولوشه رق خسته حال کوردک اول کون پاشا افندمز محمد پاشادن مفارقت ایدوب طوغری سعادتلو پادشاهه واره رق صدر اعظم احوالی اعلام ایتدکده پادشاه ذیشان قزقر اغاسیله صدر اعظمه وافر هدیه لر کوندروب حال و خاطرینی سؤال ایتدیردیلر . صدر اعظم دخی « بن صاحب فراش اولدم . امور اهالی معطل اولماسون ایچون یریمه ملک احمد پاشا قرنداشمی قائم مقام ایلک » دییه رجا ایدوب دارالسعاده اغاسیله تلخیص ایلدی . عرض حیز قبولده واقع اولوب ایرته سی کون ملک احمد پاشا افندمز بیقلی محمد پاشا یرینه امانه قائمه قام عالیشان اولوب سعادتلو پادشاهدن برسمور خلعت فاخره کیه رک امور مسلمینه تقید ایلوب هر بارینه درویش محمد پاشا سلامنه واروب حال و خاطر صوروشدی . صدر اعظم صاحب

[۱] قول آما : (روما) دیمکدرکه اوزمانکی بابا حکومت جسمانیه سندن کنایه دره .

ماعدا کاغدخانه نهرینک ایکی طرفنده یدی سکز بیک خیمه تزکتر، احرام، کلدن وغیری کلبه احزاندن چالاش و سایبانلری قوروب کورن صحرای کاغدخانهده عسکر چاماپور مکث ایتمش ظن ایدرلردی . ایکی بیکی متجاوز دکانلرده ما کولات و مشروباتدن ماعدا جمیع ذی قیمت موجود ایدی . هرروز روشنده ، هر میدانده حقه ز ، آتش باز ، سحر باز ، زور باز ، رسن باز پرنده باز ، کاسه باز ، قار باز ، سینی باز ، آیو ، مایمون ، حمار ، کویک بازلرله قوقلاباز و شب باز ، مطراق باز ، شمشیر باز ، مهره باز ، طاسباز حاصلی اوچ یوزالتشی متجاوز پهلو انلر جمع اولوب بوجمع العرفاده عرض معرفت ایلیه رک یحساب کار ایدرلردی . درگاه عالی طرفندن درت او طه یکیچری چور باجیسی بو جمعیت کبرایه تعیین اولوب کاهیجه یکیچری اغاسی کورجی مصطفی اغا دخی کلوب تنیه و تا کید ایدرک کیدردی . کاغد خانه نهرنده نیچلری ده شناورلک ایدرلردی . بوجمیت عرفا هیج برتاریخده اولما مشدر .

رمضان غره سنده فرمان پادشاهی ایله ملک احمد پاشا اقدمز قبه آلتنده قرق یوک اچقه خاص هایون ایله بیقلی محمد پاشا عصرنده ایکنجی وزیر اولوب دیوانه چیقدی . اقدمز شب و روز بیقلی درویش محمد پاشا ایله درت آی برادر جان برابر کبی ذوق و صفا ایله حسن زندگانی ایلیوب کندیسنه خاص اوله رق قره حصار صاحب سنجانی احسان اولنمغه اورالره مناسب اغالرینی کوندردی . ککندوسی سبکار قلوب اون ایکی عدد یالیرنده ، فندقلی ، بشکطاش ، اورته کوی ، اسکدار ، ایوب یالیرنده ذوق و صفا ایله مشغول اولدیلر . بو حقیر سبکار یاران باصفا ایله ایوب ، کاغدخانه ، آق بابا ، بکقوز ، قانلیجه ، حصار ، اسکدار ، چاملیجه ، قاضی کوی ، عالم طاغنده عالم ایدوب اندن اشاغی کو کصوده ذوق و صفال ایدرک . خصوصاً حصار کرازی موسمنده استیه ویکی کویده ، طرابیه و کفلی کوینده بیوک دره و صاری یارده آل لاله کبی ، لعل کون زلالی کراز فصللری ایدوب کونا کون مشمراتدن کام آلوب نیجه بیک ذوق و صفال ایتدک .

بوسعادت ساده بزم ایچون دکلدی . بیقلی چرکس محمد پاشانک زمان

بوعیدکاهی کورمین آدم ارضده برشی کورمش دکدر « خاصلی کاغذخانه‌ی
اویله توصیف ومدح ایلدی که طبیعت حقیر آب زلال کبی کاغذخانه سمتنه
جریان ایده یازدی وشو بیتلر خاطره خطور ایتدی :

کوکل اکلنجه سی سیر وصفادر   صفا سورکه بودنیا بیوفادر
کنی ذوق ایله اولیسر فرحناک   هان ذوق ایله ، جام اولمه غمناک

اول آن پاشایه واروب کاغذخانه‌یه کیتمک ایچون اذن آلم . قرق النون
صرف ایدوب ایکی قیون وسائرماً کولات ومشروبانی آلهرق رغارمناسبلرمدن
بش التی اگا ایله خیمه لرمنی آلوب کاغذخانه نهرینک ساحلنده درخت چنار
سیاه سنده مکث ایدوب کیجه وکوندوز صحبت خاصه باشلایوب کویا هرشب
وروز حسین بیقرا ذوقی ایدردک . ماه رجب المرحبنک غره سندن تاشهر
رمضان المبارکک هلالی نمایان اولنجه‌یه دکین کامل ایکی آی بوسجرائی چنزار
لاله عذارده اویله عیش وعشرت لر اولمشدرکه دیلر ایله تعیری وقلملر ایله تحریری
امکانمزدرد . استانبولک جمیع اشراف واعیانی ومیراث بیدی هوپه چلییلری
بوکاغذخانه قضا سنده اوچ بیک مقداری منقش خیمه وخرکاهلر
وسحابه وناموسیهلر ایله وادی یی زین ایدوب هرشب جمله خیمه لری
نیجه کره بیک قنادیل وشمع عسل وروغن وفانوس اخترمانوس ایله چراغان
ایدرلردی . هرسرا پرده اعیانده هرشب خواننده وسازنده ، مطربلر ،
احمد قولی ، جواهر قولی ، نازی قولی ، غریبانی قولی ، عقیده قولی ،
زمرد قولی ، پوصطالحی قولی ، یتق اوغلی قولی ، حاشوته قولی ، سمور
قاش قولی ، چنک ورباب ، صنطور وطنبور ، عود وقانونلری اوزره
کونا کون فصل ایدوب تا صبحه دک برهای وهوی اولوردی که کویا دجال
خروج ایتشدی . بعد العشا نیجه کره یوز بیک سراقه فشنگ آسمان سویه
منقلب اولوب برقیلر ، بحریلر ، کله بکلر ، بدالوچقار ، دلجه وکبشلر ، خروسلر
قله وسائر انواع فشنگلره آتش ووروب کویا زمین کاغذخانه‌ی آتش نمرود
ایچره قورلردی ونیجه شاهی ، انکلی ، صاربوزان طوپلری آتش ایدوب
صبحه قدر زمین وآسمانی رعد مثال کوم کوم کومه دیرلردی . بوخیمه لردن

بعد الضیافه صدر اعظمه بر سمور کورک ، اوچ کیسه آلتون و بعد الوداع بر مجوه رختلی ، مجوه زینلی ، آلتون زنجیرلی ، کهیلان برآت چکوب صدر اعظم سوار اولوب کیندی . ایرتسی کونی سعادتلو پادشاهدن امیر آخور اغا ایله بر مجوه رختلی واکرلی وذهب خالص زنجیرلی کهیلان آت کلوب « بوکا سوار اول ، به نشین وزیر عالی تبارسک » دیه ینه خط شریف کلدی . هان پاشا الامر امرم دیوب سوار اوله رق سرای قیوسندن طشره فرمان پادشاهی یرخی بولسون دیه چیقارق ینه سرایه کلوب امیر آخوردن وافر عذرلر دیله‌دی و برکیسه غروش احسان آله‌رق امیر آخور کیدنجه صدر اعظم‌دن ینه اویله بر اسب احمر کلدی . الحاصل اعیان دولتدن یتمش عدد توانا آت کلدی که هربری جلعه ، مصاخه ، حواره ، محمودی ، معنک ، سیلاوی ، بشاره ، دینوته ، کوکشی جنس‌لرینک برندن ایدی . پاشا جمله‌سنی کندیسيله رنج و عنا چکن اغالرینه احسان ایلدی . ایرتسی سعادتلو پادشاهک احسانی اولان اسب صبا رفتار سوارلی اولوب آهسته ، آهسته حضرت ابا ایوب انصاری زیارتنه کیدرک ادای زیارت ایله یتمش عدد قربان کسوب فقرای باب اللهه بذل ایتدی . آندن ینه طوبیحیلر سراینه کلوب بو حقیره رختیله برابر بر اشهب آت و بر سمور قفاسی کورک و برکیسه غروش احسان ایدوب کندیبی تصحیح مزاج ایدنجه ینه قدر خدمتده اولوب ندیم خاصی ایدک .

ستایش تفرج کاغذخانه — بو حقیق ملک احمد پاشا افدمزله بو طوبیحیلر مریانده ساکن اولورکن هر شب کاغذخانه‌ده نیجه یوز بیک فشنک پررنگک اوج آسمانه عروج ایتدیکنی تماشا ایدوب نیجه بیک طوب و تفنک صداسنی استماع ایدردک . آخر یاران صفانک برندن بوشادماننی سؤال ایتدیکنده اول یار وفادار دیدی که : « ای غصه و غمده پریشان خاطر اولان بیچاره ، عقلنی ، فکرینی بیتیرمش آواره ! نچون دشت غمده مجنون کبی محزون اولوب بوجای پرهوای کاغذخانه‌دن آگاه دکلسک . بودولت آل عثمان ظهور ایدلی هیچ بر تفرجکاهده بو کاغذخانه شادماننی کبی بر شادمانلق اولماشدر .

غیمت ایدرلر . نظرکاه فاتح محمد خان برشهر آباداندر . الله الی آخرالدوران معمور و آبادان ایدہ . آمین یامستعان .

بورادن قالقوب ینہ جانب شر قہ کیدرکن جملہ اعیان استانبول ، صدراعظم بیقلی چرکس درویش محمد پاشاک کتخداسی علی اغا ونیجہ بیک اشرف پاشایی استقباله چیقوب پاشا دخی اول بسم الله ایله تخت رواندن اینہرک چقال آتہ بیندی . « جرید اوینانسون » دیہ فرمان ایدرک ملکلی و صدراعظمی ایکی باشندن جرید اوینایوب اوپله سلاحشورلک وکونا کون لعبده بازلق ایلدیلر کہ دیلارله تعبیر اولتماز . بوکونه عرض مهارت ایدنلرہ پاشا افدمز بوحقیرک دفتربلہ بیک آتمش آتون احسان ایلدی . صول طرفده قوچو آرابہ ایچرہ قیاسلطان اوچ کیسه آتون بذل وانعام ایلدی . بواسلوب ایله اول کون (بنفشہ چاری) منزلتہ واردق . بونده جمیع خیمہ وخرکاهلرمزلہ مکث ایدوب او صحرای چنزارده آتلمزدن اینوب برکیجه صحبت خاص ایتدک . بوسحرا دخی پادشاهک خاص آتلمزینہ مخصوص عظیم چایزدر . بورادهده استانبول اعیاننک ویدی قبه وزیرلینک و صدر اعظمک هدیه لری کلوب ایرتسی کون الای عظیم ایله طوبیخیلر محله سنده کی (قیاسلطان سرائی) نہ کلدک . بورایه وصولزده یوز عدد قربان واون عدد دوه ذبح ایدوب فقرایه بذل اولندی . هرکس سراینده ونیجه یوز اغالر خیمه لرندہ مکث ایتدیلر . ایرتسی کون علی الصباح صدراعظم درویش محمد پاشا ویدی قبه وزیرلری ، شیخ الاسلام افندی ، نقیب الاشراف ، قاضی عسکرلر ، استانبول ملاسی وسائر اعیان وکبار کلوب پاشا ایله مشرف اوله رق درویش محمد پاشا ایله بزم ملک پاشا بر برلینی بغرلرینه باصوب اوپوشدیلر . صدراعظم قوینندن بر خط شریف چیقاروب ویردی . پاشا پوس ایدوب قرائت ایتدکده : « امر پادشاهمک اما صوفیه شهرندن بری یدی آیدر خسته حالم ، ان شاء الله سهیل تحصیل مزاج ایدوب ده فرمان اوزره قبه نشین وزیر ثانی اوله لم ، فرمان پادشاه جم جنابکدر » دیدی . بویله جه نیجه کلماتدن صکره پاشا صدراعظمه بر ضیافت چکمشدر کہ هیچ بر تاریخده بر وزیر بر صدراعظمه ایتماشدر .

برکارگر لکی بر معمار ایتماشدر . ملک احمد پاشا افندمز بوراده مهمان اولوب
 قیا سلطان ایله بوراده ملاقات ایدرک کامل بر هفته باغ جنان مثاله حسین
 بیقرا فصللریله ذوق وصفایدوب فلکدن کام آلدیلر کبی اولدی . اما
 نه ممکن ؟ بیت :

مفت مسکن صنوب جهانی کشی نقد عمرین ویرر کرا یرینه

بویاغ پرفصافی منظورمز اولدیغی وجهله تحریر ایسهک آروجه بر مجلد
 اولور . شهرده بویاغدن بشقهولی اوسته سرایی ، چتال اوغلی سرایی ، قدری
 اغا سرایی ، حسن پاشا زاده سرایی ، قزلر اغامی سرایی ودها نیجه سرایلر
 واردر . یدی عدد تکیه خلوتی و جلوتی و بکتاشیان معظم و قورشون اورتولی
 خان ، بر حمام وایکی یوز یتمش قدر دکان واردر . اما بدستانی ، فلان یوق .
 مکتب صیدانی ، اعیان وانرافی چوق . شهر کوه بالا دامننده اولغله یتمش
 یرده آب حیانلری جاری اولوب ساده چارشو و بازارنده قرق ، الهی عدد
 عیون جاریه آقار طورر . اوبازار حسنک قالدیرملری اوزرنده سیل مثال
 صولر جریان ایدرک باغ و باغچه لره و مشبک بوستانلره آقار . سوق سلطانیسنده
 اکثری ارباب حرف پابوججی ، فلار و پوستالجیدر . زیرا چوبان و چولوق
 و خدامان کانیدر . چتالجه چایری کاغذخانه چایرندن لطیف نباتات و گیاهلی
 اولوب یونجه ، تر فل ایله مزین بر لاله زاردرکه آل عثمان انبارینه بو صحرای
 پر حاصلدن اوچ بیک آرابه علف کیدوب آخور قپو انبارلرینه باصیلور .
 چایر موسمنده محافظه ایچون براوطه یکدیچری چور باجیسی نکهبانلق
 ایدرلر . بومدوخندن غیری صحرا لرنده بابا نقاش ، کینه لی ، باقلالی ،
 عزالدینلی کوبلرینه وارنجه چقتلک عظیملر ایله آراسته آغیللر ، اکرکلر ،
 صاپلر ، چالشلر و ماندیرالر ایله پیراسته اولمش قیونلی ، قوزولی ، صغر
 و جاموسلی وادیلردرکه جمیع اعیان استانبولک بوقریه لرنده علاقهری واردر .
 بر ممدوحی دخی سودی ، قیباغی ، تلمه پینزی ، آغزی ، کوله مزی ، کسمک
 ویغوردی ، دیل پینزی و قشقوال پینزی ، درمثال سودی . استانبوله کله رک

و آبادان اولمه ده در . بوشهرک عمارستانی چتسال طاغنگ آتکنده واقع اولمغه
 (چتالجه) دیرلر . قیالی ، دره وتپه لی ایکی چتال کوه بالانک جانب شرقیسی
 دامبنده قبله دن شماله طولانی واقع اولمش ، ایکی بیگ آنیم اوزون لغنده باغلی ،
 باغچه لی ، آب حیاتی بر بلده ارم مثالدر . ایوب سلطان مولوتی نواچیسندن
 یوزاللی آچمه پایه سیاه مکلف قضادر . حاکم عرفی چتالجه باغچه سنک
 استادیدر . اوچ یوز باغبان و آرانوود بوستانجیلر ایله ضبط و ربط ایدر . صو
 باشیسی ، کتخدایری ، کتخدا سرداری ، محتسبی ، آیق ناچی واردر . اما
 استانبول یاقین اولمغه مفتی ونقیبی یوقدر . بوشهر زیبا جمه قرق یدی محراب
 اولوب بشنده صلات جمعه ادا اولنور . جمه سنندن مکلف ومزینی (فرهاد
 پاشا جامعی) بانسی سلیمان خان وزراسندن اولوب سلیم ثانی ومراد ثالثه
 ایریشمش بر وزیر دلیر ایمشکه جامعدن بلیدر . شهرک تا وسطنده بر مرتفع
 زمینده درخستان خیابان ایچره بر سر آمد مناره لی جامع روشندر . سراپا
 قورشون ایله مستور اولوب قوجه معمار سنان بوراده ده کونا کون تصرفلر
 ایجاد ایتمشدر . شب وروز جماعتدن خالی دکلدور .

شهرک جانب قبله سی قوروق دره نام محله قدر عمارستاندر . اما هرخانه ده
 باغ و باغچه اولمغه خانه زیباری سیرکدر .

سرای سلاطین آل عثمان — شهرک جانب شرقیسنده بر چنزار صحرايه
 ناظر مرتفع بر زمینده سرو ، چنار ، قواق ، بید سرنگون وسائر ثمرات
 کونا کون ایله دوناتمش بر خیابان باغ ارمدرکه کویا ارد بهشتدر . بونده اولان
 طیورخوش الحانک وصفنده لسان قاصردر . باخصوص قره طاووق واسحاق
 قوشلرینک خوشوالنی وقت شافعیده آده حیات ویرر . هزار زارک خوش
 نغمه کارلنی بشقه یرده کوریلهمز . بوسرای عظیمک چوره سی قلعه مثال
 دیوار لیدر . ایچنده بوستانجی باشیسی ، اوچ یوز باغبانی وار . متعدد حجره لری
 ونیجه قصر خورنقلری وار . چتال صو ترازولریله اوچار آب روان فسقیه ،
 حوض وشادروانلردن پرتاب ایدوب بر هوا عروج ایلیه رک حوض سلسبیللره
 دیزان اولور . هرپادشاهک برر کونه قصر ارملی وارکه اطلس فلکده اولیه

روحہ اهدا ایتشدر . ییلده بر کره اطرافدن روملر بودیره کلوب تجدید
آیین ایدرلر . اما غایت مصنع دیر اولوب پاپاسلری ملک احمد پاشا اقدمنزه
تحف هدایا کتوردیلر .

آندن ینه جانب شرقه تپه آشاغی اینوب نیجه قرای آبادانی کذر ایدوب
« قروق دره » نام سنکستان و مخاطرہ لی یردن کچوب (چتالجه) قصبه سنه
کلدک .

اوصاف قصبه چتالجه — برده یکیشهر قربنده کسندیره وغولوص
ناحیه سنده (چتالجه) قضاسی واردر . بزم بوچتالجه یه (استانبول چتالجه سی)
دیرلر . اسکندر کبیر عصرنده استانبولی تعمیر و ترمیم ایدن یغفور قرالک
قری (خانجه) نک یابلاغی اولغله بوراده باباسی بر قلعه عظیم انشا ایدوب
روجه (خانجه) دیمشدر . اوزمان برسد متین و حصن حصین اولوب بعده
استانبوله یورویان صرپ و بلغارلر بورایی دخی خراب ایتشدردر . حالا اثر
بنالری شهرک غرب طرفنده کی یالچین قیالر اوزره نمایاندر . بعده بوراسی ینه
آبادان اولدی . صکره بورایی ییلدیرم بایزیدخان فتح ایدرک قلعه سنه هدم ایدوب
استانبولی محاصره ایلمشدر . آخر صلح ایله استانبولک نصفی فتح ایتدکه
اکری قبودن ، آبا قپوسندن ، کل جامعندن تا اون قپانی یانته قدر زیره ک
باشنه ، قره مانیلره ، آندن شهراه ایله تا ادرنه قپوسنه کلنجه تیش محلہ مسلمینده
قرق بیک آدمی باصلح اسکان ایلمش . فقط تیمور حادثه سنده منہزم اولوب
صکره حمای محرقدن مرحوم اولنجه روملر جمله امت محمدی استانبولدن
وچتالجه دن نفی بلد ایلدیلر . چتالجه ده اللرینه کچدی . بعده ۸۵۷ سنه سنده
فاتح سلطان محمد خان استانبول اوزره ادرنه دن کلیرکن صولت و صلابت
شهر یاریسنه چتالجه کفاری طاقت کتوره میوب سیلوری قلعه سنه تر قوس ،
استانبول قلعه سنه فرار ایتدیلر . بعده ابوالفتح بوچتالجه شهرنده نیجه بیک
یوکبار ثقیلی (میخال اوغلی علی بک) ایله براقوب : « بوشهری اللہه امانت ایتدم »
دیه دعا ایدرک کندیلر استانبول محاصره سنه کیتدیلر . استانبولی فتح ایدرک
بتیردیلر . حالا آنلرک دعالری برکاتیله چتالجه شهری کوندن کونه معصور

برجامی، بش عدد خرده خانلری، یکریمی عدد دکانلری وار. اصلا قورشونلی
بناسی یوق. فقط محصولاتی چوق اولوب قیونی، اودونی، کوموری
طاغلرنده کراسته سی غایت چوقدر. آندن ینه جانب قبه یه کیدرک (فنا)
قصبه سنه کلدک.

درستایش قصبه فنا — سلوری نواچینسده، کاهیجه ایوب مولوینده
اولور بر ربطه معموردر. فنا نامیله مسما اولماسنه سبب ابو الفتح
غازی عصرنده بور الرهوز یکی فتیح ایدلمش یرلر اولمغله طاغلرنده کی عاصیلر
بورالری نهب وغارت ایدرک ینه کوه وخیابان ایچره جای مأمن ایدینیرلردی.
آخر بوبله اهالیسی محمد خان غازی یه تظلم ایدوب بوربطه خارچنده افلاکه
سر چکمش بر قله بالا انشا ایدوب ایچنه مستحفظان قودی که حیدودلر برای
غارت بورالره کلنجه بوقله دن طوب و تفتلکر آتیلوب قله نک تا ذروه اعلاسنده کی
فانوسلری دخی چراغان ایدرلردی. بوچراغلری سائر قرادن کورنلر ایله
لب دریاده اولوب بوکانکران اولان سیلوری عسکری آتلا نوب بوفنا قصبه سی
امدادینه یتیشه رک حیدودلردن خلاص ایدرلردی. ایشته بوربطه یه «فنا»
دیمکه سبب بودر. حالا اول قله بالانک اساسی یل دکر مانلری قربنده
معلومدر. بوبله اوج آسمانه منقلب اولمش برکوه بالا اوزرنده واقع اولوب
جانب جنوبنده کی صحرالرده چفتلکر ومعمور قرادن قنه کری وسائر
حتی سیلوری بیله آب آچیق نمایان اولور. باغ ویاغچه سی چوق اولوب هواسی
دخی لطیفدر. یدی یوز قدر کره میت ایله مستور خانلری واردر. اهالیسی
هپ روم اولوب اکثریسی یاصدرمه ویاغ ساتارلر. بوراسی اوقاف اولمغله
مقطوع القلم ومفروض القدم اولوب اهالیسی دخی مسلم ومعافدر. بونلره
نظارت ایتک اوزره بریکیچری قوللنی دخی واردر. اهالی خانه سنه کیمسه یی
قوندیرمازلر. یدی عدد خانلری واردر. خانلرده قونان مسافرینه ما کولات
ومشروباتدن امداد ایدرلر. بوخانلر قربنده قرق الی عدد دکاندن عبارت
برسوق مختصری وار، بالق، ینیز، بوزه، شراب وراقیسی فراواندر. بر
واسکی کلیسای واردر. (آرغونه) نام قسبیس بنا ایدوب کویا مریم انا

شهودی) اصلاً ینه بو بابا اسکینده در. کمال ظاهر و باطن ایله مشهور، حسن کتابته دخی قلم کبی عالم ایدی. صاری صالتق بابا تکیه سنده مدفوندر. بو تکیه کرچه تکیه بکتاشیاندر، فقط درویشلری آذر. اوقافی حریرالنه کچمشدر. شهرک جانب غریسینده بغچهلر کنارنده و ادرنه یولی اوزرنده (زیارتگاه بابا سلطان) ره راست اوزره مسیره و چمنزار بر آستانه در. بو بابا غازی خداوندکار ایله ادرنه فتحنده بولمشدر.

بو شهری زیارت ایدوب ینه ملک احمد پاشا اقدمزله جانب شرقه کیدرک (بورغاز) [۱] قصبه سنه کلدک. بوراسنی ۱۰۶۱ سنه سنده ملک احمد پاشا مهردن معزولاً اوزی ایالنه کیتدی کمز صرده تفصیلاً بیان ایتشدک. اورایه نظر اولنه. پاشا اقدمز بو شهرده وزرا مهمانسراینده اوزریمزدن روم ایلی ایالتی الان سلحدار مصلی پاشانک طوغ قوناقجیسيله برلشدی. ایکی وزیرک ازدحام و عسکرندن رعایا و برایا رنجیده خاطر اولماسون ایچون پاشا اقدمز ره راستدن چیقوب جانب شماله قرق کلیسا طرفنه روان اولدی. اول منزل (احمدبکلی) قریه سیدر. قرق کلیسا لوانسده ایکی یوزخانلی، باغلی و باغچه‌لی مسلمان کوییدر. بورادن جانب شرقه کیدرک (نانارلی) قریه سنده، اورادن ینه شرقه کیدرک (اوزون حاجیلر) قریه سنده منزل آلدق. اوچ یوزخانلی، باغلی و باغچه‌لی، سراپا کره میتلی، هر خانه‌سی مسافرین ایچون آخورلی معمور مسلمان کوییدر. بر منارلی نازک جامی وار. نهر ارکنه اوزرنده براخشاب کویریسی بر کوچک خانلی وار. بورادن جانب قبله به طاغلق و اورمانلق محصولی قریه لر ایچره عبور ایدرک (کوسدمیر) قصبه صغیره سنه کلدک. کوسدم نام بر صو کنارنده اولوب اول صوده دهر قوقوسی بولنغله «کوسدمیر» دیرلر. بر دره‌لی و تپه‌لی زمینده واقع، بش یوز خانلی، باغ و باغچه‌لی، آب روانلی بر بلده جکدر. بو عیون جاریه صغیره استرانجه‌دن، ویزه سرانی، سرکه قصبه‌سی طاغلرندن جمع اولوب بهارده طغیان اوزره روان اوله رق ارکنه نهرینه قاریشیر. بو بلده نك جمله باغ و بغچه‌لری بو آب حیات کنارنده در. بر منارلی مفید و مختصر

[۱] بورغاز دبدیکی شم‌دیکی (لوله برغوس) قضایا اوله جق.

ای یوزندن (ابوالفتح سلطان محمد خان جامعی) مفید و مختصر بر جامع قدیم در .
 اما جماعت کثیره به مالک اولغله باشقه بر روحانیت وارد در . درون و بیرونی .
 اول قدر مزین دکلد در . بر طبقه لی سر آمد بر مناره سی وار و اولد قجه
 تعمیره محتاج در . بونلردن ماعدایدی مسجد، یدی مکتب صبیان، یدی خان،
 یوز قدر دکان، بر عمارت دار الاطعام، بر حمام دلستان، اوچ عدد تکیه
 درویشان و چارشی ایچره بر چشمه آب حیوان وارد در . بو چشمه نك
 تاریخی :

هاتف غیب دیدی تاریخن چشمه سلسبیل آب حیات

سنه ۹۳۲

بو قصبه دن کچن ارکنه نه ری قوی اوزرنده (چوبان دلی قاسم اغا کوپریسی)
 نامیله یدی کوزلی بر بیوک کوپری وارد در . بو قول استراجه طاغلرندن
 بریکوب ارکنه ایله برابر قوجه مراد خانک یوز یتمش درت کوزلی ارکنه
 کوپریسی آلتدن کچرک مرجه قاریشیر . بو چوبان دلی قاسم اغا بو جسر
 محلنده قویون کودرکن جناب باری کندویه اسلامی میسر ایدوب مرور ایام
 ایله درگاه عالی یکچری اوچاغنده قول کتخداسی اولوب سلطان مراد خان
 رابعک حبسنده ایکن « عهدم اولسون ، بو کردا بدن رها بولورسم قویون
 کوتدیکم محله ابر کوپری بنا ایدیم » دیر . بعد الحلاص عهدنی یرینه کتیروب
 درت یوز کیسه رومی صرف ایدرک بو جسر عظیمی انشا ایتشد در . اما حقا که
 واحد کالف قیلندن بر جسر عظیم اولوب طاق برطمطراقلی مثال کهکشان
 آسماندر : تاریخ کفته صماخی :

جناب حضرت سلطان مراد جم عظمت مرادی اوزره ایده سایه سین خدا ممدود
 (صماخی) جانه هانفدن ایردی بوتاریخ اوله بو جسر ی قرین قبول رب ودود

سنه ۱۰۴۳

(زیارت صاری صالقی بابا) نك بر زیارت کاهی ده بوراده وارد در . رومه نصل قدم
 باصدینی وسائر احوالی جلد ناینزده مسطوردر [۱] (زیارت الشیخ محمد

کره میتلی بر خان صغیردر . اما غایت قوی بناسی وار . بو ربطه زیبا جمله سکنز یوز عدد باغ و باغچه لی ، سراپا کیره میت اورتولی خانه ایله مزین سکنز محرابلی بر قصبه رعنادر . درت عددده کیره میت اورتولی کوچوچک خانلری واردر . حفصه خاتون خانی قربنده (قورد بابا زیارتی) فقرای بکتاشیاندندر . تکیه سی یوقدر . هان قبه سز برقبر پر انواردر . بوشهرده کی خیرات و حسنات هپ قوجه معمارسنان کاریدر . بوراده ینه جانب شرقه معمور و آبادان کویلیر ایچره کیدرک (بابا اسکی) قصبه سزه کلدک .

ستایش قصبه بابا اسکی — یانقو بن مادیان زمانندن بری معمور و آبادان بر قلعه قدیم و شهر عظیم ایدی . بعده صرپ ، بلغار و هرسکلیر برله شوب استانبولی خراب ایتمه کیدرکن بو شهری ده خراب ایتدیلر . صوکره صاری صالتق بای پراوادی قربنده مرحوم اولدوقده وصیت سابقه سی اوززه نعشی یدی عدد تابوته قونه رق هر فقرا بر طرفه کتور لرلرکن ادرنه قرالی دخی بو آدم یزدندر ، دیبه نعش صالتق کتیروب بو بابا اسکیده دفن ایتدیریر . اشته بوکا مبنی قصبه یه «بابا اسکی» دیمش لدر . او شرف ایله کوندن کونه معمور اولماده در . ویزه سنجانغی خاکنده اهالیسی جمیع تکالیف شاقه دن معاف و مسلم بر ربطه زیبا یوز الی اچیقه لوقضادر . بیک آلمش عدد باغ و باغچه لری سراپا قیزیل کیره میت اورتولی تحتانی و فوقانی کارکیر بنالر واردر . یکر می محرابدر . اولا شهرک جانب شرقیسی باشنده و صوکنارنده (جامع علی پاشا) بانسی سلیمان خان و زراسندن سمیز علی پاشا نامیله شهره شهر اولمش بر وزیر مدبر ایش . بو شهر ایچره بو جامعی انشا ایتدیر مشدر که کویا جامع سلاطیندر . هان استانبولده طوپ قپوسی داخلنده کی احمد پاشا جامعه مشاهدیر . اما بو آندن واسع و روشن مزین و مکمل بر بنای عبرتدار . مدرسه ، عمارت ، خانلر ، دکالر جمله بو علی پاشانک خیر ایتدیر . جامعک قبه سی افلا که سرچکش اولغله بر منزل یردن قورشونلری بحر نیلکون وار تموج ایدر . بوده قوجه معمار سنان کاریدر که بوراده دخی زیبا تصرفلر ورعنا تصنیفلر ایدوب بر مناره سر آمد یامشکه کویا مناره رستم پاشادر . آندن صوکره چارشوسنک

صاحبی حفصه خانون بولدهده ساکن اولمغله آنک اسمیله شهره شهر اولمش بر قصبه شیریندر . ادرنه نواحدینده اوقافدر . بعده سلیمان خان ثانی عصرنده صقوللی محمد پاشا مقتول اولادینک مالیه بوربطه یی معمور ایدوب قصبه عظیم ایلمشدر .

حسنات صقوللی زاده پاشا — اولا برقبه عظیملی ، برمناره سر آمدلی ، بواسع حرملی غایت مصنع برجامعی وارکه گویا جامع دلاطنبدر . بوجامع اوویه عزیزین وروشندرکه گویا رستم پاشا جامعیدر . تاریخی :

کورچیک (عزیمی) دعا ایدوب دیدی ریخی بو بنایی ایلیه الله باقی استوار

سنه ۹۸۴

یوناربخ جامعک شهراه اوزرنده کی حرم قبوسنک عتبه سی اوزره واقع اولمشدر . یوجامعک خارچنده یوز یکرمی اوجاقلی ، اندرون ویرونلی ، صحرامثال واسع حرملی ، اسطبل عنتری برخان عظیم وارکه بش بیک آت ، قاطر ، دوه وسائر آور . آینده ورونده ؛ کاربانسرای بی منبدر و بر شاه راهک عین ویسارنده کامل اوج یوز عدد کارگیر کمر بنادکانلر واردرکه جمله ذی قیمت اشیا آنده موجوددر . بو سوق سلطانی ایچره بر حمام عبرتسا واردرکه قبوسندن جامکانه اتی قدم طاش نردبان ایله عروج اولنور . بیوک برجامکانلی متعدد خلوتلی آب وهواسی خوب و مرغوب برحامدر . تکیه و مدرسه سی معمور ، مستشرقلری مسروردر . بر دار الاطعام عمارتی وار ، الی هذا الان جمیع مسافرینه صبح و مسا اول مطبخ کیکاوسدن هر اوجاق باشنه برر باقر سینی ایله برر صحن پالو ، یخی ، برطاس چوربا ، بش نان و شمع روغن بر شمعدان ویروب مسلم و ترسا ، بای و کدایه ماه و سال نعمتلی مبدولدر . هر حیوان باشنه برر یم مقرردر . بو خدمتله جان و قفدن معین آدملر واردر . یوجامعک و خانک موصلقاری دخی وقت شتاده صیجاق صولیدر . الحاصل اوویه بر خیرات قویدرکه بناسی سراپا قورشونلی و ایچی مفرح و شندکلیدر . شهرک بورغاز یولی طرفدن شهردن خارج نهر کبی بر دره اوزرنده کی جسر مصنع دخی بو خیرانددر . بو خان عظیمک جوارنده (حفصه خاتون خان) وارکه

اولوب جامعی ساحہ سندنہ دفن اولمشدر . حمد اولسون بوسنہ زیارت میسر اولدی . رحمة الله عليه .

(مولانا تپہ کوز خضر شاہ افندی) مسقط رأسی ادرنہ در . بنہ ادرنہ در تاتار لر جبانہ سندنہ مدفوندر . ہر بر علمدہ یکانہ عصر ایدی . المولی محمد شیخ شاذلی علم فقہدہ ید طولی صاحبی جلیبہ مدرسہ ایکن دست اجلدن رها بولہ میوب رحلت ایلمشدر . رحمة الله عليه .

کال پاشا زادہ احمد افندی ن صکرہ علمای متبحریندن محمد شادلو افندی ایدی . بوشادلو دن بر کرہ تیمناً درس قرائت ایدن شاد و خندان اولمشدر . ملک احمد پاشا افدنر شہر ادرنہ در یکر می کون مکث ایلہ افاقت بولنجہ یہ قدر آنجق بوقدر ذواتی زیارت ایده بیلمشدر .

ادرنہ درہ مستجاب الدعوه محللر — اولو جامعہ (مقام خضر) ، اوج شرفہ لی جامعی ، جامع بازید ولی ، یوقتسز بابا حضرتلری آستانہ سی ، حضرتلق آستانہ سی ، سلیمانہ ، سلیمیہ قبہ سنک تا اورتہ سندنہ کی طوب آلتی ، دارالحدیث کال پاشا زادہ حجرہ سی ، میخال بک کو پریمی اورتہ سندنہ کی سفر شاہ آستانہ سی ، بونلرک ہپسندنہ ملک احمد پاشا افدنرک صحت وعافیتلری ایچون دعالر ایتدک .

ادرنہ دن استانبولہ کلدی کمز

اولا ادرنہ دن جانب شرقہ (صولاق چشمہ سی حیراسی) ندہ منزل آلدق ؛ محصولدار ، لالہ زار بر حیرادہ جملہ خیمہ وخرکا ہلر مزلہ مکث وآرام ایلدک . بورادن قالقوب معمور قریہ لر ایچرہ کیدرک (حفصہ) نام قصبہ یہ کلدک .

اوصاف قصبہ حفصہ [۱] — سلیمان خان مصاحب لرندن کلام پر مال

[۱] شمدی (حوصہ) قضای دینیور .

عاشق چلبی به رجا ایدر لر . بعده عاشقی معشوقی اولان شیخ کاشنی به کتوروب قولاغنه بر دفعه ده نعره ایله هو دینجه بامر حی قدیر عاشق چلبی آییلوب مرآت دلی نور الهی ایله مجلی و پر نور اولور . اول آن ابراهیم کلشنی عاشق دده به برقات خرقه پشمینه و سجاده و علم و یروب شهر ادرنه به کوندروب : « دیار روم عاشقلرینه پیشوا اول » دیر . آنلردخی سلیمان خانه کلدیکنده اعزاز واکرامله ادرنه به کوندربلور . کوچک بازار قربنده شاه ملک زاویه سنده صاحب سجاده اولوب یکریمی بیک فقرا کندوسندن جهاز فقر کاشنی بی قبول ایلمشدر . وفاتنده زاویه سی ساحه سنه دفن اولمشدر . (الشیخ عبدالکریم کلشنی) کراماتی ظاهر و باهر برذاتدر . از جمله مریدان و عاشق صادق لرینی چاغروب : « بنم نمازمی اولو جامعه د قیلاجقسکز ، حاضر اولکوز » دیر . بعده باجمه عاشقان صادقانیله اولو جامعه واروب صلوة جمعینی ادا ایدوب بعد الدعا : « ای عاشقان بزم نمازمی قیلوب صوکره کاریکزه کیدیکز . سزدن رجا و تمنا ایدرم » دیر . بر آسوز ناک چکرکیم درون جامعه استماع ایدن جماعت کثیره دهبسته و حیران قالب کورر لر که شیخ عبدالکریم افندی روح تسامیم ایتمش . در آن تجهیز و تکفین ایدوب جامعک طشره صوفه سنده غسل ایدوب نیچه یوز بیک عبدالله جنازه سنه حاضر اولوب بو عزیز دخی شیخی اولان عزیز عاشق چلبی جنبنده دفن ایدر لر . رحمة الله علیه . (موتنه تاریخ اولدی کریم افندی به دارخان مقام ۹۹۲) بعده بو عزیز اوزره اتمکچی زاده احمد پاشا بر تکیه خوب وزیا انشا ایلمشدر .

(الشیخ احمد سلطان) — اسکداری محمود افندی حضرت تارندن انابت ایدوب طریق جلوتیده علم تصوفه مالک پاک پاکیزه راه حقه سالک اولو کیمسه ایدی . استانبولده ایکن پدر منزله حقوق قدیمه لری اولغین هفته ده بر کره کلسی مقرر ایدی . کلدیکنده بو حقیق در سلرینی ، قرآن کریمی و ملاجیمی بی دکردی . بعده جلوس مصطفی خاندن ادرنه به کیدوب محمود افندی دن مأذون اولمش . آنده بر جامع و بر زاویه بنا ایلمش . ینه جلوس مصطفی خاندن مرحوم

شید شریفدن تحصیل علم ایدوب زمان ییلدیرم خانده رومه کلوب صاحب فتوی اولمشدر . حتی زمان سعادتلرنده ادرنده بر حریف ذنا دقه مذهبه سالک اولوب نیجه آدمی مرتد ایدرک هم ضال هم مضل اولمش . بو، فخرالدین عجمی حضرتلرینه عکس ایتدکده فتوای شرع مبین ایله اول زنادقه یه مرتدلر معامله سی اولمشدر . بعده فخرالدین عجمی دخی سلطان محمد اول عصرنده مرحوم اولوب اسکی جامع محرابی اوکنده دفن اولندی . (المولی محمد ابن محمد یزدعی) اولو جامع قبله سنده مدفوندر . سایم اول علماسیدر .

(ملا محمد ابن یعقوب) — اورخان اوغلو سلیمان پاشا ایله ابتدا دیار رومه کچن اجه یعقوب نسلندن اولمغله اجه زاده دیرلر . سلیم خان اول علماسنددر . (شیخ مصاح الدین علاء الدین) — ادرنه لی اولوب ینه ادرنده شیخ شجاع زاویه سی ساحه سنده مدفوندر . (مولانا قبالی زاده علی چلبی) استانبولیدر . تاریخ فوتی ۱۰۲۱ سنه . مولانا الشیخ حکیم چلبی میل طاغی زاویه سنده مدفوندر . فوتنه تاریخ : « رفت حیف آن حیب اهل دلان ۹۶۲ » مشایخ کباردن اولو سلطاندر . (الشیخ عاشق دده کاشنی) اسم شریفی محمدر . ادرنه قربنده آخور کوینده تولد ایدوب سیاحت ایله نشو و نما بولمش سلیم شاه اول ایله مصر فتحنده بولنوب حضرت ابراهیم کاشنی صحبتیله مشرف اولمشدر . ابراهیم کاشنی عاشق دده نک قولاغنه هو دیه بر نعره اورنجبه عاشق چلبی عشق الهی به مظهر اولوب درحال مال ومانلندن کچوب سروپا برهنه مجاور یوندن اولوب مصر ایچره کزردی . سایم خان اوله بر قاچ دفعه راست کیش . ذره قدر آشنایانه نظر ایتیبو کچمشدر . سایم خان ابراهیم کاشنی حضرتلرینه : « عاشق دده می بو حالدن خلاص ایلسون » دیه خیر کوندرمش ایسه ده : « عشق حقیقی الهی به مستغرق اولان عاشق حقیقی به طوقونسون . انک وقت مرهونی وار ، کلدیکنده ایجابنه باقارز » دیمش . یدی ییلدن صوکره طریق شیخ نعمة اللمهدن شیخ صائب عاشق چلبی به راه مصرده راست کلوب احوالنه واقف اولور . درحال ابراهیم کاشنی حضورینه کلوب

بابایه کفاف نفس ایچون کتور رمش . یتاغان بابایسه قرق ییل صومعه سندن طشره
چیمویوب یاندیغیچون یاتاغان بابا دیرلر ، صوکره ایکسی بر آنده تسایم روح
ایدرلر . یتاغان بابانک یتاغی بلبان ایله یتاغانه آشیان اولور . فقرای بکتاشیانندن
اولو مردان ایملر . (موجی حسن بابا) بودخی فقرای بکتاشیاننددر .
اشه قادین محلهسی قربنده اسد ، ببر ، پلنک ، وحوش ، طیور ایله اینس
ومونس ، اشنا اولان (اکلنجه بابا) نیجه کره طاغردن حیوانات وحشیه نك
وییکارجه قوشلرک یانه کلوب کیتدکلی کورلمش . اکلنجه بابا قربنده
(سیدلر سلطان) یدی عدد آل رسولدر ، اما اسملری معلوم دکلدر . اغاج
بازارنده (توتونمز سلطان) حالا جسد شریفی قبر منوری ایچنده بر سریر
اوزره پنبه مثال تر وتازه بر نعش نظیفدر . تکیهسی دروننده بر قبه عالی
و پر نورده آسوده در . دائماً صاچ آیقلری قوروب اوزرینه قازانلری
قویوب آتشنز طعام طبخ ایتدیکنندن اسمی توتونمز بابا قالمشدر . حالا
تکیه سنده نیجه یوز فقراسی نعمت لذیذلری تناول ایدوب عبادتله مشغول
اولورلر . عجایب زیارتگاه خاص وعامدر . وقیفده (اوچلر ، یدیلر مقامی) .
(سلطان یعقوب ابن سلطان اوزون حسن) ابوالفتح سلطان ، اوزون حسنی
منهزم ایدوب بو اوغلو سلطان یعقوبی کتور رمش . مرحوم اولدیغنده ادرنه نك
حصارلق موقمنده دفن اولمشدر . (الشیخ حضرت اسماعیل مسعودافندی)
استورغون قلعهسی فتحی تبشیر ایدلردندر . بعدالفتح ادرنه یه کلوب احمد
خانه (اسماعیل قربانته حاضر اولمازمیسیک) دیر . احمدخان نوله دیرلر .
حکمت خدا اول کیجه شیخ اسماعیل روح تسایم ایدر . جامع بایزید خان
جوارنده شاه راه اوزره بر قبر منور ایچره مدفوندر . باب سعادتک عتبه
علیایی اوزره شوتاریخ مسطوردر : (یوز سوروب درکانه قینی دیدی
تاریخی) (ماجا اهل صفا مسعود قطب العارفین) . (غازی ارسلان بك ،
طورخان بك ، اورن بك) لر بایزید خان امراسندن اولوب آق کرمان
فتحنده شهید اولوب نعش شریفلری بایزید خان سالار ایله کتوروب
شیخ اسماعیل مسعودی جنبنده دفن ایلمشدر . (مولانا فخرالدین العجی)

امانتاری صاحبہ تسلیم ایدلم) دیہ کلیولیدن قالبوب ادرنہ یہ کلیرلر ۔
 بربرلری در آغوش ایدوب توحید ارہ ایله سماع صفا ایدرک اشبو قبرلربنک
 بولندیجی محلہ ایکسی دە بربرینہ صارلمش اولدقلری حالده روح تسلیم ایدرلر ۔
 دفن ایتک ایچون طیبی بولری آیرمق ایجاب ایتدیکی ایچون هر نه قدر
 آیرمغه چالیشمشلر ایسده نمکن اولمامشدر ۔ حاکم خوفندن دفن ایدہ میوب
 صباحه براقمشدر ۔ کیجه لین حکمت ربانی اوزرلرینہ سمانن باران مثال خاک
 عنبر قام ریزان اولمغه باشلار ۔ صباحه قدر تحت التراب مستور قالیرلر ۔ اوکیجه
 سمانن نزول ایدن ترابک رایحه طیبه سی اطراف واکنافه منتشر اولوب جمله
 ادرنه خلقنک واطراف اھالیسنک بیله دماغلری تعطیر ایلمشدر ۔ فقط تراب
 همان نمشدر اوزرینہ نزول ایدوب سائر محلہ بر ذرہ دوشمامشدر ۔ بو احوال
 یرمأل شیخ الاسلامه بیلدیرلدهکده: «یدقدرنله دفن ارلمشلر درر ۔ حالری اوزرہ
 آسوده قالسونلر » دیہ اذن شریف اولمشدر ۔

زیارتگاه کند بابا ، قود بابا — زیارتگاه عظیمدر ۔ زندان قله سی اوکنده
 عارف صمدانی ، مقرب سلطانی (الشیخ حضرت زندانی) اسم شریفلری
 عبدالرؤفدر ۔ اسلام بولده کی زندان قله سندہ مدفون حضرت بابا جعفرک عرق
 طاهر ننددر ۔ تکیه سندہ مدفوندر ۔ بوتکیه نک قربنده کی مزارستان ایچرہ
 (زیارتگاه تاتارلر) اسلامیه قزل اغاجده اوطوران سلطانلر بہانہ سیلہ نیجه بیک
 تاتار ادرنہ یہ شبخون ایدوب محبوس اولان خانی اطلاقہ سعی ایدرلر کن جمله سنی
 دندان تیغدن کچیروب اول محلده خانلریلہ برابر دفن ایتدکلرندن اورایہ
 تاتارلر مزارلنی دینمشدر ۔ حکایاتی تواریخ آل عثمانده مفصلاً ترقیم اولنش
 قفسلی قپو قربنده الیاس جامنندہ (الشیخ حاجی الیاس بابا) اولو سلطاندر ۔
 طوب قپودن آشاغی جانب غرنہ قلعہ کوشہ سندہ قابل قله دیندہ پیشوای
 بکتاشیاندر ۔ (سلطان قابل دده) زیارتگاه انامدر ۔ آغاج بازارنده الحاج عمر
 تکیه سندہ ارباب طریقت ، عارف حقیقت ، مظهر انوار الہی (الشیخ حضرت
 رضوان افندی) اولو سلطاندر ، سلخ خانہ قربندہ (بلبان بابا) و (یتاغان
 بابا) برترہ دہ مدفوندرلر ۔ بلبان بابا دائما پارسای محمدیدہ شکار آلوب یتاغان

در فصل زیارتگاه تخت ثانی ادرنه

زیارت ایتدی کمز سلطان بایزید جامی قربنده طریق ادهمیده (حضرت حسن بابا) اولو مرشدر. میخال کورپرسی اوزرنده تکیه سنده آسوده اولان (حضرت سفرشاه) بکتاشیاندن اولوب مناقبی سبق ایشدر. کورشجیلر تکیه سی ایچنده طریق کشته کیراندن (حضرت پیر محمود پیرارولی) فقراسی طریق حقه یقین های اوج عایین (الشیخ حضرت سید جمال الدین) وینه بوتکیه دروننده پهلوان مردشیران، سرچشمه کشته کیران (حضرت ارسلطان) برکونده حضرت ابوالفتح محمد خان حضورنده اذربایجان حاکمی اوزون حسنک یتش عدد کزیده پهلوانه غالب کلشدر. سایم خان اول حضورنده درت عدد زیدی ارسلان ایله عربده ایلوب درت اسدی دخی ایکشر باره ایلان پهلوان دمیرک استادی اولان ارسلطان بودر.

بکلر بکی جامی قربنده قطب آفاق، جمال حقه مشتاق فقرای سرتاج دیمیم مستجی زاده (الشیخ ابراهیم) تکیه سنده مدفون اولو سلطاندر.

بکلر بکی حمامه یول آشیری برتربه پرانوارده مدفون (حضرت مراد بابا، حضرت خضر بابا) بریده آسوده درلر. اوج شرفلی جامعک حرمنک قبله دیواری دینده برکوچک تکیه روشن اباد ایچنده (زیارتگاه مؤذن سلطان) بیکلرجه کرمانی رأی العین مشاهده اولمشدر. از جمله لیله مبارکه نک برنده حضرت مؤذن تمجید محمدی ویررکن قرق قدر کفره بوسلطانک قتلی ایچون مناره قپوسنی بکله مشرلسوده بلند اوازینک تأثیرندن قرقی دخی اسلام ایله مشرف اولمشدر. ینه اوج شرفلی محرابی اوکنده یول آشیری (مقام حضرت اسحق کازونی). بالقبانی قربنده سلطان ابوالفقرا (حضرت طوبلی بابا) قدس سره العزیز، سایم خان ارسته سی باشنده (اسکیجی بابا، تللی بابا) ایکسی برقبرشر یفده مدفوندرلر. بوایکی عزیز یکدیگره رفیق، یار صادق ایش. برکون انشای کلامده (هادی برادر کیده لم

(وقه‌رل) نام اودونی وکوموری جمله بو طرفلردن نیجه بیک آرابه لرله کلیر .
 ادرنه‌نک آب وهواسنک لطافتی حد الغایه در . طفلان ابجد خوانی
 غایه الغایه تیز فهم اولوب نجیب ورشید و ذکی الطبعدر لر . نیجه‌سی نیجه کتابلری
 حفظ ایتشلردر . قادینلری حسن و جمال باینده لطیف واعتدالکار وصاحب
 آن اولوب کلماتی موزون وهرایشلری کندیلرینه او یغوندر . رابعه عدویه
 مرتبه‌سند اهل پرده ، زاهده ، مؤدبه خاتونلردر . کرچه بویه برسواد
 معظمده «چامچالیمسز اولماز» قول مشهورنیجه قوچ قاچقینی نسوان صاحب
 عصیانلرده بولنور . اما سائر دیاره کوره ادرنه اصلح موجود در . زیرا
 دختر پاکیزه اختلری غایت برهیز کار باکره لدرکه هنوز پدرلرندن بشقه
 اریوزینی کورمه‌مش ومرد سوزینی ایشتمامشدر . نیجه غریب‌الدیار آدملر
 پوشمری هرجه‌تله بکنه‌رک وبوراده لیکر اقامت براقه‌رق برتقریب ایله متأهل
 اولوب خاندان صاحب‌لری اولمشلردر . جمیع اعیان واشرفی محب غریب‌الدیار
 در لر . بررکونه حسن حال ایله غریبیه رعایت فراوان ایدوب قیدوبندایددر لر .
 نعمت‌لری مبذول ، صاحب طبع وصاحب کرم خاندان صاحب‌لری اولوب
 خلوق ، سلیم ، متواضع اهالیسی واردر . خدا جمله‌سندن راضی اوله .
 ادرنه شهرینی نیجه بیک شعرای روم آب وهواسی ، محبوب ومحبوبه‌سیله
 شهر انکیز ایتشلردر . اما دریادن قطره ، کونشدن ذره بیله دکلددر . ممالک
 عثمانیه‌ده اک بیوک شهر شوصره اوزره در . استانبول ، ادرنه ، صوفیه ،
 بلغراد ، بودین ، بوسنه‌سرای ، سالنیک . . .

مدح بلاد ثلاثه

صاناسک باغ جنتدر	ادرنه ، بورسه ، استانبول
کوزالارله مزیندر	ادرنه ، بورسه ، استانبول
برینک طونجه صوینده	برینک قابلیجه سنده
ستانبول قوم قیوسنده	دکر مالک‌لری اوینار

حقیقه ادرنه انهار ثلاثه‌سندده بعدالعصر نیجه دلیران وعاشقان صادقان
 شناورک ایدوب صفالر ایدر لر .

لیل مظلومه اوچ بیک عدد پاسیانلر نکهبانلق ایدرلر . هربری پرسلاح آماده اولوب فانوسلریله تاصباحه دک دوران وسیران ایدوب محافظه کارلق ایدرلر . اللرنده غازی خداوند رکاردن بری خط شریفلی واردر . فانوسسز بر آدم بولسه لر امان ویرمیوب قتل ایدرلر . حاکمدن اصلا مسئول اولمازلر . بودخی دیاره مخصوصدر . اکر سؤال اولتورسه : « ای اولیا ، کرچک سیاح عالم وندیسه آدمسک ، اما هر شهرک بودرجه اوصافی نره دن اوکر دنیورسک ؟ » عبد حقیر دیرمکه : « حقیر عالم صبا و تمدنبری سیاحته طالب وراغب اولوب واقعه مده رسول خدانک اذن شریفیه اولیا وانیا زیارتنه مأمور اولدیغمزدن ممالک محروسه لری قرق بر بیلدنبری کشت و کذار ایدرکن حاکم وضابطری ، مسن وامور دیده اختیارلریله الفت ایدوب احوال شهری آنلردن سؤال ایدرک تحقیق ایدردم . نیجه سجلاته و اوقافنامه لره مراجعت ایدوب جمله خیرات و حسناتک تاریخلرینی ضبط و قید ایدوب تحریر ایدرک . سایقه مزبوسمه موافق دوشوب تسلی خاطرلی بویوزدن بولورز :

خلاق ازل عالمه قیلدنده تجلی هر قولی بر رحال ایله قیلمش تسلی

تمه کلیات ادرنه — ادرنه نك هر طرفنده كلستان ، بابل آرا و بهارستان اولان باغ لری بك چوقدر . بودین سرحدنده کی باجقه ولاجقه نواحیسیله ارض مقدسه کی بصری شهر قدیمی جواری و حوران حوالیسی مستثنا طوتلینی حالده ادرنه حقیقه واسعه الاقطار ، رخیصه الاسعار بر شهر برک تشعاردر . بلکه ادرنه شمرا ت و نباتات جهتیله انلردبیله غالبدر . جانب شرقیسی استانبول طرفنه صولاق چشمه سی یولنه وارنجیه قدر منبت مزرعهلره لاله زاره دونمش بروادی معموردر . جنوب طرفی آردا و مریح آشیری تیمور طاش طرفنه و تا دیمه طوقه (دیمتوقه) یه وارنجیه قرا معمور و آبادان ، باغ و بستانلره آراسته و چقتلکلر ایله پیراسته بر عمارستاندر . جانب غربیسنده مریحک یمین ویسارنده کی وادیلر تا چرمن لوانسه وارنجیه رابطه مثال کند و قریه لره مزین اولوب مزرعهلری وافر و خیرات و برکاتی متکثر نیجه دشت و هامونلری و نخلستان و درخشستانی خیابانلری واردرکه

و دفع سودا اولوق اوزره اون عدد خواننده و سازنده و سازنده غلام تخصیص ایتشدرکه اوچی خواننده ، بری نایزن ، بری کانی ، بری موسیقاری ، بری صتوری ، بری چنکی ، بری چنک صتوری ، بری عودی اولوب هفته‌ده اوچ کره کله‌رک خسته‌لره و دلیلره موسیقی فصلی ویرلر . بامرحی قدیر نجیه‌سی آواز سازدن خوشحال اولورلر . حناکه علم موسیقیده نوا ، راست ، دوکاه ، سه‌کاه ، چارکاه ، سوزناک مقاملری آنلره مخصوصدر . امامقام زنگوله ایله مقام بوسه‌لکده راست قرار قیسه آدمه حیات ویرر . جمله ساز و مقاملرده روحه غذا واردر . بوندن بشقه ادرنده دارالشفا یوق کبدر . دیگر لرینک و قفلری خراب اولمشدر . حالا بوشفا خانه جاری و قدیمدر . شب وروز اوچ کره اکر دیوانه واکر خسته‌لره مطبخ کیکاو سندن هر مریضک دردینه کوره اطعمه نفیسه ویریلر . ککاک ، طوراج ، سوکون ، کوکرچین ، اوککیک ، قاز ، اوردهک و بلبله وارانجه‌یه قدر جمیع مرغانی صیادلر متولی‌یه کتیروب حکیملرک آرزوسی و مزاجی اوزره طبخ اولنهرق خسته‌لره ویریلر . هفته‌ده ایکی کون معاجن کارخانه‌سی کشاد ایدیلرک شهر ادرنده نه‌قدر صاحب علل وارسه دار شفایه کلوب نیجه بیک درلو معاجن ودرمانی مبدولاً آلورلر . سائر خشیشات مقوله‌سی حسابدن خارجدر . لباسه ، کبابه ، قاقوله ، زنجبیل ، املیج ، کباط ، مربعات پرورده لرینک نه‌قدر بذل اولندیغی حسابنی الله بیلور . اما شفا خانه‌نک عتبه‌ علیاسی اوزره شرط واقف ایله « تن درست اولان آدم بوادویه‌دن برقیراط آلورسه علیل اولوب فرعون و قارونک لغتی اوزرینه اوله » دیه لغت نامه‌تحریر اولنمشدر . رحمة الله علی الوائف و البانی و السلام .

ادرنه‌نک شهر اهلری — ادرنده‌الهی بیک یوز یتیش عدد سطرنج واری بلند و پست طریق‌عام واردر . جمله یوللرندن آراهه ایشلر ، واسع قالدیر میلدر . اوچ یوز عددی سوق ساطانی راهلریدر . ماعداسی محلات ایچره طریق خواصدر . حمد خدا امن و امان تحت‌کاه سلطاندرکه بومذکور شهر اهلر اوزره اصلاً و قطعاً دروازه یوقدر « صلادر جمله یارانه ، کان کلسون ، کیدن کیتسون » مصرعنک مالی اوزره عالمه کشاده راستدر . بوشهر ایچره

حجره نك طشمه سنده اولان كلستانلى خيابانه ناظر در ، ديكرى ده بوقه
 عظيمك اورته سنده كى عشر آقى عشر اولان حوض عظيم وشادروانه ناظر در .
 بوسكز عدد قيش حجره لر ينك او كنده ينه قبه كير ايچنده سكز عدد يازلق
 حجره لر وار . اوچ طرفلى مشبك مرمر خاملر ايله بنا ايدلمش ؛ بوقه كير
 آلتنه كى حوض كيرك چوره سنده كى سلسبيللردن ماء براق چاغلايوب حوضه
 داخل اولدقده فسقيه لر دن ماء زلال قبه نه طاقك تا كارنده نهايت بولور . بويه
 اهتمام و اعجاز ايله بنا ايدلمش دارالشفا نك ذكر اولسان حجره لر نده امراض
 مختلفه يه مبتلا باى وكدا ، پير وبرنا مالا مالدر . بعض اوطلرده خسته لرك
 طبيعتلرينه كوره قيش ايامنده آتشر ياقوب بويه دوشكلر وسراسر يورغانلر
 اوزره او طور وبده حرير بالشله دايانان مريضلر فرياد ونالشلر ايدرلر .
 بعض حجره لر ده اول بهارده جنون موسمنده ادرنه نك عشق درياسى قعرينه
 دوشمش سودا زده عشاقى چوغالوب امر حاكم ايله بوتيارستانه كتيره رك
 آلتون وكومش يالديزلى زنجيرلر ايله كردنلرينه طوق وسلسله قيد وبندايدوب
 هر برى ارسلان ياناغنده ياتار كچى كوكره يوب ياتارلر . كيميلى حوض وشادر-
 وانلره نظر ايدوب خلياى قلندرى قيبندن گلات ايدرلر . نجه سى دخى اول
 قبه نه طاقك اطرافنده اولان كلستان وباغ وبستان ايچره هزار زارك نعمات
 وصوت حزينى استماع ايدوب دليلرك بي پرده وبى اندازانه صوتلر يله آغاز
 فرياد ايدرلر ! موسم بهارده شكوفه قسمندن سيم وزرين ، دوه بوئى ،
 مشك رومى ، ياسمن ، كل نسرين ، شب بوئى ، قرنفيل ، ريحان ، لاله ،
 سنبل كچى شكوفه لرى خسته لره ويروب رايحه طيبه سيله شفاياب ايدرلر . فقط
 دليلره بوشكوفه يى ويرنجه كيمنى يرلر ، كيمنى پامال ايدرلر . بعضلرى
 دخى اشجار مبهره يى تماشا ايدوب (آه هاهاهل هوپ په ، پوهه په لوه)
 ديوب چمن زار تماشاسنى ايدرلر . باخصوص بهار فصلنده ديوانلر زنجير
 قيردقلى محله ادرنه نك جمله جوانلرى ديوانه لرى سيره كلوب طور لرلر .
 امام بو حقير اوليا غريب برشى كوردم : مرحوم ومغفور بايزيد ولى عليه الرحمه
 حضرتلرى وقنامه سنده خسته لره دوا ، دردليلره شفا ، ديوانه لرك روخنه غذا

مخصوصاً صدر . قرمزی کول شقتالی سختیانی دخی ممدو حدر . صنعتکار لرینک اک زنگینی دباغلر در .

لہجہ اہالی — نیجہ کویلیلر بوندہ ساکن اولوب شہریجہ کلام ایدهم دیرکن پوط قیرار لر . مثلاً : « احمدچی وکلده ایدک . انلرله وافر قیشار لاندق » یعنی ذوق ایتدک . « سین بازہ واردق » یعنی مزارلغہ واردق « آقاتلاندق » یعنی کولدک . « آلاطی سریان ایتدک » یعنی عجایب سیر ایتدک .

بستانلری — جملہ اوچ بیک عدد مشبک و محصولاتلی بستانلر اولوب غایت بیکراندر . جملہ اوتوز اوچ بیک عدد باغلری واردر . فقط انکوری ممدوح دکدر ، شتاسی شدیددرده آنک ایچون .

بیارستان بایزید خان — بایزید خان جامعنک طشرہ حرم کبری یمنده باغ ازم ایچرہ بردار الشفا واردر . باشقہجہ « مدرسہ اطبا » سی و حجرہ لرندہ طلبہ لری واردر کہ ہربری دائماً افلاطون ، سقراط ، بقراط ، فیلقوس ، آرسطاطالیس ، جالینوس ، فیثاغورث توحیدندن بحث ایدر طیب حاذق و کاملدر . (العلم علمان علم الادیان و الشانی علم الابدان) فحواسنجہ ہربری برفہ سلوک ایدوب علم طیبہ کتب معتبرہ یہ اعتبار ایدرک ابنای آدمک دردینہ دوا و معالجہ ایرشدیرمکہ چبالار لر . آندہ بردار الشفا وارکہ دیلر ایلہ تقریر و قلملر ایلہ تحریر اولنہ ماز . فقط دریادن برقطرہ قیلندن بعض اوصافی بیان ایدهم :

مذکور باغک و سطنده افلاکہ سر چکمش برکار کیر قبہ بالادرکہ کویا حمام روشنا جامکانی کبی ذروہ اعلاسی کشادہ در . بوکشادہ یردہ التی عدد رقیق مرمر ستونلر اوزرنده تاج کیانیان مشال برقبہ جک وار . اما غایت موزون . استاد شیرینکار بوقبہ صغیرک تا ذروہ سنہ ذهب خالص ایلہ مطلا برکونہ دمیر میل اوزرہ بریایراق یامش ، نہ جانبدن روزکار اسر سہ اول بایراق علم اول جانبہ میل ایدر ، غریب تماشادر ! اما شاعی قبہ کیر سکز یوز کوشہ در . بوقبہ نہ طانک ایچریسنده دخی سکز کمر واردر . ہر کمر آتندہ برقیش او طاسی واردر . بو حجرہ لرک ہر برندہ ایک شمر پنجرہ واردر . بر پنجرہ سی

هواسی — ادرنه اقلیم رابعك ثاٹ اخیرنده واقع اولمغله آب وهواسی غایت لطیف فقط یازی یازبده قیشی غایت قیشدر . بعض سنهلر بو اوچ نهر یوز باغلار . قیشی ارضروم ایله برابر کیدر .

ارکک و نامدارلرینک اسملری : سهی بك ، صیامی بك ، قباد بك ، قاسم بك ، سهراب بك ، حیدر بك ، می جان بك ، رسول اغا ، قدری اغا ، خدا ویردی اغا ، شهبوار اغا ، احمد اغا . . . قادیئرلرینک اسملری : امة الله و عقیفه ، امینه ، مهرماه ، زمزه ، عبیده ، زبیده ، کلشاه ، امهان ، حوادر . کوله لرینک اسملری : فرهاد ، کنعان ، تزکل ، قدملی ، قوتلی بای ، لاجین ، شاهین ، چلب ویردی ، الله ویردی ، سویندک ، خدا ویردی ، کون طوغدی ، یشار ، مظفر . جاریه لرینک اسمیسی : چیکم ، کنار ، کاعذار ، کلغام ، کلرخ ، اوه جان ، لاله بوی ، وردشاه . .

محصولاتی — یدی درلو دوه دیشی نامیله معروف بغدای آدلور . اما قیلچقسز و قزله و بکرجه بغدای کبی سی آنجق شام حوراننده اولور . بقله سی ، مرجکی ، بوکرو لجه سی و سائر خوباتی فراوان اولور . فقط شعیری آزرر . کلابی ربع مسکونده یوقدر . کل و کستانی جهانی بزتمشدر .

ما کولات ، ثمرات و مشروباتی — اولا کونا کون ممسک و معبر حلواسی بیر یرده بولماز . مکر بصره ده کی حلوای حموی و حلوای قریشی اوله . براوقه کلیر کونا کون امک ایواسی ، بابا ایواسی ، ممسک ایوا پرورده سی ، شفتالوسی و اماات شفتالوسنک آل تبکائی یناقلیدی ممدو حدر . حرام شرابی غایت ممدو حدر ؛ فرنکار چوق سورلر . صالاق بای تألیفی جلاب کبی قویوبوزده سی اولور . و شنبی ، صوبی ، خردالیه سی مشهوردر . اما ممسک ایوا پرورده سی اماسیه پرورده سندنده ممدو حدر .

دار الاطعام عماراتی — مشهوری سلطان بایزید ولی عمارتی ارلوب بای و کدایه نعمتی مبدولدر .

صناعندن مصنع قوچیلری ، آرابه سی ، مشبک تخت روانلری بو دیاره

سلطان محمد رابع حضرت تالینک دارالسعاده اغاسی یوسف اغا بوحمم خرابه فیلیخانه ایکن محل مناسبده وانزم لوازمندن اولغله تکرار تعمیر ایدرک برحمم لطیف ایتشدرکه دکل ادرنه شهرنده ، بتون روم ایلی دیارنده نظیری یوقدره . ادرنه شهری اعیاننک شهادتیله بوشهرده جمله اوچ بیک یوز الی عدد خاندان حماملی واردرکه نیجه وکلا ، وزرا سرایلرنده ایکشر ، اوچر حمام مخصوص بولنور ، اقل مایکون اک کوچک خانهده برغسلخانه بولمق مقرردر . حقا که حقیر نیجه سنی بیلیم که ایکشر ، اوچر حماملی وار ، اسمایله تحریر ایتک کلال ویرر . آنجق (خنکار سرانی حماسی) بر طرح غریب ورسم دلفریب اوزره بنا ایدلشدرکه مثلی مکر استانبولده یکی سرایده غلمان خاصلر ایچنده کی خزینیه متصل حمام اوله .

اهالیسی — رجال مقوله سی کمال مرتبه مسن ومعمر اولنجه یعنی یتیم ویایوزه یتنجه سهل صحبتدن قالور . اما ینه کار وکسبلی یرنده اولوب رنک رولری صحت اوزره بولنور . کنجلی حسن وجمالده معتدل ولطیف اولوب سوزلری درمکنون نهرلرده دکر مالککلی کی شناورک ایدرلر .

ارباب معارفی — بایزید خان دارالشفاسنده وظیفه معینلی حکمای حاذقه وعلم نبضده ماهر جراحان قاصدی واردر . اما مشهور آفاق اولانی اولو جامع قربنده (خضر چایی) اولوب کویا خضر نایدر . اسماعیل چلی علم ختانه بی بدل اولوب چوققلری سنت اوزره سنت ایدر . ائمه وخطبا وعلما سی الی بیک یوز الی بی متجاوز اولوب قضاتندن خانجی زاده افندی ، قره قاضی ، مسعود افندی ، خطبا سندن ده بایزیدجامی خطیبی ابراهیم افندی مشهوردر . زمانمزده بوشهر ایچنده اون یدی قدر امام الشعرا ومصنفیندن کیمسهر واردر . حاصلی منبع علما وفضلا ، مسکن شعرا وصاحبا برشهردر . اعیان وکباری سمور کورک وکونا کون اقمشه فاخره کیوب دستارلرینک طیلسان محمدیلرینی صارقیدوب رفتار ایدرلر . وسط الحال اولانلره چوقه خفتان کبرلر . اما نسا طاشه سی چوقه فراجه والوان صوفلر کیوب یعی باش ایله کبرلر . استانبوللی کی سلامیه تاقیه کیمزلر .

بولنده واقمدر . آندن خنکار باغچه‌سی ایچره نهر طونجه اوزره اوچ یرده
 جسر مصنعلر واردر . آنره (جسرسلطانی) دیرلر . بانیلری معلوم دکدر .
 (سلطان بایزید ولی کوپریسی) جامنک محرابی اوکنده کی باغ ارم کوشه‌سند
 « یالکز کوز » نامیله مسما بر جسر رعنا اولوب طونجه صوی اوزرنده در .
 (اتمکچی زاده احمد پاشا کوپریسی) طونجه نهری اوزرنده غایت مصنع بر
 کوپریدر . تیمور طاش بلده‌سنه آندن کیدیلور . نه قدر کوز ایدوکی معلوم
 دکل اما عبرتتا منظره در . نهر آردا اوزرنده ایکی یرده اغاج دیرکلر ایله
 بنا ایدلمش کوپریلر واردرکه واجب‌السیردر . نیجه کره بو کوپریلر کارگیر بنا
 ایدلمش فقط آردا دایله نوب جریان ایتدیکی ائساده زمینی دخی قومصال
 اولوب تمل طوتمدیغدن جسرلر منهدم اولمشلردر .

ادرنه‌نک حماملری — اول (اوچ شرفلی حمامی) آب وهواسی ، بنا
 وخداملری لطیف وباك حمام کیردر . جمیع درود یوارندن ، قبلرندن برقطره
 تر آفتق قابل دکدر . (تحت القلعه حمامی) بناسی کارقدیم بر حمام عظیمدر .
 (ابراهیم پاشا حمامی) ، (بویاجیلر حمامی) ، (اسحق پاشا حمامی) ، (سلیمیه
 حمامی) ، (مراد بك حمامی) طرز قدیم وبنای عظیمدر . آب جاریسی
 طاتیلدر . (مزید بك حمامی) غاسلانی چوقدر . قلعه ایچنده (طوب قپوسی
 حمامی) مدوح و معروف دکدر . (بایزید خان حمامی) جامع قریب و طونجه
 نهری کنارنده ، اما سهل صغو جاقدر و پاکدر . (میخال بك حمامی) غایت
 بیوک حمام اولمغله بر قاچ خلوتنده دباغله آسمانی ، قرمزی صاری ، کلرنکی
 وتورونجی ساختیان بویارلر . (اغا حمامی) قیق محله‌سند بر حمام خوبدر .
 (قاسم پاشا حمامی) اشه قادین قوربنده در . (سلطان محمد حمامی) ، (بکلر بکی
 حمامی) عجیب و غریب دلکشا بر حمامدر . (اخی چلبی حمامی) دیرلر .
 بوده بر خلوتنده کی قورنده بیاض مرمر خام اوزره بر تصویر بولتمسندن
 نشأت ایتشدر ، کویا صورت دکل ذی روحدر . هر نه طرفدن نظر ایتسهک
 کولر کبی کورینور . زهی صنعت ! جامع صاحبی انخی چایی حضرتلرینک
 بنا کرده‌سیدر . (قاضی عسکر حمامی) پاک حمامدر . (قزلر اغاسی حمامی)

اوج آرابہ نك یان یانہ کچمنسہ مساعدر . فیل جٹہ سی قدر طاشرلہ یابامش
 قالدیرملی ، مصنع بر کوپر یدر . کوزلری قوس قزح وار کمرلدر . اما
 طاقلری بوسنہ حدودندہ کی موستار کوپر یسی ، کوردستاندہ کی بطان کوپر یسی
 قدر عالی دکلدر . سفیلدہ دکلدر . قدی قرق آرشون واردر . کو یاسد
 اسکندردر . بوقنطرہ عبرتمانک تا اورتہ سندہ شہرہ کیرکن صول طرفدہ
 چارشو اوزرہ بر آرامکاه و مسیرہ قبہ عالیہ واردر . اورادہ بو کوپرینک
 « فی خمس و عشرین و ثمانمآء » دیہ تاریخی محرردر . بونک مرور ایام ایلہ جابجا
 بعض یرلری طغیاندن رخنہ دار اولغلہ سلطان ابراہیم خان دورندہ فرمان
 شریفہ وزیر اعظم قرہ مصطفی پاشا خضرلق تکیہ سنی خراب ایدوب آنک
 باقر اوانی ، صحن ، تجرہ وقازغان بہاسیلہ نیجہ یوز کیسہ کندی مانی دخی
 براشدیروب بومیخال کوپرینسی تعمیر و ترمیم ایدرک معمور ایتدی . ینہ
 مدکور تفرجکاہدہ کی قبہدہ خط زرین ایلہ یازیلی تعمیر تاریخک مصرعی
 بودر : « مصطفی پاشا بو عالی جسری احکام ایلدی » . بو کوپری نی ابوالفتح
 غازی پدرینک ایلاک خلافتدہ غازی میخال بک انشا ایتمشدرکہ جسرک
 یاندہ کی مرج نہری جزیرہ سی اوزرندہ دخی بر عظیم جابجی واردر . حاجی
 بکتاش ولی خلیفہ لرندن سفر شاہک دخی مدفون اولدینی تکیہ سی بورادہ
 واقع اولمشدر . خلاصہ آیندہ وروندہ ایچون صراط مستقیم اولمش بر جسر
 بی بدلدر . آندن سوکرہ بنا اولسان (سراجخانہ کوپر یسی) شہاب الدین
 پاشانکدر . ابوالفتح وزراسندن اولوب بوجسر عظیمہ شروع ایدرک ہنوز
 ناتمام ایکن ابوالفتح استانبولدہ ماتبہ نام محلدہ مرحوم اولوب بوجسر حاجی
 شہاب الدین پاشا بایزید خان ایلہ ادرنہ یہ کلوب بومنظرہ یی اول عصردہ آتام
 ایلدی . اما واجب السیر بر جسر بی بدلدر . سکر کوزیلدر . نہر طونجہ
 اوزریندہ اولوب غایت متین ورسیندر . ادرنہ دن طرفی باشندہ شہرہ کیدرکن
 صاغ جانبدہ چار گوشہ بر مرمر اوزرندہ حضر تک کندی ال یازیلریلہ (امر
 بانشاء ہذہ العمارة سلطان الزمان بایزید خان فی سنۃ خمس و ثمانین و ثمانمآء)
 در . حالا پادشاہلر یولی اوزرہ واقع بر صراط عظیمدر . زیرا سرای خاص

اوله رق حالا بو حال اوزره خالی قالمش سوق مزینلردر . بونلردن بشقه قرق بر یرده نیجه سوق سلطانی بازارکاهلر اولوب (علیکم بعمل الابدال الاکتساب من الحلال والافتاق علی العیال) دیرهک جمیع مخلوق خدا کفاف نفس ایچون بیع وشرایدرلر .

بونلردن شهرک اندرون ویروننده پریشان حالده بولنان بازارلر : کوچک بازار ، سراجخانه کوپریسی بازار ، مرادیه بازار ، دقیق بازار ، طاشلق بازار ، بایزید خان بازار ، ییلدیرم خان بازار ، میخال باشی بازار ، مانیاسی بازار ، دباغخانه چارشیزی وار . دباغخانه ده بش بیک قدر آهی اوران کوچکی فتی وتوانا ، سرباز ، شهباز ییکتله چیقار . قاتل ایچلرینه حاکم آنلره وارمه ماز ، فقط قاتل دخی آنلردن قورتیسه میوب کردمان اوله رق دباغته تائب ومستغفر اولوب استاد کامل اولور . نهر عظیم مریجک کنارنده واقع اولمش برکارخانه عظیمدر . اودون بازار ، آراهه بازار ، آت بازار ، قویون بازار ، صغر بازار ، چنکانه بازار ، قاطر خانی بازار وار . آل عثمانک جمله قطار قاطرلری بونده طورور . اما فیل یوقوشنده کی فیل دامی خراب اولمغه هندستان پادشاهنک هدایا کوندردیکی فیل محمودی ومنکروسیلر سراجخانه جسمری باشنده بر ویران حمامده طورورلر . اشه قادین بازار ، قلعه بازار ، میخانه بازار ، اسیر بازار ، عورت بازار معلومنز اولان بونلردر . بوراده یان کسچییلر وروم ایلی لوندلری سائر حشرات مقبوله سی بک چوقدر .

ادرنه ده کی عبرتنامه آثار آبادانی — بوراده اک عبرتنامه آثار عظیمه (میخال کوپریسی) درکه بوراده آردا ، طونجه ، مریج نهرلری بر برینه مخلوط اولور . اوقدر واسع وطویلدرکه روی زمینده مانندی یوقدر الاکه دیار آمانده طونه اوزرنده کی (کلوار کوپریسی) اوله ... یاخود ادرنه یهره منزل بعید قوجه مراد خانک آلتمش درت کوزارکنه کوپریسی اوله . بو کوپریسک بواج دیوانه نهر اوزرینه بنا ایدیه بیلیمی کرامت نوغندندر . بر طرفی جانب غریبده ، براوجی جانب شرقده واقع اولوب طولی زیاده اوزون وعرضی

اوزون چارشى بازارينك طولى ايكي بيك آديم اولوب اوزون بر شهراهدر . يمىن ويسارنده بيكلرجه ارباب صنعت (الكاسب حيب الله) ديوب لقمه وخرقه بها تحصيلى انديشه‌سنه دوشمشلردر . زيرا كار دنيا بويله اوله كلشدر . ايكنه جيلر ، باقرجيلر ، بالجيلر ، دميرجيلر ، پنه جيلر ، حلاجلر ، كتتجيلر ، چادرجيلر ، بالقجيلر ، بوياجيلر ، چوقه جيلر ، حلواجيلر بازارلرى دخى واردر . سليم خان جامى قربنده على پاشا چارشيسى كجى ايكي باشى دمير قپولى شهراه عظيمك يمىن ويسارنده اوچ يوز عدد خنكلى دكانلر اولوب خفاف جوانلرى سجاده لرنده اوطوردورق اللرنده ، چوكانلريله « زرگردان يابوچى » سرگردان كسنه لره ويررلر . لوندلرده لورطه ، قورد آغرى ، تلله لى ، قبه روزكار ، اولو لورطه مرادانه يابوچ ويررلر . اغواته سراى يابوچى ، دوز دابان ، خنكان يابوچ ويررلر . صيبانه اورته آياق ، کوتاته ، صايشى ، قبادى ، اورته لورطه ويررلر . آچخسى آز اولانه فورطه ويررلر . قادينلره ياشماق ، آله ادك ، [١] ايچ ادك ، طيش ادك فلار و ترك ادك ويررلر . بوكونه كار اولنور . پاك وپا كيزه بنا مفرح دلكشا بر بازاردر . جمله قبلرى سراپا اطلس نيلكون وار كوك قورشون ايله مستور بر خفافخانه معموردر كه ادرنه شهرينك آب رويدر . قرق بر سنه سياحتم ائناسنده بو حقير برديارده مثلنه تصادف ايتدم . ماه تموزده بغداد سرداملرى كجى بوز پاره كسيلير بر آرامگاه چارشيدر . جميع ارباب معارف و كبار اعيانك جلوه كاهى ومقريدر . بعده اكا قريب « كوچك آراسته » بويله كار كير بنا خفافخانه دكلدر . اما مزين ولطيف چارشيدر . بالاده ذكر اولنان سوق سلطانيلردن هر كس اصنافيله بر طرفه واقع اولوب شيخلرى ، نقييلرى ، بيكيت باشيلرى ، كتخدا وچاوشلرى واردر . بو چارشى و بازارلر دكانلرى سلف پادشاهلرى زماننده ترتيب اوزره بنا ايدلمكه هر دكانك اوكنده طاش عمودلر اوزره كرلر اولوب شهره زينت ويرر . اسكى زمانده جمله سوق سلطانى صاچاقلرى كار كير اولوب قورشون ايله مستور ايمش . نيجه كره حريق واقع اولوب قورشونى قال

[١] ادك : قادين چزمه‌سنه ديرلر .

پاسبانلری قنادیل چراغان ایدرک تاوقت فجردهك نکهبالتق ایدوب درت جانبد اولان باب حیدرلی سد ایدرلر. (اسکی بدستان) غازی خداوندکارک بناسیدر. بونده متاع ذی قیمت یوقدر. زیرا برایکی قبهسی منهدم اولمغله ایچنده حلاجلر ایشلر. طشرهسی بات بازاریدر. یکریمی دانه قبهسی واردر. درمدح (چارسوی علی پاشا) — سلیمان خان وزراسندن صاحب طبع وصاحب کرم علی پاشانک خیراتی ومعمار شهر قوجه سننان اغانک بناسیدر. حقا که یونده دخی وار مقدورینی صرف ایدوب «بالتق بازاری» نام قپو دینندن تا ایکنه جیلر قپوسی دینه قدر برشاهراه عظیمک طرفینه قوجه استاد اوله برچارسوی حسن طرح ایتشدر که وصفی ممکن دکل، ایکی باشنده عظیم بروننده قلعه قپولری کبی قپولری وار که کویا هربری مصرک باب الناصریدر. اما حقیقته باب ناصردن قوی قپولردر. بوراده هرکیجه یوز عدد پاسبان بکلرلر. زیرا بونده اولان بی حساب مال فراوان دفته محتاجدر. بسوق دلارا شمالدن جنوبه طولانیجه واقع اولوب بردهیر قپودن دیکرینه وارنجه کامل بیک آدیم شاهراهدر. یمین ویسارنده جمله اوچ یوز التمش خپنک دکانی واردر. جمله خپنکلری استاد اوله چرپی ایله بنا ایلمش که بربرندن سرمو انحراف ایلمک امکانسزدر. خپنکلر یمین ویساره جناحین وار پر آچوب طورورلر. بو چارسونک اوزرلی جمله طاق کسرادن نشان ویرر طلوز، کارگیر بنا اولوب قورشونلیدر. کشاده اولمق ایچون کمرلرک بردهیر قپاقلی پنجردلر واردر. پاسبانلر هرکیجه اول منفذی سد ایدرلر. بونده دخی عنقا بازارکانلر واردر: چارسوی حسنی سیرایتم سراسرخواجه بن بروفا دکانی یوقدر هپ جفا بازاریدر بیتک منظوق اوزره کرچه دکانلرنده متاع کرانقیمت چوقدر. فقط غایت غلوبها وار. بو چارسونک استانبولده، بروسده هتلی یوقدر. مکرشامده کی سنایه چارشیمی اوله. بو عنی پاشا چارشوسنک آردنده سراجخانه برشهره اوزره اولوب کارخانه عظیمدر. آندن یکی بدستانه متصل بازار زرکران، بازار قزازان واردر. بازار عطاران دخی حقا که نیجه کره بیک اخشاب عطریات ادویه رایحه سندن سیرایدن آدم معطر ه شام اولور.

طیشلی حرم حجره لری وار . آخوری بیک عدد آت آیر، طشره سنده اوج آسمانه سرچکمش بر کوکر جینلکی وارکه یوز قطار قاطر آلور. جوانب اربعه‌سی صفه لر اولوب طشره حریمی دخی بیک عدد دوه و قاطر آلور، کویا قلعه مثال بر خان پر مألدر. شاه راه اوزره جانب شماله ناظر برده‌یر قپوسنک عتبه علیاسی اوزره محرر نارینخی بودر :

تماشا ایلیوب کسبی دیدی آتامنه تاریخ یاپلدی خان سلطان احمد اولدی بی بدل آباد

سنه ۱۰۱۸

بعد الاتمام سلطان احمد خانه هبه ایدلمش قورشونلی خاندنر .

بوندن بشقه الی اوج قدر خان تجار و سودا کرانی وار . عتقا بازرکانلری بدستان قپوسنک مقابله‌سی قربنده کی خانه ساکن اولور. یتش عدد بکار خانلری وار . بشقه جه بواب وضا بطلری اولوب اکثر یاپوججی بکارلری ایله سائر غربای اهل سوق ساکن اولوب بر برلرینه متکفلدرلر . اما بو بکارلر خانلرنده هر کیجه سائر کار بانسرایلر کچی طبل چالماز . اولا (بکار خانه زغنوس پاشا) محکمه ایله اسکی مدرسه آره سنده در . ایچنده بیک قدر دیکجی بکارلر ساکندر . آندن (بکار خانه دایه قادین بونده دخی یاپوججیلر ساکندر .

ادرنه نك چارشو و بازاری — بتون سوق سلطانیلرنده جمله آتی بیک یدی یوز عدد دکانلر واردر . جمله دن قدیمی شهر اورته سنده (بدستان مراد خان) غایت معمور اولوب قبه لری رصاص نیکون ایله مستوردر . جمیع ممالک تحروسه نك ذی قیمت اشیاسی بوراده بولنور . درون بدستانده جمله اوج یوز دکا کجه لی دولاب واردر . هر برنده نیجه خزائن محفوظدر . اما بر دولاب منقش اوزره شو :

حسنگ اسبابنی حفظ ایتمکهای کوه تاب اولدیلر دیده لرم ایکی قاپاتلی دولاب یدی کوزل بریازی ایله محررایدی . بوکارخانه ایچره آدم کیره زر و زیوردرن ، کرانها کالای تماشا سندن حیران اولوب عود و عنبر رایحه سندن دماغی معطر اولور . بو آستانه ده نیجه یوز خزائن مصریه اولدیغدن هر شب التمش عدد

سرائی) اوج یوز التمش عدد حجره وقاعه لر، متعدد دیوانخانہ لر، حوض وشاد۔
روان، اندرون ویرونندہ حمامین ایله معمور بر سرائ عالیدر۔ واسع
حولیسندہ جرید میدانی واردر۔ (مقبول ابراہیم پاشا سرائی)، (تیور طاش
پاشا سرائی)، (بکار بکی سرائی)، (بولہنکلی حسین پاشا سرائی)، (شقتقی
پاشا سرائی)، (فرخ پاشا سرائی)، (سلیمہ معتمدی مؤید پاشا سرائی)،
(رستم پاشا سرائی)، (محمود پاشا سرائی)، (میخال بک سرائی)، (دفتر۔
داراسماعیل افندی سرائی)، (اکمکچی زادہ احمد پاشا سرائی)، (زغوس پاشا
سرائی)، (خلیل پاشا سرائی)، (اسحاق پاشا سرائی)، (قاضی عسکر
سرائی)، (بوستانچی باشی سنان پاشا سرائی)۔

دور محمد خان رابعده معمور اولان سرایلرده بونلردر: (کوپریلی
محمد پاشا سرائی)، (مصاحب مصطفی پاشا سرائی)، (رئیس الکتاب شامی
زادہ سرائی)، (روز نامچہ جی علی افندی سرائی)، (وانی افندی سرائی)،
درون قلعه ده (یکچیری آغاسی سرائی)، (حسن پاشا زادہ لر سرائی)۔
بونلر معلومز اولانلری اولوب لعلکون کیرہ میت ایله اورتولیدر۔ امایکی
واسکی سرایلر ملوک سرائی اولغله هپسی کار کیربنا ورصاص خاص ایله مستوردر۔
ادرنه نك کاربانسرای ومهمه انخانہ لری — جمله اللی اوج کاربانسرای عظیمی
واردر۔ اولا (مرادیه)، (یلدریمیه)، (محمدیه)، (قوجه مرادیه)۔ (سلیمیه)،
(نازیدیه) لردر۔ (اسکی علی پاشا کاربانسرای)، (سلیمیه قربنده) (یمشچی حسن
پاشا کاربانسرای) غایت معظم وقلعه مثال برخاندر۔ (رستم پاشا خانی) بودخی
بنای متیندر۔ (یمش خانی)، (قیان خانی)، (بکار بکی خانی)، (ویران
خان)، (سوجاه خانی)، (عمارت خانی)، (میخال خانی)۔ (شهاب الدین
پاشا خانی)۔ بونلردن بیوک وخیرات حبیبی (اشه قادین خانی) بو سلطان
احمد خان زماننده کوچک بر خان ایمش۔ صکره اکمکچی زادہ احمد پاشا
اساسندن هدم ایدوب برخان معظم بنا ایتدیر مشدرکه ادرنه شهرنده واستانبولده
مثلی یوقدر۔ الا تانار بازارجینی قصبه سندہ مقبول ابراہیم پاشا خانی اولسه۔
بو اشه قادین خانی کامل ایکی یوز اوجاق اولوب حوالیسنک بر طرفده ایچلی،

کرید و قدیه‌یی بو ادرنه شهرندن سردار معظم کوندره رک فتح ایتدیردی. باخصوص له دیارینک حصن حصینی و سد متینی اولان قمانجه قاهه‌سنی بالذات کندولری آصف زمانه اولان کوپرلی زاده فاضل احمد پاشا سرداریه کیدوب امان ویرمیه رک فتح ایتدی. جوانب اربعه به سردار کوندره رک (ایلوو، چهر لجه، اومانجه، اشجه‌در، لوبینه، هورردوق) کبی نیجه قلعه‌لی فتح ایدوب بر چوق اسرا و نیجه کره یوز بیک مال فراوانلره ینه شهر ادرنه داخل اولوب بو ادرنه باغچه‌سنی و آق پیکار نام مسیره‌گاهی، خضرانی، حاصلی یتیم عدد باغلی معموور ایدوب ادرنه باغچه‌سی اوله اولدی که حالا روی ارضه اوله بر باغچه اوله. مکرکه نسه چاسارینک آلمان دیارنده (پشه‌ل) شهری باغی اوله. بو ادرنه باغچه‌سنده اولان شکوفه و ازهار کل، سنبل، بنفشه، لاله، سنبل، خطایی، ریحان، یاسمن، فول، ارغوان زرین، نرکس، زنبق، نسرین، شب‌بوی، شقایق، قرفیل و امثالی مشکبو ازهار بر یرده بوله‌ماز. بو حدیقه خیابان نظرگاه سلطان محمدخاندر. خلاصه بو باغک وصفنده لسان قاصرردر. بو صغیر کستاخانه دریادن قطره، کونشدن ذره قیلندن تحریره جرأت ایلدم. زیرا بر قاچ کون مکث ایله انحق بو قدر حالنه واقف اوله بیلدک. کمال دقت ایله تدقیق ایتمک ممکن اولیوب (مالا یدرک کله لایترک کله) دیه محاط علم راقم الحروف اولانی یازلدی و بو مرتبه اوصافیه اکتفا اولنوب طی کلام اونندی والسلام. اما الی هذا الان بو باغچه عبرتماده سعادتلو پادشاه ایله صید و شکاره و غزایه آماده غلمان خاصه‌دن اون ایکی بیک جرد آتلی مساح و مکمل خدامان جوان کخیلان سوار اولوب قفادار سلطان اولورلر. هیچ بر ناریخده بو سرای شمیدیکی قدر معموور اولماشدر و اوله‌ماز. الله معمووریتی الی آخر الدوران پایدار ایده. شهرک خاندان عظیم‌لمری هپ احمر کون کیره میت اورتولیدر. حقیر سلیمیه مناره‌سنه چیقوب شهرک اندرون و بیروننه نظر امعان ایله باقورق قرق سکنز یرده قورشون اورتولی عمارستان کوردوم. بو تحریر ایتدیکمز ایکی سرای سلطانیدن ماعدا اوچ یوز قرق عدد سرای وزیرا واردر. جمله‌دن (صقولالی محمد پاشا

کلنجیه قدر دولت آل عثمان ایله شرف و شوکت بولوب یوماً فیوماً ترقی و تجدد ایتمکه سلطان سلیمان آلان دیارینه غزایه رغبت ایتمکه بوادرنه آشیانده قیشلاردی . او اجلدن بوسرای او قدر معمور و آبادان ایدی که کویا روضه باغ جنان ایدی .

بو باغچه نك زمینی ادرنه نك شمالی خارچنده برپس پایه لاله زارده اولوب نهر طونجه اطرافنی احاطه ایتمش جزیره سی واسع و محصولدار یردر . بر طرفنی تاسراجخانه کوروسنه وارنجه اوج سایه سرچکمش درخت بیدوچار ، سرو ، قواق ، قره اغاج ایله مزین بر میشه زاردر . بو خیابان ایچره اجناس مخلوقاتدن نیجه وحوش و طیور و سائر وحشی جانوارلر واردر . بو باغک جانب جنوبی بر چمن زار صحرای عظیمه درکه باب هایونی او طرفه مکشوفدر . آنک قربنده کی قصر عدالتدر که مذکور صحرائک تا وسطنده اوج سایه سرچکمش برستون بالانک تا ذروه اعلاسنده بر آلتون طوپ واردر . اول طوبه جمیع کانداران و سلاحشور پهلو انان خدنک و تفنک آتوب حضور شهر یاریده عرض مهارت انلیه رک انعام واحسان پادشاهی ایله بهره مند اولورلر . بو باغچه نك جانب شمالنده کی صحرا ده خاص اخورلر و کونا کون اصطلب عنتریلر واردر . بو باغک جوانب اربعه سنده قلعه مثال دیوارلری یوقدر . زیرا هر طرفی دریامثال طونجه نهری قوشاتدیغندن دیواره احتیاجی یوقدر . ساده جه برقات بر دیوار میندر . بوستانچی باشیسی اوج بیک عدد باغبان ایله شب و روز دیده باندر . جانب شرقیسی اولان بر وادی چمن زارده نمازگاه مؤمنان واردر . اما درون بقیچه ده قلعه مثال حرم هایون واردر . جمله طواشیان ایله دارالسعاده اغاسی آنده خادمدر . هپسندن عالی اولان بر قصری اوج آسمانه سرچکمش بر قاعده جهاتمادر که وصفنده لسان قاصدر . یدی طبقه اولوب هر قاعده متعدد حجره لر ، شاهنشینلر ، فسقیه و حوضلر واردر . بعده « سلطان احمدخان قصری » واردر . آندن سوکره « مرادخان رابع قصری » معمور . لکن سلطان محمد خان رابع صید و شکاره مائل او باغله اکثر طوقاتی بو ادرنه شهرنده امرار ایدوب ممالک اردلی و دیار المانده ایوار قلعه سنی و جزیره

خداوندكارك ابتدای فتحده بنا ایلدیکی سر ایدر . اسکی ادرنه قرالمیری
 مانیاس قپوسی قربنده سا کنلر ایش . بعده بواسکی سرانی موسی چای
 توسیع ایدوب قلعه مثال برج وباروسنی برسور عظیم کبی بنا ایتدیردی .
 دائراً مدار جرمی بش بیک آدیم احاطه ایدر . شکل مربعدن طولانیجه بر
 هممانسرای ساطانیدر . دیوارلرینک قدی یکرمی ذراع اولوب جانب شماله
 آچیلیر بر عدد دهیر قپوسی واردر . بعده سلیمان خان انکروس [۱] سفرلرینه
 رغبت ایتمکله بوسرانی ویکچیری اوطلرینی اعمار ایدوب قرقبیک یکچیری پی
 آماده ایدرک آتی بیک غلمان خاصه پی بوسرایده او طورتمق اوزره
 بوسرای عتیقی دیوانخانه عالیلر و خاص اوطله ، بیوک ، کوچک خزینه ،
 کیلار ، طوغانجیلیر ، سفزلیلر ، اوطلرلیله آبادان ایتدی . اما باغ و باغچه‌سی
 یوقدر . لکن آب و هواسی زمینی مرتفع اولمغله لطیف و معتدلدر . تاریخ
 بناسی ۷۶۷ سنه در . آستانه قدیم اولمغله بونده نشو و نما بولان غلمان خاصه
 وسائر اندرون و بیرون خداملری البته برخوردار و معمر اولوب سعادت دارینه
 نائل اولورلر . قانون سلیمان خان اوزره بوسرای قدیمده اوچ بیک غلام
 خاص طاعت و عبادتله مشغول اولوب و اوقیوب تکمیل قنون ایدرک اوچ
 سنهده یولیه آستانه سعادتله کلوب مرتبه لرنجه یکی سرایه کیروب خدمت
 شهریاریده اولورلر . ایشته ادرنه اسکی سرانی بویه بر نظرگاه سلاطیندر .
 الی آخرالزمان دست آل عثمانده معمور و آبادان اوله آمین .

(خنکار باغچه‌سی سرانی) قدیمده ادرونه قرالک شکارگاهی بر خیابان
 قوری اولوب کان کل و بلبل ایدی . بعد الفتح شهید مراد خان خلقدن منزویانه
 طاعت و عبادت ایچون بر صومعه و حاججا بعض مقصوده لر انشا ایدوب بونی
 معمور ایدر . آندن ابوالفتح پدری قوجه مراد خان نانی بویاغ ارم ایچره
 طونجه نهری کنارنجه نیجه کاخ خورنقلر و نیجه طاق طمطراقلی قصر عالیلر
 احداث ایدر : هر پادشاه بر اثر ایدوب بویاغ ارم مثال تا سلیمان خان عصرینه

[۱ انکروس ، مجار ، دیمکدر (Honprus) دن اننه اولسه کرک .

چشمه‌سی) اون بر یردددر . (موسی چابی چشمه‌سی) ، (عیسی چابی چشمه‌سی) ، (بیلدریم خان چشمه‌سی) ، (اسکی جامع چشمه‌سی) ، (بایزید خان چشمه‌سی) (آلتی عدددر . (چشمه سلطان ساپم) ، (چشمه تیمورطاش پاشا) ، (قوجه مراد بك چشمه‌سی) طقوز یردددر . (بککریکی چشمه‌سی) ، (صقوللی پاشا چشمه‌سی) ، (تحت القلعه چشمه‌سی) الله اعلم قوجه مراد خانکدر . (قاسم پاشا چشمه‌سی) ، (اشه قادین چشمه‌سی) .

ادرنه نك سییللری — جمله سنك مزینی آراشه باشنده (سلیم خان سیبیلی) ، اوچ شرفه لی قپوسی قربنده (قرلر اغاسی مصطفی اغا سیبیلی) محل ازدحامده واقع اولغله دائمًا عطشاندن خالی دکادر . شاه راهه ناظر پنجره‌سی اوزره جلی وهذهب خط ایله یازیلان تاریخی بودر :

دیدي تاريخني ايدوب اصفا ما کوثر اولدي دنيايه سييل

سنه ۱۰۰۰

(علی پاشا سیبیلی) دخی معروفدر .

ادرنه نك محله لری — جمله (۱۴) محله و عمارستاندر . اولا قلعه ایچنده اون درت محله وارددر . اون محله‌سی روم و بقیه‌سی یهودیدر . په‌لوانلر تکیه‌سی قربنده بر ، طوپ قپوسی داخنده ینه بر مسلمان محله‌سی وار . بش محله دخی قبطی قوم لجوجی اولوب فریاد و فغانلرندن محله لرندن کچیله مز . بونلردن بشقه بیوک واروشده کی محله لر هب مسلمان محله لری اولوب باشلوجه لرینک اسملری :

خنکار محله‌سی ، سرای محله‌سی ، مرادیه محله‌سی ، طاشاق محله‌سی ، قیق محله‌سی ، ساییمیه محله‌سی ، اسکی جامع محله‌سی ، اوچ شرفه محله‌سی ، آراشه محله‌سی ، محکمه محله‌سی ، فیل دامی محله‌سی ، قاسم پاشا محله‌سی ، تیمور طاش پاشا محله‌سی ، قزل مناره محله‌سی ، اشه قادین محله‌سی ، دارالحدیث محله‌سی ، قاطر خانی محله‌سی ، بککریکی محله‌سی ، سراجخانه محله‌سی .

ادرنه شهرنده کی سلاطین عثمانیه سرایلری — اولا ساپم خان جامعی قربنده قواق میدانی نام محله (اسکی سرای) ادرنه فاتحی غازی مراد

ووفاتندہ مصر دہ جامع ماٹہ قربندہ دفن ایداشدر . بوادر نہ دہ کی تکیہ سنک
خلیفہ سی دخی مظنہ کرامدن برذات بولمغلہ بتون ادرنہ اہالیسی اکا حسن
اعتقاد ومیل ایلمشدر . الی هذا الآن معمور بر تکیہ اولوب ہر جمعہ کونی
جمعیت کبرا ایہ توحید ایدرلر . اوقافنک نہ درجہ معمور اولدینی معلوم
دکلدر .

بوندن صکرہ (حاجی عمر آغا تکیہ سی) اغاج بازاری قربندہ تکیہ
خلوتیدر . پیشوای طریق حضرت رضوان افندی آندہ مدفوندر . اوقافی
متین اولمغلہ آیندہ وروندہ یہ نعمتی مبدولدر . (تکیہ الشیخ حضرت مستجی
زادہ ابراہیم افندی قدس سرہ) طریق خلوتینک اولو آستانہ سیدر . بکلر
بکی جامعی قربندہ شہراہ اوزرنندہ واقع اولوب زیارتکاہ عظیمدر . (تکیہ
مؤذن سلطان) اوچ شرفہ لی قبوسی دیندہ بر کوچک تکیہ در ، فقراسی
چوقدر . اما طریقی معلوم دکل . آنجق زیارتکاہ عظیمدر . (تکیہ حضرت
ابو اسحق کارونی) جملہ فقراسی اسحاقیلدر کہ ساسلہ لری نقشبند خواجگانہ
متہیدر . اوچ شرفہ لی جامعک محرابی اوکندہ یول آشیری بر اولوتکیہ در .
(تکیہ طاش کند بابا) اولو جامعک صول طرفندہ یول آشیری برکنہ آستانہ
اوز بیکاندر . (تکیہ توتونسز بابا) نظرکاہ عظیمدر . فقط طریقی وبانیسی معلوم
دکل . بو آستانہ معمور اغاج بازارینک شمالندہ یول آشیری بر عطفہ ایچندہ
آبادان بر مهمانخانہ درویشاندر . حدیقہ ارم آسا بر بانجہ شکوفہ داری وار .
(اوچلر ویدیلر تکیہ سی) قیق محلہ سندنہ زیارتکاہ معبد قدیم اولوب مفید
ومختصردر . ہر جانبدن قربان ونذراتی دست زوار ایلہ بی حدولایعد کلمہ در .
(شترابلر تکیہ سی) اشہ قادین قربندہ بر مرنفع یردہ تکیہ وزیارتکاہدر .
(قرہ جہ احمد سلطان تکیہ سی) . . .

ادرنہ شہرینک چشمہ و آب روانلری — کرچہ بوشہر عظیمک صویہ
احتیاجی یوقدر . فقط بلدہ قدیمہ اولمغلہ نیجہ بیک صاحب خیراتلر آیندہ
وروندہ مسافرین ومجاورین ایچون محلات وچارشی ، بازار ایچرہ چشمہ لر
بنا ایتمشدر . آردا ومریچدن صولرکابوب اطرافہ طاشار . (غازی خداوندکار

قبوسندن کیرمش وجد اعظمی اولان باباجعفر تکیه سنی زیارت ایدوب اسکیدن قالمش قاتل ومدیونلری آزاد ایدرک پدیرینک مرقد پر انوارینی آیین محمدی اوزره اعمار ایدرک صکره کندولری دخی ادرنده مرحوم اولوب اوزرینه برتکیه گاه شیخ زندانی بنا اولمشدر . اکثریا فقراسی سعدی ، بدوی راعیلدر . وقفی معموردکلدر . بوتکیه ادرنه شهرینک زندان قلهسی خارجنده یول آشیری طریق عام اوزره بر کوچک تکیه قدیمدر . آندن درون شهرده (تکیه الشیخ عبد القادر الجیلانی) بغداد بهشت آباد قربنده کی جیلان نام بلده دن طلوع ایدوب شیخ هام اوله رق روم وهندستانده ولوله آرا اولان قطب ربانی عارف صمدانی الشیخ حضرت عبد القادر طریق منسوبلری ایچون یا بلمشدر . حضرت شیخ دیار عجمده کی کیلان دن دکلدر . بوتکیه (قورد بایری) نام محله جنوبه ناظر بر مرتفع زمینده اولوب بر آستانه درکه عاشقان صادقان دن بیک عدد فقرای اهل توحیدی آلور بر توحید میدانیه آراسته ومتعدد حجره لر ایله پیراسته اولمش ، مطبخی ، کیلاری ، سائر عمارتی وار معمور بر آستانه در . هر جمعه کونی بیکلرجه عارف باللهملر جمع اولوب توحید وتذکیر ایدرک ذوق ایدرلر . نیجه کره اهل شرع «توحید ورقص حرامدر» دیه بو طائفه یه سنک انداز طعن وتشنیع اولدیلر . فقط بونلر جمله خاموش اولوب اصلاً آیینلرینی بوزمیه رق (اذکروا الله ذکراً کثیراً) و (یا ایها الذین آمنوا اذ انودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکرالله وزروا البیع) آیت شریفه لریله و (وتری الملائکة حافین من حول العرش) دیه توحید آوازه لر ایله عرش رحمانی دوران ایدرکی دور ایدرک سماع صفا ایدوب آیین قادری ایدرلردی . نیجه کره امرلر وارد اولوب کلدیکی حالده ینه اصلاً تشکرینی بوزمیوب جناب باری نی برلمدن بر آن آرام ایتمدیلر . مظنه واعزّه کر آمدن صالح ، عابد بر واعظ ناصحی واردر .

(تکیه الشیخ حضرت ابراهیم کلشنی) عزیز ابراهیم کلشنی حضرتلری مصر دن استانبوله کلوب اورادنده اذن سلیمان خان ایله ادرنه یه کیدرک اوراده بوتکیه یی بنا ایلمش وبعده مصره کیدرک اوراده ده بر تکیه شنلتمش

خندنکری، کورزلری وکونا کون پسندیده کانکش ضربلری، صالحلری، زردسته ومطرقلری وقرقر، الیشر قیه کان جاموس دریلندن یاغلی کسیتلری ونیجه الوان آلات پهلووانی میدان محبتلری اوزره مصلوبدر . بودرگاه کشته کیران علی پاشا چارشوسی قربنده بالق بازاری قپوسنک ایچ یوزنده واقع کورشجیلر تکیه سیدر .

تکیه درویشان حضرت جلال الدین رومی — کشته کیران تکیه سندن صوکره بنا اولمشدر . قوجه مراد خانکدر . قورشون ایله مستور قاب عظیملری واردر . بو عمارت عظیم برمولوی خانه ایکن ایجروسنده خطاً بر قان اولغله بر مناره وبر محراب ومنبر انشا اولنهرق بالآخره جامع اولمشدر . بعده بو جامع حرمنک شمال طرفنده بر میدان عالیده مولوی خانه، عمارت، مدرسه، درویشان حجره لری بنا اولنوب جانب شماله خنکار سراینه ناظر جهانتما بر مولوی خانه وجوده کتورلمشدرکه ایکیوزی متجاویز درویشانی هر هفته سماع زنناک ایدوب مطربانی آیین قدیملری اوزره سگاه، دوکاده، چارگاه، پنج کاد، نوا، حسینی، بوسهک، عشیران، کوردی، حجاز مقاملری اجرا ایدوب هر بار راست مقامنده قرار ایدرلر .

جمیع درویشانی نای زنناک ایدوب قدوملرینی دوکدرک سماع صفا ایدرلر . پاک وهاکیزه ارباب معارف مثنوی خوان درویشانی واردر . غایت مکلف اوقاف عظیمدر .

تکیه حضرت شیخ زندانی — استانبولده قله‌سی ایچنده مدفون اولان سیدباباجعفر سلطان که صحابه کرامدن اولوب هارون الرشیدک خلافتنده اسلامبول (تکفورینه) ایچیلک ایله کلشدر . کویاقراله شتم ایلدیکچون مسموماً یاخود مرض زخیردن مرحوم اولمشدر . بابا جعفر تکیه سنه خرستیانلر بیله معتقد اولوب (حق الزيت) دییه نذرلر ویریرلر . بعده آنلرک عرق طاهرندن بو ادرنه تکیه سنده مدفون (شیخ زندانی حضرتلری) ابو الفتح سلطان محمد خان ایله استانبولک فتحنده بولنوب بالاط دده بالاط قپوسندن، جبه علی دده، خروس دده کندی قپولرندن کیردنکری کبی بوشیخ زندانی دخی زندان

بو آستانه‌ی کوربوز، توانی، زور آور، دلاور، سرور، هنرور ایچون بنا ایلمشدر. اما حقا که عسکر اسلامه رونق ویرمشدر.

حالا بونده اولان روم ایلی دلاورلری جمع اولوب هفتسه ده برکزه جمعه کونی تمش سکسان چفت یاغه مستغرق اولمش سلفک صاحب قرانلری کبی رستم اقران شجیع وتوانا پهلووانان بربرلیه مصافحه ایدوب دست پوسیدن صوکره کبش مثال باش طوقوشوب کلبانک محمدی چکیلوب میدان محبتده کشته کیرلک ایتدکارنده آدم واله وحیران ودم بسته وسرکردان اولور. حقا که پیر پرورلری اولان محمود پریار ولینک روح شریفی شاد ایدوب جمله بهادران اسلامی غزایه تشویق ایدرلر. بو آستانه‌نک زمینی سنک سیاه وار یاغ ایاه ملمع بر میدان عریده در.

اهل اولمیان آدم ایاغنی باصمش اولسه او ساعت قفاسی یره کلیر. اما ایکی میدان شجاعت ارلری پا برهنه و بی پیراهن بو میدانده ایکی اوچ ساعت بو یاغ اوزره البشتی ایدرلر. دکمه حال بربرینه غالب کله میوب اوچیوز التمش بند حیله پهلوانیاریجی اجرا ایدرلر. البته بر لعب ایله خصمنک یا کسه بند خانه سندن، یا کوند آتماسندن، شیرازیدن، یا اسمانشندن، یا صارمادن، یا کسمه دن، یا ترص کبجدن، یا قواق دیکمه دن، یا طاشلامه دن، یا جزایر صارماسندن، یا قره قوشدن، یا هوالمه دن، یا کرتدن، یا بوغمه دن، یا شقیدن، یا قبان آتمه دن الحاصل بو حیل کشته کیرانک بریله عمل ایدوب خصمنک بر محانی غافل بولوب آندن آتوب انتقام آلور. زیرا پهلوانلر عندنه زور بازو ارلکدر. اما حیله ارلکدن ارلکدر. زیرا انالر لساننده ارلک اون، طقوزی حیله دیمشدر. حقا که بویله در. اهل سفر اولوب فتی اولانلره سلاحشورلق، کشته کیرلک الزم لوازمنددر. چونکه سنت حضرت نبویدر.

بو ادرنه تکیه سنده صیف و شتاده یوز چفت درویشان کشته کیران حاضر اولوب آیین پیر یاولی اوزره ادمان ایدرلر.

بو تکیه کرچه کارگیر دکدر اما معمورددر. متعدد حجره لری، مطبخی، سهل باغچه سی وارددر. میداننده سلف پهلوانلر ینک دمیردن یا بلری،

دیرلر . رجاری قبول اولنور . فی الحال قره . مصطفی پاشا طرفدن برقبوجی باشی قرق آباق سنان پاشایه کلوب اودخی اولوالامرہ اطاعة نیجه بیک بقال وچتمال حشراتلری باشنه جمع ایدوب بالظہلر وفرہادی کولتککار ایله کامل برہفتہده کوچله منہدم ایتدیلر . چونکہ آثار عظیم و بنای قدیم ایدی . بوراسی قبل الفتح دخی مقام خضر دیه اعمار اولنمش ایدی . بعد الفتح غازی خداوندکار حضر تلری دخی فوق الغایه اعتنا ایله متعدد کیلارلر ، حجرلر ، انبارلر ، عمارتلر بنا ایتدیرمش ایدی . ۸۳۱ نارینخده غازی میخال بک اوغلی یحیی بک ده بر طرفه قلندر خانہ و متعدد چله خانہلر و باغچه‌سی ایچره کونا کون مقصوره لر انشا ایدوب ہشتہ دوندردی .

بویله آبادانہ قیمة دن کولونک فرہادی اوروب جملہ قورشونلری نیجه یوز آرابہ لرہ تحمیل ایدہ رک استانبولده قره مصطفی پاشا ترہ سنہ اورتدیلر . بو حال پرملالی کورن درویشان بکتاشیان اون درت عدد باقیر اوانی بی اذن شرعہ بوستانچی باشی به تسلیم ایدوب بعدہ جملہ بر آرایہ کلہ رک اللہ اللہ صدای بانندیہ بو آستانہ نک تخریب نہ سبب اولانلرک جملہ سنہ فنا کلبانکی چکوب ہربری بردیارہ سیاحتہ کیدوب تارمار اولورلر . حکمت خدا بوفنا کلبانکنک یدنجی کونی ابراہیم خان قرہ مصطفی پاشای قتل ایتدیرمشدر . بعدہ ادرنہ اعیانندن بوتکیہ انہدانی عرض ایدنلر جملہ مرد اولدیلر . نیجه بیک اولیاء اللہک نظر کاھی بولنان بو مقام عالی خیلی مدت خالی و معطل قالب تا کہ سلطان محمد خان رابع سعادتہ ادرنہ یه کلوب بومر تفع مکان دلکشادن حظ ایدوب بر جامع ایله بر سرای بنا اولنمشنی فرمان ایدوب برسنہده بر جامع عالی ایله بر سرای عظیم بنا اولنمشدر کہ ہر جہتہده اوصافی مشہوردر . بو مقام دلکشانک احیاسنہ سلطان محمد خان حضر تلری سبب اولمشدر . ہان پادشاہ ظل اللہ بو خضر لوق سراینده حضرت خضر واری . معمر و برقرار اولہ و تکیہ خضر لوق دخی الی آخر الدوران معمر اولہ .

تکیہ کشتہ کیران یعنی کور شجیلر تکیہ‌سی — آستانہ سید جمال الدین سلطاندر . بعد الفتح غازی خداوندکار جیوش اسلام رونق بولسون ایچون

حجره سلطان مسدود در . زیارتنه وارمغه بيله جرأت ایده مزلر . بویله برخوف حجره در . آندن (مدرسه طاشلق) ، (مدرسه پیرمحمد سراج ابن رمضان) مشهور رمضان اوغلار ننددر . فقط مدرسه سراجیه نامیله مشهور دره . متعدد دارالقراسی اولوب اون درت عدد سلاطین جامی ، مدرساری وشيخ القرا جمع اولوب علم حفظ ، علم ابن کثیر ، سبعة عشر ، علم تقریب کورولوب کتاب جزری ، کتاب شاطیبه ، ایات تلاوت اولوب مأخذریله ، قارئریله تحقیق وتدقیق ایدیلوب علم قرآننه بغایت اعتنا ایدرلر .

دارالحديث — ادرنه نك دارالحديثی دنخی چوقدر . جمله دن مكلف ومكمل رصاص ایله مستور کارکیر بنا ومعمور بولنان سلطان سلیم ثانی دارالحديثدر . فضلاء دهر دن محدث ومفسر درسهاملره مشروط بردارالحديثدر .

مکتب طفلان ابجد خوان — اولا اون درت عدد سلاطین جوامعك هر برنده برر مکتب اطفال واردر . هر سنه عید شریفده بومکتببرده اوقویان جکرکوشه امته برر قات لباس وصره وعطیه جانب وقفدن تصدق اولنرق اول طالب علم ناریده لرك ازدياد شوق وسرورلرینه همت وغیرت ایدرلر . امامکتب مرادخان ، مکتب چلی محمدخان ، مکتب سلیم خان جمله سندن معموردر .

اوصافی تکیه درویشان ذی شان — جمله دن مقدم کلبه احزان سیاحان بر وبچار (تکیه حضرت خضرده خنکار) کفره زماننده دنخی تکیه گاه حضرت خضر ایدی . بعده حاجی بکتاش ولی اذنیله سفرشاه دده وخضر دده کلوب بو آستانه ده مکت ایلدکارنده معمور اولدی . حالا خضرلق اسمیله مسمی مشهور آفاق بر آستانه بکتاشیاندر . لکن آب وهوا سی لطیف جهاتما برمسیره نظیف اولغله شهر ادرنه نك جمیع ارباب معارفی وجهه اهل صنایعی تفریح ایچون بو محله کلدکارندن آنلرك سببیه نیجه بیک اشرای عوام جمع اولمغه باشالایجه اصحاب تفریحک استراحتلری منسلب اولدیغدن ۱۰۵۱ تاریخده ابراهیم خان وزیر ی قره مصطفی پاشایه اهالی بلده عرض محضرلر کوندروب «بو تکیه بکتاشیانده نیجه فسق و فجور اولیور . منع و دفعیچون امر پادشاهی رجاید، رز»

اولوب «السلام علیک» دیر . کمال پاشا زادہ «وعلیک السلام» دیوب نیچہ کونا قیل وقالدن سوکرہ «ای اوغل بو اولادیمی سکا انہ اماتی ویردم . بوکا علم تعلیم ایدوب شرائط صلاحتی اوکرہ . سین» دیوب کیدر . کمال پاشا زادہ بسم اللہ ایہ اول معصوم پاکہ تعلیم قرآن ایدوب کنندی شغلیہ مشغول اولور . تا وقت شافعی اولدقدہ ینہ دیواردن اول پیر ظاہر اولوب ایدر : «ای اوغل اللہ سندن راضی اولسون . سعادت دارینہ نائل اولہ سین . بن اجنہ ملکر نندن (عصائل) نام ملاکم . ہر چندکہ بو حجرہ یہ کلوب مکث ایدنلرہ اولادمی امانت ویریر کیدرم . آنلر اللہ امانتہ خیانت ایدوب اوغلومہ دست درازلق ایدرلرہ . بن دخی انلری قتل ایدرم . شمدن صکرہ وار ، سکا جمیع علوم غربہ و عجیبہ منکشف اولسون . مفتی الثقلین اول . بو بایزید اوغلی سلیم نام برہام مصر فاتحی اولہ جقدر ، آنکہ مصرہ کیدوب آندہ بنم بربرادرم ملکدر ، آندہ دخی اجنہ صول طرفکدن بنی آدمہ صاغ طرفکدن شیخ الاسلام ثقلین اول . دنیا چرکابنہ طمع ایتہ . ہر صباح سجادہ ک آنتدہ بیک آلتون بولوب فقرا یہ تصدق ایہ» دیہ دعا و ثلار ایدوب اولادینی آلہرق ینہ دیواردن غائب اولور .

کمال پاشا زادہ علی الصباح طشرہ چیقنجه کوررکہ قپوسی اوکنندہ امام و مؤذن و جماعتلر تابوت حاضر ایدوب صواصی ایتشلر . کمال پاشا زادہ یی کوردکلرنندہ ولہ وحیرت ایچندہ قالبوب شکر یزدان ایدرلر . کمال پاشا زادہ کشف راز ایتیبوب تکمیل فنون ایدوب اوایہ عالم و فاضل و متفنن بردات اولدی کہ فرید عصر ایدی .

حقاکہ مفتی الثقلین اولوب آخر سلیمان خان غازی عصرندہ مصر قاضی عسکر لکندن معزول اولوب اسلامبولدہ شیخ الاسلام ایکن دارسلامی سلاملا یوب ادرنہ قپوسی خارچندہ تیمور شبکہ ایچرہ اوستی مکشوف بر مرقد منورده مدفوندر .

مصروع اولان جانلر یدی جمعه ایرتسی علی الصباح زیارت ایدوب خاک پاکندن سہل تناول ایدرلر . بامرہ تعالی صحت بولور .

بوذاتک ارتفاع قدرینہ سبب (ادرنہ) دہ کی بو حجرہ در . الان اول

قاضی غایت معموردر . (مدرسه کمال پاشا زاده) بومدرسه ده جنیلر بر حجره ضبط ایلدیکندن بر فرد کیرمکه قادر اوله میوب نیجه سنه لری بانی مسدود قاهره قالی و معطل طورردی . آخر سکز یوز سکسان سکز تاریخده سلطان بایزید ولی عصرنده کمال پاشا زاده احمد چلبی طالب علم ایکن ادرنه شهرینه سیاحتله اوغرایوب بوشهرده مکث ایله برمدت تحصیلده بولنخی آرزو ایلدیکندن برجای قرار پیدا ایلامک مرادایدوب تصادفی اوله رق بومدرسه یه کلیر . درسامدن بر حجره طلب ایلدیکنده « منلا ، مدرسه مزده خالی حجره یوقدر . آنجق بر حجره مز بوش اولوب آنی ده جنیلر ضبط ایلدیکندن کیمسه کیره میور . کیرنلرده آنجق بر کیجه یانه بیلوب ایرتسی کون نعشی چیقاریلیور » جوانی آیر . کمال پاشا زاده ده : « سلطانم لطفاً اول حجره یی بزّه احسان ایدیکز . جنابکزدن تیمناً تبرکاً بر مقدار درس کورهلم » دیه اصرار ورجایه باشلار . مدرس : « اوغلوم ، سندن دریغ ایتم . بیوریکز ، فقط ایشته سویلدیکم کبی کیرنلرک حالیری کوردک وهمده مکرر کوردک . سویلدم یا ، ایرتسی کون نعشی طشریه چیقیور » دیر . کمال پاشا زاده ینه « هر چه باد آباد اول حجره یی بزّه صدقه بیوریکز . جناب حقه توکم تامدره البته بوقیری رد ایلامکزی استرحام ایلم » دیه کمال درجه ابرام والحاح کوسترنجه مدرس افندی طیانه میهرق بر حال اضطرارده : « اوغلوم ، سز بیلیر سکز . ایشته حجره نک مفتاحی . فقط شونی رجا ایدرم که شو قدر قونوشدق ، کورشدک هر نه قدر بر قاچ دقیقه دن عبارت ایسه ده حق عظیمدر . آخرت حقی حلال ایدیکز ، اوله که جناب مولی یارین ده کورشمک نصیب ایلیه » دیر .

کمال پاشا زاده مدرس ایله حلال لاشوب بسم الله ایله حجره نک قپوسنی آچار ، پوست اوزرینه او طورر . بعد العشا بوابان ومدرس کمال پاشا زاده نک حجره سی اوکنه عادت قدیمه لری اوزره بر تشوی و بر تابوت وغیری لوازمات میتی آماده ایدرلر .

حکمت ربانی نصف الیلده کمال پاشا زاده درسه مشغول ایکن هان دیوارک قبه طرفی ایکی شق اولوب بر بیر ناتوان النده بر محبوب جوان اولادیه نمایان

سنان بناسيدر . (نقطه جي جامعي) جماعت کثيروه مالکدر . (اسڪي علي پاشا)
 بانيسي چارشي صاحبي علي پاشادر . بونيده معمارسنان انشا ايتمشدر . (بکتر
 بکي جامعي) غايت مفرح و خوبدر . (لاري جامعي) کار قديمدر . (جزري قاسم
 پاشا جامعي) ، قفسلي قپو قربنده (الحاجي الياس جامعي) جماعتي چوق
 وزيارتگاهدر . (ميخال بک جامعي) ميخال کوپريسي اوزرنده جرون طرفه
 کيدرکن صول طرفده برجزيره اوزره طرز قديم برجامع روشندر . حرمناک
 قپوسي تاميخال کوپريسي اوزره واقع اولمشدر . قبله قپوسي اوزره تاريخي :
 (في سنة خمسة وعشرين وثمانمائة ۱۸۲۵) ديهه تحرير اولنمشدر . کرک بوجامع ،
 کرک ميخال کوپريسي ابو الفتحاک پدر بزرگواري قوجه مرادخان عصرنده
 انشا ايدلشدر .

درستائيش خيرات عجيبه — شدت شتاده بو ادرنه شهرينک جمع جامعلرينک
 ابدستخانه وموصلقلرنده جانب وقفدن صيجاق صو جريان ايدوب جماعت
 کثيره حضور ايله ابدست آلهرق عبادت ايدرلر . عجيب خيرات عظيمدر .
 نتيجه کلام نفس ادرنده مراد خان رابع فرمانيله آواره زاده تحريريله
 معبدگاه و خانه اولان محراب جمله زاويه لريله بيک يدي يوز محرابدر . اون
 دردي جامع سلاطين ، اوچ يوزي جامع وزرا واعياندر . تحرير اولنان
 جامعلر هپ قورشونلي واعيان جامعيدر .

ادرنه نڪ مسجدلري — اولا (خضرلق مسجدی) قديم عبادتخانه در .
 (سفر شاه) سلطان بنا ايلمشدر . بعده غازي خداوندکارک انشا ايتديکي
 معبدر . تيمور طاش پاشا مسجدی ، قزل مناره مسجدی وسأره کبي .
 ادرنه نڪ مدرسه لري — (مراديه مدرسه سی) معمور ، اوقافي کثير ،
 مشهور افاق مکان قطب اسحق اولان دارالتدريس عتيقدر .

(مدرسه ييلديرم خانیه) اوقافي ضعيفدر . مدرسه موسی چليبي ابن
 ييلديرم بايزيد خان ، مدرسه چليبي سلطان محمد خان ، مدرسه قوجه مرادخان
 معمور ومشهور مدرسه در . مدرسه اوچ شرفه لي ، مدرسه عتيق ، مدرسه
 کوچک چليبي ، مدرسه حساميه ، مدرسه چوقه جي حاجي ، مدرسه انباريه

پدرمزدن استماع ایتدی کمز اوزره یازسه ق بو سلیم خان جامنک زهابجه اوصافی واردر . اما بز مختصر قیلدق . خیر الکلام ماقلدل ...

اما حکمت خدای سلیم خان جامنک آتام اولندیغنی ایشیدوب او کیجه حضرت رسولی منام عالمده کورر اکا « یاسایم، جامنک تمام اولدی، ادرنه طریقیله جمعیه ی علم دیننده قیامق ایچون کل » بیوررلر . همان استانبولدن ادرنه یه عازم اولوب ایکی کون صوکره شکسته خاطر اوله رق اوچنچی کونده چورلی نام محله مرحوم اولور . سلیم خان او جمعیه ی کندی جامنده ادا ایتمک مقدر اولیوب آخر جمعده جمع نمازی نعش شریفی ایاصوفیه یه نقل ایدیلرک اوراده قیلنوب دفن اولور . تره قپوسی اوزرنده بو آیت شریفه محرردر (الامن انی الله بقلب سلیم [۱])

(جامع سلیمان خان) « طاشلق جامی » دیمکله معروفدر . اولجه زاویه ایمش . بعده سلیمان خان بونی وزیر ی محمود پاشا روحیچون بر جامع لطیف ایتدیرمشدر . برقه عالیلی برمناره سرآمدلی جماعت کثیریه مالک جامع لطیفدر . اما اوله مکلف ویوک جامع دکل .

(دفتردار قره مصطفی پاشا جامی) بز قبه عظیمی ، موزون مناره لی ، جماعت کثیریه مالک کان علما وصلحا جامدر . (چلبی جامی) بو ایکی جامع سلیم ثانی عصرنده سلیمیه بنا ایدیلیرکن معمار سنان اوسته واسطه سیله یاییلمشدر . (خصکی سلطان جامی) یکی مصطفی پاشا کوپریسی باشنده اولوب معمار

[۱] سلیم خان ثانی حضرت تلبنک کیفیت وفاتلری عثمانلی مورخلری هپ « یکی یابدیردینی بر حمامده دوشمه لرندن » دیبه کوستریورلر . اولیاچلبینک بیاناتی بوکا منافی ایسه دهه بوده ینه « نقل مسموعات » نقطه نظرندن یازلمشدر سانیرز . اصل مهی جامنک تاریخ اساسی اولان (فضل الله) بالحساب (۹۷۶) بی کوستردیکی حالمده اولیاچلبینک (۹۷۲) رقتی آتمه سی وینه تاریخ آتامی اولان (فضل یزدان) ۹۸۲ بی یعنی تمام سلطان سلیم ثانیکن وفاتی سنه سنی کوستردیکی حالمده بوکاده مومی الیهک ۹۷۶ رقتی آتمه سیدر . بو ذهول ینه مستنسخه ویرلک ایجاب ایدر . یعنی اصل تاریخ اساس اولان ۹۷۶ بی تاریخ آتام کوسترشمش و تاریخ آتام اولان ۹۸۲ یده تحریف ایدرک ۱۹۷۲ ایدوب تاریخ اساسی وضع ایلهمشدر . فضولی مرحومک ناسخلردن اوشدتی اشتکاسنی - بو کبی اچیق خطالری کوردیکه - پک بجا بولویورز .

ابتدای فتحده برج و بارو اوزرنده او قودینگك فسح اذانی کبی بر اذان او قوده استماع ایدهلم « هاندیم پدرمز دم داوودی و طرز بلالی اوزره مقام حجازدن بر بلند اذان محمدی او قورکه جمیع حضار بحاس استماع ایدوب تازه جان بولورلر . همان اول آن سایم خان پدری بر خط شریف ویرلیغ بلوغ هایونیه و یومیه ایکیشر التون وظیفه معینه سیله ادرنده بنا اولنان بو سایم خان جا، عنه تم مؤذنی ایدر . ۹۷۶ سنه سنده تمام اولنجه پدرمز بو جامع بر نور خدمتده اولدیغندن جمیع اوصاف واحوالنی بو حقیره نقل و بیان ایتدیکیکچون ستایشنه زیاده جه اهتام کوسترمشمدر . حتی ایلکین تمل و اساس تاریخی اولان :

قال معمار السنان تاریخه صار (فضلاه) تاریخ الاساس

سنه ۹۸۲

ایله تاریخ اتمام اولان

(فضل بزدان) کان تاریخ التمام

سنه ۹۷۶

مصراعنی پدرمزندن ایشیدوب قرق سنه صکره بو سیاحت ایله ادرنه شهرینه کلدیکه زده بو تاریخلری دوزه عالیسنک عتبه عالیاسی اوزره مسطور بولمشزدر . پدر پک ضابط احوال ایدی رحمة الله علیه . زیرا پدرمز سایمان خانلی ایدی . سکتوار غزاسنده دخی بیله ایدی، آکری فاتحی محمد خان ثالثه دخی بر لکده آکری غزاسنده بولمشدر . او زمان قیوجی باشلیق خدمتده ایمش . زال زمانه اولغله جمیع وزرا و وکلا، علما و صلحا و مشایخک مرغوب و مقبولی ایدی و کدولرینک بر چوق یادداشتی واردی . آنلرک پدرلری یعنی جد مبارکز دخی (دمیرجی اوغلی قره احمد بک) اولوب ابو الفتح ایله استانبول فتحنده بولمش ایدی . جدمز یوز قرق یدی سنه معمر اولوب کوتاهیده زره کن محله سنده کی خانمز اوکنده مدفوندر . پدرمز دخی یوز اون یدی یاشنده مرحوم اولوب جلوس ابراهیم خانده دفن اولمشدر . حقیر کمتر قله قپوسی مولویخانه سی مزارستانده قبر شریفلرینی تاریخلریله عیان و بیان ایتمشزدر . رحمة الله علیه . . . بودراز پرملالدن مرام اولدرکه دده و پدرمزندن بو حقیر کمتر ارث ایله اوچ یوز سنه لک سرگذشت و سرانجاملر انتقال ایتمشدر .

جامع سلاطین یابدم، یوز قرق مسجد، اوتوز خان سلطانی، یوز قرق سرای اعیان، یوز یکر می کوپری، یدی عدد صو کمر لری ونیجه بیك خاندان واشراف و کبار اما کنی انشا ایدوب علم هندسه ده نیجه صنعت اجرا ایلیه رک فرید عصر اولدم. قافه لکمی استانبولده کی شهزاده جامعد ه اجرا ایتدم، استاد لغمی ده سایانیه جامعنده تکمیل ایتدم، اما جمله مقدرومی بو سایم خان جامعنه صرف ایدوب ید طولامی عیان و بیان ایلدم. بیلدی کمز جهانک معمار و مهندس لری وار مقدور لرینی صرف ایتسه لر بویله بر اثر عظیم بناسندن عاجز اوله جقلردر. هیچ بر پادشاهده بو قدر مال فراوان بذل ایتمکه جرأت ایده میه جکدر.»

مصارف جامع سایم خان — بو جامعک ابتدا تملنه ناظر ناظر اولان مؤید پاشانک سایم خانه تلخیصی اوزره سردار مصطفی پاشادن آلان غزا مالیه جمله یکر می یدی بیك یدی یوز آلتش کدسه کیتمشدرکه عیناً کوریلوب تحریر اولندی.

بو سایم خان جامعک اوصاف و حالاتی بو مرتبه تحریر ایتمدن مراد و مراسم بو حقیر علم معماری و کار مهندسیدن سهل خبردار اولدیغمز حیثیتیه شهر ادرنه به هر کلدکده بو جامع عبرتمونی نظر امعان ایله سیر ایلدی کمدن علی قدر الامکان اوصافی مکملجه بیان ایتمکدر. بو بایده پدر عزیزمک بر حکایه سنی ده نقل ایدیم.

حکایه پدر عزیز — پدر بزرگوار من درویش محمد ظلی مرحوم بو جامع صاحبی سایم خان عصرنده قبریس فتحنده قنایکیت بولنوب شیخی (جان پاشا) نک مؤذن باشلینی و کاهنجه امامانی خدمتلرنده بولنوب بعد الفتح اول غزای پر مسرتده تاماغوسه قلعه سندن ابتدا یوروشده فتح اذاتی قرائت ایدوب کابانک محمدی به رها بولدرمشدر. اول تقریب بعد الفتح آستانه به کلوب جمع وزرا و وکلا وغیری سرکارده اولوبده قبریس فتحنده بولنالر حضور شهر یاریده خلقت فاخره وارفتاع قدر ایله بهره مند اولدقلرنده ابتدا غزا و فتح اذاتی تلاوت ایتدیکیچون پدر من دخی خلعت فاخره کیدیکی وقت حکمت خدا وقت ظهر ایش، او آن سایم خان حضر تلری بیوره شارکه : «کشی،

دیواری گوشه‌لرنده اولان مناره‌لرک ایکسی ساده‌جه برر یولیدر ، لیکن قد و قامت و کار و صنعتده یکتادرلر . درت مناره اوچر شرفه‌دن اون ایکی طبقه ایدر . بوده سلطان سایم خان ناینک اون ایکنجی عثمانلی پادشاهی اولدیغنه اشارتدر . هر شرفه‌سنک دیوارلری اویله مشبک اویمه‌درکه کویا استاد مقرر اص ايله خطای کاغذینی اویمش ! دردییه دخی ایکشر یوز اوتوزر قدملی نردبانلر ايله عروج اولتور . اما ایکی مناره‌سی اوچ یوالی اولمغله هر برینک ایکشر یولی زیاده اولوب طبیعی دیکرلرندن دردر یوز آلتشر آباق فضله‌لری اولور . بوتقدیرجه اوچ عدد یولنده بر مناره‌نک آلتی یوز طقسان قدمه‌سی اولمش اولور . غرابت بونده‌که شهر ادرنیه کیرمک ایچون درت طرفندن درت عدد شهراه عظیم واردر . هر قیغیسندن ادرنیه کیرسه‌ک بوسلیمیه جامعنک درت مناره‌سنی ایکی و شرفه‌سنی ده آلتی کوررسک ، یقینه کلسه‌ک بیله ، مادام‌که شهراه اوزرنده‌سک ، بویله کوره‌جکک بی‌اشباهدر . بوکونه برهنده‌سه اوزره طرح ایدلمش بنالردر . اما درون شهر شهر اهلری محرف و مزراوا اولمغله اورالردن یینه دردر کورینور . حاصلی ربع مسکونده مثلثی بوق ، تقلید دخی قبول ایتز برائر برکزیده‌درکه هر کورن « هزار احسنت ای کارونکارک مرد میدانی ! » مصراعنی ترنم ایتمکدن کندیسینی آله‌ماز . بوجامعه استاد رصاص اویله بر تخته قورشون اورتمشکه نخته‌سندن سرمو خارج دکدر . اویله هموار و صنعتکارانه یاییلمشدرکه رحمت باران یاغدیغی وقت بر قطره‌سی هبایه کیتمیوب هبسی محرابک پسپایه اولان نیم قبه‌سی یاننده‌کی چاه عظیمه ریزان اولور ؛ آندن جامعک طرفینده اولان آبدست چشمه‌لرینک صهرنجنده جمع اولو ؛ بودخی بر تماشایریدر .

خلاصه کلام بوجامع اوچ یوز یمش بش صنعت و معرفت اوزرینه یاییلمش بر جامع قویدر . هر معرفتی آیری ، آیری بیان ایتسه‌ک حقنده آیریجه بر مجلد یازمه‌من لازم کایر . حتی پدرمز مرحوم سرزرکران درگاه عالی‌ینی (درویش محمد ظلی) بو سلیم خان جامعنی بنا ایدن معمارسنان آغزندن استماع ایلدیکی شو فقره‌نی حقیرده حکایه بیورمشلردر : « قرق یدی

عدالت ایدوب حسن چابی به باب هایون وظیفه لرندن بهر یوم ایکی عدد سکه شریفی وظیفه احسان ایدوب بقیه عمرینی آنکه آخر ایدرک استانبوله ابا ایوب انصاری مقابله سنده کی ربطده چاوش بائی جامعی ساحه سنده استادلی (احمد قره حصاری) جنبده آسوده درلر .

در وصف حرم سلیمیه — بو حرم جمله بیاض مرمر خامدن او یله هموار فرش ایدلمش که گویا بر بیاض صحرا در . طولاً و عرضاً یوز سکه ساتر آیا قدر . جوانب اربعه سنده یکر می آلتی عدد ستون کونا کونلر واردر که اکثری موره دیارینه قریب (آتینه) ده « تماشاق » نام یردن لکه در . نیجه می دخی قبریس جزیره سندن و بمضیسی خداوندکار سنجاغنده کی آیدنجق نام قصبه دن گلشدر . هر برینه بر مصر خزینه سی صرف اولوب یوز بیک درد و محنت ایله کتیرلمش و بو جامع حرمک یان صفه لری اوزره دیزاشدر . بو عمودلرک فوقده یکر می درت عدد مدور قبلر واردر . اما منقش دکلدر ، هپ ساده کوزلی سنک نخشوانی مثال قبلر در . اما قبه آلتنده کی کمرلرده اولان کونا کون احجار ذی قیمتک بری برینه شدت امتزاجنی تماشا ایتدی کمز بنالرک برنده کور مامشدر . بو حرمک جانب ثلاثنده اون عدد مصنع قبولر واردر . هر برندن بشر ، آلتیشر قدمه زردبان ایله چیقیلور وینه جوانب ثلاثه سنده یکر می آلتی عدد پنجره لری وارکه طشره ده بیوک حرمه ناظر در . سلیمیه نك مناره لری — بو جامع بی قرین و معبد بهشت آیین او یله برخلد بریندر که چار گوشه سنده کی درت عدد عبرتنامه مناره لری چار رکن اعظام کی واقع اولمشدر . قبه و کاسه نیلکون بو مناره لرک تا وسطنده اولوب قبه یه بر مناره دیکرندن بعید دکلدر . حساب پرکار ایله یاییلمش بر چر پیده اولوب دردی دخی اوچر شرفه لی مناره سر آمدلر در . بو درت مناره دن ایکی یان قبولری دیننده کی منار تین اوچر یولیدر . یعنی آشاغیده کی قپودن اوچ مؤذن کیروب هر بری بر یوله عروج ایدرک اوچ طبقه ده بردن الصلادیدکلری حاله بری برلینی کوره مزلر . بویله ایکن او یله ایجه مناره لر در که هر برینی ایکیشر فتا لاملر در آغوش ایتسلر قوجاقلاماق ممکندر ، تا بو مرتبه رقیقدر . اما قبه

محرابیدر . منبرینک مدخندہ ایسہ لسان بحق قاصدردر . استاد خردہ
 کیرو کوہ کن ، نقاب مرمر بر ہزار فن بومبر منیفہ اولیہ بر تیشہ ودرفس
 نقاب واجنہ اورمشکہ کویا قرقدکز ساحلندہ کی سینوب قلعه سندنہ کی سلطان
 علاءالدین جامعک منبریدر . آنک وبوسایمیہ منبرینک مثلی بوکھنہ رباط
 وارض دواردہ بنا ایدلماشدر . جامعک نا اورتہ سندنہ ستونلر اوزرہ بنا
 ایدلش چار گوشہ مؤذنان محفلی لطیف بر مقامدر . بو محفلک تختندہ کی برحوض
 شادروان دوکلی زمان جاری وروان اولمہ ددر . بعض عطشان ایہ تجدید
 وضوء آرزو ایدن مؤمنان بورالردن ایچوب وآبدست آلوب عبادت بمستعان
 ایدرلر . بویہ حوض عظیم بر بورادہ بردہ بروسہ دہ کی ییلدیرم بازید خانک
 اولو جامعک ایچندہ واردر . بوجامعک چار گوشہ دیوارلرنده ایکی یوز اللی
 عدد جام بلور ونجف موران واردر . شمس عالمتابک شعلہ سی بوجاملرہ
 منعکس اولدقمہ درون جامع نور اندر نور اولور . بعض روزنلری اوزرہ
 (اللہ نورالسموات والارض ...) آتی تحریر اولنشددر . ہرروزندہ درلو
 خردہ کارلق وصنعت واردر . بوندہ اولان مصنع آویزہ لر وکونا کون
 قیمتدار آصقیر پک بہاداردر . چار اطرافندہ تاقبہ پروازینہ وارنجبہ اوچ
 قات قنادیل طبقہ لری واردر . لیللی مبارکہ دہ اون ایکی بیک عدد قندیل
 چراغان ایدیلہ رک جامع شام ، شام شاقیر . بوزیت بردیارہ مخصوص دکل ،
 مکر استانبولدہ کی سلطان احمد جامی ایہ قدسدہ کی مسجد اقصا اولہ . اما
 بوسایمیہ دہ اولان قرہ حصاری حسن چابی سنک خطلری مکر استانبولدہ کی
 سلایمیہ جامعندہ اولہ . اما بیچارہ خطاط حسن چلینک بوجامع قہ سنک
 تا عین الفعلنہ آیت تحریر ایدرکن چشم نرکسنک برینہ کرج غباری دوشوب
 « آہ کوزم ! » دیہ جان ہولیلہ یانندہ حاضر اولان سفال ایچندہ قلملری غسل
 ایدہ جک کرچلی صو ایہ چشم غزالنی غسل ایدنجبہ او بر کوزی دخی پیشوب
 بی بصر اولماسنہ سبب بوقبہ دہ کی عرض مہارتی اولوب کمال ومعرفتی آندہ
 ختام بولشددر . اما حقا کہ قوجہ حسن چابی علم رسمدہ ید طولاسنی عیان
 ویان ایتشدر کہ ہرخطی آیہ من آیات اللہ درجہ سندنہ در . بعدہ سایم خان

جامع معمار و مهندس کامل، استانبولده سلیمانیه، شهزاده جامع‌لیله نجه‌صو
 کمرلرینی انشا ایدن قوجه معمار سنان ابن عبدالمنان اغالک کار دستیدرکه تحریر
 و توصیفنه جرأت اولنور. بوجامع زیبا شهر ادرنده برواسع پشته اوزره سنک
 تراشیده ایله بنا اولنش چار گوشه برجاع رعنادر. قبله قپوسندن نامحرابه
 وارنجه درون جامع طولاً و عرضاً یوز سکسانر آباقدر. درون جامعه درت
 عددچاربا عملی ستونلر اوزرینه بنا اولنش وافلاکه سرچکمش برقبه عظیم سر باند
 واردرکه کویا قبه افلاکه نه طاقدر. معمارسنان مرحومک قول صحیحی اوزره
 بوقبه عظیم استانبولده کی ایصوفیه قبه‌سندن کامل‌اتی ذراع ملک‌ی قدی دریندر.
 دائراً مادر اطراف قبه‌ده آندن درت ذراع واسعدر. حتی بو حقیرینه اعتمادا تیبوب
 سلیمیه قبه‌سی ایچنده اولان قنادیل طبقه‌سندن - که مذکور قبه‌نک پروازدی
 برابر نجه‌در - ایاقلا یوب قبه‌نک دائراً مادارینی. آیاصوفیه تککدن زیاده
 بولدم. اما درینلکنی تجربه ایدمدم. اما شوراسی مسلمندرکه ایصوفیه
 قبه‌سی جامع ایچنده کی دوشه‌مدن ناقبه‌نک علم یرینه وارنجه حسابه آنورسه
 جمیع جامعلردن عالی قبه‌در. فقط براز یصیجهدر. بوقبه‌نک ایچنده مذکور
 درت عمود پایه‌لردن بشقه درت عدد عملی پایه‌لر دخی واردر. اما آنلردرون
 جامعه‌ده طوران درت پایه کبی میدانده دکلردر. چار گوشه‌ده کی دیوارلره
 متصل پایه‌لردر. بویا یه‌لرک گوشه‌لرنده دیواره متصل کونا کون عبرتتون
 جزؤ خوان کرسیلیری وارکه هربری مرمر خامدن پایلمش مشبکی برر
 مقصوره جکدر. قبه کبیر آلتنده جمله سکز عدد کمرلردرکه کویا هربری برر
 قوس قزحدر؛ قبه دخی بو کمرلر اوزره واقع اولمشدر. بو کمرلر آلتنده
 جامعک یمین ویسارنده و قبله قپوسی ایچره جمله یان مقصوره‌لریدرکه جماعت
 چوق اولنجه بورالرده عبادت اولنور. حاصلی بوسلیمیه‌نی کورمک ایسته‌ین
 استانبولده تحت القلمه‌ده کی رستم پاشا جامعی کورسونکه همان اول طرح
 اوزره مبنی بر جامع کبیردر؛ اما رستم پاشا جامعی بوندن کوچکدر. بونک
 محرابی بر آلچق نیم قبه ایچنده هند صدفکاریسی مثال بر فسونکاری
 محرابدرکه کویا سیواس ایالتنده کسکین قضا‌سنده کی شیخ‌شاهی حضرتلرینک

غزا مالندن بر جامع بنا ایدیم . شمدی جناب باری سکا قبریس آطه سنک
یدی یوز یتش میل ارضنده یوز یتش پاره قلعه احسان ایتدی . نچون
عهدده وفا ایدوبده بقیه عمرکی خیرات وحسنات یولنده کچیرمزسک . تیز
قبریسدهکی ماغوسه قلعه سندن آلتان غنائمی وزیر مدبرک قره مصطفی پاشادن طلب
ایدوب بنم حمایه مده اولان سد اسلام ادرنده بر جامع انشا ایدوب علمم
دینه کل « همان سایم خان بخوابدن بیدار اولوب « تیز وزیر قفرک » دیدکده
وزیر آصف تدیر کلوب طور دقده « تیز لالا ، سنده اولان قبریس غنائمی
مالندن بکا مال ویروب جانک خلاص ایله » دیر . وزیر حسن تدیر ایدر :
« صدقت یار رسول الله ! . . . . . » سایم خان : « نهدن صدقت یار رسول الله
دیدک ؟ » دیدکده وزیر پر تدیر ایدرکه : « پادشاهم ، اقسام جناب رسول
کبریایی رؤیاده کوردم . — یا مصطفی ، سلیمه تنیه ایتدم ، سندهکی مال غنائمی
سلیمه ویروب ادرنیه بیله کیدوب بر جامع لطیف ومعبد شریف انشا ایدک —
دیدی . ایشته پادشاهم ، غزا مالندن اون بر بیک کیسه غروش جمع ایتدم
وباباک سلیمان خان عصرنده اوچ بیک کیسه حاصل ایتدم . اودخی اقدم رسالت
پناهک اوغورینه فدا اولسون . اما پادشاهمه قبریس غزاسندن اوچ بیک کیسه
وندیک قرالتک صائمارة مهریله بوندوقاتی ممسک التون هدایا کتیردم . پادشاهم
آنلری دخی ادرنیه کیدوب مصروف ایده سک . » وزیر پر تدیر مذکور
خزینهلری پادشاهه تسلیم ایدوب ۹۷۲ تاریخده جمیع عساکر اسلام ایله
ادرنیه داخل اولوب آنده مشاوره ایلدیلر . ینه رسول الثقلینی سایم خان
واقعه سنده کوروب « جامی شوقواق میداننده بنا ایله » دیه جامعک اساسنی
ووضع قبله سنی بالذات حضرت رسالتپناه اشارت ایتدیکندن ادرنه شهرنده
سایم خان جامی محرابندن درست واسکی جامعدن راست قبله گاه یوقدر . آنده
نیجه یوز بیک آدم جمع اولوب بسم الله ودعا وثنا ایله اوچ بیک عدد قربان تمل
یرنده حاضر ایدوب سعید ساعت دخول ایدنجه تکبیر ایله جمله قربانی ذبح
ایدوب اساسنه مباشرت اولمشدر . معمارسنان لسانندن بدأ تاریخی بودر :

قال معمارالستان تاریخه صار (فضل الله) تاریخ الاساس

سنه ۹۷۲

صغیره واردر . روزنلری طشمره بیوک حرمه ناظردره . اما بو حرم قبه لری نیک درونی اوج شرفلی قبه لری کبی مزین و منقش دکدر . هان جمله سی ساده کوزلی قباب بیضادر . بو حرم طولاً و عرضاً کامل ایکشر یوز قدمه وسعتده اولوب اورتیه سنده بر آبدست حوضی واردر که شادروانی حوض قبه سنه پرتاب ایدر . درت عدد سبز کون ، زمرد مثال سرولر وار که بالذات بایزید ولی حضرت تلی نیک دست شریف لری یاه دیکلد کون ندن نظر کاه اهل دل سر آمد سرولردر . غریبی شوکه بونلرک بری برندن قد و قامت ، قیافت و لطافتده اصلا فرقلری یوقدر . برینک بر نهال نارسیده سی و شعبه لری بر سر مو سرو پایه وار نجه خارج و عارج دکدر . بو حرمده طشمره حرم کبیرک خاک پاکنده نیجه بیک دوت اغاج لری اویله مزین بر حرمدر که طولاً و عرضاً یدیشر قدمه حرم عظیمدر . جانب و اطرافنده بیمارستان و دارالاطعام ، کیلار و مخزنلر ، ناخانه ، کتابخانه و دارالتدریس لر واردر . اما بو اورته حرم نیک طرفینده ایکی عدد موزون مناره وار که شرفلری مزین برر قدح کییدر ، غایت رقیق و سر آمد مناره لردر . حتی استاد کامل و مهندس عامل عاقبت اندیش اولوب بو قد و قامتده بو نحیف و ضعیف قیافتده اولان مناره لر احتمالدر که مرور ایام ایله زلزله دن ، یا خود آفات سماوی و دهریدن منهدم اولوب جامعک قبه نه طاقه ورخه ویره ملاحظه سیله مرقوم مناره لری جامعدن بعید طرفنده اولان ناخانه لر بره سه سنده جامعه متصل بنا ایتمشدر . اما حقا که سر آمد مناره لردر . قد و قامت و قیافتلری بر برندن جبر نقصان اوزره اولوب هر بری یوز سکسازر قدم عالیدر . ان شاء الله دارالشفاء ، عمارت و سایر خیراتلری ده محله ذکر اولتور .

آندن (جامع عبرت های بی مثال سلطان سلیم ثانی) اخوان وفا بوجامی سلیم خان نیچون استانبولده بنا ایتدی دیه صورارلر سه بر کیجه سلیم ثانی استانبولده اسکدار طرفنده قنار ناغچه سی نام محله خواب آلود ایکن بالذات حضرت فخر عالمی منامنده کوروب اول مفخر موجودات بیورر که :
 « یاسلیم ، الله ایله عهد و میثاق ایتش ایدک که اکر فاتح جزیره قبریس اولور سه

آنحقر ایکی قپوسی وار . صول طرفندہ کی باب سعادت پادشاہلرہ مخصوص
 حنکار محفلی قپوسیدر . ایکنجی قپوسی قبایہ مکشوف باب کیردر . بوباب
 معلانک عتبہ علیاسندہ بولنان تاریخلر :

باشراخیرات سلطان بایزید   عزنصرہ دام بالقدرالجلیل
 عمر للسحق هذا المسجد   لاجرم حق له الاجرالجزیل
 هاتف قدقال عامالاختتام   جامع تاریخه (خیر جمیل)

سنہ ۸۹۶

دیگر تاریخ — یک پارہ وخرما بنا

اما بو (خیر جمیل) لفظی صماقو شہرندہ (مالقوج بک) تربہ سی قپوسی
 اوزرہ دخی تحریر اولنمشدر . اللہ اعلم اودخی ینہ بو بایزید خان امراسندن بری
 ایمش . بوجامعک قبلہ قپوسندن تاخرابہ وارنجہ طولاً سکسان بش قدمہدر .
 عرضاً کالی سکسان آیاقدر . درون جامعہ اصلا ستون یوقدر ، خنکار
 محفلی بوجامعک صول طرفندہدر . ششخانہ واراون عدد مصیقل ستونلر
 اوزرینہ مبنی برعبادتکاک سلاطیندر . محراب ومنبری بیاض مرمر خامدن
 مبیدر . نیجہ مضع آویزہ وقنادیل ایلہ آراستہ وقبہ پرانوارلرندہ قنادیل
 طبقہلریلہ پیراستہدر . مؤذنان محفلی غایت مصنع اولوب حرمندہ کی روضہ
 رضوانلرک دیلار ایلہ تعبیر وقلملر ایلہ تحریری امکانشزدر . بوجامعک یمین
 ویسارندہ غازی مراد بک جامعی کبی مسافرین اقامتہ مخصوص ایکی تبخانہ
 واردر . روزنرندن امامہ اقتدا اولنوردی . اوقاندہ جماعت چوق اولسہ
 ایکی یانندہ تاب خانہلردہ جماعت فراوان طاعت یزدان ایدرلر .

درستایش حرم جامع بایزید ولی — بو حرم بیاض مرمر خام ایلہ
 دوشہلی مجلا مصیقل جماعتک رنگ رولری بومرمرہ عکس آور اولور ،
 آیینہ کیدر . استاد کامل بو حرمک مرمرلرینہ اولیلہ صیقل اورمش کہ ذرہ
 قدر برکرد ویاغبار اوزرندہ اصلا قرارطوتہ منز . جوانب ثلاثہ سندہ اوچ عدد
 بیوک قپوسی واردر . حرمک چورہ سندہ کی یان صفہلری اوزرہ اون سکز
 عدد موزون ، کرانہا ، سرآمد عمودلر اولوب فوقندہ اون التی عدد قباب

مصروف گسترش شد. قوجه مرادخان کیدن مصارفه باقیوب هر استاده حددن افزون احسانلر ایلیکنندن بو جامعک بر مثقال طاشی بر آلتونه مال اولمش دیرلر. حتی تیمور طاش پاشازاده الوندیک بناامینی ایتمش. آنلرک تحریری اوزره بو جامعک مصارفه همان زرخالص قسمندن یدی بیک کیسه مال ازمیر صرف اولنمشدر. سائر سیم خالص رایج سکه مصارفی خدا بیلور دیمشدر. زیرا حسان بانی مفتوح اولغله اقالیم سبعة نه قدر فون شتایه مالک نه قدر استاد کاملار وارسه کرم کانی مرادخانک کرمینی کورمهکه کلوب هر بری بو جامعه برر عبرتتا اثر براقشدر.

آنکچون بو جامعه نیجه کره کیرسهک هر کیرشده نیجه کونا تصرفات مشاهده ایدرسین. حاصلی و صفنده لسانلر قاصر و قلملر کامردرلر.

بیت

رأینا جامع الدنيا جميعا ولكن مارأینا مثل هذا

غازی مراد بک جامعی — ماتقدم جامع دیه بنا اولنماش ایدی. محبت جلال الدین رومی ایله بو آستانه نی ایکی قبه لی برمولویخانه اوله رق بنا ایتشدی. بعده ایچنده برتقریب ایله قان اولوب بو حال مراد خانه منعکس اولدوقده بنا ومعمارلر کوندروب درون آستانه دن سماع خانه تختلرینی قالدیره رق یرینه بر منبر، بر مناره سر آمد سبز کون انشا ایدوب صوکره دن جامع ایتشدر. طولاً ۱۵۰ ایاقدر. عرضی یوز ایاقدر. قبله قیوسندن محرابه وارنجه ایکی قبه بربری اوکنده در. ایچنده اصلا و قطعاً ستون یوقدر. آنجق ایکی یاننده مسافر خانه تعیر ایتدکلری تاب خانه سی واردر. آینده ورونده مسافرین بوراده مکث ایدوب تاب وتوان حاصل ایدر. کوچک بر جامع روشن اولوب برپشته عالی اوزره بنا اولنمسيله مسیره کاه و جماعتی ایسه کاه و کاهدر. ادرنه شهری ایچون کویا سبز کون بر سر و خراماندر. طشره حرمنده صوکره دن مولویخانه بنا اولنمشدر.

بایزید ولی جامعی — ادرنه شهرینک شمالنده تونجه نهری کنارنجه چنلی لاله زار، دوز بریده چارکوشه دیواز اوزره قبه عظیمی بر جامع دلکشادر.

حزین ایدوب طورورلر . بونده دخی بر عبرتتا تماشا واردرکه استادمانی مثال
قیل قلم اورمشدرکه تماشاسنه کلن رسام جهان قیل قدر عینی بوله مامشدردر .
هر قبه ده کی نقش بو قلمون، طرح بدایع نمون بشقه بشقه در. اصل عجیبی شودرکه:
بنا اولایدنبری (۳۶۰) بیل کچمش و بو مدته ادرنه شهرینک شتاسندن
و کمال حرارتندن بویالربنک رنگارینه ذره قدر تغیر وفتور کلامشدر. کویاهنوز
نقاش ازل الندن چیقمشدر .

بو قبله سراپا پرنور اولوب اوزرلینه مرسوم رنگ رنگ شکوفه لر کویا
صاحب نما و غصون در. دیوارلر آینه وار مجلا و پر انواردر . حرمک
چوره سنده کی پیچره لر اوزره عبرتمون خطلر ایله قصیده لر تحریر اولنمشدر .
حرم داکشا رخام مرمخام ایله مستور اولوب برچوق خرده طاشلرک یک پاره
اوله رق امتزاجنه، رنگ وروینه انسان حیران اولور .

حرمک تا وسطنده تجدید وضوء ایچون برحوض حنفی واردر. فواره لرندن
آب حیات پرتاب ایدوب روان اولمقده ، طالبان صلات دخی آندن تجدید وضوء
ایدوب طاعت سبحان ایلمکده درلر . حرمک جوانب اربعه سنده چاررکن مثال
درت عدد موزون مناره واردرکه هربری افلا که سرچمکشدر. اما صاغ طرفده
اولان مناره زیبا اوچ شرفلی اولدیندن بو جامعه اوچ شرفلی دیرلر .
اشاغیده کی برقبودن اوچ مؤذن کیروب مناره یه عروج ایتدکلرنده بر برلرینی
کورموب یکدیگرینک صداسنی دخی ایشتمیه رک هربری بر طبقه ده کلبانک
محمدی اورورلر . واجب الشیر بر مناره درکه فن معمارینه عقل ارسطو
ایرمن . صول طرفده کی مناره ایکی شرفلیدر . حرمک ایکی کوشه سنده کی
مناره لرک ایکیسی ده بر طبقه لی بورما بورما وشه شیخانه موزون مناره لردر .
صاحب الخیرات قوجه مرادخان ثانی جلوس اولده اناطولیده کی ازهر قلعه سنی
فداقه نسلندن اولان روملر الندن الوب انده بولدینی خزائن ودفائی بو اوچ
شرفلی جامعه صرف ایتشدر . جمله قبلرنده اولان نقوش عبرتمونی نقاش
عجم (مانی) نقش ایلمشدر . دعوای مردی ایله عجمدن یتش عدد دوه یوکی
الوان بویالر کتوروب یدی سنه بوجامعک در و دیوار و قبانی نقش ایدوب

قبل پس پایه اولغله غایة لغایه لطیف سیر اولنور . محراب و منبری کونا کون فصوص ایله محکوک و کونا کون رخام معکوک ایله معمود قیامشدر . محافل مؤذنان ایله جزء خوانان کورسیلری (کرسیلری) گوشه بکوشه عمق منجوقلر ایله بیاض ، سیاه ، اهر کون احجازدی قیمت ایله آراسته و عین الهره طاشلره مانند خرده طشلر ایله منقش و پیراسته در . جامک صول طرفده اولان کرسی اوزره بر کلام قدیم واردر که زمانه خطاطلری او کونه یازی یازامازلر .

بوکری آنک ایچون بنا اولنمشدر . قرائت اولنسی ایچون بشقه جه درت قدمه صفه سی واردر . ایکی آدم آنی یرندن قالدیر مق امکانی یوقدر . تا بومر تبه مجلد عظیمدر . غرابت آنده درکه خطاط استاد بونی نیجه تحریر ایتدی . آیه من آیات الله درجه سنده حسن خلددر . درون جامعه مزین آویزه و مصلوبات یوقدر . آنجق هر شب مظلومه نیجه بیک قتادیل ایله چراغان اولور . کونا کون مذهب و مجلا شمعدانلری واردر . چوره سنده کی طرز قدیم خرده نجره لرك قبله سی خارچنده بر شکوفه زار واردر که انده اولان ازهارک رواج طیه سی جماعتک بیندسی معطر ایدر . متولسی دخی جانب و قفدن کونا کون ورد خندان و بنفشه و ریخانلری صقلر ازه سنه دیزر . جماعتک جامعدن طشره چیقه جقلری کلز .

درستایش حرم و بنای جامع خرم — بو حرم فرخفرانک طولی کال یوز ، عرضی ایکوز قدمه در . اوچ عدد حرم قپوسی اولوب یمین و قبله سنه دیدشر عدد نردبان ایله عروج اولنور . اما بر باب یساری نردبان سزدر . بو حرمک جوانب اربعه سنده یان صفعلری اوزره اون سکز اهر کون ، سبز کون عمود صماقیلر و ستون زنبوریلر واکر کون دیره کلر وارکه قرق بر سنه دن بری سیاحت ایتدی کم حالده بونک بر نظایرینی کورمدم . سر آمد عمود کونا کون نردر ، کویا هر بری بو جامعه طاعات و عبادات یزدان ایتمکه ال باغلامش طور ورلر . مثلی مکر استان بولده کی سلیمانیه ده ، قدس شریفک مسجد اقصا سنده بولنه . بوالوان ستونلر اوزرنده یکر می عدد قبه مینالر واردر که هر بری علملریله حرمک اطرافنی

حادثه‌سندہ ناتمام قامغله ییلدیرم خان زاده چلبی سلطان محمد ایله بنت ییلدیرم
بایزید خان کوپه‌لی سلطان بر منکوشنی صاهر ق پدري جامعنی یاپدیردیغندن
(کوپه‌لی جامع) دیرلر. برقبه قپوسی و بر بورمه‌لی زیه زیه مناره مؤذنی وار.
اول قدر مصنع دکل و جماعتدن غریبدر. زیرا بانسی مرحوم اولمغله در تیم
قالمشدر. اما رصاص خاص ایله مستور اولان قبه‌لری متانت اوزره رعنا بسنا
ایدلمشدر.

اندن (جامع غازی مراد خان بن چلبی محمد خان) : « اوچ شرفه‌لی »
نامیله مشهوردر. ادرنه‌نک تا وسطنده ازدحاملی بر محله واقع اولمشدر.
بومعبدک ایلك بانسی عیسی و موسی چابیلردر. آنلر وضع اساس ایتدکن
صوکره مرحوم اولدقارنده بوجامعک اساسی خالی و معطل قالب آخر کار
اتمامی قوجه مراد ابن چلبی سلطان محمد خانه میسر اولدی. اما شهر ادرنه‌یه
دکل جمله دار اسلامه شان و شهرت ویردی. بوجامعک بش عدد باب سعادت
وار. هر قپونک عتبه‌ علیایی اوزره طرز قدیم جلی خط مذهب‌لره عربی
تاریخلر واردر. اما غایت کریشمه‌لی خط مغلقدر. مذکور باب معالارک
ایکیسی یمن و یسار باب استوارلردر. اوچ عددی جانب قبله‌یه مکشوفدر.
اورته قبله قپوسی اوزره جلی خط ایله مستور اولان تاریخ بودر : (جامع
مراد خان بن چلبی سلطان محمد سنه تسعة وثمان مائة). بوقبله قپوسندن
تا محرابه وارنجیه قدر طولاً یوز قدمدر. عرضاً ایکی یوز الی آیقدر.
عمود کارکیرلر اوزرینه بنا اولمش بش عدد قبه نیلکون عبرت نمونلردر که
هربری قبه افلاکدن نشان ویرر. بوبش قبه‌نک دروننه استاد نقاش نیجه
بیگ الوان لعلی، لاجورد، سمایی، سبز کون، اصفر کون بویالر ایله نقش
بوقلمون عبرتمون ایتمش که امعان نظر ایله تماشا ایدن معارفشناس انکشت
بردهن اولوب واله و حیران، دمبسته و سرکردان اولور. کویا بوبش
عدد قبه عظیملرک نقشنی نقاش ازل ید قدرت ایله طرح و ترسیم ایتمشدر.
بهزاد و مانی سرموی کلک جوهر نشارینی چکمه‌ده عاجزدر. بو حاللر ارباب
معافدن اولانه نهان و پنهان دکلدر. بو نیچ قبه ایچره اولان نقوش عبرت‌ما

بیرام ولی اعتکافه کیروب چوق عبادت ایدرک نیجه یوز بیک آدمی وعظ ونصیحت ایله ارشاد ایتمشلردر . حالا کرسی شریفی بر کوشده تبرکاً محفوظ طورور . برکیمسه اوکرسی به چیقوب وعظ ایتکه قادر دکلدر . زیرا ارنلر مکانیدر . سلطان احمد خان ادرنه به کلدکده بر فضول شیخ انبسات وجود ایچون حاجی بیرام ولی کرسیسنه چیقمق ایستر . خداملری منع ایدرک « چیقماک ، سلطانم » دبه رجا ایدرلر . معاند حریف دیکله میوب کرسی به عروج ایدرسده بسم الله دیمکه قادر اوله میوب صم ، بکم ، لال و حیران فالوب طورور . نیجه کره جرأت کلامه زورلارسده مقتدر اوله میوب کرسیدن اینر . اول عصردن بری اوپله قالمش بر کرسی ومکان کباردر . جامعک محراب ومنبری غایت مصنعدر . قیومجیلر طرفندن باب یمینه اون بر عدد طاش زردبان ایله اینیلور . روزوشب جماعت کثیره دن خالی اولیان بر جامع قدیمدر . محراب اوکنسده کی باغ ارم ایچنسه مسکن ایدیلن مرغان خوش الحانک صوت حزینتری مصلی به حیات ویرر . ینه اوروضه بهینده بیتن لاله وسنبل وارغوانک رواج طیبه سی دماغلری معطر قیلار . جانب وقفدن جامع شریفه ناظر اولان متولسی واسطه سیله کل وسنبل ونرکس وزنبق موسمنده جمله جماعت صفلی آراسنه مذکور چیچکلرله نیجه حقه لر وضع اولنوب جامعک درون و بیرونی پر نور ومشکبو اولور . قبله قپوسنک عتبه علیاسی اوزره جلی خط مستعصمی ایله محرر تاریخی بودر (سته عشره وثمانه)

بوندن سوکره جامع قدیم (جامع ییلدیرم بایزید خان بن خداوندکار غازی) بوجامع عتیق میخال کوپروسی باشنده ومریج نهری ساحلی قربنده قلبه شراهی اوزرنده بردوز وواسع چنزار ارم ذات الامداد منالده (کوپه لی جامع) نامیله شهره شهر اولمش بر مصلادر . سبب تسمیه سی اولدرکه نیجه طاق خورنقلرینک اورته لرنده استاد معمار ، مهندسین و بنا برر حلقه و آویزملر اشمشلردر . آنک ایچون (کوپه لی جامع) دیرلر . بعضیلری بوجامع تیور

ادرنہ شہرینک سلاطین ووزرا جامعریلہ سائر جامعری

اک قدیم معبد حاجی بکتاش ولی اذنیلہ و اوچ یوز فقراسیلہ بورایہ کان و خضرتی نام محلہ مهمان اولان سفر شاہک بنا ایتدیردیکی مسجددرکہ بعد الفتیح مراد غازی خداوندکار آنی توسیع ایدوب (جامع خداوندکار) تسمیہ ایلمشدردر . ادرنہ اھالیسنک زعمنجه غازی خداوندکار قوس اووا (قوصوہ) ده شهید اولدقده وکلاسی قلبنی ادرنہ به کتیروب بو خضرتلقدہ بنا ایتدیردیکی جامع صغیرده دفن ایتدیلر . اما یا کلش بر ذھابدر . قلب مراد خان قوس اووه صحرا سنده کلاب نہری کنارنده بر قبہ عالی ایچندہ مدفوندر . حتی ملک احمد پاشا والی روم ایکن حفیدی مذکور قبہ نک تعمیر وترمیمنہ مأمور ایتدی . اورای باغ ارم مثال ایتدی کہ جملہ جه معلومدر . ایشتہ ادرنہ ده اک قدیم بو خضرتلقدہ کی جامعدر .

(جامع محمد خان اول بن ییلدیرم خان) : بوکا (اولو جامع) دیرلر . ایلک بانسی موسی چلی بن ییلدیرم خاندنر . مشارالیہ موسی چالینک ناتمام قالان بو جامعنی دخی آتام ایلمشدر . بو جامع شہر ادرنہ نک تا عین الفعاندہ جمیع عرفان ، کان اعیان محلندہ بنا اولمش بر جامع معظمدر . اوچ قیوسی وار : ایکسی یان قیوسی ، بری قبلہ قیوسیدر . قبلہ قیوسندن تا حرا بہ وارنجہ به قدر طولاً یوز سکسان آیقدر . عرضاً یوز سکسان بش آیقدر . لکن کار قدیم اوزرہ بنا ایدلمشدر . درون جامعده درت عملی کار کیرستون اوزرہ نہ طاق کسری اوزرہ ینہ طقوز قبہ عبرت مندر . درون جامعده اولہ زیب وزینت اوزرہ مصلوبات یوقدر . بو جامعک درونی واسع اولمغله حریمی یوق کیدر . چارشی ، بازار ایچندہ واقع اولمغله جماعتی صبح ومسافر اواندنر . بر منارہ اوچ شرفه لیدر . ادرنہ ده بوندن اولو وروحانیتلی جامع یوقدر . کرچه بوندن قدیم میخال کو پریمی دیندہ ییلدیرم خان جامعی واردر . فقط تیمور ینور حادثہ سنده بو جامع ناتمام قالمغله آنی چلی سلطان محمد آتام ایدوب ثوابی باباسی ییلدیرم خان روحنہ ہبہ ایتشدی . آنک ایچون بو اولو جامع مقدم تازلیدی . بو جامعده حاجی

صکره استانبول منلاسی اولور. تحت حکومتده قرق بش نیابت اولوب انجق
 بشی درون شهرده در. معادسی نواحی بیرون عد اولور. منلایه سنوی
 قرق بیک غروش حاصل اولور. بوستانجی باشی به کذا قرق بیک غروش حاصل
 اولور. منلاخدا ملرندن رؤس هایون ایله درگاه عالی محضر باشیدی، یکچیری
 چوقه داری واردر. اوچنجی حاکمی مذهب حنفیدن شیخ الاسلامیدر. آنک
 تحت حکومتده مذاهب شافعیه، حنبلیه، مالکیه مفتیلری «الجواب الله اعلم.....»
 دیمکه فتوی باشنه عباداللهدن اونراقچه آلوب قوت ای دینیرلر. غیری عواند لری
 یوقدر. دردنجی حاکمی جمله حسیب ونسب سادات کرامه حاکم نقیب
 الاشرافی واردر. بشنجی حاکمی نزع جاری اوزره جمیع اهل سوقه حاکم
 ایاق ناییدر. التتجی ضابطی سپاه کتخدا یریدر. یدنجی حاکمی درگاه عالی
 طرفندن بر اوده نفر ایله یکچیری چور باجیسی ضابطدر. ما تقدمه تاغازی
 خداوند کاردن سایان خانه کلنجه قرق اوده یکچیریلر شب وروز آماده اولوب
 محافظه ایدر لردی. حالا مراد بک مولویخانه سی قربنده خراب یکچیری
 اوطه لری معلومدر. سکزنجی حاکم یکچیری اوجاغندن قلعه دزداری والی
 عدد نفراتی، مستوفی جبه خانه سی، قرق پاره شاهی طویلری واردر. طقوزنجی
 ضابطی شهر وویواداسیدر که بوستانجی باشی طرفندن منصوبدر. اوننجیسی
 محتسب آغادر. اون برنجی ضابطی کومرک امینیدر. اون ایکنجی حاکمی
 خراجی آغادر که اون اوج بیک نفوسدن جذیه و عمریه آلور. اون اوچنجی
 ضابطی خانه عوارض آغاسیدر. حین تحریرده بو دیار خانه عوارضه قید
 اولوب هر سنه خانه باشنه بر آدم عرب عسکری ووروب آلابی عظیم ایله
 جمله عسکریر سلاح طوغلری طبللر دو که رک استانبوله کلوب آندن بلاش
 کر مه قایقلریله ترسانه عامرده دوتمای هایونه خدمت ایدوب آلی آی دریا
 سفرینه اشیرلر. بونلر طائفه عربستاندر. بو قومک سفر هایونده کارلری
 جمله قدرغه لرده کورک ایرغالا ما قدر. حین اقتضاده کورکی براغوب جنک
 ایدرلر. اون دردنجی حاکمی شاه بندراولان بدستان کتخدا سیدر که رؤس
 هایون ایله جمیع اهل حرانه حاکمدر.

ستایش انہار ثلاثہ درشہر ادرنہ — ادرنہ نك شمال طرفندہ طونجہ نہری جریان ايدر . ابتدا منبعی قرانلق ایله نیکه بولی سنجانچی حدودندہ (طوربا قوطران) طاغلرندن جمع اولوب قزانلق قصبہسی قربندن قبلہ بہ جریان ايدرک، ادرنہ درونندہ خنکار بانچہسی اطرافئی دوران وسراجخانہ جسری آلتندن عبور ایلیہرک میخال کوریسنه واریر . آردا نہری، ادرنہ شہرینک جنوبندہ کی طاغلرندن کلوب بوکو پریدہ طونجیہ قاریشیر ، مریج نہری ادرنہ نك جانب غریبسنده درت قوناق یرده صاقو طاغلرندن وکوستنجه واهتان طاغلرندن کلوب بودخی میخال کورپرسی آلتندہ طونجہ و آردا صولریہ برلہشوب دریا مثال اولور . مریج نہرینک ادرنہ یہ فائدهسی آذرہ . اما طونجہ و آردا صولری ادرنہ نك چورہ سنده اولان یتش پاره جزیرہ لر ایچندہ کی باغ و بانچہ لری وحدیقہ ومشبک بوستانلری وهله نظیر روضہ جنان اولان خنکار بانچہ سنی سادہ طونجہ ری ایدوب بادی حیات اولور . طونجہ آب حیات کبی طاتلیدر . آردا دخی بر آب صافیدر ، کلستان و بوستانلرہ نافعدر . شہرہ داخل دکلدور . بو اوج نہر عظیم میخال جسری آلتندہ دریا مثال اولدقلرندہ شہر اطرافندہ کی جزیرہ لر ایچندہ کی یوزلرجه باغلری سیل آلوب خراب ايدر ، بقول معلمین سلف قفسلی قپو اوزرہ لاتین لسانی ایله « آخر الامر بو اوج نہر عظیم ادرنہ شہرینک هلاکنہ باعث اولہلر » دیہ یازلمشدر .

ادرنہ شہرینک حاکم لری — اولا قانون سلطان سلیمان خان اوزرہ ادرنہ روم ایالتندندر . اما تحت ثانی اولغله بر حاکم مداخلہ ایدہ میوب جمیع صلب و سیاسی، جرم و خبائی ادرنہ بوستانچی باشیلرینک حکمندہ در . زمانزدہ قرق آباق قوجه سنان پاشا ادرنہ بوستانچی باشیسی اولوب حقا کہ ایالت رومہ وارنجہ قرن آباق کبی کنزوب خرسزی و حرامزادہ بی حملہ تورک بوینوزندہ بیہ اولسہ بولوب حقتدن کلیر . ادرنہ ایالتی کونندہ امن وامان اوزرہ ایدی . خاصلری، یدی یوز توابعی وار ایدی . ایکنجی حاکمی شرع رسول مبین طرفندن بش یوز اچقلق شریف مولویتدر . بورادہ کی حاکم

بنالری ظاهر و باهر در. حتی مانیاس قله سندن تا توقیف خانه قله سنه وارنجیه قدر دباغخانه جانبلرنده خندق ایچندن آردا، طونجبا، مرچ نهرلری جریان ایدرمش. اما بوراسی حالا دست آل عثمانده اولوب ایچ ایل اولمغه هر برخوف و خشیدن بری. انماض عین ایده ایده خندق عمیق لرینه مزبانه ورمال و تراب دوله رق خندق نامعلوم اولمش واوزرینه دکان، خان وعمارتر احداث ایدیلوب قلعهنک ایکی طرفی عمارستاندن کورونمز اولمشدر. فقط توقیف خانه قپوسی طرفلرنده واغاج بازاری سمتمنده ایکی طرف دیوارلری نمایاندر. سهل مرمت ایستر برقلعه کهنه آباددر. دورسورنده التی عدد قپو وارددر. اولا شرق طرفه بالق بازاری قپوسی، ایکنجی یینه جانب شرقه ایکنه جیلر قپوسی، اوچنجی زندان قپوسی، دردنجی مانیاس قپوسی - بوصول ایکی قپو مرچ کنارینه آچیله رق مریچدن صو آلیر -، بشنجی میخال قپوسی یعنی طرف غربه ناظر قفسلی قپو، آلتنجی طوب قپوسی جانب شماله مفتوحدر. بوقبولر غایت ازدحاملی اولوب هپ ایکشر قات ودمیرلردر. اما دائراً مادار قلعه بر قاتدر. سائر قلعه لر کبی ایکشر، اوچر قات دکلدر. اما بوقبولردن بشقه قلعهنک نیجه یرلرده دیوارینی تعقیب ایدوب اوغرون قپو ایشملردر، مثلاً علی پاشا چارشوسی ایچنده اوغرون قپودر. ادرنه قلعه سنک جرمی دائراً مادار آلتی بیک آدیدر. سلانیک قلعه سی قدر بیوک دکلدر. قلعه ایچنده جمله اون درت محله وارددر. کوکش-جیلر تکیه سی قربنده اوچ عدد اسلام محله سی وارددر. بر محله مؤحدین دخی طوب قپوسی ایچنده وارددر. کیری قالان اون محله درون قلعه ده اولوب هپ روملر و بکری مصطفی میخانه جیلریله مسکونددر. حین فتحنده روملرک درون قلعه ده اوطوردلمسی شرط صاحب اولمشدر. درون قلعه ده باغ، باغچه یوقدر. درون قلعه ده جمله سطرنجی نقش اوچ یوز آلتمش عدد شهراه واردرکه طریق عاملری هپ حجر کبیرلر ایله طرز قدیم اوزره قالدیرم دوشمنشدر. سائر عمارتی کلیاتده وصف اولنور. بوشهری اوچ عدد نهر عظیم احاطه ایدوب اطرافدن جریان ایدرلر.

میداننده یعی بایر، دردنجی حصیرلق بایری، بشنجی قادری تکیه‌سی قربنده قورو بایری، آلتنجیسی عایشه قادین قربنده سرکه‌جی سلطان بایری، یدنجی قبق بایری نامیله موسومدر. بویدی بایر هریری جبل صغیرلر قدر مرتفع وهوادار خاکه عنبر پاکلی بشتهلردر. بونلردن ماعدا یدی عدد اوزلراچخنده عمارستان ادرنه دریا کبی تموج ایدوب خیابانستان وکلستان ایچره چالقانوب بوعمارستانک اطرافی دائراً مادار بش فرسخ سواد معظمدر. اما قاعه‌سی بومرتبه واسع دکلدر.

وضع اساس قلعه ادرنه دار علیه — بالاده ذکر و بیان اولنان بش فرسخ جرملی سواد معظمک تا وسطنده (ادرونه) قرال بناسیدر. شکل مرابعدن جانب غربه طولانیجه شدادی، سنک آباد، کویا استاد فرهاد کاریدر. در دیواری ایله مضعدرکه برصیره کفلکون طوغله، برصیره سنک تراشیده ایله مینا برقلعه متین وقویدر. دیوارینک اساسی قعر زمینده اون ذراع عمیقدر. قدسوری کامل قرق ذراع ملکیدر واطرافنده صغیر وکیر یوز آلتمش قله قاف مثال بروج متینلردر. اما بوقلعه چار گوشه واقع اولغله هررکننده بر حصن حصین وسد متین قله استوارلری واردر. اولا اجاج بازاری گوشه‌سنده جانب شماله ناظر (قابلی قله) ایچنده جبه‌خانه اولدیغندن ذروه اعلاسی تحته ایله مستوردر. بناء علیه «قابلی قله» دیورلر. جنوب طرفنده مریچ نهری کنارنده (مانیاس) قله‌سی، برج قهقهها وار متین برحصاردر. برکوشه‌سنده (توقیف‌خانه) قله‌سی در که ینه مریچ نهری ساحلنه قریب قبه‌یه ناظر بر برجدرکه بورجلی، قاتل، قطاع‌الطریق، واجب‌الازاله اولانر بوتوقیف‌خانه قله‌سنده موقوف اولمشلردر. کویا طوفان نوحدن قاله قله قدیم بودر که قله‌ده ادرونه قرالی طرفندن یازلمش لاتینجه تعمیر ایچون تاریخ واردر... دردنجی رکننده جانب شرقه ناظر، اوچ شرفه‌لی جامع قربنده اکمکجیلر گوشه‌سنده (ماکدونه قله‌سی) وار، بوجه‌سندن قوی وکیر وسر آمددر. قلعه‌نک جمله اطرافی اون ایکی بیک عدد دندان بندر. هر بندنه بررمازغال دلیکی مقرردر. زمان قدیمده دائراً مادار عمیق خندق واریمش. حالا اثر

اولنان قلعه بودرکه سلیمان شاه بن اورخان غازی دستبند فتح اولمشدر . خلاصه یدی سنهده عساگر اسلام یتیمش پاره شهر وقلعه متین فتح ایدوب جنک آورلکلرینی یار واغیاره کوسترمشدردر . آخر سلیمان شاه بر طورنایه شاهین صالوب شکار آلمغه آتیه سکیر دیرکن تکرله نوب قرب یزدانه واصل اولنجه جمله کفار قزل یمورطه لر بویایوب شادمانیلر ایتدیلرکه عساگر اسلام ایچون بر ماتم ایدی . آنک عقینجه غازی مراد بک ادرنه واسلامبول آلتنه وارنجه شبخونلر چاپوللر ایدوب کفار ادرنه دن طشره چیقاماز اولدی . هر بار غزاتیه مال فراوان آلوب ینه سلامتله ایپ صلایه عودت ایدردی . تا که غازی مراد خان اول مستقل پادشاه اولنجه ادرنه نك فتحه نیت وعزم ایدوب یدی یردن غیرت قلیجنی قوشانوب تاتار ومعقول رومدن (۱۷۰۰۰) عسکر جمع ایدوب ادرنه قلعه سنی محاصره ایتدی . جوانب اربعه دن کلان امداد جیلری دندان تیغدن کچیرمش و درون قلعه ده بولسان کفاره «الامان الامان ای کزیده عساگر آل عثمان» دیدیرمشدر . نهایت قلعه یی امان ایله آلمشدر . نیجه بیکی قسطنطنیه یه کیدوب حمد خدا بالذات غازی خداوندکار حضرتلری (۷۶۳) تاریخنده ادرنه قلعه سنی فتح وتسخیر ایلمشدر . اما استانبول (۱۸۵۷) تاریخنده فتح اولمشدر . هان جناب باری بوتخت ثانی اولان ادرنه یی وسائر بلادی دست آل عثمانیده برقرار بیوره آمین .

احوال تخت ثانی ادرنه — بوراسی زمان قدیمده قوم یونانینک ایکنجی پای تختی ایمش . دیار الامانک وبالاده قزل المانک قپوسیدر . نته کیم ادرنه اول دیارک کلیدیدر . آل عثمان طرفه بابلری مفتوحدر . بودین وبلغراد وادرنه کبی دارغازیان سواد معظم الهه ایکن انشالله جناب باری آل عثمانه دها برچوق یرلرک فتحی میسر ایده .

اشکال قلعه ادرنه — قلعه نك زمینی برکونه طوپراقلی یدی عدد بایرلر مابینده واسع ، فرحفزا وادیده واقع اولمشدر . اولاسکی سرای زمینه چوللی بایر دیرلر . ایکنجیسی مراد بک باری ، اوچنجیسی آشنی سرای

اولنوردی، صوکرہ صرپیلر روملرہ غلبہ ایدوب قسطنطنیہ نك طشر دقلعہ سنہ، سلپوری قلعہ سندن تا قرہ دکر ساحلندہ تر قوس قلعہ سنہ وارنجہ اولان درت قات قلعہ دیوارینہ مسلط اولوب او نازنینم سوری خاک ایلہ برابر قیلہرق و بی حساب مال فراوان الہرق تحتکاہلری اولان صوفیہ کیدرلر . ینہ روملردن فلیقوس اوغلی نام قرالده بر کنز عظیم بولوب اول مال فراوان ایلہ علی رغم الاعدا وار قوتی بازویہ ویروب ادرنہ شہرنی اول قدر معمور ایدرکہ ہر طرفدہ شہر تشعار اولور . بردہا مسیحیلردن کسہ استیلا ایتہ سون دیبہرک جمیع نصارانک رأی حسنیلہ قدس شریفہ وقف ایلوب ہر سنہ بو ادرنہ دن قدسہ یدی میلیون التون کوندیرلردی . بو تقریب ایلہ کسہ طمع ایدہ میوب اویلہ معمور اولدی کہ کویا بحار دیارندہ کی قشہ شہری ویچوی سرم کبی مانند باغ ارم اولدی . اما العبد یدبر واللہ یقدر . کارخانہ صاحبی مفاعل مختار الہک حکمتدن خبری یوق ایدی . آخر طلوع آل عثمانہ علمای روم ومفسرین ومحدثین ذوی المفہوم جمیع وعظ و نصیحتلرندہ علی العموم (الم غلبت الروم فی ادنی الارض . . .) آیت شریفنک تفسیر دربارندن بوندہ مراد روم ایل ارضندہ ادرنہ ارمردیدہ امت محمد وجوش موحدینی فتحہ ترغیب ایدرلردی . صورت حقندن کورونوب ادرنہ وغیری قرالرہ ایلچیلر کوندروب یوللرینی ، بللرینی ، اخلاق و اطوارلرینی کوروب کلورلردی . اورخان غازی سلطنتندہ بروسہ پی روم کفرہ سی دستندن فتح ایدوب ادرنہ شہرینک فتحندخی بذل اہتمام ایتشد . تخت ثانی اولسنہ قرار ویروب بالذات حاجی بکتاش ولی حضورندہ کلبانک محمدی چکیلوب فاتحہ تلاوت اولندی . بالذات حاجی بکتاش ولی اوچوز فقراسیلہ ویتش نفر عساکر اسلامدن اجہ یعقوب ، حالہ ددہ ، یلواج ددہ ، قرہ مرسل ، قرہ قوجہ ، قرہ خواجہ ، قرہ اورن نام غازیلر قبو طاغندن ساللر وکلکلر ایلہ بسم اللہ دیوب روم ایل یقہ سنہ کچدیلر . شبخونلر ایدوب ابتدا (ایپ صلا) قلعہ سنی فتح وابتدا صلات جمعہ پی آندہ ایفا ایتشلردر . ایلک صلا دن شلظ اولہرق بالاخرہ (ایپ صلا) دیمشلردر . روم ایلیدہ ایلک فتح

صولاقلرك كنديسيله برابر صودن كچمسندن حظلنوب انلرك ركبنده كتمسنى فرمان ايدر. صوكره جسر صاحبي مصطفي پاشا منكوب اولوب اناطولیده و ككبوزده جامع و عمارت ياقمله عمر كچيرر. رحمة اه عليه. پاشا اقدمز بو كوپريدن كچوب طوغريجه ادرنه يه كيتدى. حقير اوچ غلامله جنوبه كيدرك خرمن قلعه سنه كلدم.

خرمن قلعه سى يعنى چرمان سنجانى — ادرونه نام قراللك اوغلى (سرمنه) بناسيدر. آندن غلط اوله رق چرمان ديرلر. غازى خداوندكار زمانته يديوز التمش سكر تاريخنده وزرادن تيمورطاش پاشا واسطه سيلاه روملردن آلمشدر. حالا روم ايلي ايالتنده سنجاك بكي تختيدر. بعضاً بو سنجاغلك عسكرى اوزو اياتى محافظه سنه مأمور اولور. قلعه سى مريچ نهرينك قارشو جانبنده بر بابر باشنده مربعدن طولانيجه سنك بنا بر قلعه دره. ايج ايل اولغله لوازمدن خاليدر. سورينك بعض محللرى بيله رخنه داردر. يوزاللى اقيچه لق قضادر. قاضي سنه بيلده بش كيسه اولور. اعيان و اشرافي چوقدر. سپاه كتخدا يري، آلاى يكي چرى باشى ويوزباشيسى، يكي چرى سردارى، محتسب و باجدارى، شهر صوباشيسى، شهر ناظمى و كتخدا سى واردر. شهري دوز و واسع بر يرده اولوب باغلى و بغيچه لى سكر محله لى، سكر يوز كبره ميت اورتولى خانه لى اولوب خانه لرينك روزنلرى شمالده كي صحرايه ناظر دره. كفايت مقدارى جامع و مسجدى، دكانلرى واردر. مكتب صيبانى دخى چوقدر.

بورادن يه مريچ نهرينك قارشو طرفده طريق عام اوزره حمزه باباتكيه سنى زيارت ايدرك ادرنه شهر و قلعه سنه كلدك.

اوصاف سواد عظيم بلده طيبه ادرنه — بوراده حضرت سليمان عنصرينه دكين اولاد مصر ايمدن (بوخرو) نام حكيم توطن ايتشدر. بعده استانبول بايسى الينانك قزى ماكدونا بو ادرنه يي معمور ايتدى.

صوكره حضرت عيسى عصرنده «ادرنه» نام قرال بر قلعه بنا ايدوب كندى اسنى و يرمشدر. صوكره بلغار و صرب طائفه لرى اله، نهايت هر سكر قرالرينه دكوب اويله معمور اولدى كه جوانب اربعه سى انجق درت كونده دور

آلتون چایری نام مرغزارده اقامت ایتمک. بو محل چرمان سنجانغی خاکیدر. حقا که التون چایریدر. آندن سمت شرقه کیده رک خرمانلی قصبه سنه کلدک . چرمان سنجانغدن ناحیه‌در. (۲۰۰) خانلی اولوب برجامی وار. قاپوسنک عتبه‌سی اوزرنده شو تاریخ واردر:

سالکی دیدی او دمده تاریخ حاصلی جامع روشندر بو

عمارت، مدرسه‌لی برجام شیریندر. اللی اوج اوجاقلی، متعدد حرم خانلی و دوه لکلی برخان عظیمی وار. جانب جنوبنده عثمان بابا تکیه عظیمی واردر. بورادن ینه جانب شرقه کیده رک جسر مصطفی پاشا قصبه سنه کلدک . جسر مصطفی پاشا — چرمان سنجانغی خاکنده مریچ نه‌ری کنارنده یدیوز خانه ویدی محرابلی قصبه‌در. جسر باشنده کی جامع سلاطین جامعی کی برجام روشندر. عتبه‌عیالی اوزره قره حصارلی حسن چلی خطیله محرر تاریخ شودر: (المسجد اسس علی التقوی) بو جامعک عمارتی، مکتب صیدانی، خان وحمای، چارشو و بازاری هب رصاص خاص ایله مستور اولوب قوجه معمارسان بناسیدر. مناره‌سی غایت مصعدر. مریچ نه‌ری اوزرنده کی اون ایکی کوز جسر عظیم قوجه‌لا مصطفی پاشانک خیراتیدر. دیار رومده ممدوح عالم اولان مصنع کوپرلرک بری ده بودر. تاریخی:

بیلدی مرحوم مصطفی پاشا
کچدی مرحوم دیدیلر تاریخ

کوپریدر فی الحقیقه بو دنیا
(کوپرودن کچدی مصطفی پاشا)

حتی سلیمان خان غازی بو دین غزاسنه کیدرکن «لالا، هانی کوپرو بنا ایلمشسک. بزه احسان ایدر سه کچوب غزایه کیده لم» دیدکده پیرفانی «پادشاهم اه غزایه کی میسر ایده. عودتده کچیک» دینجه سلیمان خان اول آن جسر دن صاپوب کندیی آت ایله مریچ نه‌رینه اوروب صولاق قوللری یا نجه رکابندن آیرلمدیغی حالده قارشویه عبور ایدر وشوبیتی ترنم ایلر:

منت ایله قوقه کلی آل الکه سوسنی کچمه نامرد کوپر بسندن قو آبارسون صوسنی

مکر اول عصرده سلیمان خان رکابنده جمله بیکلر مقدم کیدر مش. حکمت خدا اول کون بیکلر خنکارک رکابنده بولنیوب جمله‌سی جسر دن کچمشلر. خنکار

کوستنجه و قز دربندی دره لرندن جريان ايدن عيون دمير معدنلرينه اوغرايه رق بو صاروخان بکلی آلتنه وتانار بازارجني صحراسنه، اندن قلبه شهرى ايجندن ميخال جسر درازى آلتنده طونجا و آردا نهرلريه برله شوب اوچى بر اوله رق قلعه اتز آلتنده بحر رومه مخلوط اولور .

بحر روم - بحر روم دنيلان بوراسى بحرسياه ايله بحر سفيدك ايكي بوغازى آره سنده بر كوچك بحيره در . اما اصل قره دكزدن كلوب آق دكزه منصب اولور . قزل آطه لرومارماره جزيره سى بو بحر روم ايجنده در . حتى تکر- طانغى و کليولى دخى بونك ساحلنده در . استانبولك سراى بورونندن آق دكز بوغازينه وارنجه طولى ايكوز ميلدر . اما عرضى تيمش ، سکسان ميل انجق کليز . از ميد ، کمليک کور فزى بحر رومك ايكي قولاغيدر و اناطولى طرفنده درلر . اناطولى طرفندن داريچه و ازويد و مقابله سنده قازيقلى و دکر من دره سى و خالى دره ، يالوا ، کمليک ، مدانيه ، ميخاليج ، آيدنجق ، بانديرمه ، اردک ، قبوداغى بوغاز و لابسكى قصبه لرى بحر روم کنارنده اولوب غايت معمور لر در .

بو بحر رومه اناطولى و روم ايلي جانبندن يوزبش عدد نهر مخلوط اولور . بقول پاپامونظه . اما روم ايلي طرفندن ساده برى برينه قاویشان بو اوچ نهر واردر . بوندن غيرى اولو صو يوقدر . حتى انزدن کليولى و از مير فرطنه لرى کيروب تا ادرنه يه کله رک ياناشيرلر ، فقط صوبى ممدوح دکلدلر . چونکه دمير معادنندن کلور .

صاروخان بکلی طرفندن ينه طرف شرقه کيدرک (تانار بازارجنى) نه کلدک . بو اولجه ذکر ايدلمشدر . پاشا بر از شکسته خاطر اولمغه برکون بوراده اقامت اولوندى . اندن ينه سمت شرقه کيده رک قلبه يه کلوب ناظر چلب محمد پاشانک خانه سنده اوچ کون اقامته ذوق و صفالر ايتدک . اورادن ينه شرقه ميللنه رک پاپاس قوروسى نام چنککستانى کچوب بابا اسكى نام قريه يه کلدک . قلبه ناحيه سنده معاف و مسلم قورو مستحفظ لرى کوييدر . اوچيوز خانه ، برجامع ، يدى دکان ، کورجى محمد کتخدانک بر عظيم خانى وار . بورادن قىالى و سه ميزجه قريه لرينى کچوب خانلرنده جزئى مدت اقامت ايتدک . صوکره سميرجه مقابله سنده

اچھے پایہ سیلہ قضای مبرمدر . مفتی ، نقیب واعیانی یوقدر . جملہ یدی عدد
محلہ سی اولوب یدی یوز قدر کیرہ میت ایلہ مبنی خانہ مهملاتی وارددر . زیرا
درہ ایچی اولمغله هواسنک ثقیلاکنندن چندان معمور دکلدر . جملہ طقوز
محرابدر . چارشی ایچنیده کیرہ میت ایلہ مستور برجامع معموری وارددر .
منارہ سی کارکیر بنا وسر آمددر . ماعداسی محلہ مسجدیدر . اوچ عدد مکتب
صیانی ، برخانی ، اون قدر دکانی وار . حمام وسائر عمارتی یوق .

اوصاف کرماہ کوستنجه — مفید ومختصر بر کوچک قبلی ایلیجہ سی
وار . صوبی اول قدر سخونت اوزرہ دکلدر . کوش مقولہ سی شیلری
التون کبی صاری ایدر . حوضی غایت کوچوکدر .

نسوانی جملہ بیاض عبا کیرلر . خلقنک اکثریا کارلری عبا واحرام
طوقومقدر . نیچلری ده آھنکیرلک ایدرلر . زیرا درہ وتپہلرنده دمیر معدنلری
صماقووی یعنی چرخلری وارددر . چکیچلری صو چرخلری اورور . ان
شاءالله محلنہ توصیف اولنور . خاکی اکثریا بلغارجه ، صربجه ، وونیقجه
تکلم ایدرلر . زیرا لسان بلغار بوشہرہ اشتہار بولمشدر . اول لسانی ایجاد
ایدن لادیقہ نام پاپاس بوشہرہ مدفون اولمغله جملہ خاکی بلغارجه بیایرلر .
دیار رومده بونامده ایکی قصبہ وارددر . بری قرہ دکز ساحلنہ بابا طاغی
قربندہ کوستنجه بندری دیرلر . بوکا صماقو کوستنجه سی ، بانا کوستنجه سی
دیرلر . صماقو قصبہ سی بوکوستنجه نک جانب غریبسنده یایلا آشیری برقوناق
یردر . اما یولی غایت مخوف ومخاطرہ لیدر .

بوکوستنجه سی سیر وتماشای ایدوب ینہ جانب شرقہ کیدرک صاروخان بکلی
قصبہ سنده منزل آلدق . روم ایلی ایالتنہ تاتار بازارجنی ناحیہ سی حکمنده بر
واسع درہ آغزنده باغلی بانچہلی ، یدی یوز کیرہ میت اورتولو خانہلی ، یدی محرابی
برجامعلی وحاملی ، اوچ خانلی ، یکر می عدد دکانلی مفید ومختصر بر ربطہ زیباردر .
ویطوش یایلاسنک اتکنده اولمغله هواسی لطیفدر . صوبی مریچ نہرینک منبعی
اولان درہ لردر .

مریچ نہری : بوساروخان بکلی درہ لری وریلہ یایلالری دسپوت یایلاسی .

آدمک یوره کنه طورور . اشته بوکنعان پاشا چفتاکی دیندن اشقر نهری کچوب ینه جانب شرقه کیدرک (قزلر دربندی) قریه سنه کلدک ، صوفیه خاکنده ویطوش طاغی تمانی دامننده اوچ یوز خانلی معاف و مسلم صرف باغاز کوییدر . بورادن ینه جانب شرقه کیدرک (کوستنجه) شهرینه کلدک . اوصاف شهر عتیق کوستنجه — زمان بلغارده اسمی (اصپاوود) یعنی الله صوبی ایدی . بوشهرده ده قدرت ایلیجه سی اولمغله (اصپاوود) دیرلردی . صرپ طائفه سی ده بوشهره (کوستنجه) یعنی کندی لسانلرنجه ایلیجه دیرلر . بوشهر بلغار ، صرپ ، وونیق قومنجه پک مقدسدر . زیرا بونده بر باش پاپاس واردی . پاپا کبی اوچ یوز سنه جسد افنا ایدوب هر کسی دین حضرت یحیادن نکول ایتدیرردی . ریاضت و مجاهده ایله اول مرتبه یه وارمش ایدیکه قرق کونده بر بادم و بر زیتون ییوب برکاسه سوت ایچردی . روم ایلیلر ولادقه دییوب چوق اعتبار ایدرلردی . حتی صوکره لر ی حضرت عیسی خلیفه لرندن و حواریوندن شمعون نام حواری بولادیکه شهرنده لادیکه پاپاسی ایله ملاقی اولوب لادیکه دخی حوارینک قدومی شرفه نیجه یوزبیک میلیون مال فراوان خرج ایدوب بر دیرکیر انشا ایدرک مریم انایه هبه ایتدی . آخر اول دیر دخی ولادت رسول کیجه سی منهدم اولدی . حالا اثر بنالری ریه کوهی دامننده رایکاندر . نتیجه کلام بولادیکه اولوب صوکره بلغارلرک دولتلی برکشته اولوب بوشهر نیجه دولدن دوله کچوب آخر غازی مراد خداوندکار عصرنده دست پوط قرال اوغلی ینوان جان خوفدن بوشهره برسور استوار بنا ایدوب متحصن اولدی . خداوندکار بوقلعه نک بنا اولندیغی استماع ایدوب راهمز اوزره بوکور ایکی اولسون ایچون یرکوتورمز عسکر بی پایان ایله غازی بالابان پاشایی سردار معظم ایدوب بوقلعه یی محاصره ایدوب امان وزمان و یرمیه رکییدی کونده سیف محمدی ایله فتح ایلدیلر . ۷۷۳ سنه سنده قلعه سنی دخی زمین ایله برابر ایتدیلرکه حالا سور دیوارینک اثر بنالری ظاهر و نمایاندر . اول عصردن بری کوستنجه نامیله مسما بر قصبه رعدار . ریه طاغی تمانی دره لرنده بر واسع اوز ایچره باغلی ، باغچهلی معمور قصبه اولوب روم ایلی خاکنده خاصدر . صو باشیسی حاکمدر . یوز اللی

(سید سلطان) قدس سرہ، (المولیٰ محرم افندی) . بوشہر صوفیہ قدیم اولغہ
 دہا نیجہ کبار اولیاء اللہ مدفوندر . اما زیارت ایتدیگمز بونلردر . بونلردن
 صکرہ دہا نیجہ سیر و تماشالر ایدرک ساکن اولورکن آستانہ طرفدن اولاقلر
 کلوب پاشا افندمز ایله مشوش الحال ایکن بولشدیلر . مکر مسلم ایتمش ، پاشا
 « اللہ مبارک ایلیہ ، خاعت ! » دیومسلمہ برسور کورک کیدیروب « انشاء اللہ
 برهفته صکرہ آستانہ یہ متوجه اولورز » دیہ بیوردیلر . صدر اعظم چرکس
 درویش محمد پاشانک ، جمیع وکلا ووزرانک مکتوبلرینی تلاوت ایتدیروب
 « آستانہ سعادتہ کلوب ایکنجی وزیر ی اوله جقسکز تیز کلوب تحصیل
 مزاج ایدہسکز » مآلندہ ایدیلر . پاشا افندمز وجله اغوات تازہ جان بولوب
 هرکس تدارک راه کورمکہ آمادہ اولدی .

۱۰۶۳ سنہسی شهر رجب المرجبک اوچنجی کونی ملک احمد پاشا
 افندمز روم ایلندن معزول اولوب ایالت روم ایلی سلحدار مصلی پاشایہ
 وزارت ایله صدقہ اولندی . پاشا افندمز کامل برهفته سرایدہ اوتوروب
 لوازمات راه کوریلنجہ سرایدن قالقوب اشانگی شہردہ بالی افندی عزیزک
 عرق طاهرندن سید مصطفی چلینک سراینہ اینوب آندہ مهمان اوله رق
 جمہ تدارک کوریلوب جمہ اغوات و قوللو وخیلرہ یکر می کیسہ خر جراه ویرلدی .

۱۰۶۳ شعبانک غرہ سندہ صوفیہ دن استانبولہ کیتدیگمز

اولا بسم اللہ ایله تخت روان قوریلوب یولہ روان اولندقدہ (کنعان پاشا
 چفتلکی) ندہ منزل آدق . اشقر نہری کنارندہ قلعه مشال براوتاردر .
 بواشقرک منجی صماقو یایالارندن کلوب ربطہ صماقو ایچندن عبور ایدوب
 صوفیہ صحراسنی ریان ایدرک ازلادی قصبہسی صحراسندن کچر، اینر و نیکہ بولی
 خاکندہ طونہیہ قاریشیر . اما صماقو یایالارندہ کی دمیر معدنلری ایچندن
 جریان ایدرک کلدیگندن اول قدر ممدوح نہر عظیم دکلدر . دمیر طاش کی

تاب ویره درك یتش بیک مریده ارادت ویرمش قبائل یوروکن عارف بالله
 اولو مرشدر. مذکور قوروسنک ایچنده افلاکه سرچکمش کارکیر برقبه
 پرنور ایچنده آسوده ومستوردر. عرق طاهر دن اولغله سرسعادتنده یشیل
 عمامه سی واردر. قبر شریفنک صندوقه سی سبز کون صوف ایله مستور اولوب
 درت یاننده نیجه یوز عدد حسن خط کلام عزتله واردر. غیری کونه آویزه ،
 فلان یوقدر. زیرا اولاد عزیز ی مصطفی اغا حیسانده اولغله ناظر نظاری
 اولدر. قبر شریفده غیری کونه بدعتله قویمغه رضا ویرمنزلر. قبه عالیسنک
 جانب واطرافنده اولان روزنلری باغ ارملاه ناظردر. باب سعادت اوزره
 مسطور تاریخی بودر :

مات شیخ الکل قطب العارفين	طالبها بالرغبة سبوحه
روح الله بروح سره	صیر فی الجنة محبوبه
الهم الله لنا تاريخه	قدس الله تعالی روحه

سنه ۹۵۸

(زیارت شیخ العارفين حضرت اسحاق افندی بن بالی افندی) قبه
 پر انوار عزیزك باب سعادتى مقابله سنده در . قبر شریفی اوزرنده کی تاریخی :

حضرت اسحاق افندی اول عزیز	واصل حق ایدی نفس صالحه
بیلمک ایچون فوتنک تاریخی	چهر ایله روحی ایچون فاتحه

مئلا جامعی قربنده (زیارت منلا افندی) ، (امیر دده) ، قورو باغلرنده
 (حضرت احمد بیجان بن یازیجی) « انوار العاشقین » کتتابنک صاحبی
 احمد بیجاندر که کلیولیده محمدیه مؤلفی یازیجی اوغلی محمد افندینک برادریدر.
 حتی انوار العاشقینی بوصوفیه نك قورو باغلرنده تألیف ایتدیکی ثابت و محققدر.
 بقول علماء صوفیه، احمد بیجان برادری محمد افندیله مباحثه علمده امتزاج
 ایده میوب سیاحت ایله بوصوفیه کلهرك خاک دلکشاسندن حظ ایدوب
 اقامت ایتشد. آخرته انتقال ایتدکه خلیفله صومعه سنده دفن ایتشددر.
 کلیولیده برادری محمد افندی آنده مدفوندر دیرله. اما اول مقام بیجاندر.
 اما بوصوفیهده قبر پر جان احمد بیجاندر. قوجه محمود پاشا جامعی قربنده

قطار دوه ، بش قطار قاطر اکا کوره ساواوانی وقالیچهلر واحرام کونا کون بی حساب ایدی . یوز بش قطعه کتب نفیسه که هربری برملوک ایچون تحریر اولوب وزرا وکلا غنائی افندی به هبه ایتمشدر . بونلری جمله تحریر و حفظ ایدوب پاشانک اذنیله وقسام شرع دفتریله پاشا خزینه دارینه تسلیم ایتدم . هان اول کون پاشا غنائی افندی مالندن برکیسه چیقاروب تجهیز و تکفین ایتدیره رک شهر صوفیه ده صوفی محمد پاشا جامعی محرابی اوکنه دفن ایتدیردی . رحمة الله علیه . حقیر غنائیک فوته بوتاریخی دیمشدر :

ایشیدوب اولیا اولدمه موتی (غنائی) نک دیدی اسمی حیاتنده اکا تاریخ مماننده

سنه ۱۰۶۲

اما بر اکسکدر . مدت عمری التمش بر اولوب سنه ۶۲ ده مرحوم اولدی . وطن اصلیلری قره دکز ساحلنده طربزون اولوب آخر بغداد فتحنده صدر اعظم طیار محمد پاشانک رئیس کتابی اولدی . بعده مراد خان رابعک فرمانیه ملک احمد پاشایه بغداد ایالتنده رئیس کتاب اولدی . دولت آل عثمانده تاج قدر و اوچی زاده و ویسی قدر منسی ومصطلح وقانون شناس برذات سریع القلم اولوب کویا کاتب قضا ایدی . رحمة الله علیه . اموال وارزاقی حفظ ایدوب طربزونده کی اولادی چلی علی افندی به علی العجله اولاق کوندردی . صحتله کلدکده پاشا برجه سنه وضع ید ایتیوب دانه خردله وارنجه ینه اذن شرع ایله غنائی زاده به تسلیم ایدوب بر سمور فاخره دخی احسان ایدرک پدری یرینه رئیس ایلدی . زیرا هروجهله رئیس الکتابلغه مستحق ومستعد ایدی . شهر صوفیه ده نیجه زمان آسوده حال اولوب ینه شهری سیر و تماشنا ایتمدن خالی قالمادق .

زیارتگاهلری — صوفیه نک جانب غریبسنده بر ساعت بعید وویطوش داعی دامننه قریب معمور بر بلده صغیره گوشه سنده بهشت روضه سی مثال بر خیابان کاستانی ایچره (زیارتگاه عامل عالی پایه حاصل عمر کر اغایه قطب فلك] ولایت ، مهبط حفظه اجابت عوض عالی الشیخ حفت بالی) قدسنا الله بمره . العزیز ، طریق بیرامیده خاک غیر پاک صوفیه دن طلوع ایدوب آفتاب مثال عالمه

یردهن ایدوب « آفرین صد هزار آفرین ، یا ملک پاشا ! صدک تحسین اوله . خفا که فکر عالی صاحبی سک . خدا صحت ویره » دیه خیر دعالم ایتدیلر . حقیره دخی « حقا ، اولیا ، سن ده ار اوغلی ارسک وحقا که پاک سیاح عالم سک که بویه بررؤیای صالحه کوردک » وافر دعاوشنا ایدرک درونی محبت حاصل ایدیلر . بعده پاشا خوابدن بیدار اولوب خزینه دار صقاللی امام افندی یه ایتدی : « یتش کوندر بن آجم ، برنان پاره یه محتاجم ! بکا بر کفاف روح » همان بر نان پاره ایله پلیج چوربایی وبرکاسه شربت تناول ایدوب بامر حی و قدیر پاشا اول آن حیات تازه بولوب همان خزینه سندن یدی بیک آتون چیقاروب بیک آتون ایچ اغالینه ، بیک اتون طشره قپوچی باشیلرینه ، بیک اتون واجب الرعایه لره ، بیک اتون تفرقکانه ، بیک اتون دلی وکوکلیلره ، بیک اتون آشجیلر وچاشینکیرلر ، کیلارجیلر وعکام وسایس ومشعله جیلره ، بیک اتون صوفیه نک غرباسنه ویروب حقیره مخصوص اوچ یوز اتون وبر سمور کندوسنک آبدست کورکنی احسان ایلدی ، کوندن کونه بامر خدا افاقت بولورکن قیا سلطان طرفندن بر بالطه جی وقپوکتخداسی خزینه دار احمد اغا برفرنک حکیم ایله کلوب قیا سلطانک کوندردیکی اتوابلری پاشا کیوب غیری حجره وغیری جام خوابه نقل ایتدیروب حکیم پاشایی معالجه یه شروع ایتدی . اما پاشا دخی سراسیمه ایدی .

حکمت خدا مذکور واقعه نک تعیر اولندیغی کوندن اوچ کون صوکره پاشا افندمنک نصب عینی وقرق سنه دنبری یارغار ورفیقی ورئیس کتایی غنائی افندی مرحوم اولوب روح روانی جنان برینه روان اولدی . رحمة الله علیه . حقیر دخی مخلفاتی تحریر ایتمکه مأمور اولدم .

مخلفات غنائی افندی — اون ایکی بیک وندیك التونی ، بیک عدد دوکمه اریال دامغانده اونر درهم التون ، طقوز کیسه ویکرمی سپاه اسامه می ، التی عدد قلیج وغداره ، قرق عدد رخت ، یکرمی عدد عبد مملوک ، اون ایکی عدد نزره ، یکرمی قاتنان ، یدی توفنک ، قرق مزراق ، یدی سمور کورک ، ایکی آردی ، اوکی ناموسیله چرکه ، اون عدد مشعلی خیمه جدید ، درت

لازمدر دیدیکی یتش کوندن بری اسیر فرانس اولدیغ حالده مقدم دلیک ، دلیک اولوب حقیقه الحال یاغ سورمک لازم اولمه‌سیدر . دومن اوندن قربان ایدوب قان آقیمق کرک ، دیدیکی بر باشم وجودم کیسنگ دومنیدر ، حکیملر حجامت ایدوب قان آقیدوب صحت بولدقده دخی قربان ایلمک اشارتیدر . دیره‌کی بوکمی یه حواله‌در ، دکیشمک کرک دیدیکی بر مدبر صاحب لنگر آدم مرحوم اولوب ایکی مدبر آدم قالماسنه اشارتدر . کمی ایچندن کیجیلرک کمی باطیور دیه فریاد ایتملی ایچ اغارمک خوفه دوشوب پاشا اولیور دیه قورقلیدر . سرای بورندن بوستانچی باتی کلدیکی وکمی دیره‌کی کسیدی پادشاه طرفندن بر بوستانچی خاصکیسی اولوب موتم خبرینه منتظر اولوب عمود دولتدن بر آدمک اولدیغنی کورمه‌سی اشارتیدر . دیره‌ک کسیلوب فورطنه تسکین اولسی او آدم اولنجه بن خلاص اولقلغمک علامتیدر . کیم عظیم فورطنه یه اوغرادینی حالا وجودم زورقک رایکان خسته اولدیغیدر . سهل قالدیکه کمی غرق اوله یازه دیدکلری بر ایکی کون مقدم و حودمده سدرمق قالدینی ایدی . بوستانچی باشی که کیمه برفرنک حکیمیه کیردی ، قیا سلطان طرفندن بر بالطه‌جی کلوب وجودیمه بر جاذق کتیروب تیمار ایتدیرمه‌سیدر . صحت بولدقجه حکیمه درون دلدن محبت ایدوب احساسلر ایتسم کرکدر . اما الله اعلم اصل علامت اولدرکه وجودم کیمی دیره‌کی کسیلوب تن کیسندن آریلوب بنم یوله روان اوله‌رق بن مرضدن خلاص اولورم انشاءالله « دیوب فاتحه اوقودی بعدالفاتحه بیوردی که : « اولیام ، ایشته سن بزم صادقانه محب قدیمز اولدیغندن بزم ایچون بووقعه‌ی کوروب اول کیجده بزه‌ده اشارت اولوب اولیانک کوردیکی وقعه‌ی کندیسندن سؤال ایله تبشیر وقوع بولدی . ایشته واقعه‌نک وقوع حالی سندن سؤال ایتدیکمک اصلی اوایدی . امدی بوحقیر الهام ربانی ایله بویله تعبیر ایتدم . خیر اوله « دیره‌ک کثرت کلامدن بی ناب و بی مجال قالب نالش ایدرک باش اوزره سویک‌نوب خواب راحت طالیدی . جهنه اندرون بیرون اغالری وغیری حضار مجاس پاشانک بوواقعه‌ی بویله تعبیر ایتدیکنه انکشت

عصر نندن بری قرق یدی ییلده پرورش بولوب اول حرم محترمه عشق الهی
 آلوده اولدم . اولاً خاص اوطه ده حضرت رسالت پناهك خرقه شریفی
 خدمتده ایدم . اودار سعادتده عشق دریاسی اوزره یاتوب قالمدم . اول
 قلیونك قیجی وباشی هوایه سر چکمش دیدیکك حالا بنم باشم هوادار اولوب
 شیشمشدر . قره دن درون کمی به خلق اوشوب دریایه سلامتله نیجه اینر
 دیدکری بنم اغواتمك ، ابا افندمز دریای دنیا ده نیجه صحت بولور دیو
 مشاوره ایتدکلریدر . خواجگان نقشبندیدن بر فقیرك ، بوکمی سلامتله اینر ،
 چیقار دیمه سی که بن خواجگاندم ، آنلرك همتلریله صحت وسلامت بونوب
 دولتدن دولته اینر وچیقارم وکینك اطرافنه نیجه بیک خلق اوشوب الله ،
 الله دیهرك کمی بی دریایه ایندیروب شادمان طوپلری آتیلدینی جمله احساننی
 کورن خلقك الله ، الله اسمی دعا لریله صحت بولدیغمك خبری طوپلریدر که
 آتیلدی وکمی بی یدك ایله قورشونلی مخزن اوکته کتوروب آنده یدی دمیر
 براقوب یاتدیغم مدبر آدملم طریق حقه ید کلیوب کتوره رك ، قورشونلی
 مخزن ، که خزائن غیبدر ، آنده یدی آدمیمک یرینه دمیر ایله باطیرباشدر ،
 یاخود قورشوننی مخزن دین وایمانم مخزنیدر ، دینده قورشون کبی آغر
 اولوب ثابت قدم ولکر انداخت اولوب یاتدیغمدر وکینك شوراسی بویله ،
 بوراسی شوویه کرک دیو خلق عالمک مشاوره ایتدکلری حالا بنم محب
 صادقلرمک معالجه م ایچون مقید اولوب شوویه ، بویله کرک دیو سولیدکلریدر .
 بر فرنك کلوب وجودم کیسنه باقوب چوق کمی کوردم اما ، بونك کبی
 کورمدم دیمه سی جمله حکمای حاذقانک بنی آدمده بویله مرض کورمدم
 دیدیکیدر . براقلی ، یصاقلی ، ایچی دیشی صاغ کمی کورمدم دیدیکی اعتقادی
 پاک ، سلاح صلاحی اولوب ایچی ، دیشی غل وغشیدن مبرا دیدیکیدر . اما
 باشنده حواله سنی چوقدر دیدیکی دغدغه عالمه اوغرا یوب توابعمک چوقلنی
 وباشم حواله لی اولوب شیشدیکمدر وکمی ایچنده صافره سی یوقدر دیدیکی
 حالا پرهیز ایله قارنم آچدر ، فورطنه یه دایانمز دیدیکی خاق اوزریمه هجوم
 ایدوب تکلیف مالایطاق شیرله ترتیب علاج اتملریدر . بوکینک آلتنه باغ

قان آقیتقم کرک . دیره کی بوقلیونه غایت حواله در ؛ کسمک کرک که بوکمی دنیا فورظنه سندن خلاص اوله . « حکیم کیدنجه بامرالله تعالی بر عظیم فورظنه اولوب سزک کمیکزیدی دمیر اوزره یاطه میوب بش دمیری قیریلوب دمیرلر دریاده قالب سزک کمی ایکی دمیر ایله سرسریانه تلاطم دریاده دوران ایدرکن سهل قالدی که کمی غرق اوله . همان کمی ایچندن کیجیلر فریاد وفغان ایدوب « بره مدد های وای امداد وای » دیدیلر . درحال سرای بورونده بوستانچی باشی سعادتلو پادشاهک فرمانیه اون پاره قاییغه عسکر سوار ایدوب سزک قالیونک درت طرفندن اوشوب کیملر ایچنه کیردیلر . آتی کوردم مقدمه ماکن فرنک حکیم بوستانچی باشی به دیدی که : « سلطانم ، بوکینک خلاصنی ایسترسه کز البته دیره کنی کسه سکز . زیرا بوکمی به بودیره کچوق حواله در . » درحال جمله بوستانچی باشی ایله بالطه جیلر دیرکه بالطه اوروب دریاه بالطه اوچوردقلری آن دریا فورظنه سی ساکن اولوب کمیکز خلاص ونجات بوله رق قورشونلی مخزن اوکنده قرار ایتدی « دبه واقعه بی موقوفی اوزره پاشایه تقریر ایتدیکنده جان قولاغیله ایشندی . ایچ اغالرینه « بنی بودوشکدن قالدیرک » دینجه قالدیروب غیری بر دوشکه یاتیردیلر . بالشی اوزره نالشی ایله دایانوب صدای زنبوری کبی شو سوزلری سویلدی : « بورؤیای صالحی اولیادن سورک » دیو حقیره واقعه مدته تنیسه ایتدیلر . بوکیجه سن بنی واقعه کده کوردک . ایشته سویله دیدیکم ده بوواقعه ایدی . امدی بومنام صالح حضرت یوسف علیه السلامک کوردیکی ویوردیغی واقعه لردن اولوب خیر اوله الهام ربانی ایله قلبه لایح اولوب تعبیر ایتدم . بونیه الفاتحه ! « دیوب جمله حضار مجلس سبع المثانی شریفی تلاوت ایتدی . پاشاده حمد خدا سهل افاقت بولمشدر دیو جمله اغوات شکریزدان ایدوب مسرور اولدیلر .

ومن العجائب تعبير رؤیای صالحه — بوحقیرک واقعه سنی ملك احمد پاشا بی تاب وبی مجال ایکن تعبیره شتاب ایدوب بیوردیلر که : « اول باغچه قپوسنده بنم بنا ایتدیکم قالیونکه وجودم کمیسیدر . اوباغچه قپوسی دیدیکم یرده آل عثمان دولتک باغیدرکه بن اول باغ بهشت آباده سلطان احمد خان

غلمان اندرون سحنتدن مأیوس اولدی . فقط اوکون پانانک بورنی قنایوب سهل افاقت بولدی . ایرتسی کون حقیر یاننه واروب دست شریفک پوس ایدرک یدیمنی اوغارکن ثقیل برلسان ایله دیدی که :

« اولیام ، بنم کوردیکم واقعه‌یی سنده کوردک بکا سویله » حقیر ایتدم - سلطانی کوردیکم واقعه دکدر . حالا سحنتده کوردیکم واقعدر - بونی دیر دیمز خونابه سرشکم چکیده چکیده روان اولدی . پاشا : « یوق اولیام ، بوکیجه کوردیکک رؤیای سویله الفاتحه » دیدی . فاتحه تلاوت اونورکن خاطر مه خطور ایتدی که حقیقه اوکیجه برواقعه عظیمه کوردکن صوکره پاشای کورمشم . اولیا بوشمدیکی کوردیکک واقعه‌یی صباح بکا نقل ایله دیه تنیه ایتشدی . حقیر ، پاشا ایله اوغراشهرق بونی اونوتشمدم . شمدی واقعه‌یی سویله دیدیکی کبی خاطر مه کلدی . بنده سویله جه نقل ایتدم :

ومن العجائب رؤیای صالحه حقیر اولیای بی‌ریا - سلطانی بوکیجه منامده جمله مناستانبولده ایمشز . جناب شریفکز باغچه قپوسنده برقالیون انشا ایتمشکز قره‌ده طور دینی یرده قیچی وباشی آسمانه سرچکمش ، جمله خاق بوقلیونک باشنه اوشمش . « آیا بوقلیون بوقره دن سلامتله دریاه نیجه اینر؟ » دیو تعجب ایدرلرکن طریق خواجکان نقشبندیدن بر فقیر کلوب « ان شاء الله بوقلیون قره دن دنیا دریاسنه سلامتله اینوب ینه چیقار » دیو جمله خلق آره سنده بر فاتحه ام الکتاب تلاوت ایدوب الله ، الله دهرک میکیزی قره دن سلامتله دریاه ایندیروب شادمان طوبلری آتیلدی وقارشى قورشونلی مخزن اوکنه یدک ایله کتوروب آنده یدی یردن دمیر براقوب یاندی . جمله خاق عالم بوکینک تماشاسنه کلوب کینک شوراسی بویه ، بوراسی بویه کرک دیو سزک کینک حقتده کونا کون مشاره لر ایدرلردی . او محله برصاجلی فرنک حکیم کلوب ایتدی : « بودریاده چوق ، چوق کمی کوردم ، اما بویه براقلی ویصافلی کراسته سی متین ، ایچی ، طیشی صماغ کمی کورمدم . اما باشنده حواله سی چوقدر . ایچنده صافره یوقدر ، بودریا فورطنه سنه طیائماز ، البته بوکینک آلتنه یاغ سوروب قلفات ایتک کرک ودومن اوندن قربانلر ایدوب

بر اقدیردی . زیرا الله عادلر . پاشا بوايشدن خبردار اولوب « بن آنک
 حقدن کلسه م کرک ایدی . اما اللهه صالحم . او چنجی کونده جناب کبریا آنک
 حقدن کلدی . (علیه ما یستحق) بره معاونک لثنی جامع خطیره سندن
 قالدیروب بر حصیر ایله دفن ایلسونلر « ديه فرمان ایدوب دباغ اشقیالری
 لاشه دباغ زاده بی دباغت ایتکه بانا باشنه کتوردیلر . بر عجیب تماشاگاه ایدی .
 بونده چوق حصه لر واردر . نتیجه کلام ، صوفیه شهرى ایچره بودباغ اوغلی
 وقعه سندن سوکره پاشا افندمز شهرک جمیع فاحشه لرینی نفی بلد ایدوب بر
 قانچی اذن شرع ایله اصلاح عالم ایچون غزازلر ایچنده کوشه باشلرینه آرایش
 شهر ایچون آویزه مثال صلب ایتدی . اعیان ولایت شهرمز آوده اولوب
 فاحشه لردن پاک اولدی دبه شکر ایدر لردی . اما اشقیا وحشرات حفظ نفسلری
 ایچون « شهر مزک بتی برکاتی کیندی . قیحط وغلا اولور ، بلکه طاعونده
 اولور » ديه بیک افسانه و کفته کو ایدر لردی . حکمت خدا کوندن کونه طاعون
 شهر ایچره شایع اولغه باشلایوب بر آی متمد اولوب یومیه بشر یوز آدم
 مرحوم و مرحومه اولوردی . نابومر تبه که نیجه بیک آدم صوفیه دن فرار
 ایدوب سائر بلاده کیتدی لر . همان صاحب دولت افندمزک آلتش یدی بنام
 و نامدار اسکمله صاحبی اغلری مرحوم اولوب پاشا دخی آغری خسته لغیله
 صاحب فراش اولدی . حتی باشی آذنه قبانغی کبی اولوب دیلی قاپ قره
 یانوب قولاق لردن جراحت آقوب بر قاچ کره حالت نزع و واردی . بو ائنده
 رئیس الکتابمز اولوب غنائی افندینک غایه الغایه شکسته خاطر اولدینغی پاشای
 سلیم الطبعک مسموع شریفلری اولدقده غایت متألم خاطر اولوب هر بار غنائی
 افندی بی سؤال ایله تسلی خاطر بولوب یوک ، یوک مأ کولات و مشروبات
 مقوله سی شیرله برکیسه حمام آچمه سی کوندروب غنائی افندی بی آ کاردی .
 آروجه بر پاکیزه دختر چرکس جاریه سی ده کوندرمشدی . بویله ایکن پاشا
 دخی اکه وریه دوشوب آمده همان برسدرمق قالدی . حقیر نیجه کره یس
 شریف تلاوت ایتدم . جمله مزک ایچنه بر و اوایلا ، جزع و فزع دوشوب جمله
 اغوانک حاللری دیکر کون اولدی . حکما پاشایه علاجدن عاجز قالوب

یوواسنه پرواز ویروب کیتدیله! جمله اهل بلد بوحاله تعجب ایتدیله. ملک احمد پاشا افدمنز دخی بوحال پرمالاله واقف اولوب «تیز بومیورطولری دیکشک، شقی نی کتیرک، حقندن کلهم» دیمشکن صوکره «صبر ایلیک، اول قادر قهار الله عادل، عدالت ایدوب اول شقینک حقندن کایر» دیو نفس ایتدی. اوچنجی کون حکمت خدا لیلک مرغی یورطه لری دیکشن (اوشقورته) نام سببان خدامی دباغ اوغلی بنام شقی نیم مست اولوب برنکار پاره معهوده سنک خانه سنه کیروب فنالق ایدرکن قادینک زوجی علی الفناه ایچری کیروب نه کورر؟! همان حریفک حال غیرت وحمیتنه طوقونوب جان باشنه صجراه ررق دال قلیج اولوب عورتی واوشقورته دباغ اوغانی مجروح ایدوب دست برقفا ایکیسنی دخی طشره چیقاریر «کور آامت محمد!» دیه فریاد ایدوب صوفیه نک مجمع العرفانی ومسکن یاران واخوانی اولان بانا باشنه واردقده اوراده صنادره یکیچریلری بو عورت ایچون غوغا ایدرلر. مکر مذکور قادین لیلک یورطه سنی تبدیل ایدن دباغ اوغلیک فاحشه سی ایمش. همان دباغ اوغلی قیددن خلاص اولوب یکیچریلرک لندن اورفنه سنی خلاص ایتمه سعی ایدرکن غوغا مشته اولوب همان یکیچریلر دباغ اوغلی اوزرینه دال قلیج هجوم ایدوب دباغ اوغلی ایله فاحشه سنی پاره، پاره ایدرک بانا باشنه براقدیله. شهرک بر الای دباغ بکارلری مقتول دباغ اوغلیک لاشه سنی پاشا سراینه کتوروب «بزم چلبیمزی یکیچریلر پاره پاره ایدوب قان ایتدیله. ایشته لاشه سی» دیه فریاد ایدوب تظلم ایلدیله. پاشا دخی سهل ناخوش اولغله دباغ بکارلری دباغ اوغلیک لاشه سنی پاشا سرایی اوکنده کی جامع ساچانی آنته قودیلر. کور جناب بارینک تقدیرینی. بودباغ اوغلی لیلک یورطه سنی آلوب یرینه زاغ بیضه سی قودوغی ایچون ینه قارغه پچه حاصل اولوب جمله مرغلر دیشی. لیلیکی پاره، پاره ایدوب جامع ساچاغندن آشانغی براقدیله ایدی. جناب الله اوچنجی کونده مصراع: «متقمدر برادی قیومک» مصراعی اوزره آنی دخی لیلک دیشیسی یرینه فاحشه سنی دخی پیاره، پاره ایتدیروب لیکلر لیلیکی براقدیله یره دباغ اوغلیک لاشه سنی ده

بوویطوش یا بلاسنده نیجه علامتلا و عبرت‌ما اثرلر وارکه آدمک عقتانی کیدیرر. حتی بر عبرت‌مای قدیم وار ، جمیع ملوک آنی فرهادی کولونکنکارله ثقب ایتدیرمکه چالیشمشلر کار ایتمه‌مش . طوفاندن صوکره صوفیه‌ده ساکن اولان حرفائیل اوغلی حرفه‌نک کتیزدیر ، دیه قوم لاتین زعمیاتده بولنوزلر. ومن العجایب تماشاگاه عبرت‌ما — صوفیه شهرنده پاشا سرایی اوکنده چایی جامی نام معبد قدیمک قورشونلی سقنی اوزره بر چفت لیلک قوش آشیان ایدوب یورطلامشردی . برکون دباغ اوغلی نام برشقی بنام جامعک سطوحی اوزره چیقوب لیلک مرغنک بیضه‌لرندن آلوب یرینه زاغ سیاه یورطه‌سی قور . وقت وساعتی کلدکده ایکی زاغ یچه ظاهر اولور .

بیضه زاغی قوسهک طاووس قدس آلتنه زاغدر پیدا اولان بیکدرلو تدبیرایلسهک غواسنجه یچه زاغ سیاه آشیان لقلقده حرکات وسکناته باشلاقدده لیلک بابا صیدوشکاردن کلوب کورورکه ایکی دانه زاغ یاوروسی ! همان لیلک بابا لقاق آنایه . منقاریله بر ایو کونک اوروب لیلک بابا طیران ایدرک فریاد وفغان ایله صوفیه شهرینک اندرون ویرونده سیران ودوران ایدر . لقلقه‌سیله نیجه بیک مرغ لقاق جمع ایدوب دوغری چایی جامعک قبه‌لری اوزره کلوب مکث ایتدیلر . قبه وسطوخلرنده کی لیلک قوشلرندن قورشون کورونمز اولدی . بوکره جمیع مرغ مذکور لیلکک آشیانته برر ، بررکلوب آشیله‌مه اولان قارغه یچه‌لره نظر ایدوب « لقاق ! » دهرک ینه جامع قبه‌سی اوزره فرار ایدرلردی . کویا لسان حال ایله فریاد وفغان ایدرلردی . هرکیم بوفریادی استماع ایدردی ، کویا زهره‌سی چاک اولوردی . اول کون جمیع لیلکله نه‌ییدیلر ، نه ایچدیلر ! ینه اول کون لقلق صداسندن صوفیه شهرنده اصلاصفای خاطر قالمیوب جمیع خلق ایشنی براقه‌رق لیلک تماشاسنه قوشدیلر . آخر کار ، نیجه یوز بیک لیلک هجوم ایله قارغه یاورولرینی قتل ایدوب آندن لیلک آنایه‌ده « سن ولد زنا قرانمشسک » دیو منقار اوشوروب پاره ، پاره ایدرک علی ملاءالناس جامع سطوخلندن آناغی پاره‌لرینی براقوب برکونه‌لقلق صداسی دخی ایدرک لقاق بابایه بر لقلق والده اش ووروب جمله قوشلریوواسی

صو آلهیم دیرکن هان صو کسینتجه جمله یاران تبسم ایدوب « بره سن مذنب ایمشک » دیدکلرنده غریب حریفک یوزنده قان قالمایوب دم بسته و حیران اولدی . « ای ، ایمدی بن آلم سز لر آلامازسکز » دیو یاران بری برلریله مجادلهیه درشوب کیمی ایچلم ، کیمی بره کیده لم دیمکه باشلادیلر . آخر جمله یاران سر بوراده قاله دیو یمین ایدوب چشمه دن صو آلمغه باشلادیلر . شفیی چلینک برادری واروب عین جاریه یه ال اوزاتدینی کبی کسیدلی . ینه یاران کولشدیلر . آندن شیخ زاده چلینک خم خم محمد چلیسی چشمه یه اون آدیم بعید قالدقده چشمه کسیدلی . های بودها مذنب ایمش دیو یاران عظیم خنده لر ایتدیلر . آندن رسمی چلی بسم الله ایله واروب بلا تردد نوش ایتدی . محضرزاده واردقده کسیدلی ، تکرار آقدقده نوش ایتدی . هان جمله یاران بوکا بر نتیجه ویره مدیلر . بزم بر غلامز دخی واروب بی پروا نوش ایتدی . هان جمله یاران عصایی حقیره توجیه ایتدیلر . « البته سزده ایچیکز » دیو ابرام ایتدیلر . حتمیر « بره عاشقان ، بز بر کونه آلفنه واشفته ، هزار آشنا سیاح علمز . بوتکلینی ایتمین » دیو رجا ایتدیکجه . یاران کوله رک مصر اولوب « البته بزم ماهیتمزه واقف اولدک . بزده سنی کورهم » دیو جبر مبرم ایتدیلر . حقیر دخی کندی حالم دن خبردارم ، اما ینه دروتمده بر خوف اثری واردی . هان جد اعظم تورک تورکان خواجه احمد یسوی حضرتلرینک روحایتندن استمداد ایدوب بسم الله کسیدکی اله آوب مأ طاهر دن آلوب نوش ایتدم . جمله یاران شادمان اولدیلر . آندن سراج محمد چلی آلدی ، شکر خدا ایلدی . بر کره ده بزی کتورن یوروک قوجه سته تکلیف ایتدیلر . « اوغل ، بنم طالعم یوقدر ، بلکه صو کسیده » سوداسیله واردقده آلامیوب دوندی . یاران وافر کولوشدیلر . نتیجه کلام بو چشمه دن یتش کیمسه صو نوش ایتک قصد ایتدیکی حالده آنجق بش کشی نوش ایدوب غیری یه میسر اولمادی . بر غریب و عجیب مظلم عین جاریدر . کیمسه بو چشمه نک کیفیت اسرارینه واقف اوله میوب ایرتسی قرق برنجی کون صوفیه یه داخل اولدق .

مخصوص اطعمه خفیفه ایله سمیز قوزو پریانلری تناول ایدوب تن پرورومجسم اولدق . حاصل کلام کوشه بکوشه ، اوبه باوبه یوروک وچیتاق قومی ایچره قرق کون تمام ذوق ایدوب یینه یوروک طائفه لرینک قولاغوزلغیه بویایلادن آشاغی اینرکن براختیار یوروک دیدی که : « بونده برقیاده بر چشمه واردرکه (طالع چشمه‌سی) دیرلر . وارک آنده طالع طوتک . » درحال اودره ایچنه کیتدک . مشقت راهی چکرکن صوفیه وی رفیعی زاده شفییی چلی بکادی که : « بویوروک قوجه سنک دیدیکی طالع چشمه‌سی ندر بیلیرمیخکز ؟ . حقیر - خیر ، بیلمز ، کورمه‌دم » دیدم .

طالع چشمه‌سی - شفییی چلی - دکله‌یک ، ای اخوان وفا ! بوچشمه اول عین زلالدرکه هرکیم عمرنده قان ایتمشه وعالم صباوتنده باشندن فنا بر ایش کچمشه او آدم صو آلوب نوش ایده‌مز . اکر پاک دامن ایسه بلاتردد آب حیاتدن نوش ایدوب صفا و سرور کسب ایدر . نوش ایده‌مین خلقدن حجاب ایدر ، خلق آره‌سنده محجوب وبدنام اولور . بویله چشمه‌یه کیتمک جائز می ؟ دیدکده ، نیجه یاران « شفییی چلی ، قرق کوندرخانه بردوشدر . وطن اصدینه کیدوب حرمنه قاوشمق ایستر » دیو چلی‌یه تعراض ایتدکرنده شفییی همان « طوغران قیصرق اوتانسون . کیتمین زن فرتوته اولسون یوری ، بابا یوروک بزه یول کوستر » دهرک طالع چشمه‌سی یولنه دوشدی . کیدرکن یارانک چونغی « یوللری صعب ایش ، خیلی طول ، درازیول ایش » دیه سویانمکه باشلادیلر . آخر اول جای معهود عین الحیاته واروب خیابان ایچره آتلردن تزول ایدوب مکک ایلدک .

سرگذشت رفیقان باصفا - آنی کوردک که اوج آسمانه سرچکش بریالچین یالامه و مجلاقیاده براق آب ناب جریان ایتده . یاران بری برینه تکلیف ایدوب کوشه بکوشه مشاوره‌یه باشلادیلر . کیمسه جرأت ایدوب صو آلمغه وارمادیلر . آخر شفییی چلی « حمد خدا ، عالم صباوتدن بری هرجهتدن کندومی معصوم و پاک بیبایم » دیه بسم الله ایله ایلری واروب بی‌پاک اول ما پا کدن آلوب نوش ایتدی . مؤذن زاده علی چلی جرأت ایدوب اله اغاج شکلی و یروب

شهرینه کلوب افدینک اوزرینه برقبه عالی و برتکیه درویشان بالی ایدوب دارالسلطنهده قرار ایدر . ایشته مسیره بوکونا منقبهلی بر آستان عالیدر . خدا نکهبانی اولوب ظل خیابانی دائم الدوران ایده آمین . زیرا بوحقیر بوجای دلکشاده نیجه درختک سایه‌سنده ذوق و صفا و طاعات خدا ایتمزدر . خالق کونین قبول ایده ! ۱۰۳۵ سنه‌سنده آتمکچی زاده احمد پاشا بوبالی افندی قریه‌سنه بر قورشونلی و قرق ، اللی اوجاقلی خان عظیم و قرق ، اللی دکان انشا ایدوب معمور و آبادان ایلمشدر . صوفیهده منظورمز اولان مشهور و ممدوح مسیره لر بونلدر .

وطوش طاغی یایلاغی — روم ایلی سیاحتنده منظورمز اولان یایلاغ کوه بالا بووطوش طاغیدرکه صوفیه شهرندن برکونده یتیمش عدد یاران همدم ایله ماه تموزده آبادان اولدینی محلدن چیقوب خیمه‌لرمزی قوره‌رق ذوق و صفایه مشغول ، سیر و تماشا سانه مقید اولدق . بونک ذروه اعلاسنده سلانیک ، سیروز ، قواله « حاصلی جمیع روم ایلی شهرلرندن نیجه کره یوز بیک قویون یایلاغی چیقوب یدی آی صفا ایدر لر . بوکوسفندلردن بزه یوزدن همتجاوز قوزو کلوب کبابی فصانی ایتدک . هرکون کوللرده آلا بالقلر صید ایدوب تره یاغیله طبخ ایدوب تناول ایدردک . آلتی ، یدی اوقه کلیر ماهیلری اولورکه دلرله تعبیر ایدیه‌مز . بررکونا کوچک اغاج چیقوردن بر درلو و شنه‌سی ، وچیلک میوه‌سی اولورکه و من العجایبدر . آناغی دره لرلنده کستانه و اخلاط ، کوکم ، مو شموله و اووه زی اولورکه غرایبدر . بللوردن نشان و یریر بوز پاره‌لینی و شنه خوشابنه قویوب شب و روز شنباب حلال ناب نوش ایدردک . اهالی و لایتک تقریری اوزره بوکوه بلندده اوچ بیک عدد اکرک یعنی سایه یعنی قیون اوغلی راردر دیر لر . صرپ ، بلغار و وینق چوبانلری واردرکه هربری باشدرده قراوانه‌سنه بکزر دراز قد آدملدر . بونلرک اوبالزنده سود ، قایماق ، یغورت کوله‌مز ، هوش ، تره یاغیله پشمش بظلمه ، دامزرها ، ضررما ، قانق ، تلمه بینیری ، آغز ، اکر ، اویقو ، ایران ، یایق ، پش ، قتمرجه ، پوغاچه ، آزمه و یازمه مثالی طعاملری و سائر یوروکره

سکتواری کورسون . بوزم قورومزده قیردینی اغاجدن سکتوار کولنه اغاج دولدورسک . فتح ایدن بولنور ، قلبنی آنده براقسون ، بعده بزمله آدم باغی وروسنده کوروشسون وباریشسون . یوقسه بز بوقوروده آنکله کورشمه یز . ان شاء الله ، الله آسان ایده . بزدن اکا سلام سویله ! « دیونیجه رموز پرکنوز کلمات ایله ابوالسعودی سلیمان خانه کوندیریر . سلیمان خان ، اوغازی نکتهدان ایدر : « های منلا ، الله اعلم بز سکتواره امک چکوب » کولنه آغاج دولدورسون فتح ایدن بولونور » دن آکلاشدینی اوزره فتح ایدمه جکوز . « قلبنی آنده براقسون » دیدیکی آنده مرحوم اوله جغمزه اشارتدر . عزیز ایله آخرتده کوروشوروز » دیه وافر اندیشه خامه دوشر . همان اول ساعت اول قورونی بالی افندی به تملیک ایدوب خط شریف وحدود نامه تحریر ایدرک براقیر ، آندن قطع منازل ایدرک سکتواره کیدر ، همان محاصره ایدوب طاغ وطاشک درخت عظیملرینی قیروب ، بالی افندی قوروسندن کتوردیکی اغاجلرله برلکده سکتوار خلیجنه دوکدروب کولی لب بر لب ایدر . قلعه‌ی دخی فتح ایتک صددنده ایکن مرض زخیردن مرحوم اولوب اوقرنک آصف پریضایی اولان صوقولای قوجه محمدپاشا قلب سلیمان خانی زمینه بطریق الامانه دفن ایدوب نعش شریفی طوزلیه رق پنهان ایدر . بو حالدن عسکرک اصلا خبر و آکاهاری اولیوب وزیر صاحب تدبیرک رأی وتدبیریه خواه ناخواه سکتوار قلعه‌سه کل اوزرندن یوروش ایدیلوب جبراً وقهراً مجارلردن قامه ضبط ایدیلور . اول آن اردل دیارنده پرتو پاشا دخی کوله قلعه‌سنی فتح ایدر . حالا « سلیمان خانک اولوسی کوله وسکتوار قلعه‌لرینی فتح ایتمشدر » دیو السنه ناسده دأردر . سلیمان خانک وفاتی بو عزیز بالی افندی دخی فوروسنده « سلیمان خان ایله کوروشمکه عهد ایتمشک . ای اخوان وفا ، آنلر کیتدیلر . بزده آنلر ایله کوروشمکه کیده‌لم . ابتدا بانانک قدرت صویله چیمه‌لم . صوکره » دیونیجه کشف آمیز سوزلر سویلیوب فقراسیله دخی وداع ایدرک روحی تسلیم ایدر . قوروسی ایچنده مدفوندر . بعده سایم نانی الغار ایله سکتواره واروب آندن بلغراد کلوب جلوس ایدر . صوکره بوصوفیه

اوج آسمانه سرچکمش ، سر آمد چنار ، میشه ، قواق ، عرعر آغا جلیله
 دو نامشدر. مثلی مکر بوسنه دیارنده راونه داغلرنده ، چپر نه یایالارنده اوله .
 بوقورونک هر طرفدن عیون جاریه جریان ایدوب هر درخت بیدسر نکونک ظل
 حمایه سنده نیجه عشاق و مشتاقان وزوار ذوق و صفا ایدوب طاعت و عبادات سبحان
 ایدر لر. (بالی افندی صخره سی مسیره سی) ینه بو خیابان ایچره بر صومعه و معبددر.
 درخت عظیم لرك کثرتندن بر شجره نك برك وباری و فرتدن بورایه اقتاب
 عالمتابك ناب و توانی تأثیر ایتمز . بویله بر خیابان سایه دارده بر مدور قیا
 واردر . حضرت عزیز مکر م بالی افدینک اول قیا اوزرنده طاعات و عبادات
 ایتدیکی سجده یرنده رأس مبارک لرینک طاشه تأثیر ایتدیکی محل نمایاندر .
 مطر رحمت اول سنک خاراده کی رأس شریفی چوقورینه طولوب جمله و حوش
 و طیور آندن نوش ایدوب دفع عطش ایدر لر . بوده عبرت ما بر مسیره کاهددر.
 اکا قریب (مصطفیٰ سلیمان خان مسیره سی) وار . بالذات سلیمان خان آلمان
 دیارنده سکتوار غزاسنه توجه ایتدکارنده بالی افندی حضرتلری حیاته
 اولغله عزیز مر قومه بولوشمق ایچون قوروسنه کلوب او قدر بیک عسکریله
 قونوب مکث ایدر . بالی افندی عزیز بونی استماع ایدوب ایدر : « سلیمان خان
 غریب شیدر که قرق سکز بیلدر جهاد غزا ایدوب جهاد اکبر ایتدی . نیجه
 یوز بیک مخلوق و خدای او رکودوب شمدی بزم حمایه مزده اولان قورومزی
 آخر سنه سنده قیرمغه می کلدی ؟ » دیه سجاده سنی آلوب طاغلر ایچره فرار
 ایدر . بو وجهله سلیمان خانه عزیز ایله بولوشمق میسر اولیبوب همان
 شیخ الاسلام ابوالسعود افندی بی تبدیل قیافت عزیزدن مدد طلبنه نیجه
 هدایا ایله کوندریر . ابوالسعود افندی عزیزه وار نیجه همان عزیز کشف
 کرامات ایدرک « خواجه ظاهر ابوالسعود ! صفا کلدک ، شرع رسوله پک
 خدمت ایله برابر طریق باطنی دخی الدن قومیوب برابر ترازو کبی طوت ! »
 دیر . همان ابوالسعود افندی دامننی پوس ایدمجه عزیز « بر خوردار اوله سک
 منلا ، الی آخر الدوران تألیف کله ، اولا دوانسابکه اجل مسما کده مؤبد
 اوله سک . سلیمان خان آخرت پادشاهلغمی ایسته یور ؟ هله وارسون ،

بوقورو باغلرندہ نیچہ یوز عدد بیمنت مسیردلر واردر . اما توصیفی مشکلدرد . (لورنہ مسیرہ سی) صوفیہ صحراسنہ ناظر وطوش داغی دامندہ جہانما برتاشا گاہ لطیفدر . اکا یاریم ساعت قدر قریب (کنعان پاشا چفتلکی مسیرہ سی) واردر . خیابان وچنکلسستان ایچرہ تکیہ مثال بر سرایدر . بوکا قریب ینہ ویطوش طاغی دامندہ اشقر نہری کنارندہ بر چمن زار بردہ (اورنجک ایلیجہ سی) واردر . بودہ خاصہ لی بر ایلیجہ در . اما بناسی اول قدر مکلف دکلدرد . زمان قدیمہ سلاطین عثمانیہ دن غازی خداوندکار اوزرینہ مفید و مختصر برقبہ بنا ایتدیر . مشدر . یتش دردہ دوا برحمہ کرمادرکہ جمیع دیارلردن تقریس زحمتہ وکونا کون صیزیلرہ مبتلا اولان صاحب عذر علیل کمنسہ لکلوب ایلیجہ سنہ کیر وچامورندن وجع اولان یرلرہ سورورلر ، بامر حکیم قدیر آفاق بولوب تندرست اولورلر . خصوصاً شہر اعینانلری ماہ تموزدہ سور وخیمہ لریاہ کیدوب برہفتہ آندہ بانا فصلی ایدوب تازہ جان بولورلر . مشہور آفاق برکرماب خالق رزاقدر . صوفیہ شہرینک جانب غربندہ ییاریم ساعت بدمدہ (ایلیجہ مسیرہ سی) بر مرتفع زمین جہانمادہ (الشیخ اسحق افندی بن الشیخ قطب آفاق بالی افندی زادہ چفتلکی) وارکہ بودہ اکا متصل بر ایلیجہ در . اوزرندہ سر آمد برقبہ سی وار . جامکانی یوقدر . لکن غایۃ الغایہ شدت حار اوزرہ مخلوق اولوب دکہ آدم کیرمکہ تحمل ایدہ مزلر . حتی ایچندہ قیون کلہ سی ویاجا اوتزلر . یومورطہ یی خود اولی بالطریق طبخ ایدر . غایت اصیدر اما ذات الجنبہ مبتلا اولانلر کیروب وجع صدی ، برقان وخفقان ذات الجنبی دفع ایدر . خاصہ کثیرہ سی مشاہدہ اولنمش برکرمابدر . اکا قریب قریۃ بالی افندی جوارندہ (بالی افندی کرمابی مسیرہ سی) وار . بودہ بردہ کنارندہ بر آچہ جق قبہ جک ایچرہ معتدل بر بانادر . صوبندہ کوکورد رایجہ سی واردر . بوکا یقین قرادہ ساکن اولان بانسار ، وینق ، صرب طائفہ سی کیروب فرنکی زحمتدن ، جذام مرضدن اکلہ وشیر نیچہ دن خلاص اولورلر . غایت مجربدر . اکا قریب (بالی افندی قوروسی مسیرہ سی) وار . ویطوش طاغنک اتکندہ بر خیابان واورمانستاندرکہ اوق اورسہ کچمز ؛ قورشون آتسہ ک ایشلہ من .

فیچیلرینی صریقلره کچروب اول آب مسخون قدرتدن دولیره رق جمله موتانی آنکه غسل ایدرلر. اول قدر صابون کوپوردرکه کویاوان دریاسیدر. دیکر عادت — هراعیان خانهسند اقل مایکون بشر، اوزر بلغار و وونیق قزلندن خداملر واردر. آنلره بوشهرلرده «اورفنه» یعنی خدمتکار دیرلر. اما غیری دیارده اورفنه دیو فاحشهیه دیرلر. بونلر بوشهرک مقبوله جواریلری شکلندهدر. چارشی و بازارده و شهر خانهلرنده یوز آچیق، بین الناس خدمت ایدرلر. هر خدمته جان و باش ایله مستعددرلر. بوشهرده قدیمدن بری بویله اوله کلشدر. اما بانایه کیجه کیمه لری غایت قیحدر. مذکور بانا ایلیجه لری مرحوم شهید و شهید قوجه خداوندکار برنجی مراد غازینک بناسیدر. بوبانا سببیه قوجه صوفیه شهرنده آنجق ایکی حمام واردر. هرکس مجاناً بانایه کیدرلر. اعیان ولایتک تقریری اوزره درون شهرده کی سرایلرنده یتمش قدر سرای حاملری ده واردر.

مسیره لری — صوفیه نك جوانب اربعه سنده یکر می بر قدر نفر جگه لار واردر. ویطوش طاعی ایله صوفیه اراسنده (قورو باغلی مسیره سی) روم و عرب و عجمده قونیه شهرینک مرامی، ملاطیه شهرینک اصپوزوسی، آدالیه نك اصطنازی، روم سرحدنده پجوی سرم شهرینک باروت خانه سی، بوسنه سراینک مولوخیخانه سی مشهور نفر جگه لاردر. اما بوضوفیه نك قورو باغلی مسیره گاه بر قورودرکه درخت کونا کوننک بر قوروسی یوقدر. جمله سی سبز کون شجره طیه لردر. بهار ایامنده بوباغله آدم کیرسه کونا کون ازهارینک رواج طیه سندن آدمک دماغی معطر اولور. از جمله وشنه شکوفه سی جهانی طوتوب روی زمین برک شکوفه ایله مستور اولور. (لالا پاشا مسیره سی) بوده قورو باغلرنده برارم ذات العماددر. (احمد بی جان مسیره سی) زمان قدیمده آبادان برتکیه ایتمش. حالا باغلی قالمش. کلیولیلی یازیجی زاده احمد بیجان بونده ساکن ایدی. بیجان اولان عاشق بوتفر جگه لده تازه جان بولور. بوده قورو باغلرندهدر. (احمد خواجه مسیره سی) بوده قورو باغلرنده بر آرامگاه فرحزادرکه غم و غصه و اندوه ایله واران آنده فرخ کسب ایدر.

غریب تماشادر . بوقهٔ عظیمك اورته سنده بر حوض عظیم واردرکه آدم قدنده عشرآ فی عشر اولوب پاك ومسخن صو ایله لب برلدره . داراً مادارنده آلتیشر قدمه نردبانلری وار . آرسالن کله لرندن آب حیات صوینی جریان ایدوب حوضه ریزان اولور . غایت آجیدر . بوکر مابده بای وکدا بردر . پیشتالک وارسه سماجی به بر آچه ویرمه دن چیقارسک ، مکر انوابکی حفظ ایدنه بر پنس ویره سک . زیرا چاپور عسکری کبی بی حساب اجناس حشرات و مخلوقات کلوب کیتمه ده در . پیشتالک یوق ایسه سماجیدن پیشمال آلوب صابون سورونورسک ، ایکی آچه ویررسک . بعضاً شهر اعیانی شب یلدالرده یتمش ، سکسان عدد یاران ، پیر وجوان خلوت ایدوب نیجه یوز شمع کافوریلر چراغان ایدرک عالم اغیساردن یخبر اولور و تا صباحه قدر جان وجانان صحبتلری ایدرلر .

معتاد اهالی صوفیه — صاحب طبع اولان کسه لر پاك دستیلر ایله بویانا صویندن دولدیروب سرما اوانجه نوش ایدرلر . زیرا آب حیاتدن نشان ویرر . جمیع ایلیجه لرك صولری کورکورد و یازرنیخ قوقوب کوشک رنگ روینی تغییر ایدر . اما بونده اصلاً و قطعاً اوپله رایحه . . . فلان ، تغییر رنگ ایتمک یوقدر . التون وکوشه غایه الغایه جلا ویروب براق ایدر . بونی یدی کون نوش ایدن ، غسل ایدن جذام ، برص ، قبا ، جرب ، برقان ، خفقان ، داء الثعلبدن بحکمت حکیم مطلق خلاص اولور . هر بار نوش ایدن اسپهالدن وذات الجنبدن ، ریج ، بواصیردن رها بولور . حمای محرقيه مبتلا اولان برقاج کره بورایه کیرسه شفا بولور . اما بویانایه کیرمه نك ده شرطی واردر . صوفیه قیشلی برشهردر ، ایلیجه ده چوق طوروب طشره جامکانده دخی چوق طورونجه اوقیشلقده انسان شفا کانی آنجق عدم دیارنده بولور . ایلك شرط بودرکه هر حامدن ، علی الخصوص بوکر مابدن چیقنجه علی الفور قیص وسراویل وئیابی کیمک کرک .

دیگر برعادتلری — بوشهرده مرد وزناندن فرد آفریده مرحوم اولسه اول آن طرف وقفدن هر محله نك سقالری « چلا » تعیر ایتدکلری بال

عمارتلرندن قوجه محمد پاشا عمارتی مشهور اولوب شب وروز بای وکدایه
آچقدر .

حماملی (عمارت حمامی) قوجه محمد پاشانکدر . آب وهواسی
وبساطلری پاکدر .

درستایش کرماب شهرصوفیه — بودیاردده ایلیجهیه «بانا» دیرلر . صرپیلر
(کوسنجه) دیرک . بش عدد ایلیجهسی واردر . (عورتلر ایلیجهسی) بامر
خدا عورتلره نافعدر . رجال مقولهسی کیرسه صاحبی ، صقالی دوکولوب ظام
طازلاق اولور . نسا طائفهسی کیرسه مولرینی دوکوب لثم وشحم صاحبی
اولور . (کفره باناسی) نصاری عورتلرینکدر . (روم ولاتین باناسی) بلغار ،
روم ، لاتین اقوامی بوراده ایلیجهیه کیرلر . دردنجیسی (یهودیلر باناسی) در .
آنلردن غیری ملتیر بورایه کیرمکه اکراه ایدرلر . بودرت ایلیجهنک هر
برینک برر خاصه لری واردر . اما جملهسی مکلف وکارکیر بنا دکدر .
حوضلری طاشوب آیاقلری دباغلر ایچندن جریان ایدر ، ایچنده دباغلر شب
وروز دباغت ایدرلر .

بشنجی ایلیجه تا شهرک عین الفعلنده واقع اولوب برقبه عظیم جامکانی
واردر . بیک عدد آدم آلور ، اورته سننده حوض وشادروانی وار . آندن
ایجری برقبه عظیمی وارکه آدم ایچنده بر برینی کوجه تشخیص ایدر .
قبه نک چوره سننده التی عدد کمر واردر . هرکمر آلتنده برر حنفی قورنه سی
اولوب قول قالینلغنده صولری جریان ایتمه ده در . ایکی خلوتی وار ،
برینه « آق خلوت » دیرلر . بر قورنه سننده بر قورباغی رسمی وار .
اکه اشارتدرکه « سن بنی آدمسک ، قورباغی کبی صوده چوق طورمه »
خلوت غایت روشن وبیاض مرمر خاصلرایله دوشه لی اولدیغندن آق خلوت
دیمشلدردر . برینه ده « قره خلوت » دیرلر حقا که بردار ظلما تدر . بر قورنه یه ده
« دیکر قورنه » دیرلر ؛ حوض کیرک صول جانبنده در . قورنه یه بعید دیوارده
بردلیک واردر . اول دلیکه بر آدم پارماغنی صوقسه ده اول دلیکه اوفله سه
اول دلیکک صوبی آتماز اولور ، پارماغنی چکوبده اوفله سه آتغه باشلار ،

طولاسی عیان ویسندر . (منلا افندی جامی) بانا باشی نام محل ازدحامدہ اولغلہ صبح و مساجد جماعتدن خالی دکلدرد . چارکوشہ دیوار اوزرہ برقبہ عالیدر ، اما خیلی بیوک جامعدر . جملہ قورشون اوتورلیدر . کبار علمادن بر واعظی وار ، بونک دخی منارہسی غایت مصنع اولوب صوفیہ ایچندہ بی بدلدر . (اسکی سیاوش پاشا جامی) سلیمان خان وزراستنددر . بوراسی ماتقدم کلیسا ایمش . قورشونلی ، بر منارہلی مرتفع برزمیندہ واقع اواش برجامعدر . (دقتدار جامی) جماعت کثیرہ یہ مالکدرد . پاشا سرانی اوکندہ (چلی جامی) ، (شفتا - لیلی جامی) جماعت فراوانتری وار قورشونلی جامعلر بونلدرکہ ہپسندہ صلات جمعہ ادا اولنور . بوندن ماعدا شہرک چورہسندہ بانچہلر ایچندہ قامش نیچہ یوز جامع ومدرسہ ، خان وحمام ، مساجد وتکیہلر اولوب میناندہ بی جماعت قالمشلر و صرہسیلہ خراب اولمشلردر .

مدرسہلری — (مدرسہ قوجہ محمد پاشا) عمارتی دہ وار . قبہلری رصاص نیلکون ایلہ مستوردرد . درس عام و طلبہلرینک لہیہ وشمعیہ ووظیفہ معینہلری واردرد . بہر یوم طعاملری دائمدر . (محمود پاشا مدرسہسی) قرق عدد دارالتعالم و مکتب صیانی واردرد . سیلدرندن سراجخانہ باشندہ دمیر پنجرہلی (محمود پاشا سبیلی) ندن ماہ تموزدہ یخپارہلی آب حیات بذل ایدرلر . بانا باشندہ (منلا سبیلی) دہ مشہوردرد .

جملہ (۱۰۸۶) عدد دکانی واردرد . متین وکارگیر قباب ایلہ مزین بر بدستانی وار . جملہ ذی قیمت متاع آندہ بولنور . سراجلر چارشیمی ، خفافلر بازاری ، قیوچیلری غایت مزینسدر . دباغ و عطارلری غایت چوقدر . خان وکار بانسرایلری — (بانا باشی خانی) ، (عمارت خانی) قوجہ محمد پاشانک حسبی کار بانسرایدردکہ یوز طاولہ آت آلور ، (سیاوش پاشا خانی) بش بیک آت آلور کار بانسرای عظیمدر . (اسکی خان) ، (محمود پاشا خانی) ، (طاهل بازاری خانی) ، سراہہ متصل (کوچک خان) ، بدستان مقابلسندہ (بیوک خان) ، (چوقہجیلر خانی) ، (یہودیلر خانی) ، (دیگر یہودیلر خانی) بونلر ہپ قورشون اورتولیدر .

بو حجرهٔ مصنعك روزنلری شاه راهه وچلی جامعنه ناظر در. (شہزادہ چاہی سرانی) بیوک بر سرايدر . یعقوب آغا سرانی ، قوجه محمد آغا سرانی ، قوجه پلنك یعقوب چاوش سرانی ، منلا سرانی ، غنائی اقدی سرانی ، دورغانلی آغا سرانی و سائرہ در .

جامعلری — قدیمی (کل جامعی) زمان قدیمده دیر عظیم ایمش . قہسی ، موزون بر منارہسی وار . (قوجه محمود پاشا جامعی) طولاً و عرضاً ایکی یوز آیاقدر . جملہ اون سکز عدد قہدر . بوشہردہ بوندن بیوک معبد قدیم یوقدر . ایکی باب سعادتلی وار ، جانب یمیندہ منارہ دیندہ بر قہوسی ، بردہ قبلہ قہوسی وار ؛ بری مسدوددر . طوغلہدن بر موزون و سرآمد منارہسی وارددر . حرمی خیلی واسعددر . محرابی اوکنده بر باغ ارحمی وار . حرمک جوانب ثلاثہسی آلچاق دیواردر . درت قہوسی وار . بوجامع پرنور سراسر رصاص نیلکون ایلہ مستورددر . کبار اولیاء اللہدن (شعبان اقدی) نامندہ پیر فانی بر امامی وارددی . حتی منبردہ خطبہ تلاوت ایدرکن (وعلی - الامامین الہمامین) محلنہ کلدکدہ نوم غلبہ ایدوب خوابدہ ایکن عمامہسی منبردن آشاغی یووارلانوب خوابدن بیدار اولنجه « آلیویریک ، شو امامک عمامہسی » دیوب ینہ (کاظمین السعیدین الشہیدین) دیوب خطبہ تلاوتنہ باشلا رکن بر آدم امامک عمامہسی منبرہ چیقاروب خطبہ ویریرکن حریف ظریف ظرافتہ اینہ میوب منبردن آشاغی تکرانوب دوشدی . ایرتسی کون امام گیری جامعہ کلیوب آخرتہ دوشدی . رحمة اللہ علیہ . اول کون جامعہدہ جملہ جماعت خندہ کنان اولغسلہ خطیب ہان حجابندن اولمشدر صانیرم . اللہ اعلم . (قوجه درویش محمد پاشا جامعی) سلیمان خان وزرا - سندندر . بوکا « عمارت جامعی » دیرلر ؛ بر عبادتگاہ روشندر . سلاطین جامعی کبی عالی بر قہسی وار . اندرون و بیرونی غایت مصنعدر . غایت واسع حرمی اولوب جملہ عمود اوزرہ اولان قباب عبرتموزلری رصاص نیلکون ایلہ مستورددر . اما منارۂ سرآمدی قتی اعلا و موزوندر . بوجامع پرنوار سلیمان خانک معماری قوجه سنانک کاریدرکہ وزرا جامعلرندن بو عبادتگاہدہ او معمار شہرک ید

قره دکزده قازاق چیقدیغندن سلستره وحوالیسی روم ایلی ایالتندن افراز ایدیلوب اوزی ایالتی نامیله باشلوجه وزارت اولدی . موره سنجانچی دخی (فرنکلر آق دکز یالیرینی استیلا ایتسون ایچون) آیریجه ایالت اولدی . فقطینه روم ایلی ایالتی غایت بیوک اولوب آنجق بش آیده دور اولنور . صوفیه شهرینک حاکمیری — اولا حاکم شرع محمدی اولوب بش یوز آقچه پایه‌سیله سنجانقلی ، عالی ، یکیکچری چوقه‌دارلی ، درگاه عالی قوجیلرندن محضر باشیلی شریف مولویتدر . تحت حکومتنده کی قرا وبلداندن قاضیسنه سنوی یکرمی کیسه حاصلی اولور . پاشاسنه بروجه عدالت یوزبیک غروش اولور . اوچنجی حاکمی شیخ الاسلام یعنی مفتیدر .

دردنجی حاکمی نقیب الاشرافدر . بشنجی نائی آباق نائیدر . آلتنجی حاکمی سپاه کتخدایریدر . یدنجی ضابطی یکیکچری ، طوپچی وجبه‌لری ضبط ایدن یکیکچری سرداریدر . سکزنجی حاکمی شهر محتسبیدر . طقوزنجی ضابطی پاشا وویواده‌سیدر . اوننجی حاکمی شهر کتخداسیدر . اون برنجی ضابطی باجداردر . اون ایکنجی ضابطی خراجیدر . بوجه ضابطله حاکم پاشادر .

عمارات شهر صوفیه — صوفیه حیراسنک جنوبنده ویطوش طاغنک اتکنده قورد باغلی نام « ارم ذات‌العماد » ک آشایسنده بردوز قضاده واقع اولمش بر بلده معظمدر . باطی و شمال طرفی بر صحرای محصولدار کل وکاستان ، معمور و آبادان فضای اهتاند . قریه قریه یه چیتلمش بلداندر . باشلیجه محله‌لری — بانا محله‌سی ، چلی محله‌سی ، کل جامعی محله‌سی ، محمود پاشا محله‌سی ، پاشا محله‌سی ، سیاوش پاشا محله‌سی ، عمارت محله‌سی وسأه‌در . (پاشا سرانی) ویطوشه ناظر بر هوادار و مزین سراید . واسع میداننده جرید سلاحشورلنی اولور ، آت میداندر . دیوانخانه دن ماعدا فوقانی و تحتانی یتمش عدد غلمان حجره‌لری آراسته ، کیلار و مطبخ و حمام ایله پیراسته‌در . پاشا اوطه‌سنک تاریخیدر :

کوروب آمانی آنک دبدم تاریخی اولدم تعالی‌الله اولوب طاق بلندی آسمان آسا

سنجاق واردرد . حین غزاده اوچ بیک کنزیده عسکری اولور . صاغ قول ، صول قول بکلری تعبیر اولسان ایکی حاکم جمله روم ایلی زاعم و تیمار جیلرینه والای بکلرینه حکم ایدوب مترسه وغیری مصلحته عسکر قوللانورلر . سکز عدد یوروک بکلرینک عسکرلرینه طوپ کشا جاموسلرله طوپ چکدیروب طوپ چیتلری اوردومق اقتضا ایدرسه یوروکلره اوردورلر . جنکده دخی حکم بونلرکدر . روم ایلی وزیر دکل ، سعادتلو پادشاه بیله بونلرک ایشنه قاریشماز . زیرا بونلر جنک اری اولوب شب وروز آتشین ایچره جان وباش ویرلر . روم ایلی ایالتنده اولان سنجاقلر : کوستنجه سنجاغی ، اسکندریه سنجاغی ، ترحاله سنجاغی ، اوخری سنجاغی ، اولونیا سنجاغی ، یانیه سنجاغی ، الاجه حصار سنجاغی ، پرزرین سنجاغی ، وولچترین سنجاغی ، چرمه سنجاغی ، حاصلی اون الی سنجاقدر . قرق بیک عسکری اولور ، اوچ بیکده پاشا عسکری وار ، طقوز بیکده یوروکلردن کلیر . جمله سی (۵۲۰۰۰) عسکر اولور . حتی روان سفرینه مأمور اولان روم ایلی ایالتنه متصرف جانبولاد زاده مصطفی پاشانک (۵۳۰۰۰) عسکرله کیدوب استانبولده اوق میداننده مکک ایدرک بشکطاشدن اسکداره یتش پاره آت کیمسیله قرق کونده عبور ایتدیکی قیودده مصر حدر .

ایالت روم ایلیده (۷۰۰) قاپلان پوستی یدک آت چکیلورمش . ینه مراد خان رابع دورنده بیرام پاشا روم ایلی والیسی ایکن دردست یوقلاماسی اولوب جبهیلرله بوقدر عسکر بولندیغی ثابت اولمشدر .

سلیمان خان دخی انکوروش سفرلرینه یوروپوش ایتدکده اناطولیدن روم ایلنه اصلا عسکر کچیرمز ایش . ساده مهاج غزاسنده اناطولی و مرعش و قره مان ایالتلری عسکرینی کچیرمشدر . سائر زمانلرده ینه روم ایلی عسکری روم ایلنه ، اناطولی عسکری اناطولی به مأمور اولورلرمش . ایشته روم ایلی عسکری بومرتبه کثرتلیدر . آرتق بوسنه ، بودین ، ارکری ، طمشوار ایالتلری اکا قیاس اوانه . قانون سلیمان خان اوزره مور ، سلستره ، اینه بولی ، آق کرمان ، ودین ، اوزو بندر سنجاقلری روم ایلی ایالتندن ایدی . صوکره

ساكن اولوب روم ايلي ديارينه پاي تخت وزرا اولمق اچون فتح ايلديكى ديارلرى بوشهره ايلت قيد و تحري ر ايلدى .

بعده سليمان خان دخى ملكت عثمانى نى تنظيم ايدوب تحري ر ايتدكده صوفيه شهرى روم ايلي ايلتنه سنجاق تختى اولدى . وزيرى سردار معظلمق ايله دفترخانه و عرض و تلخيص صاحبي دستور مكرم اولدى .

تا اول مرتبه مستقل ايدى كه استانبولك يدى قله دزدارى فوت اولسه روم اينلك وزيرندن عرض كلدجه دزدارلق كيسمه يه توجه اولتمازدى . حالا روم ايلي پاشاسنك خاصى اون بر كره يوز بيك آچه در (۱۰۱۰۰۰۰۰) . تيار دفتردارى ، دفتر كتخداسى ، صاغ قول وصول قول الای بكلرى ايكيشر طوغلو پايه لرياه حاكملردر . تيار دفتردارينك خاصى اللى ايكي بيك آچه در . بتون ايلتك قرق بيك پرسلاح و كزیده عسكرى اولور . روم ايلي ايلتنده سكر عدد يوروك بكلرى واردر :

اهتان بكي ، پلونه بكي ، نعل دوكن بكي ، ويزه بكي ، يانبولى بكي ، اوفچه بولى بكي ، قوجه بكي ، سلانيك بكي ، بوامرانك پاشايله سفره كيدوب اوچر طبل ، ايكيشر زورنا چالديره رق برر طوغ و برر بايراق طاشيمه لرى ، اوچر يوز جبهلى يوروك يكت كتورملرى قانون سليمان خاندنر . بونلك زعامتلىرى : اهتان بكي (۹۰۰) ، ويزه (۳۰۰) ، يانبولى (۵۳۵) ، تكفور طانغى (۶۰۰) ، اوفچه بولى (۴۰۰) ، قوجه (۴۰۰) ، سلانيك (۶۳۵) ، نعل دوكن (۳۳۵) در . برده قواله قبودانى زعامتى واردر . بهاسى (۴۰۴۱۲) ، آچه در . برده وويلوق بكي واردر كه بونك زعامت بهاسى (۵۴۵۳) آچه اولوب اوچ بيك معيتيله دردولتده امير آخور اغا خدمتده بولتوب كاغدخانه چايرنده اوچ آي پادشاهك آتلىنى بكلرلر .

روم ايلي دفتردارينك زعامتى (۵۲۰۰۰) آچه در . بونلك هپسنك جبهليلر ايله (۹۰۰۰) مسلح عسكرى اولور . اما قواله بكي درياده طغيان اولورسه اوچ پاره قدرغه سيله قبودان پاشا سفرينه كيدر .

صوفيه شهرى كه پاشا سنجاغيدر يالاکز بوسنجاقده اوچيوز يكرمى ايكي

نیجه دولتہ انتقال ایدوب بواطلس بوقلمونده صوفیه شهری کاه عمار وکاه خراب اولوب آخر هجرت نبونیک (۷۰۶) سنه سنده غازی خداوندکار وزراسندن (بالابان پاشا) دریا مثال عسکرله صوفیه بی محاصره ایدوب کامل یتیم کونده ارقه دن کلان امدادینی قیره رق ویره ایله ایچنده کیلری طشره چیقاروب قلعه بی ضبط ایدیوردی . جنکده لاتین قومنک اشهرلی امان ایله سوردن طشره چیقوب بالابان پاشانک خاکپاینه یوز سورهرک صوفیه ده بر جای قرار ایستدیلر . رجارلینک حیز قبوله واقع اولدیغی قلعه دروننده کی اقوام ساثره ایشیدوب امان ایله طشره چیقارق قونک مفتاحلری سرداره تسلیم ایدیلر . باغارلره شهرده یرکوستردی . روم ولازقه قومنه نیه بولی سنجاغنده کی بلونه قصبه سنده یرکوستردی . بووجهله صلح طریقیه قله فتح ایدلمش ایکن کیروده قالان صربیلر قلعه نیک یرمی یدی قله سنی سد ایدوب جنکده آهنگ ایستدیلر . بالابان پاشا غزات مسلمینه « قوماک ، قوردلرم » دیه اون برقولدن یوروش ایدرک قلعه نیک رخنده دار اولمش دیوارلرندن ایجری کیردکارنده طشره یه ویره ایله چیقان لازقه قومی کندیلرینه صوفیه ده یورد ویرلمدیکندن دلکیر اولوب غزاتک عقب رنج صربیلره امداد ایچون قلعه یه کیردیلر . فقط اولورده دندان تیغدن کچیریلوب قلعه فتح ایدیلره رک سردار معظم بالابان پاشا هدمنه باشلا یوب برج وبارولرینی قرق کونده زمین ایله برابر ایتدی . لاتین تارینخنک قولی اوزره بوقلعه استانبول قلعه سی جرمنده قرق یدی بیک آدیم محیطنده برسور عظیم ایش . بو حقیر آثار و تمللری دوران وسیران ایتدم . ویطوش طاغی دامنده قورڈ باغلی نام محله بالی افندی زیارتکاهی سمتنده ، یینه ویجه طرفنده ، حاجی قره مان کوی یولنده ، لوزنه بایرلرنده تا ایسقر نهری کنارنده ، کنعان پاشا چیقتلکی یرنده عظیم قلعه اساسلری ظاهر و باهر اولوب جمله صوفیه خاقلنک معلومیدر . یرمی یدی قپوسی ، بیک یدی یوز قله سی ، یتیم بیک دندان و بدنی ، یدی یوز عدد مطلقاتی اولدینی ینوان تاریخنده مسطوردر .

شمدیکی صوفیه اسکی سورک کوشه سنده بر محله کیدر .

احوال شهر صوفیه — بعدالفتح غازی خداوندکار اوچ سنه بوشهرده

كوندردى . قليمون نام حكيم دخى ارض حاسانه كيدوب مصرده حضرت ادریس تعليميه بنا اولنان هرم طاغلىرى طوفانندن سهل خراب اولمغه قليمون معمور ايدوب آنده ساكن اولدى . صوكره مرحوم اولديغنده اهرام طاغنده دفن ايتدیلر . اوغلى مصرایم يرينه حكيم كير اولوب شهر فسطاسى بنا ايتدى . صوكره مصرایم مرحوم اولوب تيمش عدد اولادى قالدی . ايشته بونك اوغلارندن صرفيائيل ابتدا رومه كلوب دوران وسيران ايدرك، صوفيه اراضيسنك آب وهواسندن حظ ايدرك آنده ساكن اولوب اولاد وانسالى اوردهدى وتورهدى . صرفيائيلك صوفه نامندهكى اوغلى باباسى قدر معمر اولوب صوفيه خاكنده يوز پاره شهر وقلعه بنا ايتدى . صوكره بونك ديكر اولادلىرى هپ زمان پيغمبرلرينه معتقد اولوب اصلاشرك قوشماشلردر . لاتين تاريخلى تحرير وقايعه بوصوفه دن برى باشلر مشلر . زيرا صرپ طاشقه‌سى جنكاور ودلاور اولدقلرندن كمال معرفت ايله جهان آرا اوليوب دولتلى دخى آز امتداد ايتديكندن تاريخلى آز واوز فقط غايت صحیحدر . بوقرال اولنجه اولادى بربرينه دوشوب او ائنده بلغاريه لردن منائل كلوب صوفيه شهرينه مستولى اولوب اوچ يوز سنه حكومت ايدرك اورالى معمور ايتدى .

تا حضرت عيسى عصرنده (الينا) نام قرال استانبولى معمور ايدركن قلبه شهرنده (آى صوفيه) نام بر قز غايت نامدار اولوب باشنه عسكر جمع ايدرك صوفيه‌يى آلوب يوز اللى سنه حكيم سوردى . ويطوش طاغنده نيجه دفينه لر بولوب آنكه صوفيه شهرينى معمور ايتديكندن شهر صوفيه ديديلر . صوكره باباسى قزينك دخه كشا اولديغنى طويوب قزىنى استانبوله دعوت ايدرك بولديغى پاره ايله قرق ييلده اياصوفيه ديرينى معمور ايتديكى ايجون ديره اياصوفيه ديديلر .

بعده بوبانيه فوت اولوب يكي باشنده قاضيعسكر حامى دينندهكى عمود متهانك ذروءه عاليسنده بر مرمر صندوقه ايجره دفن ايتدیلر . مرمر صندوقه نك ايجى ييلان وچيان ايله لب برلب اولمش . خلاصه بوراسى نيجه دولتندن

کتخدای صدر عالی که اودر کوپریلی پاشای فرخنده لقا
ای فراقی بی بدل تاریخیدر چشمه صاف شمد پاشا
سنه ۱۰۷۰

بوربطه زیبا هنوز یوماً فیوماً معمور اولمدهدر. بلغار قزلری بازارلرنده
یونجاچه، شعیر وسائر امتعه صانارلر.

بورادن قالقوب جانب غربه دره وتپه لری کذر ایدرک (اورمانلی)
قریه سنه کلدک. صوفیه صحراننده مسلمان کوییدر؛ برجامعی وار. بو محله
صوفیه شهرینک جمله اعیان و اشرفانی پاشایه هدایا ایله استقباله چیقوب مسلم
ارغیلی احمد اغا عظیم بر ضیافت چکدی. پاشایه درت عدد مملوک، برطاوله
کیلان آت هدایا ویردی. بعده علی الصبح آلائی عظیم ایله روم ایلی ایالتنک
تخت و زراسی اولان صوفیه شهرینه دخول ایلدک. عظمت خدا پیر وکدا،
جوان و ارباب غنادن شاه راهده ال آچوب دعا ایده نک، قربانلر کسه نک حد
ویانی یوق ایدی. زیرا سلفمز سیاوش پاشا مهربدن معزول اولدقده مال
واملاکنی میری قبض ایتکله صوفیه شهرینه عربان کلدکده سهل ظلم و تعدی
ایتمش. پاشا افندمز صوفیه سراینه داخل اولنجه ینه مسلم احمد اغا دیوانخانه
عالیده ایکی بیک سخن طعام ممسک ضیافت ایدوب جمله اعیان ولایتی متعم
ایلدی. مسلمه بر سمور وسائر ارباب دیوانه قانونلری اوزره کونا کون خلعت
فاخره لر کیدیریلوب طبخانه لر اوریه رق عظیم وزنی اوزره دیوان آصف
برخیا اولوب بر قاج دعوی دکندی. دعا وثنالر ایله هرکس شادمان اولوب
«حمد خدا ملک وزیری کوردک» دیو مسرور کیتدیلر.

اوصاف تختگاه قدیم روم ایلی یعنی شهر صوفیه

بولده قدیمه حقدنه جمیع ملت مسیحیه مورخلری متفق علیه اولوب
صحتی اوزره شویله تحریر ایتشلردرکه: آدم و اب ثانی حضرت نوح نجی
طوفاندن نجات بولدقن صوکره یتمش عدد آدمندن هر برینی بر طرفه

بولور برکونہ قومدر، بشقہ لہجہ واصطلاحلری واردر. انشاءالله محلندہ. تحریر اولنور.

زیارتلری — غازی خداوندکار بوشمرده بر ناتار قبیلہ سی اسکان ایتدیکی ایچون شهره ناتار بازارجنی دیمشدر. (زیارت ناتار حسام)، (الشیخ محمد بن عمر حلوانی) صوفیوی بالی افندینک نظر کرده سیدر. ناتار بازارجنی صلہ لریدر. ینہ بوراده مقابر مسلمین ایچره پدرلری جوارنده مدفونلردر.

بورادن قالقہرق کاه مریج نہری کناریلہ، کاه قرا ایچره کیدیلوب دسپوت یایلاسی یولنی صول طرفزده براقہرق بی امان (اھتان) قصبہ سنہ کلدک.

اوصاف قصبہ اھتان — غازی خداوندکار عصرندہ لالا شاھین پاشا ایلہ بلغاردن صلح وعھد و امان آلدیغندن «عھد و امان» دن غلط اولمق اوزره «اھتان» دیمشدر. فتح ایلدکده ایچندہ کیلر صاقو قلعہ سنہ کیتدیلر. صوکرہ ینہ باغارلر کلوب تحصن ایتمسونلر ایچون حصاری بیقیلوب خاک ایلہ برابر ایدیلہرک سائر عمارتیلہ برابر ضمیمہ ملک اسلام قلمشدر. حالا روم ایلی ایلتندہ مقطوع القلم ومفروز القدم یوروک بکلرینک اوجاقلیغیدرکہ اطرافندہ اون اتی عدد معمور کویلری واردر. اون اتی پاره قریہ سی اھتان ایلہ برابر بکنہ خاص تحریر اولنمشدر. بوخاصلر ایلہ روم ایلی والیسنک لواسی آلتندہ طبلنی دوکدرک اوجیوز جبہ لی بیکیت ایلہ سفرہ اشر. یوز الی آچہلق شریف قضادر. قاضیسنہ سنوی اوج کیسہ حاصل اولور. کتخدایری، سرداری، محتسبی، وویواده سی، باجداری واردر. اوجاق بکیسی غازی میخال اوغللرینہ منسوبدر. جملہ بادھوا محصولی بکلر کدز. جملہ اتی یوز عدد خانہ سی اولوب کیمی تیختانی، کیمی فوقانی مفید ومختصر اولردر. جابجا باغ و باغچہلری وآب روان ودکرمانلری واردر. جامعلری، ایکی عدد تکیہ سی، برھامی، یوزمقداری چالاش بنا دکانی، اوج عدد خانی واردر. (بک بیوک خانی) قپوسی دیندہ کورجی محمد پاشا کتخداسنک بنا ایتدیکی چشمہ جان بخش وآب حیانتک تاریخیدر:

اوزرى افلاکه سرچکمش خشب قبه در. بوميدانک چوره سى او جاقمز ياز ميدانى صفه لريد. طشره حر مى دخى بياض طاش ايله دوشنمش بر ميدان معظمدرکه بش بيک آت آلير، کويا استانبولک آت ميدانيدر. بو حر مک تا اورته سنده مدور، عشرأ فى عشر بر حوض کيرى واردر. جميع اينده ورونده نك حيوانلرى بوندى صولانوب دفع عطش ايدرلر. حر مک بوجا- تبنده بر عظيم عمارت دارالضيفه سى وار. هپ شب وروز مسافرين اکر کفره فخره، اکر فسقه و ظلمه اوله، مادام که بونده ساکندر بعد المغرب جميع خداملر مطبخ کيکاو سندن هراوجاق باشنه برر باقر سيني ايچنده برر طاش بغدادى چوربه سى و آدم باشنه برر نانپاره و برر دانه شمع روغن، هرآت باشنه برر طوربه يم و يرلر. الى ماشاء الله صاحب الخيرات بويله جه وقف دائم ايلمش رحمة الله عليه. بعد العشا کاربان سرايک مهتر خانه سى چالنبوب دمير قپولرى سد ايدرلر. على الصباح ينه مهتر خانه چالنبوب يولجبلر آگاه و خيبر اولدقدن سوکره قپولرى آچارلر. بوکاربان سراى هرشب کونا کون جانلر ايله مملو بر خانه بينددر. خانک طشره حر منک شمال طرفى کوشه سنده تخته ايله مبنى بر ساعت قله سى واردر. اوقات خمسه و نصف الليلى هميشه اعلان ايدر. اما الله اعلم صاحب الخيراتى ابراهيم پاشا مقبول ايکن مقتول اولدقده بوخان ناتمام قالمشدر. زيرا دمير قپوسنک عتبه علياسى اوزره شوتاريخ وار:

دعالر ايله عطشان روحه باى ديدى تاريخ عائشه سلطان قلوب لله ماجارى

کرچه بر مغلق و اداسز و زندر، فقط بويله جه تحرير اولتمشدر. الحاصل روم و عجم و عربده، اسقاج، له وچه ديارلرنده قرق بيلديرکه سياح عالم، بويله قلعه مثال خان عظيم کورمدم. الى آخر الزمان خدا معمور و آبادان ايله.

بوشهرک آب و هواسى غايت شدت حار اوزره اولديغندن هواسى ثقيلجه در. گرم هوا اولغله اکثريا وسط الحال رجال و نسوانى بياض عبا فراجه کيرلر. اما صلحاي امتدن مظنه کرامدن کيمسه لرى واردر. ممدو- حاتندن شياق عباسى، يوروک احرامى مشهوردر. اکثريا خلقى يوروک طائفه سيدرکه تموزده دسپوط يابلاسنه چيقارلر. بونلر روم ابلى اياتنده

حکمنده در. ساده‌جه اسکی مراد خان ارقنک محصولی وقف اولوب متولسی
 ضبط ایدر. بو صحراده مریج نهرینک ارقلری واردر. هربری کویا حلب
 ویاقندیه قلعه‌لرینک خندقه بکزر. جمیع رعایا و برایا هر سنه مذکور ارقلری
 تطهیر ایدوب پرنج اکرلر. قراسی خلقی عنقا و مسروردر. سپاه کتخدایری،
 یکچیری سرداری، محتسب و صو باشیسی واردر. مفتی و نقیبی یوقدر.
 قصبه جمله اون اتی محله اولوب سکز یوز یتیش عدد فوقانی و تحتانی کیره میتلی.
 باغلی، باغچلی خانه‌لری واردر. شهره اوزرنده واقع پاک قصبه اولوب غایت
 امن و اماندر. یکریمی محراب معبدی وار، سکزلی صلات جمعه ادا اولتور.
 جامع زیبالدر. چارشی میداننده (الحاج جعفر اغا جامعی) قبله قپوسی
 اوزره تاریخی:

● کفتم این بیت واهیا تاریخ دلکش ودفرب شده این جا

سنه ۱۰۳۴

(کورجی محمد پاشا خزینه‌دار لغندن ناظر اغا جامعی) نوبنا برجامع رعنادر.
 جمله عمارتی قورشون ایله مستوردر. شهرک میداننده و بازار یرنده ازدحاملی
 برحمله بنا اولمشدر. یدی عدد مکتب صبیانی، ایکی یوز عدد دکانی، اوچ
 عدد حمام دلستانی، یدی عدد تکیه درویشانی، برعمارت دارالاطعامی، یدی
 عدد خان تجاری واردر.

اوصاف کاربان سرای مقبول ابراهیم پاشا وزیر سلطان سلیمان — درون
 شهرده بر قلعه معظمدرکه ایچنده ایکی بیک عدد دوه آلیر دوه لکی، اوچ
 بیک عدد آت آلیر اصطلب غنتریسی وار. اهل حرم اعیان و کبار ایچون
 یتیش، سکسان عدد خانه متعددلی حرم حجره‌لری وار. آینه و رونده وزرا،
 وکلا ساکن اولمق ایچون بشقه‌جه تحتانی و فوقانی، ایجلی، طیشلی قاعه‌لری
 واردر. بای وکدا مسافرین مخلوق خدا ایچون خان عظیمک طرفینده کی
 یان صفه‌لری اوزره کامل ایکی یوز اوچاقلی صفه‌لری واردر. دیوارنده
 آلات و سلاح آسه‌جق دمبر چنکاللری و آت قیدوبند ایده‌جک دمبر حلقه.
 لری وار. یازلق میداننه «گورچنلک» تعیر ایدرلر بر میدان عظیمدرکه

کون اولور . اما لذتده مصر دیارینک فرسکور ، منزله ، پرمبال ، دمیاط
پرنجندن زیاده صوتوروب غایت لذت و خوش ییسی اولور . جناب باری
بوصحرايه اوليه بر برکت ویره شد که استانبوله مصردن پرنج کلسه فله
پرنجی کفایت ایدر .

مسیره لری — جسرك قارشی طرفنده کی قصبه ده آل عثمان پادشاهنک
بیک قطار دوه آلیر آخورلری واردر . هربری بش یوز آدیم اوزرنده
اصطلب عنترلدر . ایچنده متعدد ساریبان خانهلری ، مطبخ و حماملری واردر .
اول طرفده عظیم حریبه میدانلرنده فله شهرینک فارس الخیل اولان جندی
وسلاحشور و سپاهیلری سلاحشوراق ایدوب عرض هنر ایدرلر . (بیکار
باشی مسیره سی) مجمع عارفا وکان ظریفاندر .

شهرک خانهلرینک پنجره لری هپ شمال جانبده کی فله سحراسنه ناظردر .
بو حقیق ساعت قله سنه جیقوب شهرک عمارستانی تماشای ایتدی کیمده اون طقوز
یرده قورشونلی بنا کوردم . غایت معمور معظم شهردر .

زیارتگاهلری — جسر باشنده (غازی شهاب الدین پاشا) جامنک حرمی
اوکنده بر قبه عالی ایچنده مدفوندر . (غازی خداوندکارک امامی بهلول
بافندی) آیرجه زیارتگاهدر .

بوشهردن قالقوب جسری عبور ایدرک جانب غربه کاه مریح کنارنجه ،
کاه معمور قرا ایچره کیدرک (تاتار بازارجی) قصبه سنه کلدک .

ستایش قصبه تاتار بازارجی — فله سحراسنک نهایت غریبسنده دسپوط
یایلاسی دامننه قریب بر صحرای محصولدارده واقع معمور بر قصبه در .
زمان قدیمده قریه جک ایدی . لکن سلیمان خان عصرنده المان بی امان
دیارلرینه سفر فراوان اولمغله بومحله عمارستان بنا اولنسی اولی کوریلوب
مشهور و مقبول ابراهیم پاشا صدر اعظم ایکن بوبلده دخی معمور ایدیلرک
قصبه اولمشدر . حالا روم ایلی ایاتی خاکنده فله ناظری حکمنده اوچ یوز
پایه سیله شریف قضادر . قاضیسنه سنوی بروجه عدالت یدی کیسه حاصلی
اولور . ناظره دخی قرق کیسه کلور . زیرا پرنج چلتکلکی جمله ناظرک تحت

عظیمه ایله مزین اولوب برسوق طویلدیر. تحت القلمه چارشیمی دخی معموردر. بالیق بازاری، بزازلر بازاری، غزازلر بازاری، عطارلر بازاری غایت معمورلردر. کارکیر بنالی، قوی قبولی معمور بر بدستانی وار. جمیع دیارک ذی قیمت ماللری آنده بولنور. برچارشی دخی قارشی واروشده واردرکه اوچوز دکانلیدر.

شهر غایت عظیم اولغله ایچمکه عیونی کفایت ایتیوب نیجه بیک بارکیر ماء طاهری مریح نهرندن طاشیبوب اهایله بلده استعمال ایله دفع عطش ایدرلر. اهل بلدی هپ اهل هوادر. فقط علماسی، مشایخ و خطباسی غایت چوقدر. هله قضات طائفه‌سی بی حد و حسابدر. علمای متبحریندن، شعرای نازک‌تریندن ارباب معارفی چوقدر. اعیانی سراپا ارباب خدمت اغواتدر. الوان چوقه لرله البسه فاخره کییوب رفتار ایدرلر. وسط الحال اولان اهل حرفی حالنه کوره اچیه، کوچیه، فقط پاکجه لباس کییرلر.

قلبه‌نک آثار عبرت‌ماسی — اولادرون شهرده «ساعت تپه‌سی» دیرلر برتپه واردر. آنک ذروه اعلاسنده اوج آسمانه سرچکمش مناره واری بر ساعت قله‌سی وار، آنده بر ساعت وار. وقت ظهرده ایکی نوبت اورور. مهیب بر صدا ویرر. صداسی قلبه‌نک شرق و غربنده بر قوناقلق یرده ایشیدیلور، تماشاگاه بر ساعت قله‌سیدر. مریح نه‌ری اوزرنده اوج یوز آدیم اوزونلقده اخشاب بر کوری واردرکه اوده عبرت‌مادر.

بو شهر اقلیم خامسک و سطنده اولوب باغ و باغچه‌سی و آق آچه‌سی غایت چوقدر. غایت کوزل کار یریدر. غزاز و ترزیلری استاد کامللردر. بیاض و سیاه، الوان ورقیق شیاق عباسی اولورکه صرف بودیاره مخصوصدر. عمارت دارالاطعاملرندن (شهاب‌الدین پاشا عمارتی) جسر باشنده اولوب جمیع آینده و رونده‌یه، مساکین و بای و کدایه شب و روز سفره بر جودی بی‌منت و مبدولدر. (اولو جامع عمارتی) کاهیجه ایشلر. امام‌لیله ره‌ضانده نعمتی دائمدر.

محصولاتی — شاهدانه، خاص، بیاض برنجی اولور، برنوعی ده احمر

اولو درگاهدر ، (امیر شیخ جامعی) معبدگاه هرگاهدر . بونلردن بشقه نیجه مساجدده وار . مدرسه لرنندن (قره کوز پاشا مدرسه سی) ، (شهاب الدین پاشا مدرسه سی) مشهوردر . یدی عدد دار القراسی واردر . اولو جامعه شیخ القراء (غزاز زاده) قرائت سبعة اوزره تلاوت قرآن ایتدیرر . (دار قراء جامع شهاب الدین پاشا) ده دخی یومی او قونور . یتش عدد مکتب معصوم پاکاری واردر . هر جامعه ، هر محله ده برر مکتب صبیان بولمتق مقرردر . جانب اوقافدن رأس سنه ده هر معصومه برر قات لباس ویریلور . اشانخی چارشوده کی (دده مکتبی) نك قپوسی اوزرنده کی تاریخدر :

روح قدسی قصد ایدوب تاریخ اکا دیدی تاریخن بکر (خیر جمیل)

سنه ۸۹۳

جمله اونبر عدد تکیه درویشان دلریشانی وار . هپسی ده خلوتی جلوتیدر . اکثر اهل حرفی کی سوداردر ، قادری ، کلشنی تکیه سی دخی وار . انجق مولویخانه سی یوقدر .

خانلری — چارشی ایچنده (زال پاشاخانی) ، (دده خانی) ، (شهاب الدین پاشا خانی) جوارنده کی کاربانسرای دخی آنکدر ، (اورته بازار خانی) ، (تحت القلعه خانی) جسرك قارشی باشنده (واروش خانی) اوچدر ، بونلر هپ قورشون اورتولودر .

حماملری — (خنکار حامی) قورشونلیدر ، بناسی غایت روشن اولوب آب و هواسی لطیفدر . مریچ نهری کنارنده (شهاب الدین پاشا حامی) خوش مادر . (تحت القلعه حامی) هر بار ازدحاملی حمام بنامدر . (چلبی قاضی حامی) ، (یکی حمام) ، (قاضی عسکر حامی) ، جسرك اوتنه باشنده (واروش حامی) چفته در . خاص وعامه مخصوص بوسکنز حمامدن ماعدا درون شهرده اعیان ولایتک یوز التمش بش قدر خصوصی سرای حماملری واردر .

چارشوسی — سکنز یوز سکسان دکاندر . جسر باشندن تا اولو جامعه وارنجه بیك اتمش آدیم طولنده برشهره عظیمدزکه سراپا بیوک طاشلرله طرز قدیم اوزره دوشه لیدر . بو طریق عامک طرفینی قات اندرقات دکا کین

یایلاسه چیقوب ایکی اوج ماه کسب هوا ایدر لر . اما شتا فصلنده بوشهرک لطافتنه و خلقتنک خوش صحبتنه دو یوم اولماز .

مخله‌ری — (۲۳) اسلام مخله‌سی ، (۷) عدد لاتین ، صرپ ، بلغار ، یهودی ، روم مخله‌سیدر . فرنک مخله‌سی یوقدر . ساده بر مخله یهودیسی وار . مخله‌رینک باشلیجه‌ری : ساعت مخله‌سی ، بوز تپه مخله‌سی ، جانباز تپه مخله‌سی ، سرای مخله‌سی ، نوبت مخله‌سی ، پوکار مخله‌سی ، کوزجی مخله‌سی ، واله‌لی مخله‌سی ، اسکی جامع مخله‌سی ، شهاب الدین مخله‌سی ، قارشلی قصبه مخله‌سی وسائر ددر . سکز بیگ التمش قدر سرای وغیری خانه‌ری واردر . قبله ناظری جاب محمد پاشا سرای مشهوردر .

جامع‌ری — الی اوج محراب عبادتگاه‌ی واردر: چارشلی ایچنده جماعت کثیره یه مالک (اولو جامع) ادرنه فاتحی غازی خداوندکار سلطان مرادخان اولکدر . کارکیر بنا بیوک قبله‌له آراسته و درون جامی ستون منتهالره پیراسته‌در . محراب و منبری کارقدیم اولغله اول قدر مصنع دکلددر . آویزه و مصلوباتی یوقدر . هان ساده کوزل و روحانیتلی بر جامع پرانواردر . دروازه‌ری اوزره تاریخ یازلامشدر . قبله قبوسنه الی قدم نردبان ایله عروج اولنور . برسر آمد مصنع مناره‌سی وار . جمله قبله‌ری رصاص نیلکون ایله مستوردر . اوقافی غایت عظیم اولوب ائمه و خطبا وسائر خدایم ممنوندر . جسر باشنده (شهاب الدین پاشا جامی) بودخی چارشلی ایچنده و ازدحام محلنده اولغله شب و روز جماعت کثیره دن خالی دکلددر . درون جامع غایت مصنعدر . محراب و منبری عبرت‌ای بوقلموندر . برنازک ، کاسی سبزکون ایله مینا ، سر آمد و بی‌همتا بر شرفه‌لی مناره‌سی وار . قبله قبوسی اوزره جلی خط ایله یازلمش تاریخی شودر: « تقبل یاقدیم الاحسان » . اولو جامعک حرمی یوق ایدی . بونک ایسه برنازک حرمی وار . قبله‌ری هپ قورشونلیدر . درون شهرده (یشیل اوغلی جامی) ، (عمارت جامی) روشن بنا و معموردر . (عبرقازی جامی) جدید و پر نوردر . (قورواغاسی جامی) بوده یکیدر . (جسر باشی جامی) جماعتی و افردر ، (دباغ‌لر ایچی جامی) مسیره‌در ، (اوغراش جامی)

چونکه یکچریسی ده فراواندر . یدنجی حاکی محتسب ، سکزنجیسی صوباشی ، طقوزنجیسی جسر باشنده باج دار ، اوننجی حاکی جسر باشنده کمرک امیندر . اون برنجی حاکی طرف پادشاهیدن خراجی اغادر . اون ایکنجی ضابطی قورو اغاسیدرکه پادشاه دوه لرینک چایر و علف زار و چنزارلینی و صید و شکار ایده جک خیابان اورمانلرینی حفظ و حراست ایدر . اون اوچنچی ضابطی شهر ایچنده آیاق نائیدرکه جمله سوق سلطانیده ترازو طوتوب بیع و شرا ایدنلره حا کدر . اون دردنچی حاکی کتخداسیدر . اما دزداری یوقدر . بویله بر سنواد معظم شهردر . بوقدر ناچی واردر . بلاد رومده اون عدد بندر شهرلرینک اولیکسیسی تخت ثانی اولان بلده ادرنهر . آندن شهر سلانیکدر . آندن شهر سروزدر . آندن یکیشهردر . آندن شهر صوفیهدر . آندن شهر عظیم بلغراد بهشت آبددر . آندن ستر اسلام قلعه بودیندر . آندن شهر معمور یوسنه سرایدر . آندن شهر عجیب قعه اسکوبدر . آندن بوفله شهریدرکه جمله دن شیرین وقوسندن غنیمت بر شهر معظمدرکه یومیه بیکلرجه یوکلر چورولور ، دنکلر باغلانور . تجار ابن تجار یریدر . کوندن کونه معمور اولمقدهدر . خدای معال الی انقراض الدوران دست آل عثمانیده عمار ایده .

اوصاف عمارستان شهرقله — فلبوز صحراسنک تا وسطنده مریج نهر عظیمنک جانب جنوبی ساحلنده چاکلی تپه ، بوزتپه ، جانباز تپه سی ، سرای تپه سی ، نوبت تپه سی ، ساعت تپه سی ، پوکار جق تپه سی ، کوزجی تپه سی ، والهلی تپه سی ناملریله مذکور طقوز عدد یومری ، یامری ، بوز ، بوزقیالی دره و تپه لر اراسنده و تپه لرک ذروه اعلا لرنده قات اندرقات بوی بوی اوزره کارکیر ، باغلی ، بانچه لی ، فوقانی ، تحتانی هپ قیزیل کیردمیت ایله مستور سرای عظیملر ایله بیوت رعنا لردر . لکن تپه لری هپ طوپراقمز ویا لچین قیادر ؛ هواسی شتایه میال اولوب فقط تموزده مذکور تپه لر اوزره آفتاب عالمتابک حرارتی تأثیر ایدنجه صیجاق قیادن شهر اراهه انتقال ایدوب درون شهر دوزخ اسفل مثال اولور . اهل طبع اولان اهالیسی اصطامانیته قصبه سنه دوسپوط

حقیر نمسه چاسارینه کیتدیکمده بوفله شهرینی چوق چوق صورتی و آنک
طماغلزنده اولان التون وکوش ودمیر وقورشون معدنلری بنم حکومتده
اولسه جهانگیر اولوردم دیه تأسفلر ایدوب جان ودلدن آه چکدی . شهر ،
نیجه ملوک انه کیره رک خداوندکارغازی بالذات ادرنه‌یی فتح ایتدکن صوکره
لاله شاهین پاشایی عسا کر بی پایان ایله فلبه اوزره سبسالار معظم تعیین ایتدی .
یدی یردن شهر محاصره ایدیلوب مریج نهرینه جسر لر احداث اولندی . جبراً
وقهراً شمشیر شاهین ایله فلبه قلعه‌سی فتح اولندی . کرچه کوچک قلعه‌در اما
اوزمانک محاصره‌سنه کوره صعب ایدی . حالا برقیوا اوزرنده نخمس الشكل سنک
بنا کهنه آباددر . قاعه شهرک اورته‌سنده اولمغله ایچنده عمارستاندن نشان یوقدر .
آنجق بعض مخزنلری و یغدا ی انبارلری واردر . ایچ ایل اولدیغندن جبه خانه
ونفرت لازم دکدر . آنجق عیدین مبارکینی اعلان ایچون ایکی شاهی طوی
واردر . فلبه ناظری محمد اغا طرفندن آتیلیر . معمور ایدلسه شیرین برقلعه
اولور . شهری قدیم اولوب روم ایلی ایالنده وصوفیه سنجاغنده در . حاکی
ناظریدر .

فلبه‌نک حا کله‌ری

اولا حاکم شرع رسول مینی بش یوز آچقه پایه‌سیله مولویتدر . تحت
حکومتده طقوز عدد ناحیه نائبلری حکم ایدر . درون شهرده اوچ نائبی وار .
اوچده مولویتدر . اوچ یوز آلمش پاره قصبه مثال خان ، جامع ، حمام ،
چارشو و بازارلی قراسندن منلایه سنوی قرق کیسه رومی حاصل اولور .
ایکینجی حاکی فلبه ناظریدر . ناظر ایکی یوز آدم ایله حکم و حکومت ایدر .
کندویه یوز کیسه حاصل اولور . اوچینجی حاکی شرع شریف طرفندن
شیخ الاسلامردر . دردنجی نقیب الاشرافدر . بشنجی حاکی عرفی سپاهی
کتخدایردر . زیرا بوشهر سپاه کانیدر . التنجی حاکی یکیچری سرداریدر .

ہوائیادہ برخیلی کلب دہا مرغہ صاریلوب بر عظیم عربدہ قوبہرق تماشاجی اہل بلد ہونلری بر بردن آیرہمدی . اول کون تکرار جناحی مجروح ومنقاری مکسور اولدی . اول زماندنبری دیشی کلبی قبضہ تصرفہ آلوب طورر . یانہ بر ارکک کلب کلک احتمالی یوقدر . « دیہ سقا قوشی حکایہسنی نقل ایدرکن آنی کوردمکہ قوش قنادینک سایاننی قالدیروب میدانہ برخیلی جولان ودوران ایتدی . کلب دخی سایہ جناحدن چیقوب برخیلی اسندی ، کریندی ، سوروندی . ہان بربر علی نام کیمسہ کوپکہ نان پاردرل و یروب کلب تناول ایدرکن سقا قوشی دخی قصابلر ایچرہ کیکلر بولوب کتیردی . کلب استخوانی دہ ییوب یاتدقدہ سقا قوشی قنادلرینی کشادہ ومنقارینی کچ قیلوب خوروس مشال مردانہلک ایدرک یتان کلبک اوزرینہ چیقوب چیقتلشدی . فقیر کلب اصلا شق شغہ ایدہ میوب رام اولدی . مکر ہرکون بویہ بش التی کرہ چیقتلشیرلر ایمش . عجیب سرطیعتدرکہ حقیر کندی تماشایتمشدر .

زیارتکاہ اسکی زغرہ — کوچک حمام اوکندہ (توخوم بابا) ، باغلر ایچندہ (دورحان بابا) . (طوغان ددہ) ، (قرہجہ احمد ددہ) ، دباغخانہ محلہسندہدر . شہرک یارم ساعت غربندہ احد اورن قریہسندہ (عبدالؤمن بابا) . بورادن جانب جنوبہ طوغری کیدوب (ارناودلر) قریہسنہ کلدک . ایکی یوزخانہلی ، باغلی بانچہلی معمور زعامت اولوب مسلمان وبلغار کوییدر . ینہ جانب جنوبہ کیدرک (ایکیزلر) قریہسنہ کلدک . معمور مسلمان کوییدر . زغرہ ناحیہسندہ زعامتدر . ینہ جنوبہ کیدرک (کوسہلی) قریہسنہ کلدک . سادہ مسلمان کوییدر . حاجی سلیمان نامندہ برصاحب خیرک جاہی ، تکیہسی ، شیخی واردر . بانغی ، بانچہسی وافردر . فلہ صحراسندہ بر قوری ایچندہ واقع اولمشدر . آندن ینہ جنوبہ کیدرک (اینہج) قریہسنہ کلدک . فلہ صحراسندہ معمور ومحصولدار کوییدر . بورادندہ جنوبہ حرکت ایدوب (فلہ) شہر شہرینہ واصل اولدق .

اوصاف شہر عظیم فلہ — بوکا (فلیوپول) دیرلر . پول شہردیمکدر .

اعتدال اوزرہ در . اہالیسنک نعمتاری فراوان و ہر خاندانندہ بر عین صفا روان و ریزان اولوب ہپسی محب صفا ، محب فقرا ، غریب دوست آدملردر . بوشہردہ اوچ کون اقامت ایدرک جانلریلہ جان صحبتی ایتدک .

ومن العجائب عبرتتہای خارق العادہ

بوشہردہ ساکن ایکن احبا و دوستاندن ارمغان و مسہاری زادہلر دیدیلرکہ :

« اولیاچلی ، بزم شہردہ عجیب بر تماشاگاہ وارکہ کورمکہ محتاجدر . قالق ، سنکہ سیر ایدہلم » حقیر دخی آنلرہ تبعیت ایدوب شہری سیران و دوران ایدرک تحت القاعہ نام محلہ واردق . آنی کوردمکہ شہراللہ اوزرہ بر بیاض سقا قوشی پر وبالنی سایبان آسا کشادہ ایش یا تار . مکر قنادی آلتدہ قانجیق بر صاری کوپک یا تار ایش . بو یارانلر مزلہ بر بربر دکانندہ او طوروب سقا قوشیلہ کلبک معاملہ لرینہ مقید اولدق . باقدمکہ سقا قوشی کلبک پوستنی بیتلہ مکہ باشدی . بردہ کوردمکہ منقارینک بریانی و صاغ طرف قنادی مجروح . بونک نہدن مجروح اولدیغنی سؤال ایتدم . « واللہی ، بوسقا قوشنک قنادینی صیادلر مجروح قیلہرق شہر ایچرہ براقدیلر . بومرغ هوا کوندن کونہ افاقت بولوب شکستہ پر قالدی . اما کیدرک شہر کوپکلریلہ انس والفت ایدوب بودیشی کلبہ مقارن اولہرق دائما بیتلر . چارشو و بازاردہ برابر کزدرک بر آن کلبک یانندن جدا اولماز . آخر دیشی کلب قیزوب طورر . حالبوکہ ارکک کلبلر دیشی کلبک یاننہ کلدکجہ بوسقا قوشی آنلری جنک ایلہ قوغہرق دیشی کوپکی حمایہ ایدردی . فقط قانجیق کلبک مرادی و آرزوسی ارکک کلبلر ایدی . برکون شہر ایچندہ نہ قدر کوپک وارسہ جملہسی بر نفسدن اولویہرق سکیردوب صولویہرق بوتحت القاعہ میداننہ کلوب سقا قوشنہ هجوم ایتدیلر . ہان مرغ زیرک قناد قلوب منقار و دہانتی آچوب بوکلبلرہ نیجہ حملہ ایلدیسہ ایکسنی قتل ایلدی و درت بشی مجروح اولوب اولویہرق فرار ایتدی .

طاغلردر . مافوق باغلردر . ادرنه شهرینه قدر (۲۴) الغار ایله کیدیلیرکه آرهسی معمور و آبادان قرا و بلدان ایله مزین صحرادر . زغرہ بوجورانک شائنده واقع اولمشدر . شهر خانه لرینک روزنلری قبله یه ناظر اولوب تختانی و فوقانی سرای عالیلردر . (۳۰۰۰) عدد کیره میتلی خانه زیباسی وار . شهر فله نک سهل یان باشنه دوشر . (۷۶۰) قدر بولمه شهراه و طریق عاملری وار . (۱۴) محله در .

جامعلری — اون یدی محرابدر . (چارشو ایچنده بیوک جامع) حمزه بک جامعی دیمکه معرفدر . عظیم قبله موزون مناره لی بر جامع اولوب شب روز جماعت کثیره دن خالی دکلدر . شهرده بوندن بیوک جامع اولیوب قبله لری رصاص نیلکون ایله مستورددر . قبله قدوسی اوزرنده کی تاریخی : (ثمان مائده موسی چلبی ابن یلیدیرم خان عصرنده امرادن حمزه بک بناسیدر ۷۰۰) ینه چارشو ایچنده (یکی جامع) روشن و مفرح اولوب بانسی معلوم دکلدر . نقطه جی جامعی ، نال بک جامعی ، علی پاشا جامعی ، تکیه جامعی . بوش جامع بر مناره لی کارکیر بنا و قبله لری آراسته معبدلردر . هر جامعنده بر درسام مقرر اولوب علی پاشا مدرسه سی نامیله برده مدرسه سی واردر . (۴۲) عدد مکته بی اولوب جمله سنک مکلفی اوقافی قوی حمزه بک مکتیدر . بش عدد حمام دلستانی وار : چارشی ایچره چفته حمام ، آلاجه حمام ، کوچک حمام ، پاشا حمامی ، یکی حمام . بوجاملردن ماعدا ایکی یوز عدد حمام صاحب لری دنخی واردر . (۱۵۵) عدد دکان ایله مزین اولوب اون قبانندن آشاغی اوزون چارشوسی غایت معمورددر . کارکیر بنا متین بدستانی عنقا بازرکانلر ایله ملو بر بازار حسندر . علما ، شعرا ، صاحباسی چوق ، مشایخ و ائمه سی ، درویش نهاد آدم لری بی حد و حصردر . هپسی الوان چوقه و آقمشه فاخره الوان صوف ، زاغی ، ملائی کیرلر . آب و هواسی غایت لطیفدر . بیاض امکی ، ایواسی ، صاری لفقه بالی ، نخودلی چوره کی ، طاووق بوره کی ، بک آرمودی ، حسن یوسف آرمودی ، آل آنلوری ، شیره سی ، الوان کیرازی مشهوردر . شهر اقلیم خامسک و سطنده اولوب آب و هواسی

اذن خواجه احمد یسویله رومه گلش فغفور دیاری خاکنده قوزاق قومی
 مملوکلرندن برچا کر خاکستر افکنده ، عارف بالله مرد دل آگاه ایمش ...
 حاجی بکتاش ولیدن جهاز فقری قبول ایدرک بوکوه بلندی مأمّن ایدینوب
 برسجاده طاعت اولوب یدی سنهده آنلردن نیجه بیک جانلر اذن
 آلدی . آخر دار آخرته یول بولوب بر مرتفع جهاتما پشته اوزره عزیز
 دفن ایتشلردر . چایی سلطان محمد خان عزیزک فوت خبرینی ایشیدنجه ادرنه دن
 الغار ایله آدم کوندروب اوزرینه برقه پرنور بنا ایتدیرر . آریجه بر آستانه ،
 بر عمارت ، کیلار و مسجد ، میدان یاپدیروب یدی پاره قریه وقف ایدر . جمله
 اعیان ولایت بوبابیه معتقد اولوب نذرلر ایله کلور کیدرلر . عزیز مرحوم
 صاغغنده چوباناق ایدرک قوال چالارمش . حالا قوالی باشلری اوجنده
 اصیلی طورر . قدسنا بسره الغریز .

آندن ینه یکجه یه کلوب جانب غربه کیدرک خضر بک قریه سنه کلدک .
 بلغار و مسلمان کویی اولوب وققدر . بورادن ینه جانب غربه کیدرک اسکی
 زغره شهرینه کلدک .

اوصاف اسکی زغره — اسکی آدی (اوغاندیرا) درکه روجه قزیل
 یورطه دیمکدر . بوشهرده کی دیر معظمده قزیل یورطه کونی اطراف قری
 ونواحیده بولنان نصارانک هپ جمع اولسی بویه جه تسمیه اولنسنه سبب
 اولمشدر . نیجه ملوک الله کیروب معمور اولمده ایکن (۷۶۶) تاریخنده
 ییلدیرم بایزید خان زماننده قوجه لاله شاهین پاشا الیه فتح ایدیلوب قلعه‌سی
 خراب ایدلمشدر . حالا آنا ر بناسی شهرک نیجه یرلرنده نمایاندر . بوراسی آبازه
 مصطفی اغا نام برغازی همامک سربست زعامتیدر . اوج یوز پایه سیله شریف
 قضادر . یدی عدد ناحیه سنده اولان یوز یکرمی درت قریه دن سنوی بروجه
 عدالت یدی کیسه قاضی حقی حاصل اولور . زاعنه دخی عشر سلطانی
 وجرم و جنایت و بادهوادن یدی کیسه حاصل اولور . مقفی ، نقیب ، سپاه
 کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر باجدار و محتسی واردر . صوباشیسی
 زاعم طرفندندر . اما خراج امینی پادشاه طرفندندر . ا کسه‌سی شمال جاننده

حکومت ایدر . حاکمی اوج یوز آچه پایه‌لیدر . قاضیسه بروجه عدالت اون کیسه محصولی اولور . نیجه کره بش یوز آچه‌لی ملالره صدقه اولمشدر . عمارستانی هپ زغره صحراسنده اولوب اطرافنی باغلردر . شهره (زغره یکجه‌سی) دیر لر . چونکه دیار رومده اوج یکجه‌وار : بری واردار یکجه‌سی ، بری قره صو یکجه‌سی و بری ده بودر . جمله یدی محله‌در . یدی معبدی اولوب آنجق ایکسندنه صلات جمعه ادا اولنور . (صاریجه پاشا جامعی) سوق سلطانیده اولغله جماعت کثیره به مالک ، بر مناره‌لی مفید و مختصر بر جامعدر . ینه چارشی قربنده (عمر چرجی جامعی) . ماعداسی مساجددر . یدی عدد مکتبی ، اوج خانی ، یوز الی دکانی ، بر مفرح حماسی واردر ، علی پاشانکدر . ماعداسی او حاملر یدر . الحاصل اولدجه مزین بر قصبه اولوب صحراسی غایت محصولداردر . خلتی روم ایلی چتاغنی و یوروکیدر . رعایاسی روم و بلغاردر .

زیارتگاهلری — درون شهرده (الشیخ حضرت قره شمس الدین سیاوی) طریق خلوتیده نیجه بیک مریده مالک اولو ذات اولوب چلبی سلطان ممش مشایخندندر . کثرت سیاحتله مشهور آفاق و علم رملده وفاق اولوب بعض افراطی اوزرینه نفی بلد ایدیه‌رک بویکجه شهرنده ساکن ایکن دارباقیه ارتحال ایشدر . بشقه تربه زیارتگاهی واردر . (عبدالله دده) بکتاشیاندن کورپوزار ایش . بورادن حرکتله قبله‌یه کیدرکن (قونس) نام قریه‌ده (میت اوغلی محمد بک) نام ذاتی زیارت ایتدک . اولو آستانه اولوب بناسی چلبی سلطان محمد خان بناسیدر . مرقد پرانواری اوزره برقبه‌عالی ، بر جامع ، بر دارالاطعام واز . بالغدووالآصال آینده وروندکانه چورباسی مبدولدر . چلبی سلطان محمد خانک بوزغره یکجه‌سنده کی خیراتندن بری دخی صو آرینی اولوب قبله صحراسنه طوغری جریان ایدر . آندن ینه زغره یکجه‌سندن بر ساعت بعید قبله‌ده قلبه یولی اوزرنده (آدادبه) دیمکله مشهور بریر اولوب جوانب اربعه‌سی ایل وولایتدن خالیدر . غایت عالی اولوب یارم سابعته عروج اولنور . بونک ذروه اعلاسنده (زیارتگاه قدملی بابا سلطان)

جامع روشن اولوب جماعتی چوقدر. دارالتعلیم صیبانی چوقدر. اون عدد خانی وار. هپسنگ مکلفی سلطان مراد رابعک دفتردار صاحب وقاری قوجه مولوی وزیر محمد پاشانک خانی اولوب چارشی ایچنده اولغله اوبازاره حسن وآن ویره رک آینه وروندهکانه مهمانخانه بی منت اولمشدر. کرچه کیره میت ایله مستوردردر اما غایت متانت اوزره بنا اولمشدر. قپوسی اوزرندهکی تاریخی :

« یابیلدی یولجی آرام ایتمکله منزل کاه ۱۰۵۲ » بر عدد مفید ومختصر حامی وار. اما آب روانلری حسابسز اولغله هرخانهده غساختانه مقررردر وجریان ایدن انهار بی عدد بایر زمیندن اشاغی جریان ایتمکله هرکوز اوزرنده نیجه آسیاب دقیق وصو چرخلری، دباغلرک کچه، کایم، کبه دنکلری دوران ایتمده درکه حسابی لایحصادر. زیرا بوشهرک ممدوح صنعتلرندن بریده یانبولی کبه‌سی تعبیر ایتمکلری کبه درکه بوشهرده ایشلوب روم، عرب وعجمه کیدر. اکثر اعیان ولایتک تجارتی واهل حرفک کار وکسبی کونا کون تفتک کبه ورنکارنک ولسه لر ایشله مکهدر. جمله بودنک دکرنلرنده دوران ایدوب صو ایچنده پیشر. عجیب تماشاگاه، چرخ فلک مثال دولابلردر. بودکانلردن ماعدا سوق سلطانینسده ایکی یوز قدر دکان واردر. بدستانی یوق. اهاالیسی الوان چوقه لباسلر کیوب باغار لسانی دخی تکلم ایدرلر. رعایاسی هپ باغاردردر. بوراده برکون تقاعد اولندی. ایرتسی کون جانب غریبه دامن کوهده اولان معمور قری ایچره کیدرک (خضر اغا) قریه سنه کلدک. دامن کوهده ایکی یوز خانلی، جامع و خانلی مسلمان کوییدر. ابراهیم خان اوغللری وقفیدر. خاتی جمیع تکالیف شاقه دن معافدر.

ینه ذیل جبلدن کیدرک جانب غریبه (زغره یکیکجه‌تی) قاعه سنه کلدک. اوصاف قلعه زغره یکیکجه‌سی — بوراسی قدیمده باغارلرله صریلیر آره‌سنده کی بر قز دعواسندن طولانی بر زمان خراب قالب بعده (۷۶۶) تاریخنده غازی خداوندکار لالا شاهین پاشا دلاتیه فتح ایلیوب عسرت کورومکله قلعه‌سی خراب قلمشدر. روم دیارینک شام جنت مشامنه مشابه بر شهر دلنشیندر وچرمن پاشاسنک خاصیدر. وویواداسی یوز عدد توابعیه

ایشه‌ین بلغاری کتیره لم « دیدیلر. بن ده: « جانم، هایدی کتیرک » دیدم. اول آن بلغار خنده ایدرک « ساطانم، اول قاری بشقه صویدر، قیش کیجه لری بیله بر کره او یله قره قونجولوس اولوردی. اما بو بیل طاووق اولدی. کیمسه یه ضرری یوقدر « دیوب کیتدی. ایشته. بو حقیر مذکور چالقی قواقده بو یله بر تماشایه دوش کلوب عقلم باشمدن کیده یازدی. اللهم عافنا! آندن ایرته سی کونی عل الصبح چالقی قواغی طاغی آشوب جانب جنوبه تپه اشاغی اینه رک (دوبرال) قریه سنه کلدک. اوچ یوز خانلی باغار کوییدر و سربست زعامتدر. آندن ینه جنوبه کیدرک (دلاور افندی) قریه سنه کلدک. مسلمان کوییدر. برجاهی و یوز خانه سی وار. بوراده دلاور افندی پاشایه بر ضیافت ویره رک بر آت پیش کش ایتدی. آندن جنوب طرفه کیتیموب غربه میال قری ایچره کیدرک (سرای) قریه سنه کلدک. چلبی سلطان محمد خان عصرنده معمور قصبه ایمش. حالا میدانده سلیمان خانک مفید و مختصر بر قصری و والده سنک بر جامی قالمش. یوز قدر فقرا خانه لری آنجیق وار. بورادن طرف غربه چالقی قواق طاغلی دامننی عبور ایدرک (اسلمیه) قصبه سنه کلدک.

اوصاف قصبهٔ اسلمیه — ادرنه قرالتک یا بلاغ تختی اولغله اوزمان شهر عظیم ایمش. خداوندکار غازی ادرنه بی فتح ایتدکه بوقاعه بی دخی محاصره ایدوب فتحنده عسرت و مشقت چکدیکندن بعد الفتح سورینی هدم ایتدیرم شد. حالا شهرک شمالنده کی بایرلر اوزره اثار بناسی نمایاندر. او محله بر کنیسه عبرتتا تملی دخی ظاهر اولوب ومن العبردر. بعده چلبی سلطان محمد بوشهرک آب وهواسندن حظ ایدوب صید و شکار طریقیله بورایه کلوب کسب طراوت ایدردی. حالا شهرک قبله سننده کی صحراده بنا ایتدیردیکی سرایک عظیم اساسلری کورینیور. بوراسی یوز الی آچقلق شریف قضا اولوب قاضیسنه سنوی بش کیسه حاصلی اولور. حالا عمارستانی چالقی قواق بالقسانه متصل اولان کوه باندک دامننده بر مرتفع بایر اوزره سراپا باغلی و باغچلی، آب روانلی خانه لری واردر. روزنلری و طاق دروازه لری قبله ده کی صحرای معوره ناظردر. اون ایکی عدد محرابدن چارشو ایچنده کی بر مناره لی.

قوماديلر . غريب تماشادر ! ديهه يك يقه دن سير ايدر دم . آني كوردم كه اول عجوزه اوجاق باشندن براز كول آلوب اوته سنه ، برينه سورهرك النده قالان كولى دخى بر افسون او قويوب اوجاق باشنده كي عريان يانان قيزلر واوغلانلرك اوزرينه صاحدى . آنلرك يديسى ده بر ايرى پليچ اولوب چو چو ديمكه باشلاديلر . همان النده باقى قالان كولدن كندى باشنه صاحنجه اول آن كندوسى ده بريوك قولوچقه طاووق اولوب قورق قورق ديههرك قودن طشره چيقدى . آردى صره يدى پايجلر دخى چيقديلر . اول آن « بره اوغلان ! » ديهه جان هوليله فرياد ايتديكمده غلاملرم خوابدن بيدار اولوب كلديلر . كورديلر كه بورنمدن قان بوشانمش ! « بره بونه حالدر ، برطشره چيقك بر كوتوردى اوليور » ديديكمه طشره چيقديلر . كورديلر كه آتلا اراسنه مذكور طاووق و پليچلر كيرديكندن آتلا بوشانوب بر برلر يني هلاك ايديورلر . حالبوكه آتلا طاووقدن ، خنزيردن حظ ايدوب آنلرده صراجه وقزبل قورت مرضلرى بولماز . آنك ايچون نعلبند دكانلرى طاد ووقسز ، دكرمنلر خنزيرسز اولماز . بریده آتلا بر بر يني هلاك ايدر كن كويده رعايا بونالدىن آگاه اولوب آتلا قيد و بند ايتديلر . جادو طاووقلر بر جانبه كيتديلر . غلامك منظورى اولدينى اوزره — آنك نقليدر — ديركه : « آني كوردم كه بر كفره همان طاووقلرك اوزرينه سبه سبه ايشه دكده او سكر طاووق بنى آدم اولوب ينه اول عجوزه فرتوته اولدى واول تبول ايدن عجوزه و غلاملرى دوكه دوكه بر جانبه كوتوردى . آردى صره نظر ايلدك . مكر كيتكلرى خانه كليسالرى ايمش . خاتونى پاپاسه ويروب پاپاس دخى او قويهرق آفوروز مانده لوش ايلدى . » بوجهله غلامه مين ايتديلر . « عيتابلى مؤذن محمد افندى خداملرى ، مطره جى باشى خداملرى دخى كوروب طاووغك بنى آدم اولديغنه شاهد اولديلر » ديديلر . اول كيجه صباحه قدر قورقمدن ويا قائمك حر كتدن بورنمك قانى ديكمدى . تاوقت صباح اولدقه دمدم خلاص اولدم . بعده مؤذن و مطره جى خداملرينه صوردم « واللهم اقسام طاووقلرك اوزرينه اول بلغار ايشه نجه طاووقلر آدم اولدى . ايستر سه كز

قریه سنه کلدك . قامچی نهري کنارنده مسلمان و بلغار کوییدر . پاشا افندمز پاشا چقتلکنده اوج آسمانه سرچکمش قله ده مهمان اولدی . معمور و آبادان یردر . بوندن جریان ایدن قامچی نهري قازان و شېقه طاغلرندن کلوب کویری کویندن عبور ایدرک وارنه شهرینك غلطه سی قریبنده قره دکزه دوکیلور . ایچنده شایقه کیلری قیشلار . بعده بورادن برکونده یوز بیک رنج و عنا ایله نهرقامچی نی طغیان حالنده کچوب ، اغواتاه پاشا افندمزك آغرلقلری ایسه برکونده کوجه عبور ایدیلوب قارشو طرفنده قران بالقانی دامننده (کلنك) قریه سنه کلدك . صافی بلغار کوییدر . آنده مکک ایدیلوب آغرلقلرک عبورینه انتظار اولندی . آندن جانب جنوبه یوز بیک رنج و عنا چکدرک و باشی یوقاری کیدرک کوچ ایله برکونده (چالق قواق) قریه سنه واردق . العیاذ بالله اولیه برچنککستان خیاباندرکه مثل نامشهود ! زیرا بوراده کی چنار ، چام ، میشه ، قواق بردیاردی یوقدر . اغاجلرینك صیقاغندن زهین ذره قدر ضیای آفتاب کوره مز . حالا اول یدی عدد چالق قواق شهراه اوزره طورور . حالا یوز ، ایکی یوز آدم ایله حیدودك کثرتندن کچمک احتمالی یوقدر . غایت مخوف و مخاطرلی یردرکه عبور ایدنك بلنده ناب و توان قالماز . ناورته ده (بلقان کوی) معمور قریه در . بو بلقانده امن و امان اولمق ایچون آنلر ساکن اولوب جمیع تکالیف عرفیه دن معافدرلر . امانیه غیری دیاردن حیدودلر کلوب بودربنده کاربان اوروب شکار ایدرک فرار ایدرلر .

سرگذشت حقیر اولیا — اول بلقانده جمله خداملرمله بربلغار اوینه مهمان اولوب برحجره ده آتش کنارنده صفای خاطرله طوررکن آنی کوردم . قپودن ایچری برعجوزه بدلقا کيسولر نی قتیله قتیله تارمار ایدرک کیردی . بی پروا آتش باشنه اوطوروب لهجه مخصوصه سیله وافر شتوم ایلدی . حقیر اولیه فهم ایتدم که طشره ده خداملر مز براز ناهموار اوضاع و اطوار و تکلیف مالایطاق ایتمش اوله لر . خداملر می چاغروب تنیه ایتدیکمه « حاشا برشیدن خبرمز یوقدر » دیدیلر . بعده بو عجوزه نك یانه یدی عدد غلام کلوب جاغل چوغل بلغارجه سویلشهرک آتشک اطرافنی احاطه ایلدیلر . حقیره اصلا یر

اياھى وزيرلرينىڭ خاس ھايونىدىن مفرزدر . ھاكى پاشا اغالرنىڭ بربىلە
ويوۋادە در . يوز عدد توابعىلە يىدى كىسە پاشا مانى ودرت كىسە كىدى
مانى تحصيل ايدوب ھاكىموت ايدر . اوچيوز پايەسىلە قضا اولوب نواھىسندن
قازىسە يىدى كىسە ھاكىموت اولور . سپاھ كىتخدا يىرى ، يىكچىرى سردارى ،
باجدار و محتبسى واردر . اوچ محله اولوب بىك عدد كىرەمىت و تخته اور تولو
فوقانى و تىختانى خانەلرى واردر . دو بريجه ديارى اولمغاھ بغدادى حاصلاتى .
چوقدر . شتاسى شدتلى اولور . صوبى طونە خلىچىندن كلير . مفيد ، مختصر
برجامى ، برخانى ، كىشيف برجامى ، يىدى عدد مکتب صيبانى ، يىدى يردە سبيل
خانەسى ، ايكى قهۋە خانە و ايكى بويە خانە ، اوچ بوزە خانە ، قرق اللى عدد دكانى
وار . اما عورت چىكىلرینە بو دياردە (كويندە) دىرلر . غايت چوقدر .
على ملائ الداس خانە بىخانە چوكور ، جىشتە ، روضە ، قرە دوزن ، افلىق چالوب
كزىرلر . عىب دكلدر . جمیع اعیانى بودردە مبتلادر . ھاكىم شرع و ھاكىم عرف
منع ايتىمكە قادر دكل . زىرا منغە اھالى راضى دكلدر . حالا بو كويندەلر
نىچە بىك خاندانلرى برباد ايدوب صاھب خانەلرى مفلس و دريوزە ايلەرك
كندىلرینە خدام ايتىملدر .

آندن ینە جانب جنوبه كيدرك (بلبلى) قرىسەنە كلدك . مسلمان كويىدر .
آندن (فورناجق) قرىسەنە كلدك . بو دە مسلمان كويىدر . آندن (دوكنجىلر)
قرىسەنە كلدك . قرە صو ناحىسەندە مسلمان كويىدر . آندن (چارداقلى)
قرىسەنە كلدك . آندن (قصابلى) قرىسەنە كلدك . بونلردە مسلمان كويلىدر
وحاجى اوغلى نواھىسندىدر . آندن (حاجى اوغلى بازارى) قصبەسەنە كلدك .
بورادن جانب قبلە يە كيدرك (دنكلر) قرىسەنە كلدك . آلاى بىكى ضيا فتيچون
يولدن خلاف كيدلى . آندن (كوللى) قرىسەنە كلدك . اھالىسى ھم سلم
و ھم مسلمدر . آندن (قرە جە اوت) قرىسەسى يولنە توجه اولتوب پراۋادى
يولى صول جانبوزدە قالدى . آندن (آرناوودلى) قرىسەسەنە كلدك . مسلمان
وبلغار كويىدر . آندن (قرە مادارا) قرىسەسى وار . بونلر امير پاشا كويلىدر .
آندن (يوروك قاسم) كوينسە كلدك . معموردر . آندن (قرە جە اوت)

۱۰۶۲ سنه سی ذی الحجہ سی او اخر نده باباطاغندن

روم ایلی ایالتنه کیتدیکمز

باباطاغندن جانب جنوبه کیدرک (یایله) قریه سنه، آندن (اینه خان چشمه سی) قریه سنه کلدک . عظیم اورمانلی بر قوروسی واردر . آندن ایلی کیدرک (آستر آباد) قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه آستر آباد — اوزی ایالتده باباطاغنی ناحیه سنده مقطوع القلم، مفروز القدم اولوب درگاه عالی یکچری قپوجی اغالینک خاسیدر . ضابط و رابطی ینه یکچری اغاسی طرفندندر . صو باشیسی ، شهر کتخداسی واردر . عمارستانی بریار دامنده واسع بر اوز ایچنده اولوب باغلی، باغچلی بیک بشیوز عدد کیره میت و تخته شندره اورتولو معمور و آبادان مسلمانری آزرر . خانلری، میخانه و بوزه خانه لری ، (۲۰۰) مقدارنده دکانی وار . کلیسالری چوقدر . اهالیسی پاشایه هدایا کتوروب احسانلر آلدیلر . ینه جانب جنوبه معمور و آبادان قری ایچره کیدوب قره مرادلی قصبه سنه کلدک . قره مرادلی قصبه سی — باباطاغنی حاکمی ناحیه سنده واسع بروادیده بیک عدد خاهلی مسلمان قصبه سیدر . شندره تخته اورتولو برجایه ، ایکی خانی وار . سائر کونه عمارتدن اثر یوق . انجق اون عدد دکان، اوچ مکتب صیدان وار . جمله خاتی تانار قومیدر . جامعک مناره سی تخته اورتولو سیوری قبه نک اوچنده اوچ آسمانه منقلب اولمش تخته بنا بر صنعت عبرت نادرکه شیرینکارلقجه بردیارده مثلی کورلما مشدر .

بورادن ینه جانب جنوبه کیدرک قره صو قصبه سنه کلدک . بو محل دو بر بجه ایچی اولوب صوسز اولغله هر سنه طونه نه ری طغیانندن آزماقلر قلوب صولری قاره اولدیغندن قاره صو دیرلر . اسکیدن شکار محلی آبادان بر یرایمش . شهزاده موسی چاپی بن ییلدیرم بایزید بر کیجده چاپول ایله کلوب شهری فتح ایدرک بعض برلرینی بیقدیرمش . صو کره بایزید ولی معمور ایتدیر مشدر . حالاً اوزی

دده ، برهان دده ، قاسم دده ، عنقا دده ، سلطان بایزید ولینک ابتدا تکیه نشین ایتدیکی قدیمی دده ، قوجه مفتی المولی علی عرب افندی انطاکیه شهرنددر . بابا شهرنده بایزید خان مدرسه‌سنده درسعام اولوب عامه ام آندن استفاده علوم ایدرکن جمله معلوماتی تمام اولوب علم الله ایله ارجعی الی ربک امرینه امتثال ایدوب جوار رحمته روان اولدوده بابا سلطان جوارنده بایزید خان جامعی حظیره‌سنده آسوده حال قلمشدر . عاشق دده) نك سنك مزارنده (آه عاشق) دیو تحریر اولنمشدر . (المولی مصطفی چایی) شیخ واعظ وناصح ایدی . بیرام عجمی حضرتلرینک نور دیده وچکر کوشه‌سی ودفتردار درویش چلی نك برادر کهتریدر . طریق نقش بنیدن بهره مند اولوب ۹۷۹ تاریخنده داربقایه ارتحال ایتمش . بوشهر دروننده برادری دفتردار درویش چلی نك انشا ایتدیکی جامع جدید حرمنده مدفوندر . (محمود افندی) وفاتی ۱۰۰۲ سنه . ملا سلیمان افندی بونلر اولو جامع جنبنده آسوده درلر . مولانا (عنقود سلیمان افندی) بیله چکدن ادبانی نسلنددر . عثمان غازی ایله خوتین سفرینه کیدرکن مرحوم اولوب اولو جامعده مدفوندر . بابا شهری قربنده (شیخ امان) قریه‌سنده (شیخ امان) زیارتی واردر .

بو زیارتلری ایدرکن بابا شهرنده برآی مکث ایدوب اطراف اربعه‌یی حفظ وحراستده ایکن آستانه سعادته اولاقلیغیله ییلدیرم قپوجی ییلدیرم کبی کلوب قیا سلطان وقپو کتخدا سندن والحاصل جمله اعیان وکباردن مکتوبلر کتیروب بیک التمش سنه‌سی ذی الحججه‌سنده کورجی محمد پاشا صدارتدن معزول اولوب یرینه (طرخونه‌جی احمد پاشا) وزیر اعظم اولدینی خبری کلوب پاشا متالم اوله‌رق مع الکراهه هدایا ایله مبارک‌باده قپوجی باشیلرندن براغایی کوندردی .

ینه ۱۰۶۲ ذی الحججه‌سی اواخرنده ملک احمد پاشا اوزی ایاتندن معزول اولوب روم ایلی ایالتی صدقه اولندی . روم ایاتندن سیاوش پاشا معزول اولوب اوزی ایالتی ده اکا توجیه اولندی .

اطرافنده نیجه یوز حسن خط ایله محرر کلام شریفلر رحله لر اوزره طورکه هر بری بر پادشاه جم جناب هدیه سیدر . آیاصوفیه ده ، سلیمانیه ده او ایله مصحف شریف یوقدر . باش و آباق او جنده آدم قدی مذهب ومطالاشمعدانلر واردر . اطرافنده دهان نیجه یوز کونه شمعدان ، بخوردان ، کلابدان واردر . کونا کون ذی قیمت آویزه لر واردر که بورادن غیری محله امثالی نادر کوریلور . اطرافی نیجه حسن خط ایله محرر قطععات ایله آراسته در . تر به دار دده ایله مشرف اولدم . دست شریفیه حقیرک دستنه ماء کلاب نثار ایدوب خیر دعالر ایلدی . آندن طشره چیقوب فقرا میداننده یوز الی قدر پیر وجوان جانانلر ایله اوپوشوب کوروشدک . حقیری پوسته کچیر دیلر . بودخی تختانی بر میدان درویشاندر که جوانب اربعه سی قربان پوستلریله دوشه لیدر . جمله اسحاب پاک ، مصلی ، صاحب ورع ، عارف بالله جانلردر . نیجه آفتاب مهتاب پاهره وسر برهنه کوچکلری وار . میدانچی دده فرمانیه جمله کوچکلر میدان محبت کلوب ایات واشعاردن نیجه دملر اوروب لطائفه متعاق نیجه تکرله مملر سویلدیلر . الحاصل بر حسین بیقر فصلی ایتدیلر که دیلرله تعبیر اولتماز . بعد الطعام ایکی یوز قدر حاضر فقرا حقیری باب سلامه طوغر ودوب « السلام علیک یا اهل شریعت واهل طریقت واهل حقیقت واهل معرفت ! » دیه حضار مجلسی درت قپو سلامتی ووروب جمله سی « وعلیکم السلام ، ای عاشق بالله » دیوب برر برر سلامتی آلدقارنده حقیر دیدم که : « ای صاحب نظر اولان جانلر ! حمد خدا بو آستانه سلطانه یوز سوروب سز ار نلرک مبارک جمالری کوره درک نان ونمک حق میسر اولدی . سز لردن تمنامز اولدر که بو حقیره بر کلبانک محمدی چکه . سز که جناب باری یاری قیلوب دنیاده صحت بدن وسیاحت تام و آخر نفسده ایمان بالتمام میسر ایدر » حقیر بورجانی ایتدی کمده جمله عاشقان صادقان وفقرای دیشان ال آچهرق الله دیوب جمیع مراداتمز حاصل اولمسی چون کلبانک محمدی چکلدی . جمله سیله دست پوس ایدوب وداعلا شه رق میدانچی دده ایله شهر ایچنده کی زیارتلری کز مکه کیندک .

شهر ایچنده کی زیارتلر — اول صالتيق سلطان تر به سنک حرمنده اورن .

ایتمش اولان صالتق سلطان حضرتلری حقدنه هرکیم شبهه ایدرسه نمود بالله آتم وکنهکار اولور . ابوالفتح ایله آق شمس الدین ، بایزید خان ایله قره شمس الدین اولو سلطاندردر . قدسناالله بسرهم العزیز .

اشکال بناء زیارتکاه صالتق سلطان — بایزید ولی خان صالتق سلطان روحانیتدن استمداد ایدوب همت عزیزیه جمیع آستانه ، خان ، عمارت ، مدرسه ، کاربان سرای ، اسواق سلطانی تمام اولدقده قریم خانی منکلی کرای خانی سلطان بایزید ولی بو عمارتله ناظر نظارتعیین و جمیع لوازماتی کورمکه مأمور ایلمشدر . اول زمان فقرای بکتاشیاندن قدملی دده سلطان حیاتهده ایدی . آنلر بالذات حضرت حاجی بکتاش ولی ایله خراساندن بیله کلش بریر ناتوان ایدی که ایکی یوزیدی یاشنه واصل اولمشدی . بایزید ولی آنلری سرچشمه بکتاشیان صاحب سجاده سلطان نصب ایلدی . اذن شرعیله اوقافک بر تمسکاتی آکا وبر تمسکاتی ده منکلی کرای خانه ویرمشدر . بایزید خان رومه روان اولدقده اول کیجه صالتق سلطان قدملی ددهنک و منکلی کرای خانک رؤیالینه کیروب (اوزرمده کی قورشونلی قهینی رفع ایدیکز ، تخته قبه یابکز) بیوررلر . علی الصباح ایکی سلطانک کوردکلری رؤیا بریرینه توافقی ایتدیکنده کارکیر قهینی منهدم ایدرلر . حالا چارکوشه دیوار اوزرنده افلاکه سرچکمش برکونه مصنع شندره تخته اورتولی قبه سر آمدلدر . اول دیارده مثلی یوقدر . تربه پر انوارک باب سعادتک یمیننه جلی خط ایله چارکوشه مرمرده بوتاریخ مسطوردر : « کلکنز باب معلائی زیارت ایدیکز » فقیردخی بو آستانه یه کستاخانه یوزومی سوردوکنده خاطر فاتره خطور ایدن شوییتی باب سعادتک یمیننه خط مستکر جمله تحریر ایلدم :

حضرت سلطان صالتق زیارت ایلدک چوق شکرشمدی کوروب ختعبادت ایلدک کمال آداب واحترام ایله بالذات سلطانک حرمنه بسم الله دیهرک قدم باصوب (السلام عليك یا ابا الفقرا) دیدم . برزانو اولوب حسب الله یس شریف تلاوت ایتکه باشلادم . نوابی روح محمد بخاری یه هدیه ایلدکن صوکره درون آستانه یی سیر و تماشای ایتکه شروع ایلدم . قبر منورینک سبز کون صوف قابلی ستی

ایدی . منکرین منهدم ایدوب اوزرینه خار وخاشاک و مزخرفات دوکوب
 قبر شریفی غائب ایتدیلر « دیه شکوی ایلدیلر . بایزید خان اول مزبستانه
 واروب برسجاده اوزره قره شمس الدین ایله برابر ایکیشر رکعت نماز قلوب
 استخاره نیتیه خوابه واررلر . هان صالتق سلطان اصفراللون واللحیه یشیل
 عمامهسیله ظامر اولوب « یا بایزید ! خوش کلدک ! صلصال تختی اولان آق
 کرمان وکلی قلمه لرینی قمرالقم اولان ولایتلری بغداد کفاری دستندن بلا
 جدال (فتخا) تاریخنده فتح ایده سک واولادک مکه ، مدینه صاحبی اوله .
 بیخی خاک مذلتدن خلاص ایله » دیدکده هان او یقودن بیدار اولوب بایزیدخان
 قره شمس الدینه دیرکه « افندی ! کوردیکک استخاره بی برکاغد اوزره یاز
 بنده یازیم شیخ الاسلامه کوندره لم بقالم نه جواب کلور » هربری برر
 گوشده کوردکلری استخاره بی یازوب مهوراً شیخ الاسلامه کوندرلر .
 حکمت خدا ایکسینک دخی کوردکلری رؤیا و افاده لری بر برینک عینیدر .
 هان مفتی هام « پادشاهم ! اول محله بر آستانه کبری بنا ایده سین » دیه
 بیوردقلرنده حضرت پادشاه اول محلی تطهیره باشلادر . تطهیر ایدرکن
 اوزرنده (هذا قبر صالتق بای سید محمد غازی) دیه تانار خطیله یازلمش بر
 مرمر صندوقه نمایان اولور . هان معماران ومهندسان جمیع اولوب بر تربه
 پر انواره وبر جامع وسائر خیرات وحسانه شروع اولنور . بایزید خان آق
 کرمان وکلی قلمه لرینی حقا که فتحنا تاریخنده بلا جدال فتح ایدوب فاتح تخت
 صلصال وقمرالقم اولوب مظفراً باباطاغنه کلوب برسنه آنده قشلا یوب جوانب
 اربعه سنه نظام ویرنجه باباطاغي شهرینی اعمار ایدوب جمله خیرات وحسانتی بابا
 سلطانه وقف وهبه ایلمشدر . حالا بابا طاغی بابا سلطان خاصیدر .

ایشته بویله بر مظنه کرامدن بایزید خان ولی کبی بر پادشاه ذیشان اول
 دولتلونک علم باطنله احوالنه واقف اوله رق اوغورینه بو قدر پاره لر صرف
 ایتمشدر . خصوصیه قره شمس الدین حضرتلری قطیته قدم باصمش بر ذات
 عالی صفاتدر . آنرده بابا سلطانک نه دکلو بیوک بر ذات اولدینی باطناً معلوم
 بوکشف اولمشدر . بویله ایکی سلطانک کشفیه شانی بر قات علویت کسب

نعمتاری مبدولدر . قیش کیجه‌لری صیره صحتلرنده هر کیجه ضیافتلری مشهوردر . جمله خلقی غایت غریب دوست و محب فقرادر .

زیارتگاه بابا طاعنی — اولادرون شهرده منبع اسرار، مرجع ابرار عامل صدیق ، عالم تحقیق حضرت سلطان صاری صالتق محمد بخاری عرق طاهرده اولدیغنه شهه یوقدر . حتی کلبوللی محمدیه صاحبی یازیجی اوغلی بر رساله‌سنده حسب و نسبیله صالتق بای سلطانی توصیف ایلمش . زیرا آنلر ابوالفتح عصرنده اولغله حاجی بکتاشه و صاری صالغنه قریب العهد اولوب مناقبیه ده مفصل تحریر ایلمش . کنگان پاشا اوزی والیسی ایکن بابا طاغنده بر قاج‌سنه محافظده قالب یازیجی زاده مناقبندن وغیری فتوحات طوخطمش خاندن صاری صالتق سلطانک مناقبیرینی تبدیل قیانتله ایتدیکی غرالی بر جمع ایدوب قرق کرازه قدر تحریر ایلمشدر که دیلرله تعبیر اولماز . سلیس و آب تابی و جابجا ایبات و اشعارلی فصاحت و بلاغت اوزره (صالتق نامه) نامنده بر تاریخدر . مکرکنگان پاشا مرحوم خطاط ایلمش . دمیرحی قولی طرزنده بر خط ریحانیدر که گویا یاقوت مستعصیدر . زیرا عزیز حقنده منکرین نیجه قیل وقال ایدوب صالتق نامنده بر راهب دیو افترار ایلمش و آثم اولمشدر . بلی ، له و لایتده و انصقه اسکله‌سنده صالتق بای نامنده بر راهب وار ایدی . آنی واروب دینه دعوت ایلمش و قبول ایتدیکی ایچون صالتق بای راهبی حجره‌سنده قتل ایدوب لباسیله متلبس اولمشدر . نهانیجه ، نیجه‌سنه راه ضلالنده قالان مخلوق خدای اسلام ایله مشرف ایلمش ، سیاحت ایله نام و یروب بابا طاغنده جوار رحمته واصل اولمشدر . بویله نیجه کتب و توارینجده و خصوصیه معتمد یازیجی زاده‌نک مناقبده دخی مسطوردر .

عجم ، ممالک آل عثمانی استیلا ایتمک قصدیه تا آربه چقوری ، سیواس ، تووقات نام محله‌ره قدر کدی ضبط ایلدی . بازید خانه چولجی بابا دیرلردی . تا بومرتبه صاحب عزلت بازید ولی ایکن کلی ، آق کرمان قلعه‌لرینک فتحه متوجه اولدقده و بابا طاغنه کلدکده — صلحای امتدن بعض ذوات کلوب « پادشاهم بوراده صاری صالتق نام برتربه پر انوار وار

قبولی شیرین جامعدر . حرمنده یکرمی آباق نردبان ایله نزول اولنور
 آپدست موصولقرلی واردر . جملهسی قرق قدر عیون جاریه لردر . (دفتردار
 درویش پاشا جامعی) محله ایچنده کوچک بر مناره لی جامع روشندر .
 بونلردن بشقه بر چوق مسجدی واردر . اوچ مدرسه سی وار . یکرمی عدد
 مکتب صیانی واردر . سکز عدد خانی واردر . جمله تجاران بر و بچار هپ
 بوخانلرده سا کنلردر . اوچ حمامی اولوب ، بونلردن اک معظمی بایزید ولی
 حمامیدر . چارشی ایچنده کی علی پاشا حمامی دخی لطیفدر . بونلردن بشقه
 یتیم قدر خانه حماملی واردر که آنلر حمام مخصوصدر . اوچ یوز طقسان
 دکاندر . اما بزازستانی یوقدر . اکثر یا چوقه جی لاتین دکانلری ، اوچیلری ،
 بایحیلری ، سکز عدد قهوه جیلری دباغخانه لری واردر . اون بر عدد تکیه سی
 واردر . اک معمور و آبادانی و اوقافی چوق اولانی (حضرت صالوق بای محمد
 بخاری تکیه سی) ، اوزون امام تکیه سی و سائر در . ما کولاتندن سکز الوان
 یارباشی باغلی اوزومی ، بیاض امکی ، یغوردی مشهوردر . مشروباتندن
 شیرۀ انکوری ، تاتار قومی ایچر و هر بار معروفدر .

تفر جگاه باباطاغی — شهرک شرفنده قله باغلی ، بکر اغا خانه سی
 اگه سنده یار باغلی ، دده صالوق سلطان قوروسی بر عظیم خیابان و خیارستان
 لاله زار صید و شکاری کثرتلی بر محل دلارادر . او قدر قورودن بر کیمسه
 بر خشب آلمغه قادر اوله مز . مکر حاکمک اذنیله اوله . جمله سی صالوق سلطان
 درکانه مخصوص اوقافدر . بوراسی صالوق سلطان حضرت تلرینک نیجه بیک
 قیون ، صیغیری ، آتلی ، قصر اقلری ، طایلاقلری ایله مالا مالدر .

یکی صله مسیره سی — کککک صیدگاهی ، قاز ، اوردک و طوی قوشلری
 شکارگاهی بر تفر جگاهدر . (قصر قواچق مسیره سی) ، (کنعان پاشا قصری
 مسیره سی) بر آب حیات صوی ، درخت منتهالی و متعدد مقصوره و مطبخلری
 واردر . شهر بابانک آب و هواسی غایت لطیف ، فقط شتاسی شدتلیدر .
 اکثر یا اعیانی انواع کورکلر کیرلر . غنیمت بر شهر اولوب آینده وزونده

بلال قشلہ سی ، دانہ حاجی ، قصبہ قرہ مرادلی ، کوستلی ، قرہ طای ، دور خانلر ، خواجہ علی ، قرہ قویونلو ، چیقرقچی ، شیخ امان ، آشاغی طاش آغیل ، یوقاری طاش آغیل ، آرنابودلی ، مستحفظان ، قرہ حرمن قلعه سی ، سلطان قرہ بیلدلی ، یوواجی عبدالباری ، تگری ویردی ، قوجه لاق ، آیدین ، قریہ صاری ، قرہ نصوح ، قصابلی ، دوکنجی ، صوفیلر ، غنی بوجاق ، قرہ مان یکی صلا قلعه سی . بوقلعه یالچین قیبا اوزرنده اوج سماہ سر چکمش بر قلعه سر آمددر . اما ایچنده قیون چوانلری ساکن اولورلر . بایزید خان ولی فتحیدر . قرہ خرمنہ جریان ایدن طونہ نہری نمایاندر . اطرافندہ غایت معمور قرا واردر . بالادہ محررالاسامی قرانک دوری ایچون محکمہ شرعیہ دن مراسلہ وبر محضر آلوب الہی عدد خداملرملہ درت کیسہ پاشاہ ودرت کیسہ حقیرہ وایکی کیسہ خداملریہ تحصیل ایدوب ینہ شہر باباہ داخل اولدق . بوقرالردن بہر سنہ قاضیہ اون کیسہ مال حاصل اولور . بابا شہرینک بزحاکمی دخی بابا سلطان متولیسیدر . سپاہ کتخدایری ویکیچری سرداری وشیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، محتسبی ، شہر کتخداسی واردر . بوشہر بر دوز واسع درہلی باغ ارمزات العمادلی وچوق کوزلدنر . اوج بیک کارکیر بنا تختانی ، فوقانی سرای عالیلری وغیری بیوت متعددہ لری واردر .

جامعلری : (اولو جامع) صاری صالتق سلطانک آستانہ عالیسنہ متصل خوش بنا بر جامع شیریندرکہ وصفندہ لسان قاصدرر . بوراسی بایزید ولی فتحی اولدیغندہ بوجامع لطیفی کندوسی بنا ایتشلردر . چار گوشہ کارکیر دیوار اوزرہ ینہ چار گوشہ تختہ قبہ اوزرہ رصاص خاص ، نیلکون ایلہ مستور ، برجامع برنوردر . ایکی یان وبر قبلہ قپوسی واردر . قبلہ قپوسندن تا محرابہ وارنجہ طولاً وعرضاً یوز سکسان آیاقدر . درون جامعدہ کی عمودلر سراپا نقش بوقلمون عبرت نمون ایلہ کلکوندر . جانب یمیندہ بر منارہ سی واردر . محراب ومنبری طرز قدیم اوزرہ در . جماعت کثیرہ بہ مالکدر . ولی مرتبہ سندہ صاحب ورع برامامی واردر . (علی پاشا جامعی) چارشی ایچندہ واقعدر . درت گوشہ قورشون اورتولی بر منارہ لی قبلہ بہ ناظر بر

چیمسی احتمالی یوقدر . بئمه بوحال سلطان مراد خان رابع حضر تیرینک مسموعی اولدوقده در آن اوزی ایالتی محافظه سنه مأمور سلطان احمد دامادی وعانکه سلطان زوجی قوجه کنعان پاشایه بر قطعه خط شریف کوندروب « باشک سکا کرک ایسه بابا طاغی شهری ایچنده جای امان اولوق ایچون مناسب و مرتفع بر محله بر قلعه بنا ایتدیروب مفتاح لرینی در دولتمه کوندره سک » دیه امر ایتدی . کنعان پاشا سمعاً و طاعه دیه رک بابا طاغنک جانب شرقیسنده باغلا اوچنده بر مرتفع بشته عالی اوزره بر قلعه زیبا اساسی قوروب قاه عظیم اتمام بولدینی ائنده کنعان پاشا معزول اولوب حالا اساس قلعه وقه دزدار ونفرائسز قالدی . بوقلعه تمام اولسه بابا طاغی شهری امن وامان بولوردی . اقدمنز ملک احمد پاشا قلعه یی اتمام ایتکی مراد ایدینوب رکاب هایونه عرض ایتدکه بزم پاشا دخی معزول اولوب اوزی ایالتی سیاوش پاشایه احسان اولدی . ملک احمد پاشایه دخی روم ایلی ایلی انعام اولندی . حالا باباطاغی قلعه یه محتاجدر . زیرا بندر ، معمور بر شهردر . بوشهر اوزی ایالتده پاشا خاصی وویودالقدر . یوز درت کیسه حاصلی اولور اعلا حکومتدر . اوچ یوز آچقه پایه سیله شریف قضادر . اما بش یوز آچقه ملاله صدقه اولنمشدر . یدی عدد ناحیه نابلری واردر . جمله یوز عدد قراسی اولوب ذخیره بها تحصیلنه کیدوب کشت وکذار ایلدیکمز کویلری شو تخریر اولنانلدر :

خرکله جی ، سییل الیاس ، کوچک صاری ، دوکک ، صبانجه ، آجی کول ، صاری نصوح ، قره هابل ، احمد فقی ، تاتار چامورلیسی ، صاری کول ، قونقاز ، حاجیلر ، تره سنلک ، نعلبند ، قرلحصار ، قبر ، آرمودلی ، قارقه ، باش کوپری ، بخشایش ، حین الی ، آتماجه ، چقورلی اووا ، قیالی دره ، اسکی بابا ، چغتای زیر ، چغتای بالا ، اشاغی قارغهلق ، یوقاری قارغهلق ، اشاغی دملک ، یوقاری دملک ، دلی علی ، سلهلی ، لطفی بک ، تورک چامورلیسی ، ایاقلی بک ، آرنابودلی ، حاجی عوض ، قزلبه ولی ، قاسمجه ، قاچاماق ، اسکی ، قوجی بک ، اوزون اینه خان ، طرق صوفی ، قولهلی ، کوهرلی ، کرچلک ، چونقار ، قره جق کوی ، قصبه استر عظیم . بازارلی ، کرنجک ،

وتقارہ وسور، کرہ نای دوکوب «یکدر الله یک» صداسنی اوجه چیقاروب
بکجیک ایدرلر. اما لب دریاده اولغلہ خندق یوقدر. زمینہ بر فرهادی
کولونک اورسک صو چیقار.

بوراسی ده سلستره ایالتندہ بابا طاغی قزاسنک ناحیہ سیدر. نائب حکومت
ایدر. کمراک امینی واردر. سائر مأموری یوق. اوج یوز قدر کیرہ میت
وشندیرہ ایله اورتولی خانہ لری واردر. انجق اسکله باشندہ برجامی ویتش،
سکسان عدد تجار خانلری اولوب درونی متاع کونا کون ایله مملودر. بوقلہ
بنا اولہ لی بوبندره وبابا طاغی شہرینہ قازاق چیمماز اولدی. صوبی طونہ دن
اولوب هواسی قیلدر. بونک دخی اسکیدن لیمان عظیمی وار ایمش. حالا
مزخرقات ایله مملو اولوب جملہ کشتیلر طونہ نہری ترعہ سنده بی باک و بی
پروا یاتوب قیشلارلر. طونہ نک بش آغزندن بری ده بوقرہ خرمن بوغازیدر
وہپسنک کوچوکیدر. کفرہ زمانندہ بو بوغازک ید بشر ایله آچیلدینی
مظنوندر.

بورادن ینہ جانب شمالہ کیدرک (چیقرقچی) قریہ سنہ کلدک. یوزخانہ لی،
جامعلی معمور زعامت کوییدر. غایت لذیذ و آبدار قاوونی اولور. بورادن
ینہ جانب شمالہ کیدرک (بابا طاغی) شہر عظیمہ کلدک.

اوصاف شہر بابا طاغی — صالتق بای بورادہ مدفون اولغلہ شہرہ (بابا
طاغی) دیمشدر. اوللری جنککستان بریر ایمش. بایزید ولی صالتق بایی
واقہ سنده کوروب بوشہری انلرہ وقف ایلمشدر. بوشہرکدہ فاتحی بیلدیرم
خان اولوب بعدہ بایزید ولیدر. اما قلعہ سی خراب ایدلمشدر. سوری دخی
منہمدرد. نیجہ کرہ قازاق (یکی صلا) نام محلدن طونہ قایقاریلہ کلوب بویابا
طاغی شہرینی باصہرق آستانہ صالتق بایک صحن، تنجرہ، فلاتی آلوب کیدرکن
بر کون بر کیجہ سرسری کزوب شایقہ لرینہ واصل اولہ مدقلرندن جملہ باقر
اوانی ینہ تکیہ کیتروب عودتدہ اهل ولایت الہ اسیر دوشمشدر. دریا
دریادہ کی کبیلری دخی تموج دریادن کنارہ دوشوب پارہ پارہ اولہرق اہالی
مال غنائی تقسیم ایلمشدر. اول زماندن بری کفارک بابا طاغہ

خندقك طاشلریله پایلمشدر. بو کوستجه‌یه « قره دکز کوستجه‌سی »، صوفیه قربنده‌کنه « بانه کوستجه‌سی » دیرلر. بو بحری کوستجه زمان قدیمده لیمان عظیم ایمش. حالا آثار بناسی ظاهر اولوب لیماننه بیک پاره کمی مستوفا کیرر. لکن مرور ایام ایله خار و خاشاک ورمال و تراب ایله مالا مال اولوب توج دریدان بی امان یر اولمشدر. بعض سنه نیجه کیلر هلاک اولور. الله معمور ایلیه آمین.

آندن ینه جانب شماله کیدرک ([۱]) قریه‌سنه کلدک. ایکی یوز خانلی، برجامع و مسجدلی تاتار کوییدر. ینه کوستجه نواحیسنندر. بورادن شماله کیدرک (قره خرمن) قلعه‌سنه کلدک.

اوصاف قلعه قره خرمن — بر هوادار و محصولدار یرده اولغله صاری صالقی بای بو محله فقراسیله زراعت ایدوب خرمن چیقاردقده اسمنه « قره خرمن » دیمشلر. ماتقدمده بندر شهر ایمش. بوراییده جنوزدن ییلدیریم خان فتح ایتمشدر. قلعه‌سنی خاک ایله یکسان ایلمش، بعده سلطان مراد رابع عصرنده « بورالردن قازاق عاقلک مضرتی دفع ایچون بر جای مأمّن لازمدر » دهرک فرمان مراد خان ایله قبودان دریا رجب پاشا دونمای همیون ایله بوراده لنگر آتوب اعیان ولایت رأیله نهر طونه آرقی دکزه منصب اولدینی محله دعای خیر و ثنا ایدرک برقلعه اساسنه بذل اهتمام ایدیلوب وقت شتا ایرمهدن دریا منال عسکر و نیجه بیک عمال و بنا ایله اوچ آیده قلعه اتمام بولوب جمیع مهمات ولوازم ایله دزدار و اوچ یوز قلعه نفراتی ویدی عدد بال یمز طوپلرینی قویوب مفتاحلرینی و درون قلعه‌ده کی سلطان مراد خان رابع جامعی مفتاحنی مراد خانه کوندره رک مبارکباد ایوب دلشاد اولدی. حالا معمور برقلعه پر نور اولوب اهالیسی مسروردر.

اشکال قلعه قره خرمن — نهر طونه ترعه‌سیله قره دکز ساحلنده بر چنزار دوز یرده مربع الشکل، سنک بنا برقلعه رعنادر. دائراً مادار جرمی بیک یوز آدیمر. ایچنده آنجق یکرمی قدر خانه‌سی واردر. هرکیجه طبل

ایدرك اسلام ایله مشرف اولوب دیرکه «پادشاهم! جدك بیلدیرم بایزید خان عصرنده قره دکزک روم ایلی جانبنده بابا داغی قربنده کوستتجه قلعه‌سی بزم جنویز قرانک ایدی. جدك زور بازو ایله اول قلعه‌ی المزدن آلوب جمله بقیه‌السیفمز کمیلرله کفیه فرار ایتدکده کوستتجه قلعه‌سی جرابنده لیمان قلعه‌سی ایشیکی آلتنده یدی کوپ التون وجواهر دفن ایلدیله. انلری چیقارمغه بو حقیری مباشر ایله. برکنجینه فراوان ایله پادشاهمه کلکلکم میسر اولور.» درحال سلیمان خان جنویز قیودانلغندن اسلام ایله مشرف اولان بوذاته درگاه عالی قپوجی باشیلنی احسان ایدوب اوچ یوز توابعیه شهر کوستتجه کوندر. بوذات اورایه واروب اول محمدن کنزی ایله قویمش کبی چیقاروب یدی عدد لب برب فلوریدن ماعدا نیجه بیک عدد آلات سلاح ونیجه بیک قطعه لعل ویا قوت و الماس چیقارکه حسابی خلاق بیلور. بو قدر مال و خزائنه پادشاه حضورینه کلنجه پادشاه عالیه احسان وانعاملر ایدوب کلن مالدن شهزاده و سلیمانیه جامعلری بنا ایتدیرر وبقیه‌سیله دخی کوستتجه شهرینی معمور ایدر.

اما بو کوستتجه لب دریاده اولغله اول قدر معمور و آبادان دکدر. چونکه کرات ایله قازاق عاقلک نهب وغارتنه اوغرامش ونیجه کره احراق بالنار اولشدر. سلستره ایالتنده قره دکز کنارنده قره صو حکمنده یوز الی ایچ قضا در. ناحیه‌سندن قاضیسه سنوی اوچ کیسه حاصل اولور. جمله یوز الی قدر کیره‌میت وشندره اورتولی خانلری وازدر. انحق بر محله‌سی اولوب اسکله باشنده مفید و مختصر برجامی، برخان واسکله باشنده قرق، الی عدد خان مثال انبارله برقاچ دکانی وار. غیری عمارت یوقدر. زمان قدیمه کفار استانبول تکفوری قورقوسندن و تانار عدو شکار دردندن بو کوستتجه دن تا قره صو قربنده طونه نه‌ری ایرماغندن بر خندق عظیم حفر ایدوب نه‌ر طونه‌ی قره‌خرمنه آقیدوب بابا طانغی و طولی قلعه‌لریله یش تپه نام محل جزیره قالمش ایدی. حالا ممرناس اوزره خندق کنارنده اولان آثار بنا و قهله‌لر نمایاندر. بو جانبلرده اولان قرانک عمارستانی مذکور

سینوب ، طرب افزون قلعه لری قسطنطین رومینک النده قالمشدی . بعده
 کفه وازاق قلعه سنی دخی سلطان یازیدولی بدست کدک احمدپاشا فتح ایتدیرنجه
 قره دکز اطرافنده جنوز علاقه سی قالمیوب امان ایله استانبول بوغازندن
 طشره صاقز جزیره سنه کیتدیلر . اول جزیره مذهبی دارالبوار ایدندیلر .
 تا سلیمان خان عصرینه کلنجه یه دکین آنده ساکن اولوب بعده صاحب مغایر ایشلر
 کوره رک کشتیلر ایله حجه کیدن حجاج مسلمینی اسیر اتمه لری اوزرینه سلیمان خانک فرمان
 شریفیله قوجه بیاله پاشا یوز یتمش پاره قدرغه ایله صاقز جزیره سی مقابلنده
 چشمه نام محله آناطولی کنارنده لئکر انداخت اولوب یاتدی . بری
 طرفده جنوز لیلرک قبودان وقرال زاده لری جمله وسائر ایش ارلری هدیه -
 لر ایله بیاله پاشایه بولوشوب هدایا لری مقبوله کچدکده بیاله پاشا ایدرک : « بره
 خائنلر ، بوصاقز جزیره سی حجاج مسلمینک وغیری عباداللهک ممری اوله ،
 نیچون آینده ورونده ، تجار وزوار مخلوق خدای رحیمده ایدوب دلخسته ،
 شکسته وبسته ایلرسکز . تیز ، پادشاهه بوصاقز جزیره سنی تسلیم ایدک . یوقسه
 جمله کزی شمعی دندان تیغدن کچیریم » دیه یمین بالله ایدر . هدایا ایله کلن
 یدی یوز ایش ارلرینی هان قید و بند ایدوب (بسم الله وتوکلت علی الله) دیه
 بیوک یلکن آچوب صاقز جزیره سنک کیره میتلک نام محلنده لئکر براقیر .
 درعقب قره یه عسکر وبال یمز طوبلری چیقاروب قید و بند ایتدیکی
 قرال زاده لردن « واویلاه ! البته قلعه یی ویره سکز . یوقسه بیاله نک
 بیاله سی النده ایکن بزم پیمانه مزی دخی دولدوروب اجل جامنی بزله نوش
 ایتدیرر . سزله صاقز قلعه سی ایچره ذوق وصفای الی الابد فراموش ایتدیرر ! »
 دیه مکتوبلر آلوب معتمد بر ایلیچی ایله صاقز قلعه سنه کوندرر . جنوز لیلر
 بو حال ایشیدوب « های قرال زاده لر رمز و جمله اعیان دولتمز قلیجدن کچر »
 دیه خوف وتلاشه دوشه رک مشورت ایله عقد صلح ایدوب صاقزی بیاله
 پاشایه جمله جبه خانه وخزینه لر ایله تسلیم ایدوب کندولری مالطه حکمنده
 اولان رادوس جزیره سنه چکیلرلر . بعده بیاله پاشا قنوح خبریله پایتخت
 سلیمان خانی پوس ایدوب صاقز قرالی دخی حضور پادشاهیده زمین پوس

افلاقليلك اختلاط نسلندن حاصل اولوب ارالرنده برر كونه اصطلاحات پيدا اولدى كه بر برى آره سنده تكلم ايدرلر . هر كس آكلاياماز . اول كلاتدن بعضيلرى بولغتلدر :

هشر ، هشرقا ، چوغاج ، قالايق ، قاوره ، بايطال ، بايطالى آقط
 قاوون قارپوز كونش جاريه كتير آت آتى ضوله
 قوپاين ، ناپاين ، دفكه ، چالمه ، مچكلى ، بورك ، اوك بنى
 ديلاك نوايشليهيم جاريه قزى صارق طاعون قالباق بلكه بنى
 آيدى ور ، اوچاق ، كوين ، اوچاق قاوره ، كره مك آيدى ويرهيم
 سويله ي ویر آتش اوچاق آتش كتير ايليكك سويله ويرهيم
 سلام ايندم ، چورباچي نه آيار آيدا ، ظاهرله ، شكاست اولدم ، يوندوم قلونودر
 سلام عليهم اغارلك نه ايشلر سويله تأخير ايله خسته اولدم قصر اغم طاييدر
 اورب ، بايطال جاوى ، چدى در ، قدملى مورات ، آى دوغدى
 آت حياسى آت قامشى ابي دير آدم اسمى »

دها بونك كبي نيجه الفاظ مهمله يه آب وتاب ويروب ينه كندى سويلر ،
 كنديلرى آكلارلر . اما بين الناس مشهور اولان كلمات ايله دخى تكلم ايدرلر .
 دوبريجه ودلى اورمان قوجى برر كونه بشقه قومدر . لكن شجيع وبهادر
 بيكتلرى اولور . عاقبتلرى خير اوله .

بورادن ينه شماله حر كته معمور و آبادان قرا ايجره كيدر ك (كوستنجه) .
 قصبه سنه كلدك .

اوصاف قصبه كوستنجه — ماتقدم قلعه دوبريجه قراللك اوغلى قالوارة نك
 بناسيدر . مهيب و صعب بر قلعه قوى ايمش ! . ييلديرم خان فتح ايمده عسرت
 چكوب بهدالفتح منهدم ايدر ك طاشلر يني دكزه دو كدير مشدر . حالا لب درياده
 بر پشته عالى اوزرنده رخنه دار اولمش سورينك تمللرى ظاهر در . اول
 عصرده بو قلعه اهالي سي كيلر ينه سوار اولوب كوفه قلعه سنده كي جنوز قرالنه
 فرار ايدرلر . چونكه اوزمان قره دكز ساحلنده كي يدى يوز تيمش باره
 قلعه نك جمله سي جنوز لرك حكمنده ايدى . ساده جه تر قوس قلعه سيله اما صره ،

اوزره رایگاندر . حالا یاه بیه جک کیلر بولیمان تمنک حدودی ایچنده یئارلر . اما ظالم کیجیلر حفره طاشلرینی لیمانه دوکه دوکه لیان طولوب امن و آمان اولماز اولدی . لکن آرزو ایدلسه قبودان پاشا دونمای هایون ایله واروب لیمانی تطهیر ایدوب غیره لیمانه دوکسه لرودوکنه زیاده جزا ویرسه لر لیان سلامت اولوردی . الله تطهیرینی میسر ایده . زیرا غایت الزم لوازمندن بر لیاندر . بوشهرک جابجا باغ و باغچه لری واردر . جانب غربنده کی باغچه لر قربنده (محرم بابا زیارتی) مفید و مختصر بر تکیه در . اما درخت منتهالی خراوان اولغله جمله پیر وجوان بوتکیه دلکشاده بعد العصر جان صحبتلری ایدرلر .

بوشهردن ینه جانب شماله کیدرک (کوکلی) قریه سنه کلدک . حقا که اریک قدر کوکلی اولور . یوز خانلی ، بر جامعلی مسلمان کوی اولوب زعامتدر . اما دوبروجه ایچی اولغله غایت صوسزدر . سکسانر قولاج چاه مادن آتله صو چیمقاریرلر . بودخی غریب بر تماشادر !! .

بورالر دوبروجه دیارینک تا عین الفعلی اولغله اشرا چیتاقلری اولور . اما مسافرینه صبح و مسا نعمتاری میذولدر . بر خانه دن مسافرین کیدنجه علی العقب قرق ، الی آتلی دخی کلور . قولری آچقدردر . مسافره اصلا یوق یوقدر . زیرا غنیمت بر دیاردر . مسافره رعایتلری سببیه جنابباری ماللرینه برکت ابراهیم خلیل و یروب بر کیه تخماری الی ، آلمش کیه کتیرمه در . زعمایه عشر سلطانی ویرمه ده اصلا عناد ایتمزلر . اما دوبریجه لی دیوسهل مذموم و متهملردر . لسان واصطلاحلرندن بر نبنده بو محله تحریر اولندی .

لسان دوبریجه یعنی طائفه چیتاق

میلدیرم بایزید خان بودیاری بلغار ، افلاق ، بغداد قومی لندن فتح ایلدوب تانار ایله اناتولی قومندن عسکری طائفه سی قویدی . بو طائفه عسکرله

فتح ایتمکده عسرت چکدیکندن بعدالفتح قلعه‌سنی ییقمشدر. حالا شهری لب دریاده دوز و قومصال بر یرده معمور و آبادان شهر اولوب اسماخان سلطان اوقافیدر. حاکمی متولیزی اولوب سلستره ایالتنده دو بروجه خاکنده اوچ یوز پایه‌لی قضادر. ناحیه‌سندن قاضیسنه سنوی یدی کیسه حاصل اولور. شهر سرداری، شهر مختسی و صوباشیسی واردر. بازرگانلری چوق اولوب قزاق قورقوسندن قوی بنا بیوتی واردر. اکثر اعیانی لاز طائفه‌سیدرکه هپ آندان طوغمه قول اوغلیدر. حتی لاز طائفه‌سی ینتده لطیفه اولوب بر آدمک کعبه‌یه کیتمکه اقتداری اولمسه « بره جاهل منقالیه کیتسک آ، غریبارک و فقیرلرک کعبه‌سیدر. » دیرلر. لازلر بودرجه بوشهره اعتبار ایدرلر. روم و یهودی طائفه‌سی دخی چوقدر. اما شب و روز محکمه شرعنده لاز ایله یهودی دعواسندن کچلمز. بومنقالیه بر لاز بر یهودی‌یه بر سله اوررسه شرعاً ضاربک حقندن کیمک مقرردر. جامع‌لرینک مشهوری (اسماخان سلطان جامی) در. جماعت کثیره‌یه مالک بر جامع روشندرکه اول بندرلرده بویله جامع یوقدر. ائمه و خطباسی و مؤذنانی جمله استانبولیدر. یعنی مجود، پر معرفت چلیلدر. یدی عدد مکتب صیانی، اوچ عدد خانی، اوچ یوز قدر دکانی، بر کوچک بدستانی و بر کوچک حمامی وار. خیرات و حسناتنک هپسی اسماخان سلطان وقفیدر. یدی عدد قهوه‌خانه‌سی وار. اسکله باشنده و سائر محللرده اوچ یوز قدر مخزننی وار. زیرا بوراسی تبارکانیدر. جمله دن مکلفی سردار خانیدر. شهرینه کوره دکانلری آذرر. بندر اسکله عظیم اولوب بیک پاره شایقه و قره مرسل و زابون و چک‌لوده غلال دولدیروب استانبوله کتیررلر. بوبندر دو بروجه ولایتنک اسکله‌سی اولمغله غله و سائر خوباتی چوق اولور. اما لیمانی قبله و کون طوغروسنده ناظر و آغزی آچیق اولمغله تلاطم دریادن طاغیر کبی طاغیر کلوب کیملرک یاتمغه اقتدارینی بر امتاز. همان یوکلرینی آلوب پوپه یلمکن فرار ایدرلر. زیرا هرسنه بر چوق کیملر بورالرده غرق و نابود اولور. بوراسی اسکیدن ایکی قبولی لیمان عظیم ایش. حالا عمق دریاده طاغیر کبی لیمان طاغیرلی ترتیب

مخالف لیماندر . بر طرفی صافی بالچقلی لیمان اولمغله (بالچق اسکله سی) دیرلر . اما ایشلک اسکله در . آجله یاغ مومی مشهوردر .

بورادن ینه جانب شماله کیدرک (قوارنا) اسکله سنه کلدک .

اوصاف اسکله قوارنا — بوده قره دکنز ساحلنده بر صعب طاع دامننده مشرق طرفی دریا بر اسکله زییاد . لب دریاده آنجق بغدادی مخزنلری و آب حیات کبی صوقاینقلری واردر . باشقه برشی یوق . اوروس قورقوسندن جمله عمارتلری طاع باشنده در . بوده سلستره ابائی خاککنده وزیر اعظم لک خاص هایونیدر . بالچق قضاسی ناحیه سیدر . حاکمی وزیر اعظم اغاسیدر . کتخداری ، سرداری فلانی یوقدر . جمله اوچ یوزقدر کیره میت اورتولی مفید و مختصر فقرا خانه لری واردر . باغ و باغچه سی ، فقراسی چوق . بز قاج دکان ، بر خان و حمامدن غیری برشی یوق . آنجق قراسنک محصولی چوق اولمغله کیلره اسکله اولمشدر . اما کشتیلر متاعنی آلوب همان فرار ایدرلر . زیرا لیمانی یتاق دکلدر . هواسی دخی ثقیدر . زیرا طاشاق یردر . اما قایناتق صولری چوقدر .

بورادن ینه جانب شماله کیدرک (کلغازسلطان) قلعه سنه کلدک . بوراسنی

قریمدن دنوشمزمده بر فلاکت سببیه کوروب احوالی تفصیلاً تحریر ایتمشدک [۱]

ینه جانب شماله کیدرک (یلانلی) قریه سنه کلدک . ایکی یوزخانه لی ، برجاه علی مسلمان کوییدر . اما ییلانی غایت چوقدر . بونده مشک ییلانی دخی چوق اولور دیرلر . برکونا بیاض ییلامش که اولدینگی محل صاف مشک قوقارمش . اما حقیر کورمدم . بورادن دخی (منقالیه) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر ولیمان عظیم منقالیه — پک اسکی بر بلده در . حالا معمور اولان قسمی شهرک شمال جانبنده لیمان آغزنده اولوب قلعه اساسلری آشکاردر . ییلدیرم بایزید خان عصرنده (اجه یعقوب اوغلی غازی اومورچه) بوراسنی

کپردی . اوتوز اتی پاره شایقه فتح ایدیلوب جمله بلوکباشیلر چلنک و خاعت
فاخره لرله بهره مند اولدیلر . اوج یوز اسیردن یوز قدرینی دردولته روم ایلی
شایقه لرلیه کوندروب تلخیص ایتدی . سائر اسرانی اغواتلرینه بذل ایدوب
اوتوز اتی پاره اوروس شایقه لرنده اولان مال غنایمی ایچنده اسیر اولان
عباداللهه ماللرینی ویردکن صوکره کلی ، آق کرمان قلعه لرینک تعمیر
و ترمیمنه کوندردی . بزده بویله بر ضبط پرشنک ده بولندیغمزدن شکسته بسته
شوتاریخی سوبلدک .

اولیا فتح مینی کورینجک تاریخ دیدی بارک الله اولماشدر (بردخی بویله غزا)

سنه ۱۰۶۱

بوفتح خبر مسرت اثری دیوان هایونه واروب کورجی محمد پاشا وقعه‌ی
سلطان محمد خان رابع حضر تلرینه عرض ایدنجه سعادتلو پادشاه صفاستندن
اول آن ملک احمد پاشایه خلعت فاخره ایله مقرر مژده‌سی کلوب استمرار
کتورن قیوچی باشی مصطفی اغایه یدی کیسه رومی ویرلدی . احراق ایدیلن
بالجق شهرینک تعمیر و ترمیمنه باشلانندی .

ستایش بندر بالجق — قره دکز ساحلنک روم ایلی طرفده یالچین قیالی
برکوه بلند دامتده معمور شهردر . اوزی ایالتنده حاجی اوغلی ویواده اغنده
یوز اللی اچهلوق قضادر . سپاه کتخداری ، یکیکچری سرداری واردر .
مفتیسی ، اعیانی اولیوب فقراسی چوقدر . داملری کیره میت وشدیره تخته
ایله مستور بش یوز قدر مفید و مختصر خانه لری واردر . جمله بش محله
و بش محرابدر . مشهوری اسکله باشنده (امین جامی) در . اوج مکتب
صیانی ، برخانی ، یدی عدد خان تجارانی ، برده حامی واردر . حامی اسما
خان سلطان وقفیدر . طرفه العین ایچره قزاقلر حمامک باقرقازغاتی چیقاروب
کوتورمک سوداستده اولمشلر ! یوز اللی مقداری مفید و مختصر دکانی ،
لب دریاده مخزنلری ، بایرلرنده اوزوم باغلی واری . اسکیدن عظیم لیمان
ایمش ، مرور ایام ایله تراب ورمال ایله پراولوب حالا قبله وکون طوغرییمی
روز کارندن کیملر دورور ، بشر دمیر ایله یاته مازلر ، البته قره یه دوشرلر ،

رعایان بر رجل صالح کلوب پاشایه ملاقی اوله رق «سلطانم ، دریاده اوتوز
 التی پاره قزاق شایقه لری کزییور ، احتمالدر موافق ایام ایله وقت شافعیده
 بوالچق اسکله سنی نهب وغارت ایده لر» دیه پاشای خبدرار ایدوب کیتدی .
 پاشا دخی ظییر بلوک باشی ، غرتو ، چنتو ، حسین بلوکباشیلری یوز بیکتلیریله
 پیاده و بیگ عدد کزیده اسب تازی سوار آبازه وچرکس وکورجی بیکتلیری
 دخی ایلری نصف الیلده کوندروب بر کمین کاهده قرار ایتدیردی . حکمت
 خدا وقت شافعیده قزاق قره یه آدم دوکوب بالچق شهرینک جوانب اربعه سنی
 آتسه اوروب اهالی بلده تلاش ایله واولیاده ایکن قزاق عاص شهری نهب
 وغارته باشلابوب یوو یوو دیه فریاده باشلادی . دریاده اولان اوتوز التی
 پاره شایقه لری دخی وقت خفیده امداده کلوب کناره چیقارق غارته قوبولدیله .
 کیلرنده انجق بشر ، اونر کفره قالدی . همان وقت صباح اولنجه بزم کمین
 کاهده اولان پیاده سکبان وصاریجه ارلری طاغدن تپه آساغی الله الله
 صداسنه رها بولدوروب ایلك هجومده دشمنک لب دریاده اولان فرقه لرینه
 صاریلوب آن واحده امان ویرمیه رک اون یدی عددینی قبضه تصرفه آلوب
 ایچنده اسیر اولان امت محمدی خلاص ایدرک وآنلره کورک چکدیره رک
 دریاه آلاغه ایدوب فرار ایدن قایقلری دخی اخذ ایله دریاده دمیر براقدیله .
 بوکره شهری غارت ایدن قزاقلر بو حالی کوروب قره ده قلوب جانلرندن
 مایوس اوله رق بالچقده کی بغدادی انبارلرینه کیروب جنکه آهنگ ایتدیله .
 کیمی دخی جسته جسته طاغلره فرار ایدرکن ملک احمد پاشا الغار ایله
 بالچق باشندن امداده کلورکن بو فرار ایدن دشمنه راست کلوب کیمنی اسیر ،
 کیمنی کله پاچه ایتدیله . کیمی ده طاغلرده چتاق فرقه لری انه اسیر دوشدیله .
 اما بریده بالچق شهری ایچنده مخزنلره قاپانان قزاقلر جان حرصیله ضبط
 ایدوب طورمقدمه ایدی . همان پاشا عسکرینه براز مال احسان ایدرک «قومه
 شهبازلم ، جمله مال غنایم واسرا سزک اولسون» دیه آلائی چاوشلری ندا
 ایدنجه انبارلری بزم عسکر آتسه اوروب داملری دلهرک یدی ساعت
 اطرافی ضبط ایتدیله . اوچ یوز قزاق اسیر اولوب درت یوزی دخی

دائمدر . چونکه نذرآدن وسائر اوقافدن کلیرلی چوقدر . دکرمنلری ، قورولری ، قیون ، هرکه وصغرلری وترالاری واردر . حتی شتاده قودو . لردن میشه آغاچلرینی کسوب آرابه لر ایله میدان قپوسندن ایجری صوقوب اوجاغه ایکی آرابه اودونی طاغیر کبی بیغوب میدان ایچنی کرما کریم ایدرلر . جمله درویشان و مسافرین حاضرین صفای خاطرله دم اورورلر . تابومرتبه ارابه کیرر میداندرکه قپولری درونلری وقت شتاده کیجه پرده لیدر . بو آستا . نه نك بر طرفنده کلوب کچن سیاحانک بر اثری ، کونا کون خطوط عبرتمالری واردرکه بر قاچ سنه تلاوت اولنسه کفایت ایدر . یوز عدد درویشنک اکثری صادقان عشاقدر . هربری برر کارله مشغول اولوب کیمی قیم ، کیمی میدانچی ، کیمی تره دار ، کیمی چاوش ، کیمی اوسته خانچی ، کیمی فراش باز ، کیمی مسافرخانه جیدر . بو آستانه دن ماعدا باشقه جه بر مسافر خانه واردر . هر شب ایکی یوز مسافر موجود اولوب چول و طوبره چیقارتمه دن رعایت ایدوب خدمت ایدرلر . ایسترسه اول مسافر اوچ کون اوتو طوره بیلور . فقط اوچ کوندن سوکره « صفا کلدک ، ایمانم ! » دیه یابوچلرینی چویروب یول کوسترلر . اما البته هرکنه بررتحت القهوه فطوری مقرردر . بر عجیب وغریب مطبخی واردر . حاصلی روم و محمدیه بویه بر اولو آستانه کورمدم . مکر بغدادده کی امام علی و امام حسین آستانه سی اوله . بورادن قرق الی آتلی آلوب (دونه دکرمنلری) مسیره سنه کیتدک . قرق ، الی عدد آسیاب مالدرکه هربری برزعامتن اعلادر . نیجه سی نصح پاشا زاده صله لی اولان حسین پاشانکدر . دو بروجه ولایتده دکرمنلر اولمدیغندن جمله دو بروجه خلقی بودکرمنلره محتاجلردر . جمیع اهل بلدک زعملری اوزره بودکرمنلرک صولری طونه صویندندر . زیرا برقاچ کره بوراده طونه بالقاری بولنشدر . بورادن ده حرکتله (باط اووه) ده منزل آلدق . آندن جانب شماله کیدرک (موجیکی) قریه سنه کلدک . برجامعلی مسلمان کوی اولوب زعامتدر . ینه جانب شماله کیدوب (بالچق) اسکله سنه کلدک . بالچق باشی نام محله خیمه و خرکاهلر منزله مکث ایدوب خواب راحتده یاتارکن

سرنکونک ایچی منقش لوحه وطواندر . غرابت آنده که اویله برقبه عظیمک ایچنده اصیلا ستون یوقدر ! همان واسع بر قضا اوزره نقش بوقلموندن برطاواندر . تاوسطنده اوچیوز قندیلی بر چراغان نقیل آسیایدر . بوده قبه ایچون بر بار آهندر . هر شب درویشلری بوقندیلیری چراغان ایدوب قبه انور نور علی نور اولوب عاشقان صادقان اشغال معرفته مشغول اولوب جان صحبتلری ایدرلر . بتون سیاحان بر و بحار بو آستانه ک بویله ستون سز نابت اولدیغنه انکشت بر دهن حیرت اولورلر . قیودن تا اوجاغه وارنجبه یوز آیقدر . سراپا بیاض مرمر خام ایله مفروش بر میداندر . اورته ده برشادروان روان اولمه ددر . جمله عاشقان اندن ایچوب دفع عطش ایدرلر . بو آستانه اورته سنده نیجه یوز آدم قدی صاری پرنجدن معمول و هر بری بر پادشاهک یادکاری چراغانلر واردر . حقیر بوقبه طوانسک بر قرار اولسنه حیران قالب آخر تکیه نشین آرسلان دده نک اذنیله قبه طوانی اوسته چیقوب تماشا ایتدم . العظمة لله استاد بحاران بوقبه ایچره تا علمدن طوان یوزینه قدر بر عمود خشب دراز وضع ایدوب نیجه یوز بیک خشبلیری اکا ربط ایتمش که کویا بر آغاج اورمانی اولمش . آدمک عقلی احاطه ایتیب دیده برنم خیره لندیکی بر صنعتدر . مصرع : « شنیدن کی بود مانند دیدن » بومیدانک درت طرفی دمیر پنجره لدر که اطرافنده اولان باغچه کستانه ناظر دره . هر روزنک آراسنده قات اندرقات درویشان طولابلری واردر . بومیدانک دائراً مادار اطرافنده نذر اتدن کنان قربان پوستلری دوشلیدر . هر پوستده بر صاحب نظر ، عارف بالله عاشق شیدا او طور و هر بری بر علم و کار ایله مشغولدر . بو آستانه ده معرفت سز درویش دلریش یوقدر . حتی نیجه سی قره چالی کوکندن بش یوز پاره لی و طوغرامه صابلی قاشق و کشکول ، چوکان ، آرقه قشایغیسی ، خنجر قبضه سی و سائر کونا کون شیلر یابوب (الکاسب حیب الله) دیه هر کن یارانه برر هدیه و یروب خرقة بها ایدینیرلر . اما لقمه لری ماه و سال بانغدو و الاصال پیر و جوان ، فنیروغنی به مبذولدر که پیر حضرت تلربنک عصر نندن بری آتش مطبخلری سونمیوب دائماً طعام لقمه لری

بویاتی سرسعادت لری طرفندہ وجہ جدارہ جلی خط ایله تخریرہ جرأت
ایدوب اول آن صدوقہ شریفنک یشیل صوف سترینک آلتنه کیرہ رک
« دخیل یاعزیز ! » دیدم . خدا عالم ودانادر ، بو عید کترہ برنوم عارض
اولوب خواب آلودہ اولشم . بر آندن بیدار اولوب وجود پرغصہ می عرق
آلود بولدم . اما کویا یکیدن حیات جاودانی بولوب اندام قوت ومکنت
بولدی . حمد خدا اول ایصتمه دن خلاص اولوب روح پیر ایچون بر ختم
شریف قرآنته باشلام . رحمة الله علیه .

منقبت دیگر — عزیز حضرت لری اورخان غازی عصرندن تا مراد
ثانی — که ابوالفتح ک پدری قوجه مراد خاندنر ، ایکی کره پادشاه اولمشدر —
زمانه قدر حیاته قلوب معتقدلرندن وغازی میخال اوغلرندن آرسلان بک
دائما عزیزک خدمتده خاکستر افکنده ، مثال غلام حلقه کوش دل بسته
ایدی . عزیز مرحوم نه طرفه توجه ایتسه آرسلان بک آرقه سنه بینوب باغ
وراغ ، دشت وطاق دیموب کیدر لر مش . آرسلان بک بعض فقرا « سلطانم ،
عزیز حضرت لری آرقه کزه بینتجه بزلر جناب شریف کزه بردرلو یتشه میوروز ،
بونه سرخدادر » دیه صورمشلر . آرسلان بک « والله بنده اکا حیرانم که
جناب باری بکا بر قوت قاهره ویریور ، کندم غیری کونه بولوب اصلا
یورولمق بیل میورم » دیمش . حالا عزیزک سوار اولدینی آرسلان بک آرقه سنه
اوردینی آدم اگری رکاب لری ایله آستانه ده ظاهر و باهر در . نیجه بیک بویله
کشف و کرامات دن صوکره آق یازیلی مراد خان ثانی عصر نده دار باقی یه ارتحال
ایدوب مذکور آرسلان بک عزیز کی کستانه سی آلتنه دفن ایدرک اوزرینه
برقبه برانوار ، مقابله سنه بر آستانه انشا ایتدیر مش که ربع مسکونده بی نظیر در .
تکیه ستایشی — لب دریاده وارنه شهری ایله بالحق اسکله سی آره سنده
برواسع اووه ایچنده ، خیابان بر قور و کنارنده اوج سایه سرچکمش شکل
مسبده کار کیر برقله عالیدر که کویا استانبولده کی غلطه قله سیدر . اما قورشون
اورتولی ، سیوری کلاهی ذروه سنده کی عالمی ابر کبود ایچره شعشه اورور .
سیوری کلاهی اخشابنددر ، اصلا کار کیر قبه دکلددر . بویله سر آمد قبه

محافظه یه مأمور اولدق . ینه بو صحرا ده کی (آق یازلی زیارتی) آستانه سنه یاقین ایدک .

درستایش آستانه آق یازلی — بلخ و بخارا و خراسانده اجداد عظامیزدن ترک ترکان خواجه احمد یسوی خلیفه لر ننددر . بو آق یازلی بروسه یه حاجی بکتاش ولی ایله بر لکده کلوب بعد الفتح اذن ایله روم دیارنده پوست صاحبی اولدی . مناقب آق یازلی — بو ذات پراو ایدیه مسلمان اولان دو بریجه قرالندن اذن آلوب بوبات اووه و ایدینده مکان طوتوب بر کون کباب پشروب تناول ایتدکن صو کره کباب شیشی اولان اغاجی یره دیکنجه بامر خدا بر کستانه اغاجی حاصل اولوب اول آن میوه ویرر . عزیز حضر تلی بیورر لر که : « بو اغاجک میوه سی کندی یوردیمزک قوروغیدر . بونک سایه سی ده مکامزدر » بو وجهه کامل قرق سنه اول شجر متهانک ظل و حمایه سنده طاعات و عبادات ایدر . حالا اول درخت بی بدل بر شجره طیبه درکه اوزرنده یورطه قدر آت کستانه سی حاصل اولور . هر کیمک آت نه صانجی و یا قزیل قورت عارض اولسه اول آت کستانه سندن آت یدیرسه لر بره بر در شفایاب اولور . حالا آق یازلی عزیز حضر تلی بو درخت متهانک سایه سنده بره دور ، عالی ، رصاص نیلگون ایله مستور قبه دروننده مدفوندر . صندوقه منوره سنک جوانب اربعه سنده حسن خط کلام عزت لر ایله کلابدان ، شمعدان ، بخوردان ایله خراسانکاری چراغدان لر چوقدر . انسان ایچری کیرنجه وجودنده بر لرزه حاصل اولور . مشک و عنبر خام رایحه سندن زائرنک دماغی معطر اولور . تر به داری ده جمله آینه ورونده یه کلاب سر یوب بخور یاقار . درت طرفنده کی روزنلرک اطرافی حدیقه (ارم ذات العماد) مثال کل و نسیرین ، سنبل و یاسمین ایله مستور باغدر درکه کاستانی ایچره توطن ایدن هزار هزار غنلیبانک نعمات و ترنماتی ایشیدن زواره حیات نازه ویرر . حقیر بو آستانه یه وارنجه سهل ایصتمه در دیه شکسته خاطر ایدم . سانکه بو آستانه یه کیروب روح عزیز ایچون بر سورة سبع المثانی او قوینجه خاطره شو بیت خطور ایدیه دوشدی :

حما المن جکدم یوق ذره جه درمانم   همت ایت بکا شمدی آق یازلی سلطام !

صوك تاريخ نصح پاشا زاده نكدر . اما رحمی چلبی به احسان ایلدی .
 رحمی چلبی ده صاحب الخیر اتدن یوز سکه حسنه آلدی . بو حقیر دخی عزمی
 تاریخمز ایچون یوز عدد بندقانی فلورالر احسان آلم . حالا اول عیون
 جان پروری ایله جمیع اهل بلدجان بسله یوب خیر دعا و ثنا ایدر لر . خصوصاً
 ولایت رعایاسی ، جمیع آینده و روندگان ، پیر و جوان ثنا خوانلردر .
 رحمة الله علیه .

بو حاجی اوغلنك هواسی غایت لطیفدر . خلقی اکثریا چوخه فراجه
 و قشوش کیر ، یکچیریمی و سپاهی چوقدر . اما علماسی یوق . وسط الحال
 اولانلری بوغاصیه قابل قوزی کورکی و باشلرینه قالباق کیوب تاتار ایله سفره
 اوشار لر . زیرا دو بریجه خلقی دیر لر شجیع و نامدار یکیتلری واردر .
 تجارت و غزرا ایله اوغرا شوب کار ایدر لر . بوشهرک مأ کولات و مشروب اتندن
 بیاض آتمکی وبال صونی مشهوردر . صنایعدن صرمه ایله مبروم تلاتین اوزرینه
 ایشلمش صرمه لی تیرکشلری ربع مسکونده یوقدر . یوز غروشه صدف
 ایشله توب اعیان استانبوله هدایا کوندر لر لر . شهرک وسطنده بر میدان عظیم
 واردر . هفته ده بر کره قرا و قصب اتدن نیجه بیک آدم جمع اولوب متاعلری
 میدان محبتده عرض ایدرک فروخت ایدر لر . بوشهر رعایاسنه دو بریجه
 چتاغی دیر لر . طرفه لسان ، غریب هیئت آدملردر .

بورادن ینه جانب شرقه کیدرک (قودومان) قریه سنه کلدک . اوچ یوز
 خانه و مسافر خانه لی اسلام کویدر . حتی خاندان صاحبی قودومان اغا پاشایه
 بر ضیافت عظیم ایدوب اوچ عدد صالحلی یورغه آت هدایا چکدی . بورادن
 ینه جانب شرقه (باط اووه) سحر اسنه کلدک . قره دکز کنارنده واقع بر
 لاله زار فرح فزا اولوب بوراده کامل قرق کون آسایش ایدوب خیمه
 و خرکاهلر مزله ذوق و صفا ایلدک . جمیع آتلمز تر فل ، یونجه ، آریق ایله
 چایر لئوب لحم و شحم صاحبی اولدیلر که تعبیر اولتماز . جوانب اربعه سنه کی
 قصبه لردن اهل سوق کلوب بر عظیم اردو بازاری اولدی . لب دریاده اولان
 وارنه بندریله یالچین ، قوارنه ، کلغراد ، مقالیه قصبه لرینی قزاق عاق شردن

دشوب کهریز ایله بر آسیاب یریدر. آب حیات کبی صوینی بر سنهده حاجی اوغلی شهرینه کتیروب طقوز محله طقوز عدد عیون جاریه انشا ایدوب اهالی شهریه حرارت و حال عطشدن قورتارمشدر . صودن مستغنی اولدقدن باشقه جمیع حیوانات ، باغ و باغچه لری دخی حیات بولوب بساتین و حدیقہ لری روضه رضواندن نشان ویرر اولدی . بوکرده اهل بلده « شهرمزی سیل آلوب چامور اولدی » دیه صاحب خیراته تشکی ایلدیلر . اول کر مکار دخی مردمکارلق ایدوب مالندن اوچ بیک غروش دخی اقراض ایدرک چشمه یوللرینه وغیری شهر اهلره مرورناس ایچون قالدیرملر یایدیروب شهری تطهیر ایلدی .

مذکور چشمه لک تاریخ لیدر که تحریر اولنور :

کورنلر دیدی خیلی تاریخن نه کوزل چشمه آبی آب حیات

دیگر چشمه :

فقال اولیا تاریخ قدسی جری العین تسمی سلسبیل

دیگر چشمه :

صولرجاری اولنجه چشمه لردن تشنه لرخیلی دیدیلر نوش ایدوب تاریخ پاکن چشمه کوش

دیگر چشمه :

سیر ایدوب بو عینی تاریخن دیدم اولدی جاری چشمه ماء حیات

دیگر چشمه :

نوش ایلنلر آبن تحسین ایدوب دیدیلر تاریخ اسم عین عیندان تجریان

دیگر چشمه :

ای تجلی هاتف قدسی دیدی تاریخنی آقدی یریر آب زمزم عین ابراهیمدن

دیگر تاریخ کفته صاحب الخیرات ابو الخیر :

کندی بالذات بدیهی دیدیلر تاریخن بن هان واسطه یم شاه نعیمکدر صو

دیگر نظیف پاشا زاده عمر بک :

دیدیلر اهل بلده رحمی بزه تاریخ ایچون کادی ابراهیم جاری ایتدی جری زمزمی

سنه ۱۰۸۴

میری ایله پاشا اغالرنندن برمناسب اغا اللی عدد توابعیه حکومت ایدر . شریعت طرفندن اوچیوز پایه‌سیله شریف قضادر . جمله یدی ناحیه‌سی ، یتیم سکنر عدد قریه معموره‌سی اولوب سنوی قاضیسنه وویواده‌سنه آلتیشمر کیسه حاصل اولور . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری وحتسبی واردر . اما قلعه‌سی اولدیغندن دزداری ، مفتی ونقیب کبی قضاتی یوقسه‌ده اعیان واشرافی چوقدر . شهر کشاده بر بایرده ایکی بیگ خانہ‌لی برشهر اولوب خانہ‌لرینک اکثریسی کره‌میتلی ، بر قسمی ده‌شندرله‌یدر . جابجا باغ وبانچہ‌لری واردر . اما شدت شتاسنده ثمراتی یوقدر . محله‌لری : مصلی افندی ، شیخ افندی ، غازی بابا ، حاجی محمد ، حاجی خضر ، اسککی ، چاوش بازار محله‌ارندن عبارتدر . جاملرندن : (چارشی جامی) ، (چاوش جامی) ، (اسککی جامع) ، (شیخ افندی جامی) مشهورلردر . بونلردن ماعداسی مساجددر . مدرسه‌سی ، فلانی یوق اما اون بر عدد مکتب صیبانی ، اوچ حامی ، اوچ خانی ، ایکی یوز قدر دکانی وار . کوپرلی زاده احمدپاشا کتخداسی ابوالخیر ابراهیم اغا چارشی ایچنسه ایکی باشی دروازه‌لی ، کارگیر ، کره‌میت اورتولی برشهره اوزره یوز عدد دکان ایله مزین نوبنا بر بدستان انشا ایدوب شهره شهرت ویرمش . خدا آفت شهرتدن امین ایده . قربنده یر بدستان حامی بنا ایتدیرمش که دلارادر . بوشهر صوسزلق ایله مشهور ایدی . جمله اهالیسی آجی صو قبولرینه محتاج ایدیلر . حتی درویش محمد پاشا اوز والیسی ایکن بوشهرده محافظه بکه‌دیکی وقت شهردن عسکرینه قرق بیگ غروشلق صو ایچردیکی سجنلنده مسطوردر . بومال جمله رعایا وبرایا کیسه‌سندن چیقمشدر . حتی ملک احمد پاشا افدمز اوراده ایکن اوچ ایده عسکرینه اوچ بیگ غروشلق صو ایچرمشدر . بویله بر قحط مائه مبتلاشهردر که رعایاسی پاشالره ، آرابه‌لره فیچی فیچی صو طاشیرلر . بو حال بردیاره مخصوص دکل ایکن ینه کوپرلی زاده کتخداسی ابراهیم اغا بوشهره حسبہ لله یتیم بیگ غروش مصروف ایدوب روزنامه‌جی ابراهیم افندی چراغی بابا اوغلی بکر اغانک القسا ودلائیه ایکی قوناق یردن طاغلی ، دشت هامونلری

موقع صدارت عظمی قوجہ کورجی محمدپاشایہ صدقہ اولندی . اوچنجی کون
 ملك احمد پاشا اقدمزہ سلسترده دركاه عالی قپوجی باشیلرندن بیرام اغا ایله
 امر پادشاهی وخط شریف سعادت ردیف کلوب دیوانده قرائت اولنجه
 ملك احمد پاشاسمعاً و طاعةً دیوب طوغلرینی و اوطاق نه طاقلرینی چایر محله سنده کی
 نمازگاهه چیقاردی .

۱۰۶۲ ربیع الاولنده اوزی ایالتی قرا و قصبائی محافظه یه

کیتدی کمز

اولا بسم الله ایله شهر سلسترده دن آلائی عظیم ایله چیقیلوب مذکور
 نمازگاهه مکث اولندی . ساحل طونه ده چار گوشه دیوار ایله منبی برخرابه
 منصلا ایدی . پاشا اقدمزیدی کونده تعمیر و ترمیم ایدوب ماه ربیع الاولک
 اون ایکنجی اتین کونی بو حقیق اولیای بی ریا مولود شریف تلاوت ایلدم .
 بر جمعیت عظیم اولوب شهر اعیانی مسرور اوله رق اطعمه نفیسه شهری وعسلی
 اشربه ایله مقتم اولدیلر . الی هذا الان سلستره لیلر اومولودی و ضیافی یاد
 ایدوب ملك احمد پاشایه دعا ایدرلر . نمازگاه مسلمین حقا که معمور و مزین
 اولدی . آندن جانب جنوبه کیدرک (اطهلی) قریه سنه کلدک . اهاالیسی افلاق
 و بلغاردر . خاص هایونلریدر . آندن (چایرلی) قریه سنده منزل آلدق .
 حقا که نباتات و گیاهی و فرت اوزر در . آندن (رنگلر) قریه سنه کلدک .
 اهاالیسی مسلمانلدر . (حاجی اوغلی بازاری) قضاسی ناحیه سنده اوچیوز
 خانه لی ، جامعلی ، الی بکی زعامتیدر . آندن ایلری کیدرک (حاجی اوغلی
 بازاری) قضاسنه کلدک .

اوصاف قصبه حاجی اوغلی بازاری — ییلدیرم زاده موسی چلبی امراسندن
 حاجی اوغلی نام دلیر سرور معمور ایتدی کندن حاجی اوغلی قصبه سی دیرلر .
 دو بریجه ولایتی خاکنده و سلستره ایاتنده پاشا خاصیدر . یدی کیسه مال

دکرمین کیلیرنی طونہ اوزرہ جریان ایتدیرر . تا دکرمن صاحبک طونہ اوزرہ معین محلنہ کلدکده مذکور طاش طولی سپیدی طونہ یه اوچوررلر ، دکرمن یرنده قرار ایدر . زیرا آصمه اییک براوجی سبتده ، براوجی کمیده مقیددر . تمام وقت شستا قریب اولوب طونہ نہرندن بوز آقغه باشلادقده دکرمنلرک آصمه دن اییلرینی کسوب هر دکرمن برر جزیره لیمانلرنده حفظ اولنور . موسم بهار کلنجه ینه اجرای صنعت ایدرلر . عجیب آسیابلردرکه هربری سنوی بش کیسه محصول ویرر ، برسرست زعامتدن اعلادر . سلستره اعیانک کارلرینک ، وارداتلرینک اکثری بو آسیابلردن کلور والسلام . سلستره نک زیارتکاهلری — دیار رومده و سرحد اتہاسنده اولمغه بوراده کبار اولیاءاللہدن کیسه یوقدر . فقط مظنہ کرامدن علما قبری چوقدر . اولا (امام فخر) ییلدیرم خان امامیدر . آق قپو جبانہ سنده مدفوندر . (عیسی خواجہ) ، (حسین واعظ) طریق خلوتیدن اولوب ہفتہدہ بر افطار ایدرک بر بادم ، بر زیتون ، بر خورما ، بر فنجان صو ایله قناعت ایدرمش . آق قپو جبندہ یاتارلر . (الشیخ پیری افندی) طریق خلوتیدہ عاشق شیدا بر جان ایدی . پیری مخلصیلہ عاشقانہ ، پاکیزہ اشعاری واردر . اولجہ تکیہ لردہ ترجمہ حالی ذکر اولندی . حقیردہ بیگ آلتمش بردہ النی اوپوب شرف صحبتیلہ مشرف اولمشدم . بورادہ رحمت رحمانہ عازم اولدیلر . (الشیخ درویش افندی) اسکداری محمود افندی طریقندن بر درویش دلریش ایدی . حمد خدا دعای شریفلریلہ شرفیاب اولدم . (درسعام کونجی زادہ احمد افندی) ، (الشیخ محمد بخاری) طریق نقشبندیہ اولو مرشددر . بوسلسترہ شہرندہ طرح اقامت ایدرکن (۱۰۰۰) سنہ سنده مرحوم اولوب چارشی ایچندہ بر تربہ مخصوصدہ دفن ایدلشدر . بو حقیرک قونانچی جوارندہ اولمقلہ صبح و مسا عبور ایدرکن بزفاتحہ تلاوت ایدوب هرلیلہ جمعہدہ بر شمع غسل ایله تربہ سنی روشن ایدردم . حالا زیارتکاه خاص وعامدر . حتی درسعام کونجی زادہ بوندن ارشاد اولوب سرچشمہ علما اولشدر .

۱۰۶۲۰ سنہ سی ربیع الاولندہ سیاوش پاشا صدارتدن معزول اولوب

واسع بر طریق عامی ابتدا زمینہ یالوان واصقره فرچاقازقلر قاقوب ماموزده اوزرینہ بالقی طیرطی کبی ایکی آرابہ یان یانہ عبور ایدر . خرسازایله طاشدن قالدیرم یاپدیروب مذکور سراجخانہ ایله قهومی بو قالدیرملره عقارت ایتدی . الی ماشاءالله اول عقاراتدن ساستره شهری ایچره قالدیرملر بنا اولنمه ددرکه عجیب خیراتدر ! زیرا بوشهرده صیف وشاده بازار عظیم اوله رق نیجه بیک آرابه جمع اولوب آدم دریاسی کسپایر .

ساستره نك طونه اوزرنده کی دکرمنلری — ساستره نك طاغ ودره لرنده صو دکرمنلری چوقدر اما طونه اوزرنده آسیاب دقیق بر دیارده یوقدر . مکرکه طونه ساحلنده کی شهرلر اوکنده اوله . اما بوساستره اوکنده کی دکرمنلر هپسنك غریبیدر . اشکالی : اولای ایکی عدد دیی یعنی طونه نك طرانسه کیلیری کبی کیلردر که ایکسی بر برینه عظیم دیرکلر ایله بند اولنمشدر . بویاکی کمی آردسنده اون آرشون مقداری اینلی ، قالین تختلر وعمود خشبلر ایله منی دولابلر واردر . بودولابك بیوک کمی طرفنده کی کمی ایچره عظیم چرخلر واردر . بیوک چرخك ایچنده بر عظیم طاش واردر که اوچ چفت جاموس آنجق چکه بیلور . بودکرمنلر روز شب الیشتر ساستره کیله سی اون حاصل ایدرلر . تابومرتبه سریع دوزر چرخلردر که انسان نظر ایدمز . هر آسیابك ایکشر ، اوچر آدملری اهل وعیالریله دکرمنده ساکن اولورلر . هربری برخان کبی تخته اورتولی داملردر . ایچنده مطبخی ومتعد حجره لری ، روزن وباجه لری واردر . نیجه سنده فرونلری اولوب تازه پوغاچه واکمک پیشورلر . بودکرمنلرک یرلری ساستره قلعه سی اوکنده اولوب هرکسک نشانیه محل مخصوصلری واردر ، اوپله ساکن اولورلر . زیرا قلعه اوکنده طونه غایت سریع جریان ایدر برکرداب عظیمدر . اما یتیش ، سکسان عدد اولان بودکرمنلرک طونه اوزره برقرار اولملری عجیب معرفقدر . ایکی کمی بر برلرینه کمی دیرکلریله بند اولنمشدر . یابان آصمه سندن برعظیم سبت اوروب سنک خارا ایله سبتی لب بربلر ایدوب اغزینی سدایدرلر . وینه یابان آصمه سندن آدم بی قالینلغنده عورت صاچی کبی الی ، آلتیش آرشون ایپ اوروب

بسلرلر . اما مورينه ديشيسنك حد و حساب بولماز . ياورولرى اولوب انالرينك صره طورنا قطارى كې چكلدكده برق هاتف كې كچن بالغك ياورولرى - چوقلغندن - آنجق بر ساعتده كچه بيلور . ارلك مورينه بانغى كوچك اولور . اما بومورينه نك برمه قدر متفرقه‌سى نادر اولور . زيرا طونه اوكنده دمير قوسى و تخشلى نام كر دابلرك فورطنه لرنندن عبور ايتمكه قورقارلكه نيجه لرينك طونه تموجندن بلى قيريلوب كناره دوشرلر . اول اجلدن دمير قپودن آشانغى متفرقه كچميوب كچن دخى چيقماز . آرهلرنده حاصل اولان متفرقه بالقلر بوسلستره اوكنده البته صيد اولنور . بوتماشاه طونه اوزره سكرز آى طوروب بعض امينلر فائده‌لنير ، نيجه لرى مفلس اولور ، بخت مساعده‌سنة منوط بر دولندر . زيرا طونه كنارنده اولان قرق ، اللى پاره قلاع قوللرى و (كللى) ، (اق كرمان) ، (اوزى) نك بش پاره قلعه نفراتى جمله بو طونه امينندن وظيفه معينه لرېنى الميدرلر . ضرر ايدرسه حبس ايدوب ارزاقدن آلورلر . اما بنجى ياور اولورسه تيمش ، سكرسان بيك غروش فائده لنور . عجيب صنعت و تماشادر كه طونه كې درياني بند ايله چيت اوروب بالق صيد ايتمك كيمسه نك عقلنه كليجك شيدر ! بوبندرى كورن قدرت انسانه نك نه درجه بيوك اولديغى ، عقل بشرك حيله و سحرده نه قدر ايلرولره كيتديكنى يك نظرله فهم و ادراك ايلر !!

اما سلستره نك ايام بهارده ايله چامورى اولور كه طين سياهنده قيل محمودى غرق اولور . حتى نصوح پاشا زاده حسين پاشانك بر دليسى بال صوينى كيفيله بازار دېي ميداننده آتته مهموز اوردقده آت قولاغنه قدر چاموره كومولديكى و چامورله برابر طونه يه آقوب غرق اولديغى سببل شرعنده مسطوردر . اون آدم بر دلى يى قورتارمغه قادر اوله مامشردر . قوجه كنعان پاشا والى ايكن سكرسان يدى بيك بال فيچيسى چامورى طونه درياسنه دوكدريدكى ينه سبجلده مسطوردر . آخر ملك احمد پاشا اقدمز مالندن يكرمى كيسه اقراض ايلوب بالاده ذكر اولنان خانى ، سراجخانه يى ، نيجه يوز دكانله ، بر فوقانى مكلف قهوه خانه بنا ايدوب آق قپو جامى اوكدن تا استانبول قپوسنه قدر

کورمدکجہ تعریف و توصیف ایہ آکلادلسی محالدر . ع : شنیدن کی بود .
 مانند دیدی . امین پاشایی بوٹونہ اوزرنده کی دالیانہ دعوت ایدوب ایکی
 بیگ غروش نہائی ہدایا ذی قیمت ویریر . خیر مقدم دیو اول کون بو قدر
 بیگ بالق صید اولنورسہ پاشانک اولور . بو محلہ پاشالر طالع دنزلر .
 برعظیم بالق کلیرسہ اقبالی یاور اولغہ اشارت بیلیرلر . حکمت خدا ملک احمد
 پاشانک طالغہ یمش عدد (مترقبہ) تعبیرایتدکاری مورینہ بالنی کلدی کہ بعض حسن
 آدملر « قرق ، الی سنہ دنبری بوکونلر دہ ، بو جرمدہ یمش عدد مترقبہ مورینہ
 بالغنک چیقدیغنی کورمدک » دیہ انکشت بردھان حیرت اولدیلر . بعدہ پاشا
 اول کون طالغہ صید اولنان صغیر ، کبیریدی بیگ عدد بالنی اون برکیسہ یہ
 ینہ امینہ بیع ایدوب امینہ برخاعت فاخرہ کیدیرہ رک سراینہ روان اولدی .
 بو مترقبہ دینیلن مورینہ بالقلری اولہ بالقلدر کہ ہربری سکزر ، طقوزور
 آرشون کایر . (پرمہ) قالینلغندہ واسکدارقایی چٹسہ قدر بالقلدر کہ با مرام اللہ
 تعالی ہر برینک قارندن بشر ، اونرققطار خاویاری چیقار . بوخاویارلری
 بال فیچیلری ایچرہ طوزلرلر . بوکبی ماہیلری امیندن بازرکانلر برر ، ایکشر
 کیسہ یہ آلوب خاویارینی ، بالق طوتقالی دیدکاری بیاض طوتقالی بالق قصابرینہ
 چیقارتدیروب طوزلہ یہ رق لہ ، مصقو ، دون ، قیرقیز ، دانیمارقبہ دیارلرینہ ودیب
 فرنکستانہ آرابلر و کشتیلرلہ کتوررلر . بومورینہ ومرسین بالقلری طونہ ایہ
 آزاق نہرینہ مخصوص بالقلدر . غیری صولردہ بولنماز . کویا ہربری بر
 ازدرھادر . بونلرک قارندن جیفہ ومزخرقاتدن برشی چیقماز . وجودینہ
 کورہ باغرساق و دندانلری آذرر . اما مرسین بالغنک ارقہ سنہ یایشمش
 طوتقالی چوقدر . طونہ نہرینک آذرھاسی بومورینہ بالغیدر . مصرنیلنک
 آذرھاسی دہ تمساحدر . تمساح غایت مضر شی اولوب جبریلر و کنوزیلر
 یرلر . سائرلری یمزلر . اما طونہ مورینہ سز بالقدر . جناب بارینک حکمت
 ازلیہ سی اقتضاسی اوزرہ اکثر بالقلر سائر بالقلری شکار ایدوب یرلر . اما
 بومورینہ ومرسین بالقلری بالق شکار ایتیوب اکر کوکی ، قامش کوکی و آنلرہ
 متعلق بعض بوصون اولتری یرلر . ایشٹہ وجودلرینی بوکبی ما کولات ایہ

التزامہ آلوب ساحل طونہ دہ سلسترہ شہرندہ پاشایہ کلوب اون کیسہ دخی قلمیہ ویکرمی کیسہ دخی مصروف ویروب طونہ نہری بالقلمی صید ایتمکہ باشلار . اولا بغدادن دیارینک قلاص طاغلرندن سکساتر ذراع چام و میشہ وپلید دیرکاری کسیدیروب سلسترہ شہری اوکندہ ایکی بیک آدم ونجہ یوز تجار صاحب فنونلر ایله ہونباز وطرانسہ گیلرینہ بینوب طونہ نک طرفیندن مذکور دیرکلر طونہ ایچرہ اینہ قاقہ کتیروب تا طونہ نک اورتہ سندہ قازیقلمر دیکرک آرہنی بر بالقی کچہ بیلہ جک قدر کشادہ قیلارلر . مثلاً همان آچہ تختہ سی شکلندہ قاقوب کویا آچہ دوکیلہ جک یر قدر آجیق قالوب طورور . جملہ قازیقلمرہ یابان آصمہ سنی تا طونہ نک دیندن اورمکہ باشلارلرکہ طونہ یوزندہ چیت کلوب ظاہر اولور . بعدہ بر بوغاز دخی آلیقوبوب اکا بر قپو ایدرلرکہ اودہ چیتدن اورولمشدرہ . اشاغیدن ، یوقاریدن کلن کیلر عبور ایتمک ایچون مذکور قپوی آچارلر ، تکرار قاپارلر . بو بوغازک اوکنہ بالقی امینی کیدوب ایچلی ، طیشلی متعدد حجرہ وقاعہ وقہوہ خانہ لری طونہ ایچندہ کی قازیقلمر اوزرہ بنا ایدرلرکہ واجب السیردر . ایستہ امین یوز ، ایکی یوز آدمیلہ بوسرایدہ ساکن اولور . امین کندوسنہ مخصوص اولان بر قصر مختصری بالقی دالیانی اولان مذکور طار بوغازدہ وضع ایدوب روز وشب آندہ او طورہ رق اول یوزہ بر صنعت ایلہ ینہ چیتدن بر زمین کلبہ سی اوروب بوغازی اول چیت ایلہ سد ایدرلر . اولیلہ چیت اورورلرکہ بر قاریش قدر بالغک بیلہ کچمک احتمالی یوقدر . تاکہ بہار موسمی کلوب طونہ نہرندہ تہوج قالمایوب دیار الاماندن بری اولجہ یازدیغمز ایرمتملرک بالقلمی قرہ دکزک مختلف محللرندہ تخم دوکوب یاوری حاصل ایتمک ایچون وتن صویندہ اگر کوکی یمک ایچون طونہ ایلہ آقوب قرہ دکزہ کچمک اوزرہ کلیرلر بوسلسترہ اوکندہ کی دالیانہ کلوب کورورلرکہ نہر سد ایدلمش . آحرکار دوران ایدرک مذکور بوغاز آغزندہ کی چیت اوزرہ کلدکدہ بوغازدہ قیصلوب بردخی کیری دونہیم دیرکن زمین کلی چیتی ایبلرلہ قالدیروب بیوک ، کوچک بالقلمی آلوب زمبرہ کی ینہ طونہ ایچرہ بوراغرلر . بر تماشادرکہ انسان عین الیقین

عباسی فراجہ کیرلر . غایت صالحه و مستوره مؤدب قادینلردر . جمیع خاکی اهل سنت و جماعتدن اولوب مداوم نمازدر . غنیمت شهر اولدیغندن جمیع مسافرینه رعایت ایدوب دعوت ایله اکرام ایدرلر . حایم ، سایم ، خلوق ، صاحب طبع یارانلری چوقدر .

اقلیمی — اقلیم خامسک و سطنده اولمغه شدت شتاسی شدید اولور . اما جمیع خاکی تندرستدر . (پورنقال پادره) و (تولون) ک قولنج طونه نك قارشی طرفی النجی اقلیمک ابتداسیدر . شرق طرفی طاغستان و جهان و هیات صحرا سنه ، غرب طرفی آلمان دیارینه ، طونه منبعلرینه قدر یرلدرکه النجی اقلیم حقیقده بولمشدر .

سلسټره نك مسیره لری — خندق کنسارنده (بک باغچه سی) ، (پاشا چایرعه) ، (چایر کوروسی) ، (استانبول کوروسی چایری) ، (نماز کاه مسیره سی) ، (کوچک مصطفی مسیره سی) ، (شریحسه) ، (کندی قویان) ، (قره آغاج) ، (آق چشمه) ، (کردمه) ، (ارسلانلی چشمه) ، (باصدرمه جزیره سی) مسیره لیدر . باصدرمه جزیره سی طونه نك ایکی ساحلی آره سنده برجزیره در . بوراده بهر سنه یتیش ، سکسان بیک صیغر قربان ایدیلرک باصدرمه یاییلوب جمیع روم و عربه و فرنگستانه نیجه یوز بیک یوک باصدرمه کیدر . باصدرمه وقتی انسان بوجزیره و ارسه نیجه بیک مخلوق خدا صیغرله قصاب براجل بیجاق اوردقده قانلری سیل کبی روان اولوب نہر طونه به جریان ایتدیکنی کورنجه عقلی باشندن کیدر . حتی برصیغری کسوبده قارنخی یاردقلرنده یاوروسی ایاغه قالقوب حیاتده کزه رک سود ایله بسلندیکی حقیر کورمشمدر . بوجزیره موسمنده خیمه و خرکاهلریله نیجه بیک صیغر باصدرمه جیسی کلوب مک ایدر . برجاننده نیجه یوز قرغانلرله بقرلرک ایچ یاغریله ساده یاغرینی اریدوب صاری یاغه قاریشدر یرلر . برطرفنده ده چورش یاغندن موم یاپارلر . غایت عبرتتا جزیره در .

طونه نہرنده کی بالق دایانلری — بو طونه نك بوزی سوکیلوب ایلك بهار اولدقده آستانه طرفندن برامین طونه بالقارینی یتیش یدی یوک ایچیه

باشندہ کی قبولی دمیر زنجیری بازار حسندر. بودہ برشاہراہک یمین ویسارندہ
سکسان مقداری اوستری کیرہ میت ایلہ مستور پاک و مزین ، معمور سراج
خانہ در . شدت شتا کافی اولغلہ کورکچیلری چوقدر . عطارلری مزیندر .
صنایعک ممدوحلری — قیوچیلری چایغین آت اکرلری ورختلری
و کوچوکن قوش یدکللی لطیف اوق یاپارلر . بالقجیلر چارشسی غایت چوقدر .
جمع اورویاہ بالق بورادن طاشینور .

ما کولات و مشروبات — بیاض آتمکی ، سمیز قیویرجق قیون آتی ،
صغیر آتی معروفدر . شلغم مثال برکونہ شی اولورکہ اکا (آلہباش) دیرلر .
غایت لذیذدر ، سمیز ات ایلہ قلبہ ایدرلر . غایت مقوی و سریع الہضمدر . شالغم
لذتہ مشابہتی وار . اما رنگی رومی آلاجه اولدیغندن آدی اولیہ در . آدم
باشی قدر وار . طونہ ماہیلرندن مورینہ ، مرسین ، سازان ، لوم بالقلری
مشہوردر . مشروباتندن کیفی لذیذ بال صوبی اولور . اما غایت سکروردر .
بیاض داری بوزہ سی کویا جلابدر . اکثر فقراسی بوزہ یہ اکمک دوغرایوب
تناول ایدرک دفع جوع ایدرلر . آبدار ، شیرلی اوزومی اولور . لعلکون
ویشہ و کرازی ممدوحدر .

وسط القامہ ، تن درست ، زبردست ، اہل ذوق آدملری اولور . اعیانی
اقشہ فاخرہ ، چوقہ کیرلر . اکثر خلقی افلاق و بغدادن تجاریدر . وسط -
الحال اولان فقراسی حالہ کورہ الوان بزله قابل کورکلر کیوب باشلرینہ
تاتار قالباغی کیرلر . عسکری طائفہ سی ینہ تاتار کبی اکرلی آتله سوار
اولوب تاتار سفیرلرندہ بولنورلر تاتار شہ اقوامیدر . بونلردن باشقہ دو بروجہ
اقوامی دە واردر . بونلر تاتار ، بلغار ، افلاق ، بغدادن متولد چتاق قومیدر .
ایلمکن اورخان غازی اولادی سلیمان پاشا عسکرندن تناسل بولمشلردر . آندن
صکرہ بیلیریم بایزید خان بورالری تاتار ایلہ اسکان ایتمش ، والدہ لری بلغار
و افلاق و بغدادن اولوب بونلر آرادہ برکون چتاق قومی اولمشلردر . بونلرک
سویلشکلری چتاق لساننک تفصیلی انشاء اللہ دو بروجہ ولایتندہ تحریر
اولنسسہ کرکدر . قادینلری یسی باشلی اولوب الوان چوقہ و بیاض کرلوروا

افندی خلیفہ سیدرکہ تکیہ پی دخی درویش افندی زادہ بنا ایتشد۔ خلوک ، حلیم و سلیم ، کامل بر اردر ۔ سلمہ اللہ ۔ (خراجی تکیہ سی) شیخی تاتار عبدالرزاق افندی علمای نوغایدن مفسر ، محدث اولو کیمسہ در ۔ بوشن علما و مشایخک مشهورلری : قورشونلی جامع امامی احمد افندی ، عزیز افندی ، صالح افندی ، کونجی زادہ احمد افندی ، بزاز محسد افندی و سائرہ در ۔

حاملری — اوچ عدد حامی وار : پاشا سراینہ متصل (اسکندر پاشا حامی) ہواسی ، بناسی خوش و لطیفدر ۔ (قورشونلی حمام) قورشونلی جامع بانسی آرناوود سنان پاشا بناسیدر ۔ (محکمہ حامی) غایت سخونت اوزرہ بنا اولنمش بر حمام روشنادر ۔ بونلردن باشقہ قرق سکز عدد خاندان حامی واردر ۔ درون قلعدہ حمام یوقدر ۔

چشمہ لری — اون عدد چشمہ ساری واردر : آق قپو چشمہ سی ، سراجخانہ چشمہ سی ، بازار یری چشمہ سی ، قورشونلی جامع چشمہ سی ، قورو چشمہ مشهورلریدر ۔ کرچہ طونہ کنارندہ اولان بویہ بر شہرک چشمہ یہ احتیاجی یوقدر فقط ارباب خیرات تسہیلات ایچون بنا ایلمشدردر ۔ بوندن ماعدایکرمی یردہدہ سیبیلاری واردر ۔ ماہ تموزدہ جانب وقفدن طونہ بوزیہ قاریشدیریلان آب حیاتلری جملہ عطشایہ بذل ایدرلر ۔ سیلیجیلر « حسین کربلا عشقنہ صحا » مصرعی ترنم ایدرلر ۔ ایکی خانی واردر ۔ بری چارشی ایچندہ ملک احمد پاشانک کیرہ میت ایلہ مستور بنای متین و معمور خان صغیریدر ۔ بری دخی (امین خانی) در ۔ بوایکی خاندن ماعداسی نعلبند دکانلری اولوب بونلردن خاندان نمونہ نما دکانلردر ۔ خانلرینک ہب ایکی قپوسی واردر ۔ البتہ کوچک قپولری کشادہ در ۔ طوغریلوب وارانہ صالدر ۔ چارشی وپازاری — سکز یوزدکانی واردر ۔ اولایکی قپولی بر بدستانی اولوب جنوبدن کیری یور ۔ فقط کارکیر دکادر ۔ قپولری زنجیرلی اولوب آتلیلر کیرہ مز بر شہراہک طرفیندہ یوز عدد معمور دکانی واردر ۔ اوزرلری سراپا لعانکون کیرہ میت اور تولودر ۔

درستایش سراجخانہ — صاحب الحیراتی ملک احمد پاشادر ۔ ایکی

استانبول قپوسی ، سمت شرقہ دایہ قپوسی ، ینہ جانب شرقہ دار اغاجی قپوسی کبی قپولرک یرلری معلوم اولوب ممر خاص وعامدر . بوواروشک اطرافی دائراً مادار اون بیسک آلتمش خطوۂ عاجلہ در . مذکور خندقدن طشرہ چایر وچن زار یرلدر . هرکون بوواتلقره بعدالعصر اخوان صفا جمع اولوب کونا کون لعب وصفا ایدرلر .

جامعلری — نهرک جنوب طرفندہ (قورشونلی جامع) اوج فلکہ سر چکمش برقبۂ عظیملی ، منبر ، محراب و محفللی ، طرز قدیم ، سادہ کوزلی برجامعدرکہ شب وروز جماعت کثیرہ دن خالی دکلدر . طشرہ حرمی طلبہ حجرہ لریلہ آراستہ ، بریاض سنک بنا منارۂ مؤذن ایلہ پیراستہ اولمش برجامع یرنوردر . عثمانلی وزیرلردن سنان پاشا بناسیدر . بوشہرہ یکریمی سنہ والی اولوب افلاق وبغدانلی جملہ مطیع ومنقاد ایدرک خراجکذار ایتشدر . بوشہر ایجرہ بوندن غیر ی قورشونلی جامع یوقدر . انجق برقبہ قپوسی واردر . (اسکی جامع) برمنارہ لی ، کیرہ میت اورتولی برجامعدر . (آق قپو جامعی) ، (محکمہ جامعی) ، (پازار یری جامعی) ، (خراجی جامعی) جماعت کثیرہ یہ مالیکدر . (قلعہ جامعی) بیلدریم خانکدر . (ملک احمد پاشا مصالسی) طونہ کنارندہ برچمنزار یردہ عبادتکاه عظیمدر . بوندن ماعداسی محلہ مسجدلریدر . برمدرسہ سی اولوب بوندن باشقہ هرجامعدہ بردرسعام بولنق مقرردر . قرق عدد مکتب صیانی واردر . باشلیجہ لری اسکی جامع ، محکمہ جامعی ، درویش افندی ، آق قپو ، صابونجی زادہ ، خراجی ، چاوش مکتبلریدر . تکیہ لردن (اسکی جامع تکیہ سی) معموردر . (قورشونلی جامع تکیہ سی) ندہ اشینخ حضرت پیری افندی نام ذات عارف باللہ وعاشق آگاہ کیمسہ اولوب مراد خان رابع ایلہ روان سفرندہ سردن کچدی . اغاسی ایکن وجودندہ زخم آلود اولمامش یری قالمش . آخر ترک دنیا ایدوب قسطمونی شعبان افندین جهاز فقری قبول ایدرک مرشد کامل اولمشدر . الہیات ورباعیاتدہ (عزیمی زادہ حاتی افندی) قدر متصوفانہ پنجیتلری واردرکہ حالابرمکمل مدوندر . (درویش افندی تکیہ سی) درویش افندی طریق جلوتیدہ اسکداری محمود

تحریر ایله سهك بر جلد اولور . حقا كه سلسٲه نك زهره دار ، شجیع ، بهادر لر ی واردر . خلقنك صغیر و كیری شدت شتاته در بیلمز لر .

سلسٲه شهرینك واروشی — محله لر ندن اون عددی نصاری محله سی ، بری یهودی محله سی اولوب ماعداسی محله مسلماناندر . باشلوجه لر ی : ذوالفقار اغا محله سی ، آق قیو محله سی ، استانبول محله سی ، دار آغا جی محله سی ، نماز گاه محله سی ، محكمه محله سی ، پاشا محله سی ، بازار بری محله سی ، خراجی محله سی ، چناقجی محله سی ، زانقوج محله سی ، قورشونلی محله سی ، درویش افندی محله . سیدر . بو محله لر ده اون بر عدد مكلف سرای واردر . جمله دن مكلفی قلعه قپوسی اوكنده طونه كنارنده وزرایه مخصوص سرای عظیمدر . بو دین وبوسنه سرای لر ی كبی بنای عظیم ، قوی سرای دكلدر . جمله ی او ان و تخته ایله بنا ایلمش فوقانی سرای لر در . واسعه بر حولیسی ، كوچك بر دیوانخانه سی ، یتیم عدد غلمان خاص حجره لر ی ، مختصر بر حمامی وار . جمله او طه لر ی صوبا او جاقلیدر . زیر اقیسی قتی اولور . جمله كیره میتلی بنالردر . بوسلسٲه سرای ی تماشای ایتدی كمز ۱۰۶۱ تاریخنده ایدی . قاضی افندی سرای ی ، پاشا زاده سرای ی ، بككر سرای ی ، سورملی زاده سرای ی ، بوستانجی حسن اغا سرای ی ، مناو احمد اغا سرای ی ، رانقوج حسن اغا سرای ی ، بالجی زاده لر سرای ی دخی مشهور لر ی اولوب بونلر هپ كیره میت ایله مستور بیوت معمور لردر . بوندن ماعداسی كیره میتلی ، كیره میتسز خانه لر در . خرسٲیان محله سی سراپا شندره تخته اور تولودر . بوبیوك واروشك اطرافنده دائراً مادر اللی ارشون عر ضنده خندق وار . مرور ایام ایله حفر لرینك بعض یر لر ی رمال ایله برابر اولمش . اما نیجه یر لر ی حالا طونه ایله مملودر . ۱۰۳۰ ده سلطان عثمان خان غازی خلافتنده بو واروش عظیمك دائراً مادر اطرافنده خندق بنا اولمش . ایچی ریختم تراب ایله مملو قلعه سی وارمش . حالانیجه یر لرده خندق قله لر ی ، برج و بارولر ی ، جسر بند یر لر ی نمایاندر . جمله یدی عدد جسر قپولرینك یر لر ی معلومدر . اما نماز گاه قپوسی جانب غربه ناظر در . مصطفاجك قپوسی غربه میالدر . افلا طار قپوسی جنوبه مكشوفدر . جانب قله یه طونه قپوسی ، طرف شرقه

خوشافی ایچنه قویوب حیات جاودانی بولورلر . حکمت خدا جناب باری
 سـمکه لرینه صو ایچره حیات و یرمک ایچون طونه نهرینک بعض یرنده صو
 ایچره نیجه بیک دلیکله خلق ایتشدرکه اول محملارده اصلاطونه بوزی اولماز .
 مذکور دلیکاره نیجه کره یوزبیک عظیم ماهیلرکلوب باشلرینی بوزدن چیقاروب
 تنفس ایدوب انسانک صو ایچدیکی کبی جمله ماهیلرک روز کار ایچدیگری کوردم .
 عجیب حکمتدر . (اوماهیلرکه دریا ایچره در دریایی بیلمزله) مضمونی اوزره
 بوـصـولـوـغان دیدگری غریب و عجیب تماشاگاه یرئردر . اما یانه واریلوب
 ماهیلری صید ایتک ممکن دکدر . زیرا بو محملرک بوزی بامرالله غایت رقیق
 اولور . بعض زمان نیجه قیزاقلر بوزه کچوب غرق اولور و نیجه آدملر قیزاق
 قیازکن رقیق بوزلره کلوب غرق اولور . طونه غازیلری قارشی یقه یه افلاق ،
 بغدادنه شب روانی اثوابار کیوب افلاق و بغدادن آدملرینی سرقت ایدوب اسلام
 ایله مشرف قیلارلر . نیجه سی شاقیوب کیدرکن بوز اوزرنده طوران آچینی
 آنوب کچر . نیجه سی بیلدیرم کبی کیدرکن بر آیاغنی قالدیروب مولوی کبی اولیه
 سماع ایدرکه اصلا وجهی کورونمیوب ینه چفته سنی بوزمدن قیاز .

بعضیلری بوز اوزره قیوب کیدرکن اوکته بر آدم ایقری یاتوب آنک
 اوستندن پر تاب ایدوب چفته سنی بوزمدن عبور ایدر . بعضیلری کاندارلق
 ایدرک و بعضیلری تفنک آتهرق ، بعضیلری دخانی ایچهرک ، ایکشر ، اوچر
 کشی مصاحبت ایدرک بوز قیازلر . نیجهل جمعیت کبری ایدوب بوز اوزره
 طوپراق دوکوب عظیم وزنی اوزره آتشرلر یاقهرق بتون قیون و صغرلری کباب
 چویروب عیش و نوش ایدرلر .

قضای دیگر — نیجه کره بوز چوزیلوب اوزرنده کی آدملرک فالری یوزه
 یوزه پرتاب ایدرک برکناره چیقار . فقط نیجه سی ده غرق اولور .
 صنعت دیگر — بعض آدم آرقه سنده یوکیله آیاغنی آلتنه ایکی پاره صغر
 میکباری قویوب ننده عصا سیله بلور مثال مجلا بوز اوزره بش ، التی قوناق
 یری قیازاق برکونده واریر .

طونه اوزرنده ساکن اولان شهبازلرک اوصافی منظورمن اولدیغی اوزره

و نیجه نقراتی و طوبیجیلری واردر . صغیر و کبیر قرقق پاره شاهلی و ضرب زن و قلوبورنه شایقه و صاحجه طوبیلری واردر . اما بال یمز طوبیلری یوقدر . اکثریا طوبیلری طونه یه ناظردر . برقاچ شاهانه طوبیلری قره طرفنده خندق کنارنده پاشا سراینه ناظردر . زیرا وزرانک سرایی قلعه اوکنده طونه کنارینه واقع اولمشدر . بوقلمه نك هر کیجه دیدهبانلری «الله یک در یک» دیه نکهبانلق ایدوب نوبت بکلرلر . زیرا شدت شتا اولوب طونه بوزی طوکدینی زمان قارشی طونه آشوریسی افلاق کافرستانی اولمغله سرحد اولوب زیاده سییله خوف اولور .

طونه نك بوزلری — طونه نك بوزی جوزلدکن صوکره امن و آمان اولور . فقط طونه بوزلری تا آلمان دیارندنبری سوروکله یوب کتیردکه قاعه دیوارینک قدی سسکان ذراع عالی اولدینی حالده نیجه کره بوزلر بربری اوزرینه قات قات بیغیلوب قلعه دیوارندن ایچری چوق کره لر بوز پارهلری کیروب نیجه اولر خراب ایتمشدر . نهر ایچنده هر بوز پاره سی بربرینه اورددقه طوب کبی صاعقه حاصل اولور . بونهر طونه ییچنبد اولدیغندن بوشهر غایت غنیمت اولور . زیرا طونه اوزرنده بونان افلاق ، بغداد و دهانجه قرا و بلدان طرفلرندن نیجه بیگ جاموز قزاقلرله بوز اوزره اودونلر و یلوان دیرکلر و غیره ما کولات و مشروبات کبیر . نیجه بیگ عدد سلسیره شاهبازلری محورلریله طونه بوزی اوزرنده خیمه لر قوروب عیش و عشرته مشغول اولورلر . مهترخانه لر چالدیروب جمله دلبران بوز قایارلرکه غرب تماشادر . کیمی پابوج ایله ، کیمی نغابن ایله النده حربه ، دکنک ایله آناق اوزره بوز قایارق شهردن شهره برق خاطف کبی کیدر . شاید عید شریفه مصادف اولورسه عظیم صالنجاقلر قوریلوب عاشق معشوق بربرلریله قولان چکوب صاللانورلر . زیرا طونه بوزی اتی ، یدی قاریش طونر . صغوق چوق اولدینی سنه اون قاریش طونوب نهرسد اولدیغنی بیایرز . عجیب حکمت الهیه در . نیجه بیگ صیاد ماهیلر بوزی دلوب یوز قیه کلور مورینه بالنی و مرسین بالنی چیقاریرلر . سائر الوان ماهیلرک حسابنی خدا بیلیر . ساستره اهالیسی ییچاره دن حفظ ایدوب ماه تموزده بلور و نجف و موران مثال ویشنه

قرہ طرفی کویا یانک قبضہ طرفیدر کہ متین وقوی سنک کیرلر ایله مبنی، قوس مثال، نیم مدور، واسع، عریض، عمیق خندقی واردر. دائماً ایچنده نہر طونہ جریان ایدوب خندق غریبندن کیرر، شرقندن چیقار. اون بر عدد قوی قله لری اولوب بشیوز بدندر. ایکشرفات مازغال دلیکلری واردر. ایکی قیوسی اولوب بری جانب غریبه طونہ کنارنده صوقوسیدر کہ کوچکدر، اکثریا مسدود طورر. اون قدمه طاش نردبان ایله نہر طونہ یه نزول اولتور. بر قیوسی دخی جانب قبله یه شهره مکشوف، ایکی قات، متین، قوی باب حدیددر. بو قوی کویا یای مثال بنا اولنان دیوارک نایای قبضه سی محلنده در.

خندق عربی اوزره تختہ جسر ایله عبور اولتور. هر کیجه قلعه نفراتی جسر ی زنجیرلر ایله برج و بارولر اوزرنده دولاب و مقره لر ایله چکوب قلعه قیوسنی سد ایدرلر. قلعه طونہ نہری ایچنده کویا بر جزیره کبی قالیر. بوقلعه قیوسنه طشره دن ایچری کیرر کن قیونک صولنده کمر آلتنده بر عظیم کورز په لوانی مصلوبدر. صاغ طرفنده خندق اوزره آینه ورونده به آرامگاه اولتق ایچون تختہ بنا بر مقصوره رعناسی واردر. بو قیونک ایچری اورته قیونک عتبه علیاسی اوزره آی وکونش تصویرینی استاد کامل بیاض مرمر اوزره تخریر ایش، حقا که سکه مرمرده قازمش سحر هلال وشمس وقر کویستر مشدر. بوقلک اطلسده اوله بر ماه آفتاب رسمنی بر سام کامل کالیله اویمامشدر. کویا قر، بدر منیر اولمش، کونش ملکنه پرتو اورمش. دیوارلرینک قدی سکسان ذراع مکی عالی سور متیندر اما کوچکدر. دائراً مادر جرمی کامل (۷۷۰) کره خطوه لونده اندر. اهل کیف آدیمله بیک آدیم اولور بر قلعه شیریندر.

قلعه دیوارنده بولنان عمارات — اولا قلعه قیوسی اوزرنده مفید و مختصر یلیدیرم خانک تختہ مناره لی کوچک و فوقانی بر جامعی واردر. یوز یکر می یاشنده حال صاحبی بر مؤذنی وار ایدی که امشالی نایاب مبارک بر ذات ایدی و بر حمله قرآن، حافظ کلام الله مصری امامی واردر. یدی ساعتده حضرت قرآن مجیدی بلا فراط و تفریط ختم شریف ایدردی. اورته قله، جبهه خانه قله سی و غلال انباری، یکر می عدد نفرات خانه سی واردر. دزداری

اون ايکي ويوادالغی واردر . خاص هايونی بو ويوادالقردن حاصل اولور .
 اولاخاص باباطاغی التي کيسه محاسبه سی واردر و (قره صو ، دوبریجه ، دلی اورمان ،
 حاجی اوغلی پازاری ، اسکی جمعه ، پراوادی ، آیدوس ، قریناط ، سلستره) خاصلری
 سلستره قانونی اوزره اوچيوز آچمه شریف قضادر . نیجه کره بشیوز آچمه
 پایه سیله ملالره صدقه اولمشدر . ناحیه وقراسی بالجمله معمور و آباداندر .
 سنده قاضیسنه اوتوز کيسه حاصل اولدیغنه شبهه یوقدر . حتی زمانمزده
 مقیم افندی قرق کيسه مال آلدی . زیرا رعایای شرع شریفه غایت مطیع
 و منقاددر لر . پاشاسنه جمله خاصلرندن بوجه عدالت ملک احمد پاشا افدمز
 ضبطی اوزره قرق بیک غروش اولدی . سائر وزرا ده ا زیاده تحصیل
 ایدر لر ، معمور ایالتدر . سائر باد هوا سیله و جرم و جنایتیله سکنز عدد
 سنجاغنده ایکی یوز بیک غروش اولور . برحاکمی طونه قبودانی مقصود
 اغادر . برحاکمی دخی کمرک امیندر . بری ده سپاه کتخدایری ، دردنجیسی
 یکیچری سرداری ، التجیسی شهر ویواداسیدر . محتسب اغا ، شهر نائی ، باجدار ،
 بالق امینی هب بونلر حاکمدر . یتمش یوک آچمه التزامدر . برحاکمی ده امام اعظم
 رحمة الله علیه حضرتلرینک مذهبی شیخ الاسلامیدر . نقیب الاشراف دخی
 حاکمدر . الحاصل اون سکر حاکمی واردر که اون سکنزنجی حاکمی چری باشیدر .
 سلستره سنجاغی حکمنده بولنان قضالر ان شاء الله محلنده تحریر اولنه جقدر .

اشکال قلعه سلستره

طونه ساحلنده سنک تراشیده ایله مبنی مقوس شکلده سور متیندر ، کویا
 یای کبی یاپلمشدر . یایک چیه طرفی طونه کنارینه واقع اولمشدر . یایک چیه
 باشلرندن کویا طونه یه ناظر متین قلعه لری واردر . بر طرفی طونه ایچنده درکه
 کراب محلیدر . بو محله عظیم کبیر اوزره یتمش سکسان عدد اون دکر منلری
 واردر که عبرت ما و واجب السیردر . ان شاء الله محلیله تحریر اولنور . قلعه نک

بوقریہ اعیان و اشراف ، علما و صلحاسی آلای عظیم ایله سلسلستریه کلوب بسم الله ایله قریه یه داخل اولورکن جمیع سلسلستریه اهالیسی استقباله چیقوب قلعهدن طوبلر آتیلوب عظیم شادمانیلرایله سرایه داخل اولدیلر . گروه گروه جنه عبادالله تهنیه یه کلوب هدایالری عرض اولنوب عدل و عدالته شروع اولندی .

اوصاف شهر دارغازیان یعنی قلعه سلسلستریه سد ایمان — ابتدا فاتحی ۷۹۴ تاریخده ییلدیرم بایزید خاندن . اسماء بلدان ایچره کرچه بو حصن حصینه دار افلاق دیرلر اما جمله عارفلر دارغازیان سدایمان دیرلر . حقا که اوروسجق ایله بوسلسلستریه قلعه سی طونه کنارنده سد متین اولسه وقت شتاده نهر طونه بوز اولدیغی وقت افلاق و بغدادن کافری تا ادرنه یه دکین ایکی کون ایچنده شبخون ایدردی . حق تعالی بوقلعه لر ی آفات دهردن مصون و محفوظ ایلیه . سلیمان خان قانونی اوزره اوزی ایالتنک تختکاهیدر . لیکن خزینه دفترداری ، تیمار دفترداری ، دفتر امینی ، دفتر کتخداسی ، چاوشلر کتخداسی و امینی و کاتبی یوقدر . زیرا سوکره دن روم ایلندن افراز اولنه رق ایالت اولمشدر . ایالتی جمله سکز سنجاقدنر . اولا (لواء نیکه بولی) ، (لواء قرق کلیسا) ، (لواء ویزه) ، (لواء بندر) ، (لواء آق کرمان) ، (لواء اوزی) ، (لواء قیل بودان) ، (لواء سلسلستریه) پاشا سنجانغی تختیدر . ایکی سنجاقدنخی التزام ایله ضبط اولنوردی . بری افلاق ، دیکری بغدادنر . کافرستان اولمق جهتیه بکلری هر سنه دولت علیه یه بیکر کیسه رومی خدمت ایدرلر . منصبلری هر سنه کندولری مقرر ایدرلر . عصیانلری ظهور ایدرله ایبلری ، ولایتلری نهب و غارت اولنوب قتل عام اونور . اما بوافلاق و بغدادن سنجاقلری التزام ایله اولدیغندن تیمار وزعامت یوقدر . فقط حین سفرده افلاق و بغدادن سلسلستریه پاشاسیله سفر آچوب اوچر بیک عسکر کتوروب قلعهلر مرمراته ، خندقلر تطهیرینه ، قلعه یه طوپراق سوروب طوپ چکری یا تمغه مأمورلردر ۴۰۰۰۰ عسکر دخی بوچاق تاتاری دیرلر جبه و جوشنلی یکتیلردر . هر نه زمان سفر اولسه حاضر و مهیا لردر . پاشانک کندی تختی سلسلستریه سنجاغنده در . خاصلرینک

وذخیره بهاسنی احسان ایدوب قده کتخدا اطلاقه انمار ایله کیتدیکمز اچون برکیسه غروش و سمور قفاسی کورک احسان ایتدی . اوکون اوروسجقندن سلستره به روان اولدق .

روسجقندن سلستره به کیتدیکمز

اولا جانب شرقه طونه سواحلی تعقیب ایدرک (الحانلر) قریه سنه کلدک . اوروسجق ناحیه سیدر . بوراده دلی اورمان دیرلرمعمور نواحیلردر . باشالرک خاص ویوادالغیدر . « موم سوندیروب شاه سویندیرر » دیه بو طائفه یی ذم و قدح ایدرلر سده افترای محضدر . آنجق بر آلی رنجبر فقرا لوندمشرب آدملردر . آندن (کوچک الحانلر) قریه سنه کلدک . بورادنینه جانب شرقه مصطفی بابا تکیه سنه کلدک .

مصطفی بابا تکیه سی — تکیه حاجی بکتاش ولیدر . روم ، عرب و عجمده مشهور آفاق تکیه در . بریردن عوائد و فوائدی یوقدر . یوز اللی قدر پابرهنه ، سررهنه ارباب معارفدن فقر و فاقه ارزلی واردرکه درویشان دلریشان اصل بونلردر . تحتانی برواسع میدانی وار . شدت شتاده آرابه ایله میدان محبته میسه و پاید اودونلرینی ییغوب ، علو برعلو یاقوب جمله عاشقان جوانب اربعه سنده جان صحبتی ایدوب دوام دولت و شوکت پادشاهی ادعیه مفروضه التادیه سنه مداومت ایدرلر . پیر پیشوا عزیزک قبر شریفی اطرافنده او قدر مصنع شب چراغ و قنادیل و شمه مدانلر و علم ، طبل ، قدوملر واردرکه دیلر ایله توصیف اولنماز . روز ، شب مطبخده طعامی پیشوب آینده ورونده به صبح و مسا نعمتلی مبتولدر . بو قدر مصارفاتی آنفاً بیان ایتدیکم اوزرهمقن بر وارداتی اولدیغندن ایلری کلیوب آنجق بعض اصحاب خیراتک نذر واحسان کبی بعض هدیه لر ننددر . اندن (آرابه جیلر) قریه سنه کلدک . سلستره نواحیسنده یوز خانلی ، برجامعلی مسلمان کوبیدر . بیک التمش بر ذی القعدة سنده

کچمشى واردره دفتر پادشاهی به مراجعت اولنسون . فى الواقع اهللك خزینة پادشاهی به دینی وار ایسه بن ادا ایده‌یم . پاشامک کتخدا سندن نه ایسترسک ؟» دیه‌رک غضب آلود آندن قالقوب والده سلطانہ ، سعادتلو پادشاهه ، قیزلر اغاسی دیو سلیمان اغایه ودها نیجه محملره واردقندن صوکره سراینه کلدی . ایرتسی کون قدمه کتخدا قید و بند ایله کتیر یلوب سسلاحدار اوجاغنده تسلیم اولندی . بیک کیسه طلب ایدوب حبس ایلدیلر . اول کون سیاوش پاشا دیوان پادشاهی به وارنجه قیزلر اغاسی دیو سلیمان اغا « ویر مہری بره سفیه اوغلان » دیه زور باز ایله مہری سلیمان اغا سیاوش پاشادن آلوب کورجی محمد پاشایه ویردی . کورجی محمد پاشا مہری آلوب مستقل وزیر اعظم اولدی . سیاوش پاشایده بوستانجی قایغیله اق دکزه نفی ایدوب سراینده کی جمله مال و منالنی ضبط ایلدیلر . کندیسى عربان قالدی . بعده روم ایلی ایالتی احسان اولنوب قدمه کتخدایى حبسندن کورجی محمد پاشا چیقاروب ینه پاشایه روان اولدی .

نتیجہ مرام مقدا سیاوش پاشا ، افندمزدن غلوعام ایله مہری آلوب وزیر اعظم اولمق ایچون بکتاش اغایى وقره یکیچری اغاسی ، چلی کتخدایى ، والده سلطانى و نیجه بی کناهلری قتل ایتمکده افندمزدن ملک احمد پاشا استماع ایله « فقیر سیاوش پاشا آلتش کونلک مہردن اوتوری بو قدر تلف نفس نفیس ایتمدی . الله بومہردن کندویى حسن حال ایله خلاص ایدوب والده سنی ، حسین بک برادرینى اغلامیه » دیمش ایدی . حکمت خدا آلتش کون وزیر اولوب (بزم غلوعاملر ایله معزوللغمزدن زیاده) بدناملق ایله مہردن معزول اولدی . آندن فقیر ینه قیا سلطاندن ایکی یوز سکه حسنه خرچراه آلوب استانبولدن ینه منزل ایله برکون برکیجهده بورغازه ، آندن آیدوسه ، آندن پراوادی به ، آندن اوروسجقده پاشایه کلوب سیاوش پاشانک عزل خبری کتوردیکمزدن ملک احمد پاشا « سیاوش پاشا ینه سلستره منصبی البته اوزرمزدن آلیر » بیوردیلر . فى الحقیقه او یله اولدی . چونکه هر منصبی اوزرمزدن سیاوش پاشا آلیردی . بو خدمتمز مقابلنده صاحب دولت حقیره بابا طاعی و یوادالغی

کتخدای قید و بند ایدرک در دولته کوند رلمسنه فرمان صادر اولمش . ملک احمد پاشا اقدمز « امر پادشاهمکدر » دیوب قده کتخدای اوروسجق قلعه‌سنه حبس ایلدی . اول آن مکتوبلر تحریر اولنوب پاشا « حاضر اول ، اولیام . قیا سلطانه کیده جکسک » دیوب یوز آلتون خر جلق ویردی . اول آن مکتوبلری آلوب شهر کنارنده عالم اغیاردن بیخبر ایکن آتلمه سوار اولوب اوروسجقندن جانب قله‌یه بر کیجه‌ده (پراوادی) قلعه‌سنه کلدک . آندن بر کونده (قرق کاپیسا) یه ، آندن استانبولده طوطجیلرده قیا سلطانه واردم . بو حقیری حرمنه آلوب ورای زنبوریده سویله دوب پاشانک افلاق و بغداد طرفه عبور ایدوب هدایا آلدیغنی وعدل و عدالتنی نقل و حکایه ایلدیکمه پک آشوری نمون اولدی . فقط قده کتخدانک قید و بند آلتنده قپوجی باشی برر باشی مباشرتیه اوروسجق قلعه‌سنده تحت توقیفده بولندیغنی اخبار ایلمه‌مه برابر قیا سلطان عقلی باشندن کیدوب بوکلتأسفله « واللهی اولیاچلی ! بنم پاشامک کتخداسی ایچون ایکی بیک کیسه دخی اولسه دریغ ایتمکمزین صرف ایدوب قورناره جنم ، هرچه باد آباد بونی قزاغه قومام » دیدی . همان قوچوسنه بنوب طوغری سیاوش پاشا خاتونی رجب پاشا کریمسی خانم سلطانه واروب « تیز فوجاکی چاغیر کلسون » دیدکده سیاوش پاشا حرمه کیروب « صفاکلدک ! سلطانم ! » دیر دیمز قیا سلطان « بره ظالم سیاوش ! قوجام هر قننی منصب عالی آلورسه الندن آلورسک . آخر مهری دخی آلوب آنکله‌ده اکتفا ایتمه‌رک شمدی‌ده کتخداسنی حبس ایتمه‌رک و قتل ایتمک استرسک . پاشام ایله اقربا دکلنک . بابامک چوقه‌داری ، پاشام سلحداری ایدی . قرق ، الی بیللق حقوقکنر وار ایکن نصل نفسکه تابع اوله‌رق بو قدر حقوقی پایمال ایدیورسک ؟ پاشامک کتخداسنی حبسندن اطلاق ایله . یوقسه جدم روحیچون سنی ملامت ایدرم » دیه غضب ایله جواب ویردکده سیاوش پاشا « سلطانم سنک پاشا کده پادشاهک بیک کیسه‌سی واردر . بونلر هپ قده کتخدا یدیله آلمشدر . کلسون محاسبه‌سنی کورسون . ینه پاشاسنه کیتسون » دینجه قیا سلطان « بنم پاشام اوچ بیک کیسه قلمیه عواندینی قپو آره‌سی خزینه‌سنه قویوب ادای دین ایلدی . بیک کیسه

آب حیات کی برصودر . پالوسز نہری اردلک یراشہ طاغلرندن کلوب افلاق دیارندہ (اردشات) قربندہ طونہیہ قاریشیر . اورمانچہ نہری اردلن کلوب طونہیہ دوکیلور . لاومخو ، سلورن ، رازووا ، ارچیش نہرلی ، بوبش نہر برکوندہ عبور اولنور . بربرینہ قریبدر . جملہسی اردل دیارندن کلوب افلاق حدودندہ طونہیہ قاریشیر ، کچید ویرمز باتاقلی ، چتاقلی صولردر . پراہ اووا نہری افلاق حدودندہ کچید ویرمز صودر . اردلن کلوب طونہیہ قاریشیر . بالو ایچسہ نہری اردلن افلاق دیارینہ کلوب طونہیہ قاریشیر . آت ایلہ کیلور . بوزادا نہری اردلن کلوب بوزادا شہرندن کچہرک افلاق حدودندہ طونہیہ دوکیلور . رملک نہری اردلن کلوب (رملک) شہرندن کچہرک طونہیہ دوکیلور . فوخشان نہری اردلن کلوب فوخشان شہرینک اورتہ سندن کچر . قاریشیسی بغداددر . بوکوچک نہر حدوددر . آندن طونہیہ دوکیلور . یوقتا نہری بسح اووا طاغلرندن کلوب جنوبہ کیدر . طونہیہ ریزان اولور . سرت نہری اردل ولایتیلہ لہ ولایتی ایچندن حاصل اولوب بغداد دیارندہ کمی ایلہ کیلور . قلاص قلعهسی قربندہ طونہیہ دوکیلور . برلاد نہری سرت نہرینہ قاریشیر . اسقتی نہری دخی برلادہ دوکیلور . تروتانہری برلاتدن آریلمشدر . پروت نہر عظیمی قزاق ولایتندن کلوب (چوچرہ) اوکندہ کمی ایلہ کیلور . ینہ بغداد حدودندہ طونہیہ نہرینہ کیردکدہ طونہیہ عمان اولور . بو محمدہ بغداد حدودی وجمیع طونہیہ مخلوط اولان نہرلر تمام اولور . طونہنک یمین ویسارندہ التمش التی قدر نہر عظیم مخلوط اولمش اولور . ان شاء اللہ یرلری کلدکدہ ہربری راست کلدککری قلاع وشہرلرایلہ ، طلوع وغروب لریلہ ولذتلریلہ برتفصیل تحریر اوئور . حمد خدا جناب باری صحت ویروب طونہنک طلوعندن غروبنہ آلامان طاغلرینہ وارنجہ طرفینی ایکی کرہ دوران ایتدیکمز ایچون احوالہ واقف اولوب بوکونہ تحریر ایتدک . قصورخی دامن عفو ایلہ ستر ایدملر .

صدہ کلہلم : اوروسجق شہرندہ ذوق وصفا ایدرکن آستانہ سعادتدن سربوبان عالی بیرام اقا قرق قبوجی ایلہ پاشایہ خط شریف کتوردی . قدم

جهتدن اولان نهرلری برر برر بیان ایتدک . صول طرفدن مجارستان ، اگری ، طمشوار جهتدن منصب اولانلری دخی بیان ایدلم :

مادن نهری نمنسه حدودنده براق قلعهسی مقابلنده سیان قورولسه طاغلرندن کلوب طونهیه آقار . پوثراب نهری معدن یا یالارندن کلوب پوژون قلعهسی واروشی دیننده طونهیه قاتیلور . قراق نهری او یوار دیننده معدن یا یالارندن چیقوب لیتره قلعهسی صحرا لرنندن عبور ایدرک قومران جزیرهسی مقابله سنده طونهیه دو کیلور . لیتره نهری لیتره طاغلرندن کلوب لیتره قلعهسی و (شوارن) قلعهسی کچوب او یوار قلعهسی خندقده دوران ایدرک جانب جنوبه جریان ایدوب قومران قلعهسی اوکنده طونهیه دو کیلور . ایپول نهری جبل معدندن کلوب لوه قلعهسی قربنده طونهیه دو کیلور . غاره نهری بودخی جبل معدندن کلوب (نووغراد) قلعهسی قربنده طونهیه قاریشیر . اندن بودین قارشوسنده (باچ) قلعهسی صحرا لرنده و بودین جسر ی باشنده (پشته) قلعهسی اووه سندن تا کجکت قراسنه و (یانقوجسه ، باچ) قلعه لینه وارنجه پاچقه و لاقچه قیرلرنده طولا شیر . تا (تیتل) قلعه سنه وارنجه اون قوناق یر اولوب بورالرده طونهیه نهر فلان قاریشماز . تیشه نهری له مملکتیله اردل دیارینک سسیکل حدودی قربنده (چیل سخان صامور) ک جانب شرقیسنده نهر طورله چیقوب (آق کرمان) قلعهسی دیننده قره دکزه قاریشیر وینه بو سخان صامور یا بلا سنک جانب غربیسنندن تیشه نهری چیقوب ، اردل ایله مجار دیارینک اورته سنندن کچوب (خشوار ، قشه) قلعه لری صحرا سنندن عبور ایدرک اگری ایانتنده (صونلوق) و (سکدین) قلعه سنه واروب (پوتینل) قلعهسی دیننده طونهیه قاریشیر . طونه بوراده دریا مثال اولور . زیرا تیشه ، صاوا ، دیرا ووا ، مورش طونهیه معادل نهر عظیملردر . بکی نهری فاچاط طاغلرندن کلوب (بش کلک) قلعهسی کچرک طونهیه قاریشیر . مورش ، طمش ، شبش ، نهرلری بونلر جمله طمشواردن اشاغی پانچ اووه قربنده طونهیه قاریشیر . اواتی نهری اردل دیارینک قولچوار یا یالارندن کلوب بو افلاق ایچنده نیکه بولی اوکنده طونهیه دو کیلور ، کمی ایله کیلور ،

ایله پورغه طاغلرندن جمع اولوب اوسکه قریب والپ اووه قلعه‌سندن کچهرک دیراوا نهریله طونه‌یه قاتلییر. شاریز نهری قیژه سرحدلرنده بلاطین کونندن کلوب بودین یولنده یکی قلعه دینده طونه‌یه قاریشیر. رابه نهری خرواستان نعمت اویوار قلعه‌سی طاغلرندن بری کلوب چوبایچسه قلعه‌سی قریندن کچهرک یانیق قلعه‌سی خندقلری ایچنده طونه‌یه دوکیلور. کچید ویرمز؛ قانلی صودر. دایجه‌نهری نمسه چاسارینک سن مارتین طاغلرندن چیقوب بودخی یانیق واروشنک خندقده نهر رابه ایله طونه‌یه قاریشیر. فاقا نهری پچاره‌ونطه یایلاسندن کلوب اویوار قلعه‌سی دینده طونه‌یه مخلوط اولور بیوک نهردر. لایظه‌نهری بوده نمسه طاغلرندن چیقوب پروق قلعه‌سی دینده طونه‌یه دوکیلور. الحاصل آل عثمانک اوستورغون قلعه‌سندن یدی قوناقده نمسه چاساری تختی اولان بیج قلعه‌سنه وارنجیه قدر آراده کچید ویرمز طقوز عدد بیوک نهر واردر. بیج نهری آلمان طاغلرندن طلوع ایدوب نمسه چاسارینک تختی اولان (کلوار) قلعه‌سی دینده طونه‌یه منصب اولور. بونهر سبیلله قلعه‌یه ده (بیج) دیرلر. اماصل اسمی کلواردر. فنلانده نهری آلمانن کلوب اسکی بیج دینده طونه‌یه قاریشیر. بیاره نهری آلمان طاغلرندن کلوب شمش واروش دینده طونه‌یه دوکیلور. حاصلی بیج قلعه‌سندن تا براق قلعه‌سنه وارنجیه قدر اون بر عدد کچید ویرمز نهرلر واردر. هدیسی طونه‌یه قاریشیر. فقط اسملری آلمانجه اولدیغندن خاطرلرده قالمشدر.

دربیان منبع طونه — آلمان طاغنک ذروء اعلاسنن چیقوب شادروان کچی پرتاب ایدر برعین صغیره‌در. باشنده نیجه دکرمنلری ونیجه چوقه دولابلری واردر. پرتاب ایتدیکی محله آلتندن آرابهلر و آدمار کچرلر. آندن اشانغی اوچ عدد نهر مخلوط اولوب سلیمان خان عصرنده قاسم پاشانک بو محله اون ایکی بییک آدمی غرق اولوب کندیسی خلاص اولمشدر. بو آلمان طاغنک ذروء اعلاسنن برنهر عظیم دخی جریان ایدوب جانب غربه اون یدی قوناق کیدرک بحر محیط کنارنده یونچاط شهر عظیمی دینده دریایه مخلوط اولور. بورایه کلنجیه قدر طونه غربندن بودین ونمسه ایالتلری

طونه‌یه آقار . (اتوص نهری) ریواجا طاغلرندن چیقوب لوفدر نهری
 قربنده طونه‌یه ریزان اولور ، کوچک نهردر . اما آب حیاتدن نشان ویرر .
 (رطمون نهری) ینه اول طاغدن چیقوب ویدین قربنده طونه‌یه دوکیلور .
 مورواوا نهری هر سگ سنجاغنده اوزیچه شهری طاغلرندن طلوع ایدوب
 « یغوزینه » و « یراکن » قلعه‌لری آراسنده طونه‌یه دوکیلور . صاوا نهری
 منبئی بوسنه ایالتنده قرق سنجاغی خاکنبده زرین اوغلی دیار لرنده
 ودودوشقه طاغلرنده در . بورادن جمع اولوب اودرینه ، لقاوقوریه ، بهکه ،
 قوسیدانجه قلعه‌لری کنارندن عبور و بیوک ، کوچک یتش عدد صوینی
 دخی اخذ ایدرک (سرم) سنجاغی قلعه‌لرندن (راجه) نام قلعه دینه کلدکده
 قارشودن (درین) نهر عظیمی ایله قاریشیر . درین نهری ایسه — منظور
 حقیر اولدیی اوزره — هر سگ سنجاغنده چرنه یایلاسدن و ایلوق طاغلرندن
 جمع اولوب اینر . زاغور دره لرله بر اولوب فوجه شهری ایچنده (بهوتنه)
 نهریله برلشیر . بو بهوتنه پرزرین دوقه‌کین سنجاغی حدودنده آرناوودلق
 ایچره پلاوقعه‌سی طاغلرندن چیقوب ، اصطاری اولاه قربندن کچوب فوجه‌ده
 درین نهرینه قاریشیر . درین نهریله ایکسی فوجه شهرندن اشاغی اوستی
 قوانیه قصبه‌سه اوغرار . آندن وشغراد قلعه‌سی دیننده صوقوللی محمدباشانک
 اون ایکی کوز جسر عظیمی آلتندن عبور ایدوب قلعه‌ دراج دیننده صاوا
 نهر عظیمه قاریشیر . آندن بکوردان قلعه‌سی کچوب طونه بلغرادی
 قلعه‌سی دیوارینی دوکدرک طونه نهرینه مخلوط اولور . صاوا صوینی طونه‌قدر
 لذیذ دکادر . غرادشقه طاغلرنده دمیر معدنلرینه اوغرا دینندن بلغرادک
 اصحاب طبعندن اولان اهاالیسی صارانک طونه‌یه قاریشیدینی محاندن ده‌ها
 یوقاری شرفدن یعنی زیمون قلعه‌سی جانبدن قایق‌لره طونه صوینی کتیر دیرلر .
 یاقووه نهری بودین یولی اوزرنده ولیقوار قلعه‌سی دیننده طونه‌یه قاریشیر .
 دراوا نهری خروات دیارندن ایغراد و چیقاقورنا ودودوشقه طاغلرندن
 کلوب ، قیژه قربندن کچوب اوسه‌ک دیننده طونه‌یه مخلوط اولور . جسر
 طوته‌از ، طوته‌باز کی جسر لرله کچیلور نهر عظیمدر . قره‌ایچه نهری یاقوه

آنا طونه دره چتال دکادر . ایکی میل اکیندکنده ، اوتوز، قرق قولاج عمقنده بر دریادر . ابتدای طلوعی نسه چاسارینک پایتختی اولان بچ قلعه سنک جانب غربنده اون بر قوناق ایچری آلمان طاغلرندن اولوب اورادن اعتباراً جانب غربه جریان ایدرک ایکی یوزبش پاره قلعه وشهری ری ایدوب یوزاونیدی قوناق شرقه جریان ایدرک بش یردن قره دکزه منصب اولور . برنجی قولی اولاقده دکز ایله طونه نك تموج ایتدیکی محله کلی قلعه‌سی بوغازندن قره دکزه ریزان اولور . بورادن اسماعیل، ابرائیل، قلاص، اسحاقچی، خرشوه، سلستره، روسجق، نابودینه کیدنجبه قدر نیجه بیک شایقه و طرانسه کمیلری کیدوب کلیرلر . ایکنجی قولی فرقه‌سی طولجی قلعه‌سی قربنده سلونه بوغازنده دکزه قاریشیر . اوحنجی قولی سلستره دن آریلوب خضر الیاس بوغازندن قره دکزه دوکولور . دردنجی قولی بش تپه قربنده قره دکزه قاریشیر . بشنجی قولی قره خرمان قلعه‌سی دینده بحر سیاهه قاتیلیر . عظیم کمیلر بوراده باغلنوب قیشالارلر . یوکلو کمیلر چوقلق کیروب چیقه مازلر . ایشته طونه قره دکزه بووجهه قاریشیر .

تالمانیایه وارنجبه قدر طونه‌یه دوکیلن کوچک نهرلر

روسجق دینده (لون نهری) نیش شهری یابالارندن کلیر . (یانظوره نهری) شبقه یابالارندن کلوب زشتوه ایله اینه بولی آره‌سنده طونه‌یه قاریشیر . (روستا نهری) طوروا قوسران طاغندن چیقوب زشتوه ایله روسجق آره‌سنده طونه‌یه قاریشیر . اوتما نهری لوخه شهرندن کچوب اینه بولی قربنده طونه‌یه قاریشیر . ايسقیر نهری صاقو طاغلرندن چیقوب صوفیه نهری قربنده کنگان پاشانک چقتاکی دینده وقوش طاغی دامننده بوکلیجه لیماتی کچوب صوفیه سحرانسه اوغرار . آندن (ازلادی) طاغلرندن عبور ایدرک بلونه نك یارم ساعت قربنه قدر کلیر و بوراده کمیلره کچیلیر . آندن (راه اووه) قصبه سیاهه اینه بولی آره‌سنده طونه‌یه دوکولور . دوکیلدیکی یرده (زامت) نامنده یرقریه واردر . (لوفدر نهری) لوفدر طاغلرندن چیقوب اینه بولی قربنده

مصقو دیارنده در . طلوعندن غروبونه کلنجه قرق ، الهی میلدر . عمقی بکرمی ،
 اوتوز قولاجدر . طلوعی مصقو دیارینک غرب طرفنده کی بحر محیط جواروی
 طاغردن اولوب یدی آیلق یول جانب شرقه جریان ایدرک بحر خزره دریا
 مثال مخلوط اولور . مصقو کیلری ، عجمک باکو ، دمیرقو ، کیلان کیلری بونهره
 کیروب مصقو مملکتته تجار کتوررلر . حتی مراد خان ثالث زماننده صوقوللی
 محمد پاشا آزاق قلعه سی دینندن جریان ایدن (تن) نهرینک باشی ادیل نهرینه
 اوج منزل قریب اولقله ادیلدن حفره لر قازیوب نهر تنه مخلوط ایتمک ایکی
 سنه چالشمش وبر چوق ایشلر حصوله کیش ایکن بامرحی قدیر شدت شتا
 کلوب عسکر قیریه رق مهمات آنده قالب مصقوه قسمت اولمشدر . اکر
 ادیل نهریله تن نهری بربرینه قارشسه ایدی استانبولدن کیلر قره دکزه ،
 آزاق دکزینه ، آندن تن نهریله تا ادیل نهرینه ، آندن کیلرله عجم دیارنده دمیر
 قیو ، باکو ، شیروان ، شاخی طرفلرینه کیدوب بی باک و پروا ضبط ایتمک ممکندر .
 حالا ملوک آل عثمان مراد ایدنسه امر سهلدر . چونکه ادیل نهرینه خندقلر
 وارمغه بر ساعتک یر قالمشدر . ادیلک ارتفاعی عالی ، تن ایسه سفلیدر .
 بووجهله ادیلی تنه آتمق قولای و ممکندر . حقیر ، ادیل خندقلرینی محمد
 کرای عصرنده کورمشمدر . بوندن صوکره (چایق نهری) کلیر . بوده
 مصقو دیارنده قوزاق ، هشتک مسلملری ایچندن جریان ایدوب ینه بحر خزره
 ریزان اولور . بوندن صوکره کوچک نهر اوصافی تحریر ایده جکمز طونه در .
 آندن صوکره بصره وقورونه اوکنده جریان ایدن شط العرب نهریدر .
 آندن صوکره مصرک نیل نهریدر . جیحون ، سیحون دخی کوچک نهرلر
 ایتمش اما حقیر کورمدم .

بیان نهر عظیم طونه

طونه طغیانلی و طغیانسز زمانلرنده روسجق ، ساستره ، اسحاقجه اوکلرنده .

شمدی یہ قدر بر استاد تقلید ایده مامشدر . بر توفنکی بشیوز غروشہ فروخت اولنور . شهرک قبلہ طرفندہ شهرہ حائل باغرا ایچندہ علی قوچ بابا زیارتی واردر . ودین قلعه سی اینہ بولینک غربندہ واوست طرفندہ اولوب اوچ کونلکدر .

بواینہ بولی بی ممکن مرتبہ سیر و تماشایا ایدوب اعیانندن ایکی غمر اغادن هدایا آلام . ملک احمد پاشا افندمنک محاسبہ سی مالندن ارغنبلی احمد اغادن یکرمی کیسہ سنی آلوب بر کیسہ غروش ، بر کولہ ، براینہ بولی توفنکی ، ایکی رأس بورغا بارکیر حقیرہ احسان ایلدی . طونہ قپودانی مسعودا ایاہ دونما فرقتہ لرینہ جملہ بارخانہ و آتلیزملہ کیروب صاغ طرفہ و جانب شرقہ جریان ایدرک ایکی کون اوچ کیچہدہ اوروسجق قلعه سنہ داخل اولدق . اول آن طوب و توفنک شادماناقلری ایدرک پاشا افندمزله بولوشوب یکرمی کیسہ اینہ بولی محصولی تسلیم ایلدم . حقیرہ یوز التون و بر خلعت فاخرہ کیدردی . شب وروز اوروسجق شهرندہ شرف صحبتلریلہ مشرف اولوردق .

طونہ نہریلہ مطلعندن منصبہ قدر اکامنصب اولان نہرلر

استطراد — اولا بوجزیرہ دنیایی بحر محیط ، بحر عمان ، بحر اوقیانوس احاطہ ایشدر . دنیادہ ایکی یوز قرق عدد انہار عظیمہ ایلہ قرق درت بیک انہار صفیرہ ، اوچ یوز آلتمش بچیرہ دریای محیطہ مخلوط اولور . بوایکی یوز قرق نہرک بر برندن بعدی الی فرسخدن بیک فرسخہ وارنجہ یہ قدر درکہ بیک فرسخدن زیادہ سی ، الی فرسخدن اکسیکی یوقدر . جملہ سیاحان بروبحار و حکمای قدما روی ارضی کشت و کذار ایدوب بویلہ بولشدر . بونلردن سییحون ، جیحون ، نیل ، فرات نہرلرینک انہار جنتدن ایدوکی حدیث شریف ایلہ ثابتدر . بونلردن نیل ایلہ فرات ارض مقدسدن کچرلرکہ اہل جنتک ایچہجکی نہرلردر . اما (ادیل) نہر عظیمی جملہ دن بیوک اولوب

چونکه چشمه اولدی عین جاریه نوش ایدن یارانه صحاً عافیه

سنه ۹۵۲

یکرمی عدد مکتب صیانی وار . صاحب الخیراتی چوق اولدیغندن جمله صیانیئک بهر ماه جانب وقفندن وظیفه معینه لری وار . هر سنه برقات عیدیه لباسلری و صره لری و یریلیر . اون عدد حمام دالستانی واردر : اولا چارشئی باشنده یول کنارنده آلتی آیق طاش نردبان ایله اینیلیر چفته حمام غایت مفر حدر . بوندن یوقاریجه (اسکی حمام) بوده منر حدر . قلعه التنده طونه یه ناظر (اوکله حامی) غایت لطیف اولوب بعدالظهر قادینلر کیرلر . بوندن ماعدا شهر اعیانئک نقلی اوزره یتش عدد حمام خاصلری واردر . یدی عدد خانی وار . مشهورلری شعبان چلبی خانی ، مصطفی چلبی خانی واسکی خاندر . چارشو و بازارلری — بیک عدد معمور و مزین دکانی اولوب چارشوسی غایت غلبه لک در . برمتین بدستانی واردر که جمله اهل حرف آنده موجوددر . ترزیلری غایت چوق اولوب چرکس طرزی قرق درلو اثواب بیچمکده ماهر درلر . اعیان و اشراقلری اطلس و کتخا و پوراقون چوقه کیمکه مائلدرلر . وسط الحال اولانلری الوان بوغاصی و ادانا حالیلری مقدارنجبه اثواب کیوب باشلرینه قالدق کیرلر . رعایاسی چتاق ، افلاق ، بغداد ، بلغاردر . خاتی فصیح افلاق و بلغار لسانی تکلم ایدرلر . جمله خانه لری دره وتیه ، یارلرده اولوب خاندان عظیم لرینئک ایکشر قوسی واردر . برندن آرابه کیر ، چیتاز . اما هر بار کشاده دکلدر . کوچک قپو بیوکه متصلدر . دائما آندن کیریایر ، چقیایر . موزون مناره مثال دودکشلری (باجه لری) واردر . شهر غایت غنیمت اولدیغندن خاتی غنی و نعمت لری مبذول اولوب غریب الدیار کیمسه لری خاندلرینه دعوتله ضیافت ایدرلر . دائما فقرایی حمایه ایدوب بربرلرله کوزل کچیرلر . عداوتجی ، نمام ، ذمام ، منافق کیمسه لری شهرده قومیوب سورلر . شاهراهلری ممنع قالدیرم دوشه لیدر . ارکک وقادینلری غایت ادیب اولورلر . صنایعدن اینه بولی حاجی مصطفانک یابدیغی توفشکک ربع مسکونده منلی یوقور . ایچی بورمه لی مشهور توفشکک اولوب

جانبنده تریزیر ایچنه آچیلور ، اتی قدمه نردبان ایله چیقیلور . بر قپوسی دخی چارشی ایچنه آچیلوب اون قدمه نردبان ایله نزول اولرر . جامع چارشی وبازارک تنک محله اولمقله حرمی یوقدر . (اسکلی حمام جامی) ، (چای افسدی جامی) ، (قابونجی جامی) ، (امیر چای جامی) ، یوقاری چارشیده قاعه قپوسی اوکنده (قاضی عوض جامی) . باب سعادتک عتبه عالیسی اوزره تاریخی بودر :

چون یاپیلدی مسجد قاضی عوض   بر شمس یاپدی آتی بی غرض
سویلم اتماننه تاریخ تام   جهدایدوب یاپدی آتی بودم عوض
سنه ۱۰۵۱

(کاتب بالی جامی) قورشون ایله مستور معبد معموردر . مناره سی جامعک صول طرفده اولوب قپوسی اوزرنده تاریخی بودر : (قدخی المسجد لوجه الماک الرحمن الشهیر بالکتاب بالی الامین عثمان فی زمان دولة سلطان یزیدخان جعل الله ملاکة فی الامن والامان لهذا قدکتب هذا التاريخ تقبله الله المهدي امان . سنه ۸۰۶) بوجام مانقدم مسجد ایکن عثمان اغا جامع ایتش واکا دخی شو تاریخ واقع اولمشدر :

بالی کاتب مسجد یکن بومقام   جامع ایتدی عثمان اغا اول هام
دیدی تاریخن کلوب بر بوالهوس   اولدی بیک قرق سکزنده بیل تمام
سنه ۱۰۴۸

پاشا سرایی قربنده (حاجی قاسم مسجدی) قورشونلیدر . کار قدیم مسجد مصنع اولوب طوغله مناره سی وار . قپوسی اوزرنده کی تاریخی : « صاحب الخیرات الحاج قاسم بن عمر فی شعبان المعظم لسنة خمسة عشر وسبعمأة » ، (سجاه مسجدی) ، (اسکله مسجدی) ، (قپان مسجدی) ، (سراجخانه مسجدی) وسائرکه اون طقوز عدده بالغ اولوب سکز عددنده خطبه اوقور . اون عدد تکیه درویشانی ، اون آلتی عدد چشمه سی واردر . محکمه قربنده کی چشمه نک بلاسنه « صاحب الخیرات والحسنات الفقیر عمر بن مصطفی » یازلقدن صوکره چار کوشه بر مرمر اوزره حسن خط ایله شوتاریخ قازمشدر :

بورادن طشره یه جریان ايدر . برقله قپوسی دخی جانب غربه ناظر در . قلعه
 ایچنده کی یوقاری چارشی یه چیقار . برقپونک ایچ یوزنده مدیون ، قاتل
 زندانیدر . بو قپو آراسنده برطونج آدم پنجه سی واردر . ینه بو آراقده آت
 کیلیری وار . بودخی ایکی قات باب حدیددر . جمله قلعه نفرلری بونده دیده بانلق
 ایدر لر . دزدار بو قلعه ده ساکن اولوب هر شب طبل خانه چانوب پاسبانلر
 « الله یکدریک » دیه فریاد ایدر لر . زیر ا افلاق سر حدیددر . خصوصاً طونه
 نهری بوز اولدینی زمان جمله عباد الله ذی قیمت اشیا لرنی آشاغی شهر دن
 بو قلعه یه کتیروب قویار لر . تابو مرتبه سرددر . دشمن ایله آرالرنده آنجق
 طونه نهری وار . بو قلعه ایچنده کیره میت ایله مستور یوز قدر کار قدیم
 خانه واردر . چرکس عمر اغا خانه سی اک معموریدر . بو قلعه ایچی یدی
 محرابدر . (بیایدیرم خان جامعی) طوغله مناره لی و کیره میت اورتولی برجامع
 عتیقدر . قلعه نك شرق و قبله و جنوب طرف دیوار لرنده کی برج و بارولر
 غایت مستحکمدر . خندق چاقاق طاشندن کسمه در .

اشاغی حصار یعنی قلعه پنجه — یوقاری قلعه نك یا لچین قلعه سی آلتنده
 دوزده طونه کنارنده قیالره متصل باشقجه لیان قلعه سیدر . یالین قات
 اولوب برج و بارولری غایت مستحکم و کار استاددر . بودخی مربع الشكل
 اولوب جرمی کامل بشیوز آدمیدر . جانب شرقه برقپوسی ، بشقجه دزدار
 و نفرتای واردر . الی عدد کیره میت اورتولی خانه سی وار . ماتقدم بو قلعه
 لیان ایمش . حالا طونه کنارنده اولان دیوار لرنده کی کوروب چیقجه جق
 کمرلری آشکار طورر .

واروشی — بولیمان قلعه سنک جانب شرقده دره آشوری بیوک
 واروشدر . جمله اوچ سیک سکزیوز عدد مکلف و مکمل کیره میتلی و شندره
 تخته اورتولو فوقانی و تحتانی خانلردر . اون بر اسلام والی خرستیان محله سی واردر .
 جمله سی یکر می الی محرابدر : (شاه ملک جامعی) جماعت کثیره یه مالکدر :
 طولاً ، عرضاً یوز الی آیقدر . برمصنع و طرز آخرده مرمر مناره سی
 وارکه استانبولده بیله امثالی یوقدر . بو جامعک ایکی قپوسندن بری صاغ

اورتولودر . قلعه‌نك خارچنده وینه طونه ساحلنده اولان واروشی اوچپوز خانه اولوب اكسه‌سی دره وتپه‌لی باغلردر . برجامی وبرخانی ویکرمی عدد مختصر دکانی وار . رعایاسی اکثریا افلاق وبلغاردر . اعیانی یوق اما باغلیری چوق وهواسی لطیفدر .

بورادن قالقه‌رق اینه بولی قلعه‌سنه کلدک . بانسی روم قرالردنر استانبول بانسی قسطنطین ناینک قرداشی اینه بولی قرالیدر . یعنی جنت قوشی قرالی دیمکدر . چونکه لسان یونانیده (بولی) قوش اولوب (اینه) ده براوچماغک اسمیدر . حالا شهر قلعه‌سنک روی دیوارنده برچوق خط رومی ایله تاریخلروار . بویله‌جه غایت قدیم برقلعه‌در . ییلدیرم بایزید خانک فتحیدر . سلیمان خان قانونی اوزره اوزی ایالتنده بشقه‌جه سنجاچ بکی تختیدر . پاشاسنک طرف پادشاهیدن خاصی (۴۰۰۰۰۰۰) آچقه اولوب ۹ زعامتی، ۳۴۴ ارباب تیماری، چری باشیسی، یوزباشیسی وار . قانون اوزره جبه‌لیلریله (۲۰۰۰) عسکر اولوب پاشاسی عسکرلیله اوچ‌بیکه وارر . اوچپوز پاه‌سیله شریف قضا اولوب نواچیسندن قاضیسنه (۵۰۰۰)، پاشاسنه قرق اللی بیک غروش حاصل اولور . شیخ‌الاسلامی، نقیب‌الاشرفی، شهر ناچی، محتسبی، سپاه کتخدایری، یکچیری سرداری، میری باجداری، شهر کتخداسی، قلعه دزداری ونفراتی، دیوان قپودانی ونفراتی واردر .

اشکال قلعه اینه بولی — طونه کنارنده اوچ آسمانه سرچکمش چاقاق طاشلی برقریل قیا اوزره بنا اولنمش مربع‌الشکل برحصن حصیندر . جرمی دائراً مادار (۴۰۰۰) آدمدر . طونه‌یه ناظر طرفی غایت یالچین قیالر اولمغله اول طرفلرده قلعه دیواری یوقدر . سرای عظیملرینک روزنلری طونه نهرینه ناظردر . بو طرفک سو قاقلری جمله صرب طاشلق اولمغله طاشدن کسلمه یوقوش یوقاری زردبانلری واردر . قلعه یکریمی الی قله وایکی قپودر . بری جانب شرقه مکشوف (چارشی قپوسی) در . ایکی قات دمیرقوی قپودر . بو قپو قله‌سی ایچنده برمسجدی وار، نجره‌لری جهاتمدار . بو قپو دینده بر دمیر نجره‌وار، باران رحمت اولدقده جمله قلعه‌نک سیلابی

واقع اولمشدر . بوراسی غایت کار و کسب یری اولوب خلقي غایت مالداردر . از جمله پیر کویلی حسن اغا بیک کیسه یه مالکدر . پاشا آنک خانه سنده مهمان اوله رق اوچ کون ضیافت عظیم ایدوب بهر یوم برآت و اوچر کیسه پیشکش ویردی . هله اول قدر بال ویاغ ویردی که تعیر اولنازه افلاق بکی دخی ماتیدن یدی آرابه اقمشه فاخره ، یوز آرابه ذخیره ، برخطر منقش ومطلا قوچی آرابه هدایا کوندردی که ایچنده سکسان کیسه افلاقی وارایدی . برطاوله چاپقین بارکیر ، برطاوله یورغه آت پیشکش کلوب سائر اغواته دخی یوز بارکیر اهدا ایدلی . حقیره دخی بریورغه بارکیر ویرلدی .

زیارتکاهلری — (الشیخ عربان محمد دده) بویرکوکیده وجوده کلش مثنوی خان برسیاح جهان ایدی . (روسجقلی کاتب امانی چلی) فوتنه تاریخ : «یرکوکینک قطبی وفات ایدلی» . یرکوکی قلعه سنک بیروننده مدفوندر . پاشا بوراده جمله هدایای آلوب ینه عسکریله وقبودان کیلریله طوپ وتفنگ شادمانقلری ایدرک ینه قارشی طرفده اوروسجق قلعه سنه کلدک . حقیرک بیورلدی شریفلره اینه بولی مسلحی ارغییلی احمد اغایه کیدوب محاسبه سنی کوردک بقایا مال تحصیل ایتکلکم فرمان اولندی . اوروسجقندن جانب غربه کیده رک الی ساعتده ابلاق اووه قریه سنده منزل آلدق . برجامعی وار . غایت معمور زعامت کویدر . بورادن طقوز ساعتده زشتووه قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه زشتووه — خداوندکار غازی روم ایللی فتوحاتنه باشلاقدده زشتووه نام افلاق خطمانی خوفه دوشوب بوقلعه نی بنا ایتمشدر . صوکره سلطان بازید ولی فتح ایلمشدر . اینه بولی سنجانغی خاکنده ویاوده لقدر . یوزاللی آچه لاق قضادر . کتخدایری ، سرداری وار . قلعه سی طونه نهری کنارنده بریاچین پشته اوزرنده سنکین و مرهبی الهیولادر . جرمی نه قدر اولدینی معلوم دکل . جانب شرقه برقبوسی ، درون قلعه ده دزدار خانه سی ، برجامعی ، نفرات خانه سی ، کفایه مقداری جبه خانه سی ، برقاچ شاهی طوپلری ، طونه یه نزول ایدر صویوللری واردر . یدی عدد قلعه سنک ذروه اعلا لری تخنه شندره

رایجدر ، سائر شهرلرده کچمز . اون قارپوز ، برقیه اتمک ، برقیه لم بر پوزه اولوب برقیه بال درت پوزه ، برقیه یاغ اون پوزه در . سائر متاع دخی اكا قیاس اولنه . بوبلدنك غرب جانبده طونه نهرینه مخلوط اولان (لوم) نهری جانب جنوبده قزانلق طاغلرندن طوروا قوطران ، قاپراووه طاغلرندن کلیر آب حیيات کبی برصودر . قرق ، الهی کونه لذید ماهیسی اولور . حتی طونه ساحلنده ساکن اولان کیمسه لر آراسنده بر آدم سمین وجسم اولسه « لوم صوینك بالقی کبی شیشمش » دیرلر . ضرب مثل حکمنده در . اعیان و اشرفندن چاوش زاده پاشا ، سردار علی بشه خاندان صاحب لیردر .

بوقلعه‌نی سیر و تماشایدوب پاشا بوشهرده قرق کون نقاعد ایتمکی فرمان ایتمکه یوز پاره قایق لره سوار اولوب نهر طونه‌نی قارشی یه عبور ایدرک (یرکوک) قلعه‌نه کلدک .

اوصاف نامه چول یعنی یرکوک — ۸۱۶ تاریخده چلی سلطان محمد خانک بناسیدر . اوزی ایالتی حکمنده خاص ویوز الهی آقچهلوق باشقه‌جه قصادر . نواحیسی ، کتخدایری ، سرداری یوقدر . قلعه‌سی طونه کنارنده بردوز چمن زار یرده مربع الشکل بیاض سنک تراشیده ایله بنا ایدلمش مدور بر قلعه اولوب دایره مادار جرمی بیک آدیمدر . ایچسده چلی سلطان محمد خان جاهی ، دزداری ، اوچ یوز نفراتی و مهترانی ، جبه خانه‌سی ، صغیر ، کبیر شاهانه الهی عدد طوبی واردر . جانب شرقه برده‌یر قبوسوی وار ، اطرافنده خندق نهر طونه ایله مالامال اولوب قپو اوکنده زمبرکلی آصمه کوپریسی ، قلعه‌دن طشره واروش اطرافنده طابور خندق وار . قپو اوکنده آینه ورونده‌یه آرامگاه اولوق ایچون برتخته نصری ، طونه کنارنده برعظیم لیانی وار . حالا نفراتیله باشقه قپودانی طونه دفتردارندن وظیفه معینه‌لری وار . بوقلعه‌نك شرقنده یته طونه ساحلنده بر معمور واروش اولوب باغلی ، باغچلی شدره تخته اورتولی الی یوز قدر معمور خانه‌سی ، برحامی ، یتیش ، سکسان قدر مختصر دکانی وار . جمله رعایاسی افلاقلیلردر . غایه الغایه سرحد یردر . افلاق کافر لری عصیان ایدوب ابتدا بوقلعه‌نی محاصره ایتدیکی زمانمزه اون دفعه

شرقہ شہرہ مکشوف بر قات دمیر قپوسی اوکنده قیادن کسمہ خندق اوزرہ تختہ کوپریمی وار . ہرکیجہ بوزمبرکلی کو پری پی قلعه نقراتی رفع ایدوب قپویہ سپر ایدرلر ، قلعه جزیرہ کبی قالیر ، اصلا حوالہسی یوق . دائراً مادار جرمی طقوز یوز آدیمر . ایچندہ دزدار ، امام ، مؤذن ، کتبخدا خانہ لری ، جبہ خانہ ، غلال خانہ ایابہ بر عبادتخانہسی ، برہتر خانہ قلعہسندن باشقہ آثار بنا یوقدر . برج وبارولری غایت مستحکم اولوب جوانب ثلاثہ یہ ناظر وقارشی یرکوکی قلعهسنہ حوالہ لطیف بال یمیز وشایقہ طوپلری ، استاد طوپبجیلری واردر . دور سلطان احمد خانیدہ طونہ قپودانی (شاقشامی) پاشا الی پازہ فرقتہ ایابہ طونہ دریاسی اوزرہ بودین سرحدلرنده اوستورغون قلعہسنہ وارنجہ حفظ وحرآست اوزرہ اولوب ینہ وقت شتادہ بوقلعه آلتندہ لیمانہ کلوب کیمیلرینی باغلارمش . حالا جنب قلعهده لیمان عظیمہدر .

عمارات شہر اوروسجق — ایکی بیک ایکی یوز تختانی ، فوقانی جملہ تختہ یلوان بنالی اولری وار . سراپا شندرہ تختہ اورتولودر ، کیرہمیتلی خانہسی یوقدر . سرای عالیلری اکثریا طونہ ساحلندہ واقع اولمش باغلی ، باغچہلی خاندانردر . قبلہ طرفی یقوش یوقاری باغلی ، باغچہلی اولردر . اوچ محلہ کفرہسی وار . یہودیسی یوق ، سادہ جہ تجارت ایابہ کلوب کیدرلر . جامعلرندن چارشی ایچندہ (رستم پاشا جامعی) معموردر ، معمار سننان اغا مرحومک چیرہ دست مہارتیدر . مدرسہسی ، فلانی یوق ایسہدہ مکاتب صیبانی چوقدر . اوچ خانی ، قلعه دیندہ طونہ کنارندہ برحامی ، اوچ یوز عدد دکانی وار . بدستانی یوقدر . خاخی جملہ عنقا تجار اولوب اقمشہ فاخرہ ، قادینلری یصی باش ایابہ بیاض شیخ عباسی فراجہ کیرلر . بو شہر ایچندہ ہفتہدہ بر عظیم بازار اولوب چارشی اورتہسی میدان عظیمندہ آدم دریاسی بریکیر . جملہ خاخی اولاح وبغدان لسانلریاہ بلغارجہنی فصیح سویلرلر . غایت سخی ، غریب دوست ، اہل ذوق آدملردرکہ بای وکدایہ نعمتلری مبدولدر . زیرا غنیمت بر یر اولوب اون قاوون بر (پنز) در . پنز افلاق سکہسی اولوب باقر وکوشدن مسکوکدر . طونہ کنارندہ کی بندر وشہرلردہ

کیدرک (اوت اووہ) کوینہ کلڈک . مسلمان کویدر . ینہ جانب غربہ کیدرک (قاضی کوینی) نہ کلڈک . اوروسجق قضاوندہ بیک خانہالی معمور و آبادان کویدر . مقطوع القلم ، مفروزالقدم اولوب ابراہیم خان وزیر ی جوان چوجی باشینک و قفیدر . صو باشیسی حکم ایدر ، بر فرد آفریدہ مدخلہ ایدہ مز ، حتی عوام ناسدن برنعالی آتلی آدم کیرہ مز . یعنی جمیع تکالیف عرفیہ دن معاف بلغار کویدر . بورادن غربہ کیدرک (اوروسجق) بندر قدیمہ کلڈک . بندر قدیم واسکاکہ عظیم اوروسجق — ہجرتک یتش ، سکسانجی سنہ لرینہ طوغری نیکیولی و افلاق قرالی (اوروسجق) نام قرال طرفندن بنا ایدلمش . بوقرال دو بروجہ قرالی اوزرینہ تغلبہ بیلتمشدی . آخرکار قرال بوقلہ آلتندہ بوز اوستندہ عیش و نوش ایدرکن بوز قیریلوب قرال غرق نہر طونہ اولمشدر . بونک تفصیلی ینوان تاریخندہ پک خوب یازمشدر . صوکرہ بو اوروسجق قلہ سنی دو بروجہ قرالی ضبط ایشدر . صکرہ بیلیرم یازبڈ خان بورالری فتح ایدوب ضبط عظیم ایدرکن و افلاقلیر قایقرلہ طونہ اوزرہ قارشی جانبہ فرار ایلرکن اکثریسی غرقاب اولمشلردر . تیمور حادثہ سی ظہورندہ افلاق و بغدادن قرالاری فرجہ بولوب طونہ نک بری جانبدہ نہ قدر قلاع متینہ وارسہ استیلا ایتدیلر . بعدہ چلی سلطان محمد خان رومہ مستقل پادشاہ اولدقدہ یرکتورمز عسکرلہ کلوب اوروسجقنی استرداد ایشدر . بو اوروسجق قلہ سندن ایکی بیک پارہ قایق و دو تہما ایلہ قارشی بہ کچوب مکٹ ایدرک خندق عظیملر حفر ایدوب یرکوکی قلہ سنی بنا ایدرک جملہ افلاق و بغدادنک فتنہ باشلرینی ازالہ ایلہ یکیدن قرال نصب ایشدر . بوشہر سایمان خان تحریری اوزرہ سلسترہ ایالتندہ نیکہ بولی سنجاغی حکم دہ صو باشیلقدر . اوچ یوز آچہ پایہ سیلہ شریف قضادر . مفتی و نقیب و سپاہ کتخداری ، سرداری ، گومرک امینی ، محتسبی ، شہر کتخداسی ، باجداری ، قلہ دزداری ، نقراتی وار .

اشکال قلہ اوروسجق — طونہ کنارندہ آلق قیالی بر بورون اوزرندہ مربع الشکل سنک بنا بر کوچک قلہ در . اطرافی طونہ احاطہ ایدوب جانب

دارالندریسی، دارالقرآ و مکتب صیانی و بر عدد حمامی وار که هپ مقتول ابراهیم پاشانک خیرانیدر. دباغخانه ده (متوفی محمد پاشا جامعی) قدیمدر. (بک جامعی) قدیمدر. اون ایکی عدد خانی وار: (قورشونلی خان) ابراهیم پاشانکدر. جمله اوچ یوز قدر دکانی واردر که اکثری ابراهیم پاشانک و قیدر، عظام تولیتدر. بر عدد معمور تکیه سی وار. خلقی هپ اهل توحید و محب فقرادر لر. اعیان و کباری، علماسی واردر.

حکمت عجیبه — (اعمی محمد افندی) نامنده بر عزیز همام وار که مادر - زاد ناینا اولدینی خالدہ استاد کامل ساعتجیدر. حجره سنده او طور و ب جمله بسط و آلتلریله مین ویسارینی زین ایدوب چکیچی و کوروکی، ماشه سی، کربدانی، چنته سی، اکهری، حاصلی جمیع آلاتی یرلی یرنده طورر. بر کیمسه ک ساعتی قیریلسه ابتدا اله آلدیغنده بر کره قوقلار، بعده ظرفی آچوب یوقلار. دیزی اوزره بر صاری رنگلی میشین قویرب ساعتک آرمودی، رقاص، باصقی، طولومبه، زمبرک کبی ایچ آلاتی باشقه باشقه قویوب، اکر یلرینی طوغر ولدیر و سکنه اولان یرلرینی تعمیر و تزیم ایدر. کرکی کبی تمام لایوب صاحبنه و یریر. بو حقیرک عقل قصیرینی پریشان ایدن اول شیدر که مادر زاد اعمی کیمسه ساعتجی اوله! عجیب احسان خدادر! کندیسیمی یارانیدن سخی الوجود، نعمتی مبذول، خوش صحبت جاندر. بوشهر خلقک دخی نعمتلی مبذول اولوب ذاتاً او جوزلق، غنیمت یردر. ممدو حاتمن دباغخانه سنده سختیانی، باغلرنده آبدار اوزومی اولور.

زیارتکاهلری — (اولی المولی احمد بن حسام الدین الشہیر ملاحق افندی) ذات فیروزی شهر سیروزدندر. بو هزار غراد کندیلرینه بوجه آرپه لوق صدقه اولونوب بوراده روضه رضایه انتقال ایلدیر. هزار غراد ایچره ابراهیم پاشا جامعی خطیره سنده مدفوندر. مولانای مرحوم آشنای جمیع علوم ایدی (رحمة الله علیه).

بوشهر دن قالغوب جانب غربه معمور قرا ایچره کیدرک (قیوجوق) قریه سنه کلدک. هزار غراد ناحیه سنده مسلمان کویدر. بورادن ینه غربه

متسید لکبری اثبات اولنوب یدیشر سیاللق تکالیف عرفیه ویرمک اوزره اقربا
 وتعلقاتلریله (۴۷) نفر کیمسه محکوم اولوب سبجیل شرع مبینده رعایا قید
 اولندیلر. ایشته بوکونا متسیدی چوق بر شهردر. الله اصلاح ایده. سپاه
 کتخدایری، یکچیری سرداری، محتسبی باجداری، شهر کتخداسی وار.
 شهر اون محله اولوب (۲۰۰۰) قدر معهور باغلی و باغچلی خانه‌سی واردر.
 اولرک درت طرفلری حواله‌لی ط-اغلر اولوب اکثری شندره تخته اورتولی
 وتخته حولیلیدر. جمله اون محرابی اولوب چارشو ایچنده کی جامی مشهوردر.
 کوپری باشنده بر تکیه‌سی، بر خانی، قربنده بر حامی، (۳۰۰) عدد دکانی
 وار. یدی عدد وقفی قوی مکتب صبیانی وار. خاکی جمله تجار اولوب
 چوقه کیرلر. قادینلری یعی باشلی اولوب بیاض دولبند بورینوب جمله بیاض
 شیخ عباسی فراجه کیرلر؛ مکر منعمه خاتونلر اوله‌لر، چوقه فراجه کیملری
 کرکدر. ممدو حاتندن اوزومی وقاوونی مشهوردر. جمله خاکی اهل توحید،
 غریب دوست و کرم صاحب‌لیدر. آینه و رونده به نعمتاری مبدولدر.
 بورادن حرکتله ینه شماله کیدوب (دور خانجی) قریه‌سنه واردق.
 مسلمان کوبی اولوب زعامتدر. آندن ینه جانب شماله عمارستان ایچره
 کیدرک (هزار غراد) شهرینه کلدک.

هزار غراد شهری — زمان قدیمده اول قدر معهور دکل ایش. لکن
 سایمان خان عصرنده مقبول ایکن مقتول وشهید اولان ابراهیم پاشاوشهر خاکندن
 اولمغله معهور ایدوب وحالده نیکبولی سنجانغی وویواده‌لق اولوب اوچیوز آقچه
 پایه‌سیله قصادر. کتخدایری، یکچیری سرداری، مفتیسی، نقیبی، محتسب
 و باجداری، شهر کتخداسی واردر. جمله اون محله و بییک یدی یوز قدر باغلی،
 باغچلی، آب حیات صولی خانه‌لدر. اکثری شندره تخته و کیره‌یت ایله اورتولی
 سیرک سیرک خانه‌لدر. جمله اون یدی محرابدر. (ابراهیم پاشا جامی) روم
 ایلنده بو قدر مصنع جامع یوقدر. قبلری طاق فلکه سرچکمش اولوب درونی
 دخی غایت مصنع تصرفلر ایله مزیندرکه مثلی مکر استانبولده رستم پاشا
 جامی اوله. موزون برمناره‌سی، حرمی، شادروانی، عمارت، بر عدد مدرسی

سیر و تماشای ایدرک ینہ عسکرلہ جانب غربہ کیدرک (مدرہ) قریہ سنہ کلدک .
 پراوادی قضا سندنہ معمور کویدر . بورادن ینہ شمالہ کیدرک آلائی بکی قریہ سنہ
 کلدک . سلسترہ الائی بکنک معمور چتاق کویدر . ینہ شمالہ کیدرک (امین
 پاشاقلعہ سی) ندہ منزل آلدق . اورادن قالقہرق شومنی شہر وقاعہ قدیمہ کلدک .
 اوصاف قلعه و شہر شومنی — بیلدیریم بایزید خان عصر ندہ علی پاشا نام
 وزیر ہام قلعہ یی فتح ایدرکن چوق مشقت چکدیکندن بلغارلردن آنیجہ
 اسمنی شومنی قویم شدرد . بانسی معلوم دکل . قلعہ سی شہرک خارجندہ برطوپراقلی
 پشته اوزرندہ شکل مربعدن طولانیجہ رخنہ دار اولمش ، درون و بیرونی خرابہ
 یوز طوتمش معطل بر سوردر . اما اشانچی شہری معموردر . قانون سایان
 خان اوزرہ اوزی ایالتندہ اینہ بولی سنجانچی حدودندہ صو باشلیق واوچیوز
 آقچہ پایہ سیلہ شریف قضادر . قالی امیر نامندہ محکمہ نائی وار ایدی کہ فضلالی
 دہردن بردات بی نظیر و باہر ، جمیع خلق آندن ممنون و شا کر ایدی .
 سادات کرام و متسیدی غایت چوق اولوب (لعن الداخل والحارج) حدیث
 شریفیہ لغتی قبول ایدوب قالموق تاتاری کوزلی ، زہرمار سوزلی ، نور
 سز یوزلی امیرلری وار . حتی بری ملک احمد پاشانک حضورینہ بر دعوی
 ایلہ کلوب افراط اوزرہ فریاد و فغان ایدرک « جدم روفو چون بو او بنم
 آباو ددہ لرمدن قالمشدر » دیہ جدینہ یمن ایدرک وقف اللہ خانہ « ملک
 موروشدر » دیہ فریادیلہ دیوانی قاتدی . غنائی افندی « آدم ، سن یکی امیر
 اولمشہ بکزرسک . زیرا تزویر دعوا یہ یاشدک » دیدکدہ متسید « بہی افندی
 سلطان عثمان خوتین سفر ندہ بورادن کچرکن نقیب الاشراف غلامی افندی
 اوچیوز کیلہ آرپہ و پروب امیر قپوسنہ چیقارق اون برکشی شجرہ آلدق .
 اون برکشیدن یدی کشی قالدی . ہانی بنم کبی اسکی امیر !! » دیدی . پاشا
 « یا او برامیر یولداش لڑک قندہ در ؟ آنلری نزدہ بولہلم ؟ » دیدکدہ ایستہ بونلردر
 دیہ بش کشی کوستردی . بشیلہ برابر کندیسینی دخی اصلا سولیتمیوب حبس
 ایستیلر و خانہ لرنی باصوب ساختہ شجرہ لرنی کتیرہ رک باشلردن دستار لرنی
 آلدیلر . اہالی و لایتدن احوال لری صورلدقندہ اقرار لری اوزرہ

زمرده مال اولور ديرلر . چنکلی زاده و نائب حسين افندی « بز تجر به ایتدک .
بامرالله کورکن اغاجی طاش اولدی . » ديه شاهد اولدیلر . اما حقیر اعتماد
ایتمیوب خیلی معارضه ایتدم . هان نائب حسین افندی غضب آلود اوله رق
قالقوب پیش تخت سنی کشاده ایدرک برپاره طاش کتیردی . کورکن اغاجندن
سکین ایله کسوب بیساق زخمیری و بوداق یرلری آشکار ایلدی . حقیر اله
الوب کوردم که کورکن حقیقه غایت سنکین طاش اولمش ! (ان الله علی کل
شیء قدير) .

دیگر — ینه بوپراوادی طاغلرنده شهره قریب (یدیلر زیارتگاهی)
واردر . روم ایلی دیارنده مشهور آفاق اولوب زیارتگاه خاص وعامدر .
بو یدیلر مشاخ ویانقا ونجبادن دکادر . آنجق آل عثماندن سلیمان پاشابن اورخان
غازی ایله ابتدا قپو طاغندن رومه کچن (اجه یعقوب ، قره مرسل ، قوجه
اجه ، قره خواجه وسائره) نام سرداش وقرداشلر روم ایلیده ضبط ایده
ایده ، قلیچ اوره اوره بوپراوادی به کلوب شهید اولدقلرنده اجه یعقوب
بویدی شهیدک باشلری ، آياقلى اوجنه قبرلری غائب اولسون ديه بسم الله
ایله هیچه طاشی یرینه برر اغاج دالی دیگر . بامرالله بو قوری آغاچلرک اوجی
یشروب صیره ایله دیکلمش درخت عظیملر درکه سایه قدر سر چکمشلر در .
بش مزارک باش وایاق ارزرلرنده اون اغاج ایدر . بامرالله اول اون عدد اغاج
دال و بوداقلریله طاش اولمشلر . حالا اول طاشلردن قازیوب ایچنلر قوصه
قوصه اصلا صفرا وبلغمی قالیوب حمای محرقة دن خلاص اولور . برنجی
مزارینی قازیوب کوزینه وسمه ایدنه ک کوزی علیله ايسه قوت بصر صاحبی
اولوب وجبی ساکن اولور . ایکنجی قبرک طاشلرینی قازیوب یالاسه جذامدن ،
دردنجی قبرک طاشلرینی یدی صباح یالایان بره قاندن شفا بولور . حقیر بورالری
کیدوب کوردم . فقط صلحای امتدن واعیان ولایتدن نیجه کیمسه لر « بز لر
نیجه کره زیارت ایدوب نیجه آدم لک شفا بولدیغنی بیلیرز » ديه شهادت ایتدیلر .
بوراده کی مشهور صاری صالتق وقعه سی ایکنجی جلد مزنده در . [۱] بوشهری

جميع قرا خلقنى تكاليف عرفيه دن خلاص ايدوب عوام ناسه چكتمز لر .
اون عدد مکتب صبيان ايجد خوانی واردر . اسکیدن شهرک جانب شمالنده
باغلو و باغچولر کنارنده تکیه بکیتاشیان وارمش . کرر نر « دنیاده نظیری یوق
ایدی » ديه حکایه ایدر لر . خلافت احمد خاییده وزیر نظیف پاشا هدم
ایتدیرمش . حالا اثر بناری ظاهر در . اما عمار اولان قسطنونی شعبان افندی
خلیفه لرندن (یکچیری پیری افندی تکیه سی) اولو آستانه در و شیخی پیری
افندی عشق الهی ایله سر مست بر عارف باللهدر ؛ عاشقانه ، متصوفانه نیج بیت الهیاتی
اولوب لسان عاشقارنده اون ایکی مقام اوزره انشاد اولنور . حاملرندن
قزغاجیلر ایچنده کی حمامک آب وهواسی خوش ، خداملری ممدو حدر . شاطر
احمد سرای قوربنده کی (یوکسک حمام) ده اویله در . بوندن ماعدا اعیان
ولایتک تقریر لری اوزره یتمش عدد او حاملری واردر .

چارشی و بازاری — جمله آلتی یوز دکاندر . خفافلرله سراج وزر کر لر
چارشیدی معمور در . بدستانی دخی مرغوبدر . قهوه خانه لری کان ظرفای
درویشاندر . هفته ده بر کره بوشهر ایچره بازار عظیم اولوب یکر می ، اوتوز
بیک آدم دزدار کویندن ، کویر کویندن ، چنکدن و سائر قرادن جمیع اولوب
اوزکه تماشا اولنور .

بوشهرک آب وهواسی معتدلدر . آبدار اوزومی ممدو حدر . جمیع خاتی
تجاردر . لاتین قومی چوق اولوب بشقه جه بر محله در . بر محله یهودیسی ، ایکی
کلیداسی وار .

بوراده اوچ کون مکت ایدوب پاشایه اوچ ضیافت عظیم چکارک برر غلام
و برر کیلان ات هدایا ویردی لر .

دربیان سرخدای عجیب و غریب — پراوادی قلعه سنک آردنده کوه بالالر
میاننده بر آب حیات پیکار واردر . اوییکار صوینه کورکن اغاجنی قویسه لر
برایکی کوندن صوکره با مرالله یشیل طاش اولوز . نیجه عارف لر کورکن اغاجنی
دشت خراجده و چیقرقده چویردوب کاسه و فنجان ، کلبان ، خنجر قبضه سی
کی شیلر یا دیروب بوپیکاره قوبه رق اوچ کوندن صوکره کاسه و فنجان یشیل

برعظیم صوقیوسی وارکه کامل یوز قولاجدر . ایچنه طاش آنسهک عکس
صدای آدمی خوفناک ایدر .

تماشای غریبه — بوقله اوپله برکوه بالانک ذروه‌اعلاسنده درکه هر بار
سرندن ابرکبود اکسک دکدر . بوجبل بلندک پشته قبالرنده کیلر باغلایه جق
آدم اولوغی قالیناغنده دمیر حلقه‌لر وار . نیجه یوز سنه لردنبری استه‌عمال
اوله‌ککده اولدینی زیاده‌سیله آتیندیغندن آکلاشیلور وقبالرنده کیلرک باشی
طوقونه طوقونه حصوله کلش کوپوشته یرلری واردر . پراوادیده غایت مسن
برکافر واردی . فقط عالم ایدی . شویله روایت ایتدی : « تاریخلر یمزده اوپله
یازارکه اسکندر ذوالقرنین قره دکز بوغازینی کسمزدن مقدم هیهات قدیم ،
اوزی ، قر القمر ، طمشوار ، کولله ، سالانته ، کچکمید ، پشته ، باحقه ، لاجقه
سحرالری هپ فره دکزایدی . بوپراوادی قیاسی دنخی جزیره‌معموره اوامغله
کیلر باغلا نیردی » . حقیقتدر . زیر حقیق هیهات سحراسیله بودین جانبنده
سالانته سحراسنی کزوب قوملوقلر ایچره دریا منقوقلردن مدیا ، استریدیا ،
منقله بوجکی قابوقلری بولدم .

اوصاف شهر مزین پراوادی — ایکی یالچین قیانتک آره‌سنده برقیادن
برقیایه واسع بر دره ایچره چنزار دوز یرده قبله‌دن شماله (۲۰۰۰) آدم
طوانده برشهر بی نظیردر . وسعدن دره جریان ایدوب یدی یردن طاش
کوپری ایله عبور اولنور . شهرک نصفیله چارشو بازارینک معمور قسمی
قلعه قیارینک ذیلنده واقع اولمشدر . دیگر نصفی قیالرتنده اولوب سرای
عالیلر ، باغلی و باغچهللی خانهدر . سرایلرینک مشهورلری : نعلبند علی اغا
سرائی ، شاطر احمد اغا سرائی ، نائب حسن افندی ، اسماعیل افندی ، کتخدا
یری یوسف اغا ، چنکلی زاده خلیل اغا ، الحاج علی وقواف زاده سرایلریدر .
شهرک آثار وابینه‌سی کارکیر ومتین اولوب قیزیل کیره‌میت ایله مستور
وخلقی عنقا مشرب و مسروردر . شهر خلقی مسافرین و مجاورینه ضیافتلرنده
نعم نفیسه و ممدوح عالم سکری المون خوشابلر یررلر . غریب دوست و فقرا
محبی آدملردر . کرچه افواه ناسده غدار و معامله‌جی خلقی واردر دیرلر اما

وقديم دارالمملك دو بريجه در . بوهلونه نك جميعى بلغارستان و يونانستان يد
 ضبطنده ايدى . حدودلرى چنكه بالقاننده مذكور قلعه و خندقدن تا
 آلاجه حصاره قدر سورردى . طونه کنارنده طولجه قلعه سندن سمندره
 اراضيسنه قدر حدود اولوب آره لرنده صوفيه صحراسندن جريان ايدن ايسقر
 نهرينك حدود اولدينى ينه ينوان تاريخنده محرردر . دو بريجه قرالى دأما
 چنكيزخان و طو ختمش خان ايله آق كرمانده قر القمر صحراسنده جنك عظيملر
 ايدوب استانبول تكفورينك اوزرينه ناتارى كچيرميه رك سد اولدينى اچون
 اسمنه (دوبره) يعنى ابي قرال ديمشدر . صوكره (۸۱۴) تاريخنده موسى
 چلبى بورايى غازى ميخالزاده محمد بكك معاوتيله ضبط ايتمشدر . محمد بك
 پلونه ده مدفوندر . سايمان خان تحريرى اوزره اوزى اياتى واليسى حكمنده
 اولوب وايووده سى ضابطيدر . (۱۵۰) آقچه پايه سيله شريف قضا اولوب
 دردولنده جمله نقيب الاشرافله آرپه لاق اوله رق نائى حكم ايدر . نواحيسى
 معمور و آبادان اولوب كتخدا يرى ، يكيچرى سردارى ، اعيان و اشرفى ،
 عسكرى طائفه سى چوقدر . شيخ الاسلامى ، نقبى ، شهرنائى ، محتسبى ،
 باجدارى واردر .

اشكال قلعهٔ پراوادی — قلعه سى شهرك شرق طرفنده آسمانه سرچكمش
 يالچين كسمه ديواركې برقا اوزرنده برطرز عجيب و غريبده بنا اولمشدر .
 ديوارى مجلا و مصيقل ، تراشیده طاشلرله يابلمش اولوب درت طرفى درك
 اسفلدن نشان و يرر غيا دره لر اولديغندن خندق يوقدر . جانب غربه مكشوف
 ايكي قات ديمر قپوسى واردر كه ساده جه بو طرفده اون ذراع قدر عريض
 و طويل كسمه قيا خندق واردر . بو طرفه ناظر قله لرى غايت متيندر . قلعه نك
 هيچ برطرفدن حواله سى اولمديغندن اصلا ظفر ممكن دكلدر . درون قلعه ده
 برمسجد ، غلال انبارى ، دزدار ، امام و مؤذن خانلرى وار . دزدارى ، اون
 عدد نفراتى ، كفايه مقدارى شاهى طوپلرى اولوب دائرآمدار برج و بارولرى
 اوزره جرمى يدى يوز آدمدر . قيله دن شماله واقع اولوب قپوسندن قيله يه
 طولى ايكي يوز ، عرض كاملى اللى آدمدر . غايت امانسز قلعه جكدر . ايچنده

خوف ایدوب آلارقہ ایله عبور ایدرلر . عجیب همت بی آدمدر ! . چنکه بالقاننده بوخاللری تاماشا ایدوب اشاغی طوغری اینهرك چنکه قریه سنه كلدك . یوز عدد بوریا مستور خانہلی بلغار کویدر . اھالیسی معاف و مسلم اولوب انجق بالقان ایچره دربند طاوولی چالوب حفظ و حراست ایتمکه مأموردرلر . بوقریه ده پراوادی شهرلی حاجی احمد حسبہ الله برخان عظیم یایدیرمشدر .

بورادن عبور ایدرك ایکی ساعتده یکی کوی قصبه سنه كلدك . واسع ، محصولدار ، باغلی ، باغچہلی کویلرك وسطنده قامچی نہری کنارنده آلتی یوز عدد کیرہ میت و ساز اورتولو خانہلری اولوب اھالیسی ترك و بلغاردر . برجامعی اولوب منارہ سی ده واردر . اوزری کیرہ میت ایله مستوردر . برخانی ، یکرمی عدد دکانی اولوب ہفتہ ده بر بیوک بازار قورولور . بورادہ آستانہ دن اولاق کلوب پاشایہ « البتہ اوزی قلعه سی محافظہ سنه کیدہ سبک » دیہ امر شریفلر کتیردی ویکچی اوجاغندن چلبی کتخدایہ ایالت احسان اولنوب الغار ایله منصبہ کیدرکن فرار ایتدی . دفتردار زادہ محمد پاشا مورہ والیلکنہ کیدرکن قول کتخداسنک قتلنہ مأمور اوله رق روم ایلندہ کوملجنہ نام شهر قریبندہ یتشوب اناطولی حصارلی اوستہ زادہ احمد چلبی ایله شہید ایدوب نعشلی کوملجنہ مزارستانہ دفن ایدرك کلہ سنی دردولتہ کوندردیکی خبری کلدکده ملک احمد پاشا افندمز خیلی آغلادی . یکی کویدن قالقوب یتہ چنکلیستان ایچره قامچی نہریی اخشاب جسر عظیمدن عبور ایتدک . مذکور نہر قازان طاغلرندن ، شبقہ بالقانلرندن ، قیزانلق اکسہ سندنکی قیراووہ طاغلرندن جمع اولوب بومحمدن عبور ایدرك کویرلی یہ وارر . اغاج جسر عظیمدن بشقہ کچید ویرمز بر نہر اوله رق وارنہ قلعه سیلہ غلطہ برونی آرزہ سندنہ دکزہ دوکولور آب حیاتدر . قیشین قرہ دکز کیلری ایچنندہ قیشالار . بونہری یکی کوی دینندہ مرور ایدوب معمور و آبادان قرانی کچہرك پراوادی قلعه سنہ کلدك .

قلعه و شهر قدیم پراوادی — ایلمک بانسی دوبریجہ قرالردن هلونیدر

زیبادر . اما ایچنده بش آدم یوق . واروشی بر دره کنارنده اولوب بیک عدد کیره میت ایله اورتولو ، باغلی ، باغچلی بیک عدد خانهدی حاویدر . اهلینسک مسلم و غیرمسلمی اکثریا بلغار طائفه سیدر . بش محله ویش محر ایدر . ایچندن جریان ایدن (چنگیز دره سی) اوزرنده کی برکوز کویری باشنده برمناره لی و کیره میتله مستور معمور برجامی وار . جماعت کثیره یه مالکدر . النی عدد خانی ، یوز اللی عدد دکانی ، دقیق دکرمانلری وار . حاکمی سلستره پاشاسی وویواده سیدر . اما هواسی غایت ثقیلدر . قدرندن ایصنیر چوراق برصوی وار . صاحب الخیراتک بری اطرافنی سد ایدوب مفید و مختصر برحام بنا ایتمشدر . صوی غایت نافعدر . باغلرینک اوزومی دخی مدو حدر .

ینه شماله چنگه طاغنه عروح ایدوب بالقاننده آسمانه سر چکمش درخت منتهارله نیجه صنع پروردکاری تماشا ایلدک . (قورد محله سی) نامنده بر ترک وبلغار کوینی عبور ایدرک چنگه قلعه سنه کلدک .

چنگه قلعه سی — ینوان تاریخک قولی اوزره بوراسنی یانقو بن مادیان بنا ایتمشدر . چنگه بالقاننک تاذروء اعلاسنده اولان بوقلعه ده آدم قویوب آینده ورونده تجاردن باج آله رق سلامتله عبور ایتدیردی .

صوکره سکز یوز اون درت تاریخنده موسی چابی فتح ایدوب قلعه سننی خراب ایتمشدر . حالانیجه یرده خیابان ایچره برج وبارولری ظاهر اولوب حرامیلر یتاغی وچیدود طور ایدر . بومحله اصل بنای عظیم اولدرکه بوقلعه دیواری . غربه طوغری قزان ، شبقه ، طوروا ، قورودان ، یله وه بالقانلرینه ، حاصلی اون قوناقلق یرده اولان آلاجه حصار بالقانلقرینه وارنیجه خندق عظیم اولوب دوبریجه قرالی طرفدن سولقات یعنی تاتار قومی کچمیه دیه بنا ایدلمشدر . نیجه کره بوبالقانلری آشار ایکن بودیوارلره راست کلوب حیرتده قالدق . چنگه ننگ شرق طرفنده بودیوار تاصوجولر ، قوپارارن بالقانلری ایچره وارر . قره دکر ساحلنده وارنه قلعه سی مقابلنده غلطه بروننده اللی میل دریا ایچره بنا اولنش دیوار ایله بتشیر . مرور ایام ایله دریا ایچره اولان رصیف منهدم اولوب قعر دریاده اساسلری نمایاندر . ملاحان بحر سیاه اول رصیفدن

غایت یوجہ اولوب عروجده عسرت چکلدیکندن درون قلعهده بنی آمدن کیمسه یوقدر . قرق کلیسا سنجانغی خاکنده بورغاز قضاسی حکمنده اشانغی قلعه التنده ایکی یوز خانہلی بلغار کوییدر . سنکستان یر اولغله لذید و آبدار اوزومی اولور . ینہ جانب شماله کیدرک فاقیرلر قریه سنه کلدک . بوراسی قرق کلیسا سنجانغی خاکنده بردره ایچنده برخانی ، اوچیوز خانہلی بلغار کوییدر . بومحله طرف سلطنت سنیه دن بر خنکار خاصکی اغاسیله شوخط شریف وارد اولدی : « بنم ملک لالام ! قول کتخداسی چلی اغا اولطرفلره فرار ایتمشدر . البته اله کتوروب قید و بند ایله دردولتمه کوندره سک » . خاصکی اغایه برکیسه اجرت ویرلدی . ینہ جانب شماله کیده رک قره پیکار قلعه سنه کلدک . بوراسی قرق کلیسا سنجانغده ایکی یوز خانہلی بلغار کوییدر . اماغایت معمور وزعامتدر . وزیر روشن ضمیر سیاوش پاشا برخان عظیم بنا ایدرک آبادان ایلمشدر . قریه درونندن ارکنه نهری ریزان اولور . ینہ شماله کیدرک (صاصله لر) قریه سنه کلدک . غازی خداوندکارک صاصه قوجه نام بر آدمی بونده توطن ایلدیکندن کویه صاصه دیمشدر . (۲۰۰) خانہ لیدر . بوشناق حسن اغا بونده ساکن اوله رق چار گوشه برقله بنا ایلدیکندن قریه نی حرامی شرنندن حفظ ایتمش و تاتار سلیمان اغا دنخی برخان ایدرک معمور ایلمشدر . بو طاغلرده کونا کون ازهار و نباتات بولندیغندن بو قریه ده اوقدر خاص و بیاض بال اولور که خدا عالم بیاض دلبنندن فرق اولتماز . تناول ایدنه اصلا حرارت ویرمیوب رائحه طیبه سنندن دماغ انسانی معطر اولور . قریه جامعنک امامی علی افندی یتیم سنه در صائم الدهر صلحای امتدن برذاتدر . ینہ جانب شماله کیدرک آیدوس قلعه سنه کلدک .

آیدوس قلعه سی — بوقعه یونانیانندن آیدوس ادلی بر آدمک بنا سیدر . (۸۱۴) تاریخنده شهزاده موسی چلی بن بیلیرم خان محمد بک واسطه سیله بورانی فتح ایتدیرمشدر . قرق کلیسا داخلنده یوز الی آتچهلر قضادر . کتخدایری ، یکچجری سرداری ، محتسبی وار . قلعه سی طوپراقلی و صاری کیل قیالی بر یوجہ تپه نیک ذروه سنده شمس الشکل بر قاپولی بر سور

ایچرودن طشیره بر آدم بر اقرزلر . شرط واقف بویله در . تا جمله مسافرین
 قالدقدقه ینه مهترخانه دوکولوب هر کس مالندن خبردار اولور . خانجیلر
 دلالر کبی « ای امت محمد ! مالکز ، جانکز ، آنکز ، طونکز تمامیدر؟ » دبه
 رجا ایدوب ندا ایدرلر . مسافرین « جمله سی تمامدر . حق صاحب خیراته رحمت
 ایلیه » دیدکرنده بوابلر وقت شافی ایکی دروازه لری کشاده ایدوب ینه
 قنو دینده « یوللرده غافل کیتمک ، بساط غائب ایتمک ، هر کسی رفیق ایتمک ،
 یوروک الله آسان کتیره » دیودعا ونصحتلر ایدرلر . هر کس بر جنبه روان
 اولور . بوخانک غریبنده وزرا ووکلا ، اعیان وکبار ایچون حرملی ، دیوان
 خانلی ، یوزاللی حجره لری ، حاملی ، کیلارلی ، مطبخلی برسرای عظیم واردرکه
 مدحنده لسان قاصردر . بونانک هپسی صوقوللی شهید محمد پاشانک اولوب
 هپ کارکیدرر ومهمانسرای عظیمنک دمیرقاپوسی کمری اوزره بیاض مرمرده
 قره حصاری خطیله شوتاریخ مصرای محردرر : « بوکاربان سرایه کن اولدی
 هپ روان » بورغاز شهرندن جانب شماله قرالر ایچنده عبور ایدرکن ارکنه
 نه رینی آتارله کچدک . ارکنه ایلیکن قره دکیز ساحلنده کی اصطرانجه طاغلرندن
 چیقوب اوزون حاجیلی قریه سی کو بریسندن کلیر وبورغاز جوارندن کچر .
 سوکره ادرنه قربنده ارکنه جسری دنیان (۱۷۴) کوز کو پریدن عبور
 ایدر . ملک عثمانیده بویله برجسر طویل منظورمز اولمامشدر . اورادن اشاغی
 آق دکزه قاریشیر . غایت بیوک برنهر دکلدر . فقط ایلک بهارده طاغلرک ، تپلرک
 قارلری سگون ایتدکده بوراسی غایت طاشار . جوشقون آفاجان برنهر اولور .
 بورادن ایلری کیده رک اسکی پولوز قلعه سنه کلدک .

اسکی پولوز قلعه سی — ادرنه تکفورینک اقرباسندن پولوز نام راهبک
 بوراده بر دیری واردر . اوسبیله قرال بورایه بر قلعه بنا ایدرک اسمنه
 (بورغاز پولوز) دیمشدر . سوکره ادرنه دن اول خداوندکار غازی بورای
 محاصره ایدرک فتحنده عسرت چکدیکندن بعدالفتح جابجما قلعه نک برج
 وبارولرینی هدم ایتمشدر . اماتعمیر وترمیمی قولایدر . حواله سی برپشته عالی
 اوزره شرقدن غریبه واقع اولمش طاشدن یاییلمه برقیولی برقلعه در . بری

حلالدر . استاد بنا بوايشده يد طولاسنی عیان اتمشدر . بانسی قوجه معمار
 سان بن عبدالمنان اوسته در . قبله قوسی اوزره تاریخی بودر :

هاتف قدسی دیدی تاریخی مسجد الاقصی و بیت الصالحین

سنه ۹۵۶

ارکنه جسری باشنده کی جامع دخی عجیب ، فقط جماعتدن غریبدر . بر
 مدرسه و بر عمارتی وار . ماه و سال بالغدو و الاصل غنی و فقیره ، جوان و پیره
 بر سخن چوربا و بر نان پاره وهر او جاغه بر شمع روغن وهر آت باشنه بر
 یم ویریلور . نعمتی مبدولدر . بوراده احسان خصوصنده مسلم و غیر مسلم
 تفریق ایدلمز . ليله جمعه بر سینی بلاو و یخنیسی وزرده سی دخی مبدولدر .
 الله الی انقراض الدوران دائم ایده . یدی عدد مکتب صیانی وارددر . بر
 روشن بنا ، خوش حامی وار . چارشیننده او چیوز قدر دکانی وارددر . بدستانی
 یوق ايسه ده ذی قیمت متاعی چوقدر . بوراده کلنار موسمنده بر پناير اولور .
 بورغازک (صغر بازاری) روم و عجمده مشهوردر . قرق کون ، قرق کیجه
 بیع و شرا اولوب عظیم کار اولور . نهر ارکنه کنارنده تا صوقوللی محمد پاشا
 جسرینه وارنجه قدر شهر طرفنده بیکی متجاوز چلاشدن کلبه احزان وارد دکانلدر .
 عنقا باز دکانلر ایچون کارگیر دکانلری ده وار اما آزددر . بو بازار باشنده کی طقوز
 کوز کوپری مشهور قوجه معمار سنانک بناسیدر . ملک عثمانیده بنا ایتدیکی
 یتیم عدد جسر عظیمک بری ده بودر . بو بازاردن حاصل اولان باجی متولیسکی
 جمع ایدوب کوپرنک خراب اولان یرینه صرف ایدر . شهرک هواسی لطیف ،
 باغ و باغچه سی معمور ، قیونی و قوزوسی وتره یاغی مشهوردر .

بورغازک کاربان سرایی — بر باب عظیم ایچره قلعه مثال قارشو قارشویه
 ۱۵۰ اوجاق خان کیردر . حرملی ، دوه لکلی ، آخوری اولوب ساده جه
 آخوری اوج بیکنن زیاده حیوان آلیر . قبوده دائما دیده بانلری نکهبانلق
 ایدرلر . بعد العشا قبوده مهترخانه چالوب قپو سد اولتور . دیده بانلر و قفدن
 قندیلر یاقوب قپو دیننده یتارلر . اکر نصف الیلده طشره دن مسافر کلیرسه
 قپونی آچوب ایچری آلیرلر . ما حاضر طعام کتیررلر . اما جهان یقیلسه

محمد پاشا وقفیدر . ایکی یوز اللی عسکرله متولیسلی حاکدر . یوز اللی آقچہلق قضادر . واسع صحراده یدی یوز خانہلی ، باغلی ، باغچہلی ، خانہلری احمرکون کیرہ میت ایله اورتولی شهر معموردر . آتی محله ، بش محرابدرد . اوچی خطبہ لیدر . (صوقوللی محمد پاشا حامی) بانیسلی سلیمان خان ، سایم خان ثانی و مراد خانہ قرق سنہ وزیرک ایتمش و عمرینی دولت خدمتده کچر مش و نہایت دیوان پادشاہیدہ برسر حدلی طرفندن شهید ایدلمشدر . قاتلی وصیتیلہ خلاص بولمشدر . بوجامع زیبا اول وزیر دانانک اثر بناسیدر . وصفندہ لسان قاصر و کلک جواہر نشار کاسردر . لکن علی قدر الطاقہ دریادن قطرہ و کونشدن ذرہ اولہرق تحریر ایدلم :

اولا شہرک دروننده جماعت کثیرہ دن آرام بولناز مسیرہ و تفرجگاہ کبی بر عبادتخانہدر . طشرہ مرمرلی ، حرمی ، فسقیہ ، حوض ، شادروانلی اولوب نیچہ یوز چنار و سرو ، عرعر و کستانہ و سائر مبارک اغاجلرله سایہ دار اولمشدر . جمیع آیندہ و روندکان ، جماعت مسلمان آندہ طاعت سبحان ایدوب حمد یزدان ایدرلر . صیف و شتادہ بو حرم ایچندہ شمس آتیش تابک حرارتی تاثیر ایتمز . جوانب اربعہ سی یان صفہلر ، حجرہلر ، صفہلر اوزرہ عمود مومیانلر ، فوقیدہ کاسہ نیلکون وار قباب سر نکونلر واردر . دیار عثمانیدہ بوکا مانند بر وزیر جامعی یوقدر . مکر استانبولدہ ابا ایوب انصاریدہ زال پاشا جامعی و سیلوری قیوسنک ایچ یوزندہ سلیمان خانک وزیرلی طواشی ابراہیم پاشا جامعی اولہ . بوجامع ینہ آنلردن مصنع و شیرینکار بر جامع پر انواردر . قبہ کبیرینک اطرافندہ قنبدیل چراغان ایدہ جک طبقہلر ، مؤذنان محافللی ، مقصورہلر وار . منبر و محرابنک ، درت طرفندہ اولان روزنلرینک مدحنده لسان قاصردر . بوندہ کی عبرت نمون نقوش ، جام بلور ، نجف و موران درون جامعہ ضیا و برنجہ اطرافی پر نور ایدر . اطراف و جوانبندہ یاقوت مستعصمی ، عباس مرسی ، شیخ بازیدی ، عبدالله قریمی ، احمد قرہ حصارلی ، حسن چلبی ، ددہ محمد چلبی خطلریلہ کلام عزتلو واردر . بونلرک ہریری برریکانہ و قیمتدار اثرلردر . جامعک بر موزون طبقہسی واردر کہ کویا موزون و سحر

منم آدملردر ، نیجه بیك قویونه مالکدرلر . بوشهرک قبله‌سنده کنار بحر رومده تکفور طانغی بر قوناقدر . شمالنده قرق کلیساده بر قوناقدر . غربنده ادرنه درت قوناقدر . اطرافی غایت معمور کویلردن عبارتدر .

چورلی زیارتگاهلری — کوپریجی سمتمده (عثمان دده زیارتی) جمله اهل بلده بوزاته معتقد اولدقلردن نذرلرله کلوب زیارت ایدرلر . (المولی بهشتی افندی) ویزه شهرندندر . قبره ایردی ، بهشته واردی . چورلیده زاویه ساحه‌سنده مدفوندر . مرقدی طاشنه (قدانتقل المرحوم . . . . .) دیه کندی خطرلیله وفاتلردن التی کون اول تاریخ تحریر بیورمشار . تألیقاتی چوقدر . (المولی اوزون‌بالی افندی) عمارت مدرسی ایکن مرحوم اولوب مدرسه‌قربنده شاهراه اوزره دفن اولمش . عالم ، فاضل ، مؤلف ، علم حدیثده یکنانه عصر برذات ایمش .

بوشهری تمام سیر ایدوب آندن جانب‌غربه کیدرک سور کنارنده‌فران قلعه‌قربنده کفره محله‌سنده کی طاش کوپریدن عبور ایله (اولان بکی) قریه‌سنه و آندن ۶ ساعتده (دخان قارشیدران) قریه‌سنه کلدک . یوز خانلی ، بر جامعلی ، بر خانلی معمور کویدر . چورلی و بورغاز آراسنده قیش کونلری تمام ۶ ساعتک بیوک بر منزلدر . قیشین بوراسی زیاده‌سیله چامور و باطاقق اولور . ینه جانب‌غربه کیدرک (بورغاز) شهرینه واردق .

اوصاف قلعه بورغاز — بونی ایدرون قرالی بنا ایدوب (یانقو اوغلی آلینه) نام قراله هبه ایلمشدر . اوزمان او قدر معمور اولمشدرکه آلینه کاه استانبولده تکفور سراینده ساکن اولور ، کاه بورغازده قیشلا یوب ایام بهارده استرانجه طاغلیینه یابلاغه چیقاردی . حالا اسکی معمورینک آتاری نمایاندر . سلیم خان ناینک صوقوللی مشهور محمد پاشاسی بوشهری معمور ایدنجه اسکی آثار بناسنی هدم ایتدیرمشدر . ایلمک فاتحی ۷۲۰ تاریخنده‌غازی خداوندکار غازیدر . فتحنده زیاده‌سیله کوچلک چکدیکندن « بره غازیلر ! شو بورغازی فتح ایدوب هدم ایدلم » دیمش و بعدالفتح اساسندن بیقمشدر . جابجا نیجه یوز یرده اثر بنالری معلومدر . قرق کلیسانسجانی خاکنده صوقوللی

تکيه لری — (عبدی خلیفه تکيه سی) ، (قره جه احمد سلطان تکيه سی) ،
(داؤد دده تکيه سی) ، بونلر مشهور آستانه اهل توحيد درلر . ۱۸ عددخان
عظیمی واردر . چونکه غایت ممرناس اولوب هفته ده ایکی کره بازار عظیمی
اولوب آدم دریاسی کسیلور . خانلری کاملاً معموردر . درت خانی سراپا
قورشونلیدر . چارشی باشنده (احمد افندی خانی) ، (تاقیه جی زاده
خانی) ، خضراغا یولنده (اوطه باشی خانی) ، (یورمور جاق زاده خانی) ،
(آچه قویلوغ اوغلی خانی) ، (عثمان دده خانی) ، (داؤد زاده خانی) ،
(هدایه الله چلبی خانی) ، (قطر نعلبندی مصطفی بشه خانی) ، (قزل باش
زاده خانی) ، (حسام دده خانی) مشهور مهمان سراپلردر . ایکی حمای
واردر . برنجی (دایه خاتون حمای) بناسی ، هواسی لطیف و چفته در .
اما صوهی چور اقدر . (عمارت حمای) سلیمان خانکدر . بوده چفته در .
بوندن بشقه یکر می آلتی قدر خاص خاندان اوحمای واردر . اعیانندن
شمسی زاده چلبی ، علیسی زاده افندیلر ، غیری افندی ، بالی افندی ، سردار
علی بشه ، آرابه جی زاده لر مشهورلردر . آلتی یوز دکانی واردر . بدستانی
یوق ، اهل حرف تماماً موجود اولوب بر چوقلری خانلرده اولدقلرندن
اکثر خانی برر بدستان کسلمشدر . جمیع ذی قیمت اشیا موجوددر . اما
چارشوسنک کوزل قسمی بر شهراه عظیمک جانبه دوشوب اوزرلری مستور ،
طریق عاملری بیاض طاشلرله دوشنمشدر . بقالار چارشیسی برسمته دوشمش ،
الحاصل صنف صنف چارشیلری آیرلش اولدیغندن بر برلرینه رغماً
چارسوی معمور ایدرلر . هواسی غایت لطیفدر . باغلری وار ایسه ده اوزومی
مدوح دکلدلر . پینزی روم ، عرب و عجمده مشهوردر . حتی خرده جه
چورلی پینزی ، دل پینزی ، قشاغوال پینزی نه کلخ قاتیق پینزیه بکزر ، نه ده
مدلی پینزیه ، نه ده شام قریشه سنه . پادشاهلره و جمیع دیارلره هدایا کیدرکه
مصرک «جین حاوم» ی آنک یاننده کویا وارنه پینزیدر . زیر اچورلی صحرا لرنده
سورولرله نیجه کره یوز بیک قویونلر وار . جمله سی اول وادی و چنزارک
نیجه بیک کونه ازهارندن اوتلایوب سود حاصل ایدرلر . بوشهرک خلقی غایت

شه سلیمان صاحب الخیرات   قیلدی بوجامع شریفی بنا
فکر کردم که کومیش تاریخ   کند آن وقت این صدا پیدا
هاتف غیب کفت تاریخش   قد بنی معبداً لب خدا

سنه ۹۲۸

بوجامع قیوسندن ایچری کیررکن صول طرفده روی دیواره جلی خط
ایله یازلمش تعمیر تاریخیدر :

دعا ایدوب اسیری دیدی تاریخ   شکروها به جامع اولدی معهور

سنه ۱۰۰۶

چارشی ایچنده (ابوالفتح جامعی) کیره میتلیدر . اون ایکی عدد دارالتدریسی
واردر . اما عمارت جامعی قربنده سلیمان خانک (قورشونلی مدرسه) سی
معموردر . طلبه‌سی ، درساملری جانب وقفدن حجره‌ها ، لحمیه ، شمعیله‌ریله
سائر وظائف معینه‌لرینی علی الدوام آلیرلر . یکریمی عدد مکتب صبیان ابجد
خوانی واردر . ایکی عمارتی اولوب جمیع مسافرینه یومیه ایکی دفعه طعامی
مبذولدر . چشمه سارلری چوقدر . یایلاق یرده واقع اولمغله جمیع ملوک
بوشهری سقی و عباداللهک عطشنی دفع ایتمه‌ده عاجز اوله‌رق آخر بی حساب
ماک صرف ایدوب شهر ایچنه قیو کبی صهرنجلری حفر ایتدرمشلردر .
آنلردن آت دولابریله جسته جسته صولر چکیلوب چشمه‌لره تقسیم وتوزیع
اولور .

مشهور چشمه‌لری — اولا چشمه قدیم سلیمان خان تاریخی شودر :

شه سلیمان صاحب الخیرات   مالک البحر و پادشاه بر
حق تعالی همیشه ایده قبول   کلدی تاریخی (اجره الکوثر)

سنه ۹۲۵

(دایه قالدین چشمه‌سی) اوج عدد عین جاریه‌دن عبارتدر . (کورد سفر
اغا چشمه‌سی) ، (عمارت چشمه‌سی) ، کفره محله‌سنده کی (آجی چشمه)
و عمارت خانی قربنده مراد خان رابعک روزناججه جیسی (ابراهیم افندی
چشمه‌سی) ، چارشی ایچنده قول کتخداسی (سلیمان اغا چشمه‌سی) وسائر .

مدفوندر . آل عثمانك مناصب عاليه سندن يكيچرى اغالنى ، بغداد ومصر قبودانلى ، قائمقاملق ايله كامياب اولوب آخر كنديسنه سلستره اياتنى احسان اولنه رق اورايه كيدركن بونى اكرى محمد پاشا كندوسنى بوسلورنده قتل ايتديره رك كه سنى دردولته كوندرمىش ، نعتنى ده بورايه دفن ايتديرمشدر . بورادن دخى قالقوب جانب غربه معمور و آبادان قرانى عبور ايدرک (چورلو) قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه قديم چورلو — بانيسى يانقو بن مادياندر ديرلر . ايلك فاتحى ۷۲۰ تاريخنده ادرنه فاتحى خداوندكار غازيدر . قلعه سنى يرله برابر هدم ايدوب كيتمش ايسه ده كنديلرى قوصوده شهيد اولدقن صوكره كفار مجددا تعمير وترميم ايدوب دست تصرفه آلمش . بعده ييلديرم بايزيد خان فتح ايدرک جمله دروديوارنى هدم ايتمشدر . حالا اثر بنالرى چورلو شهرينك جانب شمالنده نماياندر . بعده ابوالفتح سلطان محمد خان فتح ايتمشدر . ادرنه حاكى حكمنده يوز اللى آقچلق شريف قضادر . ناحيه سى اوتوز پاره قريه دن مر كيدر . كتخدايرى ، يكيچرى سردارى ، محتسبى ، يكيچرى قوللوعى ، يساخچيلرى واردر . سفر هايون اولدقده هر مملكت خالقنه بركونا اوران ديرلر . بوچورلويه ده اوران اولانى بك ديه چاغرلر . جمله اوچ بيك قدر كيره ميت اورتولو تختانى ، فوقانى كار كير بنا خانه سى واردر . اون بش محله مسلم واون بش محله كفرة عد اولنور . اسلام محله لرى : آرابه جى باشى محله سى ، مصلح الدين افندى محله سى ، كچه جى زاده محله سى ، عباس زاده محله سى ، قره جيه احمد سلطان محله سى ، برهان زاده محله سى ، حصار محله سى ، الحاج غنى محله سى ، مصطفى افندى محله سى ، اودون بازارى محله سى ، مشهورلرى بونلدر . هر محله ده برمسجد مقرر در اما اوچ يرده صلاة جمعه ادا اولنور . جماعت كئيره يه مالك جامعلى واردر . (آرابه جى باشى محله سى جامعى) كيره ميتلى در . (اسكى جامع) قورشونمزدر . عمارتى واردر . (عمارت جامعى) سلطان سليمان خانكدر . قبه عاليلى ، حرم زيبالى ، قبه قپوسى طرفنده يان صفه لى ، برمناره لى بر جامع روشندر . قبه قپوسى اوزرنده محرر بولنان تاريخ شودر :

اسکله سندن قاسم پاشا، خاص کوی، سودلیجه، ایوبه وارنجیه قدر یرلر کورفر
ایچی اولوب سرای برونیله قورشونلی مخزن برونی وقیرقله سنده عظیم طویلر
اولوب هیچ بر طرفده خوف و خشیت اولدیغندن اورالرده قلعه دیواری
یوقایمش. یدی قله دن ینه لب دریا ایله تاینه سیلوری یه کنجه یه قدر قلعه
دیواری وارایمش. بوحساب اوزره اول عصرده شمدیکی استانبول قلعه‌سی
ایچ قلعه کبی ایمش. صوکره روم ایلندن دشمنلر هجوم ایدرک بو سورلری
یر ایله یکسان ایلمشدر. صده کله م. سیلوری اون سکز محرابدر.
(قره پیری پاشا جامعی) برمنارلی عظیم حرملیدر. اسمی اولو جامعدر. بانسی
سلیم خان اولوزراسندن وحضرت ابابکر الصدیق (رضی الله عنه) ک نسلنددر.
جماعت کثیریه مالکدر. طشره حرمنک محراب صفه‌سی اوزرنده کی بلغمی
عمودلر هیچ بر دیارده یوقدر. عمارتی، مدرسه‌سی، دارالتعلیم ومکتب
صیانی اولوب جمله بومعموره لر رصاص نیلکون ایله مستورددرلر. بوندن
باشقه جامعی معلوم دکل. صغیر وکیر اون آلتی عدد معمور خانی اولوب
هپسی قزل کره میت ایله مستورددر. از جمله (قسام چلبی خانی) چارشولیدر.
چارشوسی جمله یوز دکاندن عبارت اولوب ایچنده هر صنعت موجوددر.
ممرناس اولغله اکثر کارجیسی نعلبندیدر. بونک صاحبی قسام چلبی دخی
قره پیری پاشا نسلنددر. ایکی عدد حامی وار. بری پیری پاشانک اولوب
آب وهواسی غایت لطیفدر. بوراده خنکار بانچه‌سی اولوب بوستانچیلری،
بانچه استادی وارددر. شهرک معمور خانه لری هپ لب دریاده اولوب خانه
روز نه‌ری جانب قبله یه ناظردر. قات اندرقات شاهنشینی مکلف سرایلری
وارددر. شرق طرفی باغلق اولوب قلعه سنک دینده دکرمانلری وشهرک غرب
جانبنده چورلی یولی اوزرنده سلیمان خانک اوتوز اوچ کوزلی اوزون
برکوپروسی وار. کرچه الحاقه برکوپری اولوب کرلری خرده جدر، فقط
تام محلنده یاپدیرلشددر. بوجسر باشنده شهر طرفنده (سعدی بابا زیارتی)
وار. تکیه بکتاشیان ایچره مدفون اولوب کندیلری ده فقرای بکتاشیاننددر.
(وزیر حیدر اغا زاده) بوجسر باشنده تکیه ایچنده سعدی بابا جنبنده

ضبط ایله مشدر . صوکره بیلدیریم بایزید حضرتلری خدعه سنه اوغرایوب بونک اوزرینه استانبول تکفوری دخی جمله امت محمدی بروسه وادر نهیه نفی ایدوب بوسیلوری بی دخی امت محمدن خالی براقدی . اهالی قارشو اناطولی طرفنه کچدیلر . بوئانده روملر سیلوری بی استیلا ایدوب متانت اوزره معمور ایلدیلر . بعده ابوالفتح محمد خان ولی محمود پاشا واسطه سیله سیلوری قلعه سنی تکرار فتح ایتدیر مشدر . ایوب قضاسی خاکنده یوزاللی اچمه لوق قصادر . صوباشیسی ، کتخدا یری ، یکچیری سرداری ، محتسبی وار . مفتی و تقیبی یوق ، اعیان و اشرفی چوق .

اشکال قلعه سیلوری — مرمره ساحلنده استانبول خاکنده بریالچین پشته اوزره مربع شکله بنا ایدلمش بر قلعه رعنادر . قرقیدی قله سی ، شهاله آچیلیر بر قابوسی واردر . دائراً مادار جرمی (۲۵۰۰) آدیم اولوب درون قلعه ده ساکن (۲۰۰۰) آدمی و بشیوز کیره میت ایله مستور خانه معموری واردر . درون قلعه ده کلیسادن یاپمه خنکار جامعی وار . خان ، حمام ، باغ ، باغچه فلان یوق . سرایلرندن حیدر اغا سرایی دریا به ناظر جهاتما بر سرای رعنادر .

سیلورینک واروشی — لب دریا ده اونیدی محله و (۱۶۰۰) باغلی ، باغچه لی خانه ایله معمور بر شهر اولوب استانبولک بر محله سی دیمکدر . حقیقه الحال (ینوان) تاریخنک قولی اوزره بوسیلوری استانبول قلعه سنک بر گوشه سی اولوب حالا استانبولدن بو محله کلنجهیه قدر قلعه دیوارلرینک آثاری آشکاردر . اسکی استانبول سورینک بر گوشه سی دخی قره دکز ساحلنده تر قوس قلعه سی ایمش . سیلوری ایله تر قوس قلعه سنک اره سی اون بر ساعت اولوب اورادن سیلوری قلعه سنه کلنجهیه قدریدی قات قلعه دیواری ، یدی قات خندق حصاری حالانجه بیک یرلرده برج و بارولریله ظاهر و باهردر . بر گوشه سی ده قره دکز بوغازینک روم ایلی ساحلنده یوروس قلعه ایمش . اورادن طرابیه ، یکی کوی ، روم ایلی حصاری ، اورته کوی ، بشکطاشدن کچهرک طوبخانده کی قورشونلی مخزن بروننه کلنجهیه دک قلعه دیواری ایمش . میت

قوس قزح‌دن نشان ویریر . کوپرینک شمالدن جنوبه طولی برمی‌لدر . هپ تراشیده ، مصیقل ، مجلا طاش ایله بنا اولمش برجسر قویدر . جسرك اورتەسندە بر بیاض مرمر خام اوزرنده قره حصارى حسن چلی خطیله (سلطان ممالک العرب والعجم السلطان بن السلطان السلطان سلیم خان ابن السلطان سلیمان خان ابن ..... الخ) ديه تاريخلى محرردر . بوخط سحر آتارك تحتندە جسرك تاريخی بودر :

دیدى تاريخن هدايي اول زمان بایدى آب اوزره بوجسرى شه‌سليم

سنه ۹۵۷

ديكر تاريخ هدايي : « ایلدی کامل سايمان کوپروسن سلطان سلیم »
مصارف جسر يوزاون درت يوك یتش اوج بيك سکنيزوز اللى آقهدر . [۱]
ديكر تاريخ : « تمام جسر » . بورادن جانب جنوب غربه طوغرى معمور و آبادان قرالر اچره عبور ايدرك (سيلورى) قلعه‌سنه کلدک .

قلعه سيلورى — بوراسنى يانقو بن ماديانك سيلورى نام اوغلى بنا ايتمكه انك اسميه ولسان يونانى اوزره ياد اولنور برقلعه رعنادر . قلعه لب‌دریاده اولوب ادرنه فاتحی مراد خان ادرنه‌دن صوکره شبخون ایله بورایى فتح ایتمشدر . بعده قوص اووه صحراسنده مراد خان کفسارى منہزم ایدوب لاشه‌لرینی نظر عبرتله سیرايدركن (ميلوشى قوبلاكى) اسمنده برى صحرايه‌رق غازى نامدارى شهيد ایتمشدر . بعض رواياته کوره بومیلوشى اياچيلک ایله کلوب شهيد ایله‌مشدر . صوگره ملعونى غلمان خاصه پاره پاره ایلدیلر . بوندن صوکره کفارك قراری قالمیوب طرف طرف فرجه بولوب دست اسلامده اولان قلعه‌لری استیلا ایدوب بوسیلورى‌نی دخی محاصره ايدرك قبضه تصرفلرینه آلدیلر . صوکره بیلدیرم بايزيد خان استانبولک نصفنى صلح ایله فتح ایدوب جبه‌علی قپوسى ، اياقپوسى ، پتره قپوسى سمتلرینه قدر لرلر دست اسلامده اولوب کل جامعی معبدخانه‌مز و سرک‌جی تکیه‌می محکمه‌مز اولدینی سنه بوسیلورى قلعه‌سنی دخی شهزاده علمشاه مرحومک همتیه‌تکرار

اوصاف چکمه کیر — بوده ایوب مولوتی نواحیسندن لب دریا ایه کنار بجرده بیک خانه زیبای ، باغلی ، باغچلی ، آب حیات چشمه سارلی ، جمله کیرمیت اورتولی ، فوقانی و تحتانی معمور خانهلری حاوی قصبه در . اوقا قدر . صوباشیسی ، یصا حقیسی واردر . استانبوله یاقین اولدیغندن کتخذایری ، یکچیری سرداری یوقدر . لب دریاده خراب قلعه سی واردر . جامعلرندن (محمد پاشا مسجدی) معمارسانن اغا بناسیدر . اون بر عدد صغیرو کیر قورشونلی خانی واردر . عمارتی ، مدرسه سی ، مکتب صیبانی ، چارشی و بازاری واردر . خانلر اوکنده کی میدانه برچار بنتها جنبنده کی چشمه نك تاریخی بودر : « ینه آقادی جهانه آب کوثر » . (عبدالسلام مدرسه سی) عظیم مدرسه در . طلبه و مدرسه معمور اولمش رصاص خاص ایه مستور مدرسه معموردر . آینه و رونده یه نعمتی مبذول دارالاطعامی واردر . حماماری ، مکاتب صیبانی ، معمور و مزین کفایه مقداری دکانلری واردر . محکمه قربنده کی بیوک کاربان سرای بیک آت آلیر بنای عظیمدر . آب و هواسی غایت لطیفدر . بحیره سنک اوصافی جدا اولده مسیره لر اوصافده محرردر [۱] . بوچکمه ایه کوچک چکمه نك اره سی دریادن اون ایکی میلدر . بوکولک جرمنی دائراً مادر اون ایکی میل احاطه ایدر . اطرافندن یدی عدد دره بوکوله منصب اولور . باشلیجه لری ازادلی دره سی ، چتالجه دره سی ، بابانقاش دره سی ، قودق دره سیدر . شدت شتاده بو بحیره دخی دریا ایه مرمره یه دوکیلور . سهل شورجه در . کولک بشقه امینی واردر . یکچیری قوللوعی ، کومرک امینی واردر که جسر باشنده آینه ورونده نك متاعنی وقاچاق غلامنی و حرامیلری قیدوبند ایدوب یوکلردن باج آلورلر . کولنده پسسی بالنی ، ییلان بالنی اولور که ممدوحدر . بو بحیره نك آیانی اوزرنده عبرتتا بر کوپری اولوب اینلک بانسی سلطان سلیمان خان ، متممی سلطان سلیم خان ثانیدر . قوجه معمارسانن مرحومک بناسیدر . یکریمی آتی کوزلی اولوب هر کوزی که کشان آی سمایه سرچکمش

اوصاف بجزیره چکمه‌جه صغير — مرمره دکرینک کنارینه متصل بر بجزیره
صغیره در. دائراً مادار جرمی یدی میلدیر. اما اول قدر مالح دکلدیر. اول زمانده
(یانقوبن مادیان) استانبول قلعه‌سنی بنا ایتمه که مباشرت ایتدکده قرنداشی تاریخ
صاحبی (ینوان) قرال — که علم هندسه‌ده فرید عصر ایدی — طونه نهرینی
استانبوله آقتمغنی درعهده ایدوب بش کره یوز بیک آدم ایله حالا طونه نک
(دمیرقوبو)، تختلی نام محللارندن قازوب یدی سنهده طونه لغملرینی استانبول
قربنده (آزادلی) نام محله کتیروب قرنداشی یانقوبن مادیان کله‌رک «ایشته
بو محله طونه‌نی قویو ویردیله. ایشه عورت کبی صاچندن یدوب کتیر لر»
دیجه بامر خدا طونه نهری استانبوله کیروب یکی باغچه ایچندن جریان ایدرک
لغه قوسوی قربنده دریا به مخلوط اولمش ایکن همان تکرار مذکور آزادلی
قریه‌سندن غائب اولوب قرق کلیسا قربنده ینه حصارده، بیکار حصارده،
پراوادی قربنده دونه دکرمانلرنده بررقسمی ظاهر اولور. بو کوچک و بیوک
چکمه‌جه لرده برقسیمی کوریلور. چونکه حالا طونه نک کلدیکی منفذ لر ظاهر در.
طونه به مخصوص مورینه، مرسین و چیقه بالقلمری بو بجزیره دن چیقار.
برکره چکمه‌جه کولی ساحلنده طوب قبولی محمود اغا یالیسنده او طوریرکن
صیادلر بر کوچک مورینه بالنی صید ایدوب سلطان ابراهیم خانه هدیه
کوندردیلر. معلوم اولدی که بورا دده طونه منفذی واردر. آنک ایچون
صوبی پک آجی دکل. اصل دکر ایله بو بجزیره نک اره‌سی براوق منزلیدر.
بو بجزیره هنکام شتاده نیجه دره لر کلوب جریان ایلدیکندن ایانی دائماً دریا به
آقوب اوزرنده جسم بر کوریری واردر. کورینک اساسی سلیمان خانک
ایسه‌ده آتامی سلیم خان ثانی به میسر اولمشدر. بوراسی استانبولدن روم ایلی
دیارلرینه کیدن خاص وعامک ممری اولوب خیرات عظیمه در. بو بجزیره نک
چوره‌سی معمور و آبادان باغلی، باغچه‌لی چفتلکلر در.
مدوح مارماهیسی، ماهی پسی، ماهی بلاریسی اولور که غایت لذیذدر.
بو قصبه دن جانب جنوبه کیدرک بجزیره اوستنده کی جسمی عبور ایدوب
(چکمه‌جه کیر) قصبه‌سنه کلدک.

قانونب غلغله اولدی . شهر هرج و مرج کسیددی . ملك احمد پاشا بو حالاری ایشیدنجه سیاوش پاشا حقنده شو سوزلری سویلیدی : « اللی ، التمش کون صدر اعظم اولق ایچون ام دنیا اولان ایکی پادشاه والده سنی مظلوما شهید ایتدیردی . سیاوش پاشا افلاح و برخوردار اولماز . همان جناب باری اناسنی آغلاتمیوب برادری حسین بك صاغ اوله . خدا سلامتله وزارتدن قورتاره ! عظیم ورطهده وزیر اولدی . » پاشانک کوزلری آغلامدن طاس پرخونه دوندی . ایرتسی کونی سیاوش پاشا طرفندن اون عدد جبار مباشر چاوش کلوب « البته اوزی ایالتنه کیده سک » دیه الحاح و ابرام ایلدیلر . پاشا « امر پادشاهکدر ، تیز طوغلر کیتسون » بیوردی . چاوشلر حضورنده طوغاری چکمه جله ره کوندروب چاوشلاره احسان ویردی . حقیر دخی بیله سنجه کیتدم .

صدر اعظم لقدن معزول ملك احمد پاشا ایله اوزی ایالتنه

وابتدا روم ایلنه سیاحتیمز

اولا استانبولده طوپخیلیر نام محلدن بسم الله ایله جانب جنوبه داود پاشا باغچه سنی و طاشلیغی ، ساثر معمور قرانی کچوب (چکمه جه صغیر) قصبه سنه کلدک . ایوب مولوتی حکمنده نیابتدر . قلعه سی لب دریاده اولوب زیاده خرابدر . شهری لب دزیایله ساحل بجرده نصفی دوزده ، نصفی بایر اوزره ، جمله الی یوز خانه لی ، باغلی ، باغچه لی ، آب حیات صولی ، سراپا کیره میت اورتولی اولردر . جمله اون یدی محرابدر . بایر باشنده (تکیه جامعی) برمناره لی وقورشون اورتولی برجامعدر . مدرسه سی عبدالسلام بککدر . (چارشی جامعی) جماعت کثیره یه مالک ، برمناره لی ، قورشونلی ، چارپشته قبه اورتولی جامع صغیردر . برحماسی ، یدی عدد کارگیر بنا خانی و مکتب صیبانی ، اوچیوز قدر دکانی وارددر . سوق سلطانیسی شهره اوزره واقع اولغله . جمله طریق عاماری سراپا بیاض طاش قالدیرم دوشه لیدر .

سياوش پاشايه رغماً قپوسى او كندن عبور ايدوب « مبار كباد » د وارماديلر .
 سياوش پاشا پاك متأم اولدى . ايرتسى كون خاص او طه باشيله خط هايون
 كلدى : « بنم لالام ملك احمد پاشا ، سكا مصر ، بغداد ، بودين ، اوزى
 اياالتارندن برى احسان ايتشمدر . قنى اياالتى مراد ايدنيرسهك بلا قلميه
 صدقه اولنمشدر . عرض ايدسك » . پاشا دخى اوزى اياالتى عرض ايدوب
 اوچ كيسه آتون ، اللى قطار قاطر ، اللى قطار دوه و براو طاق احسان
 اولندى . پاشا سعادتو پادشاهه وداعه واروب آندن صدراعظم سياوش
 پاشايه كندى . بر برلر يله اول قدر حقلى آشنالق ايتديلر كه كورن حيران
 قالدى . بر برلرينه بيكلرجه نصيحت آميز سوزلر سويلوب بعده شربت
 و بنخور كلدى . صوكره سياوش پاشا بزم پاشايه ايكي كيسه آتون ايله برسمور
 كورك و يردى . بر برلر يله اوپوشوب وداعلاشديلر . آندن شيخ الاسلامه
 واردى . بورادن صوكره پاشا آرتق سرايه كليوب بسم الله ايله طوغرى
 ادرنه قپوسندن طشره چيقوب (اوتاچيلر) نام سرايه مكث ايتدى . پاشانك
 طوغلى وجهه عسكر يله قده محمد كتخدا مهترخانه دو كديره رك طوبجیلره
 كلوب مكث ايتدى . پاشا افندمرك عقينجه (قيا سلطان) افندمرك دخى
 كوچ ايدوب سائر مهمات و لوازم كوز يايكرن ۱۰۶۱ سنه سى شهر
 رمضان المباركنك التسجى چهارشنبه كوني استانبول اچره برغلاغه عظيم
 اولوب استانبول قپاندى . بكتاش اغايه بروسه سنجانى ، يكيچرى اغاسنه
 ارضروم ، چلبى قول كتخدا سنده سنجاج احسان اولندى . بو ائنده بكتاش
 اغايى قيد و بند ايله كتير لر كن سياوش پاشا قتل ايتديردى . يكيچرى
 اغاسى ده قتل اولندى . صارى كانب بو حال پرملالى ايشيدوب كنديسى
 يحاق ايله اوره رق اولديردى ودها نيجه آدملىر اولديرلر كه بكتاش اغا و چلبى
 كتخدا و يكيچرى اغاسنك جميع ماملكرى ضبط اولنوب قعر زمينلرندن
 نيجه دفائن چيقاريله رق خزينه پادشاهيه تسليم اولندى . ينه اوساعنده مشهور
 قوجه كوسه م والدهنى قيزلر اغاسى (ديو سليمان اغا) مخوقاً شهيد ايلدى .
 بو حال اوزره اوچ كون ، اوچ كيجه درون استانبولده چارشى و بازارلر

اوجه پیوسته اولیوردی . الحاصل اوچ کره حضرت پادشاهی طرفندن قوجیلر کتخداسی ، باش خصکی آغا ، خاص او طه باشی کلوب پاشایی دعوت ایتدیلر . پاشا (ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة) نص قاطعی اوزره « بن کندیمی تهلهکه یه آتوب بوچاپور عسکری ایچندن حضور پادشاهی یه واردم . عمومه مخالفت قوه خطاندنر . البته کیده م » دیدکده دردنچی دفعه ده قوجیلر کتخداسیله خاص او طه باشی حسن آغا کلوب « حضور پادشاهی یه کلیکز ! واللہ سزه ضرر یوقدر . یامهری ویرک » دینجه پاشا حمد خدا ایدوب « آغالر واللہ بن مهری پادشاهمه اوچ کره ویردم ، آلمادیلر . بکا بر نانپاره احسان ایله سوزلر . برایتله کیده م » دیه مهری قوجیلر کتخداسنه ویروب برر کیسه التون ویرر ، خلعت سمور ویروب « پادشاهمک پای سعادتنه یوز سوره رم » دیدی . انلر دخی طشره چیقوب کیدرکن « ایشته مهری وزیردن آلدق . داغیلک امت محمد ! » دیدکلرنده فریاد وفنان دها زیاده لشوب « بز یتمش آدمک قنئی ایسترز » دیدیلر . همان باب هایون آچیلوب شیخ الاسلام عزیز افندی ایچری حضور پادشاهی یه دعوت ایدیلهرک یوز اللی قدر علما و سرکارده اولان اختیار مواجبه شهریار یه واروب مشاوزه ایدرک مهری سیاوش پاشایه ویروب آلا ی عظیم ایله سیاوش پاشا طشره چیقنجه حشرات « الله مبارک ایله ! همان دفتریمزده اولان یتمش عدد آدم لری قتل ایدوب مستقل وزیر اعظم اوله سک » دیدیلر وجهه خلق داغیلوب کیتدیلر . همان اول ساعت بکماش آغا یکیچری آغاسی ، قول کتخداسی بشر ، التیشر یوز پر سلاح کحیلان آتلی عسکرلریله پاشایه کلوب بولوشدقلرنده « سلطانم ! نیچون بزه خبر ایتدن مهری ویردیکز . سنک اوغوریکه جمله قیریلردق » دیو پاشایه عتاب آمیز سوزلر سویلدوب آغالادیلر . پاشا « باق آ ! آغالر ، الله سزدن راضی اوله . سز لرله حسن الفت ایدوب اونزه درت آی صدراعظم اوله رق دین مینه علی قدر لامکان حسن خدمت ایلدک . حمد خدا سلامتله خلاص اولدم . اما سز لر شمدنکیری باشکزه تدارک کورک » دیدکده « نه ایتدکسه کندی کندیمره ایتدک » دیه آغلاشارق پاشا ایله حلاللاشوب الای عظیم ایله

اولیاچلیم» دیو اولانجه فریادی ایتدم . هله بیک محنتله قپوی آچه بیلوب
 حقیری ایچری آدیلمر . طوغریجه پاشانک حضورینه واروب واقف اسرار
 اولدیغ منوال مشروح اوزره پاشایه بر بر تقریر ایدوب « ایشته نعشی بزم
 ایچ اغالرینک پنجره لری اوکنده چبالانوب یاتار» دیدم . پاشا « بن دیدمی؟
 فضولدر . ایشته کوردکمی ، انالله ! اما ان شاءالله حیات بولور» دیدی .
 بعضلری «سلطانم ! شمدی کوردک ، دها جان چکیشوب چبالر» دیدیلر .
 همان پاشا « بره شونی ایچری آلیر بریکیت یوقی ! یوز آتون ویرهیم ! »
 بیوردی . آدملمر کیتدیلمر . حقیر اغالر پنجره سنه واروب حسین اغا « آیا نیجه
 اولور؟» دیه سیر ایدرکن برده کوردم که بر آدم یردن طوپخانانک عیسی چلی
 صومونی قدر بیوک برطاش اموزینه آلمش کلدی . حسین اغانک نعشی
 اوزرنده طوروب « بره ظالم ، بره ملعون ! بره پیر او اوغلی ! صاری غنائی
 افندیکن فوتیه سن دکلیسک که بنم کونیه دزدارلغمی المدن آلان ! ایشته بولدک
 بلاکی ! » دیوب طاشی حسین اغانک کوکسنه اوره رق فرار ایتدی . همان
 حسین اغا حیات بولمش کبی ایاغه قالقوب ینه بیقلدی وینه قالقوب سرسم
 وسر سری دوشه قالقارکن عبدالرحمن نام غلام خضر مثال یتیشوب افندیسنی
 چوال کبی آرقه سنه اوره رق بزم سرای قپوسنه کتیردی . کوچله قپوی آچوب
 ایچری صوقدی . درحال حسین اغانک یاره لرینی صاروب جراح کلنجه یه
 دکن بوغازینه قدرآت فشقیسی ایچنه کومدیلمر . بو ائناده بتون پاشاعسکرینک
 پرسلاح غلوعام اوزرینه یورومه‌سی امر ایدیلوب سرای قپوسی آچیلدی .
 حکمت خدا او ائناده یمش سکسان قپوجیله خنکار قپوجیلر کتخداسی
 ابراهیم اغا پاشایه کلوب « بیورک ، سزی سعادتلو پادشاه عالمنه حضرتلری
 ایستر» دیدکده پاشا « اغا ! بوغلو عام حشرات ایچره نیجه کیدهیم ! لطف
 ایله پادشاهک آیاغنی اوپرم . حسن تربیه ایله طلمزی اعلام ایله » دیه قویندن
 مهری چیقاروب صوندی . ابراهیم اغا « حاشا تم حاشا ! بن مهری آلفه
 کقدم . » دیدی . پاشا « آل . ایمدی شوبیک آلتونی ، وار واقع حالی اعلام
 ایله . ینه خدمت باقی » دیهرک کوندردی . اما غلوعام حشراننک فریادلری

بکنمہ مک دکلد ر . انحق دینزک دیرہ کی مفتی افندی حضر تلرینہ کیدر . وزیر سزہ سلام ایتدی . جملہ امت محمدی مرادلری اوزرہ سالیانہ اولنان التونی قالدیردی . . بوآغایی ایاصوفیہ جامعندہ کی شیخ الاسلامزہ کوندردی . « دیدیکمدہ » ہی اللہ وزیردن راضی اولسون « دیہ طرف طرف معقول معقول » آغایہ یول ویرک « دیہ راہ کشادہ ایدرکن حسین آغا ایلری طوغری کیدیوردی ، کیدرکن دہ « برہ آدملر ، بوفساد ایچون نہ جمع اولمشسکز ؟ قاضی زادہ حضر تلری بوایاصوفیہ جامعندہ کرسیدہ ہر زمان وعظ و نصیحت ایدوب « جمعیت مذوعدر » دیو قوم خانہ لری منع ایتدیرمدیی ؟ یاسز نہیہ جمع اولمشسکز ؟ داغیلک ، یرلی یریکزہ وارک . یوقسہ شمدی باب ہایون قہسندن طوپلر آتس ایدیلہرک جملہ کز ہلاک اولورسکز . وزیر سرایندہ حاضر باش اولان عسکر ایکی طرفدن سزلی چویررسہ بی امان قالیرسکز ! « دیدیکدہ حقیر سہل کیربجہ قالدہم . ہمان عسکردن بری حسین آغانک باشندن مصاحب صاریغنی توفک اوجیلہ طاقوب دوشوردی . حسین آغا لاز اولغلہ ہمان لہجہ مخصوصہ سیلہ « باق آ ، اصلاحاچی ! بن پادشاہک تلخیص جیبی اولام ، ایکی پادشاہک ماینلری اصلاحہ قادر اولام سزلی اصلاحہ کلدیکمدہ بنم باشمدن صاریغ دوشوررسکز ! « دیہ برآدمہ دست درازلق ایدوب اورنجہ کوردم کہ خاروخاشاک طوتوشدی . ہمان حقیر کندیمی سائر خلق ایچرہ پنہانہ چکوب طوردم . آنی کوردم کہ حسین آغایی ابتداسلہ ومطرق وبعده قلیچ ایلہ قاجیرہرق نااشاچی حرم ہایونہ طوغری کتیردیلر ، اورادن آرقہسندن کورکی آلوب میان کمرینہ موصولقر یانہ سوردیلر واورادہ حشرات بر برین قلیچ اوشوروب یوقوش اشاچی ملک احمد پاشانک حرم قبوسنک اوکنہ کلنچہ اوردیلر . نیچہ یردن زخم خوردہ نعشتی حرم قپوسی اوکندہ براقوب بری قویاندن تلخیص کیسہ سیلہ ساعت ویچاق ایلہ خنجرینی یغما ایدوب پاشا سرایندن قورشون ایلہ اورورلر دیو قاتلر فرار ایدرک نعشتی میدانہ چابالایہرق ، دپہلہ نہرک قالدی . ہمان حقیر یوقوش اشاچی سکردوب فی الحال بزم سرای قبوسنہ کلوب « برہ بیلدریم ! قپوی آچک قپوی . بن

سنده فضولجه سگ . قورقارم که برناسزا کلام خلط ایده سگ . آنلره بو محله
التیام ومدارا ایله کلمات ایتک کرکدر . آنلره سلام ویره رک شیخ الاسلامه
واروب دست پوسدن سوکره « مرادیکز اوزره التون تحصیلی رفع
اولدی » دیه سگ . دیونجه نصیحت آمیز تعلیملر ایتدکن سوکره « کوره یم
سنی » دیوب معتاد قدیم لری وجهله فاتحه او قودیلر . حسین اغای شیخ الاسلام
وسرچشمه آخی اوران بابایه سلام ایله یوللادقن سوکره حقیره « یوری
اولیم ! سنده حسین اغدن آیریلمیوب مشاوره ایله کیدک . قورقه ،
بو جمعیتدن سکا بر نسنه یوقدر . یوری الله ایشکی اوکاره » دیوب فاتحه
او قودی . حقیرک اوزرینه اوفله دی . حقیر مطروش اولدیغمدن باشمدن
دستارمی چیقاروب بریدکی تاقیه سی و برچوقه دوله کیوب اتک درمیان
ایدرک حسین اغا ایله بزم سرای قپوسندن چیقوب غلامک بر سرحدیسنی
کیوب آنته پالاقلیجی کمریمه بندیروب توکلت علی الله دهرک بیوک حرم
قپوسندن چیقدم . اصلا آدم یوق ایدی . زیرا سرایمک پنجره لری دینه
کلکدن خوف ایدیورلردی . حسین اغا ایله بعض عافیت اندیشانه کلمات ایدرک
بیگ بر آیاق بر آیاق اوزره پرسلاح اولمش عسا کردیا مثال ایچره کیردیکمزده
چتال ، قیل رایحه سندن کچلمز ، جبه وجوش ، قلیچ وقلقان آینه سی
شعشه سندن آدم سچلمز ایدی . حقیر بو جمعیت کبرای کوروب مهوت
اولدم . حسین اغایت محتشاه صوفه قابل قاقوم کورک و دستار مصاحب
ایله ، آردنده اون ایکی عدد الوان اقمشه فاخره نیسابی محتشم خدمتکارلریله
طرفینه سلام ویره رک باب هایون اوکنده کی آبدست موصولرینه واردی .
اوراده برالای چاپور عسکرینی سوکوب کیدرکن « دون اغازره کیدرسک ؟ »
دیدیلر . حسین اغا « ایلریده زوربا باشیکزه کیدرم » دینجه عقم باشمدن کیتدی .
انلرده « ایشته بز زوربا باشی بز ، سویلیه جکک وارسه بز سویلیه نه دیرسک ؟ »
دیدیلر . همان حسین اغا « بره بن سوزمی آدم اغزلی آدمه سویلرم » دیو
ایلری کیتمه قصه ایدنجه ایچلرندن بری شتم ایدرک « بزى بکنه مدکھی ؟
نه هرزه کارلق ایدرسک » دیدی . حقیر دیدم که : « بره غازیلر ! مرادی سزی

قپوسنی قبادلم . اوچ عسکرك اورته سنده قالان بقال ، چقال كدیلرینی یته اورته یه آلوب اولیه قلیچ اورلم كه طبانی یصی محمد پاشا حلبده عسكره اورمامش اوله !.. بو طرفه قاچانلری محضر اغا یولداشلری و خانه ده اولان آدملمز قورشونه سوقسونلر . بو حال بر زمان داستان دوستان اولوب سویلنه . همان سلطاتم، توابع ولواحقه جبه خانه ویرلم . جبل سنجاردن غناتم الدیغمز بیك مقدراری مکمل توفنكمز وار . تیروكان حددن افزوندر . « بووجهه پاشایی جنكه ترغیب ایدرکن قوصقه فرونلی محضر اغا تبدیل جامه اولوب اشاغی بالطه جیلرك حرم قپوسندن طشمزه فرار ایتدیکی خبری پاشایه كلكده خیلی متألم اوله رق بددعا ایدوب « الهی افلاح اولماسون ! » بیوردیلر .

ینه باب هایون اوکنده غاغله چوغالدى .

احوال غریبہ تلخیص حسین اغا — مقدا پاشا افدمز « آیا خلقك غلغله سندن کیم خبر آله » بیوردیغنده برفرد آفریده خبر کتیرمه كه قادر اوله مادی ایدی . او اثناسده همان تلخیص حسین اغا قالقوب « سلطاتم (العجالة من الشيطان والتأني من الرحمن » دیرلر . صبر ایله يك كورهلم آینه دوران نه صورت کوسترر ؟ کرچه سلطاتم ، بزم عسکرمز کتخدا بلك بیورینی اوزره دلاور و هنور لدرر اما بو قومك جمله سنك عقلی کوزلرنده در . بيك قدر یکتیمز حرم آردنده کی قپودن ، جبه خانه سوقاغنده صار قحیلر طرفندن « اور ، ها ! » ایلسلر ، ایکی بیکی بیوک دمیر قپودن باب هایونه وارنجه اور ایلسلر ، نیجه ایچ اغالری پنجره دن باب هایون اوکنده اولانلره قورشون اورسلر خدا حقیچون آنلردن برجان خلاص اولمازدی . اما سنك ملك نامکز بد نام اولوب جمیع خلق سزه خیر دعالر ایدرکن بددعا ایتسونلر . کل ، اول بن سنك بولكه جان وباش فدا ایدوب اول غلوعام محلنه واریم ، کورهیم ، سوز آلام ، لطف ایله سوز ویریم . مدارانی الدن قوماییم . همان بنی خیر دعادن فراموش ایتیمک « دیدکده پاشا « خوش ، نه کوزل ! الله خلاص ایلیه . اما حسین اغا سن قتی اصطلاحچی ، و عباره جیسك . سن (کلم الناس علی قدر عقولهم) ی بیلمز میسك؟ انلر بر آلائی حشر اتدر .

بونازی ینه عصا ایله قارشیدروب، نردباندن اشانغی قوغندی . طوغری ینه باب‌هایون اوکنه وارنجه بوایلر باب سعادت سی ایدوب تکرار صدای الله‌الله رها بولدیردیلر . تمام اوچ ساعت غلغله اولدی . مکر ایاصوفیه کبیر ایچنده جمیع علما ایله شیخ‌الاسلام عزیزافندی حاضر ایمش . شیخ‌الاسلام « امت محمد ینه وزیره واروب حضورنده اظلم ایلدی . اندن متنبه اولوب ده دفع مظالم ایلدی می ؟ » صورده اهالی « خیر ، سلطانم ، ینه بوقدر سادات کرامی وبوقدر عباداللهی عصا ایله اوروب مجروح ایتدی . نیجه آدم لر هلاک مرتبه سنده در . » دیدکارنده « امت محمد انک وزارتی لازم دکل ، ازالله سی لازمه در . همان پادشاهه حالکنزی اعلام ایدوب (الله الله) دیک « دیه خاخی فتنه وفساده ترغیب ایدردی . بو حالده ایکن پاشا بیوردیلر که « آیا ، بزدن برعاقل ، حمول ، خلوق کیم وار که بو طائفه متحزین — که حضور - مزده (سزدن راضی اولدق) دیه تسلی خاطرله کیدوب ینه غلغله به آغاز ایلدیلر — دن خبر کتوره ؟ » دیدیکنده جوانب اربعه سنه برخیلی باقدی . کیمسه قالقوب ده « سلطانم ، فرمانکر اولورسه بن کیدرم » دیددی . همان قده محمد کتخدا دیدی که : « سلطانم ، بو اشرای اجناس — که بقال ، چقال ، محتکر ، عزاز ، بزار ، جمال ، جمال قومدر ، اولوم ارلری دکلدردر ، اسپان ، امهان ، کلستان ، بوستان اربعه وفاطمه سندن کچه مز لر — ک رفعا رینه چاره بودر که بزم سرایده حالا بیک یدی یوز خرج الیر اغوات وقره قوللقجی واردر . قارشی خانه مزده داسنیک امیرزا وخنیفی خلیفه جنکنی کورمش و دیار بکرده سنجار داخلنده کی صاچلی کردینی قیردیغمز جنک کرده بولنش اوچ بیک جنک ار آبازه ، چرکس ، کرد ، کورجی ، آرنبود یکتلریمز وار . یوز الی توفک انداز بالطه جی واردر . درت یوز ایچ اغالری وار که جمله سی الی بیک عسکر اولور . ابتدا تنبیه ایدم . ایاصوفیه قپوسنی سد ایتسونلر . آندن بوستانجی باشی به خبر ویره لم . سروی قپوسی ایجره بوستانجیلر سلاح لرله حاضر باش اولسونلر . همان بز سرای قپوسنی آچوب اوچ بیک آتلی وییاده ایله باب هایونه طوغری جبه خانه یولنه چیقوب بوخلق آردینی آله رق ایاصوفیه

موقوفاتی محمد افندی بی والحاصل جلالی حسن اغا دن وابشیر پاشا دن مقدمان
 کلن دفتر اوزره یوز الی عدد آدمی ایسته میز . وز بر عزل اولنوب دیکر لری
 قتل اولنسون ، سیاوش پاشا وزیر اعظم اولسون « دیه فریاد وفغانه آهنگ
 ویردیله . بوخبر سعادتلو پادشاهه وارد قده سروی قپوسندن خصکی اغا پاشایه
 کلوب « سعادتلو پادشاه سلام ایدر ، شو غلوعامک اصلی ندره ؟ بونلری بروجه
 معقول پریشان ایلسون بیورر » دیر ، کیدر . پاشا دخی فریاد جیلردن بر الای
 اختیار لری ، دیندار مشابخی ، مکمل کوزلی ، باشی مساو کلی ، الی تسبیحلی
 ساداتی چاغیروب انلر دخی دودو فریاد ایدرک ملک پاشانک حضورینه چیقوب
 « سعادتلو وزیر ! سندن خشنودز . اما قده کتسخدا وامیرد قتر داری ایسته میز .
 بزه ظلملری حددن افزوندر . سنک خبرک یوقدر . ازاق بهانه سیله پس برده دن
 بر مصر خزینه سی التونی استانبول ایچره جمع ایدیورلر . » دیدیلر .
 پاشا « ای عباد الله ! جمله یمش بیک غر و شلق التوندر . اندن زیاده ویرمیک ،
 دیدکده جمله سی « ای ، الله راضی اوله ! نوله ویره لم . ایشدک از اغه بریلدن
 بری خزینه وارمیوب اغالرینی پاره له مشلر . سزدخی قده کتسخدانی ، امیر
 پاشایی پاره پاره ایدک . تسلی خاطر بوله لم ، یتر . سز حقلرندن کلک . یا که بز
 انلرک حقلرندن که جک زمانی بیلیرز » دیه ابرام والحاح ایتدیله . پاشا دخی
 « بن سادات کرامدن اولان امیر پاشایی قتل ایده م . امر شرع رسول میدکدر ،
 دیه هر برینه خیر الکلام شفای صدر لرینی ویروب منصف اولانلری قائل
 اولوب دم چکمدیلر . بن انصاف اولانلر « مارده لی اثواب ایسته میز . همان
 نقد اچه غروش الوب التون ویریریز » دیه فریاد ایتدیله . پاشای ذیشان
 حکیمانه حرکت ایدوب هر برینه دلنوازلق ایلدی . « بو قوله راضی اوله لم »
 دیه تسلی خاطر بولوب دعای خیر ایدرک نردباندن اشاغی ایندیله . حقیر انی
 کوردم که ابو سعید وعزیز افندیله آملرندن یمش سکسان مقدراری فسدده
 اشاغیده کی آملرک اشقیاء ، زور بارلری اغوا ایدوب همان اشاغیدن نیجه یوز بیک
 آدم نردباندن یوقاری فریاد ایله دیوانخانه یه چیقوب پاشانک یوزینه قارشى شتوم
 وکونا کون زباندرازلقلر ایلدیله . حکمت خدا پاشا بالضروره تهوره کلوب

دیه اوزریمزه عصا ایله کلوب اوره رق مجروح ایتدی . ظلمه‌زی دفع ایتدی .
« بونک وزارت و حکومتی جائز دلمدر » دیه امر شرع رسول مینک اجراسی
ایچون طوغری نقیب الاشراف افندی به وشیش الاسلام عزیز افندی به
واروب مراد و مراملری اوزره فتوالر آلدیلر . باشک اوزرینه کفر اثبات
ایتدیلر . صورت فتوی نقل من التاتار خانیه : (من شتم طالب العلم فی حالة
الغضب بلفظ الحمار والخزیر او غیر ذلک فقد کفر) . بوندن بشقه اللرینه
نیجه کونه فتاواى شرعیه آلوب ایرته‌سی صباح عزلی طرفنه غیرت ایتدیلر .
ابتدا سراجخانه دن اخیلر بیراق ، طبل و قدوم قالدیروب جمله دکانلر قپاندی
و جامعلر کلیدلندی . « امت محمد اولان سنجاق دینه کلسون . پادشاهه رفعه
صونهلم » دیو (الکاسب حبیب الله) صفتیله متصف یوزاللی بیسک عبدالله
پرسلاح الله الله رها بولدیروب دریا مشال بنی آدم تومج ایلدی . ۱۰۶۱
سنه‌سی رمضانک دردنجی بازار ایرتسی کونی ایدی — که داسنیک مرزا
و حنیفی خلیفه‌نک ناحق کله‌لری باب هایون اوکنه دیکلدیکنک اون ایکنجی
کونی ایدی — آت میداننده غلغله قوپوب استانبولک ایچی ولوله ، غلغله ،
فریاد و فغانه طولوب هر کس گروه گروه باب هایون اوکنه کلدی .
شیخ الاسلام عزیز افندی ایاصوفیه جامعنده قلوب هر کس آلت سلاخی
ورزدسته‌سیله ، برچوقلری اوچی یا تمش کوسه‌کی اودونیه ، قویونلرنده برر
صومونلریله باب هایون اوکنده قوریلوب و او یلا و صدای الله الله رها بولدیرنجه
صدا پادشاه جم جناب طرفنه منعکس اولوب باب هایون سدا و لته‌رق طویلری
قله‌لر اوزره آماده ایتمک فرمان اولندی . باب هایون برچندن خصکی اغا
طرف پادشاهیدن وكالة شو سؤالی ایتدی : « ای عبدالله ! بوجمیت کبرا
ندر ؟ » هر کس : « بزه ظلم ایدن وزیر اعظمی ، دفتردار امین پاشایی ، باش
باقی قولی ، مورهللی مصطفی چلبی ، چاوش باشی ابراهیم اغایی ، قوصقه فرونلی
محضر اغایی ، قده کتخدایی ، طوپ قبولی بی ، کومرک امینی حسن چلبی بی ،
والده سلطانی ، بکتاش اغایی ، قره‌چاوش یکدیچری اغاسنی ، قول کتخداسی
چلبی اغایی ، الاخور محمد افندی بی ، صاری کاتبی ، بوستانچی باشی بی ،

(۷۰۰۰۰) عدد خزینه غروشلرینی تبدیل ایدوب مغشوش ، قوش کوزی ، مورالی آچیه سنی اصنافه ویردیلمر . قده کتبخدا دیار بکر چرمکیندن اولسی حسبیله (۷۰) دوه یوکی قرمز دیار بکر بزى ، قیوچی شابی ، قیصریه نك صاری سختیانی جمیع اصنافه دوکوب اوچ بهاسنی ایستدی . قوش کوزی آچیه ایله اهل سوقده التون یوزسکسان آچیه ایکن خرده آچیه ایله یوز یکر می آچیه ایستدیلمر . جمیع اهل حرفک اختیارلری ملک احمد پاشا اقدمزک کندی دیوانه کلوب خاکپینه یوزلر سورده رک « سلطانم ، بزده ظلمدر ، دیار بکر بزى اوچ قات بهاسنه اوزریمزه دوکدیلمر . شاب وسختیان دوکوب قوش کوزی آچیه ایله یوز یکر می به (آزاق مواجی) ديه التون ایستلر . عزیز باشک ایچون بوققرای سوقه ظلم حجاج یوسفدر . منع ودفع ایله ! » دیو رجا ایتدکلرنده پاشا « آدملر ! بز سزه دیار بکر بزى ، شاب ، سختیان ویرمه دک . یتش بیک سولیه ریال غروش ووروب سوق سلطانیده رایج اولدینی کبی التون ایسترز » دیدی . دفتردار وقده یه خطاباً پاشا دیدی که « بو عباداللهه نیجه قرمزى بز ، شاب وسختیان ویرمشکز ؟ » دفتردار وقده ایتدیلمر که « سلطانم ! خواجه خاننده بر بازارکان آخرته انتقال ایدرک بوقدر مال میری یه قبض اولندی . بو آراقده بزلمی ، شابی ، سختیانی بو اصنافه سعرالناس اوزره ویردک . نهوار ، آزاق عسکرینه امداد ایتسلر نه اولور ؟ » . پاشا دخی آنلرک سوزلرینه اعتماد ایدوب اهل حرفه خطاباً « یوروک ، امت محمده اولسون ، غزاة مسلمینه امداد ایدک . آزاغه علوفه کوندرلم » دیدکده همان جمله اهل حرف « واویلاه ، واویلاه ! ندر بو ظلم امت محمده ! » ديه جمیع آق صقاللی منع ومحتشم اختیارلر ونیجه یوز سادات کرامدن کیمسه لر ایلری کلوب « وزیر ! ایتمه ، بو ظلمی دفع ورفع ایله » دیدکلرنده همان پاشا مقهور اولوب چاوش باشی لندن خیزران دکنکی قاپوب بر آلاى عباداللهی دیوانخانه ده اوکنه قاتوب آنی آنده اورده رق . کیمی کندیسنی زردباندن اشاغی آتورق ، کیمنک الی ، ایانغی قیریلوب فرار ایلدیلمر ... جمله سادات کرام : « حریفلر ، شاهداولک ، بره یهودی ! »

ماده کبرای سبب عزل ملك احمد پاشا حرکت عام اهل حرف

برنجی سبب — سوء تدبیر ایدوب ناحق بره حنیفی و داسنیک امیرزاتک
 قتلنه سبب اولدیغندن کوندن کونه کندیسندن و توابغندن و جمله اوجاق اغالرنندن
 استانبول اهالیسی روگردان اوله رق اوزرینه نحوست چوکدی .
 ایکنجی سبب — قره دکر نهایتنده آزاق قلعه‌سنی مصقو قزانی محاصره
 ایدوب محمد کرای خان امدادیه قلعه محاصره‌دن قورتولدی . اوراده کی
 ایش ارلرندن فریادچیلر کلوب قرق یدی بلوک اغالرنندن امانجیلر تیشهرک
 « ذخیره و جبه‌خانه ، جرایه ، علیقمز قلمدی . برسنه در مواجب یوزی
 کورمدک . البته وظیفه معینه مز کمرسه آزاق قلعه‌سنی حالی اوزره براقیر ، تارمار
 اولورز » دیه خبر کتیردیلر . ملک احمد پاشا جمیع ارباب دیوانک اختیارلریله
 مشاوره ایتدی .

تیجته کلاماری بوایدی « اکر ذخیره و جبه‌خانه و علوفه لرینی قره دکرزدن
 کوندرسه ک دریانک ، فورظنه نک حالی دائما تهاسکه لیدر و قره دکزی حالا آزاق
 اوزی قازاغی استیلا ایدوب ایکی یوز پاره قایق‌لریله کیرمده درلر . ازاغه امداد
 ایتمک مشکلدیر . همان جمله ذخیره و جبه‌خانه‌نی کفه ایالته متصرف ابراهیم
 پاشایه فرمان ایدم . کفنه دن آسان و جهله ازاغه واصل اولور و مواجبلری
 ایچون خزینه پادشاهیدن یمش بیک غروشی چیقاروب جمیع اهل حرفه
 اچمه توزیع ایدرک رایج سلطانی اوزره شریفی آلتون جمع ایدوب قرق‌الی
 عدد اولاقلر ایله بو محلدن قرق کلیسا بکنه واصل ایدررز . آنلرده اوزی
 وزیرینه ، اوده اوزی بکنه ، اوده قریم‌خانه ، خان دخی بش ، اون بیک
 تاتار صبارفتار ایله آزاغه کوندرر و یکرمی بش کونه قدر کیدوب کلدکلی
 خبری کلیر . بورای و تدبیر احسندر » دیوب فاتحه تلاوت ایلدیلر . آندن
 خزینه پادشاهیدن (۷۰۰۰۰) غروش چیقاروب جمله اهل حرف و مشایخ
 و کتخدالرینه تنیه ایتدیلر . قده کتخدا ، دفتر دار امیر پاشا ، کمرک امینی
 حسن چلی ، مورملی مصطفی چای و سائر سرکارده اولان افندی خانلری

حنیفی دیدی کہ « الہی ! بوخصوصہ ملک احمد پاشا مجبور و مغلوب و بیگناہدر . یارب ، ای پادشاہ قہار ! بنی قہر اسمکہ مظہر ایتمشک ، ازل آزالہ آئمہ کاہجک قضا کی بویلہ تحریر ایتمشک . سن پادشاہ منتقدمن اومارم کہ ، قتلہ سبب اولانلری عن قریب الزمان بنم کبی ایدہسک ! » بعدہ قبلہ یہ متوجہ اولوب « آل امانتکی افندم ! » دیدکہ آشجی علی نام شقی دال قلیح اولوب ال قالدیریم دیرکن همان حنیفی آباق اوزرہ قالقوب آشجی علی یہ نیجہ بر شمار اوردیسہ ہیج تحائف ایتیموب خینک جانی چیقدی . درحال سردارمزنک سلاحداری اولان براسفہ السفہاء حنیفی یہ آت اوزرہ طوررکن اولیلہ بر تیغ اوردی کہ الی باغلی آدم زمینہ یوزی اوزرہ دوشدی . جمیع عسکر اظہر من الشمس کوردیلر کہ یوزی اوستہ دوشمش ، کندی کندینہ قبلہ یہ متوجہ اولوب آرقہسی اوزرہ یاتمش . جمیع عسکر العظمتہ لله دیوب چقان چقانہ اولدی . صوکرہ داسنیک امیرزانی کسدیلر . فقیر اصلا دنیا کلامی سویلمدم . دیگر قرق اللی یکیدی دخی برر برر کلمہ شہادت ایتدیرہرک کسوب جسدلریجی جسر باشنہ دفن ایدرک جملہ کلہلر ایلہ اسکدارہ . آندن استانبولہ کلدک . باغچہ قپوسندن الای عظیم ایلہ (۸۱۴) کالہ آرایش نیزہ ایدیلہرک دیوان عالیہ سعادتلو سلطان محمد خان غازی نیک حضورندن گذر ایدوب « ہمیشہ دین و دولت خائسرتنیک کلہلری رکاب ہایونکدہ بوکونہ غلطان اولہ » دیہ کلہلری یرہ اوردیلر . باب ہایون اوکندہ قالان کلہلری طوب وچوکان کبی آیندہ وروندہ نک پای سمندرندہ الودہ رمال اولور ، طورردی . حکمت خدا اول کیجہ حنیفی وداسنیک امیرزہ نک باشلری اوزرہ اوچ کرہ نور نازل اولدیغنی صالحای امتدن نیجہ کیمسہلر کورمشلردر . همان ینہ اول کیجہ نیجہ یوز کلہلر غیبندن قالدیریلوب آنجق یوز کالہ قالدی . اوکیجہ استانبولہ قنار قپوسنک ایچ یوزندہ بکتشاش اغا اوطلہلری نام کفرہ خانہلری منہدم اولدی . ینہ اول کیجہ اوچ یردہ حریق جزئی واقع اولوب نیجہ علامتہر ظهور ایدرک معجونجیدہ بارودخانہ طومشدی .

رعایایه طرفینده اون بش عدد قویوقاز دیریلوب جمله‌سی لب برب قله‌رق
 کله‌ری آرایش نیزه قلندی . مال غنیمتلرندن جمله سکز یوزآت ، بوقدر خیمه
 وخرکاه غنیمت اولنوب نیجه کسه‌لر رخس قلیج و غداره ، زره ، کلاه ،
 توفک ، قلقان ، اثواب واثقال وغللمان صاحبی اولدیلر . آنجق یکرمی
 قطار قاطرلری واردی . دوه فلان یوق . بوراده منصور ومظفر ایکی کونده
 دیل نام محله کلاجه عقیمزجه یوز قرق آدم دیلی ویتش کلاه دخی قضالردن
 کلوب یتیشدی . بوراده دیلدن کییاره کچوب ککبوزه قصبه‌سنه ، اورادنده
 اسکداره قریب بوستانجی باشی کوپریمی نام محله کلداک . بوراده آستانه
 سعادتدن ملک احمد پاشا اقدمزدن « سن که سردار عبدالله پاشاسک ، امر
 سریع شریفم وصول بولدقده اوراده اولان جلالیلرک جمله‌سنی قتل ایدوب
 دولتسارینی دردولتده غلطان ایده‌سک » مأننده امر شریف کلدی .
 فرمان شهریاری قرائت اولندقده جمله عسکر ایچنده مذکور جسر باشنده
 برکفت کو وغلغله قوبدی « بوقدر باش وار ، بوقدر باش ایله برباش .
 یا ایسانبوله واریرز ، یا بوقفیرلری قیردیرمایز » دیه عظیم قیل وقالدی .
 عبدالله پاشا « فرمان شریف موجینجه بن بونلرک جمله‌سنی قتل ایدرم »
 دنجبه همان جمله غزاة براوغوردن پاشا اوزرینه کیدوب « بر آلائی
 مالدن ، ملکدن ، رزقدن ، عرضدن آیرلمش غریب الدیار ، بی دار مخلوق
 خدای قیردیرمایز ! در دولتته کتوروروز . امیدد که هربری برتقریب ایله
 خلاص اوله » دیه سرداره رجا ایتدیلر . آخر کار سردار نیجه اعیانک
 رجالینی قبول ایدوب بعض آدملری بوستانلر ایچره پنهان ایتدیلر . نیجه‌سنی
 بوستانجی باشی کوپریمی آلتده سازلق وقامشلق ایچنه صاقلادیلر . نیجه‌لرینی ده
 تبدیل قیافت ایله خلاص ایلدیلر . برچوغنی ده سپاه البسه‌سیله آت اوزره
 بندیروب اسکداره کتوردیلر . اتی عدد آدمی سرداردن برتقریب ایله
 آلدیلر . بوحقیراویلمای برتقصیر دخی رجا ایدوب آلتیسنی آزاد ایتدیردم .
 اما داسنیک امیرزه ، خینی ایچون رجا کچمیوب جسر کنارنده قرق ،
 اللی عدد آدملریله دیزوب داسنیک امیرزه وخینی کلمه شهادت کتیردیلر .

بند ایدوب سردار حضورینه کتیر دیلر. تا وقت ظهره قدر کلاه و دیل کله دن خالی اولمادی. آخر جلالیلرک خیمه لرینی قوروب، غنیمت البسه لرینی بریره ییغوب شهدامز و مرده اولان جلالیلرک نعلشاری یاننده مکث اولتمق فرمان اولندی. در دولت مصیره فتح و مسرت خبری مژده جیلاری کیتدی. اما آتلمزده، غازیلمزده ذره قدر تاب وتوان قالمش ایدی. در حال فرمان سردار ایله جلالیلردن آلتان سکز یوز عدد غنیمت آتلمزده بزم عسکر سوار اولوب ایستین کندی آتیه کومه کومه بقیه السیف اولان جلالیلری قوغمغه مأمور اولدیلر. در حال سردار نصرت شعار قره عبدالله پاشا ازنیق وولفکه، سکود، اسکی شهر، سیدی غازی قاضیلرینه خطاباً « جلالیلری اله کتیروب قید و بند ایله کوندریکمز » دیه اون ایکی بیورلدی یازوب قپوچی باشیلری الغار ایله روان ایلدی. همان جمله رعایا و برابا « نفیر عام امر کلدی » دیوب — فرجه بولوب طاعلرده حیوانات صید وشکار ایدر لرکن — بنی آدم آولامغه باشلایوب ایرتسی کونه دک الی، آیانی باغلی، جگری داغلی نیجه امت محمدی عریان و بریان ایدوب باشارنده بر کچه کلاه ایله کرفار بند ایدرک سردار حضورینه کتیر دیلر. اول میدان معرکه ده احمد بک چشمه سی قربنده شاه راهک طرفه یوز یتمش عدد شهدامزی دفن ایتدک. یوز قرق آلتی آدم مجروح بولنوب آنلره دخی جراحلر تعین اولوب کیمی عربلره، کیمی صالاره تحمیل اولندی. جلالیلردن دخی کامل التی یوز آدم [ینه وین الله] فوت اولوب سحرای چنستانده اولان درخستانک تحتندہ نعلش بنی آدم طولدی. کیمی برچالیشده دونیه اولمش، کیمی سکر یالمانیه خردخاش اولمش، کیمی کله پاچه اولمش، کیمی حمائل باغی چالینوب قول و کله بران اولمش، کیمی تپر قفادن تاصدره اینجه یه قدر دونیه اولمش، کیمی سپنته چالمنش، کیمی قورشون ایله آلمش، کیمی شصت برقبضه تیرکنداره راست کلوب سوزن خیاط اطلسدن کذر ایدر کبی کچوب مرحوم اولمش !!.. حکمت خدا واراده ازلی بویه ایمش. بوجنکده دخی آزاق وحانیه غزاسندن زیاده عبرت آلدق. عجیب سر خدا ایدی. بوموتا ایچون دخی طریق عامک

فتیحی اونودوب عقم باشمدن کیتدی . آت اوزره نه اکر ، نه قلیج ، نه غداره
برشی قالمش ، غلام سهل طوره رق مرحوم اولدی . آتی برك باغلابوب
غلامی زمینه براقوب ینه علم دینده فتح شریفه باشلام . ظن ایتدم « انالله
وانا الیه راجعون » آیتی تلاوت ایدردم . هله عقم باشمه کلنجه « الحکم لله
دها نه لر اوله جقدر ؟ » دیه ایلری آت دپره دوب نیجه نمایشلر ایتدم . خلاصه
کلام بدی کره بز آنلره ، آنلر بزه کامل اوچ ساعت جنک و صاواش
ایتدک که آزا ق جنکندن بری بویله دلیرانه جنک اولمامشدر . اما آنلرک دخی
آتلری مقدا بزمله وقت شافعیدن بری جنک ایتدیکندن بی تاب و بی مجال
قالوب آخر کار طاغله یان ویرر شکلنده اولنجه بزم عسکر شپرنلشوب
اوزرلرینه هجومی زیاده لشدیر دکرنندن جمله سی سیرک اغاجلی اوزمانلره
فرار ایدنجه داسنیک امیرزانک کتخداسی واون ایکی نامدار اغاسی ،
اون ایکی ایچ اغاسی چای کتخدا قولنه دوشدیلر که اول آن آنلره امان
ویرمیوب خاکه سردیلر . جلالیلر اورماندن وار قوتی بازویه کتیروب
بردخی هو ایتدیلر . یتمش عدد آدملری دخی سر نکون اولدیغنی کوردکلرنده
قرارلری فراره تبدل ایدوب آردلرندن قووه ، قیره کله لرینی آرایش نیزه
ایدرک سردار مزه کتیروب احسان وانعاملر آلتدی . « هرکس کاله سنی
حفظ ایتسون » دیه فرمان اولندی . جمله مز سرور وشادمانیده ایکن
آنی ایشتدک که طاغله ایچندن بر صدای الله الله قویدی . « بره ندر
او ؟ » دیو اورمانلره بزم عسکر کیردیلر . مکر بکتاشلی ، قره چاوشلی مقدا
کیری اورمانلر اردینی قوللایه رق کیتمشلردی . حنیفی وداسنیک امیرزه ،
عسکرینک بقیه السیوفیه فرار ایدرکن آنلره راست کلوب جنکه آهنگ
ایدرک الله الله دیمشله ! بزم ملکلی دخی امداده یتیشدی . آنی
کوردک که داسنیک امیرزینی قرق ، المی عدد توابعیه قارشلی کتیردیلر
وجهل سنی قید و بند ایتمشله . « بره حنیفی نیجه اولدی ؟ » دیدک . « ایشته
فرار ایدیور » دیدکلرنده « بره یتیشک ، یاره لیدر » دینلهرک عقینجه
آت براقوب یارم ساعتده اون اوچ آدمیه ملکلیلر آنی دخی دست بر قفا

مگر حنیفینک اورمان ایچره اوچوز قدر سسکبانی وارايمش . انلر اویله قورشون اوردیلر که ملکللی ، بکتاشلی . قره چاوشلیدن یتش آدم خاکه دوشوب مجروح وشهد اولدی . جنک هنوز قاریشوب هان سردار عبدالله پاشا بزمله کلان سپاه عسکرینه « بره قومه قوردلرم » ديه فریاد ایتده ایدی . فریاد وواویلادن چه فائده !! چونکه حنیفی ، داسنیك امیرزه سپاهیدرلر . امر ایدیلان عسکرده سپاهی ، سپاه سپاهه قلیج چکرمی ، آنجق برکومه سپاه حشراتی بزمله گلش جمادات کبی دوریورلردی . سردار آنلره « بره قوماك غازیلر ! » دیدکجه آنلر آز ملاحظه ایله برکره آت صچرادوب صوکره قرمنزی وصاری بایراق ایله کیری دونزلر . الحاصل بو حال اوزره منهنم اوله رق کیری دونمک صدنده ایکن سردارمن عبدالله پاشا « بره غازیلر ، بز اوچ بیك عسکرز ، آنلر بیك . کرچه آتلیکیز یورغوندر . اما هله برکره غیرت ایله یم بخت » ديه درت طرفه ندا ایتدی . صوکره زده نیه رک کیریدن آهسته آهسته کان یکیحیری کتخداسی چلبی اغانک عسکرینه واروب « بره غازیلر ، اقدیلر مزه نه یوزله وارالم . بره شو جلالیلره درون دلدن وجان وکوکلدن هجوم ایدلم اولیسه الاخیر ، یا تحت اوله یا بخت ! » ديه مشورتده ایکن جلالیلر شپرنیه یوب اوزماندن طشره جمله نمایان اولدیلر . همان بکتاشلی وقره چاوشلی طاغلوک آردینه طوغری کس دیروب کیتدیلر . بری طرفه ملکللی وچلبی کتخدالی ، سلحدار سپاهلی بریره کله رک طوپدن الله الله دیوب آت باشی برابر آت سورنجیه بزم چرخه عسکری دخی تازه جان بولوب آدم لشلری چکنه به رک آلائی چاوشلری طیلباز محمدی چالوب « بره قومه ، غازیلر ! کر بلا کونیدر . بره ها قومه » دیوهر کس بری برینه تقویت ووروب حمد خدا نسیم ظفر بزم جانبه اسر کبی اولوب نیجه بیکتلرمن « بره غازیلر ، شو یاتان شهیدلر منک قانتی شو جلالیلردن آلام » ديه بر برلرینی جنکه ترغیب ایتدکجه هر کس قینغوب اژدر هفت سره دوندی . قول قول کله ، پاچه آلمغه باشلایوب حقیر دخی عبدالله پاشا سنجانغی دیننده فتح شریف تلاوت ایدردم . آئی کوردم که برغلامی آتنه آیقری یوکه دوب یانمه کتیردیلر .

مقوله سی خربنده لری بزم عسکر طرفدن نهب وغارت اولنورکن بونلر طاغ ایچره پرسلاح اماده اولمشلر . وقتا که وقت حنفی اولدی کمینکاهدن یدی سکز یوز جرد آتلی یدی قولدن اورمان ایچره بیدیدار اولوب شیرزیان کبی الله الله نعره سنه رها بولدیردیلر . بزدن الله الله ، انلردن الله الله !! بر واویلا که دیمه کیتسون . ایکی اسلام عسکری بربرینه قاتیلوب جنکه آغاز ایلدیلر . حنفی کندی عسکرینه تقویت و یروب قومه قورتلرم دیه رک میدان معرکه به سکز آدیم باقلاشدی . اوستنده اوق کیرپی کبی دیزلمش ایدی . مکر بر کرر که زرهی کیمش . آنلرک آتلی دنج ، بزم آتلمز ایسه ایکی کون اوچ کیچه برریم ایله یورغون آرغین اوقدر یول کلش ایدی . آتلمز نیجه سی بو محله صاحبنی اله و یردی . عسکر مزک کریسی دوکولوب کله ، چا پور عسکری کبی هنوز جمع اولمقده ایدی . ایلری وار انلرمزدن ایلك جنکه اللی اوچ بنام آدم خا که دوشدی . ملکی دلی دلاور اغا حنفی یه حمله ایدوب اکا دیزکین آشیری اویله برخشت اوردی که جهسندن کدر ایلوب اوبلوغندن آتله کچدی . آتی قیچی سرپوب برکناره چیقده حنفی نک رفیقلری باشنه اوشوب یدک یتشدریلر . انلردن بریکیت بزم سیواسلی دلاور اغانک آتی مزراق ایله بیقده . دلاور اغا پیاده اوقلاشهرق بزم آلیه کلوب تکرار آتلاندی . ینه آنلردن بری بزم ملکی دلی شاهین اغایه خشت ایله اوردده آرقسندن ایکی قاریش یانان کوستردی . آلیمه کلده خشتی چیقازوب صاردیلر . بزم الوند اغا دخی آنلردن ایکی آدم آخداردی . هنوز جنک قیزشمغه باشلاپور ایدی . اما حمد خدا طرفیندن اصلا توفک آتلمیوب هرکس میدانده مردلکنی اظهار ایدیور ایدی . بز آنلری غفلتده ایکن باصدق مع مافیله اویله مردلک کوستردیلر که بزه غلبه لری آشکار ایدی . بو ائنده شمس آتشتاب قلعه فلکدن برجدافدی نمایان اولنجه کیردن بکتاش اغا ویکچری اغاسی عسکر لرینک بقیه لری کلکه باشدی . بونلر ذات تنبل اولوب کیمی آت قولانی و کیمی طابقه چکمک و صباح نمازی قیامق بهانه سیله هپ کریده قالمشلر ایدی . کلده کونده حنیفلی یه صور صالوب بر یایلیم قورشون آتمغه بشادیلر .

قالق هي يکیت ! « دیورقینی خوابدن بیدار ایلدی . بیدار اولان رفیقی » خیر اوله ، ولی ! شمعی بر دوش کوردم . المده بر یانمش موم واردی . سن بنم المدن مومی آلوب پوف دییه سوندیره رک باشمه اول موم ایله اوردک ، یاردک . صاندمکه باشمی کسدک « دیدی . دیگری « خیر اوله بنده بوکیجه حضور ایده میوب قالقدم آنجغز می تیمار ایتدم . سن دخی آنکی اکرله صباح یقیندر « دیدی . بونلردن بشقه او یانق کسه یوق ایدی . بزیدی سکزکشی بونلرک مکله سنی جان قولاغیله دکله یوب ینه کری چرخه کومه سنه وارده رق ایشدکلر مز معیلمی وخاموش یاتان غافلرک حالی تقریر ایتدک کریده اولان عسکره دخی خبر کوندردک وقت سحر اولدی . انی کوردک که کریدن بزم عسکرایلرینسه کریسنه باقیه رق کلدی . بزه باقیه دن بره الله الله دیه نعره اوروب خواب راحتده یاتان عسکر ایچره آت براقیدیلر . جمله چادرلرینی یاقیدیلر . کیمنی نالان ، کیمنی کریان ، آنی آنده ، بونی بوتده هر برینی بر چنک کستانه یرم یرم ایدوب کوز آچدیر میه رق ایچلرینه قلیج اورمغه باشلانلدی . ابتدا معنی اوقوبوب آتی تیمار ایدن یکیت ایله خوابدن قالقوب واقعه کوردم دین آرقه داشی عربان بللرینه قلیج چالوب وعریانجق آت لرینه بالاجام یولار ایله سوار اولوب اول آن بزدن اوچ آدمی خاکه دوشوردیلر . مکر شجیع یارار یکیت ایمشلر . همان ملک احمد پاشالی کورد حیدر اغا بو ایکی یکیدک اوزرینه آت سوروب ایکنی دخی شهید ایتدی . عجیب سردرکه معنی سویلرکن (کسدک جان بانچه سندن ایکی نهالم فلک) دیدیکی ایکی سنک دخی شهید اولسی ایمش . اوبرینک دخی واقعه سنده ننده کی مومک سونوب باشنه اورولسی وباشی دوشمش کبی ظن ایتمسی واقعه موافق اولوب روح چراغک سونره رک کله سنک غلطان اولسی ایمش . نتیجه بو عرصه کاه خون آلودده چوکان شم شیر ایله شبخونجیلر کله لر غلطان ایدوب اعبده بازلق ایدی سورلردی . مکر حنیفی وداشنیک امرزه اغالر عاقبت اندیش اولدقلرندن خیمه لرین صحرایه قوروب کله پیرلرینی میدان محبتده براقوب کندیلری جمله بر سلاج یکیتلر ایله اورمان ایچره کینه کاه ایدیمشلر بو صحرا ده کی خیمه وخرکاهلری وقاره قوللو قبی

عودت ایدرک خبر کتوردیلر . بزدخی چرخه جیلرله ایلری واردق . اما کوز کوزی کورمز بر مسافه بیعدهده آرام ایدرک آت دکندیروب کریدن عسکر کله سنه منتظر اولدق . وقت شافی داخل اولسنه مترقب ایکن بعض ایکدیش آتلی اولانلرله حقیر ایلری واردم — که اکدیش آت آغیر آت کبی سہیل اوروب دشمنی آکاه ایتمز — بومنوال اوزره ایلوله یوب کوردککه عالم اغیاردن بی خبر ایدیلر . هرکس بر درخت منتھانک ظل حمایه سنده نفیر خواب چالوب اصحاب کھف واقعہ سن کورور . کیمی خیمہ لرده خواب نازده ، کیمی خیابان ایچره ہننازده ! اما چوغی کلستان ایچره کمین کاه ایدنمش یاتیورلر !... بوراده کوردیکمز وقعہ لری بروجه آتی یازیورم :

ومن العجایب غریبه — آنجق سحرخیز ، صاحب پرهیز ، شہباز بر ییکیت قالمش عریان آتہ بسم الله ایله تیمار ایدیور ، ایدرکن برصوت حزین ایله مقامله شو ییتی سویلدی :

اویله می حالم فلک ؟ دیل بیلمز ، ظالم فلک
کسدک جان باغچه سندن ایکی نہالم فلک !

بوترز ایله متصوفانه فلکدن شکایت ایلیوردی . حقیر حیرتده قاله رق بو ییتدن تفأل قصد ایتم . ینہ معنی به آغاز ایدرک شونی سویلدی :

بابا کتاپ ایله سن اوغراشمہ نافله سن
بونده برایش ایله که آندہ یاتہ بیله سک

دیگر معنی :

لالانک دنیاسی نہ ؟ آلدانہ دنیا سنہ
دنیا بنم دییہ نک دون کیتدک دون ، یاسنہ !

بونلری اویله غریبانہ وجکر سوز بر صدا ایله او قویوب آغلادی . صکرہ یاننده خواب آلود رفیقنہ ندا ایدرک : « ای در ، ای علی جان ! قالق ، نہ چوق یاتارسک ! صباح قریبدر . جملہ قورت ، قوش ، قویون ، قوزی ، بنی آدم سحری قالقار ، رحمت قبولری آچیق ایکن دعالر ایدوب کیمی دنیا ، کیمی آخرت ایستر . قالق ہی کوک بختلی ، بز سنکله شہیدک ایستہ یلم برہ

بشپوز کوزی قانلی عسکره ملك احمد پاشانك چراغی عبدالله پاشا سردار تعیین اولندی .

حقیرك دخی اولعصرده زنده لکم وقتی اولدیغندن سکنز قفادار غلامله اتلره سوار اولوب پاشان اذن آلهرق عبدالله پاشا ایله اوکیجه استانبولده کی اوچ بیک عسکر کی قایق و ماوونه لر ایله اسکنداره کچروب اورادن الغار ایله ککبوزه یه ، آندن ابرام نام ایله برکونده دیلی کچوب دربندی عبور ایتدك . اوراده اهالی بلده دن حنفی خلیفه نی صور دق . « ایکی کون اولدی بورایه یدی یوز جرد آتلا ایله کلوب ایکشر کونلک یم ، آقچه ، ما کولات و مشروبات آلوب طاغلرده یاتمق اوزره یوله روان اولدیلر . ویولورده علوفه یه کلن سپاهیلری کیرو دونده روب عسکر جمع ایدهرک کیدیورلر » دیدیلر ، « بره یقین ایمش جمع حشرات ایتمه دن یتشه لم » دیه الغار ایله اذینک قلعه سنه واردق . اورادن ایکی کیجه لک یم وزاد و ذخیره آلوب ینه الغار ایله متوکلا علی الله دیوب کیدرکن بکتاش اغا ویکچی اگاسی توابعدن یوزلرجه کیلان سمیز آتلا شدت حارده کی چاقین الغاردن قالبوب سواریلری پیاده اولهرق اذینکده قالدیلر . و برچوقلری ده طاغلرده آتلا رینک یاننده قالدیلر . بز عسکرله اذینکی کچوب چمنار بر محله یم کسیدرک اوراده آینه ورونده دن شوخبری آلدق که لفکده بیکی متجاوز آدم اولوب یملرینی آلهرق سکود قصبه سنه طوغری کتمشلا . بونک اوزرینه آلا ی چاوشلری بره قالقك دیه فریاده باشدی . آتله بنه رك الغار ایله لفکه قصبه سنی عبور ایتدك . ینه خبر آلدق که لفکه ایله سکود آره سنده احمد بك چشمه سی نام قضانك شرق جانبنده بر پنج چلتیکلکی باشنده کیمی اورمانده ، کیمی چادرلریله خرمانده مک اتمشلا . درحال سردار قره عبدالله پاشا جمله عسکر کی باشنه جمع ایدوب ایش ارلریله مشاوره ایتدی . « وقت شافعیده باصمق معقولدر » دیدیلر . بونک اوزرینه نصف الیلده جمله عسکر قالقوب قلاووزایله ایلری کتمکده ایکن حقیر چرخه عسکر ایله الغار ایتدم . اینجه قره قولز وقت شافعیدن اول محل معهوده واروب یتش سکسان قدر خیمه و خرکاه ایله آراسته برخیلی اوردو کوروب

نامزد چاقوب زور بالیق طریقیه « بر نان پاره‌یه نائل اوله لم » دیو میری‌یه
نیجه یوز کیسه‌لری کچمشکن بونلری دخی عوق و تأخیر ایتدیلر . بونلر ده
باش قورقوسندن ، جان آجیسندن استانبولدن غائب اولوب اسکداردن فرار
ایدیلر . بری طرفده بکتاش اغا ، یکیچری اغاسی ، قول کتخداسی پاشایه
کلوب « بونلر دخی عاصی ، جلالی و جمالیدر . بره مدد سلطاتم ، امان
ویرمیوب قتل ایتدیره رک ماملکلرینی قبض ایدک . یوقسه ابشیر پاشایه وحسن
اغایه واریرلر سه ایش مختل و ناخوش اولور . البته قتل ایدک » دیدکلرنده
پاشای دریادل دیدیکه : « بر آلائی اهل خدمت بی غرض مسلمان و اهل عرض
آدملردر . ناشرعی اوله رق نه دن قتل ایده لم ؟ » انلر « البته قتل ایدرسکز ،
یوقسه سز یلیرسکز ! » دیدیلر . پاشا — بره آدملر ! حسن اغادن عبرت
آلمادی کز می ؟ میری‌یه تمش کیسه ویرمشکن مؤبد خدمتی نندن آلوب
نامستحقه ویردیکز . اول دخی آلمادن خوف ایتدیکندن خدمت پادشاهی
میدانده قالدی . کوز کوره او آدمی جلالی ایتدیکز . شممدی بوضیعی
خلیفه دن نه ایسترسکز ؟ والله یاقین زمانده بنده سزک آتشکزه یانارم . اما
سز لر یانوب کباب اولورسکز » دیدی . بونلر پاشایه دلگیر اوله رق کتدکلرنده
درعقب داشنیک امرزه ، حنیفی خلیفه بو کفتکوی ایشیدوب اول آن اسکداردن
آلتی یوز عدد آتلی ایله دیل اسکله‌سنه واروب آنده برکیجه‌ده جمله دیل
دریاسنی چکه رک حلب آلتنه جلالی حسن اغا ایله ابشیر پاشا یاننه فراره
قویولدیلر . بوخبر پاشایه کلنجه افواه ناسده نیجه شایع‌لر دو نمکده ایدی .
اول ساعت بو حال پر مال او جاق اغالری نه منعکس اولدی ، ینه پاشایه کلوب
فقیر صنیعی خلیفه ایله داشنیک مرزبانک قتلنه فرمان ایسته‌دیلر . پاشا دخی
بالضروره تلخیص ایتدی قتل اولملری نه خط‌هایون سعادت مقرون صادر
اولوب در حال بکتاش اغادن ایک یوز آتلی یکیچری اغاسی قاره چاوشدن
اوچ یوز ، چلبی کتحدادن کامل بشیوز دلاور و هنرور آتلولر ایله بزم‌باشدان
دخی یدی یوز ابازه چرکس کورجی ایش کورمش نامدارلر اماده اولدی .
سلحدار و سپاهیاندن دخی بشیوز مسلح یکیتلر بریکوب بوجه‌له ایکی بیگ

مالایطاق ایلدیلر . پاشا خواه ناخواه حسن اغانک قتلنه امر شریفلر آلوب کوچک تذکره جی زهدی افندی و ساجدار و سپاه بلوک اغالری حاضر اولورکن حسن اغانک بریار صادقی اسکنداره خبر اوچورور ، حسن اغا اول آنده فرار ایدر . بوخبر افتراسنی حقیره اسناد ایلدیلر . اما الله عالم ، [شهدالله و کفی بالله شهیداً محمد رسول الله] حقیچون اصلا و قطعاً خیرم یوق ایدی . خبر ایدنینه و والدهسی عشیرتندن پاشانک خفتانجی باشیسی آبازه پرمقسز سفر اغا واردی . اول خبر کوندره رک حسن اغا قتلنه کیتدیلر وارمه دن اول فرار و قاصد لری خائب و خاسر کیشلر . حسن اغا برکونده الغار ایله طاغلردن ازمیده واروب نه قدر علوفه یه کلیر سپاه و ارسه کیری دوندرمش بیک آتلی تدارک ایتمش ، آندن اوته بولی یه واروب اوچ بیک آتلی ایتمش . عثمانجه وارنجه معیتی بش بیک عسکر اولمش . ابشیر پاشایه واره رق ابشیرله قرق الی بیک عسکر اولوب دردواته « قزلر کتخداسی ، قره چاوشی ، قده کتخدای ، دفتر دار امیر پاشایی ، فلانی و فلانی استرز » دیو خبر کوندر دیلر . بونک اوزرینه طرف شهر یاریدن بو استدکلرینک قتلنه خط شریف کلدی . پاشا « مهری فراغت ایدرم . بونلرک ناحق قتلرینه فرمان ایتم » دیدی ، بو صدا پنهان اولدی . بواننده سیاوش پاشا دخی بودیندن معزولاً کلوب قبه نشین وزیر اولدی . ابازه حسندن و ابشیردن کندیسنه نه ایجه مکتوبلر کلوب پس پرده دن مهری آلمغه لغملر اشمکه باشلادی .

در بیان ظلم عظیم و مصیبت الیم

۱۰۶۱ سنه سی شعبانک نصفنده بو حسن اغا فرارندن صکره آق علی اغا تورکان اغالغنی ضبط و ربط ایتمه دن خوف ایدوب تورکان اغالغنی آراده قالدی . زمره سپاهدن (حنیعی خلیفه) و (داشنیک امرزه) اغالر قدیمندن ارباب خدمت اولوب بوز اولوس ، قره اولوس و آت کشان و اسکدار تورکان اغالقرینه

یوز کیسه مقابلنده آق علی اغایه ویردی لر . همان آبازه قره حسن اغا اسکداردن اوچ یوز عددد جانه ، باشه قالماز قضادار یکتیلر آخور قپویه کلدی . یوز یکیت قایق لر باشنده براقه رق یوز عددد عاریت آت لرله پاشا سراینه کلیر کن حقیر ، قده کتخدا ، مکتوبچی رمضان افندی ، مکتوبچی خلیفه‌سی یحیی افندی بربرده حاضر ایدک . « آبازه حسن اغا کلدی » دیدکارنده سرای ایچره برغلغله اولدی . قره محمد کتخدا نك عقلی باشدن کیتدی . قره حسن اغا طوغری پاشانک یاننه واردی قیزاروب بوزاره رق « سلطانم ، افندی بچکم ! بن یتش کیسه قامیه ویردم . بوقدر مصارف چکدم ، بوقدر زماندن بری خط شریف تورمکان اغالغنه نامزدلندم . لایقمدیر که بنی بویله خوار و حقیر و بدنام ایده سکز؟ عشرت غیرتی یوقیدر؟ » دیه آغایه رق پاشایه عرض حال ایتدی . پاشا — نعلسه بوسنه او یوله اولدی ، چوق رجالر ایتدی لر . سنک یتش کینه کک یرینه شمدی یوز کیسه ویرم ، بوسنه ک صبر ایله « دیدی . حسن اغا — بن قباحتک کیمده اولدیغی بیلیرم » دیه طشره چیقدی . همان قده کتخدای طشره ده کورونجه « باقی آ ، قده ! حق تعالی حسنک حاتی آلسون ، بن سکا بونی قورسه م ! » دینجه قده کتخدا — « ای قره حسن ! هانکی طاش قتی در باشکی اکا اورمکان ! » دیه دیار بکر اصطلاحیله نیجه کونا زبانداز لقلر ایلدی . بو حالده همان حسن اغا دال خنجر اولوب قده کتخدای یاقاسندن طوته رق آتته آلدی . قتل ایتک اوزره ایکن جمله حضار مجلس حسن اغانک اوزرینه اوشوب نیجه بیک رجالرله قده کتخدای خلاص ایلدی لر . قده پاشایه کیدوب فریاد ایدنجه یه قدر حسن اغا « قده ! سکا بونی قورسه م » دیه زردباندن اشاغی اینه رک بی باک و بی پروا آتته اولوب شتاب ایله اخور قپوده کی قایق لرینه بیتیشوب درحال اسکداره عبور ایدوب جمله خانلرده اولان سپاهی باشنه جمع ایلدی کی سلطنت طرفنه منعکس اولوب در عقب بکتاش اغا ، یکچیری اغامی ، چلبی کتخدا ، قده کتخدا نحر بیکله پاشایه کلوب « زوربارد ، اشقیادار ، منبع الفساد ، برواجب القتلدر . البته بو آیده حسن اغای قتل ایدرسک ، یوقسه نه سن ، نه بز ، نه شهر اسکدار قالیر ! » دیه حسن اغانک قتلیچون الحاح و ابرام و تکلیف

ارسطو تدبیر ، مستقیم عاقبت اندیش آدم لر قوللانبردی . حتی کتخداسی ، دیار بکر چرمیکندن قره محمد کتخدا ، بیوک تذکره جیسی غائی افندی ، کوچوک تذکره جیسی زهدی افندی ، خزینهدار احمد اغا ، مهردار عثمان اغا ، حقیرک سانی امام افندی ، رئیس الکتاب موقوفاتی محمد افندی ایدی که جمله سی نغد، دن مدبر ، کامل ، صاحب عیار ندیم لر ایدی . طشره خداملرندن دفتردار سورنازن مصطفی پاشایی عزل ایدوب قرق چشمه لی امیر پاشایی دفتردار ایلدی که اشته بونده سوی تدبیر ایتدی . زیرا امیر پاشا طمعکار ، مهمل ، خسیس آدم ایدی . قوجه ابراهیم اغایی چاوشباشی ایتدی که بوده منافق ، منسد ، کیجه کوندوز دور ابواب ایدر ریاکارلردن ایدی . یکچیری اوجاغندن قوصقه فرونی مصطفی اغایی محضر ایتدی . بوده منافق ایدی . اشته پاشا ایچون بونلر قصوردن معدوددر . آنجق بکتاش اغاقره چاوش وچایی کتخداوشیخ الاسلام بهائی افندیله حسن الفت ایدر ، هرامورده آنلر ایله مشورت ایلر ایدی .

وزیر اعظم ملک احمد پاشانک سبب عزلی وسوی تدابیری — ابتدا سبب عزلی اودرکه ، تورکان اغایی آبازه قره حسن اغا سلطان ابراهیم خان عصرنده (قره حیدر اوغلی) نام حرامی بی اله کتیروب قیدوبند ایله جلوس محمد خانک ابتداسنده کتیروب مسن اغا ایله پرمق قپوده صلب ایتدیردی . اناتولی مملکتلری شورشدن امین اولدی . بو خدمتی مقابله سنده خط شریف لارله قره حسن اغایه تورکان اغایی مؤبد وقید حیات شرطیله صدقه اولدی . هر سنه برات پادشاهیسنی تجدید ایتدیریر وقلمیه سنی خزبنه پادشاهی یه تسلیم ایدر وکیه، مایشاً متصرف اولوردی . ناهلک احمد پاشانک زمان صدارته قدر بووجهله متصرف اولوب یتیش کیسه قلمیه سنی ادا ایدرک تجدید برات ایلدی . ملک احمد پاشا ایله وداعلاشوب اسکاره کیدرک عسکر جمع ایلدی . تورکان اغایی خدمتنه کینمک صدنده ایکن یکچیری اوجاغندن بکتاش اغا ، وقره یکچیری اغایی ، وچایی قول کتخداسی پاشا کتخداسی قره کتخدا جمله اتفاق ایله حسن اغادن تورکان اغایی آلوب مواجب محلیه در دیو

معلوم اولدی که کفار ایله دریاچه مقاومت و مخالفت مشکلدر . بوانتقامی کفار قومه‌یلم . اجداد و عظامکوزک پاک روحلری ایچون اولسون قره‌دن دریا مثال عسکر دوکوزک بزم بوسنه ایاتی حدودنده و دریا کنارنده اولان (کلیمته ، قره‌طاغ ، پیوه ، نقشیک ، ضاطراق ، دوره‌نیاق ، بانیان) عاصیلرینی قیروب هرسک سنجانی حدودنده (قطور کلیسی ، اسپلت ، قین ، قین فراد ، رینچه ، مالداینه ، مودغور ییسه ، شبه‌نیک ، ظادرا) قلعه‌لریله (قوطار ، دوروشقا) ولایتلرینی قره‌دن بر محاصره ایدلم . کفار بوندرک تدارکنده اولوب باشنه اوویلا دوشر . جزیره کزید خالی قالیر . سردارک حسین‌پاشا لالاکده یوز بیک عسکر یله قندیه قلعه‌سنی محاصره ایدر . بر طرفدن دوشمنه کوز آچدیرمیوب دونمازک انتقامی آلیرز» دیدکده سعادت‌لویادشاه «الله آسان کتوره ! برمشاوره ایدلم» دیدیلر .

تدبیر سابع — ینه ملک احمد پاشا ترسانه‌یه کچوب ترسانه باغچه‌سی جرید میدانی کوشکنده اوچیک سپاه اوچیک دخی غیری عساکر آگاه یازه‌رق کریده وسائر جزیره‌لره عسکر کوندردی و عثمانلی اسکله‌لرینه خط شریف ایله اغلر کوندریلوب کفاره ذخیره و یرمک وصاتق منع ایدلدی .

تدبیر ثامن — ملک احمد پاشانک رأی و تدبیری و بودین والیسی قره مراد پاشانک دلاتیله نمسه چاسارندن بر ایچی کلوب استانبوله غایت رعنا و محتشم بر آلائی ایله کیرمشدرکه بو آلائی بدایت دور عثمانیدن بری بر ایچیچیده ایدلمه‌مشدر . صکره کندیسنه عالی ضیافتلر ایدیلهرک کندیسنه دارات آل عثمان کوسترلمشدر .

ملک احمد پاشا افندمزک صدارتنده بونک کبی نیجه بیک تدابیر و حادثات ظهور ایدوب کیمی تدبیر حسن اولدی . اما اقلی سوی تدبیر اولوب ینه جمله اوچاق خلقنک مشورتیله عسکرک بر مواجی قالمادی . علوفه‌لری چیقوب هر طرف معمور و آبادان اولدی . صدارت زماننده رقرعه کلن احوال روز مره‌نی فردا فردا تحریر ایتسه‌ک بشقه بر مجلد ارلور . شوقدر دیه بیایم که جمیع خلق ایله حسن زندگانیسی واردی . خلوق ، حمل ایدی . خدمتنده

دشمندن یدی کمی غرق اولوب ، الی پاره کمی بزدن قرهیه دوشوب باقی
 قالان عسکرلری دخی قرهیه دو کیلوب بک کیلریله جزائر کیلری وسائر
 قیلونلر کفار ایله نقشه وبره قلعهلری تمام یدی ساعت جنک ایده ، ایده
 والده قلیونی ، ملک پاشا قلیونی ایله ارکلی قلیوننده مصطفی قورسه ، قبودان
 قلیوننده اناطولی والیسی ابازه احمد پاشا دشمنی اورتهیه آلوب ایاماوره
 جنکنه مشابه عظیم برصاواش ایلدیلر . کفار منهزم اولمق اوزره ایکن دووقه ،
 مالطه ، پایامینا ، قورسیقه وسائر کیلری قرق پارهیه بالغ اولهرق « عثمانلی
 دوتناسنک نصفی قارهیه دوشمش ، نصفی دخی یدی ساعت جنک ایدوب
 بی مجال قالمش » دیه وندیکنک امدادینه کلهرک اوچ ساعت ینه جنک عظیم
 ایلدیلر . ابتدا دریا بکاری فرار ایدنجه قالیونلرک هربری برطرره پراکنده
 وبریشان اولوب وارنده بنا اولنان برونسز قالیون برکیجهده کریدجزیره سندهکی
 حانییه دوشر ، کیمنی نقشه ، کیمنی بره ، فوجه ، ایشقپوره ، هرکه ، الیکی ،
 زاچه ، استانکوی ، ساقیز ، مدلی کی اطه وساحلدره دوشوب جان قورتارلر .
 اما میدان معرکهده ارکلی قالیونی قبودانی احمد پاشا ایله مغربلی علی قبودان ،
 قره ماوونه ، والده قالیونی وسائر یدی قالیون برکون برکیجه جنک ایدرک
 کفاردن قرق پاره قدر قالیون قدرغه ماوونه هلاک ایلدی . آخر احمد پاشا
 شهید اولنجه مصطفی قبودان کیسنده کسه قالیوب کمی بی آتسه اورهرق
 شهید اولدی . سائر کیلرله ملک پاشا قالیوننی دخی آتسه اوردیلر . ایشته
 بویه سوء تدبیرلر ایله دوتنمای عظیم منهزم اولوب قرق بر پاره کمی نقصان
 اولدی وکری قالان قسمی ساقیز لیماننه سلامتله واصل اولدینغی اطنه پاشاسی
 عبدالله پاشا خبر کتورنجه ملک احمد پاشانک عقلی باشندن کیدوب کویامصروع
 دوشدی . اول آن پادشاهه تلخیص ایدوب علی العقب کندیبی دخی ایچری
 کیره رک مهری فراغت ایتمک مراد اینددی . پادشاه اصلا رضا ویرمدی .
 « اویله اولور لالا ! فان مع العسر یسراً ان مع العسر یسراً . جناب حقک
 حکمت و قدرت ازلیه سی بویه ایمش » بیوردی . ملک احمد پاشا - پادشاهم
 وار قوتی بازویه کتوروب بویه اولور دوتنمایتشیدرک . اودخی بویه اولدی .

سلطانی اولمشدرکه قلمله نحریر اولنه‌ماز . زیرا بوملك احمد پاشا دونتماسنك آل عثمان بدایت دورندن بری امشالی سبقت ایتماشدر . بوقدر برکزیده اسدواری عسکر جمع اولمامشدر . کفاردن برقالیون وایکی قدرغه آنسوب یدی پاره کمیسی دخی غرق ایدلدی . وقت غروب دکن طرفیندن اویله ساواش اولدی که روی دریاخون انسان ایله لعل کون اولدی . دشمن بوحوال پرملالی کوروب وقت غروبده ایکن ابتدا دوقه کیلیری ، صکره مالطه کیلیری ، ده صوکره مسینا کیلیری برر برر قراری فراره تبدیل ایلیرک کیندیپلر . صکره اصل وندیك دونتماسی دخی دارالبوارلری طرفه فرار ایدلدی . بویرده قرار ایدوب مشورت ایدرلر . بزم دونتما « کفار فرار ایتدی ، میدان بزه قالدی » دیه مغرور اولوب نفسه قلمه‌سی نام محله لیمانه کیردرک لنگر انداخت اولوب یاتارلر . عساکر نصرت مأثر کیلردن طشره چیقوب باغلره ، باغچه‌لره ، کیروب پریشان اولور ، کمی اثواب بیقایوب هربری برایشله مشغول بولنور .

کیجیلرک اصطلاحلری اوزره مشاوره‌لری — ملک احمد پاشا قلیوننك قبودانی قبودان علی پاشایه « کل قبودان فلاندره قالدیره‌م . طوب آتوب جمیع عسکر صالحه دهیر ایدوب اوانصه ، رباجسه ، تته فوره ، سوک یلکن ایدوب آلارقه دریاده یاتالم . اورسا ، پوچا ، بورونه ، بابا فینقو یلکن قوللانوب دریاده وولطه‌ووره‌م . اولیه الاخیر . » دیه کیجی اصطلاحی اوزره نیجه سوزلر سویلدیسه‌ده بوسوزلر علی پاشانك قولاغنه کیرمیوب « بره بالقجی ! وندیك کفاری نه اولسه کرک ! » دیه ناچخته سوزلر سویلدی . آخر کفار دونتماسی علی السحر « بره کلدی ! » دینجه طشره‌ده کی جمله عسکر کیلره جمع اولغه وقت بوله میوب صالحه دیر ایتمه‌دن نیجه بیک لنگر جدیدلرک خالات ، یالامار قومانا ، وجان قورتارانلرینه بالطه اوروب دمیرلر دریاده قاهره‌رق دریابه چیقلم دیر ایکن جمله بزم کیلیر بری بری اوزرینه دوشوب خراش جان چکشمکده ایکن دوشمش کیلیری بزم دونتما ایچره کیروب جنکه آغا زایلدی . دریاده دمیر اوزره یانان قالیونی ، جزائرلی کیلیری ، آتی پاره ماوونه‌لریمزی دوشمتس اورته‌یه آتوب طوبه طوتولش مایونه دوندردی . بوحوالده ینه

بامرحی و قدیر کفار منہزم اولدی بوخبر ملك احمد پاشایه کلدکده سردار حسین پاشایه استقلال خلعتی کیتدی .

تدبیر خامس — قپودان علی پاشا کرید جزیره سندن سلامتله منصور و مظفر کلوب ترسانه عامرده یوز پاره قدرغه والی پاره قالیون انشاسنه مبادرت اولندی . ارکلیده ، اماصره ده ، بارطینده ، چای آغزنده ، بالقلوه و وارنده ، اسکدارده ، طوپخاننده ، باغچه قپوسنده ، سنان پاشا کوشکنده ، ترسانده شاه قولی اسکاه سنده قالیونلر یایلوب استانبول ، غلطه وقاسم پاشاده ولوله اوله رق دریا مثال عسکر جمع اولدی . جمیع اناطولی و روم ایلمنه عسکر سوروجیار کیدوب عساکر اسلامی استانبوله ، بوغاز حصارلره ، ساقز قارشیسنده کی چشمه یه ، موزه شبه جزیره سنده بنفسه قلعه سنه کوندروب آماده ایتدیلر . آندن والده سلطان ایکی قالیون ، بکتاش اغا بر قالیون ، قره چاوش بر قالیون ، چای کتخدا بر قالیون ، افندمز ملک احمد پاشا باغچه سی قپوسنده انشا اولنان درت انبارلی عظیم بر قالیون ویردیلر . فقط بودرت انبارلی قالیون سوی تدبیر ایله دریاه ایندیر یایرکن یوز الی قدر آدمله برابر غرق اولشدلر . خواه ناخواه ینه بومغروق قالیونی قعر دریان چیقاروب جمیع قالیون و قدرغه لر تکمیل ایدیلوب بشکطاشده لکر بر اقدیرلدی . سائر مهمات ولوازمی دخی آلوب ، طوپخاننده بیك التمش عدد صغیر و کبیر طوپلر دو کیلوب کیمیلر پرسلاح اولدی . قرق اوچ بیك عسکرله یوز سکسان پاره قالیون ، قدرغه ، اوچ یوز پاره شایقه ، قره مرسل کی مهمات کیمیلری امت محمد ایله طولوب بش یوز یلکنه والی بیك پرسلاح جنکاور عسکره بالغ اولدی . دعای خیر و ثنا ایله بشکطاشدن موافق برکونده بوغاز حصاره واروب آنده دخی روم ایلی ، اناطولی عسکرلرینی کیمیلر آلوب جمله کیمیلر عساکر هنرورلره لب بر لب اولدی . جزایرلی ، تونسلی ، طرابلسلی دخی قرق پاره کمی و اون بیك شجیع و دلاور ارلرله کلوب بونلره التحاق ایدیلر . قپودان پاشا بسم الله ایله زمان موافقده بادبان آچوب دوشمش هاشونده ، هابونده دیرک آرارکن ( ) نام محله و ندیک دونماسنه راست کلوب اولیه بر جنک

پاشایہ کوندروب ہر کیمہ دیرلکی لازم ایسہ بردن یوز بیکہ وارنجہ کریدہ کیتسون دیہ بتون ممالکہ عسکر سوروجی قاپوجی باشیلر تعین اولندی . برآیدہ کریدہ یوزبیک عسکر کچوب ماہ شوالدہ سننہ ، اپاقرونہ ، میشہ لونقا قلعہ لریلہ سائر یدی پارہ قلعہ لر فتح ایدیلوب مارقو کافر یوزبیک عسکریلہ منہزم اولہرق نیجہ بیک اسیر آلدی . نیجہ قرا وقصبات نہب وغارت اولتوب اوچیوز پارہ کوی مطیع و منقاد اولہرق خراجکنڈار اولدیلر . ہپ بونلر ملک احمد پانانک غیرتیلہ اولاشدر .

دردنجی تدیر — ینہ کریدہ امداد ایچون اوچ بیک سپاہ اوچ بیک یکچیچی قبوسی یاپیلہرق یدی ایالت وزیرلری ایالتلریلہ کریدہ کچدیلر . ینہ کریدہ بیقلی مصغانی پاشایہ برطوغ ، سردار حسین پاشا میر محمد ایلہ مقرر وقلیچ و خفتان کتیردی . طوغ وارنجہ بیقلی مصغانی پاشا حالت نزعده ایمش ! . طوغی کوروب حمد ایدرک کلمہ شہادت ایلہ تسلیم روح ایدوب اصل بقا طوغی درباقیہ دیکمشدر .

بشچی تدیر — اول قیشلقده جملہ نک تدیری ایلہ قپودان پاشا عزل ایدیلوب یرینہ رادوسلی (دریامارتیسی حسام اوغلی علی پاشا) یہ وزارت ایلہ قپودان پاشانغی احسان ایدوب التمش پارہ دریا بکیلہ جملہ یتمش پارہ قدرغہ یہ اوچ بیک کیسہ کرید عسکری مواجبنی قویوب کریدہ ایکی بیک شدہ بارود سیاہ یتمش بیک کلہ قرہ دشقہ ، وکاح قلعہ لرینہ کوندردی . نیجہ بیک الوان مهمات ولوازمات ایلہ جبہ خانہ لری ، نیجہ بیک قومنا وپلامارلر و بیک سپاہ ، ایکی بیک یکچیچی و بیک جبہ چی و بیک طوچیچی عسکرلرینی قپودان علی پاشایہ تسام ایلدی . واول شدت شتادہ بشکطاشدن متوکلا علی اللہ دیوب جملہ دریا بکلریلہ فرشقمہ ایام موافق ایلہ بامر اللہ تعالی یدی کون یدی کیجہ دہ جزیرہ کریدہ حانیہ قلعہ سنہ داخل اولوب عسکر و جبہ خانہ وسائر مهمات دوکوب سردار حسین پاشا و جملہ غزات مسلمین تازہ جان بولہرق بو محملہ (نیچ پیریم) اوغلی نک یتمش بیک عسکریلہ (اپاقورون) قربندہ جنک عظیم ایدوب

آندہ دخی حسب و باذن پرنج ، بقلہ ، نخود ، مرجمک ، کتان ، خنا ، شکر ،
 قہوہ و سائر اشیایہ نرخ سلطانی ویرہ رک سراینده قرار ایلدی . کیجه من قدر
 کوندز من عید اولوب شب و روز امور معظمه سیر و تماشاسنی ایدردک .

ملك احمد پاشا صدرتنده کی تدابیر حسنه

برنجی تدبیر — ملك احمد پاشا صدر اعظم اولدینی زمان التی آفاق
 قول مواجی چیقمامش ایدی . اما قپو آره سی خزینہ سنده اون بدی کیسه
 وار ایدی . همان اول کون قرض حسن اوله رق بکتاش اغادن درتیوز کیسه ،
 قاره یکچیری اغاسندن بشیوز کیسه ، چلی کتخدان یدیوز کیسه ،
 الا کوزدن یوز کیسه ، زورنازن دفتردار پاشادن بیک کیسه ، قدمه کتخدان
 بیک کیسه ، قیاسلطاندن بیک کیسه ، پادشاهدن بیک کیسه ، قوجه والدهدن
 بیک کیسه ، طوب قاپولیدن ، کومروکامیتی حسن چلی دن ، دلی برادر دن ،
 موقوفاتی محمد افیدین ، باش باقی قیولو مورہ لی مصطفی چلیدن ، صالح
 چلیدن مناسب مقدار کیسه لر تحصیل اولنوب اون بر بیک التمش کیسه پاره
 طویلانندی . اوچنجی کون غلبه دیوانی ایدوب مواجب چیقدقمه ساده بیک
 التیوز قرق کیسه یکچیریلر قالدیرمشدر . بو حال قره مصطفی پاشا
 صدرتندبری بردورده اولمامشدر . بو منوال اوزره استانبولده اولان
 پادشاه قوللری وظیفه معینلرینی آلوب بالتمام خلق مسرور وشادان اولدیلر .
 ایکنجی تدبیر — پاشا تیش یوک آچہ خاص عادتاتی وغیری اقلامده
 حاصل اولان قلمیه فوائدینی بالتمام والکمال پادشاه خزینہ سنه قویوب الدینی
 یوزجلری ادا ایدردی . حالا صدراعظم خاصیلہ قلمیه سنک خزینہ داخل
 اولسی ملك احمد پاشادن قالمشدر .

اوچنجی تدبیر — دلی حسین پاشادن فریادجیلر کلوب کریدده عسکر
 قالمدی خبرینی کتیرنجبه دفترخانہ نک کاتبیلرله و دفتر امینیلہ دفترخانہ حسین

تیمار، جهت کونا کوندن خدمتله آچیه آمدن المزدکمز اولدی. (هذا من فضل ربی) ینه مهر احسان اولدینی کون قیزلر اغاسیله شو خط هایون کلدی: « الهی، پاشا داتره کده یوزک آق اولسون امیدم اولورکه جناب عزت هرامورکده معین وظهرک اوله، فیاض مطلق سکا توفیقی رفیق ایلله. کوریم سنی هر امورکده نیجه اقدام وسی تام و بذل اهتمام ایدوب اوغور هایونمده بذل مقدرت ایدرسین. عاقبتک خیر اوله) بونکله برابر برقات خلعت فاخره و بریشیللمسی چوققلی سمور کورک کلدی. پاشا اکننه کینجه جمیع دیوان چاوشلری « خلعتک مبارک و یاشک اوزون اولسون تکرری پادشاهه چوق بیلر عمر ویرسون » دیه آلقشلا دیلر. پاشا دارالسعاده اغاسنه برکیسه آتون و بر سمور کورک احسان ایتدی کیتدیله. قیا افدمز غایت ممنون اولوب خدمتده اولیوب جمله موجود اولان اغالره یکریمی کیسه احسان بذل ایتدی. حقیره دخی اوچیوزغروش حصه دوشدی. صوکره جمله ارباب دیوانه بشارت عضیماری و جمیع اهل خدمته مسرت و بشاشت عمیمه لر رایکان اولوب پیرو جوان فقیر و اعیان اولقدیر شاد و خندان اولدیله که کویا زهره فلك رقصان اولدی. پاشا افدمز سریر سعادت و دیوان عدالتده رونق، نو طراوت بولوب رمضان شریفک اون دردنجی اربعا کونی قانون صدر اعظم اوزره قوله بنوب استانبول ملاسی اوکی صیره، ایاق ناهی طلیعه، محتسب اغاسی مقدم اولوب بو ترتیب اوزره آلائی عظیم ایله اون قبا نی مخزنی جنبنده ابوالفتح سلطان محمد خانک دیوان خانه سنده قرار قیلدی. جمیع قره دکز رئیس لرینی، خبازان و اونجیلری و محتکرنا و اونجیلری جمع ایدره که دکر ساحلنده وارنه، بالچق، قوارنه، کایکوره، منقلبه، قاره خارمان، کوستنجه، طولجه، بش تبه، اسماعیل، کللی، آق کرمان نام قلعه و اسکله لرده غلال نیجهیه آندیغنی سؤال ایدوب اکا کوره چاشنی طوتوب فی الحال اکمک پیشیرتدی. بعد الخرج و المصارف اوچیوز درهم بیاض نان پاره بر آچیه الیور دیکندن اوله جه نرخ و یردی. لحم سمینه دخی یدی آچیه نرخ و یره رک یمش اسکله سنده کی ابوالفتحک سبزه دیواننه کتدی

ایتدم « کلامنی اصدار بیوره رق وزیر اعظم مراد پاشادن آلتان مهری دست شریفیه سعادتلو پادشاه ملک احمد پاشایه ویردی . همان ملك احمد پاشا زمین پوس ایدرک - پادشاهم نطق درربارک قبول اولمق ایچون مهری آلم . قبول ایتدم . اما بنم ایشمه اندرون و بیروندن بر کیمسه مانع اولماسون . کیمسه بر جهلک شی رجا ایدوب امور مسلیمنه فرد آفریده قاریشامسون . بنم عرض وتلخیص اولمانن برایش اولماسون . خزینه دن بیک کیسه قرض احسان ایدیکز ، بر عظیم دوئنا چیقاروب ونیدیکلیردن بر انتقام آلوب جزیره کریده مهر ایله کیدب قندیه نی فتح ایدم . امیدرکه پادشاهمه خیر دعا اولوب دین مبین غیرتنه نیجه ایشلر کوروب یوز آقلقاری ایدم . « نیجه پادشاه ایشته مراد پاشا لالامده بیک کیسه وار . آنی تحصیل ایدوب دوئنامهممانته صرف ایله . » بیوردی .

ملك پاشا — پادشاهم ! او بیک کیسه نی بن ویرهیم . مراد پاشا لالاکه بودین ایالتنی احسان ایله « دیدکده رجاسی قبول اولنوب مراد پاشایه بودین انعام اولندی . مراد پاشا نازه جان بولوب بیک کیسه دیندن خلاص اولوب بودینه صاحب اولدی . ملك پاشانک مراد ومرامی اوزره جمله رجاری قبول اولنوب بر ایشنه کیمسه مانع اولماسی ایچون ایتدیکی رجا دخی مین بالله ایله قبول بیوربله رق (الفاتحه) دیندی . پاشا پادشاهک دستنی پوس ایدوب ایکی سمور خلعت فاخره بری بری اوزره کیوب زمین پوس ایدرک چیقدی . آلائی عظیم ایله سراینه داخل اولدی . سراینک عقبه سفلاسنده یوز عدد قربانلر کسیددی . ابتدا ایالت بغدادی شاطر حسین پاشایه احسان ایدوب جمله ایالتلره قوجی باشیلیری مقررنامه لرله کوندردی . حقیر دخی قبریس ایاتی مقرری ایچون پاشا قپوکتخدا سنندن اون اوچ کیسه آلوب خدمت وزیرده اولدم . دولت یاور بخت و طالع مسعود اولوب جمیع اعیان دولت واهل حواج شب وروز سرایه کیدوب کلکه باشلدی . آدم دریا ازدحامندن سرایده بر خطوه محل قلوبیدی کونده مال دریاسی جریان ایدرکیدی بیک کیسه حاصل اولدی . نتیجه مرام جمله توابع ولواحقله حقیر زعامت ،

فاخره احسان اولنوب پاشا همان دست پوس پادشاهی ایدرک نیجه وعظ ونصیحتدن صکره پادشاوجله وزرا واعیان ایله وداعلاشوب سرای بورنده کی سنان پاشا کوشکندن قایقلمه سوار اوله رق بسم الله ایله بغداده کیتمهک عازم وشهر اسکنداره متعازم اولدی . برقاچ کون اوراده کی سراینده مکک و (قیا سلطان) دخی کوچ ایدوب کلدی . حقیر اول کون بغداده کیتمک ایچون ملک احمد پاشا فندمزه انتساب ایله مؤذن باشلیق ومصاحبک خدمتنده بولنوب قده کتخدای مسلم زهدی اتندی جیلان حاکمی اولوب حقیره روم ناحیه سی خاصی احسان اولندی . اولاقلیله حقیر بغداده کیتمهک قرار ویروب تدارکرمزی کورمهک شروع ایدوب آماده ایدک . اوئاناده حکمت خدا ۱۰۶۰ شعبانک سکننجی جمعه کونی خاص اوطنه باشی حسن اغا وبر بوستانجی باشی صندال ایله کلوب « بیورک سزی سعادتلو پادشاه عالمناه حضرتلری ایستر » دیدکده پاشای ملک خصلت « اغا، خیرمیدر؟ » حسن اغا « خیردر، خبر مژده سی بزمدر » دیدی . بعد پاشا ایله ایکسی برقایغه سوار اولوب سرای بورونه طوغری روی دریادن جریان ایدرکن سرای بورنده کی سنان پاشا کوشکندن برقایقدها آوانظه ایدوب کلهده بزدهخی وارماده ایدک . وسط دریاده قایق پاشایه ملاقی اولدقده کوردککه دارالسعادة اغاسی ایمش . کلوب « مبارک باد ، خیردر » دیدی . اما غیری کلام سوبله میوب سرای بورونه واردقده بوستانجی باشی وغیری اعیان خاص جمله پاشایی استقبال ایدوب خاص بانچهده کی (چمن صغه) نام محله کوتوردیلر . جمله ارباب دیوان ویدی قبه وزیر و قاضی عسکری ، شیخ الاسلام وغیری اعیان و کبار، مصاحبین ومقربین آنده ایدیلر . پاشایی جمله اعزاز واکرام تام ایتدکلرنده حقیر نفس آلم . درت طرفه باقدم ، وزیر اعظم قره مراد پاشایی کوره مدم . آنی کوردککه سعادتلو پادشاه کلوب جمله یه سلامدن صکره تخت عالینسندده قرار وملاک احمد پاشایه خطاباً « ملک لالام ! یولک یاقین اولدی . بغداده کیتمهدن قورتولدک . سکا مهر شریفی احسان ایلدم . قبول ایده سک . والله بویله درکه ، بر فردک القاسی وبر مردک التماسیله دکل . خاصه کندی قریحه مدن سکا مهرمی ویروب وکیل مطلق

چلبی به ، شیخ الاسلام عزیز افندی به ، بهائی افندی به ، ابوالسعید افندی به
والحاصل حقوق قدیمه من بولسان افدیله کیدوب بولوشوب صحبتلریه
شرف کسب ایتدک . ملك احمد پاشا ایله سلطان مراد زمانندن بری سرای
خاصده حقوق سابقه من ووالده من طرفندن قرابت ازلیمز حسینیه هر بار آکا
واروب برقاچ کیجه مسافر اولوب شب وروز جمیع توابع ولواحقله حسن
الفت ایدردک .

ملك احمد پاشانك صدارتی

۱۰۶۰ سنه سی شعباننك برنجی كونی پادشاه عالمناه سلطان محمد خان
رابع (چمن صفه) نام قصر خورنقده جمیع علما وصلحا ووزرا واعیان
واشراف ایله (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه سنك مقتضای منیفنجه مشاوره
امورایدوب « بغداد حاکمی (نوغای اوغلی آرسلان پاشا) مرحوم اولدیغندن
ایالت بغدادی کیمه توجیه ایلیه لم « دیه مذاکره ایتدکه ایدیله . علی العموم
اعیان وکبار وصدراعظم مراد پاشا « پادشاهم ، ملك احمد پاشا لالاك هنوز
بغداددن کلش وبغدادك احوالی یخشی بیلمش وعجم ایله یخشی کچینمشدر .
اکا احسان بیوریکز « دیدکلرنده « تیز ، ملك احمد پاشا کلسون « بیوردیلر .
ملك احمد پاشا حضور پادشاهی به کلوب شرف تقبیل انامل پادشاهی ایله شاد
اولوب همان پادشاه جم جناب « ملك لالام ! سکاینه ایالت بغدادی احسان
ایلدیم . « بیوریر . ملك پاشا — پادشاهم ! قبول ایتدم اما ، یکیکچریلرک
رعایایه ظلم وتعدیلری حددن افزون اولوب یکیکچری اغاسی بغداد وزیرلری
اولوب تغلب ایتمشلردر . آنلرک اون عدد ظالمترینک رفع اولمش ایچون
خط شریف احسان ایله « دیدکدن سوکره اوچ کیسه آلتون خرچراه ،
اللی توفنک ، اللی زره ، اللی قطار دوه ، اللی قطار قاطر ، وبرجدید اوطاغ نه
طاق وکار عراق سرا پرده سلطانی ایله سردارلق خط شریفی ایله برخلعت

ایدر . بودیارلرده اوبارداقلرک آدینه « بودوج » و « سکک » دیرلر . رومه دخی هدایا اوله‌رق کیدر . طاغلرنده اونر آرشون اوزون وایکی ذراع انلی لطیف لوحه‌لری اولورکه بودیاره مخصوصدر . اسککه‌لری (آچقه‌شهر) ، ازمید) در . تخته‌لری اسککه‌لره کلوب آندن کی ایله استانبوله وغیری دیاره کیدر . جمیع رعایا و برابسی رنجبر قومدر . اهل سنت ، صاحب ورع ، صلحای امت ، غریب دوست آدملردر .

زیارتگاهلری — صاحب یقین بی‌کان ، خلوت نشین بی‌نشان (الشیخ حضرت فخرالدین سلطان) زیارتگاه خاص وعامدر . قدس سره (الشیخ واعظ افندی) ، (هام چلی) . بوشهردن قالقوب جانب غربه معمور و آبادان قرا ایچره کیدرک (تره کویلیک) منزلته کلدک [۱] آف شمس‌الدین حضر تلرینی زیارت ایدرک (طراقلی) ، آندن (کیوه) ، آندن (صابجه) [۲] ، آندن (ازمید) قلعه‌سنه کلدک . بورالرک اوصافی مفصل تحریر اولمش ایدی . حقیر بارقیلریمی ازمیدشهرنده اقریامزدن (قول اوغلی محمد چلی) به تسلیم ایدوب آتلریمز ایله قره‌دن (ککبوزه) قصبه‌سنه ، آندن (اسکدار) ، آوردن ده ۱۰۶۵ رجب‌المرجنیک اون بشنجی کونی حمدخدا سکنز مملوکز ودرت خدائمز واون یدی رأس آتلریمز و سیس‌خانه‌لرمنزه بلده طیبه‌ محمیة (قسطنطنیه) ده‌کی خانه‌بیمتمزه داخل اولدق . ایرتسی کون‌علی‌الصالح مرتضی‌پاشا افندمزک دست شریفنی پوس ایدوب قسطنطنیه‌ده‌کی شیخ اسماعیل افندی حضر تلرینک هدایا و مکتوبلرینی تسلیم ایتدم . حقیره برسمور ققالی کورک ، برقات اثواب ، یوز آلتون احسان ایدوب جمیع تعییناتمزی دخی ویردیکندن ینه خدمت شریفلرنده بولندق .

ایرتسی کون ملک احمد پاشا افندمزه قبه آلتنده ایکنجی وزیر رتبه‌سی صدقه اولتوب صدراعظم قره مراد پاشا ایله دیوان پادشاهی خدمتده اولدیلر . ایرتسی کون یکیچری اغاسی قره چاوشه ، بکتاش اغایه ، قول کتبخداسی

[۱] جلد ثانی صحیفه ۴۶۱ - ۴۶۵ .

[۲] جلد ثانی ص ۱۷۰ - ۱۷۳ .

برجامع وار . قلعهدن اشانغی شهره قیالردن چام اولوقلرله صواقار . آشانغی شهر دره وتپهلی ایکی طرفی قیالی . باغلی باغچهلی شیرین بربر اولوب (۱۷) .
 محله ، (۳۰۰۰) قدر چام تخته اورتولو اخشاب خانه ایله مزیندر . جابجا فوقانی و تحتانی کارکیر بنا اولری وارسه ده طاملری ینه شنیدره تختهدندر .
 جامعلرینک مشهور وقدیمی ییلدیرم خان جامعیدرکه اشانغی چارشوده در . جوارنده ییلدیرم خان مدرسه سی وار . بردارالحدیث اون اوچ مکتب صبیان ، اوچ خان و حمام واردر . چارشوی دکانلرینک اکثریسی ایکنه جی دکانلریدر .
 جمیع دیار رومه بوشهردن نیجه بیک یوک ایکنه کیدر . بوشهرک بیوک و کوچوک اهالیسی ایکنه جیلر اولدیغندن اسماء بلدان ایچره اسمنه « دارسوزن » دیمشدر .
 سوزنکارلرینک نقلی اوزره دکان و خانه لرنده بیک یوز عدد ایکنه دستکاهی و طولابلی وار ایش . جمله خاتونلری دخی اصحاب شغل و مصلحت سوز نکاردر لر . انک ایچون بوشهرک « قیز ایکنه سی » دنیلن خورده ، خیال نقش ایکنه سی ممدوح عالمدر . اما حقیرده اکا حیرانم ، او یله خورده ایکنه ایله تیز کارلق او یله یاپارلرکه ایکنه دلکندن بش یوز ییلاق یول اولان آسمانی سیره ایدنه کوزی ایرمز ، و محنتی کارینه دکمز غایت او جوزدر . سوزننه کوره اک ادناسنک یکره سی براچیه اک منتهاسنک اونی براچیه در . جمله شهر اهالیسی آنکه (الکاسب حبیب الله) دیه کفافلانوب طورورلر . پیرلری حضرت ادريس و داودک دنالری برکاتیه جناب عزت بو ایکنه جیلره چوق بیوک برکات و یرمش ! .. زکات صدقه لرندن قوت بصرلری زیاده اولسون ایچون ایکنه تصدق ایدرلر . ممدوحاتندن باغلرنده کی جوز آغاچلری جهانی طوتمشدر . شاه دانه کاغد کی رقیق قبوغی اولور . بادم لذتنده غایت کوزل برجوز اولوب (مودورنی جویری) دیه مشهور آفاقدر . یوجه طاغلرنده چام چوق او باغله کویلرنده ایکی قوللی چام باردالری اولور . ایکیسی برحاره تخمیل ایدرلر . هنده قدر هدایا کیدر ، « کوزه صنوبر » دیه هندده دخی مشهوردر . حتی هند دیارنده برقادین اهانه مغبر اولسه « بن سنک نه کی کوردم . یوقسه بکا رومک صنوبر کوزه سندن صومی ایچیردک ؟ » دیه عتاب

موسمندی بونلری صوده جمع ایدرک ایلره دیزرلر . بشقهجه بازرکانلری واردر . بتون ممالکه یوک یوک کوتوروب تجارت ایدرلر . غایت نافعدر . برآدم ریجه ، سوء معدیه مبتلا اولسه قبل الطعام بوکوکدن بردنک مقداری استعمار ایدرسه معدیه و بطننده اصلا ریج قوموبوب طعامه اشتهاورر وقوت بصری زیاده ایدر . کرچه ملک عثمانیده ازاغ و قیژه اکر اوتلری مشهوردر اما هیچ بریسی بوکا اویمز . بوخاندن مرتضی پاشا اقدمز حقیری هدایایله قسطنونیده شعبان افندی خلیفه سی (الشیخ اسماعیل افندی) نام عزیزه کوندردی .

چغا کواندن قسطنونوییه کیتدیگمز

اولا بقر کورده‌سی ، دوروکانی ، طاش کوپری قصبه‌لری زیارت ایدوب (مودورنو) قلعه‌سنه کلدک .

مودورنو قلعه‌سی : ینوان تاریخنک قولی اوزره بوقلعه‌نک بانیسی بروسه تکفورینک (مودورنو) نام قیزدر . قلعه‌یه ده آنک ایچون بواسم ویرلمشدر . سلچوقیلر زماننده جد عثمانیان ارطغرل نیجه کره لر بورای نهب وغارت ایتدیه‌ده فقط اوغلی عثمان غازی کسب استقلال ایدنجه ایلک دفعه اوله‌رق بوقلعه‌نی فتح ایلمشدر . یکچری اوجاغندن سنجاق پایه‌لی بربک حکمنده معاف و مسلم حکومت ویوز المی آچهلوق قضادر . شهر صو باشیسی ، کتخدایری ، یکچیری سردازی واردر . مفتی و تقی بولیده‌در . پایه بکی طرفندن تعیین ایدیلان محتسب قبانی ، باح بازاری ضبط ایدر .

اشکال قلعه مودورنو : اوج سایه برابر برکوه بلندک ذروه اعلاسنده مشمن الشکل ، یکریمی قله‌لی ، برقپولی ، بناسی قارارمش قالمش ، برج و بارولری رخنه دار اولمش برکهنه آباددر . ایچ ایل اولغله او قدرجه خانه‌سی و اطرافده خندقی یوقدر برقاج شاهی طوبی و کفایه مقدارجه خانه وار درون قلعه‌ده برقاج خانه‌ایله

برجامع معموردر. آب وهواسی لطیف، خاکی اولدججه غریب دوست اولوب
مدوحانندن بیاض پرنج بوزه سی مشهوردر .

بورادن جانب شمال شرقیه کیدرک (طوسیه) قلعه سنه، آندن (قوجحصار)
منزله، آندن (قره جهلر) منزله، آندن (چرکش خانی)، آندن (بایندر)، آندن
(کرده) قصبه لری منزلارینه صره سیله کلدک . بو محله شهر اهدن چیقوب
صول طرفده طاغیر ایچنده کانغری سنجاغنده (الاجه مسجد) منزله ،
آندن (اوز) قریه سنه ، آندن (درت دیوان) منزله کلدک بونلر ۲۰۵۷
سنه سنده دفتردار زاده محمد پاشا ابه ارضروم سیاحتنه کیدرکن تا طوسیه یه
وارنجه قرا وقصبات مفصلا تحریر اولمشدر . [۱] بورادن (چغا) قصبه سنه
کلدک .

اوصاف قصبه چغا — یوز اللی اچهلوق قصادر . کئخدا یری، یکچیری
سرداری کوکنده اولور . صوباشیسی واردر . غایت معمور و آبادان، باغلی
باغچلی معمور قراسی واردر . قصبه سنده جامعی خان و حامی مساجد و سوق
مختصری واردر . چغا شهری یایی دیرلر برکونا یایی اولور که بر و بجرده
سیاحت ایدن کسه لر قوللانورلر اصلا باشلری بر طرفه یالقیمز و باشلاری
بر برینه قاوشسه ایوانمز . اجارلی ذیلیسی یعنی خالیسی و نغینجی یعنی راتیری
یل اوتو یعنی اکر اوتو اولور. اهالیسی ترکدر .

ستایش بحیره چغا : جانب اربعه سی ۴۷ یاره معمور قرا ایه مزین بر
کولدر . جرمی دائراً مادار (اونبر میل) در . ایچنده جریره سی یوقدر .
عمقی یکرمی قولاجدر . صوی طاتلی اولدیغندن اهالیسی کنارنده صابون
سورمدن برکوملکی بیاض کل پنه مشال ایدرلر . یدی کونا بانلی اولور که
هربری بشر اوز اوقه طورنه قیازان، یلار، آله بالغنگ انواعی اولور که اصلا
بالق رایحه سی یوقدر . ثقلات، حرارت، ییوست و یرمز بوبالقلرک لحمی غایت
طری و مقویدر چونکه بوکولده حاصل اولان (اگر اوتی) کوکئی یرلر .
جناب باری بوکولده او قدر ابرکوکئی خلق ایلمش که بتون چیغا اهالیسی

یقلدی ایسده ینه خلاص اولدیلر . نیجه اغوات چاشنکیر کوپروسی طرفه کیتدیلر . پاشا افدمزله حمد خدا بالسلام ایرهغی عبور ایدوب ساحل نهرده قورلر سرایی نام قصبه کلدک . دفتردار زاده ایله عبور ایتدی کمزده مفصل تحریر اولمشدر . [۱] بورادن ینه جانب شماله کیدرک اتی ساعتده بویالی قریه سنه کلدک کنگری خاکنده معمور کویدر . ینه جانب شماله کیدرک ارسلان پاشا چفتلیکی نام قریه ده منزل آلدق . قلعه مثال براونا قدر . بوندن ینه شماله حرکت ایدرک کنگری قصبه سنه کلدک . (قلعه جک) قلعه سی صول طرفلرده کسکین صحرا رنده برقونا قلق یرده قالدی .

کنگری قلعه سی : طاغستان و ترکستان ایچره قالمش برولایتدر . ایلکین قسطمونی حاکمی کوتورم محرم نام ملک واسطه سیله بروسه روم تکفورندن فتح ایدلمش بعده ییلدیرم خانک الله کچمشدر . صوکره چلی سلطان محمد (۸۲۲) تاریخنده تکرار فتح ایتمشدر . زیرا تیمور وقعه سنده الدن چیقمش ایدی . اناطولی ایلتنده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۳۵۷۸۱) ایچهدر . یدی زعامت (۳۸۱) تیماری واردر .

الای بکه چری باشی ویوز باشیتی واردر . قانون اوزره جبهیلیری ایله بکینک لواسی التنده بیک بشیوز عسکری اولور . اوچویز پابه سیله شریف قضادر . اوچ دیوان ، درت دیوان ، قیزیل اوز ، الاجه اوز ، الاجه مسجد ، دیوانلرینه قدر اون ایکی دیوان ناحیه لری واردر . قاضیسنه سنوی اوچبیک غروش بکینه اون بیک غروش حاصل اولور . اماشرت ابلیس تالیس قومی واردر . سپاه یری اولمغله کتخدا یری یکی چری سرداری مفتی ، نقیب ، محتسبی ، شهر کتخدا سی ، شهر صوباشی سی واردر . قلعه سی مربع الشكل سنک بنا کوچک برباط ، برقبوسی . واروشی واسع فضا ده اولوب درت بیک قدر باغلی ، باغچلی معمور خانهلری حاویدر . جامعلرینک الک مشهوری (سلطان سلیمان خان جامعی) اولوب برمنازله لی قورشون ایله مستور مزین

ایتدی . سن علم وحلمت بر کاتیه چوماره ایلیک ایدوب آق شهردن بکا کتیروب یایشیدردک . ایلیکک مقابلنده خدای ییجون سنی خلاص ایتدی . اول ساعت سنک جنک ایدوب ماک وغلاملمک کیتدیکی خبری کلدی . طاغله ، بایرله ، یولاره آدم کوندروب بش ساعتدن صکره آدملره اهالی قراکلوب « سلطانم ، سزک آغاگزله چومار بلوک باشی کلوب ، آغاگزک مالنی ینه کندندن قاچان چومار آدملری ایمش ، آنله یتشوب « نصل بنسز حرامیلک ایدرسکز ! » دیه سکزیی ده پاره ، پاره ایلدی . آغاگزله کوله لرینی وسیس خانه لرینی و یروب قزل ایرماغه طوغری کوندردی » دیه خبرکتوردیلر . شمیدی بو محله کلیرکن سنکله جنک ایدن حرامیلرک سکزیی دخی لاشه لرینی یول اوزرنده پاره ، پاره کوردم . بوکیجه نیجه یرلردن قوردلر ، تیلیکلر ، چقالار کلوب لاشه لریک بر چوق یرلرینی یمشردر . اهالی قریه یه احسانلر ایدوب « اولیانک خشمه اوغرایان شولاشه لری برکوشیه دفن ایدک » دیو امر ایتدم . حمد خدا سنی بو محله سلامت وصحده کوردم . » دیه بو حکایه یی تقریر ایدنجه « سلطانم ، چومار بنده کز مبارک خاک کاپاکیزه یوز سوروب سلاملر ایتدی . « بن افدمک غریبی ایدم ، افدمدن نکسار ماده سیچون دلور اغانی آردی الله آنی دین وایماندن آیرسون ! بن دخی آندن انتقام آلوب چفتلکنی یاقدم ، مال ومانندن آیردم . اما افدمدن آیرلدیغمه آغلارم . جناب حق جانمی آنک قبوسنده آله ! » دیه آغلایوب « جرم عفو ایدوب نی قبوسنه آدیرمغه سعی ایت » دیه بکا چوق رجالر ایتدی « دیه حقیر مراتضی پاشانک دامن یوس ایتدم . مراتضی پاشا — اولیا افندی ! شمیدی بز آستانه سعاده کیدیوروز . اولیه سی مذموم ومتهم حرامینک یانمزده بولغاسی اوله ماز . اما ان شاء الله یاحلب ، یاشام یارضروم ، یا دیار بکر ، یابغداد ایالتلری نصیب اولورسه سنک خاطرک ایچون آله م » دیه عهد ایتدی . آندن قیزیل ایرمنی عبور ایتمکه مباشرت ایدوب خیلی سرانجام چکدک . اما بییک الی یدیده دفتردار زاده ایله عبور ایتدی کمز قدر عسرت چکلمدی . آنجق بش آدم غرق اولوب بعض اغواتک بار خانه لری

پاشانک دیرکلی بلی اوزرندن کیتیم یوب بوسمتده قزل ایرمق کچیدنن کچمہ یه عزیزتی خبرین چاشتلری کتیرنجہ همان اول کیجہ جملہ خیمہ لرینی بوزوب بار وبنکاھلرینی یوکلہ دہرک مرتضی پاشا اوکندن بر جانبہ قاجغہ قرار ویردیله . حقیرہ برکمر غروش ویروب سکز غلامہ دہ الیشر غروشله قتل ایدیلنلرک برر آتلیرینی باغشلا یوب حقیر ایله اوپوشوب ، نان ونمک حقی حلاللہ شہرق « مرتضی پاشا افندمک ایاغنی اوپریم . امانت اولسون بنم افندمدر » دیوب کندیس قزل ایرمق طرفندن چورومہ طوغری کیندی . بوسرکذشتی نقلدن مقصدم اولدرکہ بو حقیر شامہ الغار ایله کلیرکن چومار طاغلرہ کزیوردی . آق شہر قربندہ چومارہ راست کلدیم . شامہ ، مرتضی پاشا افندمزہ کتوردیم . بایراغ آچدیروب کویا بر ایلیک ایلیم . حکمت خدا اول ایلیک مقابله سنندہ جناب عزت آنلرک لندن ماملزله ، جانمزلہ بزی خلاص ایتدی . نتیجہ ، دنیادہ بنی آدم ایله اختلاط ایدن کیمسہ لره ایلیک ایلیم کرکدر . مصرع شاهدی : « یوقدر ایکی عالمده ایلیک کبی سرمایہ » دیگر مصرع شاهدی : « قوبہ ایلیک ایله ، سکا اوکوت بودر بندن » .

آندن حقیر یولہ روان اولوب قزل ایرماق کنارندہ مک ایلیم . ایرتسی کون مرتضی پاشا افندمز کلوب « برہ ، اولیا افندی ، شکر صاغله . برہ سبیس خانہ لرک ایله مالک ، غلامک نیجہ اولدی ؟ » دیدی . « حمد خدا سلطانمک ہمت علیہ سیلہ بر جہم ضایع اولیوب برکمر غروش وغلاملرہ سکز رأس سلاحلریلہ کیلان آتلیر ، والیشر غروش احسان ایتدیروب حقیرہ قصد ایدنلرک سکزینہ دہ قلیج اوشوروب پارہ ، پارہ ایتدیروب انتقام آلدیم ! ..

بیت

اگرچہ خیلی مشکلدرکشی دنیادہ کام آلیق بوتون دنیا دکر اما عدودن انتقام آلیق بیتنی ترنم ونیجہ جنک ایدوب باشمہ کان ماجرائی یکان یکان نقل ایلیم . حقیر بونلری پاشایہ تقریر ایدرکن کولہ دن قراری قالمایوب وافر صفا ایدرک « ایمدی ، اولیا چلی ! ار اوغلی سک . جناب باری قوشجہ جانکی خلاص

باغ ایچنده اوزوم یر ایکن اوزرمزه کلدی . آنسزین دیز کینه یاشوب باغلی اوله رق سزه کوندروب بز دخی مریم اوغلونه طوغری بویکدک مالنه کیتدک . آنلره وارنجه بزه پای ویرمیوب اوچومزهده سلاح چکدیلر . بز سلاح قالدیرمدق . یولدن طاش قویارمدق . ایشته بزم شوقه علی بی پاره له دیلر . مالی طاغه کتوروب پای ایسه لر کرک . مالی طاغده کومنه دن یتیشه لم » دیدکده چومار « بره های های ! » دیوب خوط خوطه قوردلنکی آت براقوب کیتدک . بز بر ساعت الغاردن صوکره کوردک که سکنز کشی آت براقوب بزم ایلری وارن یکتیلر مزه (ساط الله الکلب علی الخنزیر) موجنبجه مسلط اولدیلر . بریکیت چوماردن مرد اولوب کیریدن دخی بر قاچ آتلی یتیشوب سکنزینی دخی اورته یه آلدیلر . مقدم حقیره مزراق آتان ملعونی دست برقفا چومار حضورینه کتیروب « بره ، سیس خانلره یتیشک ! » دیه نیجه آتیلر بر اورمان ایجره سیس خانلره درت عدد مملوکی بولوب چومار اوکنه کتیردیلر . حمد خدا اول محلهه ایکی سیس خانه یوکی مالی درت غلامله تسلیم ایدوب حقیرک انوابی آلان یکتیلرک سکنزینی دخی اوکنه کتیروب « بره قجه لر ! آقشام چادرلرده نیچون اوجاغه سوز آتوب صیاحی لغنت ایله قاچوب بویکیت ایله دوکوشوب ایکی سیس خانه مالی آلدیکز ؟ و آردیکز چه وارن سلاحدا شلمززه قلیج قالدیروب چومز حسینی پاره لادیکز ؟ » دیدکده « او یله اولور ، بکم ! یکتیلکدر . جانمزدن بیزار اولدق . مرضی پاشا دریا مثال عسکرله کایور ، بز ی بر یرده چو یرر دیه خو فرزدن سوز آتوب قاچارکن بویکیت راست کلوب الله شیرکن آتلی یکتیت ایمش ، کندی قاچدی ، مالی آلدق . بویله اولور » دیدیلر . چومار — داییلر ، بوقجه لره نه لازمدر ؟ » دیدکده جمله سی « یولسز دوشوب عهدی بوز دیلر . یولیزه سوز آتوب اهانت ایستدیلر . بونلری عبرت ایچون پاره لرز » دیدیلر . آمان دیه سیه قالدی ، جمله سی سکنز کشی به قلیج اوشوروب سکنزینی ده پاره پاره ایلدیلر . ایکسینک آتلینی وسلاحلرینی حقیره هبه ایلدی . ایکی ساعتده چادرلرینه عودت ایلدک . برکیجه آنده مهمان اولوب صفا ایدرکن مرضی

سوزدن سوز ايتدم . بنى ، بزم بلوك باشى چومار حضورينه بويله كوتورمه ، عيسدر . نچون بويله ويريلوب باغلىدىك ديه بزي يوله چكر .. « هان اول يكيك « سن صاريچيدن سلاحلى ميسك ديدى » حقير « بلى ، بلوك احمد پاشا سرچشمه زير بلوك باشيدىك سلاحلى اولوب بغداد درنكنده بشقه چيقدم » دىجه آتله يانمه كلوب « نفس سوزندن سكا سوز آتدم صاقين ال قالديرمه » ديدى . حقير « سوزم پير سوزى اولسون » دىجه هان حقيرك اللرىمى چوزوب بربرلرمزله اوپوشدىك . حقير ، او برغلاملك اللرىمى چوزوب او محله قريپ چومار بلوك باشى چادرلى ايچنه طوغرى آت براقوب چومار بكك خيمه‌سى او كنده آتدن ايندىك . چومار بلوك باشى حقيرى كورونجه خيمه‌سندن طشره چيقوب باغرىنه باصدى . داغ درونمىدن ايكي كوزم پرنم اولوب « امان قرداش ، سلاحداش ، يولداش ، سرداش ايكي سيسخانه‌مالمى توابعلك ايشته شو بايرده آلوب كيتديلر . درت يكيك دخى بنى على الغفله باصوب قيدوبند ايله بويكده تساييم ايتديلر . بويكيك بكا استادمز سلاحى بركايله نفس ووروب آزاد ايدىرك سكا كيتردى . صاريجه امان بكا مالم ؟ » ديه فرياد ايدىنجه بزي كيتيرن يكيده بيره حبيب نيجه اولدى ديه سؤال ايتدى . اوده قصه‌نى بربر بيان ايلدى . هان آت ديوب بالاركاب سوار اوله رق اوچيوز قدر آتشى شهباز ايله حقيرى بيله كوتوردى . وتسلى خاطر ويرهرك « اولياچلي » الم چكمه مالك حلال ايسه بيانه كتمز سن هان بزه جنك ايدوب مالكى آلدقلىرى بى كوستر . بز آنلرك ايزندن توزندن بولورز ديوب الغار ايله كيدركن آنى كوردك كه قارشى طرفزدن يوقوش اشاغى اوچ يكيك كليور . آنلردن بريسي آتدن اشاغى اينوب چومارك ديزينى اوبهرك « اخشاملين چادرلرده مريم اوغلو وسنجانچلى حسين ، توقادلى على بلوكمزه سوز آتوب صباح دخى لغت او قوبوب كيتديلر . آنلره درت يكيكمز دخى قاتيلوب سكر آدم قاچديلر . بوبكده راست كلوب ايكي سيسخانه‌سنيلاه درت كوله‌سنى آلديلر .

بويكيت آنلره جنك ايدى ايدى نهايت سكر آدم ايله باشه چيقاميوب بر

یکدینک علوفه سی تحتده احسان ایدوب آلتی آیدن صکره نکسار صوباشیلغنی چومارک الندن طبانی یاصیلی مرزیفونلی دلاور اغا آلوب ضبط ایتدکه چومارک حسابخ کوردی. هر نه قدر چومار «بوصوباشیاق بنم بایراغم آتندکی یکیتلرمک علوفه سی تحتده صدقه اولمشدر» دیدی ایسه ده اصلا فریادینه باقیوب چومار بلوک باشی بی نفی عام ایله نکسار شهری ایچنده حبس ایدرک او قدر مال و منالی محاسبه آتنده آلدی .

چومار بلوک باشی آنجق برر آتلی قالان یوز اللی بهادرله قالب داغ درونندن نکسار شهرندن سیواسه کلهرک مرتضی پاشایه تظلم حال ایله «ای دولتو وزیر، نکساری بنم بایراغم آتنده کی یکیتلرک علوفه سی تحتده احسان ایلدک . شمدی بی دلاور اغا بو حاله قویدی» دینجه مرتضی پاشا «اوبله اولور . حالا صوباشیلغنی دلاور اغایه ویردم . بن محاسبه بی اندن بی قصور آیرم» دیدکه چومار بلوک باشی «باقی باشدن قوقار، خبرک صحتی لقماندن آلم» دیوب برزاکته سیواسدن چیقدی. برکیجه ده الغار ایله مرزیفونده کی دلاور اغا چیفتلکنی باصوب مالنی آلوب چیفتلک کتخداسنی آصدی . قویونلرینی کوزی اوکنده قربان ایدوب بنام کخیلان آتله سوار اوله رق چیفتلکی آتسه اوروب طاغ بکی اولدی . نکسارده النان مالک عصیانه آهنگ ایله یتیم بیگ قدرنی تحصیل ایدوب حرامیلکه باشلادی . تا که مرتضی پاشا سیواسدن معزول اولوب بومرزیفون شهرینه کنجه چومار بلوک باشی ، مرتضی پاشا دیرکلی بدن عثمانجق شهری اوزره کیدر امنیه سنده اولوب یدی یوز یکیت ایله قزیل ایرمق کچیدنده نهان اولوب دیار بگردن معزول (صاحبخانی پاشا) بی بکلر ایش . . . حکمت خدا بو حقیر علی الغفاله انلرک حشرات آتشنه یانوب بو قدر مالم کتدکن صکره درت عدد خدمتکارمله قید و بند ایدیلوب چومار بلوک باشی حضورینه کیریوردم اما تسلی خاطر م وار . بزنی قید بند ایله چوماره کتورمکه مأمور اولان نفره دیدم که : شهنازم ! قوچ باشک ایچون وطاشیدینغک سلاح حقیچون اولسون ، یول وار کانکزده یشقه چیقدینغکز زمان قولاغکزه فیسیله نان سوز ایچون اولسون . سکا

يندیردیلر . « غلاملریله برابر بسته اوله رق اشك بکه کوتورهلم ، یوق اولدیرهلم ، یوق عریان ایدوب آزاد ایدلم ، دیو نیجه کفت وکو ایتدیلر . حقیر — غازیلر ، بوقدر مال و غلاملری آلدیکیز . « الله عشقنه اولسون جانمه قیاییک » دیدم . بریسی — بره مالکی کیم آلدی ، « بز باغده اوزوم ییه دهیز » دیدیلر . حقیر — « اشته مالمی کوتوریورلر . » دیدکده بری دیدی که — بیر باقهلم بوشکاری آلانلر بزدمیدر ؟ بیزه حییب ، سن بونلری بکه کوتور ، ایسترسه بو بونلری اوروب آتلریخی آلسون . « ایسترسه آزاد ایتسون » دیدی . اوچی منهنم اولدیغمز محله آت قوشدوروب کیتدیلر . آنلرک بر آدمی بزیمشیمزی ایشمزله قیدوبند ایدوب باغلا اچنده آت اوزرم کتورمکده ایدیلر . بیک آدیم مقداری ایلری کیتمه دن آنی کوردم که برچن زار اوز ایچره اون بش عدد خورده تن کتر چادرلر قورولمش . حقیر دیدم که — شهبازم ، بو چادرلر نه درکم ؟ . اول ییکت — بزیم چورمار بکدر دیدی . هان جان باشمه کلوب یوز بیک حمد ونسا ایدوب « الهی ، سن فتاح الکریم سک ! » دیو شکر فراوان ایلدم . زیرا بو حقیر شام شریفدن مرتضی پاشا اولاقلیغه آستانه سعادته کوندردکده صدراعظم مراد پاشا ایله کورجی نبی وقاطرچی اوغلی و چومار بلوک باشی جنسک ایدوب منهنم کورجی نبی وقاطرچی زاده ، چومار بلوک باشی فرار ایتدیلر . حقیر در دولتده مصلحتلرمن صدراعظمده تمام بولوب ینه الغار ایله شامه کایرکن آق شهر قربنده براورمان ایچره چومار بلوک باشی به راست کلوب شام شریفه کوتوره رک مرتضی پاشا اقدمزه بلوک باشی یازدیردم . ولایت درزستانده (صفد) سفرنده بیله ایدک . سیواس منصبنده بیله اولوب نیکسار صو باشی ایدی . نابوقدر حقوقز واردی . صکره چومار عصیان ایتدی .

چومار بلوکباشینک سبب عصیانی — مرتضی پاشا اقدمز شام طاغلرندمه درزی جنکی ایتدکده بوچومارک ابراز ایتدیکی شجاعتی هیچ بر مرد میدان وصاحب سلاح ایتمه مشدر . آنک مقابله سنده مرتضی پاشا اقدمز سیواس والیسی اولنجه چومار بلوک باشی به نکسار ویواده لغی یوز الی

غرب طرفه براوز ایچره کیدرک بش ساعتده (دائضا) کویته کلدک .
معمور کویدر . کوموش قضاسی خاکندهدر بوراده کوسه شعبان پاشا
چفلکنده اوچ کون اوتورمق فرمان اولنوب حقیر قزبل ایرمنی مخفیجه
چکمک ایچون خدام و غلامانرمله بورادن قالقوب براوز ایچره باغلی باغچهلی
یردن کچرکن شوخاله تصادف ایتدک :

سرگذشت حقیر اولیا — وقت چاشت محلنده آت اوزره اوراد واذکاری
تلاوت ایدوب کیدرکن (سهراب) نام غلامم « انا ! اوکومزدن درت صالت
آتلی کلیدور ! » دیدکده نظر ایتدم ، درت کخیل آتلی و دیوهبتلی کیمسه لر
کلهده وسلاحلرینه مقید اولده ایدیلر . حقیر باش اشانغی کیمهده ، آنلر
یوقوش یوقاری کلهده ایدیلر . غلاملریمه « سلاحلرکزه مقید اولوک » دییه
تنبیه ایتدم . بری بریمزه قریب اولده ایکن آنی کوردک که صاغ طرفزدن
درت آتلی دخی پرسلاح فیللری اللرنده اوزریمزه کلهده !.. مقدم کوردیکمز
درت آتلینک دردی بردن دال مزراق برحلهدن هجوم ایدوب بری حقیری
مزراق آتله آلهرق حقیر تیرکشه ال اوزادنجه دیکری اوزریمه آت بیقوب
برخشت زرک ایتدی ، حمد خدا اصابت ایتدی . دیکرلری ده سیس خانه لره
صاریلنجه حقیر یننه خداملرله الله دیهرک هجوم ایتدم . سیس خانهلری
براقوب علی الاتفاق اوزریمه هجوم کوستروب برقاچ قورشون آتدیلر . اصلا
اصابت ایتدی . اما کوردمکه خداملردن بکا امداد ایدر یوق !.. همان
« فرار آعن توالی الکثرات » نام نحو یون قاعده سنه رعایتله کثرتدن فرار ایدوب
« ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة » نصی اوزره کندیمی تهلککبه آتدم . عقیمجه
برخشت دخی آتدی که اوچ قاریش زیر زمینه کچدی . آتده کی اسب صبا
سرعتله اقدام تام ایله اوکجه ایدوب فرار ایدرکن صاغ طرفزدن برباغ ایچره
درت آتلی دخی ظاهر اولوب اللرنده کی پیشه تاملرله اوزومی براقوب دال
قلیج اوزریمزه کلیدیلر . الیزی قالدیرمغه اقتدار منز قالمهرق آتدن باش اشانغی
ایتدک . غلاممزک دردی فرار ایدوب دردیله بو حقیری دست برقفا قیدوبند
ایدوب بریسی آتده کی قصر اغه سوار اولوب حقیری دیکر برقصر اغه

بحر دین ، دریای دریقین الشیخ الکبیر (حضرت محی الدین الاسکلبی)
 قدس سره . اشاغی شهر خارچنده مدفون اولوب زیارتگاه خاص وعامدر .
 مسقط رأسلری ده بوشهردر . خزینته علم وحکمت ، یکنائه حلم وعصمت ،
 محرم اسرار ، مقدم ابرار (الشیخ مصالح الدین عطار) بو عزیز آق شمس الدین
 حضرتلرینک خلیفه لرندندر ، کسکین نواحدسنده مدفوندر . (الشیخ حمزه
 شامی) قره حصار صاحبده مدفون (الشیخ عبد الرحمن مصری) ،
 (الشیخ ابراهیم تنوری) ایشته بودرت خلیفه آق شمس الدینک اذن شریفلری
 اوزره خلوته کیروب ایلیکین ابراهیم تنوری صاحب سجاده اولمشدر ، بعده
 بومصالح الدین اسکلبی بیشوای طریق اولدی ، صوکره حمزه شامی ، اندن
 عبدالرحیم مصری نائل ارشاد اولدیلر . بوشیخ مصالح الدین اسکلبی قرق
 بیک مریده مالک ، قطیته قدم باصمش کملیندندر . حالا بوااسکلب شهرری
 ایچره مدفون اولوب زیارتگاه خاص وعامدر . (الشیخ فخر الدین اسکلبی)
 « شیخ یاس » دیرلر . مؤلفیندن « علی قوشچی » مرحومک دامادی وابوالسعود
 افندی مرحومک جدیدر ۹۰۳ سنه سنده مرحوم اولوب بوراده دفن ایدلمشدر .
 قدس الله سره العزیز . بعده بوشهردن قلقوب لقمه جیلوق ایدرک (مرزیفون)
 شهرینه کلدک . پاشا افندمنر طبانی یصی سلحداری (دلاوراغا) نک خانه سنده
 مهمان اولوب اوچ کون مکث ایتهمز فرمان اولندی . بوشهرک اوصافی
 بیک اللی بدی تاریخنده دفتردار زاده ایله ارضرومدن کلیدشه مفصل تحریر
 اولمشدر . [۱] بورادن ینه جانب غربه کیدرک مرتضی پاشاچقتلکنده قرار
 قیلدق . سیواسده ایکن رعایا وبرایا اغاسیله ایکی یوز کیسه خرج ایدیلرک
 الده ایدلمش قلعه مشال بیوک برچقتلکدر . آندن ینه جانب غربه کیدوب
 قلعه سی خراب (کومش) شهرینه کلدک . ماتقدم دفترزاده محمد پاشا ایله عبور
 ایتدی کمزده معمورایدی [۲] حالا او قدر عماردکل . اما قلعه سی تعمیر اولنسه
 عوان ظلمندن امین اولوب کومشخانه سی دخی امین مطلق اولوردی . بورادن

[۱] جلد ثانی - صحیفه ۳۹۶

[۲] جلد ثانی - صحیفه ۴۰۴

آثار زیباسیله بیک الی یدی تاریخده کی ارضروم سیاحتمزدن عودتده دفتردار زاده محمد پاشا افندمزله سرسری کز رکن بوراسنک احوالی ده مفصل تحریر قلمشدر [۱]. بورادن جانب شماله کیدرک (اسکلیب قلعهسی) نه کلدک .

اسکلیب قلعهسی — ساجوقیلردن سلطان علاءالدینک فتحیدر . بعده ۸۱۷ سنهسنده اشرای اترک التدن چلبی سلطان محمد خان حضرتلری ضبط ایتمشدر . چونکه بوحوالی اشقیاسی تیمور وقعه معلومهسنده هپ عصیانایدوب فرقه تیموره التحاق وصرکه نیجه ممالک وقلاعی ضبط ایلمشارسهده صوکره چلبی سلطان محمد خان هپسنی ضبط ایتمشدر . بعده سلیمان خان تحریری اوزره سینواس ایالتنده وچوروم خاکنده آستانه سعادتده کی شیخ الاسلامره خاص هایون تعیین اولندیغدن مقطوم القلم ومفروز القدم خاصدر . ابواب محصولاتی جمله شیخ الاسلامره واصل اولور . یوز الی آچهلوق شریف قضادر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر صوباشیمی ، شهر کتخداسی واردر . اشکال قلعه اسکلیب — اوجه پیوسته اولمش برکوه بلندک نازروءاعلاسنده برج و دندانلری سنک تراشیده ایله بناایدلمش مسدس الشکل برقلعه عالیدر . واروشی بردرلی ، باغلی بانچهللی یرده واقع اولمش اولوب معمورخانه لرله مزین اماخانه لری اول قدر واسع دکلدر . علماسی غایت کثرت اوزره اولمغله هر جامعنده مدرسه ومدرسینی وطلبه دن مصنفینی واردر . بوراسی ذوق وهوا کانی اولیوب علم وحلم کانیدر ، رشید ، نجیب صیبانی ، اوچ یوز قدر حافظ قرآنی وقرق عدد مکتب صیبان ابجدخوانی واردر . چارشوسی بدستانی یوقدر . چارشیلری ده سائر شهر چارشیلری کبی مزین ومنتظم دکلدر . تورک شهری ایسهده خاکی عمومیتله خلقدن منزویدر . حتی مراتضی پاشا افندمزنی قوندورمامق مراد ایتدیلسده پاشا رعایاسنه رغماً اوچ کون مکث ایدرک مفت ومجاناً ییوب ایچوب ، قوندی ، کوچدی .

زیارتکاهلری — مظهر انوار الطریقه ، کاشف اسرار الحقیقه ، غواص

جامعلری — یتیش عدد معبد مقدسی واردر : (یوقاری قلعه جامعی) ،
 (اولو جامع) مناره لیدر ، (طبه‌خانه جامعی) ، (دوت‌لی پیکار جامعی) ،
 (قیوجی عمر آغا جامعی) ، (بویاجی حسن آغا جامعی) قریب العهدبنا اولنیش
 روشن معمور بر جامعدر ، (کوچک مناره جامعی) ، (آرنبود جامعی) ،
 (آلاجه مسجد جامعی) ، (زنجیرلی قپو جامعی) ، (یکی محله جامعی) .
 معلومز اولان بونلردر . بونلردن بشقه ۲۴ قدرده محله مسجدرلی واردر .
 یدی جامعه دارالتدریس طلبه و درس عاملری واردر . خصوصی دارالحدیثی
 یوقدر . (۱۲) عدد آروجه مکتب صبیان ابجد خوانی وار .
 حماملری — (بازاریری حمامی) چفته‌در ، (تکیه حمامی) چفته‌در ،
 (پاشا حمامی) غایت مفرح و دلکشما بر حمامدر . بونلردن ماعدا یکریمی قدر
 سرای حماملری واردر .

خانلری و چارشیمیسی — اوچ عدددر : (بهرام آغا خانی) ، (بویاجی
 حسن آغا خانی) غایت معمور خانلردر . چارشیمسندده سکز یوز قدر دکانلری
 واردر ؛ اما حاب و شام سوق سلطانیلری کبی مزین بر چارشی دکل . درت
 قپولی ، معمور بر بدستانی وار . آب و هواسی لطیف اولدیغندن بوشهر غایت
 مشهوردر . خلقی هپ ترکدر ، رعایاسی دخی واردر ، باغ و باغچه‌سی تا تکیه
 کوبینه قدر واریرر . آرمودی ، سرکی اوزومی مشهوردر .

بوزیله شهرینی کوزلجه تماشما ایتدکدن صکره جانب شماله کیدرک (قزان
 قیا) ده منزل آلدق . سیواس ایالتنده زیله حکمنده معمور کویدر . بورادن
 ینه شماله کیدرک (صونفور اوغلی) قریه‌سنه کلدک . بوز اوق سنجانغی
 حدودنده درکمنی نظرگاه اولیا معمور بر کویدر . بریار باشنده واقع اولمشدر .
 بورادنینه جانب شماله کیدرک (الوان چایی) قریه‌سنه کلدک . حسین اووواسی
 بومحله قریبدرکه بوز اوق سنجانغی قضا‌سندده در غایت معمور کویدر . زیرا
 سیواس ایالتنده مشهور آفاق (الوان چایی زیارتی) بوراده‌در .

جانب شماله کیدرک (۴) ساعتده (چوروم) قاعه‌سنه کلدک . سیواس
 ایالتی داخلدنه سنجانق بکی تخی و یوز اللی آخچه‌اق قضا‌در . قلعه‌سی و جمله

ایتمش ایسهده خراب ایتماشدر . اک صوکره چایی سلطان محمدخان ترکمانلردن ضبط ایتماشدر . سلیمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتنده والده ساطانلر خاصیدر . الی هذا الان دارالسعاده اغالری ووالده سلطان کتخدالری طرفندن یراغای ذیشان اوچیوز آتلو ایله کلوب حکم و حکومت ایدر . اسکیدن متصرفی سیواس سنجاغی بکی ایدی . حالا اوچیوزاچقه پایه سیله یوزاللی اچقهلق شریف قضادر قراسندن قاضیسنه سنوی بروجهدالت (۵۰۰۰) غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی و نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرافی ، سپاه کتخدایری ، یکیکچری سرداری ، شهر صوباشیسی ، شهر ناچی ، شهر محتسی ، شهر کتخداسی ، باجداری وار .

زیله قلعهسی — زیله صحراسنک شالنده اوج آسمانه برابر بریالچین قیا قیا اوزره تخمس الشکل ، سنک بنا بر قلعه متین ورعنادر . یکرمی الی قلعهسی وار ، قبلهیه ناظر بر دمیرقپوسی واردر . درون قلعهده اوچیوز خانه ، برجامع ، جبهخانه ، غلال انباری ، صوصارنجلری اولوب حمام ، چارشی فلان یوقدر . آنجق دزدار و نفراتی بوراده ساکن اولوب هرکیجه ایکی نوبت مهترخانهسی چالینیر معمور و محفوظ قلعهدر . جلالی و جمالی دسته کیروب آنلر متحصن اولسون ایچون نفراتی نکهبانلق ایدرلر . زیرا شهر اعیانک وغیری قرا اشراف و کبارینک ذی قیمت اشیا وارزاقی بوقعهده محفوظدر . موزون ، شاهانه طوپلری اولوب مرتضی پاشا افندمز ایچون یکرمی بر پاره خوش آمد طوپلری آتدیلر .

آشاغی واروش — زیله قلعهسنک دینده قلعه قیاسندن آشاغی غربه و قبلهیه ناظر باغلی و بانچهلی اوج بیک عدد تراب ایله مستور خانهلر اولوب یکرمی بر عدد محلهسی واردر . باشایجه لرینک اسملری شونلردر : (اولو جامع ، کوچوک مناره ، دوتلی پیکار ، موججی عمر ، یکی محله ، دباغخانه ، بازار ، تکیه . پاشا ، کتخدا) محلهلریدر . سرایلرندن فرخ چاوش سرایی ، مرتضی پاشا سرایی ، فضل پاشا سرایی ، چاوش زاده محمد پاشا سرایی ، وویوودایی ، قاضی سرایی اک معمورلریدر .

غایت قریبدر . بورادن برقوناقده (طورحال) قلعہسنہ واریلیر . (دیماورتہ
 قصبہسی) اماسیہ سنجانخی خاکندہ ، اماسیہیہ قریب خاص وززادر . یوزاللی
 آنچهلق قضا اولوب کتخدایری ، سرداری ، جامع ، خان ، حامی ، چارشو
 وبازاری واردر . (کورجی کوی) دخی بومخه قریبدر . قصبہ مثال بیگ خانہلی
 معمور کوی اولوب هفتهده برکره عظیم بازاری اولور . الله اعلم مرور ایام ایله
 بوکوی شهر عظیم اوله جقدر . درت چورہسی معمور و آبادان قرا ایله راسته در .
 طورحال اوواسی : قاز اووایه متصلدر ویولمز اوزرنده اولان آریق اووایله
 دخی مشاعدر .

ینه صده رجوع ایدلم : بو آریق اووادن ینه جانب شماله کیدرک
 چاهلی بیل دامننی آشوب ذیله صحراسنده (شیخ نصرت) تکیهسی منزله کلدک .
 بوشیخ نصرت حاجی بکتاش ولی خراساندن کلش جدمز خواجه احمدیسی
 خلیفه لرندن وخراسان ایلر نندندر . تکیه ذیله وادیسندہ معمور و آبادان عمارت
 مسجد و مسافر خانہلی نظرکاه معظمدر . پا و مسر برهنه تمش عدد فقراسی
 واردر . بودیار اهالیسی شیخ نصرتہ غایت معتقددرلر . حتی تکیه سنک اوکنده
 برعظیم کهنه دوت اغاجی واردر . برطرفی چورومشدر . چورویان یزدن
 برقایماق قوپاروب حمای محرق وحمای ربه یه بخور ایتسہلر شفا بولور غایت
 مجربدر . بو اغاجک چوروکنی بتون خلق جهان درتیوز ییلدنبری آیرلر .
 بویله ایکن ینه ذره قدر اکیسلمز وقوپاریلان محل معلوم اولماز . حقیر دخی
 اوپله کوردم و برپارہ سنی آلوب تبرکاً حفظ ایدم . بو اغاجک دیکر طرفی اوپله
 لذیذ دوت ویررکه اکل ایدن کویا مسک رایحهسی شم ایدر . ذیله شهرینک
 اعیان و اشراقه بودودن درویشلر هدایا کوتوروب احسان آیرلر بو تکیه دن
 ینه شماله کیدرک برساعتده ذیله قلعہسنہ کلدک .

اوصاف قلعہ زیله : لسان ترکیده خالی وکلیمه (زیلی) دیرلر . بو شهرده
 خالی وکایم چوق ایشلندیکندن زیله دیمشدردر .

بانیسی قیاصردن (اوانج) در . صوکره نیجه ملوک حکمنه کیروب آخر
 ساچوقیلردن قایج ارسلان بن مسعودک انه کچمش و صوکره تیمور استیلا

یوزالی آچہلق قضادر . نواحیسندن قاضیسنه سنوی اوج بیك، بئینه
(۱۱۰۰) غروش حاصل اولور . ارباب تیمارو بك عسکرلیه (۱۱۰۰)
عدد مسلح عسکری اولوب سفره کیدرلر .

بوز اوق قیر شهرینك لادیک کسکینك صوباشیلغیله مشاعدر . کنفرینك
ترکان کسکینله مشاعدرکه قلمه جک صوباشیلغیدر . کسکین ایچی بشقهجه
قضا تحریر اولمشدر . چوروم سنجاغندن بوز اوق سنجاغنه وکسکینه قریب
مشاعلدر . کسکیندن قیزل ایتمق اوزره چاشنکیر کویروسنه کیدر . نهر
قبلیه بری طرفی اولان قره کچیلی قیر شهیری سنجاغی خاکیدر وقونیه
حدودی سیواس خاکیه مشاعدرکه نهرک اوتطرفی انکوری خاکنده چوقدرجه
قضاسیدر . بو محله قریب عماد ایچی چورومله بوز اوق سنجاغی آردسنده
دمیرلی قره حصار قضاسیدر . بوز اوق سنجاغی طموز قاضیاق معمور لوادر .
صورتقون قضاسی تمش پاره معمور کویلدن عبارتدر . اق طاغ قضاسی
یوز عدد ابادان قرادن مرکبد . حسین اووا قضاسی ، قطب آفاق جهان
(الشیخ چین عثمان حضرتلی) بو محله بر معمور قریه ده مدفوندر . بو ذات
ترک ترکان خواجه احمد یسوی جدمزک یدنجی خلیفه سیدر . چین دیارنده بر
تخته قیججه ازردهفت سرتمل ایتدیکندن (امیرچین ، عثمان) دیه نام آلمشدر .
قدس سره العزیز . بوداق اوزو قضاسی ، قزل قوجهلی قضاسی ، کدک چبوق
قضاسی ، پشک اوزو قضاسی ، صونغور ایچی ناحیه سی ، بوز حیه حسین اووا
قضاسندن اولو ناحیه در . صونغور اوغلونک خاندانی دیننده در تیوزیلدنبری .
طاشلری آشنامش برصو دکیمان واردر . نظرگاه کبار اولیا بر آسیاب مادر .
بورالده (قاز اوواسی) توقاده بر قوناقدر . غایت الغایه غنیمتلی بر دیاردر .
اصل قاز اووا قصبه سی توقات شهری خاکنده یوزالی آچہلق قضادر .
کتخدایری ، سرداری ، جامعی ، خان وحامی ، سوق مختصری واردر .
بوقاز اووادن طساووقچی کویرسی کچیه رک طوزانلی نهرینه و آندن طوقات
شهرینه واریلیر . (اسکی اینه بازاری) قاز اووا خاکنده توقاده قریب یوزالی
آچہلق قضادر . سپاه کتخدایری ، سرداری بر معمور خانی وار . قاز اووا یه

متفرقه به بر کیسه و جمله قردلو قیلره یکر می کیسه ، ایکوز غلمان خاصه اون کیسه خر جراه احسان ایدوب جمله سیواس اعیانیه و داعله شه‌رق سیواسدن قالقوب (سیواس یکی شهری) نه کلدک .

سیواس یکی شهری — بردوز وادیده سیواس ناحیه‌سی داخلنده باغ ، باغچه‌سز تراب ایله مستور بیک خانلی مسلمان اهالی نوبنا بر شهر رعنادر . سلطان مراد رابع بغدادده متوجه اولدینی زمان وزیر ثانی قره مصطفی پاشا بوشهری بنا ایلمشدر . بر جامی ، بر حامی ، ایکی مسجدی ، بر مکتب صیانی ، کارکیروبنای معظم بر خانی وار . عمارت لری کیره مید ایله مستوردر . خانی یوز طویله آت آلور بر کاروان سرايدر . خلك اوکنده کی شهر اهاک یمین ویسارنده قرق الی عدد دکانلر واردر . بوراسی سیواسدن توقات و ذلیه کیدرکن الزم لوازمندن بر منزل اولدیغندن کوندن کونه معمور اولمدهدر . چارشونک و خاننک ایکی باشنده قلعه قپولری کبی بیوک قپولری واردر . طشره‌سی معمور خانه لدر . اسکیدن مخوف ودر بند بر یر ایش آنک ایچون حالا بوراده ساکن اولان رعایا تکالیف عرفه‌دن معافدر . خانک سیواس قپوسی داخلنده (هندی بابا) زیارتی واردر . بورادن ینه جانب شاله کیدرک سکر ساعتده جاملی بیل نام محلی کچوب (آریق اووه) قصبه‌سینه کلدک . سیواس سنجانلی خاککنده محصولی چوق ، معمور و آبادان قرا آره‌سنده واروش عظیمه مانند مزین بلده مثال کویلدر . یوز الی آقچهلوق قضادر . یدی عدد ناحیه‌سی وار . قراسنده خان و حامی و جابجا بازاری واردر . یکچیری سرداری و کتخداری وار . کرچه بر شهر معظمی یوقدر . اما سپاهی و غیری عسکری طائفه‌سی یوقدر . بو محله قریب سیواس ایالتی سنجاقلری تعداد ایدلم : چوروم سنجانلی ارضروم سیاحتندن عودتده تخریر اولمشدر . (بوز اوق سنجانلی) : معمور شهری یوقدر . میرلواسی جمیع نواحیسی دوران ایدر . بکینک طرف پادشاهیدن خاصی (۳۰۰۲۷۵) آقچهدر . ۱۹ زعامتی ۷۳۱ تیماری ، الی بکیسی ، چری باشیسی ، سپاه کتخداری ، یکچیری سرداری واردر .

کتیرلمسی تدبیرینه مباشرت ایتدی . بو ائناده ملك احمد پاشا افندمن بغداد ایالتندن معزولاً سیواسه داخل اولوب کوروشدیکمزمده اسکی بغداده کیتدیکمزی یادایدک « حیفاکه بغدادیکیچری ظلمندن خراب آباد اولمدهدر » دیه تأسف ایدوب اوچکون سیواس ایچره تقاعد ایلدی . مرتضی پاشا ملك پاشایه اعزاز و اکرام ایدوب هرکون یوز قیون بشیوز سومار آرپه ، اونریک اکمک و سائر سبزوات و تعینات و یروب اوچ کره ضیافت ایدردک هربرنده اکنه برسسلطان ابراهیم کورکی کیدردی . بش قطار دوه ، بش قطار قاطر رخت و بساطلریله هدایا ایدوب ، براخورینه برس مور کورک کیدردی . ملك احمد پاشا دخی مرتضی پاشایی خانهسنه دعوت ایدوب بر ضیافت عالی ایتشدرکه دللرله تعبیر و قلملرله تخریر اولتماز . یو آراق آستانه سعادت طرفندن مرتضی پاشانک اولانغی تانار علیش کلوب عزل خبرینی کتیردی . مرتضی پاشا ممنون اولدی . ایرتسی کون ملك احمد پاشا وداعله شوب کیتدکده حقیر دخی بش ساعت بیله کیتدم آنلریکی شهره کیتدیلهر حقیرینه سیواسه کدم . تدارکات راهیه ایله مقید ایکن آستانه سعادت طرفندن طرابلس شامدن حمالی آرنبود محمد پاشایه سواس توجیه اولنهرق مسلم کلدی . دیوان پادشاهیده مرتضی پاشا امر شاهی نی قرائت ایتدیروب « بومنصب دنیا بردستمال کبی الدن اله کزر . پاشا قرنداشمزه الله مبارک ایلیه » دیه مسلمه برس مور لباجه کیدردی . جمله اعیان ولایت مسلمی آلوب کیتدیلهر . پاشا اون کون قدر سرایده مکث ایدوب جمیع لوازه نی کوردرک قوناخجیله طوغلری اسکی شهره کوندردی . سیواس ایالتنه سکز آی متصرف اولمشز .

۱۰۶۰ سنه سی جمادی الاولی غره سننده سیواسدن آستانه به

کلدیکمز

اولا مرتضی پاشا افندمن واجب الرعايا انزلره قرق برز کیسه ودرت

كونا كوني ، هارون بالني ، سقالباني ، سرق بالني ، آلق بالني ، جنكس بالني ، بوللي بالق وسائره اولور . بومناسبتله اناطوليدە بولنان مشهور يايلاڭرى بيان ايدهلم :

الك مشهورى بويىك كول يايلاسىدر ، اطنه قربنده رمضان اوغلى يايلاڭى قره مانده دلندى يايلاڭى ، علائيه اكسه سنده قوج داود يايلاڭى ، آداليا قربنده اصطنازيا يايلاڭى ، سلفكده موت يايلاڭى ، قيصر يهده ارجياس يايلاڭى ، اكا قريب ومرعش قربنده كوكش يايلاڭى ، ملاطيهده اصپوزو يايلاڭى ، ديار بكرده قره طاغ يايلاڭى ، سنجان يايلاڭى ، جزير يايلاڭى ، وارديلان يايلاڭى ، وان قربنده ورك يايلاڭى ، پنيانش يايلاڭى ، ينه وان كولى كنارنده سجان يايلاڭى ، روان دينده آغرى يايلاڭى ، ارضروم قربنده بايبورته قريب موش اوغلان يايلاڭى ، سيواس قربنده قنغال يايلاڭى ، سيواس قربنده كوكب يايلاڭى ، بروسده كيش طانغى يايلاڭى ، مغنيسا داخلنده خنكار يايلاڭى ، تيره حائلنده بال پيكارى يايلاڭى ، بركى حائلنده بوز طاغ يايلاڭى ، پياص دينده شولقاي يايلاڭى ، اكا قريب بقراض يايلاڭى ، حلب حواليسنده جسمو يايلاڭى وسائره در . بونكلرك ايچندن اك كزنده ودلاراسى بويىك كول يايلاڭىدر . بورادن خدام ورفيقلر مزله ينه جوانب شماله (بويوك چاير) منزلته كلدك . بوراسى چاير چمن اولوب عمارتدن نشان يوقدر . ارضروم ايالتى سنجانلردن تكمان سنجانغى حدوديدر . بورادن ده على الصباح قالقوب صاغ طرفده كى ارضروم يولنه كيشموب تكمان و كيني يوللرينه كيتدك . بورادن صحت وسلامتله شهر سيواسه داخل وقره مرتضى پاشا اياله ينه مشرف اولوب جان محبتلى ايتدك . نيجه كونه سىروتماشالر ايدرك بيكلرجه احوال پرملاله واقف اولدق . مرتضى پاشا برنجت وسعادت صاحبي وزير عاليشان اولديغندن آستانه طرفدن صدراعظم قره مراد پاشا كلوب مهر صاحبي اولور ديه خوفه دوشهرك پاشاي كاه ازاغه ، كاه قازاغه ، كاه سلفكده وقارصه آيمق مراد ايلدكده همان مرتضى پاشا آستانه طرفدن قوجه والدە سلطانە ، قيزلر اغاسنه يكره ميسر بيك آلتون كوندروب كندينك درسعادتە

جماعه اقتداری آرنار ، (قیللی کولی) — بر معصوم نابالغ بورایه اوج کره
 کیروب غسل ایتسه قیللی اولور . (مسکین کولی) — بوندن نوش ایدن آدم
 جذامدن خلاص اولور . (منارمق کولی) — صرعه طونانلر نوش ایتسه
 استفراغ ایده ایده یا خلاص اولور ویا مرحوم اولور . مجر بدر . (محنت
 کولی) بوندن نوش ایدن البته قورقاق اولور . (جبار کولی) — نوش ایدن
 انسان و حیوان بی رحم اولور . (باللی کول) — شکردن لذت اولوب صباح
 وقتی کنسارنده دیار بکرک کزنکدویسی کی قدرت حلاسی بولنور . (قانلی
 کول) — البته بونده هر سنه بر آدم غرق اولور . (ایچمه کولی) — اوج
 کره نوش ایدن اون بش کره مسهل شربت ایچمش قدر عمل ایدر ، (صالباش
 کولی) — بر قاچ کره نوش ایدنهک باشی صاللائیر . (عین الحیات کولی) —
 یدی کره نوش ایدن جمیع امراض مختلفه دن خلاص اولوب تندرست اولور .
 (بیکه کولی) — بونده بولسان بالنی بین ارباب جماعدن اولور . (خاتون
 کولی) — نوش ایدن خاتون حامله قلوب جماعی دخی لذت اولور . (سندبان
 کولی) — هر بار نوش ایدن بد اخلاق ، غضوب ، لجوج اولور . (قسیم
 کولی) — کوچک بر کولدر ایچنده جواهر آلتون و کموش رایکاندر . اما
 آم آلق قصدیه بوجیره یه کیرسه غرق اونور . چوبانیاندن طمعکار بر ملک
 بوکولی کسوب آخر محله آقیمق ایسته مش ایسه ده بیره دن حسابسز کویک
 بالقلری وسائر حشرات ظهور ایدوب عمال و بنالری هلاک اتمشدر . (کرکس
 کولی) هر سنه بر چوق آق باباقوشی کلوب بوکولده چیمه رک کیدر . بوکولدن
 بر آدم نوش ایتسه صقالی آق اولور . (زرنیق کولی) — بوکوله اکثریا
 یزیدی ، حالتی کوردلری کیروب قیللی وجودلرینک جمله مولری دوکوله رک
 طشره یه قیلسز چیقارلر . (شور کولی) هر هانکی طعام طبخ اولنور کن
 بو صودن کفایه مقدار آتسه اعلا لذت طعام اولور . بوندن غیری کوللر
 هب آب حیاتدن نشان ویرر طاتلی صولر اولوب اثواب غسل ایدر کن صابون
 استعمالنه لزوم قالماز . حکمت خدا دهاییکلرجه صغیر و کبیر بیره لواردر .
 بوکولرده اولان ماهی هیچ بر کولده یوقدر . (قارغی) ، (اله) بالقلرینک

بیك كول یابلا سنك اها لیبسی — زازا ، لولو ایزو ، یزیدی ، خا طی ، پنکوانی ، شقاعی ، کیکی ، بیانی مورکی کبی کرد عشائری اولوب نیجه کره یوزبیک حیوانلریله طاغه چیقوب حیات تازه بوله رق ارضروم وزیرینه یابلا حتی وررلر . یابلانك محصولاتی ، اقلیم خامسده کی یکر می طقوز طاغدن اک محصولداری بو بیك كول طاغیدر . نیجه کونا نباتات وکیاهی اولدینی کبی کیمیا اوتی دخی واردر . نیجه کره بیکلرجه قیونلرک دیشلری آلتون وکوموش کبی مطلا کورلمشدر . صاری توتیا ، قرمز ی توتیا ، مورتوتیالر وارکه رایحه طیه سندن آدمک دماغی معطر اولور . جمیع کالار بوتوتیالری جمع ایدوب وجع عینه مبتلا اولانلرک کوزلرینه سورمه ایدرلر . بامرالله قوه بصر ومد نظر حاصل اولور . یتش ، سکسان خانه لی مشک رومی وپرچلی ، بیاض ، کبود سنبللری ، قرق ، الی درلو یکر میشر خانه لی مشبک بوز دنبلی اولور . صنیق ابیض واصفر واحمر ایله کونا کون ، بنفشه ریجانی ، ارغوانی ، دیبسی ، کللری ایچنده دخی کونا کون نیلوفرلری ، میوه دن هر دانه سی عربکیر طوقی قدر لذیذ چیلکی اولور . کونا کون کفکری ، لوشه سی ، راوندی . بیروح صنمی ، سنبل رومیسی ، عصفوری ، ترکی ، حاصلی طبابنه و حکمایه یاریان نبات وازهار ی اولور که حسابی جناب باری بیلور .

بیككولك منافی — بیك كول دیرلر اما ، نیجه بیك كول واردر . اولاً (خضر کولی) ، (الیاس کولی) ، (رول نیرل کولی) ، (موادن کولی) ، (بلم کولی) — بلع ابن باعور بو کولک شمالنده ارضرومه حائل اکرلر . طاغنده یاتار — (قوش کولی) — برصیاد بر قوش شکار ایدوب قوشی بوغازله یه رق بوکولده بیقارکن قوش حیات بولوب کوله طالهرق غائب اولدقن صوکره بامر خدا اطرافدن بیك كول ظاهر اولهرق قنغیسی حیات کولیدر بیلنه مز . آنک ایچون قوش کولی دیرلر . (حرمه کولی) — عورتلر کیروب سمین وجسیم اولورلر . واثنای وضع حملده عسرت چکمیوب سهولتله وضع حمله ایدرلر . (ارکولی) — بوراده غسل ایدن آدم هرجه تله تقویت بولوب

ساعتده واردیغمز ارض خالی بر چنزار بوغازده آتلمزی نباتات و گیاهه
صالوب بر کیجه جان محبتی ایتدک . آندن جانب شماله اون ساعته عروج
ایدوب (بیک کول یابلاسی) طاغنه کلدک .

جغرافیا کتابلرینک بیاننه کوره بووجه ارض دائراً مدار سکسان یدی
بیک میل بر جزیره در . نیجه بیک حکمای قدما ایدیم ارضه تک و پو ایدوب
و بوکون فسادی برأ و بحرأ دره و تپه و انهار و جبال و قلاعیه و هیئت اشکالیله
طرح و ترسیم ایدرک خط استوادن ناقرانلق دنیایه و (فتحننا) لفظی تاریخنده
جانب غربده بولنان یکی دنیا ایله بحر اوقیانوس ایچنده کی جزأری و آدملرینی
رنک روی و حرکات و سکنا تلی اموال و معادن لری ایله تحریر و بیان
ایتمشلد . و اولجه ده سویلدی کمز اوزره یریوزنده یوز قرق سکز [۱] کوه بالا
واردر که بونلردن بریسی و کوه البرزک شعبه سی اولان بیک کول یاباغنک جبل
اعلاسه دخی ایکی یچق و اوچکونده عروج اولنور . کوه البرزک ذروه اعلاسی
ابرلره مستور و مظلم اولوب شدت شتاسندن بنی آدم چیقمازلر یولی اولان
یرلرینه قیتاق ، حیداق ، قوق ، چرکس عشرتلی چیقوب بعض معادن
کسرلر . اما بو بیک کول یابلاسی طاغنک زمینی عالی ذروه اعلاسی کشاده
اولوب یتمش عدد چنزار صحرای عظیملری واردر . غرب طرفنده کی براوجی
کیفی طاغلر بدر . شرق طرفی عجم دیاری خاکنده روان قلعه سی دینده جریان
ایدن زنیکی نهرینک قارشی طرفنده و غرب طرفنده عثمانلی حدودنده آغری
طاغنه وارر . بوقدر طویل برطاغ اولوب طولی اون التی قونا قدر . شمالی
ارضروم صحراسیدر . و سطندن فرات نهری آقار . قبله سی موش صحراسیدر .
مرادنهری دخی بو طاغلردن نبعان ایدر . مراد و فراتک ارده سنده اولان بو بیک
کول یابلاسنک عرضی ایکی منزلدر . اوچ درت منزل یرلری ده وار شمالی
ارضروم ، غربی سیواس ، قبله سی دیاربکر ، شرقی وان ایالتلری و دیار عجمدر .
غایت معمور اولان بولایتلرک و سطنده کی بویلا یدی آی بنی آدم ایله معمور
اولور . شدت شتا کنبجه هر کس سوا حله اینرلر .

(۵) ده استفان کلیسای ، (۵) بحارستانده تیس نهرینه بر منزل قریب قشه کلیسای (۶) قدس شریف قربنده حضرت عیسانک طوغدینی بیت اللحم قصبه‌سنده کی دیر عظیم ، (۷) قدس شریفده بتون خرسیانلرک عبادتگاهلری اولان قامه دیر عظیمیدر . اما بوچاکلی کلیسا دخی عبرتمه بر بنای عجیبدر .

بیان سبب جمعیت چاکلی کلیسا — آیانه‌درکه ، نیجه بیک آدم روم و عرب و عجمدن جمع اولوب هرکس نذرلرینی کتیروب درون دیره کیروب ادای نذر ایدرلر ، ونه‌خیر مرادلری وارسه دعا ایدوب طشره چیقارلر ؛ حکمت خدا کوندن کونه جمیع مرادلری حاصل اولور ؟ دیه بر آلائی اجناس وحشرات جمع اولوب بو باطل زعمه دوشمشر . غریبی بوکه بعض مؤمن موحد فقط جاهل آدملر دخی نذرلر و یروب علم ایسته‌یوب قربان کسر ، حکمت بخدا اکا علوم عجیبه و غریبه منکشف اولور . ونیجه مسلم و غیر مسلملر طنبور و چنک ، سنطور ، نای ، موسیقار ، قره دوزن و چوکوری بودیزده کی زیارت محلله قویوب ایرتسی کون سازینی اله آلوب استاده برفل ایدرلرکه کویا فصل حسین بیقرا فصلیدر . اکثریا طائفه‌لری شاعر ماهر اولوب « بو علم و شعر بزه چاکلی کلیسادن ویرلدی » سوداسنده بولنورلر ! . اما درون دیرده بر مظلوم گوشه‌ده بر قبر واردز . اوقبرک اسمنه (صیپ غره‌بیت) دیرلر . حقیر سؤال ایتدم . « حضرت یحیایک عمیسیدر » دیدیلر . روملردن صوردم : « حضرت عیسا علیه‌السلامک خایفه‌لری بولنان حواریوندندر » دیدیلر . خلاصه غریب و عجیب بر تماشادر ! بودیزده آناق بکی مسلمندن مرتضی پاشا افدمزک مأمور ایتدیکی اوچ کیسه غروشی جمله آنتون آلوب ینه‌جانب سیواسه روان اولدق .

موش صحرا سندن سیواسه کلدی کمز

اولا چاکلی دیردن آناق بکی آدملریله جانب شماله عربان طاغیرله یدی .

سیر و تماشای ایدوب ایرتسی کونی جانب شماله سحرای موش ایچره مشهور آفاق
 ﴿چاکلی کلیسا﴾ به کلدک .

چاکلی کلیسا — بوکلیسا جمیع ملل مختلفه میاسنده نهمره شهر اولوب ییلده
 برکره نیجه یوز بیک آدم جمع اوله رق یدی کون یدی کیجه خیمه و خرکاهلر
 قورولوب بیع و شرالر اولتور یوک بوزولوب باغانیلوب کاربان روان جهته
 روان اولور . بومخلده وان وزیر ی ایله بتلیس خاننک و اتاق بکینک مسالملی
 حاضر اولوب تجار واجناس مخلوقاتی محافظه ایدرلر . هر نه قدر کلیسا اوچ
 حکومتک آره سنده ایسه ده وان ولایتی حدودینه ده یقین اولدیغندن وان
 وزیر ی ده اچوق عسکر کتوروب زیاده باج آلیر .

اشکال چاکلی کلیسا — موش سحر اسنک شمالنده صیق بر اورمانستان
 و باغ و بستان ایچره ایکی عدد افلاکه سر چکمش مهیب قبه لی بر دیر عظیمدر .
 بانیسی دخی معلوم دکدر . درت یانلرنده یوزلرجه بطریق وره ایلن حجره لری
 واردر . عمارتندن بهر یوم نیجه بیک صحن طعامی آینه و رونده یه مبدولدر .
 یورتی کونلرنده یوز قویون بش صغیر واللی صومار بغدادی پیشیروب مسافرینه
 بدل ایدرلر . اوچیوزی متجاوز ره بان و مغیچه لری وارکه هربری دیر میسجده
 دم اوروب مقام رهاویده انجیل قرائت ایدنجه مرده دلاره گویا دم مسیح
 بخش ایدرلر . مسافرینه اول قدر رعایت ایدرلر که شیرو خورما و قطر نبات
 همویلر ییدروب هر شب نیجه یوز دیبا و شیب ، زرباف جامه خوابلر سروب
 خدمت ایدرلر اوقافی عظیمدر . پاشایه بش کیسه ، خانه بش کیسه و آتاق
 بکینه ایکی کیسه و بی حد هدایا و یررلر . اما هر سنه کلان آدملردن بک زیاده
 مال تحصیل ایدرلر . و جمیع کافرستانه پاپاسلری کیدوب تا فر نکستاندن
 بیله نذرلر تحصیل ایدرلر . مناسبت دوشمش ایکن اقالیم سبعة تماشا
 ایتدیکمز یدی دیر عظیمی ذکر ایدلم :

(۱) وان قربنده اوچ کلیسا ، (۲) نخشوان قربنده یدی کلیسا [۱] ،
 (۳) وان قربنده ورك کلیسایی ، (۴) نمسه چاسارینک پای نخنی اولان

[۱] جلد ثانی صحیفه - ۱۳۲ به باقیکن .

کیدرك موش صحرا سنه كيردك فرحزنا برهامون بی همتا دركه وسطنده جریان ایدن مراد نهرنده سمك كونا کون بولنور . بو صحرانك چنستانى اوزرنده چاپور عسكرى مکت ایتسه وکیجه کوندوز حیوانانه اوت ییدیرسه نباتاندن برزده اکسیامز . شرقدن غربه طولانیجه اولوب طولی کامل اوچ منزلدر . عرضی ایکی قوناقدن آرزچه در . صحرانك قبله جانبنده میافر قین قاعه‌سی واردرکه آره لری ایکی مرحله دن آزرده . بو صحرانك اوصافی وایچنده مسكون قبائلك احوالی یازسحق طول ودراز بر مجلد اولور . بورادن جانب شاله کیدرکن مراد نهرینی آت ایله عبور ایتدك وموش مدینه قدیمه کلدك .

اوصاف مدینه موش — وان ایاتی حکمنده وان دریاسی ساحلنده کی تختوان صوباشیلغنه ایکی منزل وبتایسه بر منزل قریبدر . شرفنامه نارینخك قولنجه بو ، مدینه موش آذربایجان شهر لرندن بر شهر قدیم ایدی . بعده وان دریاسنك شمالنده (عادلجواز) قلعه‌سی قربنده کی سبحان طاغنده حالا محبوس طوروب قرق الی سنهده رصدا سی استماع اولنور ویتمش سکان سنهده بر کره بش اون کون قدر سبحان قیاسندن قویروغنی چیقاریر بر آزرده هفت سر اوله عصرده رها بولوب جمیع نمرودیلری تناول ایلمه رك بامرخی وقدیرینه سبحان طاغنده کی غارینه کیروب محبوس قالمشدر . بو آزدری ان شاء الله وان سیاحت مزده مفصل یازارز . صوکره ینه نمرودلین قومنه جناب حی وقدیر موش صحرا سنده بر فاره عظیم حامل ایدوب جمله نمرودیلری تناول وموش اها ایسنی هلاک ایتدیردیکی ایچون شهرک اسمنه (موش) دیرلر . موشك جیدینی غار عظیم حالا نمایاندر . بو غار ایچنده اولان کونا کون فاره وصیچان وپوندیق موش بردیارده یوقدر . اما بامر خدا اسکندرک فیلقوس نام حکمینک طلسمی سبیلله موش صحرا سنده اصلا صیچان اولماز . تیمور لک آل عثمان اوزره خروج ایتدکده بوموش شهرینی وقلعه‌سی خراب ویباب وخلققی کباب ، خانه لری تراب ایلمشدرکه حالا انار خرابی ظاهر در . شهر موش صحرا سنك آغزنده بر طاغك اتکنده در . بوشهری وخرابه لری

دیوارینک قدی اون ایکی ذراعدر . هر جانی اوجه سرچکمش یوجه قیالررد .
 جانب شمالی صحرای موشه کیدر راه مستقیمدر . شهرک جانب قیله سنده
 (نیافارقین) قلعهسی ایکی منزل یردر . اما یولی غایت سنکستاندر . بتلیس
 شهری جانب شرقیسنده ایکی منزلدر . بورادن حرکتله (آطاق) قلعهسنه
 کلدک .

اوصاف قلعه آطاق — بوقلعهنی یزدان بهرام نام صاحبک لندن شاد اسماعیل
 المش ایسهده سوکره شاه اسماعیلی منهرم ایدن سلطان سلیم خان قلعهنی آلهرق
 درونندهکی یزدان بهرام نام صاحب قدیمین تلطیف ایدرک قلعهنی یوردلق
 و او جاقلق طریقله اکا احسان ایتشددر . حالا دیار بکر ایالنده او جاقلق
 حکومتدر . بکینک خاصی (۴۴۷۳۰۰) آچهدر . (۹) زعامتی ، (۷۶)
 تیماری وارددر . جمله (۸۰۰) عسکری اولور . الای بکیسی ، چری باشیسی ،
 صوباشیسی ، محتسبی وارددر . قلعهسی نهر کنارنده بر پشتبه عالی اوزرنده
 مربع الشكل سنک بنا بر قلعه دلارادر . بورادن حرکتله (جسقه) قصبهسنه
 کلدک . دیار بکر ایالنده کنج خاکنده ایکی بینک خانهلی جامع و خان و حماملی
 قصبهدر . بونده ایسلطان شیخانی و مقرای قلیچلر بیجاق و خنجرلر دیار بکرده
 و اصفهانده بایلر . جسقه خنجری و چاقیسی مشهوردر . بورادن قالفهرق
 (قولپ) قلعهسنه کلدک . آل عبا-دن المعتمد بالله بناسیدر . آخر اهالیسی
 سلیم اوله مطیع اولدیغندن او جاقلق و یوردلق طریقله حاکمه ویرلمشدر .
 بکینک خاصی (۱۶۶۶۶۸) آچهدر . ایکی عدد زعامتی تیمش درت تیماری
 والای بکیسی وارددر . میرلوا عسکر یله جمله یدی یوز عسکری اولور .
 یوزاللی آچهلق قضادر . (ترجیل) صوبی نامیله شطه آقان صویک برفرقهسی
 بورادن چیتار بوترجیل حزو قلعهسنه سکر ساعت یقیندر . بورادن صکره
 مهران قلعهسنه کلدک بونک حاکمی دخی سلیم خانک وزیر ی کلخ فاتحی بیقلی
 محمد پاشا ملادریس صورانی واسطهسیله فتح ایتشددر . بکینک خاصی (۲۰۰۰۰۰)
 بیک آچهدر . او جاقلق حکومتدر یوز بر تیماری ، طقوز زعامتی و آیریج الای
 بکیسی وار ، جمله بشیوز عسکری اولور (۱۵۰) آچهلق قضادر . بورادن شماله

و چری باشیسی سنجاغی آلتندہ اوچیوز عسکری اولور . یوز اللی آقچہ قضای آسانیدر . مفتی ، نقیب ، کتخداری ، سرداری ، دزداری نفراتی یوقدر . قلعه ، بکینک حکمنده اولوب خرده طوپلری واردر . آب وهواسی و محبوب و محبوبه سی ممدو حدر . جامع و مسجدی واردر . بوشهره پالو قلعه سندن سکز ساعت کلوبده مراد نہری اوزرنده کی چپاچقور جسر عظیمندن عبور ایدن و بیک کول یابلاسنہ چیقمق استیان حالتی ، چکوانی ، یزیدی ، زازا ، زبازی ، لولو ، ایزولی ، شقاغی ، کیکی عشیر تلرندن ایکی یوز بیک آدم ایله اون کرہ یوز بیک قیون و حیوانانندن بوراده بکلیان چپاچقور بکینک آدملری قوش اوچور میوب عشر آلورلر . یابلادن اینرکن دخی یابلا هدایاسی پیدا ایدرلر بورادن قالقہرق کنج قلعه سنہ کلدک .

اوصاف کنج — بوشهرک حاکی طقوز یوز یکر می بر تاریخنده چیلدیر غزاسندن عودت ایدن سلیم شاه اولک خاک سمندینه یوز سوروب قلعه نک یتش عدد مفتاحلرینی تسامیم ایلمشدر . بو خدمت واستقامتاری مقابلنده اہالیسی حملہ تکالیف شاقہ دن معاف اولوب حا کملیکی دخی اسکی بکینہ توجیہ بیوراشدر . بونلرہ طرف پادشاہیدن کلان یرایغ بلیغلرده (جناب مآب) تخریر اولنور . بویله جه مستقل اولان بش حکومت واردر . جزیرہ ، اکیل ، پالو ، حزو ، کنج — رنج حکومتلریدر . بو کنج حکومتی ایکنجی درجہ ددر . بکی زمان قدیمده اوچ بیک عسکرلہ سفرہ کیدر مش . اما حالا حاکی اولان علی بک بیک عسکرہ مالکدر . جمیع ابواب محصولاتنی بکینہ خاص افراز اولنمشدر . طرف آل عثماندن اوچیوز آقچہ پایہ سیلہ بر قاضی کلوب بروجه عدالت درت بشیوز کیسه حاصل ایدر . شیخ الاسلام و نقیبی بتلیس ددر . قلعه سی حاکی حکمنده در ولایت کنجک اعیانی صاحب کنج وواسع ایکی کولونجدر . بر قویون اون آقچہ بر صغیر بر ربعة ایکی اوقہ بیاض اکمک بر آقچہ ددر . سائر ما کولات و مشروبات دخی بوقیاس اولنہ .

اشکال قلعه — مراد نہری ساحلنده اوچ آسمانہ سرچکمش شدادی بنا بر قلعه عبرتتادر . قلعه دروننده جامی ، انباری و صهرنجی وار . قلعه

ایدر . بتلیس خزینه داری قلعه‌ی بنا ایتمکه ایکن اسکندر حکمانک تحریکیه سیاحت ایدرک بتلیسدن برکونده موش سحرانسه آندن دخی قطع منازل ایدرک (چپاچور) طاعی دامنه کلوب سراپرده اسکندریسی قورار . وذرق وصفایه مشغول اولوب دیگر بوینوزی دخی دوشر نفعی مشاهده ایدنجه صویه مقدیس لسانی اوزره (چپاچور) دیرکه جنت صوی دیمکدر . وحکماسندن فیلقوسی یانسه چاغروب دیرکه : بوقدر زماندنبری بنم ندیلمر ایدیکز وجعمه بر علاج ایتمکه قادر اولمدیکز . دوائی جناب الله جنت نهرلرندن ویردی . تیز بو محله بنم ایچون برقله بنا ایدوب اسمنی چپاچور قویکز بوامر صادر اولنجه قلعه‌نک بناسنه مباشرت اولنوب اوچیز اون بش کونده تمام ایدرلر . نهر مراد کنارنده اوج آسمانه سرچکمش بر قلعه رعنا اولوب حقیقه کهنه آباد وکویا کار فرهاددر ، برج وباروسی صخرات عظیمه ایله بنا اولمش شکلا شمصدر . ایچنده اولر وار ایسه ده باغ وباغچه دن خالیدر . جامعی ، غلال انبارلری جبه خانه سی ، صو صهرنجلری واردر . نیجه ملوکن ملوکه انتقال ایدرک آخر آل عباسدن وبتلیس حاکی عبدال خان افدمزک اجداد عظامندن سلطان اوحدالله دسته کیروب نیجه زمان متصرف اولمشدی . صوکره برتقریب ایله قلعه‌ی سرقت ایدوب یدی سنه متصرف اولدیلر . بعده کورد بکلرندن حالا حاکم وقت اولان بکک جدی سهران خان فتح ایدوب کیف مایشاء اولاد اولاده متصرف ایکن (۹۲۱) تاریخنده چیلدیر غزاسندن عودت ایدن سلیم شاه اوله مطیع اولوب بیقلی محمد پاشایه قلعه مفتاحلری تسایم ایتدیکنده طرف پادشاهیدن آنلرک اطاعتنه قارشیلق ولایتلری کندیلر بنه ملکیت اوزره احسان اولمشدرکه کوردستانده کی طقوز عدد او جاقاق سنجاغک بری دخی بو اولمشدر . اما اولکاسی بر میرمیرانلق قدر واسعدر . حاکنه سنوی قرق یوک آقچه حاصل اولور . ایکی بیک آتلی ایله حکومت ایدر . بکینک سلاله سی انقراض بولسه سنجانگی طرف دولتدن آخره توجیه اولنلق قانون سلیمان خاندن . بکینک خاصی (۳۷۰۰۰۰) آقچه در بش زعامت و اوتوز بش تیماری واردر . قانون اوزره جبه لولریله الای بکیسی

آلوب بصرہ دن اوچ منزل یوقاریده قورنہ قلعه سی بورننده فرات شطہ مخلوط اولور . و بوندن سوکره (شط العرب) ناهنی آلور . بصره اوکنه هندستان و پورنقال کیلیری کلوب یناشیر . دها مفصلی ان شاءالله موصل ، شهر زور ، بغداد و بصره سیاحتلرنده ترقیم اولنور . اما بوقلعه یالو دیندن جریان ایدن نهر مرادک طلوعی قریبدر . ارضروم ایله موش صحراسی آراسنده بیک کول یابلاغنده بیکدن زیاده بخیردر جمع اولوب صحرای موشدن عبور ایدوب بوپالو قلعه سی تحتدن جریان ایدر . ایزولی نام محلده ، چاط نام کویده فراده مخلوط اولوب آشاغی آقار . بوپالوده ابراهیم بکدن احسان ورفیقئر آلوب صارب سنکستان یرلردن کچوب معمور قرالر ایچره کیدرک (چباچور) قلعه سنه کادک .

ستایش قلعه عظیم چباچور — مشهور اسکندر ذوالقرنینک — تاریخ مقدیسی قولنجه — ایکی بوینوزی وارمش (!) بوندن مضطرب اولورمش . نیجه بیک حکما دفعنه چاره بوله میوب آخر آب حیات آرامغه ظلماته کیدوب شفا بولورم دیدی . آخیرنه شفا بوله میوب بصره ده شط العربدن نوش ایلدکده قارننک وجعلری تسکین اولنوب بوینوزلری دخی کوچولمکه باشلامشدر . سوکره آب شطدن نوش ایدوب شط باشنه دیار بکره کلوب آندن نهر بطمانه کلوب نفعنی مشاهده ایدمینجه اکا مخلوط اولان (کفندر) نهرندن نوش ایلیوب آندن حظ ایدر . آنک کنسارنجه نوش ایده ، ایده بتایس شهرینه کلنجه نهر ایکی چنال اولور . (اونچ) دره سندن کلن نهرندن نوش ایدر ، نفعنی بوله مار . بتلیس قلعه سنک صاغ طرفدن جریان ایدن کوزلردن نوش ایدنجه هان قلعه قیاسی دینده خواب وراحته واروب صفا ایدر . خوابدن بیدار اولوب اول نهرک طلوعی محلته واروب یدی کون نوش ایدوب حیات جاودانی بولور . بوینوزینک بری دوشوب بری قالور (!) « بره مدد! بصره دن بری نوش ایتدیکم آب حیسانلر مکر بومازلاندن ایش » دهرک بتلیس نام خزینه دارینه نیجه بیک کیسه مال فراوان ووروب « تیز بو محله بکا برقله انشا ایتکه بن بیله عظمتمله محاصره ایتسه فتحنده عاجز اولام » دیه فرمان

یانصدی ، صدسی ، هزاری ، سنجلی یوچکلی . آله صقالی عجیب لقا بهادر
ارلراونوب سفره کیدرلر . آستانه طرفندن یوز الی آقهلق قاضیسی واردر .
سائر حاکمیری اولیوب ساده محتسبی وشهر ووبوداسی واردر .

اشکال قلعه پالو — مراد نهری کنارنده حقا که مانند قهقهها افلاکه
سر چکمش سنک بنا برقلعهدر . برطرفدن حوالهسی اولماغله هیچ بوجهله
ظفر ممکن دکادر . حتی تیمور کوروب اصلا مقید اولیهرق عبور ایتشدر .
درون قلعهده ابراهیم بکدن غیری عسکر ایله ساکن اولور برفرد آفریده
یوقدر . وساکن اولماسی ده ممکن دکادر . هر بار قلعهیه عروج ایتدهده عسرت
چکیلیر . درون قلعهده برجامع وجبهخانه وخنزلر ووصو صانجلیری وار .
ونهر مراده نزول اولنور قیسالر ایچره برسو یولی واردر . جمیع برج
وبارولری غایت منانت اوزرهدر . دمیردن معمول برباب متینی وار .

پالونک واروشی — مراد ساحلنده بیک عدد طوپراق اورتولی خانهلردن
متشکلدر . پالونک غریبنده ارغنی واکن بر قوناقدر . شمالنده خرپوط بر
منزلدر . قبلهسنده دیار بکر ایکی منزلدر . بوقلعهنک اکسهسنده (باغن)
نامنده باغ ارم مثال برکوی واردر . کوردستان ایچره مشهور آفاق بر
تفرجگاه خیاباندرکه پالو بکلرینک خاصیدر . اوراده برنهر زلال بر قیادن
طلوع ایدر ، آب حیاتدن نشان ویرر . شط العربک اوچ باشی واردر ،
بریسیده بودر . اسکندرک بومحله برنشیمنی واردر . شطک برفرقهسی دخی
ارغنی حایلندهکی (تحت مشان) نام محلدن طورنه کوزی کبی براق ورقیق
بر آب ظاهر در بوده بر بی بدل زلال جانپوردر . شطک برقولی دخی خرپوط
ایله ارغنی آراسنده دمیر قپو ایله چنارلی درهسندن کلوب مذکور اوچ قول
(بربدنج) نام برکوز بر جسر عظیمدن کچر . بعده یرجیل نهری قاریشیر .
وقره کوپری آلتدن جریان ایدن نهره منصب اولور . دیار بکرک فص قیاسی
آلتدن عبور ایدوب جای بوستانلغنی وریحانلغنی ری ایدوب یوز تیش پاره قلاع
وقصباتی سقی ایدوب بغداد بهشت آباده وارنجه یوز الی عدد نهر قاریشیر .
بغداددن آشغی دیاه ، چرقه ، حزب علی وسائر التمش قدر نهر عظیملری

سکنز یوز اللی عسکره مالکدر . مفتی ، نقیب ، کتخدا یری ، یکچیری سرداری کچی حاکماری هپ دیار بکرده در . یوز اللی آچه پایه‌لی قاضیسی و شهر محتسبی واردر . قلعه دزداری بکی طرفنددر . سوری مراد نه‌ری کنارنده بریالچین قیا اوزرنده مربعدن طولانیجه واقع اولمشدر .

بورادن قالقرق (چشکزک) قلعه‌سنه کلدک . جمشیدک برغلامی فرار ایدوب بوضعب دیارلره فرار ایدرک مال قارونه مالک اولوب جمشید خوفندن بوقلعه‌یی انشا ایتدیکندن « جمشید کنزک » دن غلط اوله‌رق « چشکزک » دیمشدر . صوکره نیجه ملوک الله کیرمشدر . آخر سلیم خانه اهل‌یسی اطاعت ایلمشدر . دیار بکر ولایتده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۳۳۴۲۲۳) آچه در . (۲) زعامتی (۱۸) تیماری ، الای بکیسی ، چری باشیسی واردر . حین سفرده بکینک زیر لوانسده جمله یوز بیک عدد مساح عسکری اولور . یوز اللی آچه‌لق قضادر . مفتی ، نقیب و محتسبی واردر . دزداری قلعه‌نفراتی دخی و آر . مراددن بعید بیابانده (اوواجق) ناحیه‌سنده مندر بابا عزیزک طاغندن طلوع ایدن برعین صغیره اولوب نهر مراده قاریشیر . بونهر هر سنه اغستوسدن باشلا یوب قرق کون آجی و قرق کون طاتلی آقار . نهرک لذید و آلا بالنی اولور . صیادلر زیارتدن آشاغیده بالق صید ایدرلر . اکر زیارت یاننده صید ایدرلر سه بالقر یاشمز . بوییکارک شمالنده برطاغ واردر . آنده مندر بابابک دیکدیکی براغاج واردر) کد غایت سیاهددر . بو اغاجی کیم کمرسه ضرر چکر . بورادن حرکتله (پالو) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه پالو — بوراسنک بکی ۹۲۱ نارنجنده سلیم خانک وزیر یی قلی محمد پاشایه مطیع اولوب ینه ملکی کندیسنه ملکیت اوزره احسان اولنمشدر . حالا دیار بکر ایالتده مؤبد حکومتدر . اولاد اولاده متصرف اولورلر . اوامرده بونلرده « جم جناب » دبه القاب یازیلور . ایالت محصولی کندیلرینه خاص هیاون افزاز اولنمشدر . تحت حکومتده تیمار ، زعامت ، الای بکیسی ، چری باشیسی یوقدر . حین غزاده حاکمی ایکی بیک عسکرله سوار اولوب عسکری مسلح ، باشی قیللی ، آله سربندلی ، شل شابکلی ،

ذروء قلعده معلومدر . ايلك بايىسى اگسردنددر . صوكره ملوكدن ملوكه
 انقال ايدرك ملادريس بتلىسى اغانه سيله پرتك حاكى سايم خان اوله اطاعت
 ايدوب قلعهي بيقلى محمد پاشايه تسليم ايتديكندن ينه حاكنه بروجه تأييد يوردلق
 و او جاقلق طريقيه احسان اولمشدر . حالا بكي متصرفدر كه آستانه سعادت
 طرفدن كلان اوامر پادشاهيده القابنه (جم جناب) يازيلير ميرلوا القابى يازلاماز
 زيرا حكومتدر . ابواب محصولاتى كندولرينه خاص افراز اولتوب خاصنه
 كوره عسكرك جمع ايدرك سفره كيدر . بگلرى اقراض بولسه سنجاق دولت
 عايه دن آخره توجيه بيوريلور . خاصى قانون سليمان اوزره (۳۸۰۰۰۰)
 آچهدر . بكي حين غزاده سگزيوز عسكركه مالكدر . بروجه عدالت بكنه
 سنوى اون كيسه حاصل اولور . يوزاللى آچهلوق قضاي آسمانيدر . كتبخدا
 ىرى ، سردارى ، مفتيسى ، نقيي ... فلانى يوقدر . اما شهر صوباشيسى واردر .
 قلعهي مراد نهري كنارنده يالچين قىالى بريشته رغا اوزره شكل مربع كوچك
 برقلعهدر . دزدار ونفراتى وجبه خانهسى طرف پادشاهيدن دكلدر . آنچق
 بكي حكم ايدر . بورادن ينه جانب شرقه صارب سنكزار يول ايله برمنزله
 (صاغمان) قلعهنه كلك .

اوصاف قلعه صاغمان — (خلف ادريس) قولى اوزره عباسيار عصرنده
 قره آمد ينى ديار بكر ملكى بوقيارده كلكك قوشى شكار ايدركن برقيادن
 صاغمان سداسى كلنجه هان ملا اول قيا اوزره قربانلر كسوب قيا دخی ايكي
 شق اولور . بركون بركيجه ناقيانوس آلتونلرى آقوب ملك دخی دخی اول
 مال ايله بوقلعهي انشا ايدرك اسمنه صاغماندن غلط اوله رق « صاغمان »
 دينلمشدر . بتايس خانى عبدال خانك قولنجه بونی صاغمان نامنده بركوردر
 بكي بنا ايتمشدر . وعبدال خان اجدادندن شرف خان دخی بونده خاناق
 ايتمشدر ديه مرويدر . العهده على الراوى . بودخى خالدبن وليد قتيبي اولوب
 ۹۲۲ تاريخده سايم خانه مطيع اولمشدر بدست منلا ادريس وييقلى محمد پاشا .
 بودخى ديار بكر اياالتنده يوردلق و او جاقلق اولوب سنجاق بكي تصرف ايدر .
 تيمار وزعامتى يوقدر . بكنك قانون اوزره خاصى (۳۶۹۰۵۷) آچهدر .

حکمت غریبه — خرپوتک قبله طرفده باغرا ایچنده کی یالین قیالرده
عظیم مغاره‌لر واردر. ماه تموز اولنجه آنده جریان ایدن صولر طوکوب بوز
اولورلر. اول شدت حارده خلق بو بوزلری قوللانوب جکرلرینی تازدلرلر.
ایام تموز کیدوبده شدت شتا کانتجه جمله بوزلر اریوب صولری حمام صوی
کبی اولور. مغاره‌لر ایچی اوقدر صیجاق اولور که نیجه غریب الدیارلر آنده
واروب حمام کبی غسل ایدرلر. غرابت بونده که شدت حارده اسی اولوب
شاده برودت اوزره اوله جق ایکن فاعل مختار اولان الله صنعنی اظهار ایچون
بویه خاق ایتشدر! یخاق الله مایشاء بقدرته ...

صنع دیگر متعال — بوشهرک صحرا سنده برکونا قاینق ظاهر اولور.
هرسنه قباق موسمنده قریب وبعید یرلردن بای وکدا و مسکین و غریبا کلوب
بو صحرا ده خیمه و خرکا هارلیله مکک ایدرلر. ابتدا اوچ کون طوزلی و ثقیل زفیر
طعام تناول ایتیوب پرهیز اولورلر. دردنجی کون علی الصباح اول صودن بر
فججان نوش ایتدکه اوچ عمل ایدر. برفججان دها نوش ایدنجه بنه اوچ عمل
ایدر. بوترتیب اوزره اون فججان نوش ایدن قوی البینه آدملر تام اوتوز عمل
ایدر. بعض آدمه استفرغ ایتدیروب «التائب من الذنب کمن لا ذنب له»
مضمونی اوزره پاک و طاهر و غل و غشدن و جمیع امراض مختلفه دن عاری اولور
بونک ایچون خرپوت خاقی تندرست، احمرالوجه، قوی البینه، پهلو ان دلاور
آدملردر. بو صو سببیه اصلا حکمای زمانه محتاج دکلردر. شهر خرپوتدن
جانب مشرقه معمور و آبادان قرا و صعب سنکستان یوللر ایچنده کیدرک کمی
ایله نهر مرادی عبور ایدر (پرتک) شهر قدیمه کلدک.

اوصاف شهر پرتک: سبب تسمیه‌سی اولدرکه لسان مغولده قره قوشه
پرتک دیرلر. بونک قلعه‌سی اوزره تونجیدن برقاره قوش تمثالی اولوب هرسنه
نوروز کوننده صفیر اوروب بتون مقدیسی کرد اقوامنی بوشهرک بازارینه
جمع ایچون اشارت و یرر ایش. بونک ایچون شهره پرتک دینشدر. هجرت
نبویه‌نک اون طقوزنجی سنه سنده خالد بن ولید بوقلعه ایله دیار بکر حوالیسنی
فتح ایتدکه تمثال طیوری هدم ایلمشدر. حالا اول مرغ مطلق محل

حدودیدر فقط آب وهواسنك لطافتندن جابجا جوانلری بولنور. اهالیسی کردجه، ترجه، یی فصیح تکلم ایدرلر. رعایای اکثری کرددر وترکردر. مأکولات و مشروبائی — بیاض و خاص آمکی، چوره کی، بوره کی کوزلدر. باغلرنده «هزاری» نامنده برکونا الماسی اولور که «وراح وراحوح مثل تفاح» مثلی کویا بونك حقنده سویلنمشدر. استانبول قربنده کی قوجه ایلی سنجاغنده مسکت الماسی کبی رایحه طیه لی برتفاح مدورددر. حدیقه لرنده اغرتیک اوزومی شامک زینی اوزومندن ترولنذ انکوردرر.

اسماء کبار واعیان — «بیوک کوسه لر» ایکنجی دیار بکره کیدیشمزده ملک احمد پاشا افندمزه ملوکانه برضیافت عظیمه ایدوب ایکی بیک غروش هدایا وبرطوبله حسان الجیاد متالی آتلیر بيشکش چکدی. «کوچک کوسه لر»، «حسین خان اوغلاری» خاندان صاحبزیدرلر، کرملری کورمشز. «قرنداش اوغلاری»، «منظر اوغلاری» مشهوردرر.

اوصاف البحیره خرپوت — بوشهرک جانب غربنده باغ وبانچه لر ایله محاط شهردن ایکی ساعت بعید بر بجزیره وار. برکونده سرعتله ایکی آدم دورخی کزه بیایر. زهرمار مثال آجی بر بجزیره درر. بعض مورخلر بو بحیره نك منبعی وان دریاسیدر. زیر زمیندن منفذ بولوب منصب اولور. بوخرپوته بحیره اولمشدر دیرلر. حقیقه وان دریاسنك بالقلری بوکولده دخی بولنور. ان الله علی کل شیء قدیر.... بر بجزیره ایچنده بر جزیره وار. اوجزیره ده برکوی وار. تخمیناً اوچ یوز خانهلی بوکویک جمیع خاکی بویاجی وترزیدرر. مذکور کولک اطرافنده کی هابوس کوبندن وساء اقرادن قایقلره خلق کلوب بو جزیره یی تماشا ایدرلر. بو جزیره ده بر دیر واردر. پرستش اولسان حمار بوراده فوت اولوب جمیع بطریق وره ایین نغش حماری مویا ایدوب بودیر ایچره زیر زمینده صاقلامشدر که آنی بودیرک خداملری بیله بیلمز لر. «حالا اندامیله چاربا برقرار اولوب شب چراغ کوزلی، زراندوز چوللی بر حاردرر». دیبه شه دن خبر آلدق. اما حقیر کوره مدم. زمان قدیمه مات نصارا بوخره پرستش ایدرلر مش.

کرچه حواله‌سی شکللی کوه بالالری واردر اما آندن ضرر اصابت ایتمز .
 بواجی قاعه یالجین قیا اوزره واقع اولمغله جانب دورنده خدقی واردر . وقلعه‌نک
 قپوسی اوکنده کی حمامک آب وهواسی لطیف ، بناسی خوش ومرغوبدر .
 طیش قاعه‌سی -- بوراسی ایچ قاعه‌نک واروشی حکمندهدر . بودخی زمان
 قدیمده قلعه متین ایتمش . حالا تعمیر وترهیمه محتاجدر . ایکی عدد قپوسی
 وار . بری جانب غربه طاغ قپوسی ، دیکری طرف قبله‌یه متیس قپوسیدر .
 بوقاعه ایچره بولنان خاندانلر معمور و آباداندر . سرایلرندن : قلعه‌ده منظر
 زاده سرانی ، کوسه زاده سرانی مشهوردر .

جامعلری — اولا (ایچ قلعه‌جامی) مناره‌سزدر . (اولوجامع) هپسندن
 بیوک وکوزل جامعدر . عبادتگاه قدیم اولوب مستجاب‌الدعوه محلدر . مصنع
 وطرز قدیم برمناره‌سی وار (میدان‌جامی) ، (ساره‌خاتون‌جامی) مناره‌سزدر
 (آرسلانلی‌جامی) ، (ظهیریه‌جامی) مدرسه‌سی ده واردر . (عذارخاتون
 جامی) ، (دواسودیه‌جامی) ، (اغا‌جامی) نازک منارلدی برجامعدر . آلتی
 عدد مدرسه‌سی اولوب هرجامعه‌ده برکوچک درسخانه بولمق مقرردر .
 اما (ظهیریه) ، (اولوجامع) ، (خاتونیه) مدرسه‌لرینک جانب وقفدن مدرسلری
 واردر جمله سنده علم حدیث کوریلیر . جمله اللی عدد مکتبلری واردر که جانب
 وقفدن ایتمه بهرسنه برقات لباس حریری ، صره وعطیه‌سی مبدولدر .
 قلعه‌دن طیشاری (فتح باب تکیه‌سی) اولو آستاندر . (اتقوز بابا تکیه‌سی)
 مهمانخانه فقرادر .

حاملری — (قاعه‌حامی) ، (جمشید‌حامی) ، (دده‌حامی) بونلرخاص
 وعام ایچون اولان حاملردر . یوز یکریمی عدد خاندان حاملری دخی واردر .
 یدی عدد خان تجازان سودا‌کرانی وار . فقط بدستان عتیق قربنده کی (چارشی
 خانی) هپسندن معمور ومکلفدر .

چارشی وبازاری — سوق سلطانیسی جمله آلتی یوز دکاندن عبارتدر .
 دکانلری غایت معمور ومزیندر . سراج‌خانه‌سی هپسندن شیریندر . غایت
 مصنع سراج بساطی ایشله‌نیر . مظافلری دخی مدوحددر . کرچه شهر کوردستان

زکریا عصر نده بخت النصر بنا سیدر . بعض مات مسیح حماره طابد قلرندن
لسان عجمده بوشهرک اسمی (دارخرپوت) در . دیگر بر قوله کوره بوراده
حواریونه سایه سالمش بر دیکنلی سوکود آغاجی وار ایمش آنک ایچون
(خاربید) دیمشلر . بعضیلر اراضیسی دیکن یتشدیر دیکندن (خاربید) یعنی
دیکن کتیریحی دیرلر . آل عثمان دفترخانه سنده (حسن زیاد اولکاسی) دیه تخریر
اولمشدر .

سفرهایون وقوع بولدقده هر ولایتک برکونا اولورکه الای و جمعیت کبراده
بر شهر ختی بولمق مراد اولنسه اوران یعنی اوشاقلریله چاغیر لرلر . مثلا
حلب شهری بولمق مراد اولنسه (یا احد) دیبه باغیر لرلر سیواسه (روم ، روم)
دیار بکره (آمد ، آمد) دیبه اوران چاغیر لرلر . بوخرپوته ده (حسن زیاد) دیبه
چاغیر لرلر . بوقلعه مرور زمان ایله ملوکدن ملوکه دکوب آخر چلدیر فتحندن
صکره سلطان سلیمک وزیر مکرمی بیقلی وزیر محمد پاشا سردار تعیین قلوب
دیار بکری فتح ایلدکده بوخرپوت دخی اطاعت ایدوب امان ایله قلعه بی تسلیم
ایتمشدر . حالا دیار بکر ایالتنده سنجاچ بکی تختیدر . الای بکیسی ، چری
باشیسی ، یوز باشیسی واردر . حین سفرده بکینک عسکر یله جمله ایکی بیک
ایکی یوز مسلح عسکری اولور . اوچیوز یاهلی شریف قضا اولوب نوا حیسنندن
قاضیسنه سنوی التی کیسه حاصل اولوب سنجاچ بکنه دخی بکر می قضا ق
یردر اون سکنز بیک غروش حاصل اولور . مفتیسی ، نقیب الاشرافی ، سپاه
کتخدایری ، یکی چری سرداری ، شهر صو باشیسی و محتسبی واردر .

اشکال قلعه خرپوت — ایچ قلعهسی افلاکه سرچکمش بر عجیب و غریب
یاچین قیا اوزره مربعدن طولانیجه سنک بنا متین بر حصاردر . بر قپوسی
وار . درون قلعهده بیک مقدرای تراب پاک ایله مستور خانه لر واردر . بر منازله
بر جامع قدیمی واردر . صو صهرنجلری ، غلال انبارلری دخی بوندهدر .
دزداری ، کتخداسی ، مهترخانه سی . قلعه نفراتی ، مستوفا جبه خانه سی ، اعلا
شاهی طولبری واردر . بر کره تیمور فتحنده عاجز اولمش و صکره عودتده
محاصره ایدوب امان ایله مالک اوله بیلمشدر . غایت متین و صارپ قلعهدر .

واك صوك اوله‌رق چلبی سلطان محمد خان ضبط ایتشد. سلیمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتی خاکنده سنجاق تختیدر. الای بکیسی، چری باشیدی وار. حین غزاده ایکی بیک مسلح عسکری اولور. پاشاسنه سنوی بروجه عدالت اون بیک غروش حاصل اولور. اوچوز آقچه پایه‌سیله شریف قزادر. قاضیسنه سنوی ایکی بیک غروش حاصل اولور. شیخ الاسلامی، نقیب‌الاشرافی، کتخدایری، یکچیری سرداری، قلعه‌دزدارونفراتی محاسب وشهر صوباشیسی واردر.

اوصاف قلعه‌ عربکیر — بوقلعه‌نی حاتم طائی معمور ایدوب یدی سنه ضبط وربطنده قالدی. بودیارک خلقتی بای ایدوب احسان وانعام ایله مال قارونه مستغرق ایتشد. صکره تکرار نوشیروان اوزره عسکر چکوب شام قربنده (مزرب) نام قلعه‌یه وارمش واوراده نوشیروانک، ومکده‌کی عبدالمطلبک وفات خبرلینی آلوب کندیبی‌ده مزرب قربنده وفات ایتشد. نوشیروان وعبدالمطلب، حاتمک وفاتلری برهفته‌ده واقع اولمشدر. عربکیر دیندن فرات نه‌رینی برمکیلر جریان ایتدیرمش و اوصحرانی بیتون بتون ریان ایدرک معمور و ابادان ایلمشلردر. بورادن جانب شرقه کیدرک دوتلیجه قریه‌سنده منزل آلدق. فرات کنارنده معمور کوی وکچید باشیدر. بورادن ایلروسی دیار بکرایالتیدر. وچشکزک سنجاغی حدودیدر، بومحله برقریه‌ده مهمان اولدق اما اسمی خاطرمده دکلد. آندن ینه دوزحرا ایچره جانب شرقه کیدرک نهر مرادی کیلرله کچوب قارشو طرفده ینه دیار بکرخا کنده ایشیوان قلعه‌سنه کلدک. خرپوط حدودنده بومحله فرات و مراد نه‌رلری بربرلینه یقین کچرلر. و بورایه برمنزل بعید چاطموقعنده بربرینه قاریشیرلر. آنک ایچون فرات و مراد برکونده کچیلور. ایشیوان کوییدر مراد کنارنده معمور کنددر. بورادن ینه شرقه کیدرک (باغینک) قریه‌سنه کلدک. خرپوط نواحیسنده باغلی باغچلی جامعلی مسلمان کوییدر. بورادن قالقه‌رق سکز ساعتده خرپوط قلعه‌سنه کلدک.

اوصاف قلعه‌ خاربید یعنی قلعه‌ خرپوط — بقول تاریخ مقیدی حضرت

عمر اولادندن امین عمر بن لقمانک فتحیدر . بعده کفار انه دوشمش ایسه هارون رشید عصرنده سید جعفر بطال غازی تکرار فتح ایتشدز . صکره ینه استیلای کفاره اوغرامش ونهایت آل سلجوقدن سلطان علاءالدین فتح ایلمشدر . نهایت ساچوقیانک نهایتلرنده ینه کفار انه دوشوب حادنه تیموردن صوکره چلبی سلطان بورای کفار الندن امان ایله آلمشدر . حالا اوچبوز قدرخستیان تکالیف عرفیه دن معافدر . قلعه سی فرات نهری کنارنده برپشته اوزرنده اولوب شکل مر بعددر . ایچ ایل اولغله او قدر مزین دکلدز . فراتدن صویولی واردر . کنایه مقداری جبه سی وار . شهر سایمان خان تحریری اوزره سیواس ایالتنده اولوب یوز الی اچقهلق شریف قصادر . سپاه کتخدا یری یکی چری سرداری ، قلعه دزداری ، قلعه نفراتی محتسب وشهرنای دخی واردر . ملاطیه بورایه برقوناق مسافه اولغله کویلرنده اولان رعایانک تکالیف عرفیه سنی ملاطیه محصلی تحصیل ایدر . شهرک اکثر عمارتلی قیال اوزره واقع اولوب باغلی فرات کنارنده واشاغیده در . فرات اوزرنده عبرتسا (بورمه کوپری) بو شهره قریبدر . قلعه ده واشاغی شهرده بیک عدد طوبراقله مستور معمور خانلری واردر . کفایه مقداری جامع ومساجدی اوچ مدرسه وقرق مکتب حیانی واردر . صنایندن اکین یانی مشهوردر . سوق سلطانیسی سراپا یایچیلردر . خلی اکثریا کانداز اولدقلرندن اسامی بلدان ایچره بوشهره « دار کانداران » دیرلر . جمله عسکریسی سینه کش ، کاکش ، سرکش دلاور وسرورلردر . بورادن جانب شرقه معمور یرلر ایچره ۷ ساعت کیدرک عربکیر شهر قدیمه کلدک .

اوصاف شهر عربکیر — زمان قدیمده کی بانسی معلوم دکلدز . حضرت رسالتپناه یدی یاشنده ایکن عرب حاتم طانی مدائنده نوشروان دردندن بیزار اوله رق مکیه کش ، حضرت دده سی عبدالمطاب ایله کوروشه مشدر . آنلرک اذنبه بو عربکیر دکلوب مسکن ایدنمش عسکر صاحبی اوله رق نوشیروانه غالب اولوب بوشهری آلدینی مال غنائله معمور ایتشدز . بونک ایچون عربکیر دیرلر . نیجه ملوکن ملوکه انتقال ایدوب آخر ساچوقیان انه کچمش

شوریده محبوب ، صیاد ، مؤدب کدی بولتماز . کرچه مصر (الوح) نك ، طربزونك ، سینوب شهرينك کدیلىرى دخى مشهوردر . اما بودیوریکى سمین وجسیم ، سمور مثال مجلا پوستلی الوان رنگلی اولور . حتی عجم دیارنده اردبیل ولایتته هدایا کوتورولهرك اوراده دلالت ققس ایچره باشلنده کز دیروب بازار شاهیده وبدستانده بر تومش ایکی تومش دیه مزاد ایدرلر . دلالتینك نه وجهه ندا ایدوب بر طاقم موزون طاصارلاملر سولیدکلرینی اردبیله سیاحتمزده یازمشدق . [۱] اما دیوریکى قاضیلرینك مفلسجه اولانلری غایت خسیسدر . سنهده قرق الی عدد کدیلىرى نه ایچمه قتل ایتدیروب دباغت ایتدیرهرك وقت شتاده کورک ایدوب کیلرلر مصقوف دیارینك سنجاب کورکندن اصلا فرق اولتماز احمر کون بر کورک اولور . شهرک غرب جانبنده اولان طاغلر اوزره باغلر واردر . قورو قواق یایلاسی دیرلر . آب حیات کبی صویى واردر هواسی دخى غایت لطیفدر .

زیارتکاهلری — (شیخ محمود افندی) طریق خلوتیده اولو سلطاندر (شیخ ابراهیم بن شیخ محمود) ، (شیخ عثمان بن شیخ ابراهیم) ، قاعه ایچنده (الشیخ بشیر افندی) .

دیوریکیدن قالمهرق جانب شرقه اوج ساعتده نیغ چایرینی کچدک . طوفل یونجالی چنزار بریردر . کوبا پاسیک وموش صحراسیدر . بو محله قریب نیغ چایری باشنده (کالوق) دره سی واردر . اکین و دیوریکى طاغانندن جمع اولوب اینر . فراته ریزان اولور . بو ، کالوق نه رینی جسر ایله کچوب قارشو طرفده (طوغود) قریه سنده منزل آلدق طوغود چایری کنارنده باغلی باغچه لی یوز الی خانه لی معمور کویدر . برخان واردر چایی فراته ریزان اولور . بورادن ینه جانب شرقه معمور و آبادان قرالری کچوب صاری چیچک کوله آقان چایی جسر دن عبور ایدوب (اکین) شهرینه کلدک .

اوصاف قلعه سنکین یعنی شهر اکین — اکین دیمسنه سبب بوشهری قیاصره دن قسراویحک قیزی اکین نام دختر پاکیزه نك بنا ایتسیدر . حضرت

[۱] جلد ثانیك (۲۷۴) نجی صحیفه سنه در .

جامعلری — الك قدیمی (اولو جامع) در اوچ قپوسی و برمنارء عبرتنامسی واردر . بانسی آل سلجوقدن سلطان علاءالدین در . بوجامعه یدی روم خراجی صرف ایتشدردیه در و دیوارنده تاریخ و اوقافی تحریر اولمشدر . استاد مرمر بر بوجامعه اوله امک صرف ایدوب در و دیوارینه اوله بر نقش بوقلمون ایشله مشکم نه ایاصلو قدده کی سلطان یعقوب ، نه بروسه ده کی اولو جامع ، نه ده سینوبده کی منبر منقش ، نه دیار رومده آتته ده کی ابوالفتح جامعی ، نه بودین سرحدنده کی استرغون قلعه سی جامعی بوکا همتا اوله مازلر . الحاصل مدخنده دیلر قاضدر . اجابت دعا محلی اولوب شب و روز جماعت کثیره دن خالی دکلدر . (قرل مدرسه جامعی) ، چارشو باشنده (خطیب شمسی جامعی) ، (بزمگاه جامعی) مشهوردر . مدرسه لرندن (اولو جامع مدرسه سی) ، (قریل مدرسه) ، خطیب زاده مدرسه سی مشهوردر . حماملرندن (خطیب حامی) ، (هیا حامی) ، (بکر چاوش حامی) معروفدر . چارشو و بازاری غایت مزین اولوب یوللرینک اوزری مستورددر . ما کولات و مشرو بانندن اوقاف رسول الله اولان درت میوه سنک الوانی مشهوردر . خصوصیه سیاه ، مور ، بیاض دوتلرینک خوشاب ، یکمز و شرتی ربع مسکونده یوقدر .

اهالیسی — اعیان و کباری غایت چوقدر جمله خلقی غربد دوستدر . السنه ناسده دیوریکی خزافی مشهوردر اما افسانه و غدارانه برکلامدر . غربلری بیله هرشب مسافرسز اولمق احتمالی یوقدر . خلقی : روم رعایاسی ، ترکان ، کورد ، و سائر در . ملاطیه دیوریکینک جانب قبه سنده بر منزل اولمغه دیوریکی خاکنده ساکن اولان رعایا و برایانک تکالیف عرفیه لرینی هپ ملاطیه محصلی تحصیل ایدر . دیوریکی فرات نهری کنسارنده اولمغه یوجه اودونی نامیله برکونا قیصه جق طومروق اودونلری اولور فراتدن یوقاری طاغلرده هرکس اودونلری کسوب برر کونا نشان قویهرق فرات نهرینه القا ایدر لر . شهر قربنده کی بندلرده جمله اودونلر قرار ایدوب هرکس نشانلریله حطبلرینی بولوب آلوب طعام پیشورر لر .

تماشای غربب : روم و عرب و عجمده بودیوریکیده کی کدیله قدر نازلی

تحریر اولنه ماز . صویه کیدنه‌نك بشقه یولی اولدیغی کبی . صوکتور نلرک ده بشقه جه راهی وارددر . بونهر بری برلینه ناظر لردر . بوندن بشقه درون قاعده یغمور صوی صارنجلری ، بغدادی انبارلری ، جبه‌خانه‌لری اوچیوز عدد طوپراقه مستور خانه و برج‌امع اولوب قلعنه‌نك غریبه ناظر و آشاغی شهره مکشوف بردمیر قیوسی وارددر . قلعه مدورال شکل اولوب طاش بنادر . برج و بارولری متین ورغاندر . یکیکچری او جاغندن قلعه دزداری و قلعه نفراتی وارددر . کرچه ایچ ایل اولوب سرحد اولماغله امین یر دکلسه ده اما جلالی و جمالی خوفندن کفایه مقداری جبه‌خانه‌سی ، شاهانه لطیف طوپلری اولوب یوم عید و یسالی مبارکه ده آتیلوب شهری ولوله‌ناک ایدر . اما قلعه ایچره عمارتدن اثر یوقدر . بوسورک دینده کی جرید میدانندن جسر ایله فرات نه‌ریخی کچوب دیوریکینک صوآ سوریسنده کی (کستیفان) قلعه سنه کلنیر . بوده دیوریک بی معادل بر حصن واجب‌السیردر . دختر قیاصره دن (کستیفان) نام بر بکر ناشکفته بنا ایتمشدر فرات نه‌رینک قارشلی طرفنده محصولدار بر تراب پاکده وانع اولمشدر . دیوریک قلعه سیله آره لرندن نه‌رجریان ایدر . بورادن جریان ایدن شعبه فرات [۱] بورادن اکین قلعه سنه ، آندن عرب کیره ، چشمکزک قلعه سنه واروب بورالده (چاط) نام محله فرات نه‌رینه قاریشیر . بوصو اوقدر بیوک اولیوب تموزده آت ایله عبور اولنسی ممکندر . دیوریک خاخی دخی بوصولدوش ایدر لر .

اشاغی واروش — اکسه‌سی قلعه بایرینه یامامش جمله‌خانه‌لری جانب غریبه ناظر فرات نه‌رینک کنارنده باغلی و بانچه‌لی معمور و آبادان و قرقاتی محله‌لی برشیردر مشهور محله‌لری شونلردر : علی پاشا ، خامسی اغا ، بکرچاوش ، کیوان محله‌لری . سرایلرندن : چارشو باشنده پاشا سرانی ، دره قارشوشنده علی پاشا سرانی ، چارشو باشنده محمد اغا سرانی مشهور اولوب محکمه‌سی اولو جامع قریبدهدر .

[۱] بوسوبک شم‌دیکی اسمی (چالنه صوی) درکه (کبان معدنی) نك فوتنده

عظیم بنا ایتدیررکن بودیوریک خدمت اتمده تعند ایدوب قید و بند ایله بودیوریک قیاسنده برغارده نیجه سنه محبوس قلمش بعده حضرت ذکریا عصرنده سیواس قلعه سنک صاحبی بودیوریکی بنا ایدوب اسمنه سلیمان نجی نیک حبس ایتدیردیکی دیوک اسمنه کوره «دیوریکی» دیمشدر . صکره ملوکدن ملوکه انتقال ایدوب آخر آل دانشمندی اغانه سیله حضرت عمر اولادندن اولوب ملاطیبهنی فتح ایدن امیر عمران لقمان بوراسنی ملک اخیر الندن آلوب صکره ینه اولنرک انه کیرمتس ایسهده ۸۷۷ تاریخنده آل سلچوقک ضمیمه ملک اولمشدر . صکره آل عثمانن چایی سلطان محمد خان زور بازو ایله بورالری ضبط ایدوب بورالری تحت اطاعتنه آلمشدهد بایزید ولی عصرنده شاه عجم سیواس وطوقاده قدر استیلا ایلمش ونهایت چلدر صاواشدنن عودت ایدن سلیم خان اهلایسنی کندوسنه مطیع ومنقاد بولمشدر . سیواس ایالتنده سنجاق بکی تختیدر . پاشا عسکریله جمله ایکی بیک عسکری اولور . آلی بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی ، شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی اولوب پاشا وبکلردن مرکب اعیان و اشرافی چوقدر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، اوچیوز آچه پایه سیله شریف قضاسی ، شهر نائی واردر . علما وصلحاسی غایت چوقدر . قراسندن قاضیسنه سنوی آلتی کیسه ، پاشاسنه بروجه عدالت اوتوز کیسه محصولی اولور ، اهلایسی زیاده سیله مطیع ومنقاددرلر .

اشکال قلعه دیوریکی — فرات نهری کنارنده اوج آسمانه سرچکمش یالچین قیااوزره کار قدیم برقلعه عبرتتا اولوب وان ، مکو ، شین ، ماردین ، قلعه لرندن صوکره بودیوریکی قلعه سی کلیر . اویله برقلعه مرآمددرکه انجق محاصره ایله امان دیدیره رک فتحی ممکن اولور . یوقسه بر وجه ایله برطرقدن لغم ، سبیه ومتریس ایتک ممکن دکلدر . مکر درون قلعهده قحط وغلا اوله! . نه اولورسه اولسون اهلایسی ینه صویه حسرت چکمز لر . زیرا یوقاری ایچ قلعه قیاسنک تاذروه اعلاسندن ایکی بیک قدمه کسمه طاش نردبان ایله تانهر فراته نزول اولنور برکونه مصنع صویولی واردرکه دیلر ایله تعیر ، قلملرله

بوسنہ ینہ طوزحال صحرا سن دھقانیلر رراعت ایدوب بامر حی قدیر یر
بغدای دانه سندن برکوکده یتش چتال قارداش حاصل اولوب هر سنبله باشنده
یوز دانه دوه دیشی کچی بغدای دانه سی کورلشدر خشبی آدم بازوسی قالینلقده
ایدی .

سیواسدن ایالت دیار بکرده کی مرتضی پاشا افندمزک حاکمندن مال تحصیننه کیتدیکنز

اولا قلعه سیواسدن جانب شرقه کیدوب سیواس صحراسی ایچره جریان
ایدن قزیل ایرماق زغزغی کوپریسندن کچک . اون سکز کوزلی قنطرة عظیمدر .
تاوسطنده نمازکاهی وار . (اکری کوپری) نامیله مشهور آفاقدر . بورادن
ینه جانب غربه کیدرک (زغزغی) قریه سنده منزل آلدق . آندن ینه جانب
شرقه کیدرک (۸) ساعتده (طبان اوغلی) قریه سنه کلک . قره بل دینده
وقره بل چانی کنارنده یوز اولی مسلمان کوبیدر ، برجامی وار . بوقره بل
چانی اوطاغلردن جمع اولوب جانب غربه جریان ایدرک قزل ایرماغه قاریشیر .
بعده قره بلی آشوب (باغ بضان) قریه سنه کلک . جمله اها لیس مسلماندر .
(ملی دده) تکیه سی نامیله بر اولو آستانه سی واردر . بورادن ینه جانب شرقه
کیدرک (زفسکی) قریه سنه کلک . قصبه مثال باغلی و باغچه لی ، جامع و حمامی ،
خانلی ، هفته بازارلی معمور و مزین بر یردز . آستانه سعادتده باش باقی قولی
ابراهیم اغانک قریه سیدر . فرات نهرینک کنارنده ایسه ده ینه سیواس طرفه
دوشر . بورادن آتلا ایله فرات نهرینی عبور ایدوب (۶) ساعتده (دیوریک) -
دیوریک (قلعه سنه کلک) .

اوصاف قلعه دیوریک — تاریخ ینوان قولی اوزره ایلك بانسی حضرت
سلیماندر . (دیوریک) نام بر دیو واردی . آیدن حق شهرنده بلقیسه برسر ای

وقوطو اچنجه کی فیل میتک قولاق و دوداقلرینی ، خورطوم و کوزلرینی ، قویروق ، درت ایاقلرینی مدح ایدوب حیرتده قاهره « هی سلطانم شو معصوم فیلی بوغاندن اون بیک غروش ، طوغوران ووالدیندن قرقالی بیک غروش آلیکز » دیه الحاح و ابرام ایتدیلر . اهالی قریه یی ، قیزی ، اقربالرینی احضار ایچون چادر مهتر باشیسی مأمور اولدی . اوچ کونده دیوان هایونه تیمش نفر کمسه قید و بند ایدیلوب احضار ایدلدی . ابتدا وضع حمل ایدن قیزی سویلتدیلر .

تیز — سلطانم : اوچ سنه مقدم هند پادشاهندن سلطان ابراهیم خانه هدیه اوله رق ایکی فیل کیدرکن کوتورانلر بزم (طور حال) صحرا سنده مکث ایتمشلردی . بتون قرا و قصبات اهالیسی سیر و تماشاسنه کیتدیلر . بز دخی بش اون کوچک بریره کلوب آزابله رینه رنه سیرینه واردق « ایشته یقین کلدک اینکز آزابهلردن » دیه کیدرکن یانمده کی خاتونلر « الله بونه اولو حیواندر » دیه سویله شورلردی . بنده « اناقانی فیل » دیه ایلری واردم . بش دیرک اوستنده برقاره طام کوردم بر دیره کی قیمیلدانیردی . اناقانی فیلجک دیه ینه ایلریله دم . اوراده طورانلر « بره بره تیز ایلری وارمه » دیدیلر . برده کوردمکه او قاره بو یوک طام یورودی برشی بنی قاپوب هوایه قالدیردی برقارالتق ایعی یرده قالدیم . مدد های دیه فریاد ایدوب درت یانمه چبلاقاندم . الم ایانم ایصیجاق اته یاشیوردی . بر ساعتدن صوکره آنی کوردمکه برشی بنی آلوب طشره آیدینلیغه براقدی . عقلم باشمدن کیده رک اوچ ساعت جانسز یاندم . بنی آلوب اوه کوتورمشلر . آنی بیلورمکه کوندن کونه قارنم شیشوب اوچ بیلدن صکره بو فیلی طوغوردم . بر آی یاشایوب صوکره ابه قاری صوباشی اغواسیله فیل اوغلومی قتل ایتدی . حقمی حق ایله دیه فریاد ایتدی . طور حال ، اینه بازاری . قاراواوا اهالیسی ده بویله شهادت ایلدیلر . مرتضی پاشا تیمش عدد کی مسه پی زنجیره اوروب حبس ایدرک یکرمی کونده یکرمی بیک غروش آلوب فیل یاوروسنی دخی طوزله یرق آستانه سعادته کوندیریم دیه حنظ ایتدی . بو حال بویله منظورمن اولمشدر .

برطاش اوره رق هلاک ایتش لر در . حالا او طاش صب نشان دیرنده محفوظدر و صب نشان دنیلان آدم (کیومرث) ک اوچنجی دده سیدر . صهبی رومی دنیلان عبد الوهاب غازی حضرتلری دخی بو صب نشان نسلندندر . ویواسده دها نیجه کبار وکلین مدفون ایسه ده معلومنز اولان بونلر در .

ومن الغرائب — سلاحدار قره مرتضی پاشا سیواس والیسی ایکن (طورحال) ناحیه سندن برقریه اهالیسی کاملاً پاشا حضورینه کلوب دیوان پادشاهی یه برقوطو ایچنده بیاض برفیل یاوروجنی کتوروب «سلطانم بو فیلجکزی بزم قریه مزده بر بکر ناشکفته قیز طوغوردی . شمدی حاکمز قیزی پدر ووالده سیله جمله اقرباسنی حبس ایتشدر . بوفیاجکیز دخی حیاتده ایدی صوباشی ، (ابه) یه بوغدوردی . سلطانمزدن رجا اولنور برنی غرض اغا قولکیزی کوندروب قیزی ووالده سنی حبسدن اطلاق ایتدیره رک حضور . ریکزده احقاق حق ایده سنز» دیه رجا ایتدیلر . جمیع اهل دیوان بوفیل بچه یی کوروب حیرتده قالدیلر .

همان مرتضی پاشا حقیره ایتدی «اولیاچلی ، بوخدمتی سکا ویردم جمله سنی دیوانه احضار ایده لم کوردم که قیز اوغلان قیز اوله وخی آدمدن اوله فیل طوغوره بونه سرائیدر . تیز وار وئی ایدنلرک حقندن کلوب احضار دیوان ایله . حقیر ، بوتکلیف مالایطاقی ایشتدکده دیدمکه : «بو قباحتی ایده نک حقندن کل بیوردیکز . بونی ایدن فاعل مختار رب العالمیندر حکمت صنعی اظهار ایچون بویه ایتش !! . بن کیمک حقندن کلهیم . سلطانم بوسری فاش ایتیکز . جمیع دنیاده عثمانلی ولایتلرنده عورتلر فیل طوغورر ایتش دیه داستان اولور . همان بودعواده اغماض عین ایتک کرکدر» نیجه مصاحبلری «سلطانم ، درهم و مصروف اهم تحصیل محلیدر . بوخصوصه شدیدو جری بر آدم کرکدرکه اللهدن قورقیه . و «فیلی نیچون قتل ایتدیردیکز» دیه جمله اهالی قریه یی قید و بند ایله دیوانه احضار ایده . اکر قبلی قتل ایتامش اوله لر ایدی هنوز تحته جلوس ایدن سلطان محمد هدیله کونددر ایدیکز» دیدیلر .

ایدلسه لر اون عدد مجلد عظیم وجوده کلیر . حتی فاتح بغداد مراد خان رابع مرحومك شكسته خط تعلیقیه شوییت تحریر اولمشدر :

بیت

شود کلو دور ایده بو چرخ دوار نه بن قاله ، نه خط قاله ، نه دیوار !..

ینه مراد خان رابع بوقبر مستوری زیارت ایدوب (اذا تحیرتم فی الامور فاستمینوا من اهل القبور) حدیثی مضمونی اوزره روحانیتلرندن استمداد ایدرکن قلب مراد خانه الهام ربانی ایله (فتحنا العراق) ترکیبی کلوب اسکی بغدادک تاریخی لایح اولور . بومسرت ایله مراد خان قبر مستور عبدالوهابدن طشره چیقوب سلاحدار ملک احمد اغادن برخشت آلهرق شهره ناظر قیا اوزره نکران اولورکن بامرچی قدیر برقره قرتال قوشی هواده اوچمقده ایدی . مراد خان (بغدادی فتح ایده بیلیرسه شوقوش شکارم اولسون یاشیخ صهب !) دیو تفالاً بوخشتی نیجه آنارسه بامر خدا شصت برقبضه خشت قوشه اصابت ایدنبجه « حمد خدا بغداد بنمدر . قبر امامی اعظمی تحقیردن خلاص ایده جکم » دیو مسرور اولمشدر . حالا اوچرک یدک زمینه دوشدیکی یرده عمود متها اوزره اولبه بر نشانکاهی واردرکه جمیع تیر انداز وکندارلر بومزل نشاننه پوطه ، آزمایش وسائر اولقرله یتشمکده عاجزدرلر . حالا اونشانکاه اوزرنده جلی خط ایله جوری چلینک شوتاریخی محرردر :

بری قالنوب دیدی اکا تاریخ آفرین ای دلیر سام افران

سنه ۱۰۴۸

ینه بوتکیه قربنده نیجه واجب السیر علامتار واردر . جانب شمالنده ودامن جبلده صباشان دیری قربنده کیومرث شاه قبری واردر . بو کیومرث زا وسین ایله کیومرث وکیومرث شکنده ده یازیلیر . بر حکمدار جم جناب ایمش . سیواسی دخی بونک بنا ایتدیکی بنالرنده کوریلان بعض تاریخلر ایله معلومدر . آنلرک زعمنبجه کیومرث هر زمان صومعه سنده برساعت رب عزته مناجات ایدردی . خصملری فرجه بولوب باشنه

رضوء و غسلی و ترتیب رکوع و سجودی سنت رسول الله اوزره بونلردن
 اخذ ایتشلردر . حضرت عصر نده بوصهیب اولیه ماهر برشاعر و مداح
 رسول و غزوات حضرت حمزه اولوب اشتهار ایتمش . زماننده آنکله مباحثه
 علم ایتمهک و امتحان فن شعر اولمغه امری القیس و حسان و رضوی بلخی
 بیله قادر دکللر ایدی . حضرت رسول حضور نده و جمه اصحاب برکزین
 آراسنده قصه خوانلق ایدوب جمله مداحلرک سلسله سی اکا منتهی بولنمشدر .
 ارتحال پیغمبریدن صکره چاریارکزینک خلافتلر نده خدمت ایدوب حضرت
 علیدن صکره خلافت معاویه به دکنجه امویلر خسیس ولیم اولدقلرندن آنلر
 ایله الفت ایده میوب عالم سیاخته دوشدی . حتی یزید پلید زماننده دشت
 کربلا ده امام حسین طرفنده بولنوب اول حادثه پر ملالدن داغ درون حاصل
 ایدرک بصریه فرار ایتمش و اوراده دخی قرار ایده میوب دیار عجمده خیلی
 کزه رک آخر وطن اصلیمی اولان سیواس شهرینه کلوب حالاً قبری اولان
 قیا اوزرنده بر غار قدیم ایچره خلقدن منزویانه طاعت و عبادت ایله مشغول
 ایکن بعضیلر « قیصر رومک قزی اکا و اول دخی قزه محبت ایدرک مرتد
 اولدی » دیرلر . حاشا تم حاشا !!.. اول حوالیده نیجه لرینی اسلامه کتیروب
 و کامل یوز اون سنه معمر اولوب نیجه مجتهدین بوذاتدن و (بابارتن هندی) دن
 مسائل شرعیه اخذ ایتشلردر . آخر دام کوره دوشدکده بوسیواس خارجنده
 قیا اوزرنده بر اولو آستانه ده دفن ایدلشدر . بوذات حقنده حبیب خدا
 شویله بیورمشدر : (فردوس الاخبار : روی عن النبی صلی الله علیه وسلم
 انه قال اول من یسقی حوضی صهیب الرومی) . آستانه سی ایچنده کی
 صهر نیجه آب حیات مثال بر صو واردر که کویا ما زالدر . تکیه سی زیارتگاه
 عام اولوب سیواس اهالیسنه ارباب معارفنه ، سیان برو بحارینه مسیره یریدر .
 بورادن بتون سیواس صحراسی بوقلمون مثال نمایان اولدیفندن بتون عمارات
 سیواس رونمادر . کرچه سیواسده او عصرده قورشونلی بنا یوق ایدیسده
 ینه تره پر انواری مزیندر . بوتکیه عبدالوهابک جمیع درت دیوارینه خطوط
 نفیسه عبرتالره اول قدر ابیات و اشعار تحریر اولنمشدر که ، بر یره جمع

فرصت غنیمتدر» دیو عساکر اسلامی جنکه ترغیب ایدرکن بامر خدا نسیم نصرت عثمانلی طرفه اسوب او ساعتده یوز بیك دشمنی اگری قربنده (خرشتوش) صحرا سنده دندان تیغدن کپیره رك عثمانلیلر منصور و مظفر اولدیلر بو ائاده دشمندن بیوک، کوچک یتیمش التی پاره قلعه نتح ایدیلوب اگری یی تحکیم ایدرلر. الی هذا الان اگری دست آل عثمانده اولوب سد متین سرحد بر حصن حصیندر. ان شاء الله مجارستان سیاحتنده یازیلور. عثمانلی مشایخندن ایکی شمس الدین وار بری فاتح دورنده استانبول فتحنده بولنان آق شمس. الدین درکه یدی سنه مقدم نتح استانبولی فاتحنه تبشیر ایتمشدی. بروسه خاکنده ترهلی (کویک) ده مدفوندر. [۱] بری ده بو سیراسی قره شمس الدیندر.

[۱] جلدثانی — ترهلی کویک زیارتلری صحیفه ۶۱

قطیته قدم باصمش دیرلر. اولو سلطاندر قدس الله سره العزیز. (زیارت مخلص پاشا) سایمان خان شهزاده سی یازید خان جنبنده مدفوندر. تاریخ وفاتی ۹۵۴ سنه سنه مصادقدر.

(الشیخ بدلا حاصیرجی دده) زیارتی واردر. شهرک طشره شرق طرفده اوج آسمانه سر چکمش بر یالچین قیبا اوزرنده بر آستانه عظیمده قبر (الشیخ حضرت صهیب رومی یعنی عبدالوهاب غازی) واردر، سیواسلیدر. حضرته عاشق اولوب حضور رسوله اسلام ایله مشرف اوله رق حضرت علی کمرینی بند ایدوب دباغله پیر اولمشدر. حالا جمیع آخیلر [۱] و آخیلرک سلسله سی بوکا منتهیدر.

مناقب صهیب — برکون بو عبدالوهاب ایدر: یارسول الله! بوکیجه واقعه مده مبارک دست شریفکزه یدی کره بنم آغز مه بیاض دارو دولدر دیکز « دیر. حضرت حبیب خدا: «یا صهیب! مرده سکا، که جهان آرا علمای متبحریندن مفسر، محدث، مصنف اولوب ابو المعالی اولورسک» بیوردیلر. آندن سوکره بو صهیب لانتظیر علما اولوب تا حضرت امام اعظم وهام اقدمه کلنجه معمر اولمش و امام هام ایله مباحثه علم ایدوب حضرت امام شرائط

[۱] دباغ اصنافک بیوک و مستطرینه ویریلیر بر عنواندر.

بوستانلری غایت چوقدر . صنایعدن ینبہ بزى غایت بیاض و رقیق اولور .
 بر چفت بابوج و مست اون بش آچہیہدر . ایچی آل قابلی آغوات چیزمه سی .
 اوتوز آچہیہدر . لطیف یورغان بزلی ، بسمه منقش پردلر بر ربعهدر .
 ما کولات و مشروباتندن خاص و بیاض کرده اکمکی ، کتہ چوره کی ،
 طاووق بوره کی ، طوز چوربایی بریده یوقدر . ناری مرعشدن بکمزی
 عینتابدن ، اوزوم و شیره سی اماسیهدن کلیر مقتیسی غایت متدین (الشیخ
 آرپه جی زاده حضرت بکر) افندیدر ، اشرفندن بازاره دلی دلاور اغا ، قوجه
 علی اغا ، سلام چلبی ، الحجاج کریم چاوش زاده لر ، نظیف اغا ، عمر بک
 زاده لر ، مفتی احمد افندی ، سیواس شیخی مشهور لریدر .

و منقاد اولوب بهرسنه طرف پادشاهی یه بوشهر دن بیک یوز کیسه حاصل
 اولور ایکیوز کیسه دخی وزیرینه حاصل اولور . جناب عزت ماللرینه برکات خلیل
 احسان ایتشدر . جمیع مورخلر بوشهر سیواسه امهات بلاد دیمش لردر .
 حقا که امهات بلاددر . عربستان و دیار روم و یونانیانده قحط و غلا اولسه
 بوشهرک حبوباتی هر طرفی احیا ایدر . ما کدونیا بیله ذخیره سی ایجابنده
 غنیمت ایدر . جمیع خاخی مسرور و بقعه لری خوب و معمور مزروعاتی وافر
 خیرات و برکاتی متکائر خالقنک نعمتلری فراوان و هر طرفه عیون و انہاری
 جاری روان برشهر آبادندر . اهالیسی غایت غریب دوست اولدقلرندن هر کیجه
 خانلرده ساکن اولان غریبانی خانہ لرینه دعوت ایدوب اکرام ایدر لر . هر جهتی
 مدحه سزا برشهر دلکشادر . شهر سیواسک جانب شرقیسنده شهر ارض
 روم ، نکسار طرفندن سکز قونا قدر . جانب شماله قلعه اماسیہ و مرزیفون
 ولادیک دردر قونا قدر . جانب غربنده توقات قلعه سی اوچ منزلدر .

زیارتگاه دارالعلم شهر سیواس — (الشیخ حضرت قره شمس افندی)
 سیواسک تا وسطنده قوجه حسن پاشا حرمنک جانب شمالیسنده بر آستانه
 سعادتده مدفوندر . اگری فاتحی سلطان محمدخان ثالث دوری مشایخندن
 اولوب اگری غزاسنده بیله ایدیلر . حتی عثمانی بوزولمغه آز قالمش ایکن بو
 عزیز محمد خانک اسب صبا سرعتی کندین طوتوب « صبر ایله ، بکم شمدیکی

حاملری — کوپری باشنده قوجه حسین پاشا حامی کار قدیم اولدیغندن
سایمان خان و فاتح بغداد مراد خان کیروب غسل ایشدر . حالا اوخلوت
سلطانی مسدوددرکه کیمسه کیروب غسل ایده مز . (قلعه آلتنده) اسکی
حسن پاشا حامی) ، بازار میداننده (میدان حامی) ، (طاش خان حامی)
(مدرسه حامی) ، (پاشا قلعه سی حامی) بو حاملر هپ چیفته در . بونلردن
بشقه یوز اون سکز قدر سرای وسائر خاندان حاملری دخی واردر .

چشمه لری — قرق بش قدر چشمه آب حیاتی واردر . صولری هپ
شهرک شالنده کی صپ نشان طاغندن و طوز حصار تپه لردن کلیر . مشهورلری
(قلعه چشمه سی) ، (قیوجیلر بدستانی چشمه سی) ، (بازار یری
چشمه سی) ، (مدرسه چشمه سی) ، اولو جامع قربنده کی چشمه وسائر در .
شهرک ایچندن جریان ایدن جای اوزرنده برقاچ کوپریلری واردر . جای
طغیان ایتدکه خیلی چام کتیرر . جای ، طوزله حصار ، صپ نشان طاغلرندن
جمع اولوب شهرک اکسه سنده یمش سکسان قدر آسیاب دقیقی دوندوره رک
سیواس صحراسنه کایر و آندن قزل ایرمه آقار .

چارشو و بازار — بیک عدد دکان ایله مزین اولو جامع قربنده کی بدستانی
معمورددر . سپاه بازاری مشهوردر . سراج خانه سنی سلطان مراد رابعک
والده کتخداسی بهرام اغا مجدداً کارکیر اوله رق بنا ایلمشدر . باشلوجه
دباغ خانه ، خفاف خانه و قیوجیلر کارخانه سی واردر .

هواسنک لطافتندن خاتی تن پرور و کندم کون اولور . اعیانی البسه
فاخره کیرلر . وسط الحالی لوندره چوقه سی والوان بوغاصی کیرلر . لسانلری
کردجه ، ترکیه ، در . ارککلری تیز اختیارلار . قیزلری غایت تندرست
و کوزل اولور ، صوی پی لطیف اولوب کویا یخ پاره در . هواسی زیاده
شدتلی اولدیغندن باغ و باغچه سی یوقدر . طاغلری اغاجسز و چپلا قدر .
شهردرنجی اقلیم حقیقی ده و اون یدنجی اقلیم عرفیده بولنشدر . محصولاتیندن
بغدای و آربه ، نخود ، مرجکی غایت چوق اولور ، برکیله سی قرق کیله
محصول ویرر . براوقه نانی والئی اوقه کلیر برآت یمی برر آچهدر . مشیک

ازهارك اشكالی (طابق النعل بالنعل) اویله نقش ایلمش که کورن سحر بوقلمون عبرتمون ظن ایدر. قپوسی اوزرنده کی تاریخی (بنی قلیچ ارسلان بن مسعود سنه تسع وستین و خمسامة) مرور روزکار زورکار فلك نیجه برلرینی بوزمشدر. بومدرسه غایت واجب السیر اولوب جمیع سیاحان بر و بحار لساننده مدحی جاریدر. درون مدرسه‌ده فوقانی و تحتانی سکسان عدد حجره لر واردر. طلبة علوم افدیله وقت شتاده تحتانیلرده و موسم صیفده فوقانیلرده تحصیله سعی و غیرت ایدرلر. و قیله عمارتی اویله قوی ایمش که اوقافی سایه‌سنده هرکون طلبیه ایکی دفعه سکر نباتلی مسک اطعمه نفیسه فغفوری کاسه‌لرله بذل اولنورمش. اما حالا طلبه‌سی برر بوریايه مالک اولیمان صلحای امتدن بی ریا کیمسه‌لردر. خدا معمور ایله. یوکسک قلعه آلتنده (حمام مدرسه‌سی) وار ایسه‌ده بانسی معلوم دکدر. (آشاهی حصار مدرسه‌سی) پاشا سرانی قربنده اولغله طلبه‌سی چوقدر. (حسن پاشا مدرسه‌سی) آشاهی واروشده کی جامعنگ حرمی اطرافنده طلبه حجره‌لریدر. (سیواسی افندی مدرسه‌سی).

مکتب صبیان — یوزقرق مکتب طفلان ابجد خوانی واردر. قرقینک اوقافی متیندر. ماعداسی حسبی مکتبلر اولوب بعضیسنده معلملر اجرت ایله معصوملری تعالیم ایدرلر.

تکیه‌گاه درویشان — اون بر تکیه‌در. (آرپه‌جی زاده افندی تکیه‌سی)، (سیواسی افندی تکیه‌سی)، (خلاتی تکیه‌سی)، شهرک خارجنده بر قیسا اوزرنده صهیب رومی و یاخود (عبدالوهاب عازی تکیه‌سی).

خانلری — صغیر کبیر اون سکر عدددر. سراج خانه ایچنده (بهرام اغا خانی) نوبنا رعنا برخان اولوب اللی او جقدر. (اکا قریب قیان خانی)، (حسن پاشا خانی) نیجه‌لر محتسب خانی دیرلر. چونکه محتسب اغا بونده اوتوروب حکومت ایدر. (قاشقچی زاده خانی)، (شیخ افندی خانی)، (نعلبندلر خانی)، (ابراهیم افندی خانی)، (طاش خان) مشهور خانلری بوتعداد ایله یکمزدر.

ایچ قلعه دن معمور و مزیندر . زیرا پاشا بونده سا کن اولغله هفتده درت کره دیوان اولوب عظیم جمعیت اولور . بوقلعه طاغ اتکننده واقع اولغله شکل مربعده واقع اولوب آب حیات کبی صولری واردر . اما او بریوکسک قلعه ممرناس اولمغله بی آدم اکا وارمازلر . لکن جلالی و جمالی خوفدن شهر اعیانک جمله کرانها اشیلری بویوقاری قلعهده پنهندر . بوشهر سیواسک بویاکی ایچ قلعه لریه ، آشانخی تیمور خرابی واروش قلعه سنک جمله اندرون و بیروننده آلتی بیک التمش خانه در .

اوصاف جوامع سیواس — آشانخی واروشده (اولو جامع) بدستان قربنده طولاً و عرضاً ایکیشر یوز آیاق بر جامع عتیقدر . سلطان قلیچ ارسلان بناسیدر . برناره سی وار ، جمله تراب ایله مستور بنای معموردر . لکن درون جامعده نه مقدار عمود اوزره مبنی اولدینی معلوم دکلدر . (قیزیل جامع) برناره لی معبد قدیمدر . (سیواس افندی جامی) بر مناره لی بنای جدید بر جامع پرانواردر . درون جامعده دائماً توحید و تذکیر اولنور . (موسی افندی جامی) متین بنادر . (کلیسا جامی) ، بازار یرنده (قوجه حسن پاشا جامی) بوپاشا ایالت سیواسه متصرف اولوب حلال زلال مال ایله بوجامی بنا اتمش . اما شب و روز جماعت کثیره دن خالی دکلدر . جوانب اربعه سننده کی دکانلر و قیومچیلر چارشیمی هپ بونک اوقافیدر . قبله قپوسی اوزرنده کی تاریخی بودر آیه (دانه لمسجد اسس علی التتوا) ۹۷۲ سنه . (یوقاری قلعه جامی) ، (اشانخی قلعه جامی) بونلردن ماعدا نیجه محله مسجدلری واردر . هر محلهده برر ، ایکیشر زاویه مقرردر . زیرا خلقی غایت مصیلردر .

اوصاف دار التدریس — قیزیل مدرسه دیرلر بر مدرسه عبرتنامه واردرکه دیار اسلامیهده او ایله بردار العلوم نه بنا اولنمشدر ونه اولنه جقدر . تیمور کوردکده انکشت بردهان اوله رق بناسنه حیران قالمشدر . قلعه قپوسی کبی بر باب معلاسی وارکه کورن آدمک عقلی پریشان اولور . استاد بوقپونک یمین ویسارنده کی عتبه عالیله جناب حقه ید قدرتیله خلق ایتدیکی

(قلعہ آردی) ، (حاجی زاہد) ، (اولو جامع) ، (پولور تپہ) مشہور محلہ لہ نندہر . ایک عدد قلعہ سی بری برلرندن براوق منزلی بعیددر . بریسی جانب قبلہ دہ یوکسک قلعہ سی اولوب چلی سلطان محمد بناسیدر . شکل مربعہ خندقسز ، یالین قات ، ایک قپولی طوبراقلی برپشنہ اوزرینہ واقع اولمشدر . ایشلک قپوسی جانب قبلہ یہ اشاغی شہرہ مکشوفدر . برقپوسی شرقہ اوغرار بوقپو دائما مسدوددر . ایچندہ ایک یوز نفرات خانہ سی ، برجامی ، غلات انبارلری ، صو صارنجلری ، جبہ خانہ سی ، قرق قدر خردہ شاہی طوبرلری وارددر . بوقلعہ جملہ شہرہ حوالہدر . پاشا قلعہ سندن عالیدر ایچ قلعہ ، پاشا حصاری : جمیع ممالک آل عثمانہ میر میرانلر راوزرا ایچ قلعہ لردہ ساکن اولہ کلہ مشلردر . اما دیار بگردہ ، سیواسدہ پاشالرک ایچ قلعہ دہ ساکن اولمالری قانوندر . زیرا بوسیواسک پاشا اوتوردینی اشاغی حصارہ یوقاری ایچ قلعہ حصاری حوالہدر . پاشاسی عصیان ایتسہ امان ویرہ یوب یوقاری حصار طوبرلری پاشا حصارینی خراب ایدر . اما بوپاشا حصارینی تیمور خراب ایتمزدن مقدم ۵۸۶ تاریخندہ سلطان علاء الدین کیقباد ساجوقی تعمیر و ترمیم ایتمشدر . دائراً مدار ایک قات سنک تراشیدہ ایلہ بنا ایدلش قوی برقلعہدر . دوراً دوری بیک بشیوز آدیمدر . بر آچاق خندق وارددر . قلعہ نی خندق احاطہ ایتمشدر . جملہ یکریمی عدد قلعہ و آلتی یوز دندان بنددر ، دیوارینک قدی یکریمی یدی ذراع ملکی قدر عالیدر . جملہ ایک قپوسی وار . بری جانب شمالہ ، طاغ یولی طرفہ شہزادہ لک مزارستانہ چیقار . ایک قات دہیر قپودر . اگا دزداری ، دیدہ بانلری قپونک ایچ یوزندہ نکہ باناق ایدرلر . برقپوسی قبلہ جانبہ مفتوح اشاغی شہرہ کیدر . بوقلعہ ایچرہ جملہ اوچ یوز عدد مقسی باغسز و باغچسز طوبراق اورتولی خانہ معمورلردر . پاشا سرائی بوندہدر . مقدا برکشیف سرائی طامی ایدی . مراتضی پاشا اقدمز متعدد حجرہ لہر وقاعہ و دیوان خانہ و ایچ غلاملرینہ او طہلر و برحام انشا ایتدیروب احیا ایتدی . بوقلعہ دہ دخی برجام ، برحام ، بر مدرسہ وارددر . اون مقداری دکانچہ لری وارددر . اشاغی قلعہ یوقاری

produce
storage

قدیچدر . زعماسی ، ارباب تیماری ، قانون اوزره جبهه لولریله اون بیک کزیده مسلح عسکری اولور . بوجمله عسکرك سنوی محصولی یوز اوتوز برکزه یوز بیک سکسان یدی بیک اوچیوزیکرمی یدی اچهدر . اوچیوز اچهلک شریف قضادر . ناحیه لرندن ملاسنه اتی بیک غروش حاصلی اولور . وزیرینه قانون اوزره قرق بیک غروش اولور . مذهب حنفیدن شیخ الاسلامی واردر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شهر ناچی ، محتسبی ، باجداری ، قشایبسی واردر .

اشکال قلعه سیواس — سیواس شهرینک . جانب شمالی اکسه سنده کی طاغره سبب نشان طانغی ، طوز آصار طانغی دیرلر . اول جبل بالالرك دامنده واقع اولمش بر شهر عظیمدر . جمله اولرینک یوزلری جانب قبله یه سیواس صحراسنک اکری کورپی طرفه ناظردر . آشانغی تیمورک خراب ایتدیکی قلعه دوزده واقع اولمشدرکه دائراً مادار جرمی اون بیک بشیوز آیدمدر . تاریخ خراب قلعه :

شد خراب از آتش جیش تیمور در شهور سال تاریخش (خراب)

سنه ۸۰۳

کرچه خرابدر اما غایت متین و مستحکم ریختم و طولمه ، خراسانی سنک بنا بر قلعه عظیمدر . جابجا برج و بارولری واردر . اما نیجه یرلری خرابدر . یینه سهل شی ایله تعمیر و ترمیم اولمه سی ممکندر . بو خراب حصارک چوره سنده بش عدد قبو واردر . غریبه (باب قیصریه) ، شرقده (باب پالاش) ، یینه شرقده (باب طوقاق) ، جانب شمالده (باب جان جون) ییلدیز طرفده (باب سلپور) . بو قلعه قپویه محتاج دکلددر . آرابه لر کیرر . بو اشانغی واروش قلعه ایچره جمله درت بیک اتی یوز باغسز ، باغچه سز اب حیات صولی خانه لری واردر . قرق عدد محلاتی واردر . قیصریه قپوسی محله می ارمیدر بوراسی ایکی محله در ، بری روم محله سیدر . (آنجه یوکه) ، (اورتولی بیکار) ، (کهنه جوان) ، (چارشو) ، (میدان) ، (اوغلان چاوش) ، (اغا دکرمی) ، (برزجی طارلاسی) ، (بالدير بازار) ، (صیق چوبان) ،

خواجہ ایله کوروشدیکنده خواجہ تیموره « نیچون سیواسده قرق بیک صبیان ونورسیدکان امتی پامالاسب تاتار ایدوب یتمش بیک مخلوق خدای قتل ایتدیکیز » دیدکده تیمور « والله سیواسیلر قرآن عظیم مخلوق قدر دیه رک منسوخ آیتلره کلام محدثلر نظیره ایدوب قرآنی قرآنلقدن چیقارمشلردی صبیانلری دنخی ولدزنا اختیارلری شیعی، حروفی، جبری، قدری مذهبلیرینه کیرمشلردی. اصلاح عالم ایچون اوزرلرینه یورویه رک شهرلری خراب ایتدم وسنک خاطرک ایچون شهریکی سکا باغشلادم قورقه خراب ایتمک » دیمشدر. صوکره بیلدیرم خان ایله چارپشمشدرکه تفصیلی جلدثانیده در [۱] صوکره چلی سلطان محمد مستقل پادشاه اولدقده سیواسی معمور و آبادان ایتمک شروع ایدوب ایکی قلعه انشا ایتدیردی. صوکره بازید ولی عصرنده شاه عجم ارضروم، کلخ، سیواس، توقاد طرفلری ملک موروشم وارپه چوقوروم دیه استیلا ایتدی. بعده طقوز یوزیکرمی بر تاریخنده بونلری دست عجمدن استرداد ایلمشدر. حقیر (مرتضی پاشا افندمنزه وزراتله سیواس احسان اولدقدن صوکره) حلبدن اورفه، رقه، حران، مرعش، قیصریه جهتلرینه درت آی سیاحت ایدهرک سیواسه کله رک شرف صحتلریله مشرف اولدم. پاشا قلعه سنده سرایه متصل چاوش زاده خانه سنی حقیره قوناق احسان ایدوب بلغا ماباغ تعییناتمزی کونوردی. بزده دفتردار پادشاهی وسجلات شرع مینه مراجعت ایدهرک سیواسک عماراتی تحریر ایتدک.

ستایش عمارات سیواس — قانون نامه سایان اوزره سیواس وزیرینک خاص هایونی طقوز کره یوز بیک آچقه در. قرق سکز زعامتی وطقوز یوز یکرمی سکز تیماری واردر. سیواس ایالتنده شو سنجاقلر واردر: امامیه، چورم، بوز اوق، دیوریکی، جانیک، عربکیر، سیواس سنجاقلریدر. سیواس سنجانچی پاشا مرکزیدر. خزینه دفترداری یوقدر. دفتر کتخداسنک خاصی (۸۰۲۰۰) آچقه در. تیمار دفتردارینک کی (۶۲۵۵۰) آچقه در چاوشلر کتخداسی، چاوشلر امینی واردر. جمله سنجانغیله عسکری (۳۱۳۳)

سائر عماراتی یوقدر . بورادن ینه شهاله کیده رک سیواس صحرا سنده قیزیل ایرمق نهر عظیمی اوزرنده کی جسر زغزغی یعنی اگری کوپری بی کچدک . اون سکن کوزلی بیوک کوپرودر . بو قیزیل ایرماق نهری ده ارضروم ونیکحصار طاغلرندن و خصوصیه بک طاغندن چیقوب نیجه قرا و بلده لری ریان ایدرک یواگری کوپریدن عبور ایدر ، صکره تاقیصریه آلتنده کی برکوز جسر عبرتمادن و آندن جانب غربده کی شهرلری صولایه رق چاشنکیر کوپروسندن کچر . عثمانجق قلعه سیله حاجی حمزه دن وطوسییه قربندن عبور ایدوب بافره شهری قربنده قره دکزه قیالردن کندینی آتهرق اولیه فریاد و فغان ایلرکه انسانک قولاغی اصم اولور . ایشته بووجهله معمور صحرالری سیران ایدرک (سیواس) شهرینه کلدک .

اوصاف قلعه دارالعالی . کهنه آباد یعنی سیواس — حضرت ذکریا عصرنده کی مرعش قیصری جیم جیمه مرعشی بنا ایشدر . بونک دیکر قرنداشی ده سیواسی بنا ایله مشدر . بعض تاربخار بونی کیومرث شاه بنا ایتدی دیرلر ، بعضیلر ضحاک مارییه نسبت ایدرلر . کیومرث سیواسده مدفوندر . بونک زماننده سیواسده زراعت اولنماق مزرعه قالماش ! تاقیزیل ایرماق کنارینه قدر معمور و آبادان اولورمش . صکره نیجه ملوکه دکوب عاقبت بغداد خلیفه سی هارون الرشید زماننده سید جعفر غازی اعانه سیله دست اسلامه کیرمشدر . صکره آل دانشمندیدن نیکحصار فاتحی سلطان ملک غازی آل سلجوقک اعانه سیله تکرار فتح ایلمشدر . صکره آل عثمان ییلدیرم بایزید خان ترکانلر الدن آلمش ایسه تیمورک خروجنده ایلک دفعه اوکنه سیواس کلشدر . اهالیسی نیجه بیک طفلان ابجد خانک کردنلرینه قرآن عظیم الشان طاقه رق تیمورک استقبالنه چیقمه شارسه ده دمیر یورکلی نورسز ملعون بونلری اسب غدر ایله پایمال ایلمشدر . ویدی کون اقامت ایده رک یمش بیک علما و اهالی بی دندان تیغدن کچیرمشدو . بووجهله قلعه بی دخی خراب و بیاب ایشدرکه حالا خرابه سی معلومدر . والسنه ناسده « سکا برایش ایده یکه تیمورلک سیواسه ایتماش اوله » دیرلر . تیمور نصرالدین

قصبه سنه کلدک . ترکان اغاسی حکمنده یوزاللی اچهلوق قصادر کتخدایری ،
 یکی چری سرداری و محتسبی واردر . قصبه بر چوقور یرده ودره کنارنده
 اولوب بیك خانه لیدر . متعدد جامع و مسجدی خان و حمای مختصرجه چارشو
 و بازاری واردر . بورادن ینه شماله کیده رک (کورون) قصبه سنه کلدک .
 سیواس ایالتده وانکل خاکنده یوزاللی اچهلوق ناحیه قضاسیدر . بیك
 خانه لی جامع و مسجدی خان و حمای سوق سلطانلی قصبه رعنا اولوب
 ترکان اغاسی حکمنده در . کتخدایری سرداری محتسبی واردر . شهر اچندن
 نهر جریان ایدر . اهاالیسی اوچقی اوغلو کورکی کیر ترکاندر . آب و هواسی
 لطیف اولدیغندن خاقی تندرست اولور . بورادن جانب شماله دوز سحرالره
 یدوب (درنده قلعه سی) نه کلدک . سیواس ایالتی خاکنده ترکان اغاسی
 حکمنده یوزاللی اچهلوق قصادر . یکی سرداری ، صوباشیسی ، مفتی و نقیبی
 و علماسی واردر . قلعه سی طاشلق بر یرده عالی برپشته اوزرنده اولوب حضرت
 عمر اولادندن ملاطیه فاتحی بنا ایتشدر . مرور ایام ایله جابجا منهدم اولدیغندن
 دزدار و نفراتی یوقدر . شهری قره دورق خاکنده نهر کنارنده کریچ و طاشله
 بنا اولنمش بیك قدر خانه لی باغلی و باغچه لی یدی محرابلی خان و حمای و چارشو
 و بازاری محتوی مزین بر قصبه معموره در . خاقی ترکان وارمنیدر دباغخانه سی
 مشهوردر . قرق الی درهم قدر آبدار زردالوسی اولور که قوروسنی عرب و عجمه
 هدیه کتوررلر . اعیانندن شیخ اوغلو ایله اوچگون امیرانه صحبت خاص
 ایتدک بورادن قالقوب ینه جانب شماله کیدرک (صاز چیغاز قریه سی) نه
 کلدک . سیواس خاکنده معمور کوی اولوب اهاالیسی اسلام وارمنیدر .
 برصافی قیادن آب حیات کبی قایناق صوی چیقار . بورادن ینه شماله کیده رک
 (مانحیلوق قریه سی) نام کویه کلدک . ترکان اغاسی حکمنده سیواس خاکنده
 زعامتدر . ینه شماله طوغری عزیمتله (اولاش) قصبه سنه کلدک . سیواس خاککنک
 ترکان اغاسی اولوسی (کوچومی) بونده ساکن اولوب ترکانلردن یابلا حتی
 آلیر . آیریجه قاضیسی وار بشیوز خانه اسلام وارمنی قصبه سیدر . می کتخدای
 جامعی سلطان سلیمان فرماتیه معمارسان بنا ایتشدر . برخانه و برقاچ دکانی وار

leather
fruit

(حماری دده ساطمان) شهر ایچنده (کاخانی علی دده) ، (الشیخ غزنوی سلطان) ، (الشیخ حقیق بن شیخ حامد ولی) الحاج بیرام ولی تلامیذندن اولوب انقره دده تکمیل علم لدن ایدرک اقسرایده طریق بیرامیده پیشو اولمشدر . (الشیخ بطاق) طاش بازاری محله سنده مدفون اولوب زیارتگاه ارباب دلدر . جنت دره سی سمتده چلیلیک زیارتی ، بونک اوست یاننده خضرق زیارتی واردر . قلیج ارسلان سلطانک قبر شریفی خضرق زیارتگاهنده در . بو خضرقغه قریب (الشیخ حمزه) طریق بیرامیدن اولو اردر . (الشیخ خضرافندی) . اقسرایدن برمنزلده صاری آتلی کوینه ، اورادن (دبانی) اورکوب قضاسی داخنده در اهالیسی مسلماندر . آندن مشقره یه ، آندن قیصریه قلعه سنه کلدک .

سیواسه کیتدی کمزک بیانی

بورادن قالدقهرق برقاچ کون کیتدکدن صوکره مرعش قارصی ، صاغ طرفزده براقوب مرعش خاکنده البستان قصبه سنه کلدک . بر دوزحجراده چای کنارنده اگسه سنده اصحاب کهف طائی وار . باغلی باغچلی بیگ قدر خانه لی قصبه در . مرعش یاشاسنک خاصی اولوب یوز اللی اچهلوق قضادر . کتخدایری ، یکی چری سرداری واردر . اهالیسی هپ ترکاندر شهرک شرفی مرور زمان ایله خراب اولده در . جامعی و خان و حمای و سوق مختصری واردر . هفته ده برعظیم بازاری اولور . شهر خارچنده بر خیلی مسافده زیارت اصحاب کهف واردر . اما بوغاردن اوپله کلب صداسی کلز . حقیر شمیدلیک اصحاب کهفی اوچ یرده زیارت ایتدم هانکیسی صحیح اولدینی معلوم دکادر . یوقسه تاقیانوس ظلمندن هربری برر دیاره می فرارایتدیلمده مقام عالیبری بویله متعدد کورینور . طرسوسایرله مرعشلیلر مباحثه ایدرلر اما طرسوسده اولسی صحتیه قریبدر . بورادن قالدقهرق جانب شماله (آجدی)

علوم شتا یریدر. (قرمان اوغلو جامی مدرسه‌سی) بومدرسه لرك جانب و قفدن طلبه لرینه و درس عاملرینه ماه بماء وظيفه معینه، حلمیه و شمعیه لرینی و یررلر. نیجه حسبی درس عاملری واردر. اها لیبی فقیه اولورلر. علم فرائضی آبا و اجداد لر ندنبری او قویه کمشلردر. بوشهرده مخصوص دارالقرآنی یوقدر. فقط حافظه قرآنی چوق. شهر اون یدنجی اقلیم عرفیندر و وسطندن جریان ایدن اولو ایرماق عمرترتلی سقی ایدوب علاء الدین جسرندن عبور ایدر. بروسه کبی هر خانه سنده عین جاری واردر.

هماملری — (بک حامی) غایت عتیقدر. (عربلر حامی) آب و هواسی خوشدر. (تیز بازار حامی) پاشا سرایی قربنده در. اولو ایرماغلک اوزرنده سلطان علاء الدین بناسی برکوز برجسر عظیم واردر. حاجی حسن جامی قربنده باش کوپری واجب السیردر. محصولاتندن بغدادی و شعیری و بقله‌سی فراوان و هر نوع میوه‌سی مدو حدر. خضرلق و قرق قیزلر نامیله ایکی مسیره‌سی پاشا سراییله قره مان اوغلو جامنک برر عمارتی واردر. بوشهردن نیکده غرب طرفده برقوناقدر. قره مان ارکلیسی ایکی قوناقدر. آقسرایدن آنقره جانب نماهه اتی قوناقدر قوناقلرده شونلردر:

سایماز سرای قضاسی، قوجحصار طوزله‌سی، صوفیلر قریه‌سی، قره زووا قریه‌سی بوراده انکوری حدودینه کیریلیر، چقاللر قریه‌سی، اورنجاق قریه‌سی آندن انکوری یه واریلیر.

زیارتگاهلری — بوشهرده یدی بیگدن زیاده کبار اولیاء الله آسوده اولدینی تواترله مثبتدر. (دار ارواح) دنیلان بوجبانه نیجه کره نور نازل اولمشدر. مغموم اولان زیارت ایتسه شاد و خندان اولور. (الشیخ حامد ولی) سرچشمه عرفای رومدر. اوستی آچیق برقبده مدفوندر. اکثریا مصروع کیمسه لر زیارت ایدرلر. بوکا قریب (الشیخ کمال سلطان) طریق مکیده تکمل ایتمش بر پیر عالیدر. بوکا قریب (الشیخ پرتوی سلطان) طریق یسویده یخشی اردر. (قرق قیزلر زیارتی) اکثریا قادینلر زیارت ایدرلر جهاتما برزمینده واقعدر. (الشیخ نجم الدین کبری)، (بدرالدین سلطان ولی)،

وسطنده واقع اولمشدر . اما برج و بارولری اولقصدر عالی دکلدر . جمله برجلری و دندان و بدنلری و مازغال دلیکلری هندسه ایله ترتیب و بنسا اولمش قلهلری هپ بری برینه ناظردرکه حین محاصرهده هرقله نك جنك آور بهادرلری توفنك ایله قلهلری محافظه ایدرلر . اطراف حصار استوارنده بش قپوسی واردر . کوچك قپو غربه ناظردر ، دمیر قپو قبله یه آچایر ، کچی قپوسی دخی قبله یه مفتوحدر ، ارکلی قپوسی جنوبه ناظردر ، قونیه قپوسی طرف غربدن منظوردر . مذکورقپولرک دیده بانلری باجدارمحتسب آدملریدر . درون قلعهده زمان جلالیده بغدادی حفظنه مخصوص انبار واردر . جبه خانه سی یوقدر . رمضان و سائر شادمانلقارده آتیه جق شاهی طوبلری واردر .

اوصاف و اروش — خانه لرینك اکثریسی کریج و طاش دن مبناسدر . محله لری اوتوز ایکدر . باشلیجه لری شولردر ، کارخانه ، جلاح ، صوفیلر ، چوملکچی لر ، شیخلی ، تیمارخانه ، قزیاجه ، قالنلر ، ولدان کولی ، میدان ، بله جك ، پاموئیلر ، شیخ غزنوی ، تر حاجی ، پاشاجق ، کرکی ، جامع کیر ، باب صغیر ، حاجی فکرالدین ، بورا بازاری ، ارکلی قپوسی ، پاندیال ، زنجیرلی ، قوال ، طاش بازاری محله لریدر .

جامعلری — (قرمان اوغلو ابراهیم بك جامعی) سجده گاه قدیمدر . درت عدد کمر اوزرینه کارکیر قبله لی برجامعدر . درون جامعده اون ایکی عدد سرآمدعمودلرله ایکی عدد مصنع قاپولری واردر . منبری ، مؤذنان محفل ساده کوزه لیدر . موزون منساره سی جامعدن بعید اولوب جامع قبله لرینك کیرجله مستور اولدینی مفهومدر . (الشیخ حامد ولی جامعی) شیخلر محله سننده قبله لی برمناره لی جامعدر . (دباغلر جامعی) کیرچله بنا ایدلمش جماعتی چوق برجامعدر . (الحاج سید حسن افندی جامعی) باش کوپری قرینده برجامع دلکشادر . (کارخانه جامعی) کارخانه محله سننده روحانیتلی برجامعدر . طقسان سکز عدد محله مسجدی واردر .

مدرسه لری — (یلانچق مدرسه سی) بنای قدیمدر . (صولو مدرسه)

اوچینجی بیلدیر : فوریه ۱۳۰۴ - اقدام مطبعه سی

قراسندندر . بورادن جانب شماله کیدرک (آق سرای) شهرینه واصل اولدق .

اوصاف آقسرای — بوشهره شمعون صفا رأیله بنا اولمشدر دیرلر . ملوکن ملوکه انتقال ایدرک خرقیل نام قیصرک ولدناقابلی (هلنا) نام قرالک النده ایکن مرقوم عرب قومی اوزره سفر ایتمه مباشرت ایدوب نیجه بیگ جنود مردودیه شام اوزره کیدرکن (صفراز) نام محله عسکریه منهزم اولوب وکندیسیده مرد اولهرق یرینه اوغلی (میکاله) نام قرال کچدی . آخر بونک ده الندن عزالدین قلیج آرسلان بن ملک مسعود ۵۶۹ تاریخنده بورایی ضبط ایتمشدر . بعدالفتح بوشهرده نیجه کبار اولیا مکث ایتدیکچون بوشهره اکثر مورخین « دار صلحا » دیمشدر . آقسرای دیمسنک سببده قلیج آرسلان شاهک تختکاهی اولمغه اکا برسرای عظیم بنا ایدرلر . دارالسعاده سنک یمین ویسارنده طونجندن ایکی عدد مهیب آرسلان تمالی وار ایش . بوسرایه برسوء قصداولسه قصد ایدن بواسد شراره فشانک صیحه سندن هلاک اولورمش . وبوسرای کیریدن بم بیاض کوروندیکندن بولندیفی شهرده (آق سرای) دیمشدر . روملر بوشهره الی هذاالن (پهاهنا) دیرلر . صکره قره مان اوغلی یعقوب بکک اله کوروب صکره بیلدریم بایزید خانه کچدی . حالادست آل عثمانده اولوب غازی سایمان خان تحریری اوزره قره مان ایالتنده سنجاق بکی مرکزیدر . بوجه عدالت سنوی بکنه یکریمی کیسه حاصل اولور ، بشیوز عسکره مالک برطوغلی میرلواذر . الای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . قانون اوزره جبه لورلیه بیگ عسکرلی اولور . یوز الی آخهلق شریف قصادر . قاضیسنه سنوی بش کیسه حاصلی اولور . مقیسی ، نقیبی ، کتخدایری ، دیکچری سرداری ، قلعه دزداری ، محتسبی ، شهر صو باشیسی اعیان و اشرفی ، کبار وصلحاسی واردر .

اوصاف قاعه آقسرای — بوراسی واسع برقضاده اولان قلعه‌سی اولو ایرماق کنسارنده مربع الشکل ، سنک بنا برقاعه قویدر . تاشهرک

(اورته محله جامعی) مناره لیدر. (صوفیان محله سی جامعی) مناره سزدر. یوندن ماعدا قرق التی عدد مساجد واردر. هر جامعه مدرسه، دارالحدیث، دارالقرآن بولنور. قرق عدد مکتب صبیان، اون عدد تکیه درویشانی واردر. درون قلعه ده (کوزلی سلطان تکیه سی)، ینه قلعه ایچنده (کسبی مصطفی افندی تکیه سی) آستانه عظیمدر. چایرلی جامعه (اسعد افندی تکیه سی) شیخی همت افندی اعزه کرامنددر. اسکی مزارلقده (صاری صالح تکیه سی) تکیه بکتاشیاندر. چارشو ایچنده صقوللی محمد پاشا حمای اک مفرح حمایدر. اوچ عدد خانی واردر که بری کاربانسرایدر، بری قبان خانیدر، او بری ده بکار خانیدر. مزین، ایکی باشلری دمیر قبولی آلمش عدد دکانی حاوی، وجامع آلتنده یمش عدد آراسته دکانی بدستان واردر که صقوللی بناسیدر. آب وهواسی لطیف، اهالیسی غایت صالح، اعیان و اشرافی محب فقرادر. باغ و باغچه لرنده مسیره لری چوقدر. کونا کون انکور آبدارندن بشقه «کشمش» نامیله مشهور اولان قوش اوزومی و کوفتری و آرمود قاقی، قیصیسی و کوهر چله سی و بارود سیاهی مشهوردر. ایچ قلعه ده کوزلی، اسکی مزارلقده صاری صاللق زیارتلری واردر. بونک غریبنده نیکده یارم قوناقدر که بور جامعی مناره سندن نیکده عیان، بیان نمایاندر.

بور قلعه سندن آقسرائه کیتدیگمز

ایلك منزلی (اورته کوی) ده آلدق. آق سرائ سنجاغنده یوز اللی آچمه پایه سیله بشقه قضادر. بر واسع و محصولدار قضاده اولوب باغ، باغچه، جامع، مسجد ایله آراسته معمور کویدر. بوقریه یه تابع اوتوز آلتی پاره تاحیه کویلری واردر. بورادن ینه جانب شماله معمور و آبادان کویار ایچره کیدرک بر منزله (خروادالی) قریه سنه کلدک. بودخی برجای فرحزاده غایت معمور و مزین، خان وجامعلی مسلمان کویدر. آق سرائ نواحیسی

ینور ایتشلردر . صکره حاجی بکتاش و لینک تشویقیه اورخان غازی بورایی فتح ایتدیسهده بعدالفتح قره‌مان زاده ابراهیم بک متصرف اولدی . صکره یلدریم بایزیدخان زماننده زورایله ضبط ایدیلهرک ضمیمه ملک عثمانی قلمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره قونیه ایالتنده نیکده بکی سنجاغی حکمنده یوز الی اچمه پایله شریف قضادر . ناحیه‌سنده (۱۳) قدر قراسی واردر . طرف پادشاهیدن والده سلطانه کیدر . اولا بوشهر ایچندن جریان ایدن (هام چایی) اوزرندهکی بارود سیاه دکرمننه خاص ایدی . شمدی لغو ایدلمشدر . کتخدا یری ، سرداری ، دزداری ، محتسبی ، صوباشیسی واردر . امامتی و نقیب - الاشرافی یوقدر . طرفینندن نیکده واقسرائده بعیدجه اولدیغندن قیصری مفتیسنه مراجعت ایدرلر .

وصف قلعه بور — کار قدیم برقلعه عتیقدر . ایچ ایلده اولمغله قلعه‌یه احتیاجی اولدیغندن کوزدن دور و تعمیر التفاتندن مهجوردر . بو حصن استوارک اساس بناسی بردوز یرده پست قیالنده اولوب خمس شکل ، سنک بنا بر حصار متین ایش ! امامرور ایام ایله جابجا رخنه‌دار اولمش ، درون حصارده بر محله ، الی عدد فقرا خانلری ، الیاسلی جامی نامیله بر جامع عتیق و بر عدد کهنه قلعه قوسوی واردر .

اوصاف شهر واروش — بر دوز وواسع یرده باغلی ، بانچه‌لی معمور بر واروشدرکه قلعه دیندن آقان و اساساً نیکده وهام جهتندن کمن هام چایی جریان ایدرک یکریمی ایکی کوز صو دکرمنی دوندیرر . بعده ناحیه وقراسنه اوغرایوب ارکلی سازلغنه قارلشیر . شهر خانلری هپ تراب ایله اورتولودر . الی اوچ محراب جامی واردر : چارشی قربنده (جامع عتیق) سلطان علاءالدینکدر ، جمله جامعلربنک بیوکیدر ، فقط مناره سزدر . (کوزلی زاده جامی) اطنه‌لی رمضان اوغلی و قفیدر . اصل «قلعه جامی» نامیله مشهور بر جامع پرنوردر . (شهید محمد پاشایینی صقوللی وزیر جامی) چارشی ایچنده فوقانی بر جامع نورانیدر . آلتنده سراپا التمش عدد آراسته دکانی ، قورشونلی جامع روشندر . (چایرلی جامی) حاجی محمود محله‌سنده بر مناره‌لی برجامعدر .

دلیل ایله ذوالفقاری حضرت علی به ویردی . ماریه جاریه بی دخی کندیلرینه آلیقویدیلر که آندن ابن الرسول (ابراهیم) وجوده کلدی . همشیره سنی ده حسان حضرت تکرینه احسان ایدوب سلطان الشعرا ایتدی . وایاچی کان ذالنون دخی اسلامه مشرف اولوب جمله حکمایه پیر اولدی ، که مصرده مدفوندر . اما بومریء القیس شاعر (الشعراء تبعهم الغاوان) قیلندن اولوب اسلامه کلدی . زیرا علم نجومده ابن لهب لعینک تلامیذندن و آنک اقریاسندن ایدی . (الشیخ حضرت عبدالصمد افندی) طریق خواجگاندن اولو سلطاندر . قبصریه لی پاکدل بر مرد خدا ایمش . نیجه زمان آستانه سعادتده آل عثمان پادشاهلریله هم صحبت اولدقدن سوکره برای صله بورایه واصل اولدقده واصل نعیم اولوب بو مرقده دفن ایدلمشدر . سنک مزارنده کی تاریخ :

بیک سوز و کریه ایله کوش ایلینجه تاریخ دیدمکه « ارتحال عبدالصمد افندی »

سنه ۱۰۲۶

(زیارت شیخ رمضان) ، (المولی سنان الدین یوسف الشهر بعر بستان) حلب ایالتده انطاکیه شهرنده نشو ونما بولوب بغداد مولویتندن کلیرکن بو قیصریه ده انتقال ایتدیکنی بیان آدمار واردر . جمیع تألیفاتی اولو جامعده وقفدر . قبرلری علی تنوری مقبره سنده محتشم برقبردر . (المولی سفر بن محمد قپانی) خاک قیصریه دن « محتسب زاده » دیمکله مشهور متبحرین علمادان برذات ایمش ، شیخ حامد جوارنده (خوندی خاتون) مدرسه سنده درسعام ایکن مرحوم اولمش ، آنده مدفوندر . (زیارت قرقنسا) قرقی دخی غازی تکیه سنده مدفوندر . (زیارت یووارلق دده) قوشچی پاشانک جرید میدانی تپه سی قربنده مدفوندر . بورادن قالقهرق معمور و آبادان قرالر ایچره کزهرک (بور) قاعه سنه کلدک .

اوصاف شهر وقلعه بور — فاتحی آل ساجوقدن قلیچ ارسلان عزالدین ابن مسعود اولوب (۵۶۶) تاریخنده دانشمندیلرک اعانه سیله روملر التدن ضبط ایتمشدر . ساجوقیلرک حین اشراضده بوقاعه کی کفار استیلا ایدوب بوری

تلاوت ایدیور! همان « بره صلب ایتدی کمز یردن خلاص اولمش! » دینه قید و بند ایله تکرار حضور حاکمه اورادن دخی اراسته باشنه کوتوردکلرنده نه کورسونلر؟ اولجه صلب ایتدکلری عبدی ینه مصلوب طورور. همان عبدی دده مصلوب وجوده « السلام علیکم یاعبدحق » دینجه مصلوب جسددن دخی « وعلیکم السلام یاعبد سرحق » دیو برندا کلور بوقدر آدم بونی استماع ایتدکلری حالده ینه بالاتفاق عبدی ثانی دخی عبدی اولک یننه صلب ایدرک عبادتخانه سنی ضبط ایتدکه قوشارلر. واردقلرنده عبدی دده بی صوت اعلا ایله (وکتبنا علیهم فیها ان النفس بالنفس الخ) آیت کریمه سنی تلاوت ایدرکن بولورلر! . ینه قید و بند ایله کوتوروب اراسته باشنه آصمق دیلدکلرنده اولکی ایکی مصلوب وجودی کورن عبدی دده « السلام علیکم یاعبدین امت سید الکونین » دینجه اول وجودلر دخی « وعلیکم السلام یاعبدالرحمن هو هو » دیرلر. خلق ینه امان ویرمیوب صلب ایدرلر. بویله عبدی دده وجودینک بریرده آصیلدیغنی کورن قیصریه لیلر غلو عام ایدرک عبدی دده تک قتلنه فتوا ویرن شیخ الاسلامی، وعلینده اولان علمای ظاهر دن یدی کیمسه بی علی السویه صلب ایدرک عبدیلری دخی ایندیروب برر، برر غسل ایدرک بومحله دفن ایتدیله حالا اوچی دخی سنک مزارلریله معلوم عظیم زیارتکاهدر. قدس الله اسرارهم العزیز وافاض علینا سجال فیوضهم .

قیصریه قریبنده جبل عسسه مشاد (شاعر ماہر امری القیس) واردر. اول امری القیسدرکه زمان نبوتپناهیده افصح بلغای قریش ایدی. پسندیده اشعار ی سبعة معلقه به کیمش، مقبول شعرلر اولمشدی. اول عصرده شعر مرغوب اولدیغندن نیجه بیوک شاعرلر واردی. اما جمله سنک ممتازی حضرت حسان بن ثابت ایله بو امری القیس ایدی. حسان آخر اسلام ایله مشرف اولوب حتی ملک مصر (مقوقس) طرفندن حضرت رسوله دلدل قطری، ذوالفقار قلیجنی، ماریه آدلو جاریه ایله همشیره سنی ذالنون مصری ایله برابر حسان حضرت تبری هدیه اوله رق کتیرمش و مقبوله کچدکده حضرت

و کمر بسته سی اولوب نامی (قدس سره) ایله یاد ایدیلیر . (السلطان ملک محمد الغازی) آل دانشمندیدن عظیم الشان بک ایدی . قیصریه بی کافر استیلا ایلدکه یر کتور رمز عسکرله کلوب فتح ایدرک مرحوم اولمشدر . (الشیخ حضرت ابراهیم تنوری) سکز یوز سکسان یدی تاریخنده وفات ایتمشدر . (الشیخ عبدالرحمن تنوری) ، مرقد سلطان خوارزم شاه ، (الشیخ نجم الرازی) بشیوز سکسان درت تاریخنده وفات ایتمشدر . (مرقد محمد شاه ابن خوارزم شاه) ، (زیارت آستان دده) ، (زیارت قطب الدین) ، (الشیخ سیف الله افندی) طریق نقش بنیدیه اولو سلطاندر . (الشیخ فتح تنوری) ، (مقام زین العابدین) عالم سیاحتده بورایه اوغرایوب کوه ارتمینه کورشمشدر ، مقام عالیسی واردر . (زیارت الشیخ علی تنوری) علی طاغنده ، (الشیخ احمد طیرانی) نیجه کره اصل وجودیله آمانده طیران ایدوب کزدیکیکچون « احمد طیرانی » دیمشدر ، زیارتکاه عظیمدر . (زیارت بطلان تکیه سی) بوراده کملیندن برچوق ذوات کرام مدفون ايسه ده اسم شریفلری معلوم دکلدر . (الشیخ حضرت ابواسحاق) علمدار رسول الله اولوب اولو زیارتدر . (الشیخ حضرت حامد ابن موسی القیصری) صاحب کرامت بر عزیز اهل وحدتدر . حضرت رسول ایله نیجه کره لر مشرف اولمشدر . جوارنده برچوق اهل طریق مدفوندر . (زیارتکاه عظیم الشیخ حضرت عبدی دده) قریب العهد اولمغله کرامتی کورمش اولان حال صاحبی آدم لردن یمین ایله استماع ایدرک تحریر ایتدک :

منقبت عبدی دده — خلقدن منزوی ، کنج محنت خانه سنده کنج دیداره واصل اولمش برار و بردرخت میوه دار طریق انور اولمغله غدار خلق « شریعتدن طاش قوباردی » دیو ساده جه درخت وجودینه طاش آتمغله متسلی اولیوب صومعه سنده (لهلك من هلك عن بينة ويحيى من حي عن بينة) آیت کریمه سنی تلاوت ایدرکن بیچاره عبدی دده بی حضور حاکمه کوتوروب اول آن امان ویردیرمیهرک آراسته باشنده صاب ایدوب مخلقات وترکه سنی ضبط ایچون صومعه سنه وارد قلزنده کورورلرکه (فسکفیکهم الله) آیتی

اوصاف غرائب کوه ارجش — بوطاغده اصلا بیلان ، چیان ، عقرب
 وسائر بویه سملی حشرات یوقدر . کویا بوجبل رجال الغیب مقامی اولمغه
 حشرات بولماز دیرلر . روایت آخره کوره کزیده احمابدن اولوب برچوق
 زمان معمر اولان (بابارتن هندی) حضرتلری بوطاغده ساکن اولدقلرندن
 یوحشراتک اولماسی آنلرک دعالری برکاتیدر . حالا بوطاغده (بابارتن باغی)
 دیرلر ، کندی بیتر ، کندی یتر ثمرات کونا کون ویرر باغیر واردر .
 زیرا بوبابارتن باغبانلرک پیری اولوب اسم شریفی ابو زید هندی در کندیسی
 ریاضات ایله معمر اولمشدر . قبریینه هندستانده در . روایت اخراده حضرت
 یحیی عصرنده قیصر ارجش بوشهری بنایسدکده قدماى حکمادن (فلاسقه)
 نام حکیم بوکوه بلنده چیقوب یتمش عدد حشرات شکلنی برر عمود اوزرینه
 قازوب هر برنجی برر طلسم ایتمشدر . انکچون بوطاغده زهرلی حیوانات یوقدر
 دیرلر . بوطاغک صیف وشتاده قار و بوزی اکسک دکلدر . زلال قوردی
 دخی بولنورمش اما منظورمز اولدی .

قیصریه‌ده کی مرقدکملین و اولیای عظام — (مقام محمدحنفی بن امیر المؤمنین
 علی) حبس اولدینغی یر حالا زیارتگاه خاص و عام اولوب مستجاب الدعوه بر
 محلدر . (زیارت سید برهان الدین محقق ترمذی) درتیوز یتمش درت تاریخنده
 وفات ایلمشدر . (شیخ رکن الدین سنجانى) درتیوز سکسان اوچ تاریخنده
 وفات ایتمشدر . اوغلائیجق مسیره سنک حیدر کوشکی نام محله مدفوندر .
 (الشیخ اوحدالدین کرمانى) سلطان اوییه مدرسه‌سی قربنده مدفوندر .
 بشیوز طقسان یدی تاریخنده وفات ایتمشدر . (الشیخ شرف الدین موصلی)
 سید برهان الدین ترمذی قربنده آسوده در . (الشیخ حسن قیصرى) ،
 (الشیخ سید شریف) ایکسی بر یرده مدفون اولوب آرهلرنده مزار یوقدر .
 (الشیخ الأئمة الحلوانى) ، (الشیخ روز بهان بقلی) اکا قریب (الشیخ
 نور بخش کامرانى) طریق نور بخشیده اولو سلطاندر . (الشیخ ملاتاتار)
 فناوادن (تاتارخانیه) نام کتاب مستطابک مؤلفیدرکه برچوق مسائل شرعیه
 آنده مندرجدر . (حضرت داوود قیصرى) اهل حرف و ضایعک خلیفه

«اوتر» دبه ضرب مثل اولمشدر . پابوچی ، مستی ، ایچی داراییلی صاری طاتلی چزمه‌سی بر یرده یوقدر . جمیع وزیریه هدایا کیدر .

ما کولات وعماراتی — خاص و بیاض آتمکی ، لواشه یوقه‌سی ، قتمر چوره‌کی ، مطبق بهارلی بوره‌کی ، «لحم قدید» نامیله شهرت بولان کمیونلی و بهارلی صغیر پاصدیرمه‌سی ، و مسکلی ات صوجوغی بر طرفده یوقدر . هپ استانبوله هدایا اوله‌رق کیدر . اسکیدن بوشهرده قرق یرده عمارت قدیم اولوب بای و کدابه نعمتی مبدول ایش . اولردن (خوندی خانم) عمارتی حالا واردر .

مسیره و تفرجگاهلری — قیصریه‌ده جمله (۱۰۳) عدد تفرجگاه صفا آینده وار . از جمله (حصارجق مسیره‌سی) کوه ارجش دامنده آب حیات صولی ، چمنزاری بر قویاخ اولوب کونا کون کرازی مشهوردر . و شهر ایچنده پیر قانیلر ایچون (مولویخانه) مسیره‌سی وار . و آتیلره اسکلی قیصریه‌ده (مسیره تکیه بکتاشیان) وینه اختیارلره (نمازگاه مسیره‌سی) ، بومصلایه استسقایه چیقارلر . (علاءالدین کوشکی مسیره‌سی) چمن زار یرده در . (آرامگاه علی) احمد طیرانی آنده مدفوندر . (مسیره جبل عسس) بوراده مشهور شاعر امری القیسک قبری واردر . سلف سلاطین قبرلری قربنده (مسیره قصر زوار) ، (اوغلائیچق مسیره‌سی) واکا قریب (حیدر کوشکی تفرجگاهی) و کوه ارجشده (بابارتن یایلاسی) ، یووارلاق دده زیارتی قربنده قوشچی پاشا تپه‌سنده (جرید میدانی مسیره‌سی) ، شهرک جانب شرقیسنده دخی مسیره‌لره ییلائی طاغنده (قیون بابا تکیه‌سی) مسیره‌سی واردر . خلق تعطیل کونلرنده بورایه کلوب صفا ایدرلر . سیواس بو قیصریه‌نک شرقنده در . قبله‌سنده کوکسون یایلاسی آشیری مرعش شهری واردر . جنوب ایله باطی آراسنده نیکده شهری واردر . غربنده آق سرای شهری کامل اوچ منزلدر . شرقنده ملاطیه قلعه‌سی بش کونلک یولدر . غربنده اورکوب قصبه‌سی اوچ قوناقدر . قیصریه‌دن غربه شهر نیکده اوزرندن اوچ منزله ارکلی قصبه‌سیدر .

کیجه‌سی قندیل سونوب حمام معطل قالمشدر . بعده دانشمندیان ماسکه‌لرندن (خوندی) خانم تعمیر و ترمیم ایشمدر . دیرلر . اما نیجه مسن و اختیار آدملر «بلی ناس حکیمک علم طلسم ایله بنا ایتدیکی حمام اسکی قیصریه‌ده اولوب اساس بناسی و نیجه قبلری و قندیل کاخانی یرلری ظاهر» دیدیلر . العهده علی الراوی . اشانغی قلعه‌ده (حسین پاشا حمای) قوجه معمار سنان بناسی اولوب غایت مضعدر . (پاشا حمای) بوده قوجه معمار سنان بناسی اولوب سلیمان خان عراق عجم سفرینه کیدرکن یایدیروب ایچنه کیرمشدر . میدان حمای ، سلطان حمای ، صلاح الدین حمای ، لطیف حماملردر . بوکا متصل بر نسوان حمای دخی واردر . بوحمام اوکنده قلعه خندق کنارنده باغ ارم مثال بر باغچه واردر . بعدالحام نیجه جانان بوباغچه‌ده جانانلریله جان صحبتی ایدرلر . اسکی پامو قیچیلر حمای ، کوزل پاشا حمای ، تکیه قربنده مفتینک یکی حمای واردر . بوندن بشقه اعیان و کبارینک سرای حماملری‌ده واردر . اها لیسنک اسملری احمد ، محمد ، علی ، ولی اولدینی کبی ملا جعفر اوغلو ، خطیب اوغلو ، سن زاده ، بداق زاده ، آق قاش ، قره قاش ، صاللا باش کبی لقبلری‌ده واردر . کمچی قپوسنک ایچ یوزنده ایکی عدد دیر عتیق واردر . مولویخانه قربنده روملرک‌ده بر دیری واردر . فرنک کلیسای یوقدر یهودیلرک‌ده بر حوراسی وار . شهرک شمال ویلیدی و غرب طرفی کشاده اولوب لودوس روزکاری فائده‌سی طرفی اورتوک اولمغله هواسی ینه سریندر .

محصولات و صنایعی — بوشهره خلاق عالمک احسانیه الی ماشاءالله فی الصیف و الشتا قار یاغوب زمینی ری ایدرک یتش یدی کونه حبوبات و نباتات ، یتش یدی درلوده سبزه و گیاهی اولور . خصوصاً بغدادی و شعیری مشهوردر . بوشهرده جمله اهل حرف موجود اولوب هپ کارلری ممدوحدر . طاغلرده مازوسی غایت چوق اولدیغندن دباغلری آنکله کچی دریسنی ایشلرلر ، اویله برصاری سختیانی اولورکه کویا آلتون صاریسیدر . ایچنده آدمک رنک روی نمایاندر . حتی افواه ناسده «قیصری سختیانی کبی قیجیر قیجیر

سوزلی وارد. اما کوردچه و روجه بیلزلر. شهرک زمینی ارجش دامنده اولدیغندن خانهلرینک یوزی شماله مکشوفدر. سحر خیزاولان جانلر هواسنی شم ایتدکده نسیم جنتی قوقلامش قدر صفا بولور. بقول بطلمیوس اوچنجی اقلیمده اولوب اون یدنجی اقلیم عرفینک وسطندهدر. حکیم قولون قولنجه بوشهرک طالع عمارتی برج سنبلهده، بیت عطارد ترابنده بولمشدر. آنکچون هر سنه محصولات و سبزهسی و فرت اوزره اولوب غنیمت اولور. خلغنک طبیعتاری تراب کبی سفلیدر. اوچ بیک عدد صو قویولری اولوب هر خانهده مطلقا بر، یا ایکی قویو بولنق مقرردر. شهرک جانب اربعه سنده یوز اون یدی عدد آریقلره قایناقلی عیون جاریه وارد. اکثریسی ارجش یا یابلاسندن چیقار. شهرک آلت یاننده قویون کویریسی صوینه کیرازلر صوینی دیرلر. مذکور کویریدن جریان ایدهرک مظلوم اوغلی کویریسندن اینر (آلی) کویریسنه وارر اورادن آقوب سازه قاریشیر. و صوکره قزیل ایرمق نهرینه آقار. بر نهرینه دخی (اکنس) صوینی دیرلر. کومری نام محلدن چیقوب شهرک باغ و باغچهلرینی اسقا ایتدکن صوکره قزیل ایرمغه دوکولور.

قزیل ایرمق دخی بافره قصبهسی اوکنده قره دکزه قاریشیر. شهرک جانب غربنده و بر ساعت مسافهده قزیل ایرمق نهری اوزرنده ایکی قایا آره سنده انشا ایدلمش (برکوز کویری) نامیسه بی بدل بر جسر عالی واردرکه سلطان سامان عصرنده کی قوجه معمار سنان بناسیدر. استاد معمار سمر کرانمایه سنک نیجه سنهلرینی کچروب و وار قدرتی صرف ایدوب قوس قرح مثال بی بدل بر قطره بنا ایتمش که کورن سیاح بی اختیار واله سر کردار اوله رق استادینه تحسین خوان اولور.

حاملری — ایچ قلعهده کی (قاضی حامی) غایت مفرح و چفته حامدر. (کورجی حامی) ایچ قلعهده یکتا حمام روشنادر. وینه ایچ قلعهده (یکی قاضی حامی) نوبنا بر حمام زیبادر. طشمره واروشده (خوندی خانم حامی) غایت قدیمدر. حتی بعض مورخلر (بلی ناس) نام حکیمک علم حکمت ایله بنا ایدوب بر قنبدیل صیریح یاغیله ایصتدیغی حمام بودر. مولد رسالت

اولوب اوقلعه قپوسنده اودون قپوسی دیرلر . آت بازاری قپوسی پاشا سرائی قربنده در . قویون بازاری دخی آکا جواردر .

ستایش رنگ روی پیر وجوان — بوشهر عتیق ارجیش طاعی دامنده اولدیغندن هواسی برودت اوزره اولوب جمیع خلقی زنده اولوب کیمی یوزنده وکیمی یوز التمش ایله یوز تمش آره‌سنده وفات ایدرلر . بغدادی آکلی ، سیاه پوسکورمه بنلی پیر وجوان آملری اولوب عمومیت ارزره دینه‌جک درجه شجیع وقتادرلر . اوغلانلری تیز صقالانوب صید وشکاره ، عوان زمره‌سنه مائل اولورلر .

اعیان واشرافی — دلاور پاشا زاده مراد پاشا ، مفتی افندی ، نقیب-الاشراف افندی ، علی چاوش ، چیوه‌لی زاده ، آق قاش اغا ، قامشچی زاده ، موسی افندی ، سادات کرامدن مفتی سابق قامشچی زاده ومولویلی علی اغا ، حسین افندی زاده مشهورلر پدر .

استاد طیب وجراحلری — حکیم کامل وفصاد عامل آل قایران اوغلی غایت ماهر استاد خصوصا علم نبضده کویا ارستطالینس برذاتدر . بوشهرده کی ترکلر حکیمه آل قایران دیرلر .

مشایخ ، مصنفین وشعراسی — صلحای امتدن علی افندی نام شیخ علمیه عاملدر . شهرک شتاسی شدید اولدیغندن اهالی بلده علمیه مشغولدر . ذکی الطبع وتیز فهم اولدقلرندن شعراسی چوقدر ، جمله‌دن شهاب چلبی دیوان صاحبدر . هجرانی چلبی دخی مشهور شاعردر ، مظنه کرامندن درویش مصطفای صیف وشتاده بی پیرهن کرز وشتاده عشق الهیله عرق آلوداولور پردرویشدر . درویش احمد خلخالی مجازیوندن بر مرد خدادر .

لباس ولسانلری — اعیانی ، صایا ، چوقه ، سمور ، زرده وا ، تلکی بوغازی ، سنجاب کورک کییوب اطلاسدن قافتان بیجدرلر . وسط الحال اولانلری اسکدار ولوندره چوقه‌سی ، بوغاصی قافتانی کیرلر . قاریلری سیوری تاقیه کییوب اوزرینه ازار بورونورلر . شهر ظرفاسنی عربی وفارسی کلات ایدرلر . اما لسان ناس ترکیجدر . آبه بره ، آلتله بره ، کوتور بره شکلی

مقولہ سی شیلری بولنور . تحف اوایلر پک چوقدر . استاد کوہر فروش
زرکرلری مجوہر شیلر ایشلرلر . بیوک بدستانده عنقا خواجکان همیانرله
بیبع وشرا ایدوب نیجه کونا اقمشہ فاخرہ فروخت ایدرلر . شہراہ چارشولرندن
اوزون چارشو غایت مزیندر آت بازارینک یاننده اولوب صافی قاماجیلر
چارشوسیدر . بونک صاغ طرفندہ اون قپانی واردر . و بیاض دقیق
بورادہ فروخت اولنور ، عجیب حکمتدر کہ بوشہردہ اون چووالی ایچنہ اون
قویوب اون سنہ قدر طور دیرسہلر اصلا چورومیوب ینہ خاص و بیاض
اکمکی اولور . ایچ قلعه قپوسندن چیقنجه عطارلر چارشوسی واردر کہ ادویہ
کونا کون رایجہ سندن آیندہ ورونده نک دماغی معطر اولور . عطارلردن
اشاغی پاک و پاکیزہ بربر دکانلری واردر کہ ہر برندہ پاک و پاک دامن بربر
جوانلری بولنور . بوندن اشاغی « پینہ دوزان » یعنی اسکی یاپوج وچیزمہ
یامایچی دکانلری واردر . اندن ینہ شہراہک ایکی طرفی قرہ کچلی دکاننہ وارنجہ
جملہ قامہ وزوبون (انتاری) ایشلر ترزی دکانلریدر . آندن پاک و پاکیزہ بقال
دکانلری واردر . محتسب دکانی بو محلدہ در کہ بتون اہل صرف وزن سلطانی خلافتدہ
بردرہم ناقص ویرمکہ قادر دکلدر . بوندن اشاغی جملہ قصاب دکانلریدر .
قصاب چراقلری نیجہ یوز ذبح اولمش قرہ مان قویون و قوزولری نی شرحہ
شرحہ ایدوب ہر شرحہ یہ برک کل طاقترق ، زعفران سورہ رک بیع ایدرلر .
بونلرک آلت طرفندہ خاص و بیاض چورکچیلر و بورکچیلر واردر . کونا کون
بورہک ، بادم و سیسام و چورک اورتولی چورہک ، مطبق و قایماقلی بورک
پیشیرلر . تا سراجخانہ باشنہ وارنجہ بویاہ نعمتلر بیشمر . چورکچی ، بورہکچی ،
آشچی ، باشچی ، کونا کون خوشابچی دکانلری واردر . محتسب آغا دکاتی
کچنیجہ آرہہ جیلر چارشوسی ، قازانچیلر بازاری ، سمرجیلر چارشوسیدر .
بورادن ایچ قلعه اوکنہ واریلور . صول طرفی مولویخانہ باغچہ سی قابوسیدر .
باغچہ تا اوزون چارشو باشندہ نہایت بولور . سراج خانہ ایلہ خفاف خانہ
بازاری روشن ، معمور و غایت ازدحاملق بازارلردر . دباغلرہ بازار پاکدر .
زواہ اوران پیرلرینک فیضیلہ معروفدر . اودون بازاری قلعه قپوسی اوکندہ

متعدد صومعه وقاعه اولوب مطبخ ، سماع خانه ، مطرب خانه ایله پراسته دره .
(سید بطل جعفر غازی تکیه‌سی) آستانه بکتاشیان اولوب جمله فقراسی عاشقاند . آینه ورونده جانلره نعمتی مبدولدر . قرق نسا زیارتی دخی بونده اولدیغندن زیارتگاه عظیمدر .

مناقب قرق نسا — بوقرق خاتونک قرقی برکونده رحم مادرین مشتق اولوب روی ارضه قدم باصمشلردر . قرقی دخی قرق سنه معمر اولوب هربری برر رابعه عدویه مرتبه سنه یتشمش وقوجه ، قاری کورمه‌دن یعنی هنوز بکر ناشکفته ایکن قرقق یاشنده قرقی دخی برآنده تسلیم روح ایتمشلدره . غریب حکمت خدادر ! قیصریه‌نک جانب شرقده بیلانلی طاغنده (قیون بابا تکیه‌سی) بوده آستانه بکتاشیاندر . اسکی قیصریه قربنده (قلندران تکیه‌سی) آستانه قدیمدر . حالا برقاچ عدد فقرای بکتاشیانندن فانی الله جانلری واردر . کاهیجه شهره کلوب پارسا ایدرک آنکه کفافلانیرلر .

چشمه‌لری — : مولوی خانه‌نک قپوسی اوکنده کی چشمه عین ذالدر . بیوک چشمه وکوچوک چشمه محله‌لرنده آب حیات عینلردر واردر . سپره منلی چشمه‌سی ، کچی قپوسی چشمه‌سی ، پاشا سرانی چشمه‌لری ، قیوجیلر باشی چشمه‌سی ودها بونلردن ماعدا نیجه یوزلرجه چشمه‌لر واردر . ازدحاملی محله‌لرده شهره‌ک یمین ویسارنده سیلار واردر . قغلاماز سیبلی ، خوننده سیبلی مشهورلیدر . بو چشمه‌لرک اکثر یسنک صوبی (کنس) پیکاری دینلن محلدن کایر . بو پیکار طورنه کوزی کچی براق ورواق برضع خلاقدر . بو پیکارده (کزمری) نام محلدن چیقوب نیجه باغ و بسا تینی ری ایدرک جریان ایدوب شهرک عمارتلرینی اروا ایدر .

خانلری — : بو یاجی قپوسنده (نغلاماز خانی) کارکیر بنا رعنا برخاندر ، غایت ازدحاملی در . (قبان خانی) غایت جمعیتی برخان قویدر . (کون خانی) اوزون چارشی ایچنده کارکیر بنا برخاندر .

چارشی و بازاری — قیصریه‌نک‌ده — بروسه‌وادرنه‌کی — ایکی برده کارکیر بدستانی واردر . بری قیوجیلردرکه جمیع دنیانک ذی قیمت مرصع جواهر

جامعلری اولوب قوجه معمار سنان اوسته نك بناسیدر . (چيك دلی زاده جامعی) سیواسی قپوسنك ایچ یوزنده جماعت کثیریه مالک برمناره لی بر جامعدر . (آخوندخاتم جامعی) ملوک سلف خانونلر نندن آخوندنام برملکه نك جامعی اولوب مدرسه و عمارتی واردر ، جماعتی و فرت اوزرهدر . (قطرجی زاده جامعی) برمصنع مناره لی جامع زیبادر . (قورشونلی جامعی) اورته سنده شادروانلی برحوض وار ، روشن برجامعدر . (علوان جامعی) برسر آمد مناره لیدر ، وقورشونلی جامعہ قریبدر . (حاجی عوضلر جامعی) ، (حاجی قلیچ جامعی) مدرسه و عمارتی واردر ، دباغخانه قریبده واقع اولمغله جماعتی چوقدر ، اوقافی غایت متیندر ، ائمه و خطبا و خداملری موجوددر . (یکی جامع) قورشونلی دلکشا ، دلارا برجامع اولوب دلاور پاشا سرانی قریبدهدر . دیگر (یکی جامع) سلیمان چلبینکدر . صاحبی حیاطده اولدیغندن وقفی قویدر . (دباغلر جامعی) ، (کوکول جامعی) کچی قپوسنده حسینی محله سندهدر ، امامفرح جامعدر . (آق قاش چورباجی جامعی) بر جامع جدیددر . بانئسی حیاطده اولمغله غایت معموردر .

مدرسه لری — : (مدرسه سلطان ازبیا) غایت مصنعدر . (مدرسه آخوند خانم) طرز قدیم و بنای قدیمدر . اولیه مبارک بر مدرسه درکه ایچنده برکره (بسم الله) دین محروم قالمایوب البت مفسر و مؤلف اولمشدر . (مدرسه حاجی قلیچ) ، (مفتی مدرسه سی) سیواس قپوسندهدر . علماسی قرآن عظیم الشانه رعایت ایدوب مخارج حروفی کاهو حقها ادا ایدرلر . اما الی هذا الآن قرائت حفص اوزره تعلیم قرآن ایدرلر . هر جامع و مدرسه ده علم حدیث کورنلر بولنور . هر جامعه البته برر مکتب بولنمق مقرردر . اطفالی اولدقجه ذکی اولوب حافظ قرآن و حافظ محمدیه سی چوقدر .

تکیه لری — : (جلال الدین روحی آستانه سی) برمولوی خانه درکه جمله ارباب معارف و فقر و فاقه ارلریله مالا مالدر . هفته ده ایکی کره آیین مولانا اولوب سماع و صفا ایدرلر . بو آستانه نك باغچه قاپوسی اوکنده بر آب حیات چشمه سی واردر . جمله درویشان آندن دفع عطش ایدرلر . درون تکیه ده

ستایش اصل شهر — آشانی شهر بردوز و واسع زمينده مربع الشكل احجار تراشیده ايله بنا ايدلمش كهنه برقاعه يي حاوی بيوك واروشدر . شهر آلتنده كي قيون كوپروسی نهرينه (كزدرلر صويي) ديرلر . بو واروش بيك قدر كره ميتلي ، فوقانی و تحتانی معمور خانه لری حاويدر . دائراً ماداراطرافى سور عتيقدر . بش عدد قپوسى واردر . بوياجى قپوسى ، كچي قپوسى جنوبه ناظرديرلر . محكمه قربنده آسار او كي قپوسى شرقه آچيلير . اودون بازاری قپوسى شماله ميالدر . آت بازاری قپوسى شماله متوجه اولوب پاشا سرايى قربنده در . بوسورك اطرافى خندقدر . وقت شتاده بو خندق عظيم صو ايله لب برب اولوب ايام بهارده خندقی ايچنه بوستان اكرلر . لطيف سبزه سی اولور .

محلہ لری — مشهورلری ، بيوك چشمه ، كوچوك چشمه ، مفتی حامی او كنده در ؛ اسحق چلبی ، صایه جی ، قاطر جی زاده ، اودونجی ، فرونجی ، تكيه اوواسی بازاری ، حسینی — كچي قپوسنده — كوردلر ، حاجی فلج ، حاسير ، دباغدر ، حاجی عوضلر محلہ ليردر .

سرايلىرى — آت بازاری قربنده (پاشا سرايى) خانندن عظيم اولوب حوليسى جريد ميدانى قدر واسعدر باججا سكوت آغاچلری سایه سنده آب حیات چشمه لری واردر . (دلاور پاشا سرايى) ، (كرس پاشا سرايى) ، (كوچك حسن پاشا سرايى) ، (على چاوش سرايى) ، (چيك دلی زاده سرايى) .

جامعہ لری — (جامع ابى محمد بن ابى طالب) بر محل مستجاب الدعوه در كه توصيفى قابل دكلدر ، افواه ناسده « اولو جامع » ديرلر . طوغله دن سرآمده موزون برمناره سی واردر كه همالى مكر نيك حصارده كي ملك غازى جامی مناره سی اوله . قيصر يه ده بوندن قديم ويوك جامع يوقدر . كاركيه بنا اولوب حرمى سراسر بيدسرنكون سلطانی ايله مزيندر . بوجامه بوياجى قپوسى ، وقاضى حامی قريبدر . (شيخ امير سلطان جامی) معبد قديمدر . (لاله پاشا جامی) ، (عثمان پاشا جامی) ، (حاجى پاشا جامی) بو اوچ جامعار سليمان خان وزيراسی

مباشرت ایدنجه شامده حکومت ایدن اموی حکمدارانندن معاویه سکسان بیک عسکرله (عبیده ابن جراح) حضر تلرخنی سردار ایدرک یتمش کونده جبراً وقهرأ بوقلعه یی فنج ایتدردی . صوکره آل عباسدن المتعصم باللهک بغداد ده هولاکو النده هلان اولدیغنی ایشیدن قیاصره ینه قیصریه یی استیلا ایلمشلدرد . صوکره دیار ماهانندن کن آل سلجوقک کزبده سی بولنان سلطان علاء الدین بوقلعه یی روملردن آلهرق فاتح ثالث اولمشدر . بعده ترکمانلره کچمش و آنلردن دخی آل عثمان النده تقرر اتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره قیصریه سنجاغنک پاشا تختیدر . آلا ی بکیسی ، چری باشیدی واردر . پاشانک عسکرله جمله بیک بش یوز مکمل عسکری اولور . پاشا - سنه سنوی قرق بیک غروش حاصلی اولور . نیجه کره آرپهلق طریقیله اوچ طوغلی وزیریه احسان اولمشدر . بشیوز آچه پایه سیله شریف نیابتدر . نواحیسی جمله معمور و آبادان اولوب ملاسنه سنه ده بش بیک غروش حاصلی اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، شهرنای ، محتسبی ، شاه بندری ، سپاه کتخدایری ، درگاه عالی یکچیری سرداری ، قلعه دزدار ونفراتی وار . اشکال قلعه قیصریه — شهرک شمال طرفده کی کوه ارجیس داممنده مرتفع برپشته اوزرنده روم ملنکری فیل جئه سنده طاشلرله متانت اوزره بنا اتمشلدرد . بعده آل دانشمندی دها زیاده تعمیر اتمشدر . اما حالا آبادان اولان یکی قیصریه بوتاریخی وصف ایتدیکمز اسکی قیصریه دن سکر بیک آدیم قدر بعید برشهر معموردرد . بوقلعه مزین کار قدیم برحصن حصنیدر . سیواس ، شرقله بش منزل یردر . قپوسنک کمری اوزرنده قارش قارشیه ویان یانه بر آرسالان وبرقلان صورتی واردر . بوقپودن ایچریده ذخیره انبارلری واردر . تافتخندن بری داری ، بغدادی ، پنج و بکسات ایله پردر . سائر آلات سلاح وجبه خانه بی حسابدر . دروننده آتی یوز خانه واردر . مولا خانه محله سی ، قازانجیلر محله سی ، قیچ قپو محله سی اولوب قلعه قپوسندن طشره چیقنجه عطارلر وبربرلر ، کهنه چزمه جی دکانلری واردر . دزدار قپوسنک اوکی باغچه وشادروانلر ایله آباداندر .

قتل ایدیلوب کله‌ری سلطان غوری به کوندربه‌رک « ایشته حقلرندن کلدم . حاضر اول وقتکه » دیه خبر بوللاندی . غوری واران ایلدیچلری قتل ایدوب مصرده باب عرب خارچنده دفن ایتدیردی . وایکیوز بیک عسکرله مصردن چیقوب مرج دابقه کله‌رک اوراده منهزم اوله‌رق مصره فرار ایتدی . حالا مصریلرک کمکلری مرج دابقده پشته پشته بیغلیدر . ترکان کمکلریده کوسون یایلاسنده یغین یغین طورر . علاءالدوله ایله ترکان امراسنک جسدلری دخی مدفوندر . بورادن قالدقهرق جانب غربه کیدوب (کونکی) قریه‌سنه کلدک . باغلی ، باغچلی ، صولو صوماطلی وکلیسالی ارمنی کوییدر . بو یایلانک غرب طرفی قیصریه خاکیدر . بورادن ینه جانب غربه کیده‌رک دکرمان بوغازی قریه‌سنه کلدک . بشیموز خانلی و دیرلی برارمنی کوییدر . بورادن دخی جانب غربه کیدرک قیصریه شهرینه کلدک . ایلك بانسی حضرت ذکر یا علیه‌السلام عصرنده قیصر (ارجیش) در . نیجه الله کچه‌رک نهایت حضرت عمر خلافتده قیصر (خرقل) تعمیر و ترمیم ایتدیکندن کاه بونده ساکن اولوردی . اول زمانلر قیصریه مرعش و سیواسدن زیاده معمور و مزین ایدی . ودریا مثال عسکرلی اولوب هپسی دخی روم طائفه‌سندن ایدی . حضرت عمر رضی‌الله عنه بالذات قدسی فتح ایدوب خالد ابن ولید حضرتلری سردار معظم ایدرک سکان بیک عسکرله قیصریه‌یه ده فتح ایتدیره‌رک ایچنه عسکر قویدی . و خالد تکرار مدینه‌یه کلدی . بونی طویان قیصر جنود لایحی کوندره‌رک قلعه‌یه محاصره ایتدیروب ایچنده متحصن اولان غزات مسامینی شهید ایتدیردی . دیرکن قلعه‌یه تمامیه استیلا ایده‌جک ایکن قلعه‌نک ا کسه‌سنده کی طاغدن عظیم عسکر ظاهر اولوب نیل کون علملری ایله کلوب جمله کفاری قیرارلر . کفارک لاشه‌لرنده سلاح ائاری وزخی کورونموب ساده‌جه دوداقلربنک صاغ طرفی مجروح اوله‌رق مرد اولمشلردر . بعده بوقیصریه‌یه معمور ایتمکه کیسه جسارت ایده‌میوب حالی اوزره خراب آباد قالمشدر . تا که قیصر خرقلک اوغلی روم قیصری اوله‌رق بتون دیار اسلامی استیلا ایتک فکر فاسدینه دوشوب بورالری دخی استیلا ایده‌رک قیصریه سورینی تعمیره

یکی ترکمانلری بویا ییلاده جلوه نیرلرده بربرلندن خبرلری اولمز . بوجبل عالیده اولان نیات وکیاه، ازهار واخشاب اسدنچجاری بر دیار یابلاسنده یوقدر، مکر ارضروم اگه سنده کی بیگ کول یابلاسنده اوله . نیجه بیگ قایناق عیون جاریلری واردرکه آب حیاتدن نشان ویررلر، بوبله برکوه واسعدر . حتی طقوز یوز یکریمی بر تاریخنده سلطان سلیم اول ایران زمین شاهی شاه اسماعیل اوزرینه سفره کیدرکن ذوالقدریه صاحی سلطان علاءالدوله مصر سلطانی غوریتک تحریکله آل عثمان عسکرینک ایلروسی کیروسی نهب وغارت ایتدکده سلیم خان سلطان غوری به نامه لر کوندرمشدرکه مآلی شودر : « شو علاءالدوله یی ضیطایدرک مرعسا کر اسلام اوزرنده رهزناک ایدیور . حقندن کلیمز یوقسه بن حقندن کلیم » غوری نامه یی قرائت ایتدیردکده منقبض اولوب سلیم خانه « حقندن کلیمکده قادر ایسه ک کل » دینه نامه لر کوندردی . وبرنامه دخی ذوالقدریه صاحی سلطان علاءالدوله یه یازوب کوندریم سنی شاه اسماعیله الکن کلدیکی قدر امداد ایده سک دیرک تحریکه تصدی ایلمشدر . سلیم خان چیلدیر محراسنده شاه اسماعیل ایله جنک ایدرکن نه کورسون یکریمی بیگ قرمزی شالوارلی جندی مصر سلاحشوریه یکریمی بیگ علاءالدوله نک ذوالقدریه نک ذوالقدریه نک و مایل پهلوانی والی بیگ ترکان عسکری وشاه عجم عسکریه برله شوب سلیم شاهک عسکرینی اورته یه آله رق قیره قیره انهمزاه دوچار ایتمک صدنده ایکن نسیم نصرت سلیم خان طرفه اسوب جمله ترکان ومصریلری دتدان تیغدن کچیردک شاه اسماعیل انحق یتمش عدد معیتله ایران زمینه جان آتیبیلدی . سلیم خان ایران زمینک یدی عدد میر میرانلق یرینی فتح ایدوب در دولته کلدی . آندن شیخ الاسلاملردن فتوا آلوب مصر سلطانی غوری اوزرینه سفر ایچون قیصریه یه کلدکده مرعش حاکی علاءالدوله کویا سلیم خانک مصر اوزرینه کیتمه سنه مانع اولمق ایچون یوز بیگ عسکرله آماده ایکن سلیم خان وزیر اعظمی طواشی سنان پاشا ایله وزیر ایاس پاشای کوکسون یابلاسته کوندردک علاءالدوله ایله بیوک برجنک وصواش ایتدیلر . سنان پاشا متصور ومظفر اولوب سلطان علاءالدوله یتمش قدر بوی بکی وامراسیله

جناب الله ایکی قومی یحساب خلق ایتشد، بری مصر جزیره‌سند اونا ایکی ملک حکمنده اولان قره‌لر یعنی سودان اقوامی، دیکری دد بوقالماق قومیدر. انشاءالله بوقالماقری ده محملر نده علی التفصیل تحریر ایدرز. هان جناب باری صحت بدنه سیاحت تام و آخر نفسده ایمان تمام میسر ایله!..

. بومر عیش شهرینی کوز لجه تماشا ایتدکن صکره جانب غربه کیدرک (قارص مرعش — قارص ذوالقدریه) قصبه‌سنه کلدک. ملک عثمانیده اوج قارص وار. بری ارضروم قارصی، دیکری سلفکه سنجاغنده قره طاشاق قارصی که خراب اولمده در. دیکری ده بومر عیش قارصیدر. مرعش خاککنده سنجاق بکی تختیدر. الای بکسی، چری باشیسی واردر. حین غزاده پاشاسی عسکر یله سکن یوز عسکری اولوب سفره کیدرلر. یوز الای آچهلر قضادر. سپاه کتخدایری، یکچیری سرداری، محتسبی واردر. قلعه‌سی مر بعدن طولاینجه سنک بنا بر قلعه رعنادر. ایچنده خانلرله جامعی، چارشی وبازاری یوقدر. آشانغی طرفی باغ وبانچهلی، آب حیات صولی معمور قصبه در. اها لیسنک اکثری حمالی تورکمانیدر. بورادن جانب غربه کیدرکن جلالی مشهور کورجی نیک (دوهلی) قریه‌سی بر طرفزده قاله‌رق (صاری قامش) قریه‌سند منزله آلدق. باغلی وبانچهلی معمور بر کنددر [۱]. بورادنده حرکتله (کوکسون) یابلاغی طاغلیینه کلدک.

سیاحان بروبحاردن ودوار جهان لیل ونهاردن پایا و نوتا (پیه‌مونه) مؤلفیله اطلاسی‌مینور وجوغراف کتابلری مصنفلرینک قول صحیحلری اوزرره روی ارضده جمله یوز قرق عدد کوه عظیملر واردر که جلد ثانیده بالمناسبه یازلمشدی. [۲] یوکوکسون یابلاسی طغانغی دخی یوز قرق سکنز جبل متهانک بریسیدر. اولیله برکوه بلندرکه مدخنده کروبیان در مانده در. اولیله بر اولو یابلاقدرکه ایچنده اونا ایکی کره یوز بیک آدم ویوز کره یوز بیک حیوانات وسعت اوزره سیران ودوران ایدرلر. قونیه ومرعش ایالتلری خلقلریله نیجه بوی-

[۱] کند شهر دیمکدر.

[۲] جلد ثانیکن یکریمی طفونجی صحیفه‌سند بیان ایتشیدی.

اوشاق ، آينه دامينك فاق مصليقدر ، شوکشی ، هام هالت
 اوغلان جامعك امام کيريدر اوکشی چرچی انواني
 شارقدی ، چندی ، اجك ، دام دازلاق ، دامده بکا
 شهرلی اولدی مقاص مہ چيرچبلاق چادرده بکا
 اويامکی ديك به اوشاق ؟ غسل وغشلی شارلی غزه هورپولده دير ، آلات صمات
 بکزه يه يمی ديرسك به اوغلان کينلی کبرلی شهره کليرقهوه ايجرلر تيزقوريجه
 اويکونکمی کيشی ، به نيدک ، شوچیلی ، بلکی دهليه کک يردن
 اويارميسك آدم بره نيلرسك شومرداری بلکه کوزده اوزاق يردن
 ال بزى ده دا کليه لرکشی ، کوزکو ، طوشوم ، کوچک
 خلق بزى عجبيه آدم آينه فکريمه کلدی کوزل
 چلغدير ير بغيرم ، طاهل ، دهله ، برکدی آلاک يره
 اوينادير يوره کم بغدادی کوزت بريره کلدی ميدانه
 چوم جمات ، چوق وشماک قزاک ، طراش ، کوبلر تيکن ، طولمه
 جمله جماعت اوشماک اوغلانلر ! زغر کوجک زغر تازی زغر
 مانطيل ، اواندم ، هاشال ايت ، صانقی
 يازوبند يووارلاندیم اويوزکوپک يينکی
 بونلرک دهانجه غريب لهجه لری واردر . بری برلرينک لسانلرينی ترجان
 ايله اکلارلر . ترک شعبه لرینک چغتايجه قولی اک فصيحيدر . مغول ، بوغول ،
 ترک ، قوزاق ، هشدک ، داغستان ، لزیکی ، قوموق ، تانارنجارا ، نوغاری ،
 اورومیت ، اولونوغای ، کيجی نوغای ، شيداق نوغای ، هايذاق ، بارداق ،
 قريم کبی برچوق اقوام هپ ترک وتاناردرلر . تورکان آل عثمان دخی
 آنلردندر . اما قالمق تاتاری یعنی چين ، خطای وختن ايله مسقو ماوراسنده
 قارا کلک دنيايه وارنجه امتداد ایدن بوقوم بشقه برتاتاردرلر . اون ايکی
 (طامی) یعنی شاهلری اولوب اون ايکی عدد لسانلری واردرکه بری برلرينی
 اکلاميه رق کزدرلر ؛ جهانی طوتمش برآلای لجوجلردر . مسقو قراليله
 فغفور قوزاق طاقه سی بوقلماغ قومندن بيزار اولملردر . روی ارضده .

الله ، يلواج ، هيكل ، اينه ، مزكت ، فاقى ، اونلن
چلب پيغمبر طلسم جامع مسجد امام مؤذن
قانچريدايدك ؟ آجارلى ، اروانا ، دارچيقمه ، اوكلات دور
نروده ايدك يكي ديشى دوه دارمله ايني ايله

قانچرى يليغان به ، كويچ ، لواشه پشى

نرويه كيدرسن بره اكمك اكمك اكمك

اسمى بنات و نسوان : زخروفا ، چكدم ، ماوزنيه ، آشیده ، جام ،
جامب ، كلخان ، كلفام ، سوسام ، جان زار ، دلدل زار ، جوبار ،
هوما ، آسيدا ، آيشا ، هوجان ، هوندى ، دوندى .

اسمى جوارى : يوملاق ، دوملاق ، پنبه ، اريسه ، نارنج ،
ناريجه ، حاوه ، دهان ، سوخان ، مينشه ، وارقا .

اسمى چاكران ترکان — : مصار ، يوز ، اولود ، بوزقلو ، يشار ،
يصار ، قهود ، قهرمان .

اسمى رجال ترکان — : الم شاه ، قايچ آلب ، ديش بوداق ، قورقوت ،
بوغا آلب ، مصلادين ، يزيد ، مزيد ، موزود ، مردان ، سيفالى .

اسمى قبائل ترکان — : ذوالقدریه ، قره كچيلى ، دوبلى ، آق
قيونلى ، ممابلى ، پهلوانلى ، قجارلى ، دوملك ، يواجق ، كچيلى ،
اوشارلى ، اوچيلر ، ددهلر ، طورونلر .

بونلر جمله يك دل قيله لرعد اولنوب عربكيري ايله ديوريكى آراسنده صارى
كچيلى طاغنده يابلارلر . سائر اصطلاحات :

باللى غره ، ككرمسى ، دوتوق ، هلات ، موهدى كييكى ؟
مارقوب شراب ، دواق خلعت فراجه كيرميسك

يارغم ياوونجيدى ، چونكلدم ، يغاز آنجلالين دوزنجار ، قرا كده شارلى
قارنم آغرىدى قوجهدم بوكره شويلاه ياپ دولكر طشردده شهرلى

ككرمسى هور بولده دير ، ايرماغه چيمكمى اوشاق ؟ ناشى آوانله هله سى ميدك همى ؟
شراب ايجرلر صويه كيررميسك اوغلان بيلمديكك آدمله سويلاه شرميدك

دکرمان غایت سرایدرد . جامعک جماعت کثیره سی بونک میزبندن تجدید
 وضوء ایدرلر . بوشهرک برجانبنده یابلاق برکوه بلند واردر . بونک تاذروؤ
 اغلاسنده برحوض عظیم واردر . کویا بحیره مشالدر . اسمنه (قره کول)
 دیرلر . مرعش اوچ ساعت یرده در . بوقره کول قربنده عظیم برصهرنج
 واردر . کویا طولاً و عرضاً دوردر یوز آدیمر . زمان قدیمده (جم جیمه)
 قیصرک بویایلرده وکوکسن یایلاسنده یمش بیک قویونی وکیسی ، جاموسی
 وصغیری وار ایش . جمله چوبانلر بو حیوانلری صاغوب سودینی بو حوضه ،
 دوکرلر ، آندن اوچ ساعتک یر آلتندن بیاض مرمرکار یولدن مرعشده کی
 (جیم جیمه) سراینه کیدوب حوضلره دوکولور ؛ و بورادن جمله خلقه
 بالئش بذل اولنورمش ! . بقیه سی دخی مطبخنده خرج اولنوب آینده و
 روندیه سود آشی بذل اولنورمش ؟ . بوقیصر (جیم جیمه) اوپله داراته
 مالک ایشکه روز مره مطبخنه وغیری لوازمه و جمله قویونلرینه بهر یوم یمش
 قاطر یوکی طوز خرج اولنورمش ! .. آنک زماننده بو مرعش اوپله معمور
 ایشکه شهرک براوجندن دیکراوجنه خروس طامدن طامه صچرایوب بردامه
 گرفتار اولمازش . حالاینه معمور برشهر مزین ایش . بوشهرک شرفنده کی
 طاغلرک آردی البستان صحراسیدر . اوصخراده برنهر جاری واردر اسمنه
 (آق صو) دیرلر . مرعش وعینتابک جمله پنه و پرنجی اوزرنده کی اراضیده
 حاصل اولوب نهرک بر طرفی مرعش ، طرف دیکری عینتابدر . آره سننده
 شیر طانغی واردر . سلسله ایله تا جبل عرفاته منتهی برکوه بالادر . بو طاغلر
 وبلده لرده جمله ترکان قومی ساکندر . لسانلر — کندیلری کی — بخارا
 ایلرندن که در . بتون ترکلر اون ایکی نوع لسان اوزره متکلمدرلر . بوقوم
 ابتدا ماوراءالنهر دن خروج ایدوب دانشمندی ، آق قیونلی ، ساچوق
 ناملریله آیری ، آیری بوروم دیارلرینه قدم باصوب هر بری برر دیاری استیلا
 ایلمه شلردر . کونا کون لهجهرلی واردر . بو ترکان لسانی تانارجه دن متفرقدر .
 دریان لسان ترکانی — حسابلری بیلدیکمز وجهله بر . ایکی .. اوچ ...
 الخذر . اما سائر اصطلاحلری بوجه آتی تحریر اولنور :

ایکن خست ودناؤتندن قول غلو ایله کندیسنی عزل ایدوب بوسمیاط قلعه سنه نفی ایتدیله . غم وغصه سندن آه وانین ایدرک مرحوم اونوب سبمیاطک دوت باغلی ایچنده برقبه عالیده آسوده در . رحمة الله علیه :

بورادن ینه جانب غربه معمور و آبادان قریه لر ایچره مرعش طرفه کیدوب (صدباز - بهسنی) قلعه سنه کلدک . جمیع اوصافیه حج شریف جلد مزده مسطوردر . بورادن جنوب غربی یه کیدرک (مرعش) شهرینه کلدک . بورانک اوصاف واحوالی حج جلد مزده مسطور ایسده بودفعه ده بعض احوال وغرائبنه کسب وقوف ایتدی کمزدن بروجه زیر یازلدی : بویکی مرعشک جانب قبله سنده وحالا باغلی اولدینی یرده اسکی مرعش شهر عظیمنک خرابه زاری وارددر . حالاً آثار بناسی ظاهردر . سبب خرابی اولدر که حضرت عمر خلافتنده بالذات کندولری قدس شریفی فتح ایدوب « آیقصر زمین نیجه اوله ؟ » دیو برقاچ بیک غزات موحدین وحضرت دلدل سوار اسدالله علی ایله حلبه وعین تابه ومرعشه طوغری کلوب مرعش قیصری اولان (جم جیمه) ایله مرعش اها لیسنه برنامه یازهرق (اسود بن مقداد) ایله کوندیرر . نامه نك مالی شودر : « اولا برالله ، ثانیاً رسولی محمد علیه السلام ، ثالثاً چاریار کزین طرفندن اولان بونامه مز وصول بولدقده دین مبینی قبول ایدوب قلعه یی تسلیم ایده سکز . وخراج قبول ایلمیه سکز » . نامه قیصره قرائت اولندقده درحال مرعش قومی شهری خالی براقوب شیرطاغنه فرار ایدرلر . بوسیدن اسکی مرعش خراب اولوب بعده آل ذوالقدریه دن علاء الدوله مرعش صاحبی اولوب شهری معمور ایدرک ایچنده حکم سوردیکی وقلعه نك بروادینک میاننده جبل دامنده (اومزی کچی) نام محله ایدوکی ذاتاً او حج جلد مزده مسطوردر . جبل شیردن بوشهره برعین جاریه روان اولور ، اسمنه (بیکارباشی) دیرلر . تفرجگاه یردر . شهرک جمله ارباب معارفی بوراده جلومه یرلر . بوصو شهره کوروب ساکنر عدد آسیاب دقیق دوندیرر ، شهرک قبله جانبنده المالی کوبی طرفندن بردیگر تهر دخی شهره جریان ایدوب اون التی کوز دکرمان دوندیرر . بویکرمی درت کوز دکرمن جمله وققدر . تهر ایچنده علاء الدوله جامعی حرمنده کی

وار. بوشهرک حایلنده کی کومور طاغنگ وراسی ملاطیه آپوزیستک باغ ارمیدر. بوشهرده نهر فراتدن بعیددر. متعدد جامعلری، حمام خان وسوق سلطانیسی وار، معمور برقصه در. بورادن قالدقرق (حصنمنصور) [۱] قلعه سنه کلدک.

دلبرلرینک مثلئ ستانبولده بولئماز رفعت بوسبیدن سویورآدی یمان اوصاف حصن منصور — ایلك بانسی منصور بن جعونه بن الحارث العامری اولغله (حصن منصور) یعنی منصور قلعه سی دینمشدر. افواه ناسده غلط اوله رق (حسن منصور) دیرلر. مرعش خاکنده صوباشلیق ویوز الی آچهلوق قضادر. یتیش پارینی متجاوز اولان معمور اکویلرندده تورکانلر ساکن اولور. کتخدا یری، یکچیری سرداری، محتسبی، ناچی یاجداری واردر. اما مفتی و تقیبی مرعشده اوطورور. قلعه دزداری و نفراتی واردر. لکن قلعه سی نهر فراتک جانب غریبسنده شهر سمیاطه قریب واقع اولمشدر. امویلردن مروان بن محمد الجعدی نک بوقلعه یی تعمیر وترمیم ایتدیکنه دائرسورده تاریخ مسطور واردر. کرچه کوچوک برقلعه در. اما غایت صعب اولدیغندن مصر خلفاسی نفی ایده جکلری آدمی بورایه سوروب حبس ایدرلردی. کوك صویک شالنده در. و فرات نهرینک جنوب غریبسی جهته دوشر. بوایکی صوده قلعیه قریبدرلر.

اشکال قلعه حصن منصور — شکل مدوریده، سنک بنا برقلعه بی همتادر. سیاه و بیاض مجلا ومصیقل طاشلری واردر. درون قلعده قرق عددخانه، برجامع وجبه خانه ایله کفایه مقداری طوپلری واردر. اشانغی رباطی معمور و مزین شهر شریندر. بوشهر خلقی ملاطیه یه و ملاطیه لیلر بوشهره وقت ظهیره دکین واروب کلیرلر. زیرا ماینهماده ساده جه کومور طاغی وار. جانب غرب جنویسبنده (عینتاب) ایکی منزل مرعش ایسه برکرکی منزلدر. بورادن قالدقرق (سمیاط) قلعه سنه کلدک. (الملك الافضل) مصر حاکمی [۱] اهالیسی (آدی یمان) دیرلر. شاعر مشهور رفعت بابامر حومک وطنیدر.

شویقی دخی بابانک آدی یمانی زیاده سیله سودیکنه دلالت ایدیور:

فراتک جانب غربیسنده ملاطیه ایاتی خاکنده صوباشیلقدر . واسع ودوز بریده اولوب باغ و باغچه‌سی چوقدر . آندنینه کمی ایله قارشو طرفه کچوب (چرمیک) قصبه‌سنه واصل اولدق .

حمة قدیم چرمیک — بوراسی دیار بکر خاکنده اولوب ایلیجه‌لری اولدیغندن ایلیجه‌لی چرمیک دخی دیرلر برشهر رعنادر . بونده ملک احمد پاشاقدمزک کتخداسی (قده محمد) خانه‌سنه مهمان اولوب بوشهری سیرو تماشایه شروع ایلدک . نهر فراتک جانب شرقیسی کنارنده معمور و مزین ، باغچه‌لره محاط اولری حاوی اولوب سنجاق بکی تختیدر . بکنک خاصی (۲۳۹۴۰) اچهدر . (۹) تیماری ، (۱۰۵) زعامتی واردر . آروجه الای بکیسی واردر . یوز اللی اچهلوق قضادر . کتخدایری و سرداری واردر . بورادن حرکتله ینه شهر چرمیک قربنده و دیار بکر خاکنده (جونکوش) قصبه‌سنه و آندن (عبدیهر) قصبه‌سنه کلدک: دیار بکر خاکنده و فرات نهری کنارنده باغلی ، باغچه‌لی قصبه‌در . بورادنینه نهر فرات ایله (کرکر) شهرینه کچوب آندن دخی اللی عدد صالت آتلی رفیقلرله جانب غربیه کیده‌رک (صفرات) قلعه‌سنه کلدک: بانسی آل ترکبانیاندن سلطان علاءالدوله‌در . (کوکصو) نهرینه قریب برشهر عجبیدرکه باغ و باغچه‌سی و انهار جاریه‌سی جهانی ری ایتشدر . بورادن قالقوب « قرغه سکمز » جانبدن صفرازه قریب (سوره) قصبه‌سنه کلدک . بیک قدر باغ و باغچه‌لی ، جامع ، خان ، و حماملی ، سوق مختصرلی هواسی لطیف ، شیرین بر قصبه‌در . ملاطیه خاکنده صوباشیلقدر . بوشهر کومور طاعنی دامننده واقع اولدیغندن آب روانی فراواندر . جمیع روزه و مشبک بوستانلری کومور طاعنی صولری سقی واروا ایدوب جانب شرقه جریان ایدرک نهر فراته دو کیلورلر . اما بوشهر فراتدن بعیددر . آندن جانب شماله چیقهرق (کاخته) قصبه‌سنه کلدک . بوده کومورلی طاعنی ذیلنده باغلی ، باغچه‌لی ، طرز قدیم خانه‌لی بر قصبه‌در . اهالیسی هپ تورکان طائفه‌سیدر . حاکماری ملاطیه پاشاسنک صوباشیسیدر . یوز اللی اچهلوق شریف قضادر . خلقی شریعت مطهره‌یه غایت مطیع‌درلر . سرداری ، کتخدایری کبی حاکماری

لعین اولوب اورفه ایالتی خاکنده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۶۰۰۰۰۰) اچقه اولوب وزعامتی (۱۰۰) تیماری (۱۵۶) در . آلائی بکیسی، چری باشیسی و سکز یوز سفره اشرعسکرلری واردر . یوزاللی آچهلق قضای آسمانیدر . کتخدا یری، سرداری، دزداری و نفراتی واردر . قلعهسی طاش بنا و شکل مربع کبی ظن اولنورسده دقتلیجه باقیدینی وقتده براز طولانی اولدینی کوریلور، رعنادر . شام و حلب تجارلری بغداده بو محادن عبور ایدرلر . عربان بتاغی یرلردر . بورادن قلعه خراب (سن روها) یه کلدک . اورفینی بنا ایدن (روها) نمروددن اول بورایی بنا ایدوب بونده فوت اولمش و بورایه دفن اولدینی ایچون سن روها ایله تالقیب اولمشدر . عمود عبرتتا — بوراده عبرتتا برصماتی عمود منتها واردر که شرق طرفده برکونه خط عبری اولوب جمیع ارباب معارف و سیاحان کلوب آنی قرائت ایدرلر . و حضرت ادریس علیه السلام خطی اولدینی سویلرلر . مصردن قوم قبلی ارباب معارفی کلوب بو خطی قرائت ایتمش و خط ادریس اولدینی تحقیق ایلمشدر . بوراسی طوفاندن اول بنا اولمش عظیم برنهر ایکن صوکرلری خراب اولمش . حالا قوم یهود و قوم قبایطه و قوم مغاربه خط ادریس علیه السلام ایله مزین اولان عموده نظر ایدوب آه درون ایدرلر . بوشهر خراب آبادده قرق کینز عظیم واردر دیرلر . و بودنیاده تاروز قیامته قدر نهر واقع اوله جق ایسه بو عموده مسطوردر دیه اقوام مغاربه تحسرلر چکرلر . قلعهسی صعب و قوی البناد شدادی و قدیم قلعهدر . (نهر زارب اصغر) بوقاعه دیننده دجله یه منصب اولورآب، حیات مشال صوی و واردر . ۵۷۹ تاریخنده الملك الاشرف بن عادل بوقلعه یی یدی آی محاصره ایتدکن صوکره جوق زحمتلره فتح ایتدیکی ایچون بعد الفتح دریا مثال عسکر اوشوروب منهدم ایتشدر . اما عمار اوله جق قلعهدر . جامی ، خانی . مساجدی ، واسواق مختصری حاوی برقصه جقدر . بورادن ینه سیوده رکه و اورادنده علی پیکارینه کتیبوب سیوه رکدن جانب غربه حرکتله قره قایق قصبهسی منزله کلدک . بورادن کمی ایله فراتی کچوب (کرکر) کلدک . کرکر نهر

(درقلعہ سنہ) کلدک دزداری و نقراتلری واردر . نیل نہری کنارندہ .
 یر (درشہری) دہا واردر . بورادن حرکتلہ (حدہ) قلعہسنہ کلدک .
 یرحدہ دخی مکہ مکرمہ ایلہ جدہ بندری مابیندہ وارکہ قصبہ جقدر . اما
 یوحده عراقده نہر فراتک جانب غربندہ مسلمہ و عنا خاکندہ معمور
 برقلعہدر . دزداری وقلعہ نقراتی و معدیہ کچید کیلری واردر . اما بومحلده
 مرادی عبور اتمیوب ینہ جانب غربہ چول ایلہ بی امان عربان اوبالرندن
 خوق و خشیتلہ مرور ایدرک (حدیثہ) قلعہسنہ کلدک . بوقلعہ نہر فراتک
 تا اورتہ سنندہ غایت متین اولہرق طاشدن بنا اولمشدو . جانب اربعہسی
 نہر فرات ایلہ محاطدر . آندن شمال جانبہ چول ایلہ کیدرک (جلاب) قصبہسنہ
 کلدک . اورفہ خاکندہ بیک خانہلی باغ و باغچہلی چولده معمور قصبہدر .
 قرالزندہ پرنج کثرتلہ حاصل اولور . آب و هواسی لطیف و اراضیسی منبت
 و محصولداردر . جوامع و مساجدی، خان و حمامی و برقاج دکانی و برقاج آسیابی
 واردر . بوشہرک نصفی خاص ہایون و نصف دیگرکی زعامتدر . بورادہ زیارت
 الشیخ حضرت جابر الانصاری، قدس سرہ وار، برمفید و مختصرقبہ مدفوندر .
 اما بوحقیر مصر اسکندریہسی خارجندہ بر جابر الانصاری زیارت ایتدم . اول
 اصحاب کزیندر . جامع و تکیہسی عتبہسنندہ تاریخیلہ مسطوردر . اما بوجلابدہ کی
 جابر الانصاری کیم اولدیغنی بیلیمیورم بعدہ جلابدن قالفہرق جانب شمالہ
 (سیوہرک) قلعہسنہ کلدک . سنجاچ بکی تختیدر . بکینک طرف پادشاہیدن
 خاصی (۲۱۳۰۴۳) آچقہدر . تیماری (۱۲۳) و قلیچ زعامتی (۴) در .
 الای بکی و چری باشیسی واردر . جبہ لیلری و بکینک عسکریلہ بیک ایکوز
 مساح عسکر اولور . یوز اللہی آچقہ قضادر . کتخدا یری و یکپچری سرداری
 و محتسی و دیار بکر و یوداسی امینی و مفتشی و خان و حماملری و مکتبیلری
 و مزین چارشو و بازاری واردر . بورادن حرکتلہ دکرمان بوغازی منزلتہ
 تزول ایتدک دیار بکر خاکندہ بر سنکستان یردہ صارب بوغازدر . بورادن
 مرور ایدہرک (رحبہ) قلعہسنہ واصل اولدق .
 دیر رہباندن غاظ اولہرق (رحبہ) تسمیہ اولمشددر . بانسی نمرود

تا نهر فراتدن کلیر ترعلری کنارنده معمور و مزین قراسی وارمش .
 جانبولاددن سوکره خراب اولمشدر . بورادن قالدقهرق رصافه کبیر قصبه سنه
 کلدک ایلك بانسی هشام بن عبدالملک بن مرواندر . شامده طاعون اولدقده
 بو هشام طاعوندن فرار ایدوب بوچولستانده خیمه و خرکاهیله مکک ایلدی .
 غزال و شکارندن وهواسندن حظ ایتدی . صولی اولدیغندن هندسه جیلراه
 مشاوره ایدوب زمین اوزره ارتفاع آلهرق نهر فراتک اگ عالی یرندن وجانب
 شرقندن برر رصیف عظیم سد ایتدیردی . و فراتک تنزل ایتدیکی محلله ایکی
 یوز بیک آدم ارغاد اوشوروب خیمه و خرکاهی اولان محلله دریا مثال فرات
 نهرینی جریان ایتدیردی . بو عملیات لفظ (رصیف) حسابی اوزره اوچپوز
 سکیان کونده تمام اولدیغندن خیمه سی زمیننه بر شهر بنیاد ایدوب اسمنه
 آنکچوب رصافه دیدیلر . فراتدن کامل برکونلک مسافه در اما مرور ایام
 بو رصیفی رمل و تراب ایله مملو ایدوب نیجه یرلر اهالیسی قرق اللی قولاج یردن
 صو چیقاروب دفع عطش ایدرلر . حالا برارض یابسه اولغله اولقدر عمار
 دکدر ، قلعه سی دخی خراب وییاب اولمشدر . هشام بو شهرده طاعوندن
 مرحوم اولدیغندن بو محله دفن ایدلمشدر قبه سی وار ، عربان زیارتیدر .
 آندن (مرقیسا) شهر قدیمه کلدک واسع صحرا ایچنده زمان قدیمک بر شهر
 عظیمندن قلله خراب بر قصبه در . جامی ، خان و حمای و برقاچ دکانی وار .
 الجزیره ده رقه قربنده فرات نهری کنارنده خابور نهرینک فراته قاریشدیغی
 محله در . فرات نهرینک جانب شرقنده در . بو نهر خابورک منبعی رأس العیندر .
 اورادن چیقوب بوراده فراته منصب اولور . بورادن قالدقهرق شرق جنوبه
 طوغری کیدوب (عانه) قلعه سنه کلدک ، شام خاکنده در . زمان قدیمه
 فرات نهری ترعلریله ری اولنور شهر عظیم ایمش . حالا عربان اشقیاسنک
 هجوم و تعدیسندن خراب اولمشدر . فرات و دجله جزیره سنده قلعه سی
 یریشه اوزره مربع الشکل اولهرق طاشدن بنا ایدلمشدر . بورایه نهر فراتدن
 برترعه کلور ایمش فقط شمدی رمل و تراب ایله مملو و معطل اولمشدر .
 بورایه کربان عظیم کلوب شام طوبلری کتیررلر . آندن جانب شرقه

کلوب بولی بکی اولمشدر . بعده اوغلی عثمانجق ابتدا عثمانلی بکی اولمشدر .
الله دولترینی الی اخر الدوران مؤبد ایده ! آمین یامعین . بوجبر قلعه سنک
مقابله سنده کی حلب جانی و خاکیدر .

زیارتگاه کزیده اصحاب کرام — بو محل کرچه ارض مقدسدر . اما بو
محلده صحابه کزینک مدفون اولمه لرینک سببی بودرکه حضرت علی ایله معاویه
بوجبر قلعه‌سی مقابله جنک عظیم ایدوب طرفیندن نیجه بیک صحابه کرام
وارباب صفه و مهاجرین و انصار و تبع تابعین شهید اولوب حالا او صحرای
جعبده قبر منورلری ، سنک مزارلری واردر . هر طرفده قبا بلریله نیجه یوز
مراقد پرانوار آشکاردر . باشلیجه معلوم اولانلری : بشیر بن حاتم طائی ،
موسی بن حضرت زبیر ، زین الدین بن عقیل ابن ابی طالب ، اسماعیل بن
حزیمه ، سراج الدین بن خالد ، صالح برقی بن عبدری در . بونلردن ماعدا
نیجه صحابه کرام مدفوندر . اما بونلری زیارت ایدوب روح شریف لری چون آت
اوزره قرآن تلاوت ایدوب ینه فراته کله رک کیمبلرله قارشلی جبر طرفه کچوب
استراحت ایتدک . آندن ینه کمی ایله بری حلب خاکنه عبور ایدوب جانب
غربه چولستان ایچره (بالیس) قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه بالیس — [۱] جعفر دوانقی وزیر (بالیس) نام بردات
بنا ایتمشدر . فرات نهرینک غرب طرفده چولده در . حلب ایالتی سنجاق
بکی تختیدر . بکینک خاصی قانون سلطانی اوزره (۲۲۰۰۰۰) آقچه در .
زعامت (۱۴) ، (۵۷) تیماری واردر . چری باشیسی ، آلائی بکیسی
واردر . رقه قلعه‌سی بوالیسک حین سفرده بکینک عسکری وجه لولری .
بیک التمش قلیج عسکری اولور . سپاه کتخدا یری ، یکجری سرداری
یوقدر . اما یوز الی اچقهلق قاضیسی واردر . اولری جمله خاک پاک ایله
مستوردر ، جامع ، خان ، حمام و سوق مختصری واردر . رقه قلعه‌سی
بوالیسک شرقده برقوناقلق منزلده وچولدر . رقه یولنه دخی قریبدر . اما
جان یولاد اوغللری عصرنده معمور و آبادان درت باغلی شهر بندر ایش !
[۱] شمذیکی اسمی (مسکنه) در . اصل بالیس مسکنه نک جنوبنده برخرابه واردر .

اوصاف قلعه جعفر دوسریه — ملک منذرک عبدی دوسریه نام وزیری
 یتیمی ، ابتدا انشاسنه همت ایتمشدر . بعده جعفر قشیری مالک ملک امم عام
 اولوب بوقلعه‌ی غایه الغایه استحکام و متانت اوزره تعمیر و ترمیم ایله یتش
 سنه متصرف اولدیغندن آنک نامنه نسبتله وجعفر لفظی ده اتراک شیوسنجه
 (جعفر) به تبدیل ایدرک (جعفر قلعه‌سی) دیدیلر . آندن ملوک سلجوق
 بوقلعه‌ی محاصره ایدوب یدی آیده جنک وجدال و حرب و قتال ایدرک اکراد
 عناد لندن قهر و جبر ایله ضبط ایتدی . بعده نیجه ملوکه انتقال ایدرک
 ۹۲۳ تاریخنده غوری مصری لندن سلطان سلیم صاح ایله فتح ایدوب سلیمان
 خان تحریری اوزره رقه ایالتی خاکنده وویواده لقی و یوز اللی آچهلوق قضادر ؛
 اما بی حاصلدر . دزداری و قلعه نقراتی واردر ، کفشایه مقصداری جبه‌خانسه
 وار . دیار بکر ، ماریدن ، موصل ، حلبه کیدر شاه راه اوزره واقع اولغله
 آباداندر . فرات نهرینک شرق طرفنده اوج آسمانه سرچکمش بر قزیل مهیب
 قیا اوزره سنک بنا ، شکل مر بعدن سهل طولاینبجه واقع اولمش برج و بارولری
 غایت متین و مستحکم خندقسز بر قلعه‌در . داراً مادر جرمی معلوم دکادر ؛
 اما کوچکدر . دزدار و نقراتی ، درون قلعه‌ده قرق عدد خاک ایله مستور
 نقرات خانهرلی و غلال انبارلری بر جامع مختصری و قیالر ایچره آشانی فراته
 اینیلیر صو یوللری واردر . درون قلعه‌ده آثار بنا یوقدر . اما آشانی
 ساحل نهرده مفید و مختصر بر قصبه‌سی واردر . جامی ، خان و حمام و سوق
 مختصری واردر . اما عمارت ، فلان کبی ابنیه معظمه‌سی یوقدر . جابجا دوت
 یاغچه‌لری چوقدر جمله اهالیسی تورکاندر . بوقلعه دیننده (زیارتگاه سلیمان
 شاه) واردر . بوذات آل عثمانک اجداد عظامندن ارطوغرول بکک
 پدری سلیمان شاهدرکه دیار ماهاندن طلوع ایله آل سلجوقه کلیرکن بو جعفر
 قلعه‌سی دیننده جمله اتباعیله مک ایتمش و سلیمان شاهه غسل ایجاب ایتدکه
 فرات نه‌ری ایچنده غسل ایدرکن بامرالله غرق اولوب نفس شریفی ذیل
 قلعه‌ده برپشته اوزره دفن ایدلمشدر . حالا بوراسی زیارتگاه خاص و عامدر .
 آندن اوغلی ارطوغرول طوس طوغری طوغریلوب سلطان علاء الدینه

دیوب دیواریں ال اورورسہ قسم باللہ یرینہ اعتبار ایدرلر . و بوسلطانہ (یحیی حیاتی) دیمہلرینک اصلی برسجادہ اوزرہ تھیاتدہ و حیاتدہ اوطورر کچی اوطوردیغندن در . آندن جانب قبلہیہ چولہ (۱۸) ساعت کیدرک (رقہ) قلعه سنہ کلدک .

اوصاف تحت قدیم قلعه رقہ — بوراسی ملوکن ملوکہ کچوب نہایت اہالیسی سلیم خانہ اطاعت ایتمشدر . سلیمان خان تحریری اوزرہ رقہ ایالتی تختی اولوب قریب العہد ایامدہ تورکان اشقیہ و اشراسی دستندن خراب اولوب رقہ ایالتی ایچون اورفہ تحت اتخاڈ اولنمشدر . بوقلعه چولہ فرات و دجلہ آرہ سندہ کی جزیرہ وسطنہ قریب برپشتہ اوزرنده بر قلعه عظیمدر . اما ایچندہ عربان و تورکان قیشلار ، تموزدہ بر آدم قالماز . زمان عمارتنک آثار خرابی حالا ظاہر و باہر در . باغلی و دوت باغچہ لری کندی بیتر ، کندی بیتر کیدہ ، کیدہ خراب اولور . خرابی کورمسی آدمہ کدر ویریر . زمان قدیمدہ شہر عظیم اولوب بغداد بونک جانب شرقیسنده در . خاک ینہ اورفہ پاشاسی حکمنده اولمغہ عربان و تورکانندن اوتلاق حقی اورفہ پاشاسی آلور .

پلیجہ اولی نہری حراندہ دھدانیہ دیرلر برعین زلالدر . نہر پلیجہ بر اولوب جانب شرقہ جریان ایدرک بورقہ شہرینک شرق طرفنہ اوغرایوب بعدہ بورقہ دن آشاغی جاری اولہرق فرات نہرینہ منصب اولور . بورقہ قلعه سی قربندہ جانب قبلہ سی طرفندہ (۶) ساعتدہ (بوک) بحیرہ سنہ کلدک . نہر پلیجہ طغیان ایلہ کلدکدہ بر بحیرہ عظیم اولور . اطرافی خیابان و اورمانلی جملہ دوت باغلی ، کل و کستانلی برجای صفادر . لکن ایچندہ چول عربانی ساکن اولور . عربانی (اترس اوغلی) حکمنده در ، (سمک) عربانی دیرلر بر ملعون قومدر . حران ، رقہ ، جعبر ، بالیس ، غنہ ، سلمہ ، حدثیہ قلعه لری بر تباد ایتمشدر . بومذکور (بوک) ایچندہ ساکن اولوب حریر زیبا حاصل ایدوب اورفہ پاشاسنہ عربہ اوجیلہ سہل اوش ویرلر . ورقہ دن جانب شرقہ (۱۰) ساعت کیدوب (جعبر دوسریہ) قلعه سنہ کلدک .

یوز اللی آچہ لوق قصادر ؛ صو باشلقدر . واکا قریب فرات نہری کنارندہ ومرعش خاکندہ (صمصاد) قلعه سنہ کلدک . فرات ایله دجلہ جزیرہ سندہ معمور جامعلی ، خان وحماملی ؛ چارشولی ، مختصر تراب ایله مستور خانہ لی بزقبہ شیریندر . دیار بکر و (خریوط) مابیندہ واقع اولمشدر . مرعش سنجاغی بکینک تختیدر . آندن ینہ اورفہ قلعه سنہ واورادن جانب جنوبہ (۹) ساعتہ داردہقان ایله (حران) قلعه سنہ کلدک . بودخی نمرودلعین بناسیدر . اورفہ خاکندہ چولستاندہ جزیرہ دجلہ دہ واقع دشت هامونہ حوالہ غایت متین برقلعه در ؛ شکلاً خمس در . ۹۲۲ تاریخندہ سلطان غوری حکمندہ ایکن سایم خانہ مطیع اولدیلر . عربان بورالری خراب ایتمکله اهل عرض کیمسہ لری دخی ہجرت ایدوب شہری خراب ، خانہ لری تراب اولوب قلعه سنندہ دخی آدمی زادہ قالمایوب انجق کارکیر جامعلری ، خان ، حماملری ، وغیری خراب خانہ لری ایچندہ کیسی وموال عربلری قیشلاق ایدرلر . اما قلعه سی کویا ہنوز استاد معمار الندن چیمشدر . عباسیلردن المتقی باللہ عصرندہ بودیارک حریری وغیری محصولاتندن اوچ مصر خزینہ سی مال حاصل اولورمش ! بوحران قربندہ (زیارتکاہ عین رز) واردر . بوحران خاکندہ «دہدانیہ» نہری دیرلر برعین جاریہ واردر کہ رقہ قلعه سی قربندہ نہر بلیج ایله بر اولوب نہر فراتہ ریزان اولور . ایکسی دہ آب حیات کیدر . (عین رز) یعنی پرنج کولی دیمکدر . چقان حضرت علی رضی اللہ عنہ حضرت معاویہ ایله بو محلدہ (صفین نحسین) جنکنی ایدرکن پرنج اکوب بوعیون ایلہری ایلدیکندن حالا آنلرک کرامتیلہ خدایی پرنج حاصل اولدیغندن بوکولہ «عین رز» دیرلر . تورکمان قیلہ سی کیروب غسل ایدرلر . مشہور زیارتکاہ انام و عربان ، تورکمانیدر . (زیارت الشیخ یحیی حیاتی) حران دیندہ در . قطیبتہ قدم باصہش اولو سلطاندر کہ حران قلعه سنک قربندہ چول جانبدہ برقبہ عظیم ایچندہ مدفوندر . چول عربانی بوسلطانہ غایت معتقددر . حتی عربان آردہ سندہ بیوک برمادہ ایچون برینہ یمین ایتدیرمک ایجاب ایتسہ تابصرہ ولحسہ و عمان و جزائر و قورنہ دن کلوب بوسلطان اوزرہ «بسر یحیی حیاتی»

سنگ دولت و دینکه و جانکه قصد ایدیسردر. تیز آنی بولدوروب اولدیر! «
دیو اغوا ایتدکلرنده نمرود جمیع شهری تجسس ایتدیروب رحم مادر دن
مشتق اولمش نوظهور معصوملرک نیجه بیکنی اول ساعتده قتل ایتدکلرنده
ابراهیم نبی والدہسی مذکور اجاج جوفنک ایچنده پنہان ایدوب
ابراهیم علیہ السلام ده پارمغنی آغزینہ قویوب ایشدر. بامرالله حضرت
ابراهیمک کندی پارمغندن سود جریان ایدرک انکه کئافلانمشدر. حالا
معصوملر عالم مہدده ایکن پارمقرنی ائمہلری مقرر اولمہسی حضرت جبریل
تعلیمیلہ ابراهیم علیہ السلام دن قالمشدر. حالا اودرخت کوکی دخی نیجه
بیک ییلدن بری چورویوب زمینده کوک یرلری قالمشدر، تواترله معلوم
ومشہور اولوب ہرکس زیارت ایدرک «مقام ابراهیم نبی» دیرلر.

شہر ایچندہ (زیارت حکیم ددہ) قدس سرہ، (زیارت یحیی برمکی)
۱۹۱ تار ایچندہ مرحوم اولمشدر. عمر عزیزلری ۸۰ سنہ اولمشدر. قبر
پر انوارلری اوقدر معمر و آبادان دکلسہدہ ینہ زیارتکاه خاص وعامیدر.
(زیارب فضل بن یحیی برمکی) محبوساً مرحوم اولمشدر. مدت عمرلری
۴۵ سنہ ایدی. بوزیارتکاہلری دخی تمام ایدوب اورفہدن صیدوشکار ایلہ
جانب شرقہ (۶) ساعتدہ (سیدی غازی) قریہ سندنہ منزل آلدق. اورفہ
خاکندہ مراد کنارندہ باغ ازملی قصبہ مشال جامع و خانلی قریہ مزیندر.
بوقریہ معمورہ قریندہ برقلعہ واردرکہ اکا سرہ بناسیدر. اما بانسی کیم
اولدینگی معلوم دکلدر. نہر فرات کنارندہ برپشتہ بالا اوزرندہ افلاکہ سر
چکمش کویا ہنوز استاد مهندس الندن چیقمش برقلعہ متیندر. اما ایچندہ
عمارستاندن اثر یوقدر. وقت شتادہ بعض یورکان کوچہلری ایچندہ قیشلارلر
معمور ایدیلوب ایچنہ جبہ خانہ قونلسہ متین و مستحکم برقلعہ اولور. بوقاعہ
دیندن کیملرلہ فراقی قارشییہ کچوب مرعش خاکندہ (کوریک) قصبہ سنہ
کلدک.

اوصاف کوریک — فرات نہری کنارندہ بیک خانہلی، جامع. خان،
حماملی، سوق مختصرلی، باغ و باغچہلی، پنبہ محصولی معمور برقصددر.

ایتدیکچون اعتبار آکا ایسہدہ ینہ جمیع نصاری اورفہ اعتبار ایدوب تا
دیب فر نکستاندن نذرلر کوندر .

حکمت دیگر — بو آستانہ خلیل الہمدہ اولان بالقلری صیدا تمک منوعدر .
بر کرہ بر حریرف بوماہیلرہ « سم السمک » یعنی بالی اوتی دوکر ، نیجہ بالقلر
زہر لنوب ہلاک اولدقدہ حریرف بدفعال بالقلری فوطہ سنہ پر ایلوب خانہ سنہ
کتورر . واورادہ طبخ ایدوب تناول ایتدکدہ بالقدہ کی زہر حریرفہ سرایت
ایدوب اہل و عیالیہ یدی نفر مسموماً مرحوم اولورلر . بووقعہ قریب العید
اولغلہ مشہور آفاقدر . اما آستانہ خارجندہ کی بالقلر صید اولنسه بر ضرر
اصابت ایتمز . بودہ بر سر خدادر .

اوصاف منجینق ابراہیم خلیل — اورفہ نک یوقاری قلعه سی ایچندہ بر
یالچین پشتہ اوزرہ اوجہ سرچکمش شہرہ حوالہ برقرل قیا اوزرہ منجینق
اولدرکہ حضرت ابراہیم علیہ السلامی القای نار ایتک ایچون أحداث اتمشدر .
مذکور قیا اوزرہ میل منارہ مثال ایکی عدد عملی ستونلر وارکہ افلاکہ سر
چکمشدر . اول عصرده زمبرکلری وصپان کفی کفی وقالین ایلپری وار
وار ایش . حالا زمانزدہ عیدین مبارکہ لردہ بدعت اولان صالحنجاق تعمیر
ایتدیکمز کی صالحنجاق ایچنہ قویوب صاللا یوب تا محل معہودہ کلنچہ ابراہیم
نجی برہوا اولدینی آن زمبرکلرہ رہا بولدورنجہ ابراہیم نجی ہواہ طیران
ایدوب یدی کرہ برق خاطر کبی جبریل امین نازل اولوب « یا ابراہیم سنی
خلاص ایدہ یمی ؟ » دینجہ « بنی اللہ خلاص ایدر . پناہم اولدر » دیش ،
و آتش ایچنہ دوشونجہ جناب کبریا حضرت ابراہیمہ ناری کلزار ایلدی . حالا
اون ایکی عدد منجینق عمودلری کبی قلعه ظاہمدرکہ عبرتیا آناردندر . دہا
اورفہ شہر قدیمندہ بر جوق آثار غرائب و عجائب واردرکہ تفصیلہ محتاجدر .
حقیر شکستہ بستہ بو قدر تحریر ایدہ بیلادی .

زیارتگاہ اورفہ — اولا شہر ایچرہ بر عظیم اناج کوکی واردرکہ اکا
زیارت شجر ابراہیم متسامی دیرلر . نمرود امین عصرندہ حضرت ابراہیم
وجودہ کلدکدہ ، جملہ منجمین « یانمرود ! بساعتدہ بر اولاد وجودہ کلدی .

اول بومغارہ یہ آج و صوسز اولسون دیہ حبس ایدر . بامر خدا مغارہ نك بر طرفدن بر آب رقیق جریان ایدوب طشره آقاغہ باشلار . بومعجزہ یی کورن نیجہ منکرین ، اسلام ایہ مشرف اولوب مسعود اولورلر . حالا اول مغارادہ مقام ابراهیم خلیلدن اول آب صاف جریان ایتدہدر . هرکیم بو آبدن نوش ایتسه قویون اتی یمیش قدر اولوب تندرست اولور .

خاصه دیگر — قرق کون نوش ایتسه قرق کونہ امراض مختلفہدن خلاص اولوب وجودی دربیض آسا اولور .

خاصه دیگر — اوچ صباح نوش ایدن مکردن وسودادن ومانخولیدن وخوف وخشیتدن بری اولوب خالص عیار اولور .

خاصه آخر — بر آدم نه قدر وهام اولسه بو عین میزابدن اوچ کون نوش ایتسه غایت شجیع اولور .

خاصه دیگر — بر آدم بوصولن نوش ایتسه ذخیر مرضنه دخی مبتلا ایسه خلاص اولور .

دیگر خاصه سی — اکر او آدمک طبیعتی یبوست اوزره ایسه بامر الله معتدل اولور . بو صو حضرت ابراهیم خلیل ایچون جریان ایتدیکندن صاحب طبع حکما اجزاسنی معاینه ایدوب یمش درده شفادر دیمشلهر . سوت لذتندہ اولوب تموزده غایت صغوق اولور ؛ وقت شتاده عادتا ایلیق کوریلور ، واوزرندن بوغولر چیقار . بوراسی زیارتکاه علمدر .

عجیبه دیگر — بو اورفه شهری قیالرنده غار عظیملرک چوق اولماسنه سبب اصلی ، کفره عصرندہ هر بری بزر کونہ یوت خانه ایمش ، وهر برنده نیجه بیک رهبان طولو ایمش . وهر بر غارک برر کونا زیارتی اولورمش . بو حساب اوزره کون باشنه برر پوتکده (پتکده) لر وارمش . بقول تاریخ ینوان حضرت داوود قدس شریفده مسجد اقصایی بنا ایتزدن مقدم معبد خانه اورفہده ایمش . حالا اکثر مسیحیون قدسی زیارت ایتدکدن صوکره اورفہ یی ده زیارت ایدرلر . اصل حضرت مسیح بیت اللحم نام مخلده تولد

اعلاد در۔ اورفہ خلقی غایۃ الغایہ غریب دوست و دل باز آدم لر در۔ شب و روز
مشافرسز طعام یمزلر۔ شجیع، بہادر، مرد میدان ارلری واردر۔ جناب
باری بوشہر خلقنہ ابراہیم خلیل برکاتی و یرمش غایت غنیمت یردر۔ آستانہ
خلیل الرحمن اولدیغندن بوندہ ظلم ایدن حاکم اصلا معمر اولماز البتہ بر قضایہ
اوغرار۔

بو حقیقہ الی الی تاریخنہ عالم سیاحتدہ بو اورفہ شہرینہ کلدی کمزردہ
طر بزونلی کتانبی عمر پاشازادہ باقی پاشا بوشہردہ حاکم ایدی۔ سر ایندہ
مہمان اولوب صبح و مسا کنندیسیلہ الفت ایدردک۔ برکون حضرت
خلیل الرحمن اوقافی تفتیش و تفحص ایتمکہ جرأت ایدوب خلقنہ صورت
حقدن کورونہرک نیجہ یرلری تعمیر و ترمیم ایدر شکلدہ جلب مال فدیگینہ
دوشدی۔ اول کیجہ واقعه سنہ بر پیر کیرر، قدی غایت عالی اولوب النده
عصاسی و دیندہ یاقہار ذکر یلہ کلوب پاشانک پیش تختہ سی اوزرندہ نیجہ
بیوردوسنی آلیر۔ النده کی عصا ایلہ پاشانی دوکدو کہ تمام ایدوب نیچون
بنم اوقافہ وضع ید ایتمک ایسترسک دیرکن همان باقی پاشا جان حولیلہ خوابدن
بیدار اولوب اوقاف خلیل الہی یوقلہ مقدن فارغ اولور۔ علی الصبح وقعه یی
امانہ و حقیرہ نقل ایدوب تعبیر ایتدیردکدہ « خیر اولہ سلطانم فقرای خلیلہ
صدقہ و قربانلر کوندروب روحیچون ختم شریفلر تالوت ایتدیرک » دیدم۔
حقیقہ الحال پاشا اولیجہ ایدوب آستانہ سنہ یوز سورہرک ہر شیدن آزادہ
وطاہر اولدی۔ ایستہ اورفہ بویلہ بر نظرکاه خلیلدر۔ خاکی خلیل صفت
محبوب القلوب موحد و متقی آدم لر در۔

اورفہ نک آثار عجائب و غرائبی — اولا اورفہ قاعہ سنک شرق طرفی
اکسہ سندہ ظاملاجق نامیلہ معروف بر جبل عالی واردر۔ نمرود لعینک یایلاق
و تختکاهی ایش۔ بونک ذیلندہ و شہراچیندہ نیجہ بیک مغاردر واردر کہ ہر بندہ
ایکیشر اوچر یوز آت و سائر حیوانات یاتار۔ و نیجہ بیک عربان واکراد
قونز کوچر۔ مغاردرک بندہ (مقام ابراہیم خلیل) واردر۔ برغار منور
اولوب مقوس بر قابوسی وار۔ نمرود لعین حضرت ابراہیمی آتسہ آتمزدن

آراستہ دیکرمانی ، طیار پاشا دیکرمانی ، ساقی فقیہ دیکرمانی ، آراستہ باشی دیکرمانی وقاضی دیکرمانلریدر . بونک آشاغیسندہ دباغ خانہ واردرکہ اودخی مزیندر . انلردن اشاغی چوروک صو اوزرنده نیجہ دیکرمانلر واردرکہ ممدوح دکلدر .

اورفہنک آب وهواسی غایت اعتدال اوزرہ اولوب یازی یاز ، قیشی قیشدر ، وقت شتادہ قار یاغار ، بہارده باران رحمت . کندیسسی اقایم رابع حقیقیدہ اولوب اون یدنجی اقایم عرفی یدوشر ، طالہی برج قمرده بولنمشدر . یارانندن صاحب طبیعت وشیرین ادا دلبرلری اولور . پاک و پاکیزہ عقیفہ وصاحب ادب اہل پردہ وسادہ دل خاتونلری واردر .

لباس ، صنایع ، ماکولات ومشروبات — اعیان واشرافی سراپا سمور وسنجاہ ، جلقواکورک واطلسی ثیاب کییرلر . وسطالحال اولانلری کوناکون قیصہ اثواب کییرلر . ترکانی کوردی ، لسانلری اوزرہ کلمات ایدرلر . صنایعندہ پنہ ایلیکندن قابو کبی بزلی اولورکہ موصل بزندن رقیق ونظیف وتیزدر [۱] . محصولاتندن بغدادی ، شعیری ، مرجمکی ، نخود ، پنہسی معروفدر . ماکولات ومشروباتندن ناری معروفدر . بو شہرک حران جہتسندہ نہر خلیک ایکی طرفی سراپا باغ وبانچہ اولمغلہ صیف وشتادہ سبزہسی فراواندر . ایچ قلعه نک اکسہ سندہ کی طاملاجق طاغنک اوزری دخی بانچہ لقدر . بورادہکی نارلرک ہر بری براوقہ وبعضاً بشیوز درہم کلوب آدم کلہسی قدر اولور . بغداد ، نکسار ، کلیکدہ دخی بویلہ آبدار ناراولور . حتی استانبولک وقرہ فریہنک لفان نارینہ یان باشی کلیر . کرچہ مرعشدہ دخی نار چوق اولور حتی فرونلردہ قورودوب دیار دیار کوتوررلر . فقط بو اورفہ ناری ممدوح عالمدر . حتی (النار فاکہۃ الشتاء) دیمشدر . یارانک بری فاکہہ لفظی قرینہ سیلہ ناردن مراد دانہدار نار ظن ایدوب (خصوصاً اورفہ ناری) دیمشدر . حقیقہ اندر وغایت آبدار ناردر . خاص بیاضی لواشا کمکی ، ساچدہ بیشر یوفقہ بیاض کمکی ، تنور کبابی ، حلواسی ، دوت شرابی وحریری غایت [۱] موصل بزلی دیدیکی اورویادہ Mouslin دیہ مشہور اولان ایچہ بزدر .

وہوایی وکوزل بناسی وار . (صمصاد قپوسی حامی) ، (حاجی بك حامی) ،
 (جنجقلی حامی) ، (عرصطہ حامی) ، (محرم حامی) ، (کیچہ جی حامی) ،
 (میدان های) . بونلر خاص وعامہ مخصوص حماملردر . جملہ یتیمش بش عدد
 سرای حماملری واردر . اولا طیار محمد پاشا سراینده ایکی حمام لطیف واردر کہ
 بادشاہانہ بنا اولتمش واجب السیر روشنا برحامدر . دہا سائر سرایلر دہ دخی
 واردر . خانلری — : اولا چارشی ایچندہ (یتیمش خانی) کارکیر بنادر ؛ والا
 خان اولوب ابراہیم خلیل نہری ایچندن عبور ایدر . (حاجی ابراہیم خانی) ،
 (صمصاد قپوسی خانی) ، (بك قپوسی خانی) ، بك قپوسندن طیشاریدہ
 (ستیل خانی) واردر . صمصاد قپوسندن طیشارودہ مغارلردن خانلر واردر کہ
 ہربری بشر ، التیشریوز آت آلور ، اون عدد ید قدرت ایلہ قیادن اویولمش
 کاربان سرای بی مثاللردر کہ ایچندہ انسان غائب اولور . غریب حکمت خدادر کہ
 بومغارلر تموزدہ سرین و بلکہ صغوق ؛ شتادہ ایسہ حمام مثال کرما کریم
 اولورلر !

چارشی وپازاری — جملہ درت یوز دکاندر . شہرینہ کورہ چارشی وپازاری
 معمور و مزین دکلدر . لکن ینہ ذی قیمت اشیا ہپ بونلور . سراجخانہ سی
 نہر ابراہیم خلیل کنارندہ اولمغہ پاک وپاکیزہ « سرداب بغداد » شکلی بر
 صغوق صولانمش شہراہک طرفیندہ معمور و مزین ، وموسم کلدکدہ
 زنبق وسائر کونا کون شکوفہ لرلہ مزین اونوب آیندہ ورونده نك دماغلریخی
 معطر قیلار . اورالردہ جمیع ارباب معارفک ونیجہ بیك عارفانک مجمع عرفان
 آرامکاہلری واردر . ایکی بدستانی وار . بری کار قدیم کارکیر قبلی بنای
 قویدر . دیکری طیار اوغلو احمد پاشا بناسی اولوب طولانیجہ واقع اولمشدر .
 اوچ عدد دمیر قپوسی وار ، جمیع ذی قیمت لعل و یا قوت زمرد وجوہر
 موجوددر . اندرون و بیرون شہردہ برچوق صو دیکرمانلری واردر کہ مثل
 ونظیری یوقدز . اولا بازار دیکرمانی بہر یوم الی کیلہ اون اوکودور .
 تفرجکاہ بردیکرماندر . دیوارینہ حسن خط ایلہ شوییتی تحریر ایتدک :

آسیاب نلک آخر اوکودور دانہ مزی چون کلیر نوبتزا ایتہ آدوران مجلہ

منہدم اولمش وایاصوفیہ قبہ سی ایہ روما پاپا قبہ سی وبونک مثالی نیجہ طاسملرک
یقلمش بولندینی لیلہ مولد نبویدر — بو اورفہ شہری ایچندہ کی آشکدہ
نمروددہ سوندی . اول آتشیہ نمرود لعین حضرت ابراہیمی منجیق ایہ
آتوب هوادن طیران ایدرک تا وسط نارہ دوشونجہ جناب بارینک (یانار
کونی بردا و سلاماً علی ابراہیم) امریلہ ابراہیمہ نار کلزار اولوب آتشیہ
ایچندن برعین الحیات طلوع ایتشدرد . رب العزتک قدرت و حکمتی اظہار
ایچون اول عین رلالل جانب اربعہ سندہ کل وکستان ، سنبل وریحان اولوب
عندلیب خوش الحان وکونا کون مرغان فریاد و فغان ایدرک پرواز و طیران
ایدر فقط ینہ اطرافدہ آتشیہ نمرود یانار ایدی . بو آتشیہ یرندن چیقان
آب حیات ، تکیہ خلیل الرحمن ایچرہ عظیم برقاینا قدرکہ جملہ جوامع ، خان و حمام
کبی خاندانلرہ سراجخانہ و دباغخانہ یی اروا ایدر . ایچندہ نیجہ بیک الوان
ماہیلر شناورلک ایدرلر ، سلطان مراد رابع بغداد فتحہ کیدرکن بو آستانہ
زیارتہ کلوب تماشا ایدرکن ایکی عدد ماہی صید ایتدیروب کوشلرینہ برر
آلتون منکوش کچیرمشدر . خلاصہ کلام عجیب و غریب آستانہ و تفرجکاہدرکہ
مدخدہ لسان قاصدرر . متعدد قاعہلری و حجرہلری ، کیلار و مطبخی
و کونا کون مسافر خانہلری واردر ، شیخی یارانندن صفہ صاحبی ، محب ،
غریب الدیار عارف باللہ برار ، سرور ہنردر ، پیشوای طریق ، عامل صدیق ،
عالم و محقق کیمسہ ایدی . یدی کیجہ مهمان اولوب مرتضی پاشا افدمزک
احسان ایتدیکی ہدیہلری تسایم ایدرک دعای خیرلریلہ بہرہ مند اولدق . بر آدم
یدی کیجہ ، یدی کون بو آستانہ یی زیارت ایتسہ یدی مرادی حاصل اولور
دیرلر . آب تابندن نوش ایدنلر بامراللہ خفقان علتندن خلاص اولور . بونک
ایچون اورفہ خلقندہ خفقان مرضی اولیوب تندرست اولورلر . بو آستانہ
سعادتہ نیجہ فقر وفاقہ ارنلری واردرکہ سر و پا برہنہ فقرایلہ مفتخر ، حال
صاحبی ، عارف باللہ ارلردر . (تکیہ سید منجی) نک دخی فقراسی چوق و
نعمتی مبدولدر . بونکدہ شیخی صالحی امتدن مرشد کامل بر ذاتدر .
حاملری — اورفہ سکز حمام واردر . (پاشا حامی) غایت لطیف آب

دارالقرآ و دارالحدیثی دخی واردر . طابه سی غایت چوق و علمای اکرادی
 دخی چوقدر . تکمیل فنون ایتمش مفسر و محدث ، مصنف ، متبحریندن
 ذاتلردر . اوتوز عدد مکتب صبیان ابجد خوانی واردر . قزل جامع مکتبی ،
 حضرت ابراهیم خلیل مکتبی ، سلطان حسن مکتبی ، آقجامع مکتبی ایلرو
 کلانرندندر . هرسنه باشنده عیدیه قبا ی فاخر دلری جانب و قفدن یتیم اطفاله
 توزیع اونور . صره و عطیهلری مبدولدر . عمارتلری ده واردر . مشهورلری :
 حضرت ابراهیم خلیل آستانه سی عمارتی که جمیع آینه و رونده مسافرین
 و مجاورینه یومیه ایکی دفعه پلاو و پررو چوربه سی مبدولدر . تکیه لرندن برنجیسی :
 « آستانه حضرت ابراهیم خلیل) در . درون قاهه ده ذیل ایچ حصارده
 مأمون خلیفه بناسی در که روم ، عرب و عجمده و الحاصل جمیع ممالک اسلامی ده
 مشهور آقادر . نمرود لعین ربوبیت دعواسنده بولنوب قارطال قوشلریله
 سایه عروج ایده رک ، حاشا ثم حاشا ، کوک تکرسیله جنک ایتمکه قرار و یردی .
 بوفکر ایله کوکه او قلا آتوب بامر خدا اوقی قانی اوله رق ایچنده بولندی
 و قارطال باغلا دیغی صندوقه سنه دوشمشدر . بونک اوزرینه « کوک تکرسی
 اولدیردم » دیه رک — اولایر تکرلیغی دعوا ایدرکن — « هم یر وهم کوک
 تکرسی بنم » دیو الوهیت دعواسنه قالمشدر . جناب باری حضرت
 ابراهیمی کوندروب ایمانه دعوت ایتدکده « هم کوکک وهم یرک مستقلأ
 تکرسی اولان بر ذاتی سنک ایمانه دعوت ایتمککنک بیوک جرأتدر ! »
 دیه رک حضرت ابراهیمی قید و بند ایله برغار عظیمه حبس ایتدیلر . طاغیر
 قدر او طونلر بیغدیروب عظیم آتش یا قدیمرشدر که حالا آتشکده نمرود
 مردود نامیه مشهور اولوب حضرت ابراهیم تکیه سی زمینده ایدی ، حضرت
 رسالتناه رحم مادر دن مشتق اولدقلری ماه مولودک اون ایکنجی اثنین کیجه .
 سنده — که مداینده ناله کسری واسوان شهرنده عین اللان قورویوب و مکه
 شهرنده صفا ایله مروه آراسنده کی صنم لر سر نکون اولش ، اسکندریه ده
 عمود الحیط منهدم اولوب طربزونده طلسم سمک عمودی غرق اولش ،
 تحت ما که دنیا اولان قسطنطینیه ده برأ و بحرأ اوج یوز الشمس التی طلسمات

یوللری کورت طائفه‌لری تسلطیه مخوفدر . بو شهرک فوقانی قلعه‌سیله تختانی سو روواروشنک اندرون و بیروننده جمله ایکی بیک آتی یوز کرج و تراب ایله مستور خانه زییالر واردر . باغلی ، باغچلی ، آب روانی ، حمامی سرای عظیملری واردر . مشهورلری : طیار محمد پاشا سرای ، اوغلی احمد پاشا سرای - بو ذات حاتم طائی و جعفر برمکی به خلف صاحب کرم برکیمسه‌در - پاشا سرای ، منلا سرای ، کزر پاشا سرای ، جلالی قاضی سرای ، صارد زاده مصطفی پاشا سرای ، عرب علی پاشا سرای . . . . . معلومز اولان محله‌لری : بک قبوسو محله‌سی ، طاطلق محله‌سی ، جای کیرلی محله‌سی ، قلابوینی محله‌سی ، طلفدر محله‌سی ، قره میدان محله‌سی ، باغ صفا محله‌سی .

اوصاف جامعهای اورفه — جمله یکریمی ایکی محرابدر . ایچ قلعه‌ده معبد قدیم (مناره سز جامی) ، پاشا سرای قربنده جماعت کثیریه مالک (قزل جامع) ، تا عصر نمروددن قالمه دیر قدیم ایمش . هارون الرشید فتحنده دیردن تبدیلاً جامع ایدلمشدر . حالا مناره لرنده ارغنون خانه‌لری واردر . (آق جامع) بودخی معبد قدیمدر . (حضرت ابراهیم خلیل جامی) ایلب بانسی مأمون خلیفه‌در . (بازار جامی) جماعتی چوقدر . (سلطان حسن جامی) بودخی معمور جامعدر . (تاریخی جامع) ، (جای کیرلی جامی) ، (اخوین جامی) — ایکی قارداش بناسی معمور جامعدر — (دباغخانه — طبه خانه جامی) بو صوک آتی جامعله ابراهیم خلیل الله صوینی اوغرایوب حوض وشادروانلری احیا ایدر ، فسقیه لرنده ماء فراوان براقیر . (بک قبوسو جامی) ، (حکیم دده جامی) ، (قره میدان جامی) ، (اوغورلی میدان جامی) — بودخی معبد قدیمدر ، التمش یدی قدر محله مسجدی واردر . بعض محله‌ده ایکی ، اوچ زاویه واردر . چونکه اهالیسی غایت مصلی ، صاحب سلوک ، اهل ورع ، حاجم ، سلیم آدملردر . مدرس‌لری — : (قزل جامع مدرسه‌سی) ، (فیروز بک مدرسه‌سی) ، (سلطان حسن مدرسه‌سی) واردر . هر جامعه‌ده ایروجه طلبه حجره‌لری‌ده واردر . اما بونلرک مخصوص درس‌عاملری و اوقاقلری واردر . اوچ عدد

یدی بیک غروش حاصلی اولور . قاضی نواحیسی : سروج ، حاران ، رقه ، صمصاد . بوناحیه لرك صاحبی یورد صاحبی ترکمانلره کورتلر در . طاغلق یرلری چوقدر . شهر نظرکاه خلیل الرحمندر . مذاهب اربعه دن صاحب قنوی شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرفی ، سپاه کتخذایری ، یکیکچری سرداری ، شهر ناچی ، شهر محتسی ، باجدار وشهبندری قبان امینی واردر .

بیان اشکال قلعه رها — اورفہ : بوقعه اکسه سنده (دامله جق) نام برکوه بلند سنکشتان وارکه نمرود پلیدک یابلاق تخنکاهی ایمش . بو طاغلق نصفنده افلاک قدکشان یالچین برپشته اوزرنده بیوک طاشلرله بنا ایدلمش سورمتینلی برقلعه عالیدر : هرطاشی فیل جئهمسی قدر وار . شکلا مدور اولوب قلعه کوهرنکین آسا بررباط بی همتا ایچ قلعه در . برج و بارولری صعب ومتین ومستحکمدر . اطرافده خندق یوقدر زیرادرت طرفی غیا قویوسی کبی یالچین قیالدر . جانب غربه آچیاپر غایت متین وقوی بردمیر قپوسی واردر . بوراده یکرمی عدد خانه واردرکه دزدار اغا بونلرده ساکن اولور . ایکی یوز قدر نفراتی ، جبه خانه سی ، بغدادی انباری ، صوصهرنجلری واردر . قلعه قپوسنک ایچ یوزنده برجامعی وار ، من زولی مفید ومختصردر . بوندن بشقه بر عمارتی یوقدر . درون قلعه ده اولغله خانلر باغسز ، باغچه سز کوچک نفرات خانه لریدر . حضرت ابراهیمی نمرود لعینک آتسه آتدیردنی منجنیق بوقله ایچره طور ایکی عدد عملی ستون منتهالدر . آشانغی واروشده کی بیوک قلعه مربع الشکل برقلعه قدیمدر . طاشلری غایت بیوک اولوب ایچ قلعه نک ذیلنده واقع اولمشدر . بونک ده برج و بارولری متیندر . بو واروشک اوچ قپوسی وار : بک قپوسی ، بغداد طرفنه جانب شرقه مکشوفدر . صمصاد قپوسی : غربه آچیلیر . حران قپوسی : جانب غربه ناظردر . بورای یوقاری قلعه کبی قیالر اوزره اولیوب آچاقده واسع بریردر . بو اورفہ قلعه سی فرات نهرینک جانب شرقه سینده برقوناق بعید تصدیر طاغلی ایچره واقع اولوب زیاده شمال جانبه میالدر . قاعه الرومه برقوناق قریبدر .

صکرہ عباسیاردن مأمون بروجهله بورایه کلوب آستانه ابراهیم خلیلی معمور
ایتمشدر . نیجه ملوک الله کچدکن صکره ۹۲۲ تاریخده سایم اول مصره
کیدرکن بورایی بدست طواشه سنان پاشا فتح ایتدی . بعده سلطان سلیمان
تحریر ایدوب رقه قلعه سی آمد حاکی لندن ضبط اوتوب بو اورفه ایالتنه
میره برانلق ایدلمشدر . قلعه نك اصل اسمی اورفهدر . اما قربنده رقه قلعه سی
اولمغله انک ایاتی حالا دفترخانه پادشاهیدن کان امر شریفارده « رقه ایالتنه
متصرف وزیرم فلان پاشا » دیو تحریر اولنور . کرات ایله آرپهلق طریقیه
اوج طوغلی وزیرلره احسان اولنمش منصب عالیدر . پاشاسنک خاص هایونی
(۶۰۰۷۶۰۰۰) آچهدر . بروجه عدالت سنوی قرق بیک غروش حاصلی
اولور . بیک مقدار عسکری واردر . ایالتده (۳) زعامت ، (۱۳۲) تیمار
وار . آلای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . قانون اوزره
جبهولریله جمله بیکدرت یوز مسلح عسکری اولوب آلای بکی بایراغی آلتده
سفره کیدرلر . پاشاسی ده خاصنه کوره بیک ایکی یوز عسکرله سفره کیدر .
اورفه ایالتی سنجاقدر . جماسی سنجاغی ، خابور سنجاغی . قبله طرفنده اوج
قوناقلق چول ایچر نهر خابور واردرکه کرکوتدن کچر مراده قاریشیر — ؛
دیرجه سنجاغی — قبله سنه دوشر ، بش قوناق ایچری چولده و فرات
کنارندهدر — ؛ بنی ربیعه سنجاغی — جانب قبله سنده رقه چولنده بش منزل
یردر — ؛ سروچ سنجاغی — قبله سنده چولده بر قوناقدر — ؛ رقه سنجاغی :
اورفهدن درت قوناق ایچری چولده خرابستاندر . سلیمان خان عصرنده
رقه ایالتنک تختی ایدی . شهدی سنجاقل تختی اورفهدر . جمله میر میرانلر آنده
ساکن اولورلر . ایالتک مال دفتردار یوقدر . دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ،
چاوشلر کتخداسی و چاوشلر امینی واردر . بوراسی ایالت قدیم اولوب نیجه
کره آرپهلق طریقیه اوج طوغلی وزیرایه احسان اولنمشدر . برقاچ صو
باشیغی ده وار ، شهر صو باشیغی ، رقه صو باشیغی ، صمصاد صو باشیغی .
اوچوز آچهلر شریف قضادر . سلطان احمد عصرنده اقر بامزدن کوناهیه لی
فراقی زاده یه بش یوز آچه مولویت ایله احسان اولنمشدر . سنوی قاضیسنه

بوراسی بیردجکک شرق جانبنه میالدر . بوسروج فرات ایله دجله آردسنده اولغله بوراده بر چوق عجیب اثرلر بوش ترعهلر واردرکه توصیفلری زائددر . بوراسی اورفه قاضیسی حکمنده یوز اللی آخچهلر قضادر . معمور ناحیهلری وار . سروجک بولندیغی قطععه (الجزیره) دیرلر . طولی یکریمی منزل اولوب وحقی صردهسیله یریراتی ، یدی ، سکز ، اون مرحلهدر . بورالری خلافت عباسیه زماننده غایت معمور اولوب درت یوز قدر قلعه و آلتی یوز قدر معمور شهر و قصبه یی حاوی بولندیغی توارینخده مسطوردر . بوسروجدن جانب غربه (۲) ساعت کیدرک (چار ملک) قلعه سنه کلدک : بوراسی چار ملک یعنی دورت حکمدار قلعه سیدر . حقیقه مورخین بوقلعه نیک اکا سردن درت قرداش طرفندن بنا ایدلدیکنی و او مناسبتله « چار ملک » اسمنی آلدیغنی یازیورلر . برپشته اوزرنده مربع الشكل کوچک برقلعهدر . اما اول قدر معمور دکلددر . دزدار و نقراتی ، اورفه صوباشیسی حکمنده حاکی ، یوز خانله قصبه سی واردر . جامع و مساجد و حمامی ، برقاچ دکانلری واردر . قلعه برقاچ کره خراب و معمور اولمشدر . کارگیر بنا برخان اولوب ایچنده ترکان اوطورور . و منزل بازگیرلری متولیسلی حکمندهدر . آب و هواسی لطیفدر ؛ اما باغ و باغچه سی یوقدر . بورادن قالدقهرق (اورفه) شهیرینه واردق .

اوصاف اورفه — روحا — رها : طوفان نوحدن صکره بنا اولنان قدیم شهرلرک بری ده بو اورفه اولوب ثمود قومندن (روحای) نام برملکک بناسیدر . بعده نمرود بورانک آب و هواسندن حظ ایدوب معمر اولدقجه الوهیت ادعاسنده بولنه رق تمام ایکی یوز سنه بوشهرده ساکن اولوب حضرت ابراهیمی بوشهرده آتش نمروده القایتدیرمشدر . حضرت عیسی بورالریصرک زیر اداره سنده ایکن سیاحته کلوب بردیره اینمش آنک ایچون بورایه « دیرمسیح » دیرلر ، حالا معروفدر . حواریون بوراده انجیلی غایت حزین برسس ایله تالوت ایتمشدر . اونک ایچون او مقامه « رهاوی » دیمشدر . نهایت امویلردن معاویه شامده ایکن عسکر کوندروب بورای روملردن آلهرق ممالک اسلامیه ضمیمه ایتمشدر .

دردنجیسی بوروم قلعه‌در . خلافت حضرت عمرده قیصر روم طرفدن بنا اولمقده روم قلعه دیزلر . اورفه ایله بیرجک آره‌سنددر وهر برینه برر مرحله یردر . اورفه پاشاسی ایاتی خاکنده امانتدر .

اشکال قلعه روم — فراتدن برجانبه وجنوبنده واقعدر . بیردجکک . جانب غربندهدر . برپشته اوزره غایت متین ومستحکم قلعه‌در . طقوز یوز . یکریمی ایکی تاریخنده مصر حاکی ملک غوریدن سلطان سایم الهرق عمارینه چالمشدر . حالا اوقدر معمور دکادر . طشرده جامی ، خانی ، حامی . وسوق مختصری واردر . (مرزبان) صوی بوقعه دینده فراته منصب اولور . اورادن جانب قبهیه میالاً اون ساعتده سروچ قلعه‌سنه کلدک . امویلردن هشام بن عبدالملک زماننده بوسروج صحرازنده (۶۰۰۰۰۰) ترکان و عربان طائفه ساکن اولوب دوت باغلی خیابانندن کچیلیموب بش بیک یوک حریر عشری حاصل اولورمش . غایت عظیم برقلعه‌سی وارمش . ساچوقیلر زماننده روملر آنله غلبه ایدوب یرکتورمنز عسکر ایله قدسه کیدرکن (سروجک) چدن مبنی طوپراق قلعه‌سیله شهرخی خراب ایتشدردر . حالا اثار بناسی ظاهردر . اما قلعه‌سندن نام وانشان یوقدر . سروچ حلب ایاتی داخنده سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۲۷۷۹۰) آچهدر . (۲۹۱) تیماری ، (۹) زعامتی واردر . الای بکیسی ، چری باشیسی واردر . جمله ایالتنده (۳۷) زعامت ، (۲۲۶) تیمار واردر . نواحیلرینک اکثریسی (مرج آباد) ناحیه‌سی جمله ارضروم وقارص قوللرینک اقلامی اولوب قارص اغالردن بش یوز آتلی ایله براغا کوب بهر سنه قرق بیک غروش تحصیل ایدرک قارص قولنه مواجب کتورور . بو محضولات جمله بوسروج صحراسنده اړطوران کوچ اولی ترکان وکورت قومندن حاصل اولور . بو وادیلر ایچنده مکک ایدن عشائرک اکثریسی (دنیا ، برازی ، کوخ بیک . جوم) کورت قبیله‌لردن عبارت اولوب اکثریا دوت باغلی ایچنده حریر حاصل ایدوب حریر عشری ویرلر . بشقه‌جه شعر وعلف حقی دخی ویرلر . بوسروج صحراسنک هواسی غایت لطیف اولوب اوجه‌تله اکثر خلقی تندرست اولور .

اوصاف نهر عظیم فرات — ارضروم جانبہ سیاحت ایتدی کمزده بونهر
 فراتک منبع طلوعی اولان قیانتک ارضرومک ایکی منزل شاننده کورجستان
 بوغازنده (دوملو بابا) آستانهسی قربنده بر مغارده ایدوکنی، کلمه قلعهسنه
 اوغرایوب ایزولی اکرادی ایچندن کچهرک نیجه قلاع ونواحی به اوغرایوغنی
 وملاطیه قربنده بیک کول یابلاسندن کلان (مراد) صوینی آلدیغنی تحریر
 و بیان ایتمش ایدک [۱] مراد صوینی موش صحراسنده (چاکلی کلیسا) قربندن
 کچوب اسکی موش وپالوبه اوغراق ملاطیه کچیدنده فرات ایله برله شیر .
 فرات، بیره جکه کلنجهیه قدر ایتمش عدد صولری آلیر، ارض مقدس داخلنده
 الک بیوک نهر در . بیره جکدن هر سنه نیجه بیک طلومدن یاپدقاری (کلیک) لر
 ایله ممالک محروسه تجارلری ذی قیمت اشیالرینی آلوب، جعبه و رقه) یه یوک
 یوشالدوب اوچ کونده بغدادک طیشاریسنده کی موشلر قلعهسنه کلیرلر و بوراسی
 بندر اسکله اولدیغندن متاعلرینی چیقارلر . چقانکه شط دجله و فرات طغیان
 ایله جریان ایتسه ایکی نهر عظیم فضای بغدادده بربرینه مخلوط اولور، اما
 یونادراً واقع اولور . اما بعض سنه لر شط العرب طاشوب بغدادک جسر
 قپوسندن ایچری کیرر . ملک احمد پاشا افندمز بغداد والیسی ایکن مراد
 خان عصرنده شط طغیان ایدرک لغم و مترس یرلرندن کیروب قلعهنک نیجه
 یرلری خراب ایتمشدر . بوایکی نهر عظیم قورنه قلعهسی گوشهسنده بربرینه
 منصب اولور، اوچ قوناق اشاغیده بصرهده شط العرب دیرلر . صو اوزاده
 آجی اولور، چونکه عمان ایله برله شور . فقط بو حال وقت سحرده یعنی
 مدوقنده در . بعدالظهر جذر اولجه عمان کیری یه کیدوب شط العرب غالب
 اولور و بصره اوکنده صو آب حیاتدن نشان ویرر الی ماشاءالله بصره اوکنده
 بوشط العربک هرکون حالی بودر .

آندن جانب غربه (۹) ساعت کیدرک (ارزن الروم) رقه قلعهسنه
 کلدک . اسامی بلدان میاننده درت ارزن ولایتی واردر : بری ارزن الروم
 یعنی ارضرومدر، ایکنجیسی ارزن اخلاطدر، اوچنجیسی ارزنجاندر،

[۱] ایکنجی جلاک (۲۰۷) نجی صحیفهسنده بیان ایتمشدر .

اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب‌الاشرفی ، شهر ناچی ، اسکله باشنده کومروک امینی واسکله امینی واردر . اسکله امینی قره‌مان قولی اغارندن براغای محتشم اولوب جمیع (کلک) [۱] ومعونه کمیلری آنک حکمنده در . سنه‌وی سروجدن وغیری بندرلردن یتمش یوک اچقه حاصل اولور . قارص قلعه‌سی قوللرینه علوفه ویرر یخشی اماندر .

اشکال قلعه بیره‌جک — : نهر عظیم فراتک جانب شرق شمالته میال بر یالچین قیا اوزره افلاکه سرچکمش سنک بنا برقلعه رغنادر . شکلی مسدس اولوب برج وبارولری غایت متانت اوزره در . هرقله‌سی بری برینه ناظردر ، خندق یوقدر ، زیرا جانب مسدسی چاه غیادن نشان ویرر قیالردر که شاهین وقراقوش ودولتکچلر کبی بیرتخیلره آشیان اولمشدر . دائراً مادار جرمی معلوم دکدر . جانب قبله‌ده ایچ قلعه‌یه ناظر قوی ومتین برده‌یر قاپوسی وار . جمله اوچ قاندر . اما ایچ قلعه‌سی قدر صعب حصار مکر قلعه‌ مازدین اوله . واروشی ، طقوز قدر تراب ایله مستور وقیالر اوزره بنسایدلمش وجهلری فراته ناظر فوقانی وتحتانی خانه‌لری وار . الای بکی سرانی ، امین سرانی ، قاضی سرانی ، ملک احمد پاشالی حاجی قاپوجی سرانی معمورلردر . معزول دزدار خلیل اغا اشاغیده اوتورر . اماقلعه دزدارلری یوقاری قلعه‌ده ساکن اولورلر . قلعه‌دن طشره چیقان دزدار عزل اولنور ، زیرا حسرة الملوک بر قلعه اولوب نفراتی ، فراته ناظر قله‌لری اوزرنده صغیر وکیر یتمش یاره طوللری واردر . قلعه‌دن قیالر ایچره صویوللری واردر . جبه‌خانه‌سی ، بغدادی انبارلری ، عظیم مغارملری واردر . ایچ حصارده سلیم خان جامعی وار . سائر بناسی اشاغی واروشده در . اون بر محراب جامع ومسجدی ، تکیه‌سی ، مکتب صیبانی ، اسکله باشنده خانی وحامی ، مفید ومختصر چارشی وبازاری واردر . بوراسی حلب وبغداد کبی ایکی بیوک شهرک اسکله‌سی اولدیغندن دکانلرنده ذی قیمت اشیا موجوددر . غایت منبت اولان بیره‌جک صحراسنه (وادی الزیتون) دیرلر .

[۱] کلدانلیر زماننده دخی قوللانیلان ویشیرمه طولوملردن مرکب اولان شو واسطه نقلیه حالا اسکی حالی ونای ایله قوللانیلور .

اسیر ایدیلوب ایکیمی ده اسلام ایله مشرف اولمشدر . بعده حضرت عقیل مرحوم اولوب بوبابده دفن اولمشدر ، زیارتگاه خاص وعامدر . آستانه سی بوتیه جک اوزرنده وقصبه ناظردر . (زیارت شیخ حامد دمشقی) احمد رفاعی طریقتدن اولو شیخدر . (زیارت الشیخ طاهرالدین بن شیخ سهروردی) بودخی مشایخ عظامنددر . اموی وعباسیلر زماننده بوباب شهر عظیم اولغله کبار اولیا وکلیدن برچوقلری بوراده مدفوندرلر . اما عربان ظلمندن شهر باب خراب ویباب اولمشدر ؛ بیکارجه زیارتگاهلر نامعلوم قالمشدر . آندن (قره کوپری) قریه سنی صول طرفزده براقوب (قزلحصار) قریه سنده منزل آلدق . بوراسی حلب خاکنده قاعه سی خراب ، کندیمی معمور ، جامعلی ، خانلی بر قریه در . بورادن جانب شمال شرقی یه کیده رک (نیزیب) شهرینه کلدک .

اوصاف نیزیب -- نهر فراتک جانب غربنده چولستان ایچره برکوه بلندک دامننده خانلی ، جامع وحماملی وسوق مختصرلی معمور برقصه اولوب باغ وبانچهدن محرومدر . یوز اللی اچقه لقی قضادر . دائما بیره جکه الحاق اولنوب ناحیه اولور . هارون الرشید عصرنده بودخی شهر معمور ایمش . عینتابک جانب قبله سنده برقوناق اولوب پیاده آدم برکونده واریر ، کایر . بورادن ینه جانب شرقه کیده رک (۶) ساعتده بیره جکه کلدک .

اوصاف قلعه بیره جک -- : بیره جک فرات کنارنده برشاهقه اوزرنده در . آل عباسدن هارون الرشید ، بغدادک فاندولی اسکله سیدر ، دییه معمور ایتمشدر . بعده ملوکدن ملوکه انتقال ایدوب آخر سلطان غوری وزیر (چرکس خیره بک) بیره جکی وحلی ۹۲۲ تاریخنده سایم شاه اوله تسایم ایتمشدر . اورفه ایالتنده سنجاقل بکی تختی تحریر اولمشدر . بکینک خاصی (۲۹۵۲۲۰) آچهدر . ارباب تیماری (۱۰۹) زعاتی (۱۵) اولوب الای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی واردر . حین غزاده بکینک لواسی آلتنده ایکی یوز عدد پاک و مساح عسکری اولور . یوز اللی اچقه لقی شریف قضادر . یتش پاره قراسی وار . بو ناحیه قراسدن قاضیسنه سنوی اتی کیسه حاصل

وخناسی ایله تلقیب ایلردی . یاننده برکمه کذب سویلهسه او آدمدن نفرت ایدردی . خدا دولت آل عثمانی الی انقراض الدوران مؤبدایدہ آمین یامعین . . اما دولت دین مینی صیانت ایدن کسه لردن بعض شعرا شوقصیده بلیغ الیانی، دیزمشلردر :

کفتہ شیخی افندی

دکله ای یادشهم نافع اولان سوزلری   حل قرآن ایله ثابت قدم اول بالا کرام
 قطب وارواح مقدس سسکا مائل اوله لر   بوله لر جمله تعلق ایده لر حب کرام
 بی غرض کسه لره صورما ییجق طشره ایشن - مصلحت یتمز ابد اولسه نه دکاو اقدام
 بد دعای فقرادن سنی محفوظ ایده حق   فقرا یول بوله ماز که ایده حان اعلام
 شخصه منصبی کرک منصبه ادم می کرک   ایشته بوصنوت دینی بوزان ای فخر عظام
 قصیده قرق الی بیت قدر واردر ، فقط بوقدری اقتباس اولندی .
 حلبده ذوق وصفا ایدرکن بزى مکتوب وهدایا ایله اورفده خلیل الرحمن
 شیخی افندی حضرتلرینه کوندروب حقیره دخی برآت ، برکورجی غلامی
 ویوز آلتون احسان ایتدی . اون اوچ رفیقلرمزله یوله قویبولدق .

حلبدن رقه ورومیہ ایالتنه کیتدی کمز

اولا حلبدن قالقه رق باب قصبه سنده منزل آلدق . حلب ایالتنده پاشانک
 خاصی اولوب صوباشیمی حاکمدر . اوچیوز آدم ایله حکومت ایدر . سنوی
 یدی بیک غروش حاصل اولور . ترکان و عربان اشقیالرینک مکان وکانی اولان
 واسع برقضاده طور اراقله مستور بیک التمش خانہ لی قضا در . یوز الی اچقه
 پایه لیدر . یتمش التی یاره قراسندن قاضیسنه بش کیسه حاصل اولور . اون بر
 محراب جامع و مساجدی ، خان و حمام و سوق مختصری واردر . باغلی
 یوق اما مشبک بوستانی چوقدر .

زیارت حضرت عقیل ابن ابی طالب — حضرت علینک برادریدر . ابوجهلک
 قتل اولدینی جنکده حضرت رسول عمیسی عباس ایله عمزاده سی بو عقیل

افندی تصدیق ایچون : افدم حقا که یچی افندی حضر تلی داعیکزک
حکایه غریبه سنی حسن توجیه ایدوب طرز جدید اوزره ابرنابتی اثبات
ایتدیکز دیدم . و بوکا نظیر اوله رق سرگذشتمزدن شو حکایه بی بسط
ایلدم :

بم افدم ! بر تاریخده قریم خانلرندن اسلام کرای خان ایله قریمدن
مسقوفه سفر ایدوب بلا حساب مال غنائم آلهرق عودت ایتدی کمزده اربعین
وزمهریر ایدی . بو قدر مال غنائمه کلدی کمز یولدن دونمه خوف ایدوب
بالضروره (هیات) سحرسانی اون یدی کون اون یدی کیجده آشوب بیرتوب
کز مکده ایدک ، برکیجه اوله صغوق اولدی که یدی یوزاسیر طوکدی و بیگ
قدر تاتارلرک الی ایانغی دوشدی . اوصباح حقیره دخی روز کار روی سرد
کوستروب کویا الم جهنم کچیردم . یدی ساعت طبان کشک ایدوب چوچه
یورولقدن صوکره اسب صبا سرعتمه سوار اولدم . درت ساعت ده
ایتدی کمزده اتی یردن شمس آشتاب ظاهر اولدی . جمله تاتار قارتلی
حیرته قالدیلر . چونکه عادت الله اولدر که کونش جانب شرقدن طلوع ایدر .
حالبوکه بویه درت ساعت طوغمیوبده بردنبره اتی یردن کونشک بری
هیاتک قبله سنده اولان چرکس ولایتدن ، دیکری جنوبده اولان قریم کفه
قلعه سندن ، اوچنجیسی غریبنده کی آلمان ولایتدن ، درنجی دخی له جانبندن
و بشنجیسی شمال طرفنده قره قو ولایتی جهتلرندن ، التنجیسی بیلدر
طرفنده کی (کورلو قلعه سی) طرفندن عرض دیدار ایلدی . بو اتی کونشک
هر بری اصل کونشک پرتوندن زیاده پرتونشار ایدی . سمان زمینه بالق
آغزی و یاخود طوبی شجری کبی باشی اشانغی نزول ایدیورلردی . بو کونشک
شرق طرفی غایت شدت شتا اولغله پرتوی طوکه سندن کمشدر . دیدیکمه
مدانه جیلر و دورانجیلر بر پارچه تسلی خاطر بولدیلر . اوزمان بیلدمکه
جمیع وزرا و وکلا و ارباب دولت حضورنده مدانه و خوش آمد کلام لازم
ایمش . اما بزم افدمز ملک احمد پاشا حضورنده برکسه نک جانی یوق ایدی که
ذم و مدانه و خوش آمد کلام سوبلیه . آنی درحال مجلسدن طرد ایلر

برقرار بولہرق التندہ کی چوقوردن آلتون چیقارمق عقلک قبول ایدہ جکی شیلردنمیدر !! . بولوطلر الی ماشاءالله وجہ آسہاندہ دوران ایتک اوزرہ خلق اولمشلردن . یا ، او بولوطنیجہ برقرار اولور؟ » دیدم . ہان ندیمک بریسی آتیلوب — اول سنہ اویلہ شدت شتا اولدیکہ آفتاب عانتابک ضیاسی برقاچ آی منجمد اولوب روی زمینہ وارماز اوواول ستارہ بولوطلر دخی ہوادہ طوکوب برقرار قالدیندن محمدافا نشان قوبدینی بولوطنی بولوب اوواسطہ ایلہ آلتوتخی دخی بولمشدر» دیہ حسن توجیہ ایتدیکندہ ہان مرتضا پاشای سادہ دل دخی — بلی اول سنہ اویلہ قیش اولدیکہ بولوطلر کوکدہ یوریمبوب برقاچ آی یرندہ قالدی» دیہ ملا یحیانک کلام دروغن تصدیق ایتدی . حقیر دخی شووجہلہ معارضہ ایتدم — «برہ جانم» بر آدم ارضرومک شدت شتاسندہ مرحوم اولسہ ابتدا او مرحومی دفن ایدہ جکلری یرہ اون بش یکرمی یوک اودون ییغوب آتشیاقارلر . زمین ملایم اولدقن صوکرہ لحدی کوچ ایلہ فرہادی کولونکلر ایلہ قازوب انجق بش الی ساعتہ بتیرہ بیلورلر . بعدہ میتی تابوتیلہ کتیروب دفن ایدرکن لحدہ اویلہ وضع ایدرلرکہ اصلا برعضوی حرکت ایتمز . زیرا میتک بر اعضاسی حرکت ایدرسہ پارہ پارہ اولور . وجودبوز اولور و طوکار بونک ایچون میتی بوت اولوق ، قول کبی یرلردن بک صاروب وارثلری مردہ شویلرہ وقبرکن لرہ ماللر ویروب خوشجہ دفن ایتلمی ریجا ایدرلر . بویلہ اولنجہ خنجرلہ یری قازمق نیجہ ممکن اولور و بلوطنی نشان ایتکلہ مال نیجہ بولنور؟ عادت اللہ بونک اوزرینہ جاریدرکہ جمیع کواکب و سیارات شمس و قمر و بلوطلر لایتقطع دوران وسیران ایدرلر . اون آی بربلوطنیجہ بریردہ برقرار اولور؟ بر آن بیلہ طورمنز غائب اولور » دیدم . مرتضی پاشا افندمنز یحیی افندینک یالانخی اورتمک ایچون « یا بیلمزمیسکیزکہ وجہ سادہ دمیر قازق ییلدیزی نیجہ ثابتدر» . اویلہ اولنجہ ارضروم ولایتی غایت صوغوق یردر آنک ایچون اورادہ اوزمانہ مخصوص اولمق اوزرہ بلوطلر برقرار اولمش ، یتکیم سہانک غایت شدت شتاسی اولان دمیر قازق دارقاری ثابتدر . حقیر بقدمکہ معارضہ ایلہ اولماز . مہر سوبیشنک مد و بندری کبی ایکی جنبہ اقرب پاشا ویحیی

اغانك دوه بوينده قار آلتنه كومديكي كمر ايله ايكي بيك آلتون نيجه اولدى .
دينجه يحيي افندي ايدر — :

سلطانم ! اون آيدن سوكره قار قالميوب محمد آغاتابايله ايكي كونده
دوه بوينه كيدرك آلتوني دفن ايتديكي يري تجسس ايدركن نشان قويدغي .
بلوطي بولوب حداسيله زميني قازارق آلتونلري كمر يله آلهرق ارضرومه
كلدى . يحيي افدينك بوكونا يالان سويلديكني ايشيدنجه عقلم باشمدن كيتدى .
ايمان حلبدن عاقل وصاحب كلام نيجه ذوات موجود ايدى . آنلر دخى
ابراز آثار ريش خندى ايتديلر . پاشانك ندماسدن نيجهلرى سوزه اغازايدرك
— محمد اغايي بز بلورز ، اوغوز وصاحب سلوك بر آدم ايدى . آلتون آنك
حلال مالى اولديغندن بولدى » ديديلر . هان پاشا دخى « بو آلتون قصه سنه
بنده شاهدم » ديهرك نافه شهادت ايدرك يحيي كذابى تصديقه چيقيشيدى .
حالبوكه روان سفرى ائساننده مرتضى پاشا دنيا و آخرتى بيلمز قره قاشلى
سكز ياشنده بر صارقچى شاكردى ايدى . سفره كيمكه قدرتلرى اولديغندن
حلبده قالمشدى . واقعا بو حكايه نك صحيح اولديغنه حقيرخى واقفم . فقط
اوز مستانده قارى اشيپ يره آلتون دفن ايدرك آسمانده كي ابر كبودى
نشان ايتك كلام دروغنى ايشديكمده شووجهله گفتاره كلدم : — « بره
جانم ، اوسفرده نيجه بيك توانا خيمه و خرگاهلرين بوزوب استرواشترلرينه
تحميل ايدوب كيدركن شبهه يوقكه چونغنك بلنده آلتون وغروشله طولو
كمرلر وار ايدى ، آنلرى چيقارمدن ساحل سلامتته چيقيديلر . يا ، محمد
اغايه نه اولدىده ايكي قطار دوه ايله واره كله بلنده كي آلتون وكرندن عاجز
اولدى . ايسته سه خدا ملرينك هكبه سنه ويا بر قطارك اوستته قويه بييردى .
آلتون ديدكارى مالدر ، مال ايسه جاندر . انسان نصل اولورده بيابانده
اوقار ايچنسه آلتون كومر ؟ يا اوقيشاقدنه ال طوتمز ، آياق طوتمز ، زمين
پولاد نخبجوانى كي اولمش ، دكل خنجره له ، فرهادى (كولونك) لرله بيله بر
قيراط محلى حفر ايتك غير قابل ايكن نصل اولورده محمد اغا يري قازوب
آلتون دفن ايدر ؟ على الخصوص اون آيدن صكره كيدوب آسمانده بولوطى

بودند بیزار اوله‌رق عسکر محنت زده محمد پاشا اوزره غلوایدوب « بهی پاشا،
 بزنی قیرارمیسک؟ راون قلعه‌سنی شاه آلیرسه بهار ایامنده خواه ناخواه استرداد
 ایدهرز، همان قالدق ارضرومه کیده‌لم» دیدیلر . پاشای عاقبت اندیش « یاپادشاهه
 صوکره نه جواب ویردم؟ » دیدکده « بزجه‌منز پادشاهه عرض ایدهرزه سز
 دخی ترخیص ایدوب عزیز باشکز ایچون عباداللهی ارضرومک بوصغوق
 جهنمدن خلاص ایلیکز ، همان دونه‌لم » دیدیلر . آخرالامر دوه بوینی
 آشیله‌مدیغندن روانه امداد کوندریله‌مدی . وجهله عسکره عودت امری
 ویریلوب اوقدر خزائن وجهه‌خانه قار ایچنده قلوب طبانی یصینک اغالزندن
 محمد اغا جانندن بیزار اولوب کمرنده اولان ایکی بیگ سکه آلتونخی چادر
 یرینی خنجر ایله قازارق کوموب کوك یوزینه نظر ایدوب برکوک بسلوط
 پاره‌سنی نشان ایدر ، صوکره دوشه قالدقه ارضرومه کلیرلر . یدی آی
 مشتاده ایکن (عونیک) ، (ضیاءالدین) قلعه‌لری جانبلزندن کورت بکلرینک
 آدم‌لری کلوب « روان قلعه‌سنی مراد خان یدی کونده آلدی . شاه ایسه
 یدی آیدر دوکیور آله‌لی هنوز یدی کون اولدی . قلعه‌ده‌کی امت محمدی
 قلیجدن کچوروب قلعه ملک موروثمدر دیبور ودررونه یتیمش بیگ عسکر
 محافظه‌جی قویدی » دیه موخش خبر کتیردکده طبانی یصی افدمز ایدر —
 قلعه روان کیتدیسه جهنمه ، اما اوسردار قره‌مرتضی نیجه اولدی . دیدکده
 کورت : — مرتضی پاشا کوردی که قاهه ایچنده‌کی عسکر امان ایله قلعه‌ی
 شاهه ویردیلر . اودخی خسته حال ایدی همان پارماغنده‌کی الماس مهرینی
 یوتوب جگری پاره پاره اوله‌رق مرحوم اولدی . دینجه طبانی یصی ایدر —
 بره‌مرد اولدی ، خورتلادی دیسه‌ک آ — ویاننده‌کیلره — افندیلر ! روانک
 الدن کیتیمی قره‌مرتضانک دنیادن کیتمسنه دکز می ؟ دیه ذوق وسرر
 ایدرک کورده ییحاب مال و منال احسان ایلدی . عجم شاهنک روانی استیلا
 ایلدیکنی مراد خانه یازوب کوندردی .. حکایه بورایه کلدکده مرتضی پاشا
 سسوزه آغاز ایدرک بلی ، اول سنه دوه بویننده عظیم درد و بلالر چکوب
 روان امدادینه یتیشه‌مدیکمزدن قلعه قزل باش ائه کچدی . اما افندی ! محمد

اولوب قوسنك احواله واقف اولدم . كوردمكه وزرا وكلا ، اعيان وكبار خوش سويليانلره ، بذاه كولره ، نمازوفصاللره مائديلر . حتى بو حبلده مرتضى پاشا افدمزك خنكار بانچهسى حوض كنارنده هم جليسى ايدم ، وبعض صفا- آورندماسيله هم صحبت وانيسى ايدم . چوق كردير ائساي كلامده مبالغه نك افراطنه واروب ارتكاب كذب صريح ايدرلردى . سويلدكارى سوزلرك يالانى وطوغربسى حقيرجه معلوم ايدى . چونكه بحث ايتدكارى سفرك اكثرينده بيله ايدم . حقير آنلره معارضه ايتدكجه پاشا افدمز آنلرك كذب صريحى تصديق ايدوب ارتباط و آفتاب ويرردى . حتى بركون مرحوم ومغفورله طبانى يصى محمد پاشانك امامى يحيى افدى شامدن معزولا حبلده بولئوردى ، مرتضى پاشانك قبو يولداشى اولمى مناسيتيله مصاحبى ونديم خاصى برمنلاى محتشم ايدى . اماغيت دروغ شعار وهذل كو ايدى . نقل ايتديكى حكايه لردن بر قسمى بويه تحرير اولندى :

بر تاريخده روان قلعه سنده محصور اولان مرتضى پاشانى محافظه ايجون طبانى يصى محمد پاشا افدمز قرق بيك عسكر موجود ايله ارضرومده مشتاده ايكن روانى شاهك محاصره ايتديكى خبرى كلنجه ارضرومدين موجودمزله قالقوب مرتضى پاشانك خلاصه كيتدك . يولده بر مزرارق بويى قار سوكهرك ارضرومه ايكي مرحله اولان دوه بويى نام محله يدى كونده كوجله واروب قار اوزره خيمه قوردق . كيجه تپى وبوران وقزيرل قيامت چكرك آنددياتدق . على الصباح قالدق ، نه كوردم؟ جمله چادرلري قار بورومش ، امت محمد اوشومش ، اوچ بيك غربانك ال وياقلىرى طوكش ونجه يوز ات ودوه طوكش .. چادرلري بوزمغه و آتلىرى چادردين طيشارى چيقارمغه كيمسه ده قدرت قالمديغندن طبانى يصى بعض پياده اغالرين حسن قلعه سنه وغيرى قراوقصباته كوندردرك اون بيكدن زياده الى كوركلى چپا وقازمه الى رعاياكلوب دوه بوينده يول آچديلر . او كيجه ينه قار دوشهرك دره وتپه بياض قار ايله لب برلب اولمشيدى . على الصباح ينه يوللر تعمير ايدلديسه ده ينه دواملى قار ياغيشى اون ايكي كون بو محنت شىدادى چكدردى . خلق

حرکت ایدرک (سرمین) شهر قدیمه واورادن جانب شرقیسنده (سلمه)،
 قصبه‌سنه کلدک . سرمین حج جلدمزده مسطوردر . سلمه ایسه عباسیلردن
 عبدالله السفاح بناسیدر . حلب خاکنده چول ایله بغداد یولنده واقع شهر
 کبیر ایتمش . قلعه‌سی و شهری خراب اولوب اطرافنده اوچیوز قدر عربان
 خانه‌سی قالمشدر . خراب و بیاب ارض خالیه‌درکه معمور اولنسه برمدینه
 رعنا اولور . اسکیلر نهر مراددن بورالره آرقلر ، طراعلر آچمشلرکه
 انسان کوردکده حیران اولور ، نه چاره اولرک یرلرنده یلار اسمشدر !
 اهالیسی آل هاشمدن اولوب شجره و حجتلرنده مسطوردر . بورادن ینه
 سرمینه کلدک . بونده پاشا تصیح مزاج ایدنجویه دکین مکث ایدوب اوجهته
 درت چوره‌سنده کی قراوقصباتی سیرایتدک . معمورلری (ریحه ، بکفلون ،
 ادلیب ، شعور) قصبه‌لری اولوب اوصافلری هپ حج جلدمزده مسطوردر .
 بورادن قالمشهرق ینه شماله کیدوب (خان تیمان) ده منزل آلدق . افواناسده
 (خان طومان) دیرلر . قلعه‌سی و اشکال ساثره‌سی حج جلدمزده در .
 بورادن ینه شماله کیدرک حلب‌الشهبایه داخل اولورکن اهالی حلب دریامثال
 پاشانک آلی استقباله چیقوب شهر اهلر اوزرینه پابندارلر یابدیلر . « پاشا
 حلب قلعه‌سی خارجنده خنکارسراینده مکث ایده جک ، اون کون تقاعددر .
 دیو آلی چاوشلرینه تنبیه ایتدیلر . بوشهرکده وصفی جمیع حج جلدمزده در .
 اما بوکلیشمزده (کواکبی زاده افندی) دن حلب‌الشهبا حقنده شو اشعار
 پاکیزه کفتاری استماع ایدرک بومحله تبرکاً تحریر ایلدک :

بکت حین ماجری انهارها   ادرکت یدالغیب ازهارها
 وما منعت جارها یلد   کما منعت حلب جارها
 هی الخلد یمتوی ماتشهی   فزرها فطوبی لمن زارها

بوشهر کتب معبره‌نک نیجه‌سنده وتواریخک بر چوغنده توصیف ایدلمشدر .

حلبده ایشیتدیکمز خوش آمد تحفه‌لری بیان ایدر

بدایت سیاحتمدنبری طقوز حکمدار ویتش وزرای عالیشان ایله مشرف.

زراحیلی اوله رقی خلق اولنان صولرک بری ده بودر که هر طرفده مشهوردر .
بونک حقهده شو حکایه بی ذکر ایدر لر :

برکون شاعر مشهور (ابو العلاء المعری) - که مادرزاد اعمی ایدی -
سیاحت ایله بغداد خلیفه سنه واریر . شط العربدن نوش ایدوب معرەنک آب
وهواسنی وصوبنی افراط درجه مدح ایدردی . خلیفه در حال معره شهرینه
قاصد لر کوندروب معرەدن قومومه لر ایله صوکتیردیر . برکون طعام تناول
اولنورکن شیخ صو ایستدکه اشارت خلیفه ایله معره صویندن ویریلیر .
شیخ ابو العلاء المعری باردانخی اله آنجه صویک حقتی حس ایدوب « بوصو
بزم معره صوینی قدر خقیقدر » دهرک ایچمکه باشلار . ایچرکن « الله الله ، مطلقا
معره صویدر . یان طی مکان ایله معره یه واردم ؛ یاخود معرەنک صوینی
بغداده کلدی » دیر . اونک ایچون اورا عربلری اره سنده بوکی حالدرده
« سبحان الله ، هذه ماء المعرة ، این هواها » سوزی ضرب مثلدر . حقیقت حال
معرەنک و حلب شهبانک آب وهواسی اقالیم سبعة سائرده یوقدر . معرەنک برخانی ،
برحامی ، قرق الی قدر دکانی اولوب دوت بانچه لری وزیتو نلقاری جهانی طوتمشدر .
معرەنک اسکی زمینده یوشع بن نوح علیه السلام مدفوندر . یوز یکر مییل
معر اولوب تیه صحراسنده نمود شهرنده ساکن ایدی . حضرت موسی
علیه السلام ایله بعضاً ملاقات ایدوب برلکده قویون کودرلردی . موسی نیدن
صکره یدی سنه معمر اولوب بعده ارتحال بیورمشدر . قبرینی برشام
طرابلسنده و برده بوراده زیارت ایتدم ، بریسی مقام عالیسی اولمق کرک .
یوشع نینک حرمی موسی نینک قز قرنداشی مریم خاتوندرکه طور سیناده
مدفوندر . پدری افرایم بن حضرت یوسفک اوغلو حضرت نوندر . مصر
خلقی بو حضرت نونی راوی حدیث ذی النون مصری ظن ایدر لر ، خطادر .
مصرده شیخ عقبه جهینی قربنده مدفون اولان ذالنون مصری ، مصر
ملکی (مقوقس) دن حضرت رسوله ایچیلک ایله کش و جمال باکال رسول
خدایی کورنجه بی اختیار ایمان کتیروب صحابه کرامدن اولمشدر . وینه
معرده ابو العلاء المعری حضرت تلرینک دخی مقام وزیر تکاهی واردر . بورادن

منقبت دیگر — بر کره ینه بر چور باچینک حامله خاتوننه کیسه و صابون
 سورد کردن صکره « بو سنک قارنده کی اوغلان بنم اولاد معنویم
 اولوب بنم کبی کز سین ! » دیمش و بامرالله خاتون وضع حمل ایتدکده
 الماسپاره و نور محض بر غلام وجوده کتیرمش اول آن شیخ بکار دخی
 قابویه کلوب « بزم اوغلانی و یرک ! » دیو معصومی آلوب قولاغنه اذان
 اووقودقن صکره والده سنه تسلیم ایله بر اقوب کیتمشدر . حکمت خدا هنوز
 تولد ایتش بومعصوم پاک حرکت باشلایوب نیجه کلمات سویله مش . بشیک ،
 قونداق ، اثواب کبی شیلری اصلاقبول ایتیه رک اوچ باشنه واردقده چور باجی
 اغانک اوغلی دخی عربان اوله رق شیخ بکارک یاننده کز مکده باشلامشدر .
 جمیع وجود واشکالی ، اوضاع واحوالی ، حرکات و سکناتی شیخ بکاره
 بکزردی . لکن شیخ بکار کثیرالکلام دکلیکن بوولد معنویسی دائمی سویلر ،
 هر کیمه راست کسه او آدمله کلمات ایدر ، آدم بولاماسه حیوانات ایله ویا حجر
 وشجر مقوله سی اشیارله تکلم ایدردی . همتی وار اوله .

بعده مرتضی پاشا ایله بوشیخ بکار خورماسنی تناول ایدرک (حمص) قاعه سنه
 کلدک . آندن جسر داستان ، هما ، شجرة الدر ، معرة النعمان قاعه لرینه
 صیره سیله کلوب منزل آلدق . معرة النعمان حلب ایاالتنده بشقه پاشا سنجانغی
 تختیدر . هزار پاره احمد پاشانک قرداشی دفتر دار ابراهیم پاشا اوچ طوغلو
 وزیر ایکن بوراسی کندی یه اریهلق طریقله احسان اولنمشدر . قرق بیگ
 غروش حاصل اولور . پاشاسنک خاصی (۲۳۰۰۰۰) اچهدر . یدی زعامتی ،
 سکسان یدی تیماری واردر . الای بکیسی چری باشیسی ویوز باشیسی واردر .
 قانون اوزره جبه لیلری وپاشا عسکری ایله بیگ بشیوز التمش عسکر اولور .
 اوچ یوز اچه پایه سیله شریف قصادر . قاضیسنه اتی کیسه حاصل اولور .
 شیخ الاسلامی و نقیب الاشرافی وار . اهالیسی فقرا اولدیغندن فضله حاکم لری
 یوقدر . قلعه سی خرابدر . شهر ، سنکستان بر محمله اولوب (۸۰۰) عدد
 کارگیر بنا ومفید ومختصر خانهلری واردر . یکرمی اتی محراب معبدی وار .
 صوی بیکار اولوب تموزده بوز پاره سی کبی صووق اولور ، بر آب حیساتدر .

خالده عسا کر اسلام ایچره صالینه صالینه یوررکن صوت اعلا ایله (اناجئت من البغداد) دیمکه باشدی . عکام باشی خلیل اغا غایت صلحای امتدن اولوب « یا شیخ بکار ، بغداد زرده ، بز زرده ؟ » دیدی . شیخ بکار حدت ایله بسم الله دیوب ایکی اللری اوموزنده ایکن صاغ ایله اوموزندن بر صالحم بغدادک حصطاوی خورماسنی میدانه چیقاردی که دهها هنوز اغاجندن قومش و قرق بطمان عثمانی کلیر . عکام باشینک انه ویروب « هذا تمر البغداد » دیدی . شیخ بکار سهل کیدوب کوله رک مرتضی پاشانک یانه واروب « یا مرتضی روح الی الروم بعده روح الی القسطنطنیه و روح الی البغداد » دیوب دهها نیجه رموزلی سوزلر سویلیوب آن واحدهه ظل زائل کبی غائب اولوب شامه متوجه اولدی . بعده عکام باشی شیخ بکارک ویردیکی خورما صالحمنی مرتضی پاشایه ویروب مرتضی پاشا « سبحان الله هنوز قومش بغدادک حصطاوی خورماسیدر » دیه ابتدا حقیره بر چنکلده خورما ویردی . اوچ دانه سنی تبرکا تناول ایدوب باقینسی حفظ ایلدم . حالا یانمده محفوظ اولوب مصروع و مفلوج اولانلره برر دانه ویررز . خدا عالمدر شیخ بکارک مناقبی بویله اولمشدر . کرچه شامده خورما اولوراما محصل ویرمز . بغدادک حصطاوی خورماسنک بر دیارده اولمق احتمالی یوقدر . شیخ بکار بر کون مقدم بزمله برابر قره لبر قلعه سنده خیمه و خرکاهلر بیننده خلط کلام ایدرک کزیدیکی خالده ایرتسی کون بوایکی قبولی قربنده بر صالحم حصطاوی خورماسی کتیردی . اوزمان بغداد ایلنده خورمانک چیچکی بیله یوق ایدی بکم ، کرامات اولیا حقدر . مظنه کرامدن عریان برار ایدی همتی حاضر و ناظر اوله آنکه الفت ایدوب خیر دعاسنی آلبردق . حقیرک خانه سنده بر دائره سی وار ایدی . بزه کلده کده البته دائره نی بولوب الیمه ویرردی (دق الدف) دیه صچراردی . حقیر چالدهجه اومست و مدهوش اولوب رقص ایله صفا ایدردی .

مناقب دیگر — شیخ خاک بغداددن ایدی . بغدادده بر جامعهده مؤذن اولوب نصف الیلده تمجید او قورکن باب رحمت خدایی کشاده کورنجه مناره دن کندی آشانغی آتوب عریاناً شامده بولنور . چارشو و بازارده عریان کرزر .

العربی، شیخ رسلان، شیخ بلال حبشی بی تکرار زیارت ایدوب روحانیتلرندن استمداد ایتدک .

اشبو ۱۰۵۹ سنه سنده شام شریفدن دیار رومه کیتدی کمز

ماه ذی القعدة نك غره سنده مصر دن معزول امین پاشا شاهامك كوك ميداننده مكث ایدوب اول کون مراتضی پاشا افدمز شاه دن قالدوب جانب شماله باغلا ایچندن کچه رك (مرصطه) قریه سنه كلدك . بوراسی اوچیوز خانلی ، جامع و حماملی باغ و باغچه لی معمور کویدر . بونده برکون اوتوردق . اعیان شامدن اول قدر آت و قاطر ، دوه ، ما کولات ، مشروبات و تحف ذی قیمت مقوله سی هدا یالر کلمدرکه پاشایه منصبنده ایکن اول قدر پیشکش کلدی ایدی . بورادن دخی مفارقتله (نصیره) قریه سنه كلدك . بونك ده یوز خانلی جامع و حماملی ، باغچه لری و چارشولری و عمارتی مفصل تحریر اولمشیدی . بورادن حرکتله (قره لر قلعه سنه) كلدك .

اوصاف قلعه قره لر — بوقلعه عربان عربان اشقیاسندن خلاص اولوق ایچون بنا اولنوب اطرافنه و درون قلعه یه اون ایکی بیک آتلو زنگی عرب عسکری قونیلدیغی ایچون قره لر قلعه سی نامیله بنام اولمشدر . وقتیله بوقلعه سایه سنده طریق شام امین ایتمش ، بوقلعه چولده یالچین قیا اوزرنده شمس الشکل بنا اولنش بر قلعه بالادر . فقط مرور ایام ایله بعض یرلری مهتم اولمغه باشلامش اولدیغندن ایچنده بنی آدم دن نام و نشان یوقدر . ۹۲۲ تاریخنده سلیم خان مصره کیدرکن فتح ایتمش بعده خراب اولمشدر . آندن ینه جانب شماله جمله عسکر ایله کیدرکن (شیخ بکار عربان) نام مجذوب الیهنک بعض حالاتی ظهوره کلمشدرکه بروجه آتی بیان اولنور :

مناقب شیخ بکار عربان — شیخ بکار عربان ، باش قباق یالین آباق و چپلاق اولوب ایکی الیرینی اوموزلرینه قویمش و ذوق و شوقه کلمش اولدیغی .

بوداعلاشوب يوله دوشدم . ۶ ساعتده خان سدود ، شاله ۹ ساعتده شهر رمله ، شاله ۶ ساعتده جالجوله ، ۹ ساعتده قاقون ، ۸ ساعتده لجون خانی ، ۹ ساعتده خان عين بخار ، ۸ ساعتده عقب الحان منزلارينه اوغرادق . ينه شاله طاشلق ايچره كيدوب حضرت يوسف قپوسندن كچك ، آب حياتندن ايچوب قويو ديندهكي خاخي تامشا ايتدك . آندن ارض كنعانندن كلبه احزان يعقوبى كچوب وعشره مبشرددن (سعد ابن ابى وقاص) ي زيارت ايدوب يينه شاله كيدرک (خان جسر يعقوب) ده منزل آلدق . آندن ينه شاله بر عظيم ميشه اورمانى ايچره كيدوب ۸ ساعتده (قنيطره) قلعهسنه كادك . سليمان خان وزيرلرندن لالا مصطفى پاشا بناسى اولوب قلعهسى ، خان وجامى وعمارتي واردر . آندن ينه شاله طاشلق وبایلرلق يرلى (طورنجيه) قريهسنى عبور ايدوب ۸ ساعتده (سعسه) قلعهسنه كادك . ينه شاله كيدرک (داروبه) قريهسنى كچوب و (قصر احمد پاشا) ي عبور ايدوب سالمين وغانين شام شريفه واصل اولدم . شامك غريسي كنارنده كوكل ميدان نام محله مرتضى پاشا افدمز ايله كوروشوب حقير دخى دأردهده مرتبه مز اوزره خيمه مزله مكث ايتدك . آندن پاشا افدمزك خاكپايه يوز سوروب اون كيسه ايله ايكي قيصرانغى و محبت نامه لرى ويردم . اول عزل زماننده اون كيسه انه كيرنجه جمله قره قوللقجيلره بخشش احسان ايدوب حقيره اوچيوز غروش ايله برقصراق انعام ايتدى . وكلكديكمدن جهان ، جهان حظ ايدوب شامك كوكل ميداننده ذوقوصفا ايده طورددق . عزل اولديغندن حج شريف ميسر اوليوب يدى رأس دوه لرمزى يدى يوز غروش و محفل امامتى بر كيه غروش (على مجازى) نام كسه يه فروخت ايدوب « عزم رامروم » ديركن آستانه طرفندن قره مراد پاشا وزيرك اغالردن (على اغا) نام اغا كلوب مرتضى پاشا افدمزه ايالت سيواس كتيردى . پاشا اغايه بر كورك و اون كيسه احسان ايدوب آغاي مزبورى رومه روان ايلدى . حقير جمله احبا بودوستان ايله وداعلاشوب و حضرت يحيائي زيارت وداع ايدوب محي الدين

زیارتگاه‌لری — غزه شهرندن بر ساعت اوزاقلده غرب طرفه لب دریاده (عسقلان قریه‌سی) خرابه‌سی واردر. بو شهر عظیمی بخت النصر خراب و بنی اسرائیلی کباب ایشدر. اول عصردن بری آبادان اوله میوب. حالا خراب یانار. بو خرابه زارده اولان آثار عبرت‌مانی یازساق آیروجه بر کتساب اوله‌جق قدر اوزار و اوقویانه ملالت ویرر. شمعی زیارت‌لری. یازم:

(حضرت عسقلان): بونلریدی برادر ایدلر. یهودیلر یدیسنی ده بیغمبر زعم ایدرلر. قرن‌داشلری: (سجاده، وادین، الوه، حورا، یهدی، سملان) درلر. جمله‌سی شهر عسقلان خارچنده مدفوندرلر. اکثریا صفا یهودیلری عکدن کیملر ایله کلوب زیارت ایدرلر. اما قره‌دن کلکه خوف ایدرلر. غزه‌نک قبله جانبده تکیه‌سی ایچنده (الشیخ شاون حضرت‌لری) واردر، اولو سلطاندر، اسم شریف‌لری شعباندر، اما عربیان شیخ شاون دیرلر. شهرک وسطنده (الشیخ حضرت عبداللزم)، (الشیخ علی بن فرغان) زیارت عظیم‌لردر. شهرک جانب غربنده لب دریاده (الشیخ حسن رامدی) قدس سره‌ایله (الشیخ رضوان العلی) واردر، قطبته قدم‌بامش اولو سلطاندر. صکره (زیارتگاه حضرت هاشم بن عبدمناف) حضرت رسولک جدبزر کواریدر. غزه‌ده مدفوندر. غزه‌یه زمان جهالتده کلوب مرحوم اولدقدده ده شعشعه محمدی یوق ایکن قبله قدس شریف اولمغه قدس شریفه یان بکی واقع اولمشدر. نیجه توارینخده بو هاشمک غزه‌ده حاکم اولدیغندن شهره (غزه‌الهاشم) دیرلر دیشدر. بعض اهالی جهالتده وفات ایش دیه زیارت ایش، فقط نیجه‌سی خاطر رسول مجتبا ایچون زیارت ایدرلر. مفید و مختصر بر آستانه‌سی واردر. بو غزه‌دن قدس شرقده ایکی منزلدر. نابلس شرقده بر منزلدر.

بوراده اون کون ذوق و صفا ایدوب ممکن اولدیغی قدر زیارتلر ایدرک حسین پاشان مرترضی پاشا اقدمزک اون کیسه مانی آلوب پاشایه ایکی کهیلان قصرق ایله حقیره بر کیسه خراج‌ه احسان اخذ ایتدم. جمله احباب‌ایله

مسیره لرندن (عین سجان) — : غزه قربنده (ابله) نام محله کوچک بر صحرا وار، بو صحرا ده بش عدد کوزل پیکار لر آقار لر، بونلره (عین سجان) دیر لر. ایام شتاده ایجه اوزار، آقار بر حفره ده غائب اولور. ایام صیفده حوصله سی غایت آزدرد. بورالده پیکار لر کینار لرینه یاصدیق، تنجره، و قزغان قدر مدور طاشلر دوشمنشدر. بو طاشلر آراسنده کوچک بر ایرماجق دخی واردرد. صویک کینارنده عالی یک پاره طاشدن برخم خسروانی واردرد. ایچی لبالب ما زالادر. بو کویدن براردو عسکری اون کون، اون کیجه صو طاشیسه لرینه بر ذره سی اکسیلمز. دائم الدهی صو ایله مالا مال طورور. صوینی آلماسلرینه کالاول لب بر لب طورور، اصلا طاشماز عجب حکمتدر! اصل غریبی شودر که بوسودن وحوش، طیور، حیوانات نوش ایتسه توپلری دو کیلوب عریان قالیر، بنی آدم نوش ایتسه برچوق درد لرینه دوا اولور. حکمت دیگر — بو خسروانی کویدن مفعول بر آدم صو آلق مراد ایدینسه بر قصره صو بوله ماز، معصوم پاک ال اوزانسه صو ایله مالا مال کورور. بو کوپی بورایه قریب مرماس شهری خرابه سنده مدفون اولان جالینوس حکیم طلسمله بنا ایتمشدر دیر لر.

عجیبه دیگر — بقول مورخین حضرت پیغمبرک ولادتدن سکنز یوز سکسان ایکی سنه مقدم اسکندر کبیر عصرنده بوغزه قربنده لب دریاده شهر عسقلاندن تا ولایت قبریسه وار نیجه دریا ایجره واسع بر یول واردی. جمیع تجازان بروبحار اول جاده راه ایله کیدوب کلیرلردی. حتی مصرک قبابطه عصرنده بنا اولنان دیرلرک عمود منتهالینی بوشاه راه ایله جاموس ودوله لر ایله چکوب مصره کلشلردر. بعده اسکندر عصرنده حمالی بر یهودی مصرک نیل مبارکنی سحر ایله حما شهرینه کتیریرکن اوشیسه ایجره نیل صوینی زمینه دوشوب بحیره ظاهر اوله رق قبریس یولنک نصفی غرق اولدی. و دیگر نصفی ده مقدا اسکندر قره دکزی کسوب آق دکزه قارشیدر دینی یرده غرق اولوب الی یومنا هذا کجیلر قبریسدن کلیرکن اویولاری دریاده کوروب صغیلرندن فرار ایدرک کیلرینی آلارقه ایدر کچیر لر.

جملہ عمارتی کارگیر اولوب ظاملری طوپراق وکیرچ ایله مستوردرد. سرایلرندن حسین پاشا سراینک وصفندہ لسان قاصر اولوب هرکیجه ایکی یوز آتلی مسافری اسکک دکدر. یتش محراب جامعلری واردرد. اون برنده جمعه نمازی ادا اولنور. چارشی ایچنده جماعت کثیرهیه مالک والی ولایت (حسین پاشا جامعی) : نوبنا برجامع رعنادرکه جملہ مصر وشام وقدمس معمارلرینک بری برینه تغلباً عرض معرفت ایله انشا ایلدکری جامع بی بدلدرد. هندسه بیلنر امعان نظر ایلدکرنده انکشت بردهن حیرت اولورلر. استاد کامل بوجامعه اوچ طبقه شریفهلی موزون وسرآمد برمناره بنا ایتمشدرکه بریرده نظیری بولنه ماز. (جامع فاتح ین سنن پاشا) اول قدر واسع دکدر. شهرک وسطنده (تکیه عنداللازم)، اکا قریب (تکیه مرغان) واردرد. شهرده ایکی یوز سیبل خانه واردرد. شهر چولده اولمغله نهر جاریسی یوقدر، صوی هپ قویو صویدرد. آب حیاتی طشره دن دوه لرله نقل ایدرلر. حاملرندن (پاشا حامی)، (اسکر حامی) مفرح ودلکشادرلر. جملہ الی یوز دکانی واردرد. کرچه پک بندر شهر دکدر، اما چارشینسندہ ذی قیمت اشیا بولنور. سراجخانه سی، غزاز خانه سی کارگیر بنا بازار حسن آباددرلر. اها لیسندہ (خال غزاة الهاشم) دنیلان یاقیشقلی وغایت سوملی برنوع بک اولور، سمور، چوقه فراجہ، اطلس قبالر کیرلر. وسط الحال اولانلری چوقه، بیاض ساده کیرلر. اهل صنایع وفقراسی جملہ آلاجه کراکه وعبا کیرلر. خالق بیاض الون وسیاه قاشلی، بعضیلری اسمرالون وتندرست، تنپور، سخی وصاحب کرم، غریب دوستلردرد. اها لیس کسب وکار ایله کفافلیرلر. اقلیم رابعک وسطنده اولوب هواسی سہلرد. بیاض دوه دیشی بغدای، شعیری ممدو حدر. پنبه وحریری معروفدر. آلاجه صوف کراکه سی، غزه مقرمه لری، پیشکیر وقوطه لری، سپاه پشتولری مشهوردر. یدی بیک باغی واردرد. زیتونی، دودی، لیونی، طورونجی، ناری، انجیری، آبدار اوزوم وقارپوزی، خورماسی جهانی طوتمشدر. مصره نیجه یوز دوه یوکی زیتون یاغی کیدوب اورالری غنیمت ایدر، لطیف یاغدر.

بناسی عظمتی کوسترمه ددر . (جالینوس) حکیم زمان عمارتنده اوشهره اوغرامش واوراده وفات ایتشدر . غزه نظرگاه کبار اولمغله حالا معموردر . ۹۲۲ سنهده غوریدن یاووز سلطان سایمه کچمشدر . شام ایالتنده سنجنجاق بکی تختیدر . میرلواستک طرف پادشاهیدن خاصی (۵۰۸۳۲۸) آچهدر . (۷) زعامتی (۱۰۷) تیماری واردر . قانون اوزره جبهلولریله جمله بیک یوز الی عسکر اولوب پاشاسی والای بیکسی الواسی آلتنده عزم سفر ایدرلر . اوچ یوز آچهلوق شریف قضادر . قرالرندن قاضیسنه سنهوی درت بیک ، پاشاسنه سکسان بیک غروش حاصل اولور . بوسنجنجاق غایه الغایه معمور و آبادندر . مذاهب اربعه دن تکمیل فنون ایتش شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، شهرینک اعیان و اشرافی ، کبار علما و صلحاسی ، محتشم سپاه طائفه سی ، عنقا اصل حرف و صنایعی واردر . شهر ناچی ، شهر صوباشیسی ، شهر محتسی ، شهر باجداری ده واردر . بوشهر قید حیات و مشروطیت اولادایه حسین پاشانک سلیم خاندن بری ملک مورث اوجانغی اولدیغندن ابواب محصور لاتی هپ پاشا خاصیدر .

اشکال قلعه غزه — زمان قدیمده بنا اولنان قلعه سنی بخت النصر خراب ایتکله شمدیکی قلعه سی صکره دن بنا اولنمشدر . لب دریادن جانب شرقه برساعت بعید قوملق ایچنده مربع الشكل ، طاشدن یا پلمش کوچک بر قلعه در . دیوارینک قدی یکریمی ذراعدر . قبلهیه آچایر بردمیر قپوسی واردر . بوقلعه نك دزدار وقلعه نفراتی دائما موجود اولوب نکه بانلق ایدرلر . زیرا غایت مخاطره لی و عربان سرحدی یر اولمغله دشمنی چوقدر . درون قلعه ده اعیان و شهر خلقنک ذی قیمت اشیالری محفوظدر . قلعه ایچنده طوپراقه مستور نفرات خانه سی واردر ، برجامعی ، بوغدای انبارلری ، جبه خانه لری ، مستوفی جبه خانه سی ، اعلا ، لطیف شاهی طوپلری واردر . بوقلعه نك قبله سی طرفنده کی واروش شهر عظیم مثالدر . قلعه قپوسی اوکنده یول آتیری بر مسجدی وار . اوچ وقت نماز ادا اولنور . جماعت کثیره لی مسجددر . اصل شهر : دوز وواسع بر صحرا ده آتی محله ده بیک اوچ یوز خانه لی بر شهر در .

نبوته زاهب اولمشدر. قبری زیارتگاه انامدر. (انوش، نفاخ، اخنوخ، قینان) کی اولاد سامک دخی قبرلری بورمله‌دهدر.

(زیارة عباده ابن الصامن) — نصارادندر. حضرت عمر و بن عاص ایله مصر فتحنده بولنمش و خلافت حضرت عثمانده ۳۴ تاریخنده وفات ایله مشدر. تاریخلر بوشهرلرده برچوق پیغمبرلرک مدفون اولدقلری یازارلسده زیارت ایتدکلرمنز بولردر. بورادن جانب قبله یه چول و بیابان ایچره کیدرک (خان سدود) منزله واردق. غزه خاکنده معمور و مزین شیرینجه برقبه‌در. قلعه بدنلری کی بدنلری وار، برخان عظیمدر، جامعی حامی، سوق مختصری واردر. آندن ینه جانب قبله یه کیدرک شهر قدیم (غزة الهاشم) ه کلدک.

اوصاف غزة الهاشم — ارض عسقلان حدودی اولوب حاسان خاکندندر. بوشهر قدیمه قدم باصنجه طوغربجه حاکم ولایت اولان حسین پاشا خانه‌سنه واروب مشرف اولدق. مرتضی پاشا افندمرک مکتوبلریله پروانه بای و ایکی خاره هدیه‌لری و یردیکمزده جهان قدر حظ ایدوب محبتنامه‌لری قرائت ایتدیردی. «بلی دیمزدر. ان شاءالله سزکله کوندروب ادای دین ایدرز» دیه حقیره برخانه بی منت تهیه ایلدی. پاشا ایله شب و روز صحبت خامه قویولدق. مکر پاشا یازاندن، سبک روح، حاتم طی طبیعت، صاحب کرم، منشی و مورخ برکیمسه ایمش. بو حقیرک سیاحته طالب و راغب اولدیغم معلوم شریفلری اولدقده شهرک علما و مورخینی جمع ایدوب شب و روز کتب تواریح تبع ایدرک آنلردن استخراج ایتدیکمز اوزره بعد الطوفان معمور اولان شهرلردن بری‌ده بوغزة الهاشمدر. (ابن صولاق) ایله (خطط القضاعی) مؤلفی نک و (التجريد فی الصحابه) صاحبی ذهبی نک قوللرنجه بوشهرک ایلاک بانسی (مرماشم بن سام بن نوح علیه السلام) در. بو (مرماشم) نیجه سنلر معمر اولوب ارض حاسان و طبرستانده نیجه شهرلر بنا ایتمشدر. بوشهردن اوچ میل بعید بریرده دیکر برشهر ده‌ها یابدیروب اسمنی (مرماس) قویمشدی، بخت النصردن بری خرابدر، فقط آثار

اہل زراعت اولمق اوزرہ قسملرہ آیرمق، شہر اسطخر [۱] ی عمار ایتک بوکا میسر اولمشدر دیرلر . بو شہرہ عدل و داد اوزرہ اجرای حکومت ایدرکن کندوسنہ جنون طاری اولہرق دیار رومدہ قلبہ و ترحالہ (دماش قولور) پنایرلری سمندہ حاشاتم حاشا الوہیت ادعا ایتمشدر . صکرہ اوزرینہ شداد بن عادچیقوب جمشید بوغاز کسن حصارندن اناطولی طرفہ کچوب دریا مثالی عسکر ایلہ ایائلوق شہر قدیمی سخراسندہ شداد واوغلی ضحاک ایلہ جنک عظیم ایتمشدر و آخر جمشید ہنہزم اولمشدر . کندیسنی قیدوبند ایدرک ضحاک حضورینہ کتیر دکارندہ ایکی لوحہ آراسنہ قویوب دسترہ ایلہ بیچمشدردر . حالا قوش آطہسی دیندہ مدفون اولوب زیارتی ممنوعدر .

(زیارت حضرت لقمان) — سودانلی سیاہ چردہ بر حکیم ایدی . جناب باری کندوسنہ حکمت ویرمشدر . کوهلردہ اولان گیاه و نباتات کندویہ لسان حالی ایلہ « یالقمان بن شو دردہ دوایم » دیرلردی . حتی اجلہ درمان بولمغہ چالیشدی . ارض مقدسک نہایتندہ آطنہ شہری قربندہ (مصیص — مسیس) جسرندن نہر (جیحان — جہان) [۲] ایچرہ عبور ایدرکن جبیل الندن قنادیہ کتانی نہرہ آندی . لقمان آخر عالم سیاحتہ دوشوب ارض صعیدعالیدہ (اسوان) شہرندہ حضرت ادریسک غاری ایچندہ نیچہ زمان ساکن اولور . (حقیرہ بوغاری کورمک میسر اولمشدر . بحق خدا حالا اول غار نظرکاہ ایچندہ زنجبیل ، دارچین ، قرنفل ، بسباسہ ، کبابہ ، قاقولہ رایحہ سندن آدمک دماغی معطر اولور .) آندن تبدیل هوا ایدرک بورملدہ درمان بولمغہ چالیشدینی اجل ائہ دوشوب جانب جانہ کیدر . رملہ خارجندہ مدفوندر . (واذقال لقمان) آیت کریمہ سندہ بعض مفسرین

[۱] اسطخر — پرسہ پولیس اسکی مدیا حکومتک مرکزی ایدی . شمدی شیرازہ قریب خرابہسی وار .

[۲] اطنہ ولایتی داخندن کچن بونہر — کہ اورا اہالیسی (جہان صونی) دیرلر — تا البستان و مصرعش جہتلرندن کلیر . جبل برکت فاصلہ لرندن کچوب میسیسہ اوغرار ، برقسمی — کہ مہیدر — یومورطلہ لقی لیبانی مدخانندہ آق دکرہ آقار ، برقسمی دہ باتاقلق حاندہ قرہ طاش بروننہ قدر کلیر .

بر نوع بالئی اولورکه آدم اتندن باشقه برشی بیزلر . بوقصبهیی تماشادن صکره
ینه جانب قبلهیه (۲) ساعتده (رملہ) قلعه سنہ کلدک . بقول مؤرخین بعد-
الطوفان ادیم ارضده معمور اولان شهرلرک بری ده بودر . ایلك بانسی سام
بن نوحدر . بعده بخت النصر اسکی مصری خراب ایتمکه کیدرکن بوشهری ده
خراب ایتشدر . نیچه کردلر خراب و معمور اولوب ملوکن ملوکه آخر
۹۲۴ سنہ سنده سلیم خان غوری الدن المشردر . غزہ سنجاغی خاکنده
حاکم کدر ؛ یوز المی آقچہلق شریف قضادر . وجہہ ناحیہ لرندن قاضیسنہ
سنوی یدی کیسه حاصل اولور . محتسبی، صوباشیسی، شام یکیچری سرداری
شیخ الاسلامی، نقیب الاشرافی واردر . اولری تراب پاک ایله اورتولودر .
اوصاف قلعه رملہ — صافی قوملق بر محلده واقع اولدیغندن اسمنه
(قلعه رملہ) دیرلر . شدادی بنا برقلعه رعنادر . اما خندق رمال ایله پر
اولمشدر . درون قلعهده خانہلری، درذاری، تیش قدر قلعه نفراتی واردر .
اما برج وباروسی، اصل قلعهسی متانت اوزره مہنی دکلدر . قلعه خارچنده کی
واروشی غایت معموردر . بورانک قارپوزی (رملہ قارپوزی) نامیلہ مشہور
مشہور آفاق اولوب غایت آبداردر .

ریارتکاهلری — (ارخمش بن سام بن حضرت نوع) عمر عزیزلری
دزت یوز التمش بش ییلدر . بقول ابن عباس جمشید عصرنده وفات ایدوب
بورملہ قلعهسی خارچنده آسوده قلمشدر ، حالا زیارتکاه ارباب دلدر . اما
جمشیدک عمری معلوم دکلدر . الحبق نیجه مؤرخلر : یدی یوز ییل حکمدار
اولوب تحت روان اوزره طورمق ، بخت علم ایتک ، سلاح دوزمک ، یوک
وابریشم پیدا ایتک، کونا کون حیوانلرک دریلرینی دباعت ایله ایشاہ یوب کورک
کینمک ، غواصلق ایتدیروب دریا قمرندن اینجو چیقارتمق ، شہردن شہرہ
یول آچق، کرییچ، کیرچ، استویج، مسک، عود، عنبر، قلیہ، مشک و سائر
کونا کون عطریاتی بولمق، چادر، حمام، نفیر، سورنا، کوزلک، صابون،
کیدیش و سائرہ یایمق، خاقی بری علما، بری سپاہی، بری اهل صنعت، بری

اولدینی ایچوندر . او جهته (سن جوان آنایلیری) دییه شهرت بولمشلردر .
 سر سعادت جناب یحیی شام قلعه سنده جامع امیه و سطنده زیر زمین ایچنده بر
 آنتون تپسی اوزره موضوع اولوب حالا آندهدر . ۷۹۸ تاریخنده تیورلنک
 آجدره رق زیارت ایتشدر . اما بو قبر عزیری کسه آچغه قادر اوله ما، شد .
 جناب عزیر ، عز و جلال نام صاحبدر ، کشف قبرینه رضا ویرمز .
 بورادن آشاغی ینه جناب قبله یه دوز و واسع بر محضرای آبادان ایجره
 کیده رک (شیخ رودین حضرتلری) نی زیارت ایتدک . بر آستانه عالی اولوب
 زیارتگاه ارباب حاجاتدر . و بو سمتلرده ساحله اینن ترکمن قیسله لری هپ
 بو عزیزه معتقدلردر . اورادن ایلری کیدرک (قبصه حضرت لوط) ه کلدک ،
 شهر قدیمدر . حضرت لوط بونده ساکن اولدینی ایچون (شهر لوط) دیمشدر .
 اسکیدن شهر عظیم ایتمش . بخت النصر خراب ایتمش ! آثار بناسی حالا
 ظاهردر . غزه سنجاغی خاکنده فلسطین رمله سی قضاسی خاکنده بر ناحیه
 اولوب لوط کولی ساحلنده بیک خانلی ، اوچ جامع و مسجدلی ، خان ، حمام
 و تکیه لی ، چارشی و بازارله مزین شیرین برقبه در . باغی ، باغچه سی ، مشبک
 بوستانلری واردر . آب وهواسی اوقدر ممدوح دکل . زیرا بحیره لوطک
 برکونه بدرایحه سی روزکاریه برابر کلوب جمله خلقنی سرسم ایدر . پاشا
 اوقافی اولمغه متولسی حکم ایدر . محتسی ، نأبی ، صو باشیسی واردر .
 اوصاف بحیره لوط — متعفن ، سم هلاهلدن نمونه نما بر بحیره در . حضرت
 لوط عصرنده جناب باری لوطیله خشم ایدرک لاشه لرینی ملکار واسطه سیله
 هوادن بو بحیره یه دوکدیرمشدر . لاشه لر صوبک یوزینه چیقدیغندن صو
 تعفن ایدوب بدرایحلی اولمش ، الی یومنا هذا صاصیق قالمشدر . شیخ
 نجیب الدین و شیخ علی الواحی ، و خطیب محمد شنادی حضرتلری یمین ایله
 سوبلدیلرکه : « بزم منظورمز اولمشدر ، یاقین زمانده یوزلرجه لوطی قومی
 موناسی بو بحیره اوزره کزوب کناره کلدکلرنده ملاحین کفکلرینی آلورلردی .
 بالقلر ابتدا حارپ ، حارپ عورت یرلرینی قوپاروب بیرلردی ! » بوشهر اهالیسی
 بالقلری ، « لوطی آتی بیورلر » دییه بیوزلر . نعوذ بالله ارسلان پنجه لی ، سیاه

دخی خلقی دینه دعوت ایستدیکنه (فامانه الله مائة عام ثم بعثه) آیت کریمه‌سی
 دلیلدر . بعده حضرت عزیرینه مرحوم اولوب یافه شهری خارچنده برمخلده
 دفن ایدلدی . آنک ایچون حضرت عزیرک ایکی یرده قبری واردر . بری
 رمله ده بری ده بوراده . بو حضرت عزیری فرنکلر قبرندن چیقاروب قزیل
 المایه کوتورمک مراد ایدندکلرنده برزلزله عظیمه اولوب عسقلان ، قلنسوه ،
 رمله ، فلسطین شهر وقاعه لری اول زلزله دن خراب و بیاب و سکانی دخی هلاک
 اولوب بورالر تمام اوچ بوزسنه قیرکی قالبوب صکرده ینه معمور اولمغه باشلادقده
 مصر حکمداری ملک الکامل [۱] عصرنده اسپانیه وسائر نصرانیلری تکرار
 قدس شریفی استیلا ایدیلر . فقط قبر عزیره ال اورمغه جرأت ایدمیبوب
 هارینک کیمکلرینی قبرمخصوصندن چیقاردق کوتوردکلری حالامذکور حمارک
 ایکی اوک آیقلری نسه چاسارینک خزینه سنده جواهرلی برقو طو دروننده
 مجوهر قابل اولدیغی حالده محفوظدر . وقیچ ایقلری ایتالیاده قزیل الماسنک [۲]
 (ریم پاپا) خزینه سنده در . سا تراستخوانلری ینه بوراده حضرت عزیرجنبنده
 مدفوندر . فرنکلرک ایلکین قدسی اله کچیر مارندن استفاده ایدن مالطه آتیلرلی
 [۳] ده نابلس قربنده (صه باصطیه - سبصطیه) قریه سندن حضرت یحیانک
 جسد شریفلری سمرقت ایدوب طرسوس جوارنده قرارگاهلری اولان
 (قره کوزکن) نام قلعه یه کتوردیلر . اوراده ده اسلا ملردن راحت
 کوره مینجه ردوسه کلدیلر . ردوس دخی ۹۲۸ سنه سننده سلیمان خان
 طرفندن محاصره ایدیلنجه جسد یحیی یی آلوب مالطه جزیره سنه کلدیلر .
 جسد حالا آنده (سنجوان) [۴] خزینه سننده مدفوندر . سنجوان
 حضرت یحیی دیمکدر . او وجودی غایت مقدس عد ایدرلر و سفره کیتسهر
 آچدیغی بابراقلره دست شریف حضرت یحیی یی نقش ایدرلر . مالطه آتیلرینک
 بیتون خرسیانلرجه محترم و معزز اولمهلری وجود یحیی علیه السلام کندیلرنده

[۱] ابوبیلردن اولوب قدسی فرنکاره صامشدر .

[۲] رومه شهری .

[۳] مالطه قوالیه لری یعنی شوالیه لری دیمکدرکه بک کوزل ترجمه ایدلشدر .

[۴] Saint-Jean حضرت یحیی دیمکدر .

قدس شریف خاطری ایچون اعمار اولمش ، شهر عظیم ایمش ! بورادن ینه جانب قبله یه قوملق ایچنده کیدرک شهر خار جنسده (زیارتکاه حضرت عزیر علیه السلام) ه کلدک . بو پیغمبر پاک ، قوم بنی اسرائیله بعث اولندقدن صکره امتندن هیج بریسی قبول اطاعت واسلام اتمدکلرندن انلره (طاعونا کبری بددعا ایله کتیردرک شهر عسقلاندن طشره چیقار . اهالی دخی فرار ایدرکن حضرت جبریل امر الہی ایله کلوب « موتوا بامر اللہ » دییه برصیحه اورونجه جمله سنک زهر دسی چاک اولوب بری بری آردنجه خاک هلاک دوشرلر . بویله هپ بریرده هلاک اولملرینه ده سبب ، آرد مزه طاعون کیر مسون دییه بری - برلرینی دراغوش ایدوب اولیله چتاحت صف اولمشاردی که آردلرندن صو صیزمازدی . نیجه ییل مرور ایتدکلدن صکره حضرت عزیر بوموتانک استخوانلری اوزرینه اوغرایه رق کوردیکه دریا مثال آدم کیمکلری بری برینه چاتیلمش یاطار . حیرتده قالوب « یارب بونه حالدرکه بو قدر اولولرک کیمکلری هپ بریرده یاطار . هیج بری دیکرندن پراکنده و آیریق دکلدر . بونه حکمتدر ؟ » دینجه طرف هاتفیدن برندا کلدی : « بونلر بنم طاعون عذابدن قاچوب هلاک اولدیلر . سنک دعا که منتظر درلر ، دیله که انلره حیات ویردیم . » حضرت عزیر دخی امثالاً لالاشاره دعا ایدنجه العظمه لله جمله عضولر بری برینه قارمه قاریش اولمشکن هر جسدک کیمکلری یرلی برینه واروب کیمکلر اوزرینه سیکرلر و طمرلر باغلانندی ، آنکده اوزرینه دریلر خلق اولنوب آباق اوزره قالقهرق جمله سی برکزدن حضرت عزیری کوروب « لاله الاالله عزیر ابن الله » دیهرک حاشا ثم حاشا حضرت عزیری صلب باری به نسبت ایدرک اصل خالقلری حضرت عزیر ظن ایتدیلر . (وقالت اليهود عزیر ابن الله) آیت کریمه سی بوکا اشارتدر . موتا ایکن حضرت عزیر دعاسیله حیات بولان یهود طائفه سنک صاری بکرلی وقوتلر اولملری و آغزلرینک لشکی قوقمه سی هپ بوسبنددر . حضرت عزیر بوندن صکره یوز سنه معمر اولوب بعده مرحوم اوله رق شهر (رملاه فلسطین) ده دفن ایدلدی . بعده جناب باری اظهار قدرت ایچون حضرت عزیر ایله حمارینه حیات ویردی ، اوچ بوز سنه

ایدوکنی سویلر . (قانسوه) عبرانیجه برشیخک اسمیدرکه قبیطلر بوکا « شیخ قانسوه » دهرک پیغمبرلکنی اعتقادایدلر . و « یدی یوز سنه معمر اولوب بو قلعهنی انشا ایتدی » دیرلر . صوکره بخت النصر یهودستانی خراب و بیاب ایتدیکی زمان بوشهری دخی خراب ایتشدر . بعده امویلردن عمر ابن عبد العزیز حضرتلری بین الشام و الغزه امین برطریق اولسون دیه بورانی معمور و آبادان ایتشدر . صوکره طقوز یوز یکرمی تاریخنده سایم خان بورالریده تحت اطاعته المشدر . حالا نابلس سنجاغی خاکنده تاقون قلعهسی ناحیه سنده شاهراهدن بعید بر اورمانستان ایچنده غایت بیوک برقلعه اولوب هر طاشی قبه کیدر ؛ تعریف و توصیفدن زبان قاصردر ، دزداری ، نقراتی قلعهسنه کفایت ایده جک ، مقدار جبهه خانهسی ، درون قلعهده عربان خانهلری و طشردهده جامع ، حمام و برتاق دکانی واردر . بورادن جانب جنوب غربییه کیدرک الشیخ حضرت علم ابن علی نک آستانهسنه کلدک . آستانه عظیم و زیارتگاه خاص و عام اولوب سنده بردفعه عظیم مولد شریف جمعیتی اولور . بو محله (جلجوله) خانلی مصر یولنده براقهرق یینه جانب جنوبه بر ساعتده یافه قلعه مشهوره سنه کلدک . اوصاف قلعه یافه — غزه سنجاغی خاکنده ، لب دریاده مربع الشكل ، طاشدن بنا اولنمش برقلعه رعنادر . رمله نواحیسنده غزه صوباشیانی حکمندهدر . دزداری و قلعه نقراتی واردر . بوراسی تمام اون ایکی بیله انشا ایدلشدر . غایت مستحکم و متین برقلعهدر . جبهه خانهسی ، لیانه ناظر طوپلری ، اعلا ، لطیف ، دمیر طوتار لیمانی واردر . قبریس جزیره سیله ، شام طرابلسی ، صیدا ، بیروت ، عکه ، اسکندریه ، رشید ، دمیاط بندرلرندن هر سنه یویافه نیجه یوزپاره کیلر کلوب غزه ، رمله ، قدس شریف کبی یرلره ذخائر و متاع ، تجارت و زوار کتیریرلر . اما اوقدر معمور و مزین شهر عظیم دکلدر . انجق بش یوز خانهسی ، جامع ، خان ، حمام ، چارشو و بازارلی واردر . باغلی و باغچهللی خوش برقصه جقدر . جنوب ، شرق ، شمال طرفلری قوم دریاسیدر . شمالنده عکه قلعهسی ایکی یوز میلدر . جنوبنده (تیه) بندری یتش میلدر . قدس شریفه بر قوناقلیق یر اولوب اک یاقین اسکله سیدر . فرنکلر زمانده

ارکاک یهودی اسماری — ابراهام ، موردخای ، نسیم ، مایلی قو ،
اسماعیل
ابراہیم
یاقودوشنقو ، اسرائیل ، موسیقو ، قزہلیتقو ، ہارون ، زخریا ، پاستالیتقو ،
یعقوب موسی ذکریا بورك

قشر ، طورفہ ، سیناغو ،

پاک ناپاک کینسہ

طائفہ یهودک بولہجہ مخصوصہ لرندن گیری برچوق گلہری وارد ، اما
بوقدراہ اکتفا ایتدک . پاشا افدمز بوصفدن شامہ کیدوب لوازمی کورمکی
عزم ایتدکدہ حقیری اون کیسہ بقایا مال تحصیلی ایچون غزہ پاشاسی حسن
پاشا ایہ شہاب اوغلرینہ یوللادی .

(شہر صفد) دن ارض عسقلاندہ شہر غزہ بہ کیتدی کمز — اولاجنوبہ
صرب و سنکستان طاغلر وزیتونلی خیابان اورمانلر ایچندن کیدرک (عیوب
تجار) قریہ سنی صول طرفزدہ براقدرق . طقوز طاعتدہ (حدسہ) قریہ سندہ
منزل الدق . ترابی اوغلی حدودندہ یوزخانہ لی باغ و باغچہ لی و برجامعی معمور
کویدر . لب دریا ایہ تکرار کیدرک عجولون سنجانگی خاکندہ (حینا) قصبہ سنہ
کلدک . بوراسی ترابی اوغلونک مقریدر . سلیم خان اولدن بری بوترابی
اوغللری مطیع و منقاد اولاد عربنددر . قصبہ نک تفصیلاتی حج شریف جلد
مزدہ محرردر . بورادن ینہ لب دریا ایہ نیچہ خراب قلعه و عمارستان عبور
ایدوب (خان الحون) ی صول طرفزدہ مصر یولی ارزرنده براقہرق (اسکله)
منزلتہ کلدک . بوراسی نابلس خاکندہ اولوب نابلس و قدسک اسکله سیدر ،
لکن عکا کی بندر دکادر . کومروکی عکا حاکی طرفندن ضبط اولتور .
برقاچ مخزنلری ، برایی فلاحین خانہ سی وارد . بورادن ینہ جانب جنوبہ
قاقون صحراسی ایچرہ کیدرک قاقون صحراسی صول طرفدہ مصر یولی اووزرنده
براقدرق . برعظیم میشہ اورمانلرینہ کیدرک (قلنسوہ قلعه سی) نہ کلدک ، تواریخ
مصریہ صاحبی (خطط مقریزی) دہ بونک قبل الطوفان برشہر عظیم
اولدیغنی و بعد الطوفان دخی ابتدا روی ارضدہ انشا اولنان شہر عظیم لردن

ایله حلب ایالتده (مرج دابق) محراسنده برجنک عظیم ایلدی . حضرت داوود جالونک کله سنه برسنگ صپان داودی ایله اوپله اوردی که جالونک کله سی خرد وکندیسی مرد اولدی . جناب باری حضرت داوده طالونک ملکنی احسان ایلدیکندن هم بنی وهم پادشاه اولدی . (وقتل داود جالوت و آناه الملك) آیت کریمه سی بونی میندر .

حضرت داووده نازل اولان کتاب زبورده وعد وعید ، قصص ، امر ، نهی ، حرام ، حلال اولیبوب جمله دعادر . حالا جمیع یهود طائفه سنک سیناغورلرده خاخاملرینک قاییش اوزره تلاوت ایتدکری ویمین ایتدکری زبوردر . اما حضرت موسی به نازل اولان کتاب تورانده وعد وعید ، امر ونهی ، حلال و حرام ، جنّت و جهنم ، اعراف ، قصص واردر ؛ حشر ونشر میندر . (لارطب ولا یاس الا فی کتاب مین) آیتی قرآن کریم حقنده نازل اولوب جمیع اوامر ونواهی و قصصی جامع اولدیغنه دال اولدینی کبی تورات شریف دخی عیناً بونک کبی هر برشیئی جامعدر . یهودیلردن ماعدا مات مسیحیده اولانلردن اسفنج ، فلمنک ، دانبارقه ، نمسه خرسیانلری جمله تورات وزبور اوقورلر . لسان یهودی بودر [۱]

اون دوش تره قواتره چنقو سی سته اوپته نوه دج بر ایکی اوچ درت بش التی یدی سکز طقوز اون کیم انده ، وفقی اون دوس ، انقاضه ، میالوم ، قهقانیان ، آورده پورته ، نه دیرسک کل زرده ایدک ؟ اوده ایدم جانم نه ایشلردک ؟ آچ قپویی سررده ، پورته ، میالو ، ماسنیور ، واموز صدقه ، میالو ماونوا انداق ، قاپه قپو جانم آغا کیت صدقیه جانم بکا کوزل باق میالوما اندامی سییوروس جانم باق اغام بنم

[۱] لسان یهودی دیدیکی لسان اسپانیه دن اندلس اسلاملیله برابر مهاجرت ایدن یهودیلرک سائر ملتداشلرینه اوکرتدکری اسپانیول لسانیدر که اساساً لاتین سلسلاسنه منسوبدر . (آورده پورته) یی قپویی آچ دیبه ترجمه اتمه سی وسائر کلمات دخی بونی ارئه ایتکده در . وشمیدیکی ممالک شاهانه یهودیلری هپ بونکله متکلمدر . یوقسه اصل عبرانی دیلی بودکلدر .

بوصفد کجی معمور دکلدی، چونکه جمیع بنی اسرائیل بوصفد شهرندن ظهور ایتدیکنندن معبد قدیملی اولوب الی هذا لان بنی اسرائیله بوشهر کعبه مقامنده در . بوشهری سلیم خان مصر چرکسلرندن سلطان غوریدن آلدوقده طواشی سنان پاشا تخریر یاه الی کره یوزبیک یهودی خراجیدر . حالایته تیش ، سکسان بیک یهودیسی موجوددر . شهر بتون بتونه یهودی خانلریدر . عمرنده برهونی بوشهری زیارت ایتسه ، یاخود اقتداری یوق ایسه کتیرتدیکی ترابندن سورونوب صویندن ایچمسه ویا بربک خزانندن کندیسنه توآسی ویرمسه زعم باطللرنجه یهودی اولیوب قارا جهود اولورلر . بونک اوصاف و صورت بنایی وانار و عماراتی تاریخلرده مسطوردر . وجهه زیارتگاهلرنده حضرت یعقوب اولادلریله و حضرت اسماعیل اولادلریله ، اسم و رسملری معلوم اوله رق و یعقوبک بیت الحزنی و بیت حضرت افرایم بن یوسف ، بیت حضرت اسحق ، بیت حضرت اسماعیل و بیت حضرت ایوب و نیجه بیک کونا اوصافی حج شریف جلد مزده غایت مفصل یازلمشدر : اما بوسنه سیاحت مزده سیاح عالم و ندیم آدم اولان کیمسه لره هراساندن بیلیمک الزم لوازمدن اولغین بو محله لسان تورات اوزره یهودی لسانی تخریر اولندی :

در بیان لسان یهودی — بو یهودیلر قوم قدیم بر طاقم آدملر در که غایت متعصب اولوب یوزیکرمی درت بیک پیغمبرک درت بیکی من محبته الله تعالی جامه خواب راحتده مرحوم اولمامشدر . جمله سنی بو یهود طائفه سی شهید ایتمشدر . یحیی ، ذکریا ، جرجیس کجی نیجه بیک مرسل، و غیر مرسل نبیلری شهید ایلدکاری جمیع تفاسیر و توارینجه . مسطوردر . هیچ برملته ایکی کتاب نازل اولمامشدر ؛ اما بونلر ابتدا داودی اولغله جناب باری حضرت داوده کتیب زبوری نازل ایلدی . (و آتینا داود زبوراً) آتی بوکا برهان جلیدر . ابتدا حضرت داود بلند آواز ایله زبور آیتلرینی تلاوت ایدوب وعظ و نصیحت ایدر . و کفاف نفس ایچون جنک آلتی اولان دهیر زره دورزدی . صکره جناب باری حضرت داوده امر ایدوب جالوت ملک اوزرینه سفر ایدرک طالوت ملک حضرت داوده ایمان کتیروب جالوت

نه طاقدن طیشاری بیرام سیرینه کیندی . ایرتسی کون دیوان پادشاهی اولوب
 پاشا جمیع دورزی و تیمانی شیخلرینه « بقایا مالی ویرنلره شوقدر مال آلدیم
 و شوقدر مال پادشاهی قالدی دیه تمسک ویرهیم » دیدی؛ جمله مشایخ « وار کیت
 یا مرتضی، سلامتله، بز سکا بر آچه مال پادشاهی ویرمدک، سکا ویردیکمز هب
 اجرت قدمدر . جمله مال پادشاهی حالا بزم ذمتمزده در . سندن بشقه
 بروزیر کاسونده ناقوره بوغازنده بزى تپه له سون » دیره رک سجالره قیدایدوب
 مرتضی پاشا جمله سندن پاره ویرمدکلرینه دائر تمسکلر آلدی . و تمسکلر
 موجبجه صدف منلا سندن حجت شرعیه دخی آله رق بیک التیوز کیسه یی
 فندق کبی یوتوب تازه جان بولدی . و دورزی شیخلرینه ایکوز قات قبای
 فاخره و دستار محمدی و چوقه قوماشلر احسان ایدوب جمله ایله و داعله شوق
 شام عسکرینه اذن ویری، شامه کیتدی لر . جمله عسکرله وادی لیموندن قالقوب
 بیت الحزن یعقوبی زیارت ایتک اوزره صارپ طاعلر آشوب (مغار)
 قریه سنه کلدک . صدف خاکنده یوز خانله تیمانی کوییدر . بو محله بر قبالی
 درده بنی اسرائیل شهرلرندن (حیان) نامنده بر شهر وارا میش، اهالیسی هپ
 مغاره لرده ساکنلر ایمش، جناب حق بو قومه عذاب ایتدیکی ایچون جمله آرپه
 و بغدادی و پرنجلی طاش اولمشدر . اودر دنک ایچی مالامال خردو خاش
 طورر . حکما اسپهال اولمش کسه لرک معجوننه قاتارلر . و طاش اولان
 زیتونلرینه زیتون الیود، و حجر الیود دیرلر . عین زیتون جرم و شککنده
 بر طاشدر، مثانه مرضنه مبتلا اولانلر بونی کلاب ایله ازوب اوصودن آج قارننه
 نوش ایتسه لر مثانه لری یولی آچیلوب راحت ایدرلر . اما چوق استعمال ایتک
 ضرر اولوب ساس البولیه مبتلا ایدر، زیاده سیله حذر ایتدیر . و بو حجر الیودی
 دیار سائرده نقل ایدر خصوصی تجارلر واردر . بو محلدن قالقوب ینه جانب
 شرقه کیدرک (کفر ناحون یعنی صدف) شهرینه کلدک .

اوصاف کفر ناحون یعنی شهر صدف — بعد الطوفان ایلک بانسی سام بن
 نوح علیه السلامدر . حضرت یعقوبه کلنججه بو شهر اول قدر معمور اولدی که
 عسقلان، حاسان، فلسطین، طبرشان، قدس، زغزغه کبی شهرلر بیه

اولوب التنده ساكن اولورلر . استعين بالله (رطبا جنيا فكلى واشربى
وقرى عينا) آيت كريمه سى على طريق القصص بونختين حقنده نازل اولمشدر .
بعض علمای عكا ابوبكولمى نجهلرك رب عزته سجده ايتديكنه علامتدر
ديرلر . برى ارلك برى ديشيدر . يكرمى صالحم خورما ويررلر . بردانه سنى
فرنكار بولسه تبركا پك بهالى ساتون آيرلر . بر آدم مريض اوله رق بونك
التنده اوچ كون ياتسه شفا بولور . حضرت عيسى سايه نخلستانده ظهري
اوزره ياتار ايكن مبارك پاي سعادتتك او كجه سيله طاشى اوروب اياغلك يرايتديكى
حالا نماياندر . اول چوقورلره كلاب طولديروب يوزلرينه كوزلرينه سوررلر .
ونصارى قومو قومه لره طولديروب فرنكستانه قدر كتوررلر . عكا شهر قديم
اولديغندن ده ابر چوق زيارتلى واردر . اما كثر سياحت ومشغوليتدن
هپسنى يازمغه آرام بوله ميوب بو قدرجه ايله اكتفا ايتك . بو عكاده كامل
ايكى آيده (۱۶۰۰) كيسه تحصيل ايليوب آندن عسكرله قالحه رق جانب
شرقه يونه لك . درت ساعتده زيتونلى طاغىر وكنعان ايلي ايجره كيدوب
(بنى وامه) قريه سنه كلدى ، صفد سنجاغى خا كنده يوز اولى جامع و خان
وحمالى زيتون ودوت اغاجلى معمور تيمانى كويى وزعامتدر . آندن ينه
جانب شرقه طاغىر وباغىر آشه رق (وادى ليمون) قريه سنه كلدى . جمله
عسكر ايله ليمونلى بر صحرا ده خيمه قوروب مكث ايدرك بقايا تحصيلنه مقيد
ايكن « قلعه يه يكي دن مسلم كلدى . سز معزولس كنز » ديدك رنده مرتضى
پاشا افندمرك عقى باشندن كيدوب غايت متالم وتلاش آنود اولدى . آستانه
سعادت طرفندن ايالت شام ايشير پاشايه احسان اولنديغندن مسامى كوسه
بيرام اغا جمله اعيان شام وملاى صفد ايله كلوب پاشا ايله كورشده امر
پادشاهى نى وخط شريفلى ابراز ايلدى . مرتضى پاشا افندمىز « ايشير پاشا
قرداشمزه شام اياتى مبارك اوله » ديهرك مسلم بيرام اغايه ييشيل چوق قابلى
ير كورك احسان ايتدكده بيرام اغا « سلطانم صفد مانندن تحصيل ايتديككز
جمله مالى بزه تسام ايديكز » ديدكده پاشا بر حدت اولوب « چيق بيره خنزير ! »
ديه بيرام اغايى قتل ايده يازدى . فتمير بيرام بيرامه ايرميه يازوب او طاق

اولور . حتی حقیر شفا نیستہ کیروب غسل ایتدیکمدہ بلا رکاب آتہ بنمکہ
 باشلا یوب اول مرتبہ زندہ وتندرست اولدمکہ فتار پنچہ می چویرہ مزاولدی .
 اوصاف نعمتین صغیرین — بودخی اکا قریب واسع برشکلده نزدیکه نزدبان ایله
 اینیایر برعین حیاتدر . طعمده قدس شریفده کی آب سلوانک لذتندہ در . اکثریا
 « بو عینده حضرت عیسی غسل ایتمشدر » دیه نصاری ایله ملل افرنجیه غسل
 ایدرلر . وطائفه یہود دخی « حضرت موسی بوراده یونمشدر » دیه زیارت
 ایدوب نوش ایدرلر . اما غایت مستعمل ایتشار . اشبو ایکی عینک نعمتین
 ایله نصل اولوب ده تسمیه قیلندیغنی (منظره انهار و عیون و بئر کرما ب)
 نام تاریخ شویله یازیور : « بالذات حضرت رسالته سحرارلر سحر
 ایتدکده الهام ربانی ایله حضرت رسول شام قربنده (بصری) شهرینه تجارتہ
 کلدی . اوراده (بحیرا) نامنده بر راہب وار ایدی . ایتدیکہ « یا محمد سنده
 سحر علامتی وار . طورمه وار کیت عکاده نعمتین نامنده ایکی پیکار وار برینه
 حضرت موسی کیروب فرعونلرک سحرندن امین اولدی و بی اسرائیلی
 مصردن قورتاردی . برینه حضرت عیسی کیروب اسرائیلرک لندن قورتولوب
 آسمانه عروج ایتدی . سنده او عیونہ کیروب غسل ایله کہ بی قریش سحرندن
 امین اوله سک . یا محمد : عکاده عیون چوقدر . هر قعی عین سکا : « انا نعمتین
 الحاد » دیرسه اکا کیروب غسل ایله » دیدی . حضرت رسول تعریف وجهله
 یابہرق بسمله ایله کیروب غسل ایتدی . حضرت بو نعمتینده طاهر اولدقن
 صوکره قایا اوززنده چیقوب عبادت ایتدیکی محلده سر سعادتک قایاہ کلدیکی
 یر ظاهر و باہر در .

درستایش نخلتین — بونار عکانک شرقنده اوج آمانہ سرچکش هریری
 اوچر کره سماہ طوغری یوجلمش آشانی صارقش دوه کردانی کبی اگری
 بوگری خورما اناجلریدر . عکا اختیارلرینک تقریری اوزره بو اگری
 بوکرلک اناجک کندویہ سلام ویرن پیغمبران عظامہ سرفرو ایتسندن ایلرو
 کلشدر . دیگر روایتده حضرت مریم باباسز اوغل کتیردکده خلقدن حجاب
 ایدوب نابلس شہرندن عیسی ایله اوزمان یابس اولان بو ایکی نخل رطب جنی

اولورلر . بوراسی یعنی عكده کی مزار صالح علیه السلام زیارتگاه خاص و عامدر . کرچه بر عظیم آستانه سی یوقدر ، اماینه تر به دار و درویشلری واردر . جاججا قوم ایله طولمه ددر . هر سنه شهر خاتی جمع اولوب روح حضرت صالحدن استمداد ایدرک نیجه کره یوزبیک آرقه یوکی قومی دوکوب تر به صالحی تطهیر ایدرلر . حقیردخی « خدمت سبقت ایتسون » دیه نیجه کره دامنامه قوم کتیروب دریاه دوکشمدر . بوراده روح صالح نبی ایچون بر (یس) شریف تلاوت ایدوب وداع ابتدک .

زیارت مقام آدم علیه السلام — حضرت آدم صفی جدمز شام قربنده حوران صحرا الرنده چفت سور رایکن بر قاچ کره بو عکبه ککشدر ، حالاحوران ناحیه سنده بزم شمعی آدیلمزله عکبه شهری الی قوناقلق برمنزلدر . حضرت آدمک بو عکاده عبادت ایتدیکی یرده چنزار صغه اوزره قایاه او یولمش مقام عالیسی واردر .

زیارتگاه عین البقر — عکقلعه سنک خارچنده و شرق طرفده بیک خطوه بعید بر چنزار یرده قرق قدمه طاش زردبان ایله نزول اولنور بر آب «ذالدر . نیجه پیغمبرلر بو بیکاره کیروب غسل ایتدکلرندن مریض بر آدم کلوب غسل ایتسه شفا بولور . بقاع و عکاهاالیسی حضرت پیغمبر ایله حضرت علی کلدی دیه ظنیاتده بولنورلر . بو بیکاردن بی ناب و بی مجال بر صغیره یدی کون صو ویرسلر اولوم درجه سنده بیله اولسه خلاص اولوب سمین و جته دار اولور . لسان عربده سمین و بطی الحکره اولانلر ایچون « نور عکا » ضرب مثلدر .

زیارتگاه عین نعمتین کیرین — عین البقره قریب ایکی بیکاردر ، قاینادینی یرده غائب اولور . بامر خدا بری سود لذتنده و بری بشقه بر رایحه و یرر . جناب بارینک عادت ازلیسی اوزره هر صونک بر طعمی واردر ، لکن صوده رایحه بولتمز . فقط بونعمتینده بر رایحه واردر که خدا عالم قطره سنی نوش ایدنک حیات جاودانی بولمش کی دمانغی معطر اولور . بقول حکما بو صوده یتمش خاصه واردر . ایچنه کیروب غسل ایدن آدم جمیع عملدن مصون

سهل وقت اچنده وضع حمل ايدوب آندن بر محبوبه کوچوچك دوه تولد ايدوب كامل اوتوز سنه بودودلر صحرا ده اوتلايه رق سوديني جمله ثمودقومی صاغوب كفافلانيرلردی . حال بويلاه ايكن ينه « يا صالح ! عجيب استاد كامل وسبحار ايمشسك كم شويلاه بر قزبل قايدن بردوه چيقارديك . » ديو بر آدم بيله ايمانه كليوب آخر ديشی دوهي قتل ايتديلر . دعای صالح نبی ايله ينه قيا ايكي شق اولوب دوهنك كوچكي قيا ايجنه كيروب غائب اولدی . حقيير شام يوليله حج شريفه كتديكمده بو (ناقة قاياسی) نام محلی كوروب تماشا ايتدم . اوج آسمانه سرچكمش قيزيل قيادر ، بيوك دوهنك ظاهر اولديغی ر كوچك دوهنك غائب اولديغی ر اوليه نماياندر كه كويا استاد حكك مجلا ومزين ايتك ايجون يوزلرجه سنلر صرف ايتمش !! .. ايكي جاني طار بوغازدر . اسكيدن بو قبالقده قيادن قيايه برباب عظيم وارمش ، ارض شام ايله ارض حجاز حدودی بو قيو ايتمش ، حالا اول قيو يری مذكور قياده نماياندر ، اسكيدن بورادن هيچ بر دوه كچه مزمش ، كچر كن بر صيحه ايشيدوب هلاك اولورلر مش ، آخر حجاج شام دودلر مز بويلاه قيرله سين ديه رك بونا قه قياسی ديبنه كلدكلر نده جمله سی بر آغز دن الله ، الله صدا سنه رها بولدوزور لر . بو قبال آراسنده نيجه يوز بيك توفك وامير حك آنتی ياره طوپلری آتيله رق دودلری های وهوی عظيم له عبور ايتدير لر . نيجه مؤمن ، موحد ، اهل ايمان كيمسلر دهانندن « صالح نبی دوهنك سنی ايشتمدم » ديه ايشتمدم . اما حقير كچر كن برسس طويمادم . صالح عليه السلامك دودسی بو قبايا ايجره غائب اولنجيه كنديسنه باركاه الهيدن « روح الی الشام » امری كلشدر . حضرت صالح شام طرفنه كيتدكه الله تعالی بو قوم ثموده رعد وبرق خاطر عذابي كوندروب سمان كن بر صيحه دن جمله اهل ثمودك زهره لری چاك و دارالقرار لری زیر خاك اولوب قيالر اچنده اويولمش اولان مغاره اولری مهندم اولدی . حالا قپولرينك اوست ايشيكاری ، قيادن اويولمش طاوانلری ، يوك ودولا بلری قعر زمينه كچمش اولوب كيمي باش آشاغی ، كيمي يان يانه يانار . حجاج شام بورادن كچر كن قبلر نده خوف الهی زياده اولوب غضب الهيدن لر زدناك

خرا به سنك بر مرتفع یرندن بو پهلوانی سیر ایدرکن بر پر معرفت چلبی اولمغه
 جمله البسهنی ترس کینمش !! وایاغنده کی پاوجنی چیقاروب باشنه صوقش ،
 پووجهله پهلوانك سحر و سیمیاسنی باطل ایتکه چالیشوب طورورکن میدانده
 پهلوانك « آدم ، بنم معرفتمه مانع اولمه ! سکا قیاسم ، صکره پشیمان
 اولورسك » دیمهسی آنك ایچون ایش !!... فی الحال قباق بیتروپ قلیج
 ایله کسدکده محمد اغا اسکندر سرایندن آشاغی دوشمش ، ترس انوابر یله
 فقیر محمد اغانك نعشنی قالدیروب غسل ایدرک حضرت صالح جنبده دفن
 ایتدیله . غلامری ده عکه قوملغنه کومدیله . علی الصباح حمامه کیدنله
 کوردیله که صرتلانله ایکی غلامک مزارندن ایکی کچی لاشهسی چیقاروب
 بعض یرلینی بیشر !! .. مکر اصلا تکلم ایتیمان بوغلامر علم سیمیا قوتیه
 حرکت ایدر حماد ایشر !! .. مرحوم مصرف کاتبی محمد چلبی به غدر اولدی .
 ایشته بو عکه قلعه سنده بویله بر عجبیه روزکاری سیر و تماشا ایلدک ..

عکه قلعه سنك اورته سنده کی خرابستان ایچنده کی قوملغده برالچاق قبلی
 مفید و مختصر آشیانه ایچنده (حضرت صالح علیه السلام) ک زیارتکاهی
 واردر . بو قلعه بو زیارت شریف برکاتنه اوله رق معمور و آبادان اولمشدر .
 بو قلعه نی بر کره کفار استیلا ایلدکده جسد حضرت صالحی قالدیروب
 ایتالیاده کی مدینه کبرایه یعنی (قزل الما) به کتورمک مراد ایلدکلرنده درون
 قبردن بر صیحه الیم ظاهر اولوب وضع یدایدنلرک جمله سی اول صیحه دن هلاک
 اولدی . هپسی اسکندرک خرابه سرایی جوارنده مدفوندر .

معجزه حضرت صالح علیه السلام — حضرت صالح ثمود قومنی ایمانه
 دعوت ایتکه مأموراً بعث اولمش ایسه ده هیچ بریسی ایمان قبول ایتیموب
 کونا کون معجزه لر ایتدیله . نیجه لری « شوقارشوکی قاره قیادن بزه بردوه
 چیقار ، کوردم و یانسه ارکک دوه کله دن حامله قالوب اندن بر کوچک دوه
 تولد ایله سین ، دیشی دودنک سودیله کفافلنم ، آندن سکا ایمان کتیردم »
 دیو باهر آیتله ایتدیله . همان اولدمده صالح نبی ال آجوب دعا ایتدکده
 بامرالله تعالی اول یالچین قزیل قایا ایکی شق اوله رق برناقه آشکار اولدی .

دیو فرمان ایده کوردی . نه غلام ایندی ، نده طوپ ! آنک ایچون دخی یوز غروش قدر مال جمع ایدوب ینه « این اشغی ! » دیدی ؛ ینه این بوق . بودفعده او بر غلامنه « وار شونلری اشغی ایندیر » دیو تنیه ایدنجه هان قازیقده کی ایپه پایشوب کشتیان مثال هوایه عروج ایدرک او بر غلامک یانه واردی ، اودخی آنده قرار ایندی . بو احواله باقانلر حیرتده قالدیلر . هان پهوان « بره ، اینک اوغلا نچقنلر . » دیو نیجه آدم لرله ایپه پایشوب چکه ، چکه اوچ قانغال ایپ دهایغدی . اوغلانلر ایسه هواده رایکان طورورلردی . بوکره پهوانه تلاش الویره رک غضب آلود اولوب « خوش آدم ، پشیان اولورسک ، ایشمه مانع اولمه ، سکا قیارم » دیو دال قلیج میدان معرکده کزردی . اما بوسوزلردن مقصدی نه ایدوکی کیمسه بیلمزدی . هان عمامه سنندن بر قباق چکر دک چیقارارق یره دیکدی ، فی الحال یشیل طلومده کی صودن دوکدی ، بیوک و قرمز بر قباق ظهور ایندی . ینه « کل آدم ، بنم معرفتمه مانع اولمه » دیو میدان معرفتده دال قلیج کزردی . « بوکره بو معرفتمی ده تماشایدک ، امت محمد ! » دیو ابک یانه کلرک اوغلانلره « کلک ، اینک » دیو نیجه آچقه دیشیروب و خلقتدن خنجر ، قنطوش کی برطاقم البسه آلوب کینوب عمامه سنی بانه باغلا یوب انده کی قلیج ایله بیتیردیک قباغه بر ساطر اوردی . قباق ایکی پازه اولدی . اول آن ایپه پایشوب عنکبوت وار عروج ایدرک اوغلانلرک یانه وار نیجه دال ساطور اولوب « بن سزه اینک دیمزه میدم ، نیچون اینمزدیکز ؟ ای امت محمد خدایه اصهار لادم . اندلس دیارینه بزه یول کوروندی . بوغلاملر الله امانتی اولسون ، بر خوشجه دقت ایلیک » دیه رک ایکی غلامنک باشنی کسوب اشغی دوشوردی . برده « بنم صنعتمه مانع اولانک دخی باشنی بر خوشجه دفن ایلیک » دیو بر هوای مظلم اولدی ، زمینده باغلی اولان قازیقلی ایپ قوپوب پهوان هواده غائب اولدی و خاق حیرت اینچنده قالدی . ایکی غلاملرک کلرلی جسدلرله میدان محبتده قالب بزم پاشانک مصرف کاتی اوروم محمد اغا دخی باشمز بولندی . جمله خاق کوردیلرکه فقیر محمد اغا عکه قلعه سی اینچنده اسکندرک سرانی

ایتدیلرکه سلیمان دیولری حل ایده مزدی . پهلو ان ایسه بر کره خرار ایچندن
(یا الله) دینجه کندیسینی طشرده بولدی .

اوچنجی معرفتی — خلق اوزرینه برافسون او قویوب اوفله دی ،
هرکس بری بریله اوپوشمکه باشلادیلر .

دردنجی معرفتی — برافسون دخی او قودی . خلق بری برلرینی باشسر
کوزوب قورقوشدیلر .

بشنجی معرفتی — برافسون دخی او قودی . خلق بری برلرینی فعل
بشنجده کوردک برهای وهوی ایله شتر کره شققلر ایتمکه آغاز ایتدیلر .
و آیدقلرنده بو حاله کوله رک واله وحیران اولدیلر . اوچ کونده بونک امثالی
عبرتتا ، اعجازاتما معرفتله عرض ایتدیکه صحرا آدم دریاسی کسیدلی .

اوچنجی کونکی معرفتی — وقت چاشنده میدان محبتده ایکی خدمتچیسینه
دائره چالدیروب کندیسیمی ده سماع ایتدی . « بو کونکی کون سزه ، ارنلر ،
صوک معرفتی کوستریم » دیو جیب محبتدن برکوچک قوپوز قدر قرمز
ومدور برطوب چیقاردی که اوچنده بر قناب ایپ باغلی ایدی . میدانده بر
ایری آت قازینی قاقوب او طوپک اوچندکی ای قازینه باغلادی . او طوپ
النه آلوب قازینه باغلی اولان ایپدن چکه ، چکه اون قولاچ قدر ای طوپک
ایچندن چیقاردیغنده بو کره (یا الله !) دیوب او طوپ قوت بازو ایله هوا به
آندی ، او طوب هوا ده دتره یوب معلق قالدی . طوپدن شوصدا کلیوردی :
« جمله یاران صفا بر آقچه احسان ایتمیجه اینم » دیردی . هرکس التدن چیقانی
ویردکن صکره طوپک دینه کیدوب « ایشته آقچه ، این اشاغی » دیدی . طوب
ینه یرنده برقرار ایدی . آخر جمله خلقله ای چکه چکه ایندیرمکه باشلادی .
اون یرده ایپ قانغال ، قانغال بیغیلدی . اوچ فیل یوکی ایپ اولدی ، هپ
بو ایپلر هوا ده اولان طوپدن اینوردی . بر کره کندوسی غضبه کلوب خدامنه
« وار شو طوپ ایندیر » دیدی . همان براسمر اللون خدامی طوپده کی ایبه یایشوب
وسر بازلق ایدرک علی ملال الناس ایپدن یوقاری چیقوب تا هوا ده طوپک اوستنده
قرار ایتدی . همان کندوسی بریده « بره ، طوپ ایندیر ، سن دخی این »

ھەرقىچى يە بررايب باغلايوب ايپلرک برراوجنە دخى برر فيچى باغلايوب يوز فيچى قاليونک برجاننە ، يوز فيچى دە ديگر جاننە قوديلر . جملە ايپلر کينک آلتندە قالدى . بوکرە جمیع فيچيلرى دريا صوييله اب برلب ايدوب فيچيلرى دريايە غرق ايتديلر . ھەرقىچى يە برر آدم طولومبە قويوب فيچيلرک صولرى طولومبەلر واسطە سيبە بوشالدىقە بوش فيچيلر يوقارى قالقوب قيچ طرفندە اولان ديمىرى طرە مولە ايدوب سھولتلە كىيى قورتارديلر . انسان بووضعە حيران اولور !

دربيان كار پسنديدە پهلوان — بوەكە صحرا سندنە تيمش ، سەكسان بيك عەسكەرلە مكك ايدرکن ذكرى سبقت ايدن جنك آور جزائر قاليونلرندن ايكي عدد خدمتكاريله برپهلوان چيقدى . جملە عەسكەرە ، پاشايە ، وسائر اعيانە يشيل بايراقلر وهدايلر ويروب « عبرتتا تماشاوار! حقيقە كورمەكە محتاجدر » ديو ھەركسى ميدان معرکەيە دعوت ايتدى . مغرب زميندە حاصل اولمش براولو آدميسى وار ايدى . تيجە مرام اوچ كون ھنكامە عبرتتالر ايتدى كە آدم والە ومبوت اولور . بو اوچ كوندە اعيان و اطرافدن ايكي كيسە قدر مال جمع ايتدى .

ايك معرفتى — يوزلر جە آدملرە قاوون ، قارپوز ، قباق ، خيار ، طورپ كې سبزە و نبات تخملىرى ويروب ھەركسە نەدەكى تخمى يە صوقوب تماشا ايمەنى امر ايتدى . تخملىرى يە صوقديلر . ھان پهلوان او تخملىرک اوزرينە بريشيل طلوم ايچندن بركونا صوسرپدى . او آندە جمیع چكر دكلردن سبزكونە چن زارلر حصولە كلوب و براز صوكرە جملە محصول كالنى بولدى . ھەكس اكديكى يردن بشر اوزر قاوون ، قارپوز ، خيار آلوب برى برلرينە بذر و توزيع ايدرك تناول ايتديلر . بو حالدن ھەركسك الى اغزندە قالدى ، جملەسى متحير اولديلر .

ايكنجى معرفتى — پاشا عەسكەرندن برنجە آفتە ، آشفته كشادە مشرب بولند مقولەسى بوپهلوانى برخزار ايچنە قويوب خزارك اغزىنى اويلا قيدوبند

او ايکي قاليون يلکنلرني اصدتقه اوروب جنک آهنگ ايلديلر . اوچ اسلام کيسي آراسنده قالان بو ايکي دوشمن کيسي بری برينه صاريلوب عکه اوکنه کلرک تمام اوچ بچق ساعت نجومی جنک عظیم ايلديلر . عکه ايچنده جمله خلق طوب کلهسندن فرار ايدرک شهر ايچندن یمش ، سکسان مقداری آدم شهيد اولوب وافر مقدارده مجرج دوشدی . اوئانسانده منارهده صلا ويرن برمؤذن منارنک طوب کلهسيه بيقلمهسندن يره دوشرک قرار ايتدی . آخر جمله جزائرلی برآغزردن الله الله صداسته رها بولدوردی . بريابلم دخی طوب وتوفک اوروب قيچدن ، باشدن دشمن کيلرينه کيرديلر . فيالحال دال قليج چارميه-خلره وکمی ديرکلرينه چيقوب جمله چارميه ، آبی ، قازلی ، کوبخوک ، اصتاچه ، قورنال وسائر يلکن آلترليني بالظه و قليج ايله کسوب اذانلر تلاوت ايلديلر . بر ساعت قدرده دشمنله انبار ايچنده جنک ايتديلر . ابتدا فلمنک کيمسي فتح اولدی ، بعده انکليس کيمسي فتح ايدلدى . صکره ايکي کمی بي يده که آلاراق طوب وتوفک شادمانلری ايله بر (الله الله) کلبانکی چکديلر که عکه نك طاغ وطاشی ولوله ناك اولدی . اوراده ده بير اراقوب ياتديلر . بری طرفدن باليوزلر جمله ايش ارلرينه مال بيديره رک « نه ديمک ؟ عثمانلی ليماننده کومروکه کلش ياناشمش کيلرمزی علی ملاء الناس آلار ! » ديوباشايه شکایت ايتدکلرنده باشا طرفدن صندال لاله جزائرلی يه آدم کوندرلدى . آنلرده « اوچ کون اوچ کيجه در ناقبريس جزيره سندن بو جنک ايدوب قوغه راق بو عاصيلری شو محله دوشيردک . قانون غازيان اوزره بونی ضبط ايتدک . مکده مدينه ده دخی اولسه حقمزدر ، آليرز » ديديلر . پاشايه ده ايکي اسير هدايا کوندروب اولرينی يدکلرينه چکدک آق دکزه آچيلديلر . خدا عالم قرده طورديغمز يرده يدی ، سکز ساعت اوبله بردريا جنکنی تماشا ايتدک که مدت مديده عمر مزده بوياه برشی کورمه مشدک . بعده پاشا بعض خانلری و طوپدن منهدم اولان مناره بي عمار ايتدی . اما قره يه دوشن قاليونه فرنگلر اوبله بر صنعت اجرا ايتديلر که عقلره حيرت ويرير .

دريبان اخراج قاليون — اولا شهردن نيجه يوز فيچيلر طوبلاديلر .

قوم بورومکدہ در . زیرا اسکندر کبیر بوشہردہ ساکن ایکن قوم ایچون طلسم یادرمش ایدی . شمیدیاری او طلسم خراب اولدیغندن شهری قوم بورومکدہ در . حمام قربندہ لب دریایہ ناظر خرابہ برسرای عظیم واردرکہ آندہ اولان آثار عبرتتہما آنجق ایٹولوج و آیدنجق شہرلرندہ بولونہ بیلیر ، (اسکندر سرائی) نامیلہ مشہور آفاقدہر ، بوشہری تماشاشا ایدرک اسکلہباشندہ کی سنان پاشا جامعندہ جمعہ نمازینہ آمادہ ایکن بریارہ عظیم کمی اون ایکی پارہ یلکنلرینی کشادہ ایدوب اورسہ بایراقلرندہ خاجلی پیکرلرینی آچوب رعہ وار غزغزہرق عکہ لیمانہ داخل اولدی .

جنک عظیم جزائرلی — فلمنک وانکلیرلرک مقدم قالیونلرینک عقبینجہ برکوچوک قالیونجق قوغہرق اودخی اورسہ بایراقلرینی ویشیل علمنی آچوب جملہ قرمزنی فسلی غزات مسلمین قالیو قیج وباش و بلاوراسی اوزرہ سینہ چاک اولہرق صدای اللہ اللہہ رہا بولدیروب فی الحال طاغ پارہسی مثالی اولان اوکمی یہ برقات آلاباندہ طوب اوروب اوکمدن دخی اکا آتیلوب وبر یایلیم تفنک آتشی باشدن قیچدن صاردیروب اوکافر کمسی سمندر وار آتش نمرود ایچرہ قالدی . نیجہ بیک حیله وشیطنت استعمال ایدرک جزائرلیدن آلاقہ اولوب ودرون کشتیدن صوت حزین ایلہ برکونہ ترومپتہ وفرنک بورولری چالنجہ شہر ایچرہ اولان بالیوزلر مرتضی پاشایہ ، قاضی یہ ، صفد حاکمہ مال بذل ایتمکہ باشلادیلر . مرتضی پاشا «کوردم ایش نہ یہ منجر اولور؟» دیو اغماض عین ایدنجہ همان جزائرلی درون دلدن ینہ دشمن کمیسنہ صارلغہ هجوم ایتدی . دشمن کمیسیدہ تکرار بادبانلرینی کشادہ ایدوب «قاعہ آلتی بودر» دیو جان هولیلہ کمیلرینی قارہیہ دوشسیردیلر . جملہ طائفہلری طشرہ دوکیلوب قلعہ آتتہ کلدیلر . جزائرلی بوکرہ خائب وخاسر طرہ ممولہ ایدوب لیمانہ کلیرکن آنی کوردک کہ ایکی پارہ طاغ کبی قالیونلر یلکنلرینی دوکوب ، خاجلی بایراقلرینی آچوب لیمانہ کیردیلر . آردی صرہ یشیل علملی ایکی قالیونندہ آل فسلی جزائرلیسار اشبو ایکی کمی نی قوغہ راق لیمانہ کیرنجہ همان اولجہ کیرن کوچک جزائر کمیسیدہ او ایکی دشمن قالیوننک اوکنی آنجہ

خلقى اطاعت ايدوب قلعه يني تسليم ايتديلر . حالا شام ايلتنده صفد سنجاغى حدودنده اوچيوز كيسه ايله التزام اولنرر وحاكئى برمقدار عسكرا ايله حكيم ايدر برمنصب عاليدر . بكيه دخى يوز كيسه قايير . شهره صفد شهرى برمرحله ، قدس اوچ منزلدر . كنديسى بوايكى شهرك اسكاه سيدر . شهر نائى ، شهر محتسبى ، كمر كامينى وشام يكيچرى سردارى واردر . سپاه كتخدائيرى يوقدر ، دزدارى ، قلعه نقرائى ، نقيب الاشرافى ، شيخ الاسلامى وار ، اعيان و اشرافدن اثر يوقدر . چونكه خاقي هپ كميچى و تجار مقوله سيدر . اسكاه باشنده كى خان ايچنده يدى قرالك باليوزلرى اوتورر .

اشكال قلعه عكه : آق دكز كنارنده بركورفز نهايتنده دوز و قومسال وموله سز بريرده مربع الشكل برقلعه قديمدر ، بش قاندر . هرديوارى يكرمى آرشون ايننده اولوب برصيره خرسان وطوغاه برصيره دخى چار كوشه سنك تراشیده بنا اولنمشدر . بش قات ديوارينك آره لرنده برقات اللى ارشون ايننده خندقلرى واردر . جمله بش قات خندق اولوب ايچنده بحر سفيد جريان ايدر . جمله يدى عدد باب عظيمى وار . دائراً مادار جرمى طقوز بيك آدميدر . دروديوارلرى خراب و ترابه يوز طوتمشدر . بيوك قلعه ايچنده انجير و دود باغلى وار ، عمارستاندن اثر يوق . بوقلعه نك جنوب طرفده لب درياده سايمان خان وزيرلرندن قوجه لالا مصطفي پاشا درت كوشه لى قله كچى كوچك برقلعه ياپدرمشدر ، اطرافى سكز يوز آدميدر ، غربه آچياير برقوسى وار ، نفرات و دزدار بونده اوطورر . ليسانه ناظر يپوى پاره بال يمز طوبلرى وسائر جبه خانه سى وار ، ايچنده غلال انبارلرى ، صوصهرنجى وسايمان خانك برجامعى وار . طشره واروشنده بيك قدر مختلف البناء و نيجه لرى بوريا ايله مستور بيت الحزنلر واردر . آثار معماريسنك الك كوزلى اسكاه باشنده سنان پاشانك باليوز خانيدر . حقا كه قلعه دن مئين و مستحكمدر . جوارنده كى سنان پاشاجامى كوچك ايسه ده جماعتى غايت چوقدر . دكانى آزدر . ذى قيمت اشيا انجق باليوز خاننده بولنور . شهرك طشره سنده مفيد و مختصر برحامى وار . درون حمام جمله زفت ايله دوشمنش اولديغندن رايحه طيبه شم اولنور . كوندن كونه بوحامى

دیاطی المرندن آلوب منصوریه کلدی . او ائشاده افندیسی نورالدین شهید
شامده مرحوم اولنجه کندیمی مصره مستقل پادشاه اولوب دریا مثال عسکر
ایله قدسه کلرک قرق کونده فرنگلر المدن ضبط ایلدی ؛ وقاعه‌سنی تملدن
یقادی . صلاح الدیندن سوکره طاهر بېرس زماننده مشاوره ایله یلرک « مادامکه
عکه قلعه‌سی فرنگلر النده در قدسه ینه استیلالری مقرردر » دهرک دکزندن
قره‌دن یر کوتورمنز عسکر ویدی یوز پاره کمی ایله دکزندن وقره‌دن قلعه‌ی
محاصره ایلوب قلعه دینده یدی‌سنه مکث ایتمیلر ، باغ دیکدیلر ، او اولادعیال
صاحب اولدیلر ، ینه قلعه فتح اولدی . برکیجه طاهر بېرسه « رؤیا‌سنده حلب‌ده کی
شیخ عابدین افندی کلینجه بو قلعه‌نک فتیح ممکن اولدمنز » دیرلر . طاهر همان
حلبه برنامه ایله آدم کوندرر ، آدم واروب نامه‌ی یردکده آبدست آلان
شیخک برکوزی شهید اولور . واران آدم تعجب ایدر . شیخ دخی « بو آنده
قلعه فتح اولور » دهرک همان نعلینی چیقاروب هوایه آتار و او آدمه
« وار ملک طاهره سلام ایله غزالری قوتلی اولسون ، بز دخی عالم باطنده او قلعه
دینده جنک ایدرکن برکوز جگزمز شهید اولدی » دیه مردمک دیده‌سنی
برحقه‌یه قویوب طاهر بېرسه کوندرر .

او ائشاده او آدم قلعه‌یه کلدکده کوررکه قلعه‌زیر وزیر اولمش یرده‌یاتور . مکر
او آدمک مکتوبی یردیکی زمان شیخک آتدینی نعلاین کلوب صوره دکمش
و صوره بیوک برزلزله یردرک جمله اساسلرینی و قلعه‌لرینی خراب و بیاب ایلمش
و نیجه برج و بدنلری قعره کچمشدر . ایمدی عزیزم کرامت اولیا حقدر ، کلینی
انکار ایتمک کرکدر . عقائد کتابلر مزده « کرامات الاولیاء حق » بیورلمشدر .
شیخ عابدینک شهید اولان عین شریفی بر مجوهر حقه ایچنده شام شریفده
ملک طاهرک تربه یر انواری خزینه‌سنده محفوظدر . حقیر بالذات کورمشمدر .
ایشته عکه قلعه‌سنک فتیح بو یوزدن اولمشدر . سوکره‌لری ینه فرنگلر
الینه کچمش ایسه‌ده قرار قلمامشدر . ایوبیلردن الملك الکامل مصر حاکمی
ایکن سهل تعمیر ایلوب قلعه قولی نصب ایتمشدر . آل چرا کسه‌دن سلطان
غوری النده ایکن طقوز یوز یکرمی بر نارینخنده وسایم خانک مصر سفرنده

برمفت بطه كل ، فصل مالحات ، بامالحات ، عمر زات ، زيريات ،
وعليكم السلام صباح الخير ياخير صباح طاغلا صنعتلا
ملنياس
يهودي

بو قومك برغزليدر . عيناً ونظماً ترجمه سي ايله رهاوي اصولنده :

دور دولودوب بودحي	دوروله مرتس منظوحي
سن نيچون اغلارسك بويله	درديكي بكا سويله
عابد عاد ريده ريحي	قل قلى قلى قل لوحى
يارك يوغيسه آه ايله	تل تلييده رقص ايله

اگر بوديار خلقيله اختلاط ايدوب احوالته واقف اولديغيز مرتبه تحرير ايله سكه قوجه برترجان نامه اولور . بز بو طرفده مرتضى پاشا اقدمزله شمعون صفا كوينده يكرمي كونده مال پادشاهي تحصيل ايدوب نفي رحلتلا چالنه رق ينه جانب جنوبه ناقوره جبانندن تبه اشاغي نزول ايدوب لب دريا ايله جمله غزات پرسلاح اولوب دورتيوز قدر قرا شيوخلاري دخی برابر اوله رق (طواحين منسوحات) منزله كلدك . عكه حاكمي وقاضيسي حكمنده لب دريا ده يمن فاتحي سنان پاشانك دكر منلريدر . اوقافي عظيم يوز تيمش پاره عاصي وغير عاصي دورزي ، يزیدی ، تيماني قرا لريدر . اللی بيك توفك - انداز لوند وشهبازی چيقار ، وهر بر بلده لری قلعه مثالدر . وجهه طاغلا ري زيتون ودوت باغلا ريدر . صكره ينه لب دريا ايله كيدر ك (عكه) قلعه سنه كلدك .

اوصاف عكه — بوراسي متين ، استوار بريناي قديمدر . ايلك باندي حضرت يحيي عصرنده مات نصارادن بريسيدر [۱] . التيوز تاريخ هجر يسندن اول اسپانيه قرالی بو قلعه يني تكرر بنا ايدوب قدس شريفه بندر عظيم ايتدی . بو عكه او عصرده زياده سييله معمور و آبادان اولوب يديوز قدر ديری واوچيوز خان وحامی وار ایدی . بهر سنه قدسه زيارتيحي كتينر كميلر بورايي ده ا زياده معمور ايدردي . مصرده كوله منلر ياننده وزير اولان سلطان يوسف صلاح الدين بورايي استيلا ايدن خاشيلري [۲] چيقارمق ايجون ايلكن

[۱] فرانسزجه اسمی Saint-Jean d'aere

[۲] یعنی اهل صليب

مذکور انجیلہ کی حروف ہجادر : آلفا و روپشی غمہشی زلتانی آی
ذیتانا ایتاشا نثرو پوتہ پی قبا اوا لود کسی می نی او بیرو الح .. بوشمعون
خطیلہ تحریر اولنان انجیلدن بوآیت شریفہ تحریر واستخراج اولنوب دہانیجہ
عبرتاشیلری تماشاقیلندی . جمیع عسا کراسلام ، بردرختستان یراولدیچیون ،
بورایہ برای تفرج جمع اولورلر ، بوراہہ جمیع بحر سفید وقرہ طرفندن
بعلبک ، صحرای بقاع ، ربوہ بوغازی ، یزید نہری ، دیرجلی ، زیدانیہ
قلعہ سی ، شقیف قلعہ سی ، صیدا قلعہ سی ، بیروت وجملہ معان اوغلی طاغلی
صحیفہ زمیندہ نقش بو قلمون کی نمایاندر .

تیمانیلردن ہر برینک بر کونا لہجہ ولسانلری واردر . بر برینک
لسانلری ترجانلہ اکلازلر واکثریا فرنکلرلہ اختلاط ایدرار .

لسان تیمانیدن بعض لغات :

واد آت سلس ربع خمس ستہ سبع ثمان تسا آشر واد آشر
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱
آت آشر آرباشر خمسشر ستاش سبعاش ثماناش تساشر تاتین ،
۱۲ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۳۰
واد تلنن ، خاز ، مای ، نال ، راح ، تالقد ، خوبخام ،
۳۱ اکمک صو کل کیت کل اوتور مسک
تافرقف ، حاو ، ظرمتلک ، خنجر جاس ، ہو عتل ، حفلاس ،
زعفران یغمور کوی یوزی جنت جہنم عاصیلر
غفطعات ، نام ، رشعت ، جماعت طفط ، خنج جاس سقط ،
قلعہلر اویقو آتش جامع اقصى جنتہ بکزر
زمر برطی ، اوا ، قارہ کفلق ، غلسترنق ، سارزفلد حجر ، مارب ،
تحقیق بودنیا آلدانمہ بوکا دنیا فانیدر آخرت کرچکدر بیلان
عقرب ، موشوش ، قینار ، غلاب ، معنفلنات ، بطہ کالہ رمفت ،
عقرب یمشلر آتلر دوه حضرت نوح نبی کیسی سلام علیکم

ترك ايدوب اكثر يا انطا كيه ده حبيب نجار ايله جايس ایدی . حبيب نجار ك
 شهادتندن صوكره نيجه زمان سياحت وسن شيخوخته وصولنده بونا قوره ده
 شهيد اولمشدر . قوم نصارا آنى بو محله ده دفن ايدوب اوزرينه قياصره دن برى
 قبه چانديرمش ، بر كوزل باغچه ايله اطرافنى تزئين ايلمشدر . جميع امت
 محمدك زيارت و آرامگاهى اولدينى كىبى حالا جميع مات نصارانك دخى
 زيارتگاهيدر . نيجه يوز دورزى درويشى و فقرالرى واردر . قبه پراوارينك
 ايجى كونا كون شمع عسل ايله مزيندر . شمعدان ، قاليچه ، چراغدانلرله
 آراسته و اون ايكي حواريون عشقنه اون ايكي قنديل الى ماشالله شب و روز
 چراغان اولوب اصلا سونمه مشلدر . جمله خداملرى بوايشه مأموردلر .
 زيتون ياغى ياقدقلرندن هر قريه دن نيجه يوز مسكته ايله زيتون ياغى كاپر .
 وصغيرلرى طاغلرده باشى بوش كزرلر اصلا قورت ييز و حرامى اوغورلاماز .
 برده بوقريه اهايلسنك قبولرى شب و روز كشاده در . و غايت منم دورز يلرى
 واردر . جمله متاعلرى ميدان محبته آچيقدر . فرد آفريده طوقونماز .
 بودخى بر نظرگاه عبرتمدار . نصارا طائفه سنك ده بر مشكل ايشلرى اولسه
 بو آستانه يه كلوب شمعون صفانك خط دستيله جيران دريسى اوزرينه محرر
 و حالا آستانه سنده محفوظ انجيل صحیح آيتلرينه ال اوروب يمين ايدرلر .
 اونارده كاذبسه لر مرد اولورلر . فقط مجرم خوف ايدوب آستانه يه ياقلاشمزدن
 اول فرار ايدر . حقير بو انجيل يدي كره آچوب سير ايتدم . خط معقله
 يقين بر نوع خطدر . حقير ، صرف كانبى روم محمد اغا ايله بو انجيل صحیحدن
 حضرت رسالتيناه حقنده حضرت عيسايه نازل اولان آتى استخراج ايدوب بو محله
 تحرير ايلدم : آيت شريف انجيل در حق محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم :
 ابتون ازربيون پروفون لوغسلين بنت افزولاد
 براوغلان آذراوغلندن بيغمبر اوله يلانجى اوليه آنك مولودى مكا اوله
 كه كالوشپر تونومنين مواميث ايسفدوسى نا كرديس
 صالحلقه كلش اوله آنك مبارك آدى احمد محمد اوله اكاوايانلر بوجهان اسى اوله لر
 بيست
 ييت
 دخى اول جهان اسى اوله لر

آتلی آدم کیرسه یریمز طاردر دیمزلر . اولیه واسع ، عبرتتا غار مظالمدر .
 چقانکیم لودوس روزکاری شدت اوزره اسدکده تلاطم دریادن هرطرف
 جوش و خروشه کلوب « یدیشرله » تعبیر ایتدکاری دریا قومی طاغیر کبی
 کلوب بوناقوره قیالری مغاردرینه اوردقدده اوطاغارک صاعقه سندن بنی
 آدم ناقوره دن کچمکه جرأت ایدمه یوب زهره سی چاک اولور . نابومرتبه
 صیت وصدا ویریرکه اوچ منزل بعید اولان شام شریفده بوناقوره قیالری
 مغاردرینه موجات دریا اوردوغینک کورولتیسسی استماع اولنوب « ناقوره
 طاغاری کورله یور » دیرلر . تا بومرتبه عظیم غارلردر . جمیع ملاحان
 بحار و سیاحان بر و بحار و اهل تجارت و تبحار عنده مشهور آفاق بر بوغاز
 مشهوردر . طاز یولنک ایکی جانبلی اولیه یالچین قیالردرکه بپرو پلنک
 و کولنک ناخنلری ایاشدیره جک یر بوله مازلر . بو قیالرده برتوفکلی طورسه
 بیک آدمی کچیرمز ، و کچمک احتمالی ده کوسترمز ، هیچ توفک آتیوب ده
 طاش یووارلاسه کفایت ایدر ، قوش اوچهماز ، العیاذ بالله صارب مخوف
 و مخاطره لی یردر ، بویله برصعب المرور محله مرتضی پاشا اقدمزه دورزی
 ملعونلرینک فتحی میسر اولمشدر . حقیر پرتقصیر دخی بویله برغزاده بولندم .
 بعده شمعون صفا کوینده مال پادشاهی تحصیلنه مباشرت ایتدکارنده مرتضی
 پاشا حقیره قرق بیک غروش تحصیانی احسان ایلمش و علی بلوکباشی بایراغیله
 سکسان عدد پرسلاح تو انا کتوروب (زیدانیه) ناحیه سنه (۷) ساعتده
 یتشدک . بر طاع باشنده باغلی و بانجه لی ، انجیر ، زیتون ، دوت اغاچلری
 چوق ، بیک خانه لی معمور و آبادان بر کویدر . حمد خدا یدی کونده اوتوز
 کیسه تحصیل ایدوب اوچ کیسه حقیره و برکیسه بایراق صاریجه لرینه ویلیدی .
 زیارتگاه حضرت شمعون صفا — حضرت مسیح علیه السلامک اون ایکی
 خلیفه سی اولوب برنجیسی حبیب نجار ، ایکنجیسی بوشمعون صفا ایدی .
 یونانیان بوکا پیغمبر دیرلر سده اما لغو کلامدر دیمشلر . حضرت عیسی عالم
 صباوتده بولنرک آغوشنده پرورش بولمشدر . بوشمعون حضرت یحیانک
 اقر بالرندن ایدی . حضرت مسیحک سایه عروجندن سوکره نابلس شهرخی

اولوب دورزستاندندر ، بوقريه بيك خانه‌لى، جامع ، خان وحماملى ، سوق مختصرلى معمور ىردر . هرخانه‌سى قلعه مشال مازغال دليكلى اولوب جمله قپولرى محكم ومتين ، نلعه كپى تراب پاك ايله مستور ، زيتون ، طوت ، باغ وبانچىلرله مستور قلعه‌ده در . بوقله‌ده ىدى يوز اسير قراشخيلرى كلوب نيجه سنك كله لرى كسيه رك آتلى يوز قدر اسير قيد وبنده اوله رق اوطاق اوكنه كتير يلوب قونلدى . مرتضى پاشا عسكرندن آنجق ايكي يوز سكسان شهيد اولمش ايدى ، ىدى يوز آدم ده مجروح و دلفكار ايدى . اول كون ايلرى كانلره خلعت فاخر دلر كيدر يلوب بر چوقلرينه شام زعامت واحسان اولندى . ايكي بيك مقدارى شهباز ، دلير ، سرور ، هنرور ارلره چلنكلر صانچيلوب جمله يه تيمش كيسه بخشش احسان اولندى . حقيقرك بوجنكه تاريخيدر :

اوليا بوجنكى كوردكده ديدى تاريخى بيك اللى طنوز بيلنده اولدى بوشانلى غزا سنه ۱۰۵۹

اسيرلرني خلاص ايتك ايچون دورزى شىخلىر كلوب ذمترنده اولان ماللىر كتير ديلر . يكر مى كون بوشمعون بلنده آرام ايديله رك بيك كيسه مال ، واوچيوز قاطر يوكى خام حرير كلوب شامه كيتدى . وجميع عساكر اسلام بر رهنلر ايله دورزى طاغلرينه كىدوب ماللر تحصيل ايدرك انا وبابى اوله رق كلديلر .

اوصاف جبل بالاي ناٲوره — لب بحر سفيده اوج آسمانه سر چكمش يقالردركه بر هوا طيران ايدن مرغ زيرك بوجبل بلنذك اوزرندن پرواز ايدوب كچمه‌ده عاجزدر . عكه قلعه‌سنده مدفون حضرت صالحك دعاسى بر كاتيله بوكوه بالا اوزرنده بر تنك وضيق يول آچيلمش . اماينه دوه ، قاطر ، يوكى حمار كچمك احتمالى يوقدر . بو ناٲوره بوغازيني آچمشلر اما ، ينه لب دريا طرفه باقغه آدم جسارتياب اوله ماز . ملك الطاهر عكه قلعه‌سنى فتحه كيدر كن سهيل يوللرى نظير ايتمشدر . كنديسى اوج آسمانه يتشمش ، آلتى ايسه كوه‌بى ستون كپى بوشدر . آلتنه بارجه غاليونلر كيرسه ديركلرينك ، سر نلرينك جوندلرى قيارله طوقونماز . اوله مغاره‌لى ، قايالرى واركه ايچنه يكر ميشربيك

غرق رمال اوله ددر . زمان قدیمده بوراده قوم طلسماتی اولمق اوزره بر عمود عالی وارمش ؛ معان اوغلی «دینه واردر» دیو عمودی منهدم ایدنجه قوم بو شهره داخل اولمغه باشلامشدر . ده سائر اوصافی حج شریف جلد مزده شام طرابلسی اوصافیه محرردر . بورادن جمله عسکر (ناقوره) بوغازینی کچمک ایچون مشاوره ایدوب صفد جاکی چرخه جی اوله رق قرق بایراق سکبان و صاریجه عسکری نصف اللیلده پر سلاح اولدقلری حالده (ناقوره) بوغازینه واصل و اوراسنی خالی بولدقلرندن پوصولره سیویشوب جمله بهادران آماده و خاموش اولدیلر . اول کیچه دورزیلردن یدی عدد چاشت طوتیلوب پاشایه کتیرلدکده سویلتوب علی الصباح (ناقوره) بوغازندن فریادجیلر کلوب «بره سلطانم ، پوصوده کی عساکری دورزی باصدی ؛ غالب کله رک بزم بایراقلریمز مغلوب اولمقددر» دینجه ایلری قرق بایراق پیاده اوله رق صیدا ، بیروت و صفد عسکری کیدوب امداده یتیشدی . پاشا دخی آتلا نوب جمله عسکرله بر ساعت ظرفنده محل جنکه واصل اولدی .

اوصاف جنک عظیم جبل ناقوره — چتکی حریرلر اوریله رق شاملی عثمان اغا برقولدن ، دلی باشی برقولدن ، دورت ایچ اغالری لب دریاده کی یالچین قیالردن و الحاصل اون یدی یردن آلاقه طاغیر ایچنه کیروب ناچنک محله واردقده صدای الله ، الله ره رها بولدورنجه جمله دورزی و تیمانیرک عقللری باشلردن کیدوب ، مقدا اللرنده پوصودن منهدم اولان غزات دخی حیات تازه بولوب ایکی عسکر میاننده دینسز دورزیلر قالب «نرهدی یانرهدی ، جای سلامت نرهدی ؟» مصرعینجه بر جای خلاص بولمغه اقتدارلری قالمیوب قودورمش کویک کبی یدی ساعت کرما کریم جنک پرخاش اولدی کدشمدی یه دک بو طاغیرده اوله جنک مدید اولمده شدی . آخر کیمی قیالردن کندوسنی دریایه آتوب غرق اولدی ؛ کیمی دندان تیغ آتش تابدن کچوب کلهلری غلطان اولدی . آخر وقت عصرده اوچ بیک قدر نصیری مروانی اولدیریلوب و سکره ناقوره بوغازی یوز بیک آدم و شداند ایله عبور اولنارق وقت غروبده (شمعون صفا) قره سنده منزل آلدق . بو محل صفد حدودنده

حاکمندن ایکی اسدی [۱] خدمت آلم . ینه اوکون صفد حاکمی نعلبند علی اغا اوج بیک عسکرله کلوب لب دریای سفیدده مکک ایدرهک چرخه جی تعیین اولندی . آندن لب دریا ایله کیده رک ایکی ساعتده رأس العین طلسماتنه کلدک . بودیار یونانیلر انده ایکن حکما صنعت ایله ساحل دریادن یوز آدیم ایچروده ودریا اورته سنده الی زراع بوینده بر قله عالی بنا ایتشلردر . اورته سنده غایت براق صو ایله مملو برحوض عظیمی وار . قعرنده نیجه ذقیمت اشیا نمایاندر . نیجه سردن کچدی آملر آیاقلرینه طاش باغلیوب کندولرینی حوضه آتارلر ، فقط قعرینه ایرمدن قتی یایدن اوق چیقار کبی یوزینه چیقار اصلا ضرر ایرمز ، نهایت مایه ایرشمک محالدر . صویندن جذام اولانلر ایچسه خلاص اولور حکمت بوکه بوقله نک یقینده حواله برکوه بالا اولدیغی حالده ذروء اعلا سنده اولان بو حوضی جوشقون دکز کبی طاشوب قله نک درت طرفدن دریایه ریزان اولور . بورادن ینه جانب قبله یه لب دریا ایله کیدرک ایکی ساعتده صور شهرینه کلدک .

(اوصاف قلعه معمور یعنی شهر صور) — لب دریاده اولوب اسکندر کیر بناسیدر دیرلر [۲] . صکره ملک الظاهر بونی اسپانیالیلردن ضبط ایتشد . بعده (۹۲۲) تاریخنده امان ایله سلیم خانه تسایم اولمشدر . صیدا خاکنده وویوادهلق وقضادر ، لب دریاده قلعه سی ولیمان کیری وار ؛ جابجا منهدم اولمقده در . جرمی آتی بیک آدیمر . اوج محله سی واوچوز طوپراق اورتولی خانه سی ، برجامی ، برحامی ، سوق مختصری و بر دیر معموری وار . اهالی بودیره « آلكساندر » معبدیدر دیه اعتبار ایدرلر . لیمانه ناظر بر قله قوسی اولوب یمن فاتحی سنان پاشا بناسیدر . دزداری واللی نقراتی بوراده ساکندر . سکز روزکاردن امین لیمانی واردر . عکه لیمانده کیملر قیشلیه میوب بونده یاتارلر ، اما قوم دریایی کسلیوب شهری کوندن کونه

[۱] اوزرنده آرسلان رسمی بولنان فلمنک دولارلرینه عثمانولر « آرسلاقی »

اسدی ، ارسلانلی « غروش دیرلرایدی . بواسدیلهر سکز چق درهم وزننده کموش ایدی .

[۲] اسکی آدی (تبر) در . اسکندردن چوق اول فنیکه یلر تأسیس ایتمش

یدی . اسکندر بورایی ضبط و تخریب ایتدی .

اوصاف قلعه واجب السیر زبدانیه — تاریخ فتوحات شام بوقلعه یی امویلردن سایمان بن عبدالملک برادری مسلمه بنا ایتدیکنی یازیور . آندن برحوق ملوک دستنه کیروب نهایت (۹۲۲) سنه سنده اهالیسی سایم اوله بلا جنک اطاعت ایتملردر . حالا شام ایالتده شام پاشاسنک خاصندن مفرز یدی کیسه محصولی قلعه اوب صوباشیسی یوز اللی آدم ایله حاکمدر ، یوز آچهلوق قضای آسایندر . زیرا قراسی کاملاً دورزی ، تیمانی ومروانیدر . شام ییکیچری سرادری ، قلعه دزداری ونفراقی واردر .

اشکالی — اوج آسمانه چیقمش بر کوه بانديک تا ذروذاعلاسنده شمس الشكل بر قلعه قویدر . دیواری یالین قات اولوب یردن حواله‌سی یوقدر . برطرفدن ظفر ممکن دکلدر . جانب اربعه سنده خندق یوقدر . دائرة مادار جرمی التی بیک آدیمر . بر دمیر قپوسی وار . بوقلعه ده بوکیجه صوباشی صاحبی اوغلنده مسافر اولوب ایرتسی کون ینه جانب شماله سرعت ایله کیدرک قلعه شقیف اوکنده عسکره واصل اولدق . اوکیجه اردوی هایونده « اردوی قرق بیک نفاک انداز دورزی باصاجق ایمش » دیه بر های هوی قویدی اوکیجه اردونک درت چوره سنه کینکا هلره بیکلرجه یکتیر قونولوب آماده طور دیرلدی . تا که نصف الیل اولدی : العظمة لله جبل لبنانک اوزرنده نیجه یوزبیک فیل چراغان کوریلوب برهای وهو صداسی قویدی که زمین وآسمان تیر تیر بیتره دی . نه جانبدن شبخون ایچون هجوم ایتدیله سه کینکا هه اوغرایوب خائب وخامر کیتدیله . ایرتسی کون علی الصباح بر کون اول طوغلرک ایلری کیدلمسی معقول کورلمیه رک جمله عساکرینه بر طویدن جانب غربه کیده رک (قاسمییه) قلعه سنه کلدک . بوقلعه یی کوزلجه قاسم پاشا بنا ایتدیکی وسائر اوصافی حج شریف جلد مزده مسطوردر . بوراده غزات آق دکر کنارینه خیمه وخرکاهلرینی قوروب قرار قیلدیله . بو محله صیدا و بیروت حاکمی بش بیک عسکرله امداده کلدی . مقدما اولاقلق ایله آستانه دن کلدی که زده پاشا اقدمز بوسیدا و بیروت قلعه لرینک تفتیشی احسان ایتشدی . بوراده صیدا

کوهکنلر کتیره دك قلعه دن اشانخی نهر لره کلنجه (۱۲۰۰) قدمه طاش نربادن کس دیروب نهانی صو یوللری یاپدیردی . ایرتسی سنه وزیر کوچک احمد پاشا سردار اولوب عسکر بی پایان ایله معان اوغلو اوزرینه کلوب او یزیدی زور بازو ایله قلعه دن چیقارهرق در دولتته کوندردی . حضور مراد خان رابعده کله سی غلطان اولوب اوغلو حرم خاص خزینه او طه سنه آلدی . حالا بوشقیف قلعه سنده آدمی زاد یوقدر . معمور و آبادان برج و بارو سنه ذره قدر رخنه اصابت ایتماش شخص الشکل برقلعه رعنادر . هرطاشی فیل جه سی قدر وار . قات اندرقات سرایلری ، متعدد حجره وقاعه لری بر جا هی ، غلال اسباری ، جبه خانه او طه لری ، صو صهرنجلری واردر . جمله سی کار کیر بنا اولوب هنوز استاد الندن چیقمش کیدر . وقعه ده ساعت کبی قورولور بر کونا اون دکرمانی واردرکه دالراه تعیر و توصیفی ممکن اولماز بر صنعت عجیدر . بو قلعه معمور اولوب بی آمله پر اولسه واحد کالف قبیلندن برقلعه استوار اولور . بو قلعه بی تماشا ایدرکن بعضیلری زبدانیه قلعه سنی مدح ای تدیلر . همان اشانخی اردویه اینوب پاشادن اذن آله رق قرقق الی یکتاه نهر تنوری کچوب (۷) ساعتده (عین تول) نام محله واردرق . شقیف ناحیه سنده عین تول نامنده بر قیادن چیقان بوراده بر بحیره اولور . بو بحیره سنه نك اقسام سائر سنده بالقدن نام و نشان یوقدر . اما شباط کلدکده لایعد و لایحعی بر کونا بالق ظاهر اولور که کویا سیم خالصدر . طرزونک خامسی بالغنه بکزر . شباطک نصفی اولنجه بو بالقدر چفته شورلر . بالقدر صو یوزینه بر کونا نفت کبی یاغ چیقاروب شناورلک ایدر . بویاغی جذام اولانلر جذامنه سورسه و یاخود توسو ایتسه بامرالله شفا بولور . بو خلیج اوزرنده یاغک ظهور ایتدیکی محله بر آدم بوسودن نوش ایتسه سرجنبان یعنی صاللاباشاق مرضنه مبتلا اولوب جماع ایتهدن قایلر . بوبانغی آتسه آتسدر قوقوسی کیدن یرده عقرب ، چیان ، یلان کبی شیلر اولور . بالغک اتی تناول ایدنلر دخی صاللاباش اولورلر ، بورای تماشا ایدوب ینه جانب قبله یه سنکستان وزیتونلی خیابان یرلری آشوب زبدانیه قلعه سنه کلدک .

آشی ایله بویانمشدر . حکمت خدا طاغیرینک و صحرالرینک طوپراغی ده .
 قرمزیدر ، چوجق وقادینلری باشدن آیاغه قرمزلی کیرلر بونک ایچون قزلی .
 نامنی آلمشدر لر . حریر و خصوصیه زیتون حاصلاتی غایت الغایه متکاثردر . بوراده .
 معان اوغلونک مطیع ومنقاد شیخاری کلوب هدایالرینی عرض ایدره ک ذمترلنده .
 اولان یوز تمش کیسه‌نی ادا و تسلیم ایدوب شام دفتردارندن مهمور تمسکدر
 آلدیلر . بورادن قالدقهرق شقیف قلعه‌سنه کلدک .

(اوصاف قلعه شقیف) — بورالر قدس شریفی استیلا ایدن فرنگلرک
 انده ایکن بوقلعه‌نی شقیف نام بر دورزی بکنک اغانه‌سیله اسپانیالیار بنا
 ایتمشدر . صوکره قدس فاتحی نوارلدین شهیدالنه کچمش بعده ۹۲۲ تاریخده .
 سلیم خانک وزیر یونس پاشا معرفتیه فتح اولتمشدر . شام ایالتنده کرک
 سنجاغی حدودنده زیدانیه قضاسی صوباشیلغی حکمنده اوج آسمانه سرچکمش .
 یالچین ، بیاض برکوه بلند اوزرندنه برقلعه عبرتمادر . اشاغی تنور نهرندن
 قلعه‌نک ذروه اعلاسنه ایکی ساعتده عروج اولنور . معان اوغلی دولته
 قارشلی طوره‌رق بوقلعه‌یه یکریمی بیک تفنک انداز عسکر قویوب جنکه آماده .
 اولدقده قره طرفندن قره‌مان ، سیواس ، مرعش ، آطنه ، حلب ، شام ،
 طرابلسی عسکرلری بوقلعه‌نی محاصره ایتدیلر . دریا طرفندن ایکی یوز پاره
 قدرغه ایله دوتمای هایونه قپودان جعفر پاشا سردار معظم اولوب بکتاش
 اغا دخی دوتما یکچیری اغاسی اولوب تمش سکسان بیک عسکر ایله بوقلعه‌نی
 محاصره ایتدی . بر طاشنه بیک باش ویرلسه معان اوغلی قلعه‌نی ویرمیوب
 عسکر خائب وخاسر کیتدیلر ، حالا متریس یرلری آشکاره طوروب بیکلرجه
 عثمانلی شهداسی مدفوندر .

قبله طرفی تنور نهری وادیسنه ناظرچاه غیادر . العیاذ بالله آدم اشاغی
 طوغری باقغه جرأت ایده‌مز . بواشاغی دره‌نک بری طرفنده بعلک طرفندن
 کلان (ربطان) نهری تنور نهرینه قاریشیر . عین نول نهری ده بوراده
 تنوره قاریشیر ، بواوچ نهرک فریاد و فغانندن آدک قولاغی اصم اولوب
 صدازی بر فرسخ یردن ایشیدیلور . او تاریخده معان اوغلی استاد کمل

حامله براقه رق ایلك دفعه حضرت شیخ دنیا به کاشدر . جمیع انیسابک اب
تانیسیدر .

دیگر منقبت حضرت شیخ — ۹۰۰ تاریخچه طوغری سلطان سایمان
عصر نده درویش پاشا شام والیسی ایکن بوبقاع صحرا سنده برسیل وباران
اولور که یدی کون دوام ایدوب نیجه بلده وطاقلرده قیال یارده ، پاره اولوب
سیل مثالی نیل تموج ایدنیجه بو حضرت شیخ قبر شریفنک برجانی منهدم
اولوب جسده شینک صاغ طرفندن مبارک دست شریفلری واولوقلری میدانه
تر و تازده اوله رق چیقوب ۷۷۵۰ سنه لک بروجود ظاهر اولنجه همان شام
والیسی درویش پاشایه الغار ایله خبر کوندریله رک انلر دخی کلوب نیجه یوز
بیگ آدم ایله نعلش حضرت شیخی کوروب نیجه بیگ منکرین تجدید ایمان
ایدر لر . بعده درویش پاشا جمله اعیان و کباری جمع ایدوب حضرت شیخ
صاغ جانبندن جسده شریفنی کلاب ، مسک و عنبر خام ایله یویوب ینه دفن
ایدر لر . بو حال قریب العهد اولغا ه محکمه بقاعده ، زیدانیه ، و بعلبک سجلا رنده
مسطور درر . صوکره سلطان ابراهیم خانک صدر اعظمی اولان جوان قپوجی
باشی محمد پاشا بو آستانه نی معمور ایدوب قبر شریفی بشی یوز زراع چوقه ایله
ستر ایتشددر . حقیر زیارت ایتدیکنده بو چوقه طور ییور ایدی ، بو قبر منور
اوزده جمله غباری سوپوروب خدمت نییده بولنه رق حسبه لله بر ختم شریفه
مباشرت ایتدک ؛ بعده زیارت ووداع ایله آتلمر مزه سوار اوله رق وقت غروبده
کریک نوح قلعه سی دینده اردویه واصل اولدق . ایرتسی کون کوس رحلتلر
چالنه رق (جسر فرعون) قریه سنده منزل آلدق . بقاع صحرا سنده یوز اولی
جامع و حمامی کویدر ، رعایای عرب و دورزی اولوب بقاع صوباشیسی حکمنده
زعامتدر . تنور نه ری اوزرنده اوچ کوزلی طاهر بیبرس جسری واردر .
یورادن قالنه رق (طرمان) قریه سنده منزل آلدق . تنور نه رینک غرب
طرفنده زیدانیه ناحیه سی حدودنده درر . یوز خانه لی دورزی کویدر که
بولنه رق قزلی دیر لر ، جنک محللر نده (هو بار) دیه فریاد ایله کلبانک چکر لر .
جمیع اولرینک در و دیواری ، بانچه لر نده کی زیتون ودوت اغاجلری قزلی

محرورم اولوب برکوه پستک ذیلندہ مفید و مختصر برقبر منورددہ مدفوندر۔
 قدی کامل یوز قرق آیقدر . تر به سی کار کیر اولوب سطحی طو پراقه
 مستورددر . برقچ عریان درویشانی واردر . اوزرینه صندوقه ممکن دکل چونکه
 قبر طویلدر . اما زمانه مز قبرلری کبی قبله یانه دکلدر ، باشی قدس
 شریفه طوغریدر . بورادن رفیقلرمزله جانب غربه اوچ ساعت کیدرکینه
 بقاع صحرا سنک جانب قبله سنده (زیارتگاه حضرت شیشه) کلدک . بر باز
 دینده یوز یتیمش آدمی طولنده برقبردر . سر سعادتی قدس جانبندہ در ، یتیمش
 سکسان قدر عریان فقرا ایله ملودر . اطرافندہ قرا و قصباندن معمور یرلر
 اولمدیغندن زواری آذر . اما عجیب روحانیت اولوب قبر شریفه کیرنجہ
 وجود انسانی لرزه ناک اولور . حضرت آدم حیاتندہ ایکن حضرت شیشه
 قرق یاشندہ نوت کلوب چوخله لقا ایله کفاف نفس ایدرلردی . پدری آدم علیہ
 السلامدن سوکره ارتحال دار بقا بیوروب بو محله دفن اولمشدر . محمد بن
 اسحاق قولنده حضرت شیدن سید الکونینہ قدر (۶۷۵۰) سنہ کچمشدر .
 منقبت حضرت شیث — برچوق مورخلر حضرت شیث نبی ایچون
 شوروایتی ایدرلر : حضرت آدم جنت مأودن هبوط ایدوب خاک هندستانده
 جزیره سرندیبه قدم باصدقده فراق جناب عزت ایله زار و فریاد ایتدکجه
 جمله حیوان و وحوش و طیور آدمی تعیب ایتدکلرندہ « یاربی ، یوزم قاردسنه
 باقه . بکا بریار غمکسار احسان ایله » دیه تضرعلر ایلردی . نهایت حضرت
 آدمه جتندن برثور ، برآت احسان اولندی . آنلر ایله انس و الفت ایدوب
 سوار اوله رق حضرت حوا عابها السلامی جست جو ایتدکجه نام و نشان
 بوله مازدی .

اصل قول صحیح — حضرت آدم جزیره سرندیبه ایکن قبر لانج
 قوشی کلوب صقلی تلندن الوب جدده حوایه ، و آنک کیسوسی تلندن
 آدمه کتیرمش ، و بو قوش و ساطتیه آدم و حوا بری برلریله یوم عاشوراده
 جبل عرفانده کورشمشدر ، و اول آن حضرت آدم حوا انا ایله جماع ایدوب

باق آعزیز! بوبنیامینک برقداشنه ده یوسف دیرلردی . پدرمز حضرت یعقوب، یوسفی پک سوردی . بوقرداشلم یوسفی حسدلرندن قیویه آتدیلم بابامزه « یوسفی قورت ییدی ! » دیدیلر . بابامزده مهران یوسف ایله آغلایه آغلایه علیل اولدی . بوبنیامینی یوسف یرینه سومکه باشلادی . شمدی سن ایسه بونی خرسزمدردیه حبس ایتدک . کنعان ایلنه واردیغمزده او پیغمبر پدرمزه نه جواب ویردم؟ تیز شو بنیامینی ویر ، یوقسه برنعره ایدرمکه آسمانده بولوطلر پاره پاره اولور ، نهر نیل ده قعره کچر . مصر آتسه یانوب خراب اولور ! » دیدکده بتون توکلری مزراق کبی البسه سندن طیشاری چیقدی . حضرت یوسف قرنداشی یهودانک بویله آتشیپاره کسیدیکینی کورونجه اوغلی افرایمه « وار ، یهودانک یمین ویسارندن عبور ایدرکن التی الیکه برتقریب ایله طوقوندور . » دیر . ایش اوپاه اولنجه یهودا لال اولوب « نه حکمتدر ؟ بکا اولاد یعقوبدن برطوقونان اولمشدر » دیه مبهوت قالیر .

آخرینه بردرلو بنیامینی ویرمز ، وکندولرینه غلال پاره لری ده احسان ایدر . برادرلری کنعان ایلنه کیدنجه حضرت یوسف بنیامینی حبسدن آزاد ایدوب باغزینه باصهرق تخت اوزره قرار ایدرلر . حتی حضرت یوسف فیوم شهرنده ایکن پدری اورایه کلوب ایکی اوغانی کوره رک جهات جهات حظ ایدوب چشم علیلی روشنا اولدی . حضرت یعقوب اهل و عیالیله مصرده ساکن اولوب وفاتنده حضرت یوسف کندوسنی قدسده خلیل الرحمن جنبنده دفن ایتدیرری . حالا آنده مدفوندر . بعده حضرت یوسفی ده حضرت سامان توبخ صندوقه ایله نیلدن چیقاروب خلیل الرحمنده پدری جنبنده دفن ایلدی . اما حضرت یوسف زاده افرایم ، یوسف قرنداشی بنیامین ، حضرت موسی نک والدهسی ، معشوقه یوسف ذلیحا خاتون مصرده قراقه کبراده جبیل معظم اولان (جبیل پوشتی) ده مدفوندرلر . بوکوه بالانک حمایاسنده (عبدالله مغاوی) حضرتلری زیارتی مقابله سنده نیجه یینمیر زاده لر برقه عایم ایچنده مدفوندر . حالا زیارتگاه خاص وعام مصردر . فقط بویهودا حضرتلری پدری یعقوب بنی ارتحالدن سوکره بقاع ححراسنده

آچھ لوق قضا در . درون قلعہ دزدارون فراتی واردر . بوبعلک اسمنی نحو دغیر
منصرف بچشدہ مثال کتوروب (بعل) برپادشاہک اسمی (بک) آنک صفتیدر
دیرلر . بورادہ حضرت الیاس نبی نک برجامع شریفی واردر . الیاس نبی
سیاحتہ ایکن بورایہ اوغرایوب کورورکہ بوجامعدہ (بعل) آدی برصنمہ
طاینیورلر . اہالی نبی بوپرستشدن منع ایتدیسہدہ نبوتی تکذیب ایلدکارندن
من طرف اللہ قحط وغلا اولوب ہلاک اولدیلر . صوکرہ حضرت الیاس
بو شہری ترک ایدرک الیسع نبی ایلہ جبل لبنان دامندہ (کرک نوح) ہ کلدیلر ؛
حالا الیسع نبی اورادہ مدفوندر . بورانک ابتدا اسمی لسان عبری اوزرہ
(سزاندہ) در . بورادہ (مقام ادیس) ، (مقام خلیل اللہ) (قصر سلیمان
امین اللہ) واردر . بوقلعہ قریب نہر (ربطان) آقار . بونہر جبل لبنانک
شرقدن چیقوب بعلبک قریہ سی قربندن عبور ایدرک نیچہ مزرعاتی ریان
ایدر . صکرہ نہر تنورہ قاریشور . وقایحہ قلعہ سی دیندہ آق دکزدہ دوکیلورہ
بوبعلبک قلعہ سنی تماشادن صکرہ بقاع صحراسنک صاغ طرفک قبلہ جانبدہ
(یہودا بن یعقوب علیہ السلام زیارتی) واردر . حضرت یوسفک اولوجہ
قارداشی ایدی . حتی حضرت یوسفی سائر برادرلری قیویہ آتمق مراد
ایندنکارندہ بویہودا رضا ویرمیوب طورمشسہدہ آخر سوزی کچیوب قیویہ
آتمشدردر . نہایت حضرت یوسفی قیودن کاربان خاقی چیقاروب مصردہ
عزیز مصرہ صاندیلر . جناب باری یوسفی برای امتحان مبتلای سجن بہتان
ایلدی . نیچہ ایامدن صوکرہ نبوت ایلہ مصرہ عزیز ایدوب اعلا ایتدی .
مصردہ قحط اولنجہ حضرت یعقوب اوغللری کنعان ایلندن مصرہ ذخیرہ
آلمغہ کلدیلر ، حضرت یوسف کوردیکہ کندنی جاہہ القا ایدن میائل ، ہيسان ،
شمعون ، مشحر ، انا بابا بر بنیامین ویہودا . حضرت یوسف بونلری کوردکدہ
اضیاف ایدوب بالغاً ماباغ غلالر احسان ایتدی . امایوسفک یوسف اولدیغدن
برینک خبری یوقدی . بوکرہ یوسف بنیامینی بر طریق ایلہ یانندہ آلیقویتمق
ایستر . یوکنہ بر آلتون طاس صاقلاتیر . صکرہ تجسس ایتدیروب بنیامینک
یوکندہ بولدورور . سائر قرداشلری بر جواب ویرہ مزلر : فقط بویہودا :

قدر تیار وزعامتی واردر . آلائی بکسی، چری باشیسی، حین سفرده بکینک بیگ یوز الی قدر عسکری واردر . دورزی قبیله لرندن (معان اوغلی شیخ طاهر) دولتہ عاصی اولدینی وقت بوقلہ یی بنا ایتمشدر . اما حقا کہ قلعه قهقهہ ایدی . دائراً مدار جرمی درت بیگ آدیمدر ، یکر می قله ، یکر می دیرسکدر . اصلاً خندق یوقدر . دیوارینک اساسی اوتوز آرشوندر . جانب قبه یه بر دیمیر قپوسی واردر . غایت صارپ قیا اوزرنده اولمغله قلعه یه کیرمک عسیر و تسخیرنده عسرت واردر . دروننده عمارتدن اثریله یوق . بقاع صو باشیسی ایکی یوز نفرله بوراده سا کن اولوب حکومت ایدر . اوچ پاره شاهی طویلری واردر . بوسورمتینک حائلنده ، قیا ایچنده برغار عظیمده (مقام حضرت جبریل امین) واردر . مراتضی پاشا افندمز چیقوب زیارت ایتمشدر . بوقلعه آلتنده عسکر مکث ایدوب کوندن کونه سائر عسا کرده کلمده ایکن حقیر پاشادن اذن آلوب الی عدد پرسلاح یکیت ایله بقای صحراسی ایچنده جانب شرقه فرحفا و محسولدار برلر ایجره کیدرک (بعلبک) قلعه سنه کلدک .

اوصاف بنای عظیم و عبرتمای قدیم قلعه بعلبک — جمیع مورخین بوقلعه حقنده حضرت سلیمان بناسیدردیمشدر، حقا کہ او یله در [۱]. و دیولری حبس ایتدیکی محبسخانه ، و مطبخ حضرت سلیمان ظاهر و باهردر . هرطاشی سلیمانیه قبه سی قدر تراشیده ، مجلا و مصیقل طاشاردر که انسانی بهت و حیرته ، سکوت و سکونته مستغرق ایدر ! هر برج و باروسی برر کوه بی ستوندر . الحاصل حقیر سیاحتده کزدیکم قلعه لر ایچنده بویله حصن حصین و سد متین کورمامشدم . حضرت سلیماندن صکره نیجه ملوک انه کوروب امویلر زماننده بوبعلبک صحراسی اول قیدر معمور اولدی که کویا باغ ارمدن نشان ویریردی . صکره شام ملوکندن نورالدین شهید حضرتلری اعمار ایتدی . صکره یوسف صلاح الدینه کچدی . آندن دخی غوری یه قالمش و ۹۲۱ جنکندن صکره یاوز سلطان سلیم اول فتوحاتی صره سنه کیرمشدر . شام ایالتنده صوباشلیق و یوز الی

[۱] بعلبک فنیکه لساننده (مدینه الشمس) دیمکدر . مؤسی فنیکه ایلر در .

کوفہ دہ حضرت علی رضی اللہ عنہک شہید اولدینی جامعہ دہ بر مقام نوح نبی زیارت ایتشمدم ، العلم عندالله . قبل الطوفان کلن انبیای کرامک مرآقد مبارکہ سنی انجق اولیای کرام کشف سایہ سندہ بولہ نیلرلر . فقط بعد الطوفان کلن انبیای عظام مدفنلری السنہ مختلفہ دہ یازیلان تواریخ عالمہ مسطوردر . خصوصاً قدس شریف و خلیل الرحمن زیارتلری نارینخاریلہ ، بنالرنده کی علامت لریلہ مشهور آفاقدرلر . بومقامک جوارنده ابراهیم ، اسماعیل ، اسحق ، یعقوب ، موسیٰ و یحییٰ علیہم السلامک مقامات سعادتلری واردر . بومقامار قربندہ (زیارت الشیخ حضرت شبیان راعی) واردر . بوجبل لبنان و صافی کوردیکمز و جہلہ یازسق آروجه بر مجلد اولور ، بوقدرلہ اکتفا ایتدک . بوجبل عالینک دامنندہ (زیارتکاخ خضر علیہ السلام) وار . حضرت خضر محققدرکہ سام بن نوح اولادندندر . بعضیبار حالا حیاتندہ در دیرلر ، اما حضرت رسالتک « خضر صاغ اولسه بزملہ بولوشوردی » سوزی دخی افواہ انامدہ شایعدر . حیاتندہ اولدینی حضرت موسیٰ یہ مرج البحرین اسکندریہ ، رشید ، دمیاط نام محللر دہ رفاقت ایتدیکیلہ مثبت بودہ (مرج البحرین یلتقیان) ، (هذا فراق بینی وینک سائبک بتاویل مالم تسطع علیہ صبراً) ودها نیجہ آیات کریمہ لرلہ مثبتدر . بونک دہ سائر بعض ذوات کبی نبوتندہ اختلاف ایدلمشدر . (امالی) منظومہ سندہ اطرافیلہ منظور اولور . بووالیاس علیہما السلامک حیاتندہ اولدینی شہہ دن بریدر . نیجہ سیاح و اهل دللرلہ ملاقی اولد قلری عنعنہ ایلہ ثابتدر . حضرت خضر بجرہ ، حضرت الیاس برہ مؤکلدر . رجال الغیب و سائر نقباء اولیا ارواحی امرلرینہ مأمورددر . خضر دینسنہ سبب بر بریہ دہ یاندینی یردہ اوت جمہ سیدر ، عربلر یشیلہ اخضر دیرلر ، تخفیف ایلہ الف حذاف اولنہ رق (خضر) قالمشدر . ہمتلری حاضر اولسون ، عجیب زیارتکاخ خاص و عامدر .

اوصاف قلعہ کرک — جبل لبنان دامنندہ حضرت نوح زیارتندہ قریب بر پشتہ عالی اوزرنده اولان قلعہ کرک قانون سلیمان خان اوزرہ شام ایالتندہ بشقہ جہ سنجاق بکی تختیدر . بکینک خاصی (۲۵۳۴۸۵) آچہ در . (۱۰۰)

حضرت نوح ایله برابر کمی ده ایدی دیرلر ، و تاتار آندن حصوله کلدی
ظن ایدرلر . فریدونک قبری هیات صحرا سنده در . انشاالله اوراده بیلدیکمزی
بازارز . حضرت نوحک زیارتگاهی اولان کرک نوح قریه سی سمتده (جبل
دیر) دیرلر بر جبل بلند واردر . بر طرفی بیروت جانبه واق دکنزه
ناظر درر . بوجبلده فرق ضاله دن دورزی ، یزیدی ، مروانی واردر .
علی الاتفاق طوفان نوح ابتدا بوقباع صحرا سنده کی تنور نهرندن ظهور
ایتمشدر .

درستایش جبل اللبنا — شامک غربنده اوچ منزل مسافه سنده ،
بقاع صحرا سنک شمالده اوچ آسمانه حیقمش معمور و آبادان برکوه بلند درکه
نصیری ، دورزی ، تیمانی کبی فرق مختلفه ایله مسکوندر . طاغک براوجی
انطاکیه قربنده کی کلین طاغنده نهایت بولور ، بر اوچی ده جانب حجازده
مکه به قرق قوناق مسافه ده نهایت بولور ، بویله طول و دراز بر جبل ممتازدر .
یونده کی عیون جاریه یجد و حسابدر . کونا کون ثمرات و فوا کهنه حد و حصر
یوقدر . جمله فرنک و عرب حکم ساسی ، کیمیا کرلر موسم بهارده بو طاغ
عروج ایدوب یوز بیکلرجه درلو ادویه وحشایش نافعہ یی طوپلایوب
بیکلرجه غرار یوکلری یابارلر . بونلری دوا ایچون دیار ، دیار کتورورلر .
کیمیا کرلر بوراده الوان خاصلی اوتلر بولورلر . بوجبلده بر درلو اوت
واردر ، او اوتی بین قویون و کچینک دیشلری آلتون کبی اولور . ارباب
کیمیا بولوب آلتون اعمانده قوللانیرلر ؛ اما نادر درر . حقیر بوجبلک بالاسنه
چیققدقه صلحای امتدن بدلا و ملامیو ندن کسنه لر واردر که قرق اللیشر
سنه در بیچاق ایله بوغاز لامش ذی روح بیهمشدر . هفته ده بر افطار ایدر ،
کوندوز صائم ، کیجه قائم ، قوت قدسیه صاحبی جانلدر . هفته ده بر خورما
ایله اوچ بادمیر و بر فلجان سوت ایچر ، مرسل ، غیر مرسل انبیای عظام
هپ بوکوه بالایی زیارت ایتمشلدر . علی الصباح بوجبله نظر اولندقدقه نور
الهیته برق آور اولدینی آب آشکار کورینور . بوراده بر چوق انبیای
کرامک مراقده مقدسه سی واردر . بریسی دامنده کی مقام نوح نبی درر . حقیر

قدر فقراسی واردر . قبهٔ پر انوارینی امویلردن عبدالملك بن مروان بنا
 اتمشدر . قبر شریفنك صندوقه‌سی یشیل چوقه ایله مستورددر . کونا کون
 شمعدان و آویزله‌ر ایله مزینددر . اجمال توارنخ انبیا صاحبی محمد بن اسحاقك
 قولنجه حضرت نوح (ع.م) ك عمر عزیزلری درتیوزسنه یه واردقده کندوسنه
 وحی کلدی . ویوز یکرمی سنه خلقی دینه دعوت ایلدی ، آنجق سکسان کیمسه
 ایمانه کلدی . آنك ایچون طوفان اولدی . و حضرت نوح کیمسنه سکسان نفر کیمسه یی
 آلوب طوفاندن خلاص بوله‌رق قرقنجی کون عراقده جبل جودی اوزرنده
 قرار ایلدی . دلیل (وقیل یا ارض ابلعی مائک و یا سماء اقالمی و غیض الماء
 و قضی الامر و استوت علی الجودی و قیل بعداً للقوم الظالمین) . جبل
 جودیده شهر جودی یی سکسان کیمسه معمور ایدوب آنده توطن ایتدیلر .
 اولاد واحفاد لری تکثر ایدرک روی ارضه یاییله‌رق دیله دکاری اراضی
 خالیله‌ری استیلا ایلدیلر . حضرت نوحه ابوالثانی دینلمسنگ سببی بودر .
 ابتدا (ارض حاسان) ده شهر (عریش) بنا اولندی ؛ آندن (بالیس) ،
 آندن مصر عتیق مقابله‌سنده جیزه خاکنده حضرت ادريس علیه السلامك
 تعلیمیه (سورید) نام حکیمك بنا ایتدیکی (اهرام طاغیری) آندن
 (هرهمین) شهری ، آندن مصر عتیق - که اول عصرده شهر فسطاط
 دیرلردی . ایشته ایلك اول معمور اولانلر ترتیب اوزره بونلرددر . مورخین
 قولی اوزره حضرت نوح بعدالطوفان اوچیوز سنه ده‌ها معمر اولوب اوج
 اوغلو اولدی . بریسی حامدرکه قره زنگیلر ، فرعونیلر بونك ذریتدن
 وجوده کلمشدر . بری ده سامدرکه عرب و عجم و جله پیغمبرلر بونك عرق
 ظاهرندن وجوده کلدی ، بری ده یافتدر ، ترك نانا ر بونلردن وجوده کلدی .
 بریسی کنعان ایدی ، بو باباسی نوح ایله کھی یه کیرمیوب مرته اولدی . کنعان
 باباسیله زورق رحته کیرمیوب ما کولات و مشروباتیله بر طونج قومقومه
 ایچنه کیره‌رک ییه ایچه نجاستنده غرق اولوب طوفاندن برکنساره چیقار .
 بعض مورخلر حام ، سام ، یافت کھی ایچنده بیله ایدی دیرلر ،
 و بعضیلری صکره دنیا یه کلدی دیرلر صحیحی بو اوله . بعضیار فریدون دخی

خان) منزله کلدک، (دیماس) قریه سی قریبده امویلر بناسی برخان عظیمدر . دیماس قریه سی (بقاع) ناحیه سی حدودنده اوچیوز خانہ لی، جامعلی، باغ و باغچہ لی معمور کویدر . بورادن قالقہرق (دیر ذی انسون جسری) نام محلده منزل آلدق . بقاع صحراسنده اوچ کوزلی برجسر عظیمدر . بانسی معلوم دکلدر . آلتندن بقاع نہری جریان ایدر .

بونہر بعلبک طاغرندن، معان و لبنان جبللرندن جمع اولوب (نہرر بود) یہ اوده نہر تنورہ، اوده نہر بریدہ، اوده قاسمیہ قاعہ سی دیندہ آق دکزہ منصب اولور . بقاع آت ایله کچیلہ بیایر کوچک برنہردر . بورادن قالقوب بقاع صحراسی ایچندن شالہ کیدرک (الیاس نبی) قریه سنہ کلدک . بقاع صحراسنک شالندہ جبل لبنان طاغندہ بقاع حاکی حکمنده و بعلبک قضاسی حدودنده ایکوز خانہ لی باغ، باغچہ، حمام، سوق مختصری حاوی برکویدر . رعایاسنک نصفی درزی و نصفی عربان فلاحیدر .

(زیارتکاه حضرت الیاس علیہ السلام) نبی اسرائیلہ مبعوث پیغمبران کرآمدندر . بو آستانہ عظیم ایچندہ صوف ایله مستور صندوقہ سی و درویش تربہ دارلری واردر . اما نیچہ تاریخلرده «بو آستانہ قبر شریفی دکل مقام عالیسیدر» دیہ یازیلور . زیرا افواہ ناسدہ حضرت خضر و حضرت الیاس علیہما السلام حیاتده اولوب خضر نبی دریا، الیاس نبی دخی یر خدمتہ مأموردیرلر .

ینہ جبل لبنانده بو آستانہ قریب حضرت الیسع بن حطوان علیہ السلام قبر شریفی واردر . بوذات الیاس نینک رقیقی اولوب یرینہ خلیفہ اولمشدر . کندیلری سردار اولوب نبی اسرائیل ایله سفرہ کیندکده قرق یاشندہ ایدی . ینہ جبل لبنانده بو آستانہ لره قریب نوح علیہ السلام آستانہ لری واردر .

جبل لبنان دامتندہ کربک نوح نامندہ بر قریه وار : ایکوز خانہ لی، باغلی، باغچہ لی معمور کویدر . بقاع صوباشیسی حکمنده بعلبک ناحیه سی حدودنده در . زیارتکاه نوح (ع.م) بر مرغزار ایچندہ باغ جنانلی آستانہ عظیم اولوب یوز

ایدن انهار زلالی (میزه بوغازی) نی عبور ایدرک شام باغلیخی سقی ایدر .
 بوطاغلرده آب زلال تعییر ایتدکاری ذی روح قار قوردی واردر دیرلر .
 اولاد عرب اسمنه (دوداللیج) دیرلر . اما حقیر کورمدم . بوطاغدن
 هرکون بیکر یوک قارشام شریفه کیدر . وشام صوینه القا ایتدکارنده اصلاح
 ایدر ، بوقاری آدم نه قدر بیسه او قدر نافعدر ، هیچ مضرتی یوقدر . زهی
 تماشاگاه جبل عالیدرکه اوچ کونلک یولدن نمایاندر . بوجبلده زیارت ابواللیج
 واردر . داتما شام خلقتنه قارطاشیوب بذل ایتدیکی ایچون اسمنه ابواللیج دیرلر
 ایمش ، اکا قریب (زیارت ابواللیج هندی) بوذات شام جوارینه گلش صوکره .
 شامده قالمشدر . بوجبل اللجده مدفوندر . هله زیارتگاه خاص وعامدر . بوجبل
 دیندن قالقوب جنوبه کیده رک (جبل روه) یه کلدک . شامک جنوبنده
 وبرمرحله یردهدر . بعض مفسرین (وآیناها الی ربوة ذات قرار
 ومعین) نص شریفی بو بوغاز حقندهدر دیرلر . غایت چنککستان برطاغدر .
 ذروه اعلاسنده حضرت عیسی (ع) خایفه لرندن بری آسودهدر . بوجبل
 اوزره معاویه ایکی مسجد بنا ایتمشدر . ماه تموزده اهالی کربک واهل
 بعلک بوکوه بالایه چیقوب زیارت حواریون ایله کسب طراوت ایدرلر . بوطاغه
 متصل برجبل عظیم دها وار ، آنده برمغاره وار . جمله نصاری بوغازی .
 زیارت ایدرلر . واهالی شام حضرت مریم حضرت عیسی (ع . م) ی بومغارهده
 طوغورمش دیرلر . (واذکر فی الکتاب مریم اذ اتبذت من اهلها مکانه
 شرقیا) ایت کریمه سیله دلیل چکرلر . لکن کبار قدر ایله ارباب تفاسیر
 ویونانیلردن ینوان تاریخنک صاحبی حضرت عیسی (ع . م) ک قدس شریف
 قربنده بیت اللحم نام محل (که حالادست رومده بر دیر عظیمدر) ده رحم
 مادردن مشتق اولدیغنی اثبات ایدیورلر . بتون روم تاریخلریده بویله دیرکه
 اوتاریخلر اصلا خلاف سویلمز . بورادن قالفهرق (خان غراد) نام محله
 منزل آلدق . بانیا س ناحیه سنده واسع دره لی بربرده (برامکه) بنایی برخاندر .
 بونده دخی جمله عسکر آماده اولوب طاغلرده قره غول بکلرلردی . کوندن
 کونه عسکر چوغالمقده ایدی . بورادن قالقوب ینه جنوبه کیده رک (صولو

برالای عظیم آیدوب «شام کوك میداننده» سرا پرده سنده مكث آیدوب کوندن کونه دریا مثال عسکر جمع اوله رق کندی عسکر به ولایتدن یتیش بایراق سکیان ، صاریجه ، دلی کوكلی وتاتار عسکری جمع اولوب اون ایکی بیك التمش عدد سادیم اصلغه باشلادی . ایرتسی کون خط شریف ایله درگاه عالی باشیلرندن قبا قولاق مصطفی اغا کلوب پاشایی سفره مأمور ایندی . قپوچی بائی به برسمور واون کیسه احسان اولوب کوك میداننده اون کون مكث اولندی . بووجهه (منجك کوشکی) نام محله ذوق وصفالر ایدرکن صفد حاکی طبانی یصیال یواشجه محمد اغا وصیدا ویروت حاکی نعلیند علی اغا ججه عسکر به کلوب معان اوغلی (امیر مرهم) دن (شیخ صاری خان) دن ، (شهاب اوغلاری) نندن ، (ترابی اوغلاری) نندن جهات ، جهات فریاد ونالان وشکایت فراوان ایندیله . مذکور شیخلره آدم کوندریلوب ایستلیدی ایسه ده « بزم میری به اصلا بورجمز یوقدر ، پاشا ییلدیکندن قالمسون » دیو وارن آدملری قوغدیله . بوخبر کلده نغیر رحلتلر چالوب شاملی عثمان اغا اوج بیك چتال قتلی بیکیت ایله ، اسکدار جنکنده کورچی نی نك باش بلوکباشیسی اولان چومار بلوکباشی ایله بیکی کلش یدی بایراق پرسلاح صاریجه بیکتلری ، قوناغچی شاملی عثمان اغا ایله طلیمه عسکر اولوب برکون مقدم ایلری کیندیله ، ایرتسی کون پاشا شامدن قالقوب جانب جنوبه سنکستان دار بوغاز اولان (میزه بوغازی) نی کچوب (بنیاس) ناحیه سنده جبل التاج دیننده مکث ایلدک . جمله طاغ ، بو بوغازلره پوصو و قراغوللر قویوب و کین گاه یرله عسکر پوصولادق . اوکیجه بوراده یاتلیدی . زیرا بوشام اطرافی دورزستان ویکرمی عدد بی مذهب فرق ضاله دن اقوام اولوب یوللری ده امین دکلدز . اردونک اطرافه قره غول تعیین آیدیلوب شام عسکری پاشا عسکر نندن بعید مکث ایندیله . فرمان اولندی .

درستایش جبل التاج — اویله برکوه بلندرکه ارض وجوده کلهلی اوجیل اعلانک ذروه بالاسندن قارا کسک اولماشدر . یتیش یردن جریان

کافر لری نه در؟ دیدیلر حقیر - مرتضی پاشا افدمزک بلوکباشیلرندن، اما سیه دن کلیرکن راست کلدم . شمدی شامه کیدرز . دیدم . - هله بیورک ، نفتیشچی باشی سزی ایستر ، دیدیلر و بی آلوب پاشانک اوطاغنه کتیر دیار . مکر ولی نعمتم کتیشچی عمر پاشا اوغلی باقی پاشا ایتمش ! . « صفا کلدک ، اولیا چلی ! » دیو اکر ام ایدوب برآت ویکرمی التون دخی احسان ایتمدی . حقیر اسکدار جنگنی نقل ایتم . طعمای بیله تناول ایتمک . آندن ینه جانب قبله یه چومار بلوکباشیه کیدرک (آفی شهر) ه واردق . آندن صکرده صر سیله شومنز لردن چکدک : قونیه ، اولو قیشلاق ، آدنه ، انطاقیه ، حما ، ایکی قبولی . بورادن دخی شامه داخل اولوب طوغریجه ابراهیم کتخدایی کوروب آنکله پاشایه واردیغمزده پاشا ایاغه قانتوب « اولیام ! خوش کلدک ، یول زحمتلری چکدک ، در دولتدن چیقالی قاچ کوندر ! » دیدی . امر لری ومکتوبلری دست شریفنه ویردم . واسکدار جنگنی ده ماروقعی اوزره نقل وتقریر ایلدم . وافر حظ ایدوب حقیره برخلت فاخره و برالتون خنچر احسانیه صیدا ویروت قلعه لرینک یوقلمه خدمتی توجیه بیوردی . امر شریفار قرائت اولندقدده سردار عالیشانلقدن جهان مسرور اولوب حقیره برسمور نیم تن ابدست کورکی ده ا احسان ایلدی . دیوان پادشاهی ایدوب امر شریفار قرائت اولندقدده حاضر اولوب اعیان شامه مؤکد ، مؤکد تنبیلر ایلدی . قضا ، قضا جمله ایالت شامه عسکر سورمه کپوجی باشیلر کیدوب دعا و ثنا ایله سرای میدانده قربانلر ذبح اولنهرق طوغلر چیقدی ، دلاللر ندا ایلدی ، هرکس آماده اولغه باشلادی .

اشبو بیک الی طقوز سنه سی محرم الحرامنده شام شریفندن

صیدایه وصفد بقایاسی مالی تحصیلچون ایالت شام عسکر یله

دورزستان مملکتنده معان اوغلاری اوزرینه کیتدی کمز

۱۰۵۹ سنه سی غردسنده مرتضی پاشا افدمز شام دارالسلام عسکر یله

و آخرت قرداشم اول ! دولتدن دوشمش ييکيده بکزرسک ، آتليک زبون اولمش ؛ نه يرليک واسمک نهدر ؟ بکا باغشلا ، واحوال پرمالليکي بر ، بر تقرير ايت ! » ديدکيده هان نطقه کلوب چونکه بکا قرداش ديدک وقبول ايلدک ؛ آرتق سن بندن امينسک ، بنده سندن ! .. طعامکي دخي بيدک .

بن ايزولي کردی قينه سندنم . وکورجی نجنيک باش بلوک باشي يم . اسممه « چومار بلوک باشي » ديرلر . اسکدارجسکننده بوزيلوب کچه ، کچه ، طاغدن طاغه قاچه ، قاچه بومحله يتيشوب سکا دوش کدم . « ديدکده هان قالقوب يينه يوزلريني ، کوزلريني بوس ايتدم . اما کويا کون دريسي اوپشم ، قيللري نيشتر کبي جکرکاهمه ودوداقلر مه باتدی . حقير ايتدم : « جانم شمدي بن اول جنکدن کليرم . چرخه جي محمد پاشا آلاينه شاملي عثمان اغا جنک ايدرك آدملريني اقداران سنميسک ؟ اي : ايتدی برادر ! بن سنی الدن قومام .

بن شام وزيري مرتضى پاشانک آغالرندن غايت مصلحتکندار آدميم . اسکدار جنکنده سنک شجاعت ودلاورليککي کوردم . بن سنی الدن قومام ، پاشا ايتدی به کتوريرم . « ديدکيده « جانمه منت ، اما آتلم زبوندر . بوزوله ليدن بري کوندوزسارپ طاغلرده ياتارم ، کيچه يوللرده کيدرم . نفيرعام خوفندن قراوقصبانه اوغرامغه خوف ايدرم . آخر آجلق جانمه کار ايدرك بومحله سکا راست کدم . سندن برشکار آلام ديرکن خضرکبي طاتلي دياکله ونعمتکله يزي شکار ايله دک . اما سز اولاق اولديغکنزدن جنک کورمش بو يورغون آتلي ايله سزه رفيق اولماقم ممکن دکلدر » ديدی . حقير ايتدم - « برادر ، سنک خاطرک ايچون بن دخي منزل ، منزل کيدرم . آتليک قالورسه سکاآت ويردم . هان طورمه کيدهلم ! » ديدم . يمين بالله ايدرك آندن برليکده عزم راه ايدوب (سيدی غازي) منزلته کلدک . آنده آتلينه آغير يملر آصوب يعده بولوادي کچه رک برصحرايه کلدک . اوراده بيک قدرعسکره راست کلدک که خيمه وخرکاهلريله مکث ايدوب طورمشلر . هان ايچلرندن بش اون آتلي حشرات مقله جيان حقيره کلوب « اولاقميسکوز ؟ » ديديلر . حقير - بلي ، اولاققله آستانه دن کليرم . ديدم . - يا بويانکزده کي اسکدار يورغونني صاريجه

ایله شام شریفه پاشا قرداشکزه بوفتح مژده سیاه کیده‌یم « دیدیکمه پاشا :
 « رئیس افندی ! مرتضی پاشا قرداشمه امر شریفلر یاز ! شام ایالتیه صفد
 سنجاغی مالک بقایایی تحصیلنه ودرزستانه سردار معظمدره امرلر یازلسین .
 وقره کوز افندی‌یه مکتوبلر تحریر اولنسون » دیو ننبیه بیوردی .

مرتضی پاشانک سردار لغنی سعادتلو پادشاه تلخیص ایدوب خط شریف
 سر بواباندن قبا قولاق مصطفی اغایه احسان اولندی . اول کون دفتر دارزاده
 افندمزله مشرف اولوب « غزاکز مبارک اوله » دیه خیر دعا ایتدم . یوزالتون
 خرچراه احسان ایتدی . ایرتسی کونی علی الصباح کتخداسی محمود اغا
 ایله صدر اعظمدن منزل امرلری و سردارلق امری ایله مکتوبلری آلوب
 ایکی یوز آتون دخی احسان آله‌رق بسم الله برر ، برر شو منزلدن کچدک :
 ککبوزه ، ازنیق ، اسکی شهره اسکی شهردن آق شهره دیو واریرکن یولده
 برطاغستان ایچنده کیدرکن منزل بارکیرله ناچار اوکیجه طاغده مهمان
 اولدق . وشو قضای آسمانی‌یه راست کلدک :

دربیان ملاقات قضای آسمانی چومار بلوک باشی — علی الصباح تجدید
 وضو ایدرکن رستم شجاعت ، اسدمهات برکیمسه بدیدار اولدی . کندندن
 ارلک اومولان بوییکت آتیه وطونیه برطاغ ایچندن نمایان اولوب کلدی .
 اما آتی وکندیسی بی‌تاب ! هان حقیر : « بو برای علامت دکدر » ملاحظه سیله
 احوالی تجسس ایتدم . خبر آلام که ، اسکدار جنکننده کورجی نبی نک
 باش بلوک باشیسی اولان شیر زیمان ، سام اقران (چومار بلوک باشی)
 ایش ! درحال یانمه چاغیردم . حال وخاطر صوروشدقدن صوکره قالقوب
 ایکی ییناغندن اوپدم ، اما کویا سم هلاهل نوش ایتدم . بیقلری قولاقلرینه
 یتشمش ، مطروش ، عجیبه لقا ، چرکین برمرد بد فعال ایدی ! اما اغماض
 عین ایدوب « تیز ، تیز منزلی ! توتون ، قهوه کتور ، وماحضر هکیده
 نه وار ایسه کتور بوقرداش ایله یهلم ! » دیدیکمه طعام بیله رضا
 ویرمیوب قالمق ایسته‌دی . « البته برلقمه‌مزی یه‌لیسک ! » دیدیکمه
 خواه ناخواه بریره اوتوروب ییمکه باشلادق . حقیر سوز آچوب دنیا

عثمانلی عسکری توج ایدوب جوش و خروشه کله رک میر میران و میرلوالر پیاده واسب سوار اولانلر عرصات کونی کبی بردن متریسدن چیقوب سردار دفتردار زاده پاشا جمله عسکریله کورجی نبی منحوسنک عسکری اوزرینه دوشدی . ککبوزه یولی اوزرنده کی کیکلی علی بابایه وارنجه یه قدر جلالیلری قیروب کمکلی باباده کوکده لرینی پشته ، پشته ایدوب نیچه بیک قطار وبار خانه صاحبی اولدی . صدر اعظم عسکری ده چاملیجه ، بولغورلی ، قایش بیکاری ، صاری قاضی و تا (قوجه ایلی) حدودینه قدر جلالیلری قیرردق قوغدیار . بتون عسکر مال غنایله بای و خندان اولوب چرخه جی محمد پاشا بیکلرجه کله لر و اموال غنیمت ایله حضور پادشاهی یه کلدکده بالذات سعادتلو پادشاه کندویه برخامت فاخره و برسمور کورک و باشنه برمجوهر اوطاغه دخی احسان ایدوب برده ایالت توجیه ایتدی . یتش عدد اغاسنه خاعت فاخره واللی آدمنه زعامت ، تیمار و سپاهیلک احسان اولندی . قبه نشین وزرا و میر میران و سائر جبه جی ، طوپیجی ، یکچیری افرادینه دخی احسان و انعاملر اولندی . جلالیلر اوزره نفیر عام امرلری و یریلوب « مالی سزک ، باشی بنم ! » دیو فرمان شهریاریلر صادر اولنجه ینه امرای جلالیلر آرقه سنه دوشوب کیجه و کونبوز یوزلرجه سنی قید و بند ایله کتورمکده ایدیلر . سر ابرده شهریارلی اوکنده غلطان اولان کله لرک حد و پایانی یوق ایدی .

دربیان سرانجام قاطرچی اوغلی — قاطرچی اوغلیله صدر اعظم پاشا ماینه کیروب قاطرچی اوغلی حرامیلکدن (التائب من الذنب کمن لاذنب له » فحواسنجه تائب اولوب کندوسی در دولت علیه یه یوز سوروب کندویه اناطولی ایالنده سنجاق احسان اولنه رق بش یوز قدر الی قانلی ، کوزی قانلی اسکیدن « منم دیگر نیست » دین شهبازلرله جزیره کزیده کچوب دلی حسین پاشا ایله شب و روز مجاهد فی سبیل الله اولوب یوز آقلقاری ایدردی و السلام . بو اسکدار جنکنک ختام بولدینی روز مسرتده حقیر صدر اعظم مراد پاشایه واروب « غزاکز قوتلی اوله سلطانم ! همیشه دشمنلر یکک کله لری بویه غلطان اوله ، سلطانم . بو حقیر کله لی اون سکز کون اولدی . امر شریفکز

آت سوردى . اوكنه كاتى يره چالوب ، الايلرى بلوك ، بلوك بولوب ، سابع كچى رعد وار كورله يوب قليچ اوروردى . اما آنلردن جلالى (چومار بلوك باشى) ده قبائل ايزورلى اكرادنن برمرد رستم اقران ايدى . ىدى كره پاشانك ، اون بركره عثمان اغانك اوزرينه حمله ايتدكجه بورنى قيشيردار ، آت اوزرنده اصلا بوش چيقيمىوب البته برايكى آدم آقداروب كله آلهرق نبى پروا آلايلرينه سلامت واريردى . بو محله وزير اعظم قره مراد پاشا شاملى عثمان اغايه سيم طاقلى بركهيلان آت احسان ايدوب امامسيه سنجاغى تعهد ايتدى . سائر غزاتدن كله كتورنلره يحد بخشلر ايدرك جنكه قانديردى . بو حال اوزره طرفيندن چرخه جنكى قيزيشوب كرما كرم اولدى . بو حالده بيله كورجى بنى ته تيكنى بوزمىوب آهسته ، آهسته بولغورليدن اشانغى جيوش مسلمين اوزره يورودكجه همان جمله عسكر قول ، قول ، فوج ، فوج اولوب تيمش يردن جلالى عسكرىنى احاطه ايدرك كورجى بنى غلبه مرتبه سنده ايكن طرفيندن برياليم طوب توفك آتيلوب اسكدار سحراننده كى آدم درياسى جوش و خروشه كلدى . جهانى طوتمش جلالى عسكرندن برسنه قبر ماقه ياتمز درجه ده كى عاصيلر دندان تيغدن كچمشكن بقيه السيف اولانلرى غيرت و حميتى الدن قوميهرق برقاچ حمله دها ايتديلر . او ائناده هان كورجى نى نك آلايى تلاطم دريا كچى چالقانوب دال قيليچ بولغورليدن تپه اشانغى اينجه ينه چرخه جى دفتردار زاده علم رسول او كنده كورجى بنى عسكرىنك اچنه كيروب « هودر هو الله » ديو جوشنجه كورجى بنى عسكرى يان ويروب اشانغى طوپلر اوزره مترىسلى باصمق صندنه اولديلر . مترىسده كيلر برياليم قورشون و طوب آتنبه العظمة لله سحر اى اسكدارده برصيت و صدا و ولوله قويدكجه جلاليلر آتش اچننده قلوب بتون خلق و عسكر حيران قالدى . بو محله دفتردار زاده افندىز اصل عسكره نوبت و يرمىوب كندى عسكريله هجوم ايدوب آخركار جلاليلر دونك ، ويان كلكه قاقچى صدينه دوشديار . « العبد يدبر والله يقدر » فحواسنجه ايش باشقه اولوب « بره جلاليلر بوزلدى ! » ديو سكر ساعت جنك عظيمدن صوكره اسكدارده كى

قیروب کندی عسکرله جلالی عسکرینی ایکی یاروب بی باک و بی پروا جلالینک اوتنه جاننه ، اکسه سی حواله سنده کی چاملیجه طغانی دامتته چیقوب آندن جلالی اوزره تپه اشاعی « هودر هو ! غازیلر ! » دیو جلالی ایچنه طالبو قیره ، کپیره سلامتله ینه صدراعظم جاننه چیقدی . یدی یوزی متجاوز کله کتیروب آت دکیشدیره رک استراحتته قالدی . بر کرده دفتردار زاده اغالزندن پاشانک قفاداری و یار غمکساری اولان شاملی عثمان اغا چرخه یه چیقوب « قاطرچی اوغلی قاطرینک دپمسه سی نه اوله جقدر ! بوکون کربلای پر بلا کونیدر . اوشاقلرم ، پادشاه عدالت کوشکنده عدل ایدوب باش کتورنه یوز آلتون ، دیل کتورنه سپاهیلک وزعامت ویریور » دیو جمله لوند شهبازلری جنکه تشویق ایدوب ینه اقرانلری اولان عسکر ایچره کیره رک پاشا ایله اوله بر هجوم ایلدیلر که نیجه جلالی بی خاک هلاکه سروب ینه منصور و مظفر چیقدیلر . پاشا آتی شاملی عثمان اغایه و یروب « قومه قوردوم ! » دیره رک تشجیع ایتدکن صکره قاطرچی اوغلی اوزرینه حواله ایتدی . اوده جنکه قانیقمش آازه ، چرکس ، کورچی سرافرازلیله هجوم ایدوب طرفه العین ایچنده بیک مقداری خاک هلاکه دوشوب پاشا طرفندن انجق یتش ، سکسان کنی شربت شهادت ایچمشدی . بری طرفده صدراعظم کومه سی حاضر باش طور دینی کبی جلالی طرفندن دخی کورچی بی عسکری آماده طوروب بو آراده دفتردار زاده عسکرله قاطرچی اوغلی عسکری چرخه جنکی ایتکده ایدی . اما حقا که جلالی طرفنده مرد میدان ، شجاعت و مهابت صاحبی ، سلاحشور ، جندی بکلر واردی . اما بری طرفده دفتردار زاده افندمزک شاملی عثمان اغاسی ، فله لی سلحدار محمد اغاسی ، نقشلی بلوکباشیسی ، قهوه چی اقبالی ، کیلارجی حسن اغاسی و چوقه دار بهلول اغاسی کیلر بزم رزمک نامداری ، و شجاعت میدنک فارس چاپک سواری ایدیلر . هر بری بر شیرز و بله که هر بری بر ار اوغلی ار سرور دلاورلر ایدیلر . جلالیلرک قرق ، الیشدر درهم دالیان توفیکلرینه باقیوب شاملی عثمان اغا سپرینی یوزینه طوتوب . شمشیر آتشتانی انه آلهرق

احداث اولته‌رق خندق‌لر قازلدی . هر قویوه موجود نفرات‌لریله برر او طه
یکچیری و چور باجی تعیین اولنوب جنکه آماده اولماری تدارکی ینه دفتر دار
زاده محمد پاشا افندمز سایه‌سنده ختامه ایردی . ایرتسی کونی جلالیلر
طرفدن چاشیتلر کلوب عاصیلرک (قایش پیکاری) [۱] نام محله کلدکاریخی، یارین
الته جنکه باشلایه جقلریخی صدراعظمه خبر ویردیلر . صدراعظم قره مراد
پاشا قرق بیک توفنک انداز یکچیریانه و سائر یدی بلوک عسکری اعیاننه
وسرکارده‌کی آدم‌لرینسه نیجه وعده کریم‌لر ایدوب (نوه‌لی) دن ، بوسنه
و آزاوودلق دن اون بیک بنام شهباز ، بهادر سردن کچدیلر کلوب علم رسون
ایله میدانه چیقدیلر و چرخه‌جی دفتر دار زاده محمد پاشا ا کسه‌سنده قفادار
طور دیلر . او ساعت جبه‌خانه دن بیحد و حساب اوق ، یای ، قلیج ، توفنک ،
قالقان ، مزراق و سائر آلات و ادوات سلاح ، ذره و کلاه قول ، قول دفتر
ایله توزیع اولنوب یدی قولدن جمله عسکر کیتلا کیت اولوب ات باشی برابر
قالدیلر . تا که وقت اولدی؛ بولغورلی و چاملیجه طاغندن و (ال بهادری) باغندن
و الحاصل یدی یردن جلالی عسکری کورینوب کلدیکی ظاهر اولنجه همان
صدراعظم اطرافنده‌کی سنجاغ رسول آچیلنجه بامر خدا بر ریخ طیب ظاهر
اولوب علم جلالیلر اوزره افیل ، افیل یورومکه باشلادی . غزات بو حالی
کور دکده ایزد متعاله حمد و ثنا ایدوب تازه جان بولدیلر . یتش یردن جنک
طبلنه طره‌لر اوریلوب طبل و نفیر ، طورنه نقاره صداسی اوجه پیوسته
اولوب صدای (الله الله) اسکدار صحراسنی ولوله‌یه ویردی . بر ساعت
سکره عاصیلرک چرخه‌جیسی (قاطر جی اوغلی) نام قورطه‌جی کومه دن
طوموز طوبی اولوب بولغورلی طاغندن تیز اشانخی اسکدار صحراسی دیوآت
براغنجه همان چرخه‌جی محمد پاشا افندمز جمله عسکر یله درون دلدن بر
آغزندن (الله الله) دیوب هجوم ایدنجه ایکی عسکر بری برینه قاتیلوب
طرفیندن قرق ، الیشر درهم روم توفنکاری آتیلغه باشلادی . دفتر دار
زاده افندمز جلالیلره امان و یرمیوب درون جیش جلالی‌یه کیره‌ک اوروب

[۱] قایش طاغی در .

ینه او یله برسوس و یردی . جمله التی بیک عسکرینی باشقه لباسله کیدیروب عاقلانه حرکت ایتدی . زیرا جلالی عسکری دخی عثمانلی عسکریدر . جنک محلی محشر دن نمونه نما اولدوقده بویشیل دارانی چرخه جی نشانی اوله جق ایدی . بو قدر زماندن و بلکه تا ارضروم والیکندن بری خدمتده اولان یکریمی یدی بایراق سکان و صاریجه نی جمله پیاده یه دوکوب چتال فستیل ، چتال قورشون ، چتال چاقاقلی توفنگکر ایله مسلح اولان غازیلری ایاقلی جبهه خانه یه دوندیلر . جمله دلی کوکلایلر یله تاتار صبار قتاری چرخه جنکنه ایلری سوروب یوز اللی قپوجی باشیلر دخی پرسالاح اوله رق طاشه لریله پاشانک صاغنده و جمله واجب الرعایه متفرقکان صولنده و اوچیوز عدد تام شهباز ایچ آغالری آلات و سلاحه مستغرق اوله رق پاشانک ا کسه سنده قات اندرقات و چتاحت ققنادرلریله (بولغورلی) نام محله چرخه یری دیه قرار ایدوب هر جانبه دشمن کله جکی طرفله اینجه قراغوللر ، ایکیشر آت بیله تعیین ایتدیلر . خدا علمدر ، اکر چرخه جی دفتردار زاده محمد پاشا طبعه عسکر اولوب کورجی بی عسکر یله کرما کرم جنک ایتمه اقدام تام ایتسه ایدی اسکدار بحراسنی طولدیران بو آدم دریاسنه جلالیلر آت براقسه یدیلر ، بش کره یوز بیکنن زیاده بی آدمک جلالیلر ایله دریاه دوکوله جکی شبهه سز ایدی . اما جناب باری باری قیلوب اسکداری محمود افندینک همت روحانه سیله و دفتردار زاده نک اعانه سیله یوز آقلقلری اولدی . وینه آنک رأی و تدبیر یله اسکدارده کی عسکر قایقلارله استانبوله فرار ایتمز اولوب جمیع اسکله لره یکیکچری و عجمی چور باجیلری تعیین اولوب تا اناطولی حصارینه وارنجه قارشو جانبدن بری طرفه کلن قایقلره ممانعت ایدیلوب کلن قایقلر ینه قارشو یه روان قیلنیردی . بو حوالده جمیع عسکر کیمیلرله قارشو یه کچمه دن مأیوس اولوب جنکه آهنگ ایتمه لرینه بویله جه دفتردار زاده سبب اولمشدر ، و عسکر (اغا چایری) نام محله قات اندرقات متریسار قازوب بوستانجیلر ، جبهه جیار ، طوبجیلر قات اندرقات خندق آلتنه متریسه کیردیلر . هر درسکه طاسبیلر اوزرینه بال بیمز طوبار قونیلوب اسکدارک هر گوشه باشارینه قپولر

صدر اعظم قېودان پاشايە فرمان ايدوب قرق پاره دوئىمى ھايون قدرغە ئايە
 بش بىك عسكەر تەيىن ايدوب از مېد بوغازى يولارىنە كىدەرك پەندك، قارتال ،
 ھەركە يولارىنى جلالىلەر قارشى مھافىزە مامور اولدىلر . برى طرفدن
 جلالىلر بو قدرغە لرك يولارى اوزرنە آمادە بولدىقلىرىنى ايشىدىنچە از مېد
 شېرىنە اوغرايەرق حسابسىز ذخىرەلىرىنە زور بازو ايە اوحوالىدن آلەرق
 قوجە ايلى سىنجانغى ايجنەكى معمور و آبادان قريەلر ايجندن اسكدارە كىلكى
 قوردىلر . بوخېر استانبولە يتشدىكىنك سوكرەكى كوني بالذات سعادتلو پادشاه
 جم حشمت باشداردە ھايوننە سوار اولوب ايكى بىك قدر بوستانجى باشى
 قايقلىرى وسائىر صنداللىرلە اون ايكى بىك قدر توفنك انداز ، زىر دست ،
 قورناز بوستانجى شېھازلرى ، اون ايكى بىككە بالطەجى ، آشجى ، حلواجى ،
 كىلارجى ، اكمكچى ، خاص آخورلى ، يدكچىلر ، قوجىلر ، ذلفلى بالطە جبار
 وسائىرى حساب عسكەر ايە اسكدار باغچەسندە قرار ايدوب اوساعت اون
 ايكى بىك توفنك اندازك صقوقان ايە حىدر پاشا باغچەسندن تا (على بەھادر) ،
 (سجاء بەھادر) باغلىرىنە قدر قات ، قات مەترىسە كىرمەلىرىنى بوستانجى باشى يە
 فرمان ايدى . اول كون پادشاه دنيا پناه حضرتلىرى دفترزادە محمد پاشا
 افندىمى حضورىنە دعوت ايدوب برخلعت سمور كىدىردى ؛ وسرىنە
 برمجوھر اوطاغە صوقدى . دعا وئنادن سوكرە « سردار اكرىم وچرخەجى
 وزير مكرم سىك . يورى طلعيە عساكر اسلام اول ، الله ايشىكى آسان
 كتورە ! » دىو نيچە وعدە كرىمەلر ايتدى . دفتردار زادە افندىمى زادە
 زمين بوس ايدوب باشندەكى صورغوج شامى ايە صدر اعظمە كلوب
 اون كىسە التون احسان آلەرق اوطاغە كلدى . دىن مېين غىرتنە چرخە -
 جىلق خەمتنە مقيد اولوب ابتدا كندى عسكەرنەن درت بىك كزىدە
 جريد آتلى آبازە ، چركس ، كورجى واقربالردن وھرسىك سرحدى
 غازىلردن آيىردى . جەھەسى كوك دمىرە غرق ايدوب آتلىرىنك كەلرى
 صولوقلىرىنە برر ذراع يشىل دارايى باغلادى . وجمىع اسب سوارلرك
 باشلىرىنە يە برر ذراع يشىل دارايى باغلايوب ايكى بىك قدر پىادەسندە

دانشمند و متقاعدلری ، قول اوغلی قول و جمله عجمیان ایله جمله قرق درت بیک یکچیری عسکری اسکداره کچوب صف ، صف اوله رق خیمه لری قوروب باغیر کنارنده مترسه کیردیله . آندن سوکره اون سکنز اوپه درکاه عالی طوبچی عسکرلری ، ایکی یوز پاره شامی طوبلری ، قرق پاره بال بیز و قلوبورنه طوبلری یکچیری مترسلی اوکنه زین ایدوب گوشه ، گوشه اوچ بیک طوبچی عسکری خدمته اولوب جمله طوبلری لوازم و مهمانیله آماده ایتدیله .

آندن اوتوز اوپه درکاه عالی جبه جیانی طوبلر خدمته و عساکر مسلمینه جبه و جوشن و یرمه و غیره مهمات خدمته مأمور اولوب اوچ بیک جبه جی حاضر باش اولوب طور دیله ؛ بوجله عساکرک ارقه سنده صدراعظم حضر تلی اون بیک کزیده و پرسلاح قبوقولیه قافه دار اولوب عین و یسارنده ذوی - الخاجین وارالتی بلوک سپاه و جبه و جوشنه و غیره آلات سلاحه مستغرق اولوب لرنده اون یدیشر بوغوم بغداد و بصره قارغی صیرقلری ، بللرنده شمشیر مقرابیلری اولدینی حالد « یاغالبای غیر مغلوب » ذکرینی ایدره میدان معرکه یه واردیلر . اسکدار بیراق و فلاندره و سنجاقلر ایله برفضای لاله زاره دونوب یوز اللی یرده جنک طبل و طره لر اورولوب زمین و آسمان کوم کوم کوملدی . ینه اول کون یتش عدد طوغ و طبل و علم صاحبی و سائریدی قبه وزیرلری قبوقولر ایله آیلرینی کوستروب سائر معزول میرمیران و امرا ی عربستان دخی ارتفاع قدر بولمق ایچون وار قوتی بازویه و یروب مرتب عسکرلر ایله آماده اولدیله . هرکس تعیین اولدقلری یرلرده مکث ایدوب هر طرفه قره غوللر فرمان اولندی . بتون طوبلر کیرپی کچی قول قولیه یرلشدیلر ایله چاملیجه ، بلغورلی ، قایش بیکاری ، آل بهادر ، سجاه باغلی ، و قاضی کوی باغلی طرفه قره غوللر تعیین اولندی . یدی قولدن طلیمه عسکرله وزیر وزرا ، میر میران چرخه جی تعیین اولنوب کوندن کونه جنکه آماده طور دیله . هرکون کورجی نی طرفدن صدر اعظمه چاشتر کلوب (ایسته فلان منزله کلدی ، سکسان بیک عسکری واردیر) دیه خبر کلیدی . همان

اهلمی تطلیق ایدوب حما شهرنده تهل ایدرك قبهلی سرایلر وجامعلر بنا ایتدیرمیشم . انشاء الله خیر اوله « دیهرك خلیل افندی یه انعام واحسانلر ایدوب خیر دعاسنی آلور . بعده بو واقعه دن برظهورات التهمیه آشکار اوله جقدر دیرکن کورجی نیك عصیان و طغیانی ظاهر اولمشدر .

دریسان سبب عصیان جلالی — بو کورجی حرم خاصده نشوونما بولمش ارباب خدمتدن منع ومالدار وصاحب وقار برآدم ایدی . اکثریا متصرف اولوردی . مشار الیه پاشایه دلکیر اولوب اناطولی ایالتلرینک حشراتلرینه مال بذل ایلیوب باشنه یکریمی بیك ملوث ، تللیس کار عسکر وکونا کون خذله ناس طوپا ایوب جباتنده مرکوز اولان خیانت وخیانت وملعت ازلیه نی عصیان و طغیان جانبنه میل ایتدیروب عثمانلی نان ونمکنی فراموش ایلیوب عاقبت وسرانجامنک نه یه منجر اوله جغنی فکر ایتیهرك دولت علیه دن روگردان اولوب برآلای ایپسز صاپسز حشرات ایله بلده طیه بی زار وزبون ایتکی تعهد ایدینوردی . سکسان بیك عسکرینی یتش بیك وعدخلف و دروغ ایله بوغاز طوقلغنه آج ومحتاج وبرای احتیاج باشنه طوپلانوب ونیجه معزول بکلبکی وملتزمین وبرطاووق ایچون قرق اوه قونان مقله جیان ایله اناطولی خاکندن برباش اسکداره کلکده اصرار ایتمکده ایکن بریده دولت علیه طرفندن خاص وعام ، بای وکدا مشورت ایدوب حضرت رسول اللهک علم شریفنی اسکداره چیقاروب « هرکیم دولتسک بردن بیکه ، بیکن یوز بیکه وارنجه نان ونمکن یرسه علم رسول الله دینه کلسون » دینجه العظمة لله حقیر اسکداره واردیغمده طماغ وطاش ، دشت وهامون باغ وباغچه لر آدم دریایی اولوب موج اورمقده ایدی . حقیر بو جمعیت کبرانی کوروب « ینه فانی جهانک نقشندن کونا کون حصه آلمغه کلشمر » دیوب سیر وتماشایه مقید اولدق . ابتدا آلای عظیم ایله حضرت رسالت پناهک علم شریفیله صدر اعظم مراد پاشا نیجه یوز بیك عساکر اسلامی قایق ، چکدری ، وسارودتمای هایون کشتیلریله اسکدار سحر اسنه کپیروب سراپرده سنده قراردادده اولوب آستانه سعادتده موجود بولنان یتش اتی او طه یکیچری نفرلری وقوروجیلری ،

غائلہ منزی دفع ایدہ لم « دہ حقیرہ برخلعت فاخرہ کیدیروب قپو کتخداسنہ
 « اولیایی بر خوشجہ کوزت » دیدی . حقیردخی زمین پوس ایدر شکلدہ تمایل
 ایدوب محمود اغانک خیمہ سندنہ ساکن اولدم .

مکر جملہ عثمانی عسکری کورجی نبی ، قاطر جی اوغلی ، چومار بلوک
 باشی نام جلالیلرک اوزرینہ سفرہ چیقمشلر اما مذکور جلالیلر عثمانی عسکری
 اوزرہ یوزبیک جلالی ایلہ اسکدارہ کلک اوزہ ایکن اسکدار شہرینک اطرافہ
 وباغلر کنارینہ خندقلر قازمشلر .

ظہورات الہیہ ورؤیای صالحہ : قرہ مراد پاشا وزیر اعظم اولوب
 قوجہ مولوی وزیر محمد پاشا عزل ایدیلہرک قاسم پاشا مولوی خانہ سنک
 شیخی چابی خایل افندی برواقہ کوروب مراد پاشانک تذکرہ جیسی
 قرہ کوز افندی یہ نقل ایدر . انلر دخی قرہ مراد پاشایہ دیدکدہ فی الحال
 شیخ خلیل افندی مراد پاشا حضورینہ دعوت ایدیلوب کوردیکی رؤیایی
 شوو جہلہ تقریر ایدر : شیخ چابی عالم منامدہ کوررکہ اسکدار صحرا سندنہ کی
 نماز گاہہ نیجہ کرہ یوزبیک امت محمد جمع اولوب دفع بلا ایچون استسقا
 دعاسنہ حاضر اولمشلر . اسکداری محمود افندی وعظہ چیقمش بیورمشلرکہ
 « اسکدار اناطولی خاکندن اولوب بزم حمایہ مزدہ اولغہ کورجی نبی نام جلالینک
 مراد پاشا النده منہزم اولسنی اللہدن رجا ایتدم . انشاء اللہ بیک الہی
 طفقوزندہ کورجی منہزم اولوب نیجہ بیک امت محمد دریابہ غرق اولمدن
 واسکدار دخی یانمدن خلاص اولور . خدا رجامز حیز قبولدہ واقع اولدقن
 صکرہ مراد پاشا صدر اعظم اولہرق سلامتہ بودینہ والی اولوب بعدہ قپودان
 اولہرق ینہ صدر اعظم اولوب بعدہ عربستاندہ حما شہرندہ متأهل اولوب
 خاندان صاحبی اولماسنی رجا ایلدک . شمدیکی خالدہ بو استسقا اکادر . برازدہ
 نور دیدہم جان عزیزم عبدالغفور چلبیم کورسی یہ چیقوب وعظ ونصیحت
 ایتسون ، بیوردقلرندہ غفوری افندی اسکدار منبرینہ چیتوب دعا ایدیلر .
 بماندن بزان رحمت نازل اولوب اسکدار واستانبول اوزرندن نحوست دفع
 اولوب عالم منور اولدی . « ایشته بو منوال اوزرہ شیخ خایل افندی واقعہ سنی
 نقل ایلدکدہ مراد پاشا » واللہ افندی ، کچن کیجہ بن دخی واقعہ مدہ بو استانبولدہ

یازوب، علی الصباح دخی جہہ یاران ایله وداعلاشوب اوج غلامله یوله دوشدک .

شام جنت مشامدن اولاقلق ایله آستانه سعادته کیتدیکمز

اولا منزل (ایکی قبولی) شامدن ۱۹ ساعتدر . آندن (حصص) آندن ۱۲ ساعتده منزل (حما) در . بورادن منزل بارکیری و منزلی آلوب (شجر) ی ، (جسر شغور) ی ، (ضبقه) ی کچوب اول اول کیجه منزلده (انطاکیه) ، آندن (بلن) اندن (اسکندرون) (پیاس) ، (قوردقولاغی) و (مسیس) ی کچوب (آدنه) یه ، آندن (سلطانخانی) نه ورمضان اوغلی یایلاسنه اینوب (اولو قشلاق) ده منزل آلدق . آندن (ارکلی) ، (قره پیکار) ی کچوب (قونیه) ده منزل آلهرق آندن (لادیک) (ایلغین) قصبه لرینی کچوب (آق شهر) ده منزل آلدی . آندن (بولو ادین) ی (بابدی) ی ، (خسرو پاشا خانی) نی (سیدی غازی) یی کچوب (اسکی شهر) ده منزل آلدق . آندن (سکود) و (لفکه) قصبه سنه کچرک (ازنیق) قلعه سنده منزل آلدق . آندن (یلق آباد) دره سندن (قرق کچید) نام قلعه دن و مخوف و مخاطره لی یردن کچوب جان عزیزدن بیزار اوله رق دربندلر آشوب نصف الیلده ککبوزده ده عجم نام منزلینک خانه سنده بی تاب و بی مجال قابوب علی الصباح اسکداردن دریا مثال عسکر ایچندن کوچ حال ایله کچرک پاشانک قبوکتخداسی قوشچی محمود اغا ایله صدر اعظم مراد پاشایی اسکدار اوتاغنده بولدق . حقیر دست بوس ایدوب نامه نی ویردیکمده « شامدن چیقالی قاج کوندر ؟ » دیدی چیقدیغم کوندن بوکونکی کونه قدر اون کوندر دیدم . « پاشانه ایشلر ؟ » دیدی ، « دعای خیر کرده در » دیدم . بو حقیرک حال و خاطرین سؤال ایدوب مکتوبلردن حظ ایلدی . « بز آتی عظیم برایشه قوشسه ق کرک، همان ار اولسون باش یارسون پادشاهه مال تحصیل ایلسون، هله شو

اشی بدك ، انقلب الحمز خلا ، ای سأل الخبر ، ای وجدته جيدا ،
 نه ایسترسك شراب سرکه یه دوندی یعنی خبرصوردی بن آتی یکی بولدم
 اغروربت غلبه ، ای صارذاماشیه ، وجدته بخيلا ، صاروقت حصاد ،
 آنه چپلاق غالب اولدی یورومك اسی اولدی آتی بخیل بولدم اکین وقتی کلدی
 ازلت عنه الشکایه ، اذا کثر عنده اللبن ، اعتقدت انه کریم ،
 بن آندن شکاتی قالدرم چن قنده سودچوق اوله ایناندم تحقیق جو مرددر
 حمی ، روی ، کال ، خشی ، غنی ، بوثر ، ورث ،
 اسی اولمق سوبلدی اولچدی قورقدی بای اولدی بای اولدی میراث ییدی
 ادرك ، يشاع ، وهب ، اقام ، طوف ، موت ، سافر ،
 اکلادی صاندی باغشلا دی طوردی طواف ایتدی اولدی سفر ایتدی
 قهر ، تعدی ، ای ، هره ، سبع ، الله یرضی عنک
 قهر ایتدی کملک ایتدی یعنی کدی ارسلان ، الله سندن راضی اولسون
 لسان عربی بر بحر بی پاباندر ، بونی غواص معانی اولان بیلیر . حقیر شوقدر جک
 مسودا تمز ایچنده بولسون دیهرک تحریر ایلدم . والسلام .

شام جنت مشامده مرتضی پاشا افدمزله شب وروز حسین بیقرا فصللری
 ایدوب صحبت خاص ایدرکن آستانه سعادت طرفدن پاشانک اولاغی کلوب
 مولوی وزیر اعظمک عزل ایدیلهرک نفی ایدیلوب یرینه قره مراد پاشا
 وزیر اعظم اولدینی خبرینی کتیرنجبه پاشا افدمز غایت متألم اولدی . چونکه
 کندیس قوجه مولوی محمد پاشا چراغی اولوب حرم خاصدن طوغری قوجه
 وزیر سراینه چیقوب آنک مسافری ونظر کرده سی ایدی . اول کیجه پاشا ایله
 صحبت ایدرکن پاشا افدمز « خزینه داری چاغرک » دیدی . خزینه دار کلدکده
 « اولیا چلبی به اوچ یوز التون ، برسمور پارچه سی سرحدی و اوچ غلام ،
 اوچ قات اثواب کورکلریه ، و غلاملرینه الیشر غروش ! » دیوب فی الحال
 خزینه دار اوچ یوز التونی حقیره ویرنجبه پاشا افدمز « برادرم اولیام ! الله
 آسان کتوره ! دردولته یولجیسک . » دیدکده عقلم باشمدن کیدرک « نه چاره
 امر امرکم ! » دیدم . اول کیجه مرتضی پاشا ایله جمله امرلری ، مکتوبلری

اللسان غلطة) ديمشقر ، عربستان کي برارض واسعه قوم وقيله نك حدو پاياني اولمديغندن لسان عربي اون ايكي شعبه در . هر بريسي لهجه مخصوصه سييله نكلم اولنور . اما جمله سنك فصیحی مکه ، طائف ، حجاز ، موال عربانك لسانلريدركه درمكنوندر . آيت شريف مؤداسی اوزره كلام ايدرلر . بوشامليلر دخي فصیح اللسان ، بديع البيان آدملردر . علماسيده مشهور آفاقدر . سياح عالم اولانلر هر كسله حسن الفت ايچون هر لساندن برنبنده بيلمك لازم اولديغی کي عربجه دن صو واتمك ايستيه جك وكندينه ضرر كله جك برجهتی فهم ايده جك قدر بيلمك كر كدر . ابي برسياح يوزقرق لسان بيلملي كه ندیم آدم اوله . هر شيك جبهلندن علمي يكدر .

عربجه دن سياحله پك كركلي اولانلری خبر ویرم :

واحد ، اثنين ، ثلاث ، اربع ، خمسة ، ستة ، سبعة ، ثمانية ، تسعة

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹

عشره ، احدعشر ، اثناعشر خبز ، ماء ، بطيخ ، عسل ، تين ،
 ۱۰ ۱۱ ۱۲ اتمك صو قارپوز بال اينجير
 تين ، رمان ، تفاح ، عدس ، بصل ، نخل ، شجر ، تمر ،
 صمان نار الما مرجك صوغان خرماناچي اغاج خورما
 رطب ، بيضه ، دجاج ، غنم ، بقر ، حمل ، فرس ، حمار ،
 ياش خورما يومورطه تاووق قویون اوکوز دوه آت اشك
 بغل ، ذئب ، كلب ، خنزير ، ملح ، فلفل ، دبس ، حطب ، نار
 قاطر قورت كوپك دو موز طوز بوهر بكمز اودون آتس
 برد ، تموز ، تعال ، روح ، اجلس ، اقمه ، سمكه ، جبل ،
 صووق اسحاق كل كيت اوطور اوطور بالق طاغ
 مقاليد ، افتح ، الباب ، ياوودي ، غلقالباب ، استرالباب ،
 كلید آچ قویي اوغل قابا قویي قابا قویي
 تعال ياخى اركب الفرس ، ياستی تعال تا كل يقطين ، بقلة الحقا

كل قرداش بين يو آته يا قاديخچم ! كل قباقي يعني احق اوتی ، سميرازوت .

وتیرکش ایله ایکی یاننده قرمزى دولمالى وزردوز اسكوفلى مطره جيلر والتون طاسلى شاطرلر ایله درت یوز عدد آلات وسلاحه مستغرق ایچ اغالریله مهترخانه سنى دوکدرک بیک اللى سکز سنه مى شوالنک اونجی کونى شام جنت مشامه داخل اولدى . الله مبارک ایله . شامک على قدر الامکان جمیع احواله واقف اولوب جمیع اولیا وانیسا مرقد مبارک لرینى زیارت ایله یوزومزى سوروب کزدک . جمیع اشرف واعیانی فصاحت و بلاغت اوزره تکلم ایدرلر ، لسانلری عربیدر .

لسان عربى — لسان دین میندر . جناب حق جمیع ملائکه لره لسان عربى سوبیلکی امر ایتمشدر . حضرت آدم دخى ادم ارضدن جنت مأویه داخل اولنجه حضرت جبریل امین کندوسنه لسان عربى تعلیم ایدوب حوا آنا وسائر ملائکه ایله وبالذات رب العزة ایله لسان عربى ایله تکلم ایتمشدر . قال النبی علیه السلام « لسان اهل الجنة العربية والفارسية الدرية » بوحدیث شریف موثوق اولق اوزره کال پاشا زاده مرحومک تألیفاتندن (دقایق الحقایق) ده مسطوردر . اما حضرت آدم جنتدن هبوط ایتدکدن صکره فراق رب العالمین ایله المندن کندوسنه نسیان الویروب بعده قرلانغیج قوشنک وساطتیه جبل عرفاتده حضرت حوا ایله بولوشه رق بامرخدا لسان عربى یه قریب اولان لسان عبرى تکلم ایتدیلر . حروف عبرى یینه عربى حروفى قدردر . بولسانه عائد معلومات دخى بوجلد مزده مسطور اوله جقدر . حضرت آدمک اولاد واحفادی منتشر اولوب لسان عبرى ولسان سریانى ، لسان عمرانى تکلم ایتدیلر . تا که حضرت اسماعیل علیه السلام قرق یاشنده مرسل بیغمبر اولدقده لسان عربى ایله متکلم اولدى . عربى لسانى ممدوح الهیدر . دلیلی « بلسان عربى مین » ، نظم جلیلیدر . اوله واسع برلساندرکه حدوپایانى یوق . بزمعنا ایچون یتش لغتى واردر . نته کیم مکهنک بوقیلدن اوله رق اوچ یوز اسمى واردر . مکه ، بکه ، کعبه ، زاد النمل . . . الخ . آرسلان ایچون یینه اوچ یوزدن فضله اسم واردر . فوق العاده واسع ، بلغ ، طمطراقلى برلسان فصیحدر . کلام بلغاده (العربى فصاحة ، والمعجمى ظرافة والترکی لطافة وسائر

جہ وجوشنہ مستغرق ، یشیل ، آل کووہ رنکی ، قیرمزی ، آدی صانی
وکزیدہ شہباز یکتیلر اللرنده اون یدیشر بوغوم قارغی ویلمان دمیرلی حلب
قالقانی ایله توانا ، شجیع نامدار بکلرک هریرسی آلنرنده فلان ابن فلان
دیو صری وسالاه سیله صایلی مهره قصر اقلر اوزرنده شام باشلی ، شام
رختی ، شام اکری ، شام رکانی وشامده دیکدکاری شقه بندلر جیرید
وحریر اورمه صیرمهلی سکه لری ایله ، اتی پاره یانجقلی وسام سوارحو
طاسلی کخیلان قصر اقلر اوزره سلامه طورور . یدی انچه علوفه یه متصرف
یکیکچریلری اگسه سنده اقل مایکون بشر ، اوزر ، قرقار ، اللیشر کا کل
پریشان کومش قوشاقلی ، الی صرقلی کورجی وآبازه وچرکس
غلاملی یکیکچریلر قات اندرقات سلامه طورمش ، آندن قپو قولی ، یکیکچری
سرداری ، سپاه کتخدا یری آروجه سلامه طوروب باشقه آلی عظیم
ایتدیلر . پاشای ذی شان دخی عظمت ودارات ایله رستم وافراسیاب وار
آتنه سوار اولوب ابتدا دردر یوزصدفلی ، صواتلی ، پاک و مساح ومکمل
قوسقون ایله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن ایکی یوز دلی ، ایکی
یوز کوکلی عسکرلری دخی سلاح پوصات قپانجه صرقلرنده قورت دریلری
صاریامش الوان فلاندره بیراقلریله یلکن ، شبکلاه وصالحی طاقیه لری ، چلنک لری
ایله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن یوز چاشنکیر ، یوز طشره کلاهییلر
دخی اللری صرقلی کخیلان آنلر اوزرنده عبور ایتدیلر . آندن یوز عدد
ایچ اغاسی سراجلری یوز عدد محربجیلری ، مطبخ امینی ، وکیل خرج
توابعاری جمله صرقلره عبور ایتدیلر . آندن ایکی یوز عدد متفرقه ، ایکی
یوز قپوجی باشی سمور کورکلی ، کخیلان آتلی قرق اللیشر الی صرقلی دلیران
ققادارلری زره وزر کلاهلرله آت باشی برابر عبور ایتدیلر . آندن پاشانک
بر یوکروک بیراغی ، بردمدار بیراغی ، ایکی طوغلری کچوب آردی صره
پاشانک طقوز کخیلان آنلری زراندوز ومرصعاه غرق اولمش ، یدکاری
مجوزه لی یدکیلیر ، امیراخور اغا ایله کچوب آردی صیره ده پاشا دبا وشیب
وزرباف مرصعه غرق اولمش قطیفه جواهر دوکملی سمور قپانجه ایله

آدم باشنه برر نان وهر او جاغه برر شمع روغن مع شمعدان خداملری
 کتیر لر . هر کیجه مسافرینک آت ودوه وقاطرلرینه بریم مقرر در . مرتضی
 پاشا افندمزه مترلیسی قاسم اغا زاده مصطفی چلبی عظیم برضیافت ایتشدر که
 دیلار ایله تعیر اولماز . بوخانک خیراتی غایت عظیم اولوب عرب و عجمده
 قظیفهلی خان نامیله مشهور در . ینه جانب قبله یه الی ساعتده (حرصه)
 قریه سنه کلدک . اوچیوز خانه لی ، باغلی و باغچه لی ، برجامعنی معمور کویدر . بوراده
 جمیع اعیان شام هدایا لر یه پاشایه کلوب مشرف اولدی لر . جمله سنک هدایا سی
 مقبوله کچوب یوز اللی قدر هدایا آت وقصر اقلری پاشای سخا کار اغوانه
 احسان ایلدی . سائر ما کولات و مشروبات مقوله سی پیشکش لر ایله پاشانک
 جمله عسکری بای اولوب حقیره دخی ناشف زاده نک هدیه سی اولان آتی
 جمله بساطیله احسان ایلدی . ایرتسی کون علی الصباح بعظمه خدا شام
 جنت مشام عسکری تموج و دریا مثال جوش و خر و شه کلوب زره ، کلاه ،
 نجبه ، وجوشنه مستغرق اولوب شهرا هک ایکی جاننه قات اندر قات سلامه
 طور اندرک سیف و سنان ، خشت و مزارا قدن صحرای شام جسیم براورمانستانه
 دوندی . یلمان نیزه لرک شعشعه سی چشم انسانی خیره لن دیردی . و جمله
 اعیان ، اشراف ، علما ، صاحب ، ائمه ، خطبا ، ملا ، سادات کرام بتون
 توابع لر یه آت لر اوزره صنفسته سلامه طوروب امیر حاج بولسان سنان
 پاشا دخی بشقه جه عسکر و آلای والا کوستروب سلامه طوردی . آندن
 ترکان اوغللری عیسی ، موسی اغالر ، عبدالسلام اوغللری ، سنان پاشا
 اوغللری ، قاسم اغا زاده ، ناشف زاده محمد افندی ، شام دفتر داری ، شام
 کتخداری ، شام چاوشلر کتخداسی ، چاوشلر امینی ، چاوشلر کاتبی ، سائر
 اعیان مجوزه لی و ابلاق صورغوچلی کخیلان آت لر اوزرنده البسه فاخره یه
 مستغرق اولمش ، چاوشلر سلامه طور دیلر و کور عبدالسلام ورختوات مصطفی
 آغا ، کیوان اوغللری ، صفد حاکی یواشجه محمد آغا و صالح آغا و حسین
 آغا و بتون اعیان و کبار قات اندر قات صف اندر صف کمال احترام ایله سلامه
 طور دیلر . آنک ایلر وسنده شامک بیک بشیوز یکیچر یلری زره ، کلاه ،

حضرت رسولدن سوکره ترک دنیا ایدوب بند کمر ایدرک نیچه زمان سیاح عالم وارکشت وکذار ایلمش ونهایت بوحمص شهرینه کئشدر. بوراده کورمشکه ایکی کئی مزار قازمشلر: «عجبا اوزونمی قیصه می؟» دیه مجادله ایدیورلر هان یانلرینه یاقلاشوب: «مرحوم اولابن قدر وارمیدر؟» دیر. آنلرده «بلی وار» دیرلر. هان عمرو و صحرایوب مزارک ایچنه کیرر، مکر مزار قازانک بریسی عزرائیل ایمش، عمرک کر بیانی الله ایدوب روحنی قبض ایدر اورایه دفن اولمشدر. بو آستانه حضرت بابا عمری کونا کون اشیا ایله زین ایدرلر رضی الله تعالی عنه. الملك الاشرف مظفرالدين موسى بن الملك المنصور ابراهيم — پدرینک یرینه حمص حاکی اولوب التیوز آلتمش ایکی سنه سنده وفات ایتمشدر.

بورادن قالحه رق آلتی ساعتده ایکی قپولی خانه کلدک، برچول ایچنده وشام داخلنده اون بیک آت آلیر برخان عظیمدر. آینه ورون دکان بر قپوسندن کپروب دیگر قپوسندن چیقیدینی ایچون ایکی قپولی دیرلر. قلعه سی بیورکدر و ایچنده کی نفرات حاکمیدر، عربان اشقیاسندن اطرافی صیانت ایدرلر. بورادن دخی قالقوب جانب قبله یه یدی ساعتده (نبوک-نبک) قریه سنه کلدک، شام خاکنده باغلی، بانچلی، صولی، سماطلی معمور برقریه در. برجامعی وار، جوارنده برخان یابلسه دهامعمور اولوردی. بورادن دخی قالقوب آلتی ساعتده «قطیفه خانی» نام قلعه عظیمه کلدک؛ یمن فاتحی سنان پاشانک وقتیدر. اوچپوز عسکرله متولبسی حاکمدر. بوخانه تابع یتیم پاره اوقاف قریه لر واردر. اون بیک آدم آتیه دوه سیله کلوب ایچنده مکک ایتسه ینه بر قسمی خلی قالیر. متعدد حجره لر، بش بیک آت آلیر آخوری، بشقه جه دوه لکی، حرم اوطله لر، عمارتی، کیلاری، فرونی، قرق عدد دکانی، مفرح حامی، بشقه جه متولی سرایی و پاشاره مخصوص سرایی حاوی برخان عظیمدر که هپ کار کیر بنادر. در و دیواری سلاح آصه جق دمیر چنکالر ایله آراسته و هر طرفی آتلی قید و بنز ایده جک دمیر حلقه لر ایله پیراسته در. وسطنده عظیم برحوض واردر. هر کیجه جمیع مسافرینه اوجاق باشنه برر باقیرسنی ایله بشر طاس لخم پاره لی بغدادی چوربایی

میلان، عقرب، چیان صوقدینی جراحی اوزره بوخاکی باغلاسه بامرالله دفع اولور. برده داخل حمصده برصو قیوسی واردر: برکیسه صو ایله پیراهنی یوسه کیسه او آدمی اصلا عقرب صوقنز، مکر اول کوملکی سائر برصو ایله بیقه یه رق حکمنی باطل ایده.

اهالیسندن استماع ایتدم: حمصک برجانبنده برمسجد اولوب قیوسی اوزرنده عجیب الهیکل برتصویر واردر. نصف اعلاسی صورت انسان ونصف اسفلی عقرب شکلی در، مرمر خامدندر. برآدم اوصورت اوزرینه برباره خیر یاپشدیرسه اوخیر هیکلک صورتنه مشابه اولور، خیر قورودقن صوکره سهلجه برپارده سنی آتسه براقوب عقرب صوقان کیسه یه توتسویاپسه اوزخمدار آدم خیر رایحه سنی شم ایدنجه زخمک وجعی سکونت بولور. حقیره دزدار اگا الی درهم قدر احسان ایتدی، حفظ ایتدم. صوکره عجم دیارنده (ارمیة) شهرنده برملوکی عقرب صوقدی، مذکور خمیردن آتسه برپارچه براقوب غلامی بخورله دیغمده درحال وجعدن خلاص اولوب زخم عقرب یرندن صاری صولر جریان ایتدی.

زیارتگاه کملین — بوشهرده اسحاب کرامدن ابن ابو جهل، صابر بن جرهم، الدس بن عقیل الشمس، مروان بن عامر، قبیله انصاردن سالم بن بحیره، هشام بن بنی نجار، نجیر بن عاصم الاسلامی، حلیف الاشری النخعی، جاشن بن خلف، احمد بن عبدالله بن نجار، خویلد بن سهل الآبادی، معرج بن زائر الکلبی، معمر بن القیس المخزومی، حسان بن غنم المخزومی، جمع بن حرب الیتیمی، طلحه بن عبدالله ودها برچوق صحابه کرام مدفون اولوب حص جوارنده سمعان نام قریه ده دخی امویلردن عمر ابن عبدالعزیز حضرت تیزی مدفوندر. ایچ حصارده حضرت عثمان رضی الله عنه ک خطیله مصحف شریف وار دیدکدی، حمصده نه زمان صوقیتانی اولسه بوکتاب شریفی چیقارلر اول آن رحمت نازل اولور. صاحب آفتابه نهانی، بیشوای بیک محرم اسرار - بتول، مقدم ابرار آدم طیار حضرت عمر و عیار - اصل اسمی عمر بن امیه الضمیری در، مصاحب خاص رسول ایدی. وفات

عربستانده حصص ، حما ، حلب قلعه‌لری هپ بویله عملی بیغمه تپه‌لر اوزرینه بنا ایدلمشدر . اشانغی واروشده کی اولری ده‌ا کوزلدر . باغ و باغچه‌لری یوقدر . عاصی کنارانده جابجاحدیقه‌لری واردر . شهره سلف خلفاسندن قلعه بر اریق (خرق) واسطه‌سیله صوکلیر . صوینی کرچه بووجهله عاصیدن کلیر ، فقط حمام صوینی کبی ایلیق اولور ، اشانغی واروش اطرافنده رباط اولمغله عربانندن غایت خوف ایدرلر . اولا یوقارو ایچ قلعه‌سنده (جامع سلطان) اول قدر واسع برجامع دکلسهده نظرکاه قدما اولمغله روحایتداردر . وحضرت عثمانک خط کوفی ایله محرر کلام عزتی بوجامعه‌ده در . حضرت عثمان مدینه منوره‌ده بوکلام عزنده قرآن تلاوت ایدرکن یوم رمضانده شهید اولوب بوکلام عزنده (فسیکفیکهم الله وهوا لسمیع العلیم) آیت کریمه‌سی اوزرنده حالا قان یولاشیقانی و آثاری واردر . بوجامعدن باشقه جامع ومسجدلری ده واردر . مسجدلریزک مشهوری (بیعه) مسجدیدر . ایکی مدرسه ، بر دارالحدیث ، بردارالقرأ ، یدی مکتب صیبانی واردر ؛ بونلرک اوقافی اول قدر قوی . معمور دکلدر . اوچ عدد تکیه‌سی ، اوچ خان ، برحامی واردر . حمامنک صوینی دولاب ایله عاصی نهرندن کلیر ، حمام مفید ومختصردر . بعدالظن نسوان کلیر . برمقدارده دکانلری وار ، هرشی بولنور ؛ لکن بدستانی یوقدر . آب وهواسی چولار ایله شدت حرانه تابعدر . بعض زمان سام یلی بیله اسر . بورالردن اوقدر کوزل چیقماز . صلحای امتدن مظه کرام قیلقلی آدملری پک چوقدر .

صنایعک ممدوحی بیاض خالی ، پنبه مقرمه ، حریر سیاه پشته‌لری ، سیاه غرارلری ، الاجه مقرمه‌لری مشهوردر . خاکی اوغوز طائفه‌سنددر . کذب وبهتان غیبت ومساوی نهدر بیلمزلر . زمان قدیمده کهنه وحکما بوشهر قدیم ایچره قعر زمینده ییلان وعقرب وچیان وسائر سملی حیوانات ایچون طلسملر دفن ایتمشدردر . الی هذا لآن اوطلسملرک تأثیریه ییلان وعقرب وامشالی حیوانات مضره بولنمز ، اره صره کورلسهده انسانه دیش اورسه تأثیری اولمز ، بوحمصک طوبراغندن برکشی هرقتنی دیاره کوتورسه

چاوشلر امینی، شام یکیکچری مصر اغایی ونجه ارباب دیوان هدیالرله دیوان خدمتته کلدیله .

بورادن حرکته چول وچولستان ایچره ۶ ساعت کیدرک (حصص) شهرینه کلدک .

اوصاف حصص — ایلك بانسی معلوم دكل . قلعه سنه قیصر لر بناسی دیسورلر . بونی خلافت حضرت عمرده ابو عبیده بن جراح امان ایله فتح ایتمشده بعده ینه استیلای کفارده اوغرا دیغندن فاتح ثانسی حضرت خالد بن ولیددر ، صوکره مصر سلطانی غوری النده ایکن ۹۲۲ تاریخده اهالی قلعه دبدده آل عثمانی کوروب حضرت عثمانک خط شیریفیه محرر کلام عزت ایله قلعه نك مفتاحلرینی سلطان سلیم اوله تسلیم ایدرک جمیع تکالیف عرفیه دن معاف و مسلم اولدیله . اولجه ۷۹۹ تاریخده تیمورلنك شامی خراب ایدوب یرله یکسان قیلمغه کایرکن بو حصص شهرنده کی حضرت عثمان کلام عزتی سببیه بو ایلماری عفو ایدوب خراب ایلممشدی . صکره تحریر سلیم خانیده بوسنجاق اهتمان اوغنه احسان اولنوب طرابلس شام ایالتنده سنجاق بکی تختی اولدی ، حالاده اوله در . خاص هایونی (۲۲۰۲۹۰) ایچه اولوب ارباب تیماروزعامتی ۱۶۹ در . آلائی بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیسی وارددر . بکینک عسکر یله جمه ارباب تیمار و جبهه لوسیله ایکی بیک عسکری اولوب سفره اشیرلر . اوچیوز ایچه پایه سیله شریف قضادر . مذاهب اربعه دن شیخ الاسلامری و نقیب الاشرافلری وارددر . محتسبی و شهر نا ئی دخی وار . چولستان اولغله نوا حیلرینی عریان خراب ایتشددر .

اوصاف قلعه حصص — نهر عاصیدن کامل بش بیک آدیم جانب شرقده برچولده عملی بینمه برپشته اوزرنده سنك تراش ، متین برقلعه در . غربه آچیلیر برقبوسی وارددر . قبوسی دمیر قاناتلیدر . درت چوره سننده خندق یوقدر . وجه دیوارینك طاشلری منقشدر . درون حصارده اولر وارددر . قلعه دزدار و نفراتیله مقدار کافی طوپلری وارددر . پاشا افدمز بوشهره داخل اولنجه عجایب طرپ شادمانقلری ایتدیله . خیلی یوجه برقلعه در . بو

یعنی بعلبک اووہ سندہ نہر تنور ، نہر زاہول ، نہر الکلب ونہر زغرغہ ودها ساثر نہر لر بولنور . اما فرات وعاصیدن غیرى ارض مقدسدن جریان ایدر نہر عظیم یوقدر . فرات ارض مقدسہ داخل اولدقن صکرہ جسردن کچر . چونکہ اوتہ سندہ جسر یوقدر . زیرا دریا مثال اولور ، جسر ، فلان طوتماز . ملاطیہ ، بیرہجک وجعبہر قلعه لری اوکندن کیلرلہ کچلور . بیرہ جکدن نابغداد اووہ سنہ و (قورنہ) یہ وارنجہ یہ قدر جمیع تجار متاعلری کلکلرلہ وکیلرلہ بغداد وبصرہ یہ کوتورورلر . اما بو عاصی اولہ دکدر ، کوپری طوتار . بر کوپری انطاقیہ کوپروسی اولوب بری دہ بو (آمان) کوپروسیدر . عباسیلردن خلیفہ الرشید باللہ ہارون ، وشام ملوکندن نورالدین شہید ودها نیجہ ملوک بو جسر لری تعمیر وترمیم ایتشلردر ، زیرا ممرناس اولوب مصر وشام و حلب بولی اوزرنددر . بو جسرک حصص خاکی طرفی کنارندہ بریار اوزرندہ وحصص حدودی اوزرندہ یوز خانہ لی بر عرب بلدی (کوی) زار . آندہ (پیراباب ذوق ، شیخ اسحاق شوق ، حارس عقل وشرع ، عارف اصل وفرع ، شیخ اسرار الہی ، مجاہد انوار نامتہاھی الشیخ بایزید بسطامی) قدس سرہ حضرت لرینک مرقد مبارکی واردر . و حضرت شیخ اول قریہ ایجرہ برجامع عظیم و برتکیہ قدیم ایجرہ منور برقبہ عالیدہ مدفوندر . طریق صاحبی اولو شیخدر . یوزی متجاوز فقرا و درویشانی وار . آیندہ ورونده یہ نعمتی مبدولدر . جمیع عربان وتورکان بو حضرتہ معتقددرلر . زیارتکاہ خاص وعامدر . حضرت بایزید بغداد بہشت آبادک (قوشلر قلعه سی) نام محلندہ خانہ سندن چیقوب کورورکہ عرش عظیمک رحمت قبوسی آجیلمش ؛ « سبحان الخلاق الباقی » دیوب عالم حیرتہ وارنجہ « یا بایزید ! بنم بویہ یتیم بیک رحتم قبوسی واردر » ہاتفی صداسنی ایشیدنیجہ (ہو !) دیوب بغداد چولی ایجرہ سماعہ کیرر . اوچولر دہ سماعندن ایاقلرندہ طرناق وپارمق قلمیہرق قورو اینجیک کیکلرلہ بو محلہ کلیر . مرحوم اولور . جسدینی دفن ایدرلر ؛ قدس سرہ العزیز . بو محلہ شامک چاوشلر کتخداسی ،

بودولا بدن ماعدا عاصی نهرینک طرفینده اوچ بیک عدد حدیقّه ریاض .
مثلی باغ و باغچهلر واردر . هر برنده ایکیشر ، اوچر دولابلر ایله سبزدرلر
صوواریلیر . اما بو محمدیه دولابندن بیوکی یوقدرکه عرب و عجم سیاحلری
افواهنده مشهوردر .

زیارتگاه شهر حما - شهر خارچنده (المولی حامد چلبی الشهیر بطاش
کوپری زاده) ارض قدسدن کلیرکن ینه ارض مقدسدن معدود اولان بو حماده
مرحوم اولدی . (المولی ابراهیم آذری چلبی) معلم زاده افندینک کورپه
جان قوزوسی (آذری) در . حماده حمای محرقدن مرحوم اولوب طریق
کیلانیان شیخلری جوارنده حامد افندی ایله بریرده مدفوندر . موتسه
تاریخ : « دیدیلر کچدی آذری چلبی » سنه ۹۹۳ .

بو زیارتلردن صکره طوغلر ایاری کوندرلدی . چولستان ایچنده
(داستان) جسرنده منزل آلدق . بر جسر عظیمدرکه ارض مقدسدن جریان
ایدن ایکی نهر اوزرنده بویله بر جسر یوقدر . ارض مقدسدن جریان ایدن
نهر عظیملردن بریده فراتدر . ملاطیه حدودندن تا بحر عمانه قدر ریزان
اولور . ونهرك قبله جنوب و غرب طرفلری خاسان ، عسقلان ، رمله ، یافه ،
عککه ، صیده ، بیروت ، شام ، طرطوس شهرینه قدر ارض مقدسدر . رمضان
اوغلی یایلاسی حدوددر ، مرعشده داخلدر . قول صحیح مفسرین اوزره
جناب باری روز محشرده اسرافیه : « سوری اور » دیرنجه بو ارض مقدسی اول
قدر واسع ایده جکدرکه انس و جان و طیور جمله بوراده جمع اوله جقدر .
وبوحالده جمله مخلوق قدس شریفی سئوال ایده جکدر . بورالره آنکچون
ارض مقدس دیرلر . دیگر بر روایتسه کوره حضرت داود علیه السلام
تابوت ایله کزدیکی اراضی ارض مقدسدر . قرآندن دلیللی (قال لهم بنیهم ان
آیه ملکه ان یأتیکم التابوت) آیتیدر . بورالردن مذکور تابوت انطاقیه ،
کفرناحون ، شهر صیفه و شهر مصره داخل اولمیدیفندن مفسرین و مورخین
بالا تفاق بو اوچ شهره ارض مقدس دکلدیر دیمشدر . بر روایتدهده پیغمبرلر
مدفون اولدیغی یرلره ارض مقدس دینیر دیمشدر . بو حالده بو ارض مقدس

آدمی هلاک ایدر . اما شهره تأثیر ایتمز . شهرک جماله خلق پنبه ایلکی
 اکیروب چارشفار و خاویلیر و حریرسیاه پشکیرلر یازلر . وعدکری طائفه‌سندن
 فارس الحلیلی چوق اولمغله غایت مصنع ات کمی یاپار حدادلری واردر ، و حماکی
 مشهوردر . شامک حوران بوغدایندن دانه‌دار کندمی اولور . پاک شعیری ،
 پنبه‌سی ، فولی ، ریحانی ، ترفیل و یونجه‌سی و کچیلان آنلری چوق اولور .
 حماملری غایت مصنعدر . آرناوود محمد پاشا حمامی قدر روشنا برحامی هیچ
 بر دیارده کورمدم ، قریم باغچه سراینده کی محمد کرای حمامه عدیلدر . بو حمام
 توبنا اولمغله قبلر نده نجف ، بلور ، موران طاشلری درون حمامه نور
 دوکیورلر . جماله فوطه‌لری حریردر . وسیله جک خاوی و مقمرمه‌لی بساط
 پاکدر . درون حمامه حنفی قورنلرینک و حوض شافعینک لوله‌لری و جماله
 طاسلری آلتون یالیزیلدر . « بونلردن بشقه یوز سکه‌ان قدرده سرای
 حماملری واردر » دیو اهل بلده‌سی افتخار ایدرلر ، حقیقتده اوله‌در .
 دولابک اوصاف و اشکالی — بو اویله بردولابدرکه درت چوره‌سنده کی
 چولارک سکزر ساعتک یرلرندن نصف‌اللیلده (یا محمد) صدامی عیان ، بیان
 ایشیدیلیر . او جهته اسمنه (دولاب محمدی) دیرلر . اوج آسمانه سرچکمش
 بردولاب قدکشاند . اورته میلندن تاذروه بالاسنه وارنجه‌یه قدر قرق ذراع
 معماریدر . قرق آرشون دخی آشاغیسی اولوب سکسان آرشونلق بردولاب
 عالیدر . خشباتی بعلبک طاغلرندن کلیر چام درختلریدر [۱] . اوزرنده یوزویوز
 الیشر اوقه لق میخلری و مسارلری واردر . دولابک درت چوره‌سنده
 بیکلرجه صوقووالری واردر . قله اوزرینه مای صافی ریزان اولوب آندن
 صوکلری ایله شهرک جمیع جامع ، مسجد ، خان و حمام و تکیه ، مدرسه ،
 عمارت ، و سرای کبی بنای عظیملرینه کیدرک سقی واروا ایدر . غایت عظیم
 بروقف اولوب معاف ، مسلم دولکلری و قرق ، الی قدر خداملری
 واردر . یانه واروب تماشایدن کسه‌نک قولاغی شدت صدادن اصم اولور .
 اصل غرب تماشای بودرکه شهرک آواره صیانی بودولابه صاریلوب دوران
 ایدرک بالایه چیققدن صکره ککندولرینی نهر عاصی یی یرتاب ایدرلر .
 [۱] Cedre de Liban دیدکاری (سدر) چامیدرکه بوکون لبنانده بیله‌قالماشدر .

وشادروانی سرای عالیار واردر . جمله خاک پا کدن معمولدر . اک مشهور سرای (آرناوود محمد پاشا سرای) درکه نهرعاصی کنارنده اوچیوز اوطلی و متعدد قاعلی ، ایکی حماملی ، حرمی بانچهلی برسرایدرکه مثلی انجق شامده بولنور . بوراده مرتضی پاشا افندمزه برضیافت عالی ویرلدیکه دیلارل تعریف ایدلر . (شیخ ابراهیم افندی بن شیخ عبدالقادر الکیلانی) نك سرایده مشهوردر .

جامعلری — یوز بش محرابدر . یوقاری چارشو ایچنده (عبیده بن جراح) جامی وارکه فاتح حما جامعیدر . بانسی عشره بشردنددر . بوجامع اسکیدن کینسه ایش ، صکره محرابی ولی اولتوب حین فتحده جامع اولمشدر . حمصیلارک خراج مالیه تعمیر و ترمیم قلنمشدر . بوجامع غایت قدیم بر معبد اولوب انشاسی ایچون کیدن مصارف چارکوشه مرمر اوزرینه جلی خط ایله تحریر اولمشدر ، جامع دیوارنده علامتدر ، طورور . (کوزلجه قاسم پاشا جامی) فتح سلیم خانیده والی اولوب بوجامع پر انوازی پایدیرمشدر . بولنردن بشقه مسجدلریده چوقدر . تیش ایکی قدر مکتب صیبانی واردر . تکیه لریده وارسهده اک مشهوری (عبدالقادر الکیلانی) تکیه سی اولوب معمور و مزین ، درویشانی چوق و عمارتنده نعمتی دائمدر .

خان خواجکان و مجردان — جمله یدی عدد تجارخانی واردر . چارشیلاری کرچه حلب و شام چارشیلری قدر مزین دکلدر ، اما ینه جمیع ذی قیمت اشیا موجوددر . قیو مجیلریله بر برلری چوقدر . موقعی بر پارچه حار اولمغله اها- لیسنک رنگ رولری بغدادیمسی ایسهده نیجه لری بیاض الوجه و نیجه لری احمر اللون نحیف و صاحب سلوک پیرلری مستجاب الدعوه آدملردر . مؤدب ، ناه و سکار خاتونلری واردر ، فقط چندان کوزل دکلردر . عوام طائفه سی چوقه ، الوان و حریر قفتان کیرلر . وسط الحال اولانلری (الکاسب حبیب الله) سرنجه اهل قناعت اولوب جمله سی الوان بر فراجه و صوف کیرلر . قادینلری آباقرینه چزمه کیر و باشلرینه بیاض جاربور و نورلر . شهر اقلیم رابعک و سطنده اولمغله آب و هوایی حرارت اوزرهدر . شهردن طیشاریده بر ریخ سموم اسرکه

عییده بن جراح سردار معظم اولوب الی بیك عسکر ایله بوقلعه‌یی محاصره ایتدکلر نده خالد بن ولید، حضرت علی نك برادری عقیل بن ابی طالب، اسود بن مقداد، مالک بن اشتر، ساریة الجبل، یزید بن سفیان کبی آدلر برر قوله سردار اوله رق شهر حصر اولنوب جبر ایله روملر لندن ضبط اوله رق ممالک اسلامیه یه ضمیمه قانندی. شام خلیفه لری زماننده طرابلس شامی استیلا ایدن فرنگلر بورایه ده کیشلر سه ده چولدن موال عربانی امداد یتیشه رك شهری قورنار مشلر و فرنگلرک بقیه السیوفی ده دورزی طاغلرینه التجایله طرابلسه کوچ حال ایله واره بیلمشلردر. صکره خلیفه طرفدن قلعه کرکی کبی تعمیر اولمشدر. صکره قلعه مصر سلطانلردن غورینک انه کچمش وسایم خان مصر فتحه کیدرکن شام وزیر ی چرکس (سینال بای) سلیم خانه مطیع اولوب بلاجنک وجدال هما قلعه سنک مفتاحلرینی تسلیم ایتمش و ولایت والیسی (کوزلجه قاسم پاشا) اولوب، کال پاشا زاده دامادی (حجایی مصاح الدین قوجهوی) دخی حاکم شرع وقاضی تعیین قلمش و حما شامه تابع سنجاق اولمشدر. مصر فتحندن عودتده تحریر جدید اولوب طرابلس شام ایالتنده بشقه جه سنجاق بکی تختی اولمشدر. بکنک طرف پادشاهیدن (۳۶، ۳۶۴) آنچه خاص هایونی اولوب (۳۳) زعامت و (۱۷۱) تیماردر. چری باشیسی، یوزباشیسی، الای بکیسی واردر. جمله پاشا عسکر یله ارباب زعامت لری جبهه لولریله برابر ایکی بیك عسکر اولوب سفره قوشارلر. مذاهب اربعه دن شیخ الاسلام لری، نقیب الاشرافی، اعیان و کبار و اشرفی واردر. سپاه کتبخدایری، یکچیری سرداری، قلعه دزداری، نقراتی، محتسبی واردر. اوچیوز پایه سیله شریف قضادر. ناحیه لرندن سنوی قاضیسنه آتی کیسه محصول اولور. بکینه ده بوجه عدالت اتوزکیسه کایر. اشکال قلعه شنبت داریغی هما — برچولستان ایچره ونهر عاصی کنارنده عملی بیغمه برده په (اویوک) اوزرنده سنک تراش برقلعه پرصواشدر. زمان قدیمده غایت معمور ایتمش. ایچ ایل اولغله برج و بارولری اول قدر عماردکلدر. درت چوره سنده خندقی یوقدر. درون قلعه ده بیك قدر باغ و بغمچلی، حوض

خاتونلرندن شجرالدر نام خاتون دیار بکر ایالتنده (حسن کیف) ده بولنان
 اوغولنی زیارته کیدرکن بو محله کندی سنی حرامیلر باصوب جنک عظیم ایله
 خلاص اولمشدر. اوغولونه حسن کینده خلافت میسر اولدقده عودت
 ایدرکن بو محضوف و مخاطره لی یرده برقلعه بنا ایتدیکندن او خاتونک اسمیه
 مسمی شجر قلعه سیدر. صوکره مصرده بو خاتونه خلافت میسر اولوب زمان
 فرعونده دکوکه نام خاتون شهر منوفده [۱] نصل پادشاه اولدیسسه بودخی
 او یله برملکه اولوب مصر سلطانلرینک جمله اغوانسه و ایچ اوغلانلرینه
 و آخر بیک آدمه وارنجه ییلاق خلعت فاخره وقف ایتمشدر. کعبه شریفی
 سیاه حریر منقشدن کسوه و زرندوز قوشاق و باب مکه پرده سی و مقام ابراهیم
 شتری کبی شیرله تزین ایتش و بو کسوه شریفلر حالا دائمدر، بو قلعه ده او
 خاتونک خیرات و حسانتنددر. خاتون بالذات مصر ایچنده ست نفیسه قربنده
 سرکه جیلر محله سننده جامع لطیفی ایچنده برقه عالیده مدفوندر. قلعه
 صوکره لرلی سلطان غورینک الینه کچمش و آندن ده سلیم اول فتح ایتمشدر.
 اوصاف شهر قدما و دار ففرا یعنی قلعه حما حماه الله تعالی من البلوی —
 بوشهره یونانیجه (حاموتان) دیرلر، فارسسیجه سی ده (دارشنت) در؛
 دورزیلرده (شهررزول) دیرلر. عربلر عمومیتله (حما) دیر. طوفاندن
 صکره ایلمک بانسی حام بن نوح عامیه السلامدر. غایت عمارستان اولوب نهر
 عاصی مجراسنی بورالره کتیرمزدن اول درت کره یوز بیک قدر بیوک
 قیولرله اسقا اولنور بر شهر عظیم ایتش! . جمله قومی بنی اسرائیل اولمغله
 بنح النصر قوم اسرائیلدن او جنی الملق اوزره بو (حاموتان) شهرینی ده
 خراب و بیاب ایتمشدر. اسکندر کیر عصرینه قدر سهل معمور اولمشده
 اسکندر اوتوز ایکی سنه حکومت سورده رک وفات ایتدکن صوکره قلعه سی
 روم قیصر لرلی طرفدن یایماشدر. صکره لرلی غایت معمور اولوب قرالی
 شام طراباسنده اسپانیه فرنکیله اتفاق ایدوب شام، مکه، مدینه بوللرینی و نیجه
 شهر لرلی خراب ایتکه باشلادیلر. نهایت خلافت حضرت عمرده حضرت

[۱] منوف - (منفیس Mimplis) در .

قپوسنک ایچ یوزندن طورنا کوزی کبی جریان ایدوب نهر عاصی به آقار. بیاض دوه دیشی بوغدانی ، چاقل آتمکی ، لیمون ، تورونج ، شکر قامشی کبی میوه لری مشهوردر. باغچه لری هپ عاصی کنارنده اولوب اومشکلی بوستانلری هپ دولابلرله اروا اولنور. شهرک جانب غربی دیار روم صاییلور. کندی ابتدای حدود عربستاندر. وحلب ایالتنک ده حدودیدر ، فقط ارض مقدسه دن دکلدر .

بوانطاقیه قلعه سنی سیر و تماشای ایدوب و ۱۰۵۸ سنه سی رمضان المبارکک صلات عیدینی چارشیسی ایچنده کی جامعده ادا ایدوب بعده نفیر زحمتلرچالنه رقینه جانب قبله ده معمور قرالر عبور ایدرک ۸ ساعت صکره (ضبقیه) قصبه سی منزله واردق. بر محصولداروادی ایچره باغ و باغچه لی ضبق (زنباق) شکوفه لی اوچ یوز خانه لی معمور بر بلده در. انطاقیه ناحیه سنده حکومتدر. انجیر اغاچلری جهانی دوتمشدر. و بوبلده ایچره چانپولاد زاده علی پاشا مرتضی پاشایه برعظیم ضیافت ایتمشدرکه نظیرینی کیمسه ایتمشدر. مرتضی پاشا و علی پاشانک جمله اتی بیک عسکرلری و او قدر رعایا و برایا تناول ایدوبینه او قدر بیک سخن و لنگریلر طعام نفیس ایله مالامال قالدی. پاشایه اوچ کچیلان قیصر اق پیشکش ایدوب آندن مرتضی پاشاده علی پاشایه سمور کورک و بر مجوه خنجر هبه ایلدی. آندنینه قبله یه کیدرک (جسر شغور) بی نوره کلدک. بو محل دخی حلب خاکنده نهر عاصی کنارنده و برچمن زار یرده در. بر کوچک خانی واردر. اما بی امان یردر. صاحب خیره خدا عمارینی نصیب ایدرک مر حجاج و امن و امان اوله. آندنینه جانب قبله یه ، کاهیجه قیالی و کاهیجه سازلی و بطاقلی یرلری عبور ایدرک ۶ ساعتده (مدق - مضیق) قلعه سنه کلدک. بورای نور الدین شهید سلطانک (مدق) نامنده بروزیری بنا ایتمکه او اسم ایله مسما برقلعه زیبارد. بورای ده سایم خان چرکس ناکس لندن امان ایله آلمشدر. حلب ایالتنده هم نامی بولندینی برکول کنارنده کوچک قیالی اچلاق بریشته اوزرنده مربع شکلده بنا ایدلمش کوچک برقلعه در. بورادن قالقه رق یدی ساعت کیدلکده شجر قلعه سنه کلدک. مصر خلفالری

شریفلری اوزرنده شب وروز قندیل سو نمامشدر . تکیه سی، ققرا سی الی الان
چراغان ایتهدر . بونلرک شهادت لری اثناسنده بامرالله احیا ایتدکلری شهزاده
یاو حیددخی مرحوم اولوب درون قلعه ده اشاخی حبیب بخار قربنده مدفوندر .
بوکا ملت نصارا بزم قرالمزدر دیرلر . اما بن تاریخده کوردم بوشهزاده نی احیا
ایدن حضرت عیسی علیه السلام ایش . بوکا دلیل اولمق اوزره سورده یس ده کی
(واضرب لهم .....) نصنی کتیرمش ، تفسیرینه نظر اولنه دیش و اسلام .
مدرسه لری — کرچه استانبول کبی کارکیر مدرسه لر دکلدردر . امایدی
یرده ، جامع و مسجد لرده جمیع علوم کوریلور . خصوصیه درسهام افندی لری
فضا لدن ذوفنون کیمسه لردر .

دارالقرآ و مکتب صبیان لری — اوچ یرده سبعة و عشره و تقرب قرآت لری نه
مخصوص دارالقرآ لری واردر . لکن طلبه لرینک وظیفه مغنویه سی یوقدر ،
شیخی ده حبیبدر . قرق قدر مکتب صبیانی واردر . نیچه سنک عیدیه لباس لری
وصره عینیه لری جانب وقفدن هر سال احسان اولنور ، معمور مکتبلردر .
تکیه لری — اشاخی شهرده حبیب بخار تکیه سی درویشان ایله مالامال
اولوب برحقور یرده واقعدر . برتکیه حبیب بخارده طاغده واردر . بر
ساعته عروج اولنور جهاتما بریردر .

حاملری — حاملری مفید و مختصردر . عاصی نه ری کنارنده اولان
قلعه دیوار لرینک ایچ یوزنده اولوب هوالر ی لطیف در . صولری ده عاصی
نه رندن دولابلر ایله دوران ایدرک کلیر .

خانلری — طقوز عدد بکارلره مخصوص خانلری واردر . چارشیمی
اوچیوز دکاندر . کارکیر بدستانی یوقسه ده ینه ذی قیمت اشیا هپ موجوددر .
شهر عربستان حدودنده اولمغله غزالی و مکحل کوزلی ، منور یوزلی شیرین
سوزلی خو برو جوانلری واردر . پاشالری شهره داخل اولنجبه جمیع
نسوانلری بیاض عزازلر بورونوب زلفت سهلی اورورلر . اقلیمی اقامه وسطیدر .
شهرک جانب شرقنده یوجه طاغلر بولندیغدن بو طاغلرک اتکندن نیچه آب
حیات کبی پیکارلر جاری اولور ، کوزل قاینقلری واردر . حتی حلب

کتفاجده قلیچ دیمکدر . اکثریا معمور خانهلری نهر ماصی طرفنده واقعدره .
عاصی بورادن قبله یه جریان ایدرک بحر سفیده منصب اولور . آب حیات
کچی بر ما ذلالدر . تفصیلی هما شهرنده کله جکدر .

زیارتگاه کماین اولیای انطاکیه — اولاشرف عباد ، کنزهداد ، مرکز
دائرة کرامت ، قطب فلک ولایت ، قدوة الاصحاب ، عمدة الاحباب ، محرم
اسرار ، مقدم ابرار حضرت حیب بخار ، حضرت یحیی و مسیحه یمشلا ایدی .
بعض توارینجده حضرت عیسی علیه السلامک خایفه لرندن ورؤسای حواریوندندر
دیو مخرردر . بعضیلر نبیدر دیمشلا فقط اختلافلیدر .

مناقب حیب بخار — انطاکیه بانسی لر بیعة الغسان نام ملکک بر نور دیده سی
وار ایدی . اودخی پدری کچی حضرت مسیحه ایمان کتوروب مؤمن موحد
اولمش ایدی . حکمت خدا اجل مسامسیله اولوب انطاکیه ایچنده دفن
اولندی . یدی سنه دن صکره بو حضرت حیب بخاردن معجزه ایستدیله .
« بزم ملکمزک یا وحید نامنده عادل بر اوغلو وار ایدی یدی سنه واردرکه
وفات ایتدی . آنی احیا ایلکیز جمله من ایمانه کلم دیدیله » . در حال حیب
بخار شهزاده نک قبری اوزره واروب دعا ایدرک « قم باذن الله » دینجه شهزاده
امر خدا ایله قبردن آزاد اولوب حیات بولدی . شهزاده یدی سنه معمر
اولوب جه انطاکیه اهلی اسلام ایله مشرف اولدی . وچو جوق اول قدر
خیر وعدل عد التلر ایتدی که انطاکیه ده بر چوق دیر وخیرات یاپدردی .
حیب بخار کفاف نفس ایچون بخارلق ایتدیکندن کندیسنه حیب بخاردینلدی .
اول عصرده دولکرلرک پیری ایدی . لیکن رسالتپناه عصرنده بخارلرک
پیری ابوالقاسم عبدالواحد البخاری در . صکره حیب بخار منکرین طرفندن
شهید ایدلدی . سرسعداتی کوه بالادن غلطان اوله رق آشانغی شهرده برغاره
دوشمشدر . اوراده نردبان ایله اینیلیر بر تکیه پرانور ایچنده مدفوندر . حالا
جمیع اسلام ونصارانک زیارتگاهیدر . وجود شریفی ایسه قلعه ایچنده اوج
آسمانه برابر یالچین بر قیا اوزرنده مسیره لی بر آستانه ده مدفوندر . تیمورلنک
بوکا نظر ایدوب نازه حیات بولدی دیرلر . کندی شهادتلر ندن بری قبر

دیواری سکسان یدی بنا آرشونی محیطنده در بوندن سوکره بغداد قلعهسی بیوکدر . یکریمی درت بیک بنددر . ویکریمی یدی بیک آدیمر . آندن سوکره بیوک بو انطاکیه قلعهسیدر . بوندن کوچک قلعهلر صیرهسیله شونلردر : مصر ، شام ، حلب ، قریمده کفه ، روم ایایده سالانیک قلعهلر یدر . انطاکیه قلعهسنک دیوارلرینک و برج و بارولرینک یوکسکلکنی بشقه بر برج و باروده کورمدم . شرق طرفده طاغیر اوزرندهکی دیوارلرینک قدی کامل سکسان زراع ملکیدر . اما عاصی نهری ساحلی طرفلری یکریمی زراع قدر آچاق ویالین قات دیواردر . حلب و شام قپولر ندن یوقارو چیقنجهیه قدر قات اندرقات برج و بارولر کورونور . زمان قدیمده هر قله برر کوس تاقیانوسی دوکرلر ایش . هر قله ایچی بشر طبقهیه طرح اولمشدر . قلعهنک طاغ طرف دیوارینک ایخی یکریمی زراعدر . قلعهنک بنا اولندیغی طاشلرک هربری برر پیل منکروسی جئهسی قدر واردر . استاد کامل تیشه فرهاد ایله طاشلری بر برینه ایله مزج ایتدیرمش که کویا یکپاه بر قلعه دواردر . شماله ناظر حلب قپوسی یکریمی آرشون یوکسکلکننده در [۱] . بو قپونک ایچ یوزندکی قیالردن آب حیات کبی صولر قاینار . و غرب طرفده عاصی نهری قپوسی اوزرندن جسر عظیم ایله عبور اولنور باب قویدر . قلعهنک شرقی بش عدد جبال عالی اولوب اوزرلرنده کی قلعه دیوارلری سکسان ذراع اولغله اشاغی شهره طلوعدن ایکی ساعت صکره کونش طوقونور . چونکه شهرک شرقی جبب نجار طرفندن انجق ایکی ساعتده عروج اولنه بیایر طاغاردر . اووجهله ایکی ساعت کچمینجه طلوع شمس شهره معلوم اولماز .

اوصاف و اسماء محلات و بیوت و سرای و عمارات — سکز عدد عظیم سرایلری واردر . اولا اشاغی شهرده کتجاج پاشا سرایی غایت مکلف قاعهلی و متعدد حجرهلی قپوسی دمیر و زنجیرلی سرایددر . حتی بر کره زنجیری کتجاج پاشا قایمچ ایله ایکی پازه ایدر . حالا قپو اوزرنده مصلوب طورور . ذاتاً

[۱] بو قپو ۱۲۹۰ تاریخنده وقوعه کلن زلزلهده بیتامشددر . ذاتاً توصیف

ایدیلن برجلر هانده قالمش کبیدر .

حکومتیدر . اوچیوز آدم ایله ضبط وربط اولنور . اوچیوز آقچهلق شریفه
قضادر . نیجه کره بشیوز پایه سیاه ملالره آرپالاق احسان اولنمشدر . مذاهب
اربعةدن شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، کتخدایری ، یکیچری سرداری ،
شهر ناچی و محتسبی واردر . قلعه دزداری و قلعه نفراتی دخی واردر . انچایل
اولغله کفایه مقداری جبه‌خانه‌سی و صغیر و کبیر یکر می پاره مجروح شکلی
طوبلری وار .

اشکال قلعه عظیم و عتیق انطاکیه — جناب رب‌العزه بوادیم ارضی ابن
آدم ایله مزین ایدملی نیجه بیک سنه لر کچمش و نیجه عظیم و قدیم قلعه لر بنا
ایدلشدر . اما بی آدمک ایلك بنای عبرتماسی حضرت ادريس علیه السلامک
تعلیمیله (سوریت) و (قلیمون) نام حکیملرک حاکم لکری وقتنده مصرده
یاسیلان اهرام طاغرایدر ، بوایش بعد الطوفاندر . صکره شهر جودی ،
صکره ارض مصرده خاسان طرفنده شهر عریش ، شهر بلیس ، شهر اخیم ،
شهر الواحات ، شهر اسوان ، شهر سودان ، شهر منوفیه و آندن شهر
انطاکیه بنا ایدلشدر . ایشته روی ارضده کی عظیم بنالردن بری ده بودر .
ذاتاً ارضک هر بر جهتده شوبنای عظیملر واردر . ام دنیا قاهره معزیه مصره
عراقدن بغداد بهشت آباد ، عراق عربدن مدینه حلب الشهباء ، عراق دادیاندن
— کوه البرز دامننده دشت قاپچاغه ناظردر — بنای عظیم اخلاط ، مرکز
حمیه قسطنطنیه در . اما انطاکیه بناسی استانبولدن اولدر . حضرت سایان
بونی جنک ایدرک فتح ایشدر . سور عظیمی بش عدد کوه بلند اوزره
واقع اولمشدر که قلعه دیوارلری شرق طرفنده اوج هوایه منقلب اولمش
طاغلردن عبارتدر . قلعه‌نک نصفی اشانچی دورده جانب غربه تانهر عظیم
عاصی کنارینه وارنیجه آلچق یرده واقع اولمشدر . بو حساب اوزره قلعه‌نک
نصفی مقالید عالیده واقعدر ، نصف دیکری ذیل جبلده واقع دوزده در .
میل حسابیله اون ایکی میلدر . هر میل درت بیک آدیملر . بوکا کوره قلعه‌نک
زیر وبالاسی دائراً مادار قرق درت بیک آدیملر که آهسته روش ایله اون ایکی
ساعته دور اولنه یایر . اما استانبول قلعه‌سی قرق یدی بیک آدیملر . وجه

یوزات دریا مثال عسکرایله انطاکیه یی فرنگلردن قورنارمق اوزره کلشسه ده
 قرنک پرجنک الندہ منہزم اولوب عار وغیرت وحمیتدن حلب تختی براغوب
 ۶۹۵ سنہ سنده عجم دیارینک اصفهان شهرینه کیدرکن خری شهرنده مرحوم
 اولوب آندہ دفن ایدلمشدر . صکره سلطان صلاح الدین بن یوسف مصردن
 دریا مثال عسکر ایله کلوب قدسی ، طرابلوسی شامی ، و بوانطاقیہ یی فتح ایدوب
 آندن اعتباراً تا مصر پادشاهلری آل چرا کسه سندن سلطان غوری سلطنتہ
 دین مصر پادشاهلرینک الندہ قالبوب سایم خان اول عجمله جنک ایدرکن شاه
 غورینک عجمہ امدادی سبیلہ اولا منہزم اولوب بامرالله تعالی نسیم ظفر صکره
 سایم خان طرفہ اسوب شاه اسماعیل منہزماً فرار ایدوب قرق بیگ مقداری
 کزیده مصر عسکری قلیچدن کچیریلوب سایم خان منصور ومظفر عودت
 ایتمشدر. عودتندہ « قزلباشہ امداد ایدرک مسلم کینن آدمک قتل و اجبدر . » دیو
 کمال پاشا زاده احمد افندی دن فتوای شریفلر آلوب « بسم الله ایله نوبت الغزا »
 دیکرک سنہ آتیه ده مصرده غوری یه ایچیلر کوندروب ایچیلر ده قتل ایدلدیکی
 خبری کلنجه سلطان سایم برچوق فتوای حمیت دها آلوب یرکتورمز عسکر
 ایله (کوکسن) یابایله سنده مرعش حکمداری سلطان علاءالدوله یی بوزدرق
 یوز قرق بیگ ترکان اسراستی قلیچدن کچیردی . علاءالدوله نک دولتسزباشیه
 یتیش قدر بوی بکی باشنی مصرده کی غوری یه کوندروب « حاضر اول وقتکه ! »
 دیدی . غوری دخی سایم خان مرچ دابقده درت کره یوزبیک آدم ایله قارشولایوب
 حضرت دوادک جالوت ملک ایله غوغا ایتدیکی یرده جنک سایم غوری اولدیکه
 غوری جنکک غورینه وارمهدن دیدیوز چرکس نا کس ایله حلب قلعه سنہ
 فرار ایتدی . سایم شاه عقینہ دوشوب و حلب قلعه سنی امان ایله فتح ایدوب
 یونس پاشایه دخی بوانطاقیه شهرینک مفتاحلرینی تسایم ایتدی . نیجه کره یوز
 بیگ آلتون هدایا ایله اهالی ولایت حلب قلعه سی التندہ سایم خانه کلوب کافه
 هدایه لرینی عرض ایدیلر . بیقلی محمد پاشا انطاکیه والیسی اولوب قاضی شرعی
 دخی اسکفسری زاده رامی علی افندی ملا اولوب حلب ایالتی تحریر اولندی .
 الی هذا الان دست آل عثمانده اولوب حلب والیسی خاص هایوننک وویوده لئی

اشحاب كهف نص (و یقولون سبعة و ثمانهم كاهن رجما بالغیب) اشعار بیوردینی اوزره بدی، سکز دانه اوله رق فرار ایتدكاری كافة تقاسیر شریفه ده مسطوردر. بوتاقیانوش [۱] پوت پرست ایدی. ملت مسیحیجینی مصر وشامده قیروب کلیسالرینی خراب ایتدی. آنلردن آلدینی مال ایله اسکندریه یه واروب كندی یه عاصی اولان وزیرینی حیله ایله قتل ایدوب اسکندریه یه صاحب ولدی. دیار مصری دخی بخت النصر کچی خراب ایدوب دیار عجم امورینه بروزیرینی سردار ایلدی. وزیر شاپور شاه ایله جنك عظیم ایدوب شاهی قتل و عیالیله خزینه سنی تاقیانوشه كوندردی. اوده بومال ایله انطاویه قلعه سنی برقات دها زیاده اعمار ایدوب آخر یكرمی سنه قرال اولدقدن صكره جبار اولدیغندن یرینه اوغلی قرال اولدی. ایکی ییل صكره اوده اولدیكندن بوقیا صرهلر بونده نهایت بولدی. صكره دولت مسیحیة نصاریه كچوب قسطنطین كیر قرال اوله رق آیین عیسوی اجرا ایتدیروب ابتدا نصرانیتی بوققیرلر قبول ایلدوب جمله تاقیانوش پوطلرینی قیردی، جمله هیکلرلی آتسه یاقشدر، یرلینه كنیسه لر یاپدیردی. اما تاقیانوشدن صوكره برچوق هجوجیلر انطاکیه یی خراب ایدوب نیجه ملوك دسته كیرهك آل قیصره نصارا النده ایكن حضرت عمر خلافتنده قدس شریف فتح ایدیلوب خالد بن ولید، اسواد بن مقداد، ابو عبیده بن جراح و نیجه بونك كچی صحابه كرام كلوب جنك عظیمدن صكره هپسی بافتح مكیبه دوندیلر. آخر عباسیلردن هارون الرشید اوچ كره یوز بیک عسکر وسید بطل جعفر غازی ایله كلوب جنك عظیم ایدرك فتح ایلدوب شهزاده مأمونی حاكم نصب ایلدی. هارون الرشید مرحوم اولنجه روملرینه قلعه یی استیلا ایلدی. اخر شام پادشاهی نورالدین الشهید حضرتلری روملردن شهری فتح ایتدی. او مرحوم اولدقدو وزیر یوسف صلاح الدین مصر سلطانی ایكن قدس، طرابوس، وانطاکیه شهرلرینی فرنكلر استیلا ایتدی. آل تركمانیان - كه بش نقردر - بونلردن بری امیر كر بوغادر،

[۱] دیو قله تیه ن امپراطورلردن اولوب میلادك ۲۸۴ دن ۳۰۵ سنه قدر حكم ایتیش وخر-تیمانلر حقدده . ظانك اونجیمی بونك دورنده وقوع بواشور .

رومیسی نامیله مشهوردر . موسمنده انسانک دماغنی معطر ایدر . خاقتک کارلری باغ و بانجه و داغترنده شکوفه صوغانلری چیقاروب استانبوله وغیری دیارلره دخی تبرکا کورتوروب فروخت ایتمکدر .

بورادن قالقوب ینه جانب قبلهیه کیدرک بقراض آلتنده (قیا اغاج) نام محله (عقیرجیلر) نام محلی کچوب و (قره مغرط) نام یری ده مرور ایدوب ۱۲ ساعت مدته انطاکیه کلدک .

اوصاف شهر دارحجیم و بده دارالمک قدیم قلعه انطاکیه — اسکی مملکتلردن اولغله هرلسانده بر لهجه ایله افاده اولور . انطاکیه ، انطاکیه ، عین طاقیه ، عنطقیه ، عنطکیه دیرلر . اما اصل غلط مشهوری انطاکیه و انطاکیه در . [۱] قبطلرلساننده بوکا (جسیان) [۲] دیرلر . غایت قدیم شهردر . طوفان نوحدن مقدم قلعه سنی (سورید) نام حکیم ، مفید و مختصر بنا ایدوب حضرت ادریس زماننده خاقتی دین الهی بی قبول ایتمکدن جهنم عذابی کبی آتش سموم ایله عذاب چکدرک هلاک اولدیلر . بعدالطوفان یافت بن نوح علیه السلام تیمار ایدوب بونده ساکن اولدی . اولاد و عیالی بوندن منتشر اولوب صکره بلیه کفر ایله برکره دها قهر الهی به لایق اولدیلر . مورخلر بوشهره (دارحجیم) و (دارقیاصره) دیرلر . حضرت سلیمان زماننده بونده کی شاه عصیان ایتمکله بوراسی برچوق عسکرله باصیلوب حکمداری اسیرایدلدی . صکره بوراسی قیاصره دن تا قیه نوس نختی (آن تا قیه نوس) (آیتوخوس) دن غلط اوله رق (آن تا قیه) دیدیلر .

بیان احوال انقلد یانوش — زمان قدیمده بونلره روم قیصرلری دیرلردی . زیر ارض روم ، سیواس ، قونییه ، قیصریه شهرلرینه هب مالک ایدیلر . جمی قیاصره در . بوتاقیه نوش دخی روم قیصرلرندن اولوب تخنکاهی (رومه) و آن تا قیه ایدی . تاریخ اسکندر یویاینک ۵۵۵ سنه سنده قرال اولوب ظلمندن یزار اولان

[۱] بونلرک هپسی ده بانینسک اسمنه نسبتله اولان (آیتوخوس) دن بر درلو تحریف ایله تشکیل ایدلش شیلدر .

[۲] اولیا چایی بوراده خطا ایدیور ، (جسیان) قبلی لساننده « مصر » خطه سنک اسمیدر .

چکدرک ، باران رحمت ایچهرک عبور ایله اوکه قریب (کوک کدک) نام محلی ده-
کچدک . براز صکره (بلن) [بیلان] قصبه‌سنه کلدک .

اوصاف قصبه بلن — ترکان لساننده یوقوش اولان یره هپ «بان»
دیرلر . بوراسی حلب ایالتنده وویوودالقدر . یوز اللی ایچقه قضادر . کتخدایری ،
یکچیری سردار وکیلی واردر . جمله اولری بری بری اوزرینه حواله لی ،
بایرلی یرده واقع اولمش یدی یوز عدد طوپراق ایله مستور کار قدیم خانه لردر .
معمور ترک اولریدر . اهالیسی اوچ بیک قدردر . آب وهواسنک لطافتدن
خلقنک رنگ رولری همرت اوزره در . اما اولری غایت داردر . جمله یولجیلر
آنلردن بیزاردر . زیرا قصبه یولدن سهل دوردر . اما یاباللق وغنیمت یردر .
قورشونلی برجامع زیباسی وار ، قپوسی اوکنده معمور و مزین وقورشون
اورتولی خانی دخی واردر . وبرخانی دخی قریب خراب اولوب محتاج تعمیر
وترمیمدر . برحامی ، قرق اللی قدر دکانی واردر . آبدار ارزومی وسائر
فواکه یی ممدو حدر . شهرک اکسه سنده کی طاغلرده باغلری وهواسی لطیفه
یابلاقلی ممدو حدر . بورادن قالقوب ینه قبله جانبه اینش ، یوقوش آشوب
«غفارلر» یانی یعنی یول بکچیلرینی کچوب آنلرک صاغ طرفنده برطوب منزلی
یولدن بعید اولان (بقراض) قلعه‌سنی کوردک ، زمان قدیم بنالرننددر . نیجه
ملوک دسته کیردکدن صکره ۹۲۱ تاریخنده سایم خان مصر اوزرینه کیدرکن
بوراسی ده اوقهرمانه تسلیم ومطیع اولمش وطواشی سنان پاشایه مفتاحلرینی
تسلیم ایلمشدر . پاشا یونس پاشانی قلعه حاکمی ایدرک آنی بویوللردن عسکری
(مرج دابق) سحرسانه کچیرمکه مأمور ایتدی . قلعه بریار اوزرنده شمس -
الشکل کوچوجک برشیدر . نه قدر آدیم احاطه ایتدیکی معلوم دکلدر . حلب
ایالتنده حکومتدر . یوز اللی ایچقه لوقضادر . ناحیه وقراسی واردر . کتخدایری ،
یکچیری سرداری ، قلعه دزداری ونفراتی واردر . درون قلعه ده آنجق یوز
اللی قدر نفرات خانلری واردر . برر جامع و خان وحمای واسواق مختصری .
واردر . اول قدر مزین دکلدر . زیرا یولدن اوزاق در . داغلرنده اولان
سنبل و مشک رومیسی دشت وهاموتی زین ایدوب بقراض سنبل ومشکه

منزل قریب والزم لوازمندن شاهرا اهلی براسکله در. بهرسنه لیاننه ایکی یوز
 «پاره کشتی» فرنک و مسلم قالیونلری کلوب لنگر انداخت اوله رق یاتارلر. قلعه سی
 یاری خراب اولغله فرنک کومروک ویرمه ده عناد و مخالفت ایدوب کیدرلر.
 فرنکلرک عاصی و قورصان قالیونلری دخی کومروک ویرمه ده عناد بیله
 ایتسه لرده مطیع لری ممکن دکل مخالفت ایده منزلر. حالا بوبندر یتش یوک اچقه
 التزام ایله کومروک امانتیدر. ویوز اللی اچقه لئق قضادر. قراسندن سنوی
 قاضیسنه بش کیسه حاصل اولور. اعلا لطیف لیانی واردر. لکن قره فره قه،
 یورثن، قالیون، قراوانه قالیونلر کیروب یاتامازلر. برطوب منزلی اوزاقده
 یاتارلر، اعلا دمیر طوتار یاتقدر. اما باطی طرفی آچیق اولغله قومی جوق
 کلورینه دمیر قوتیله یاطیلور لطیف یاتقدر. بولیمانک غرب طرفنده ایکی یوز
 التمش میل اوزاقده قبریس جزیره سنک (آندروس) برونی واردر. «لطیف
 ومعتدل هواده قبریس جزیره سنک قارلی داغلی کورونور» دیبورلر اما حقیر
 کوره مدم. بواسکندرونده فرنک وروم ساکن اولدیغندن جامع، خان، حمام،
 چارشو، بازار کی شیار یوقدر. اما میخانه لری جوقدر. بعض آینه
 ورونده لر وقت شتاده میخانه لرده مکث ایده کلدکارندن کویا میخانه لری برر
 خاندر. اما صوبی اوزاقدن اشکر ایله (کارمران پیکاری) ندن کتیریلور.
 اسکندرون جزیره سی یراولدیغندن آینه ورونده کان بوکاربان پیکارینه قونارلر.
 اسکندرونده یدی قرالک بالیوز وکیلاری یعنی قونصولوساری وار. اصل
 بالیوزلری حلبده بالیوز خاننده اوتورولر. اسکندرون حلب وحوالیسنک
 اسکله سی اولدیغندن کومروکی یاننده عظیم مخزنلری واردر. فرنکلر کیجه،
 کوندوز آنده بیع وشرایدرلر. حتی مرتضی باشا افندمز آلائی عظیم ایله
 یومحلدن عبور ایدرکن دریاده یاتان یکرمی التی پاره قالیونلر «صفا کلدک»
 معناسنه اول قدر طوب شادمانقلاری ایتدیله که کویا هرکی آتش وودو ایچنده
 قالدی. اسکندرونک درت چوره سی سازلق وباطاقتدر.

بورادن قالقوب کاربان ایله کاربان پیکارندن کپه رکینه جانب قبه یه کاهلب
 دریا، کاه کوه بالا ایله کیدرک (قارغه سکمز) نام بلی یوز بیک بلای جانخراش

آزام برمسیردر. بورالری کچهرک ینه قبه جانده کیدوب مفید و مختصر (دده سلطان تکیه‌سی) نی کچدرک . برقاج بکتاشی درویشلری واردر . بورادنده قبه‌یه کیدرک (مهرسن) نهرینک کوپریسنی کچدک . بونهر پیاصک شرق جاننده کی مذکوریدی یابیلادن جمع اولوب بوکوپری آلتندن کچهرک بوخمله قریب بحر سفیده منصب اولور . ایام بهارده طغیان ایله جریان ایدر . بوخمله قریب (مرکز) قاعه‌سی واردر . بوقعه حلب ولایتی خاکنده دریادن بر اوق منزلی بعید برجبل عالی اتکنده شکلی مربع، طاشدن یابیمه کوزل بربنادر . قیصرلر بناسیدر . ۹۲۱ تاریخنده سایم خان مصره کیدرکن اهالیسی اطاعت کوستمشلردر . حالایاص نیابتنه ملحقدر . سردار و نقراتی واردر . اما یکچیری سرداری و کتخدا یری یوقدر . باغ و باغچه‌سی چوقدر . قاعه ایچنده برجامع ایله نقرات خانه لری واردر . نقراتی حلب دفتر داراغندن علوفه معینه لری آیلر .

بوقعه‌یه ده کچدکن صوکره لب دریاده (صقال دوتان) پیل کبی بربل واردر . نعوذبالله، کیجه، کوندز حرامیلری اکسیک دکلدر . حلبک (جوم) کورت حرامیلرینک قرار کاهیدر . غایت احتیاطی ظورا تمالیدر . بوندن صوکره (آجی چایی) نام محلی دخی کذرایدوب ایکی یچق ساعت دخی کیدلکدن صوکره (اسکندرون) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه اسکندرون — ایلك بانسی اسکندر کبیر اولدیغندن بوکا (اسکندرون) دیمشلردر . صوکره بورالری عربان قومی خراب ایدوب صوکره ینه (ابن ابی داود الابدی) بنا ایتدی . ینه خراب اولمش ایسه‌ده مخرج حجاج مسدود اولوب حرامیلر یاتاغی، فرنک دوراغی اولدیغندن سلطان احمدخان زماننده وزیر اعظم نصوح پاشا بوراده برقلعه متین بنا ایتدیکه مباشرت ایدوب تمامی میسر اولمادن قره دکز کنارنده سینوب قلعه‌سنی قزاق استیلا ایلدیکنی نصوح پاشا سلطان احمد خانه اعلام ایتدیکه چون احمد خان نصوح پاشایی قتل ایتدیروب بوا اسکندرون قلعه‌سی ناتمام اولشدر . سهلجه همت آل عثمان ایله معمور اولوب برشهر بندر اولمق امراسهل ایدی . زیرا حلبه ایکی

اولا (سورمه لی یایلا) ده اصلا طاعون اولماز . حیب بخار حضر تلری بر چوق دفعه لر بو یایلا ده ساکن اولوب خلقی دینه دعوت ایتشدر . کندیمی مبعوثدر . دعاسی بر کاتیله بو یایلا ده اصلا وبا اولماز . و (کوک تپه یایلاسی) غایت بالا ، عظیم بر یایلادر . بونده هیچ بر حیوانی اولکر اورماز . و (چتال اغاج یایلاسی) بونده اصلا استمه اولماز . خلقی غایت تندرست اولور . و (فندقلی یایلا) ده اصلا قطعاً آییلان ، چیان ، عقرب و غیره زهرلی حشرات بولماز . و (شولغانی یایلاسی) بونده هرگز خرسز و حرامی بولماز . زیرا جنید بغدادی حضر تلرینک خلیفه لرندن (شولغانی سلطان) بوراده مدفوندر . بوراده بر کیمسه قویمادیغی شیئه ال اوزاتسه الی قورویه قالیر ، مجربدر . قطاع الطریق یوقدر . هر کسک متاعی میدان محبته آشکاره در . بر فرد آفریده وضع ید ایتکه قادر دکادر . (سجن یایلاسی) جزام و مسکین اولانلر بوراده بامر الله تعالی آتی آیده آب حیات کبی اولان صولرینک خاصیتدن تندرست اولوب اومسکینک وجودی در بیاض آسا اولوب حیات و جان بولور . بو یایلا ده حضرت عیسی علیه السلامک والده سیله نابلسدن کلوب ساکن اولدقاری محل مبارک زیارتگاهدر . و حضرت عیسی خلیفه سی شمعون صفا حضر تلری مصرک بهنسا شهرندن سیاحت ایدرک بو یایلا ده حضرت عیسی مقامنی زیارته کلشدر . مقامی واردر . نظرگاه پیغمبر اولدیغیچون آب زلالدن نوش ایدن مسکینلر حیات تازه بولور ، تواتر ایله ثابتدر . فرنکلرده تاریخلرنده بو یایلا ده حضرت عیسی و شمعون صفانک مقامات علیه لری اولدیغنی اوقوبه رق اسکندروندن جم غفیر و جمع و فیر ایله بو یایلالره کلوب زیارت ایدرک کسب هوا ایدرلر . الحاصل عبرت تما ، واجب السیر یایلالردر .

بو پیاس شهرنده ایکی کون مکک ایلوب جمله عسکرک مأکولات و مشروباتلری محمد پاشا وقفی طرفدن ویریلوب آندن نفیر رحلر چاله رق حرکت ایتدک . پیاصدن قبله جانبنه وارده جق محله درت کوزلی مصنع بر صوقوالی محمد پاشا کوپریمی واردر . اکا قریب لب دریادن صاغ جانبنده (تکیه حضرت شیخ عبدالقادر الجیلانی) وار . معمور ، مزین ، فقراسی متدین نظرگاه اهل

خالندە ايكن وزيرك اعماريله امن امان اولمش حالا مزين ومعمور برشهردر .
 باغ وبانچەسى ، كلستان وسنبليستانى واردر . شهرك كورونشى شيريندر .
 طوبراق وكرج وجيسين ايله اورتولمش سكينوز اللى قدر خانەسى واردر .
 اھاليسى عوارض وتكاليف عرفيدن معاف ومسلم اولوب سكر بىك قدر
 تحرير ايدلمشدر . ضوابط ورابطه اون التى كتخدالقي تعبير اولنور . قورصان
 وطاغ حراميلرى حشراتى شهره ويوله برايائشك ايتسەرلر فى الحال بوشهر
 خلقنك شهبازلرى غرېدن قورت قولاغنه ، قبلەدن بيان وبقراس يوللرينه
 پرسالاح هجوم ايدەرك البتە حراميلرى شكار ايدوب آيندە ورونده حجاج
 مسلمين وتجار بز وبجرى مرور ايتدیرلر . غایت شجیع وبهادر ونهات
 درجەدە فنا وسرورهنوزلردر . بوشجاعلرينه كوره ينه غایت مطیع آدملردر .
 شھردە سادە محمد پاشا جاعندە خطبە اوقور . ديكرلرى زاويەدر . معلوم
 اولانلرى خليل واسكە زاويەلريدر . اوچيوز دكاندر . دكانلرنده هر برشى
 بولنور . يدى عدد قهودسى برحامى اولوب باغ وبانچەسنه نهات يوقدر .
 «مرجان آغا قيوسى» ديمكە معروف صوبى غایت صغوق برقيوسى واردر كە تموزدە
 بوز پارهسى كسيلر . شهر خلقى هپ آكا محتاجدر . شهر ساحل اولديغندن
 هواسى براز تقليجەدر . اما آلتى آى قيشى غایت لطيف اولور . وديكراى
 آيدە جمله شهر خلقى تموز اولنجه اشراف واعيان ، صغار وكبار پياص طماغى
 يايلاغنه كيدرلر . او قدر بيوك بريايلاغدر كە او طرفلردە اولان ترکان وعربلردن
 ايكي كره يوز بيك آدم اون كره يوز بيك قيونلريه قويروق يعنى اولكر
 ييلدزى دوغونجەدن باشلايهرق آلتى آى بويابلاده كسب هوا وطراوت
 ايدوب دول دوش صاحى اولورلر . بيكلرجه آب حياتدن نشان ويريرعيون
 جاريەسى واردر . اصل شهر خلقى غایت غريب دوست اوغوز طائفه لريدر .
 مصلى ، مؤمن ، موحد ، صاحب سلوك درويش نهاد آدملىرى واردر .
 بياض و خاص آتمكى ، يايلاسنده پشرواشه يوقفه آتمكى واوزومى ، انجر ،
 وطورونجى ممدوحدر . يايالرنده قايسى يه قريب براوزوم اولور ؛ بودياره
 مخصوصدر . يدى عدد يايلاغى واردر كە هر برنده بركونه خاصه واردر .

غایت مصعدر . طولاً و عرضاً سکسان آیاقدر ، حرمی باغ چناندن نشان
 ویریر . شهرک الک کوزل و سلاطین جامعی اولدیغندن جماعتی کثیردر . حرمی
 فضا سنک اورتہ سنده بر حوض مشبکی واردر . دائراً مادار اطرافنده ابدست
 موصولقاری واردر که سلسیل آساشب و روز جریان ایدر . بوراده تجدید
 وضوء اولتور . بو حوضک اطرافی کونا کون طورونج آغا جریله آراسته اولمشدر .
 هریر سنک خوش سایه و هواسندن ، لیون و طورونج شکوفلرینک رایحه
 طیبه سندن جماعت کثیره سنک دماغی خوشبولق کسب ایتدکده هرکس جان
 ودلن عبادت رب منان اندرلر . جامعک ایکی قپوسی وار . بری قبله یه
 مکشوف حرم قپوسیدر . صول قپو مذکور دوت اغاجنه ناظردر . وجامع
 ایچی غایت نورانیدر ، نور اندر نور برقبه پرنوردر . بونده اولان مشبکلی توج
 روزنلر اوزره صدفکاری قباقلر نجف ، تلو و خرده کارجاملر بریرده یوقدر .
 شمس منورک شعله و پرتوی اوردقبه جامعک ایچی نوراندر نور اولور . کرسیسی
 ومؤذن محفلی مصعدر . شمعدان ، چراغدان ، مصلوب آویزه لر ، ابریشیم منقش
 خالیچه لپک دلبردر . خلاصه کلام قلعه ، خان ، عمارت ، مسجد ، مدرسه ،
 چارشی ، بازار ، حمام جمله سی کارکیر بنا و رصاص نیلکونه مستوردر . خیرات
 و حسناتک جمله سی غازی شهید صوقوللو محمد پاشانک بناسیدر . اوغنیتم
 عصرده تمیل ناظری سنان اغا اهالی ولایت عرضیه یدی بیک کیسه مصارف
 کوسترمش ایسه ده قوجه وزیر بونی اصلا نظر اهمیته آلیوب آز کوردرک
 دفتری یاقشدر . بودرجه جعفر برمکی یه عدیل بروزیر ارسطو تدبیرایدی .
 سلیمان وسایم و مراد خانلرک وزیر اعظمی اولوب قرق سنه صدر اعظملق
 ایتمش ، نیجه کره معزول و نیجه کره سردار معظم اولوب جمیع خیرات و حسناتلرنده
 اوچیوز یکریمی خطبه تلاوت اولتور . روم اینلنده ادرنه یولنده بورقاز
 (بورغاز) قصبه سنده کی خیراتلرده آنک قصبه سی اولوب حالا اوقافنه نسلندن
 ابراهیم خان زاده لر او جاقلق طریقیه مستولی درلر . رحمة الله علیه . چوق
 کرلر خیرات و عمارتلرنده طعام تناول ایتشدر . اما خیراتلرینک هپسندن
 انزیمی بو ، ممر حجاج اولان پایاص (پیاس) شهریدر . بوراسی اولجه دربند

انشا ایدرک عرب عسکرندن امین اولدقلرندن بومحله «دمیر قپو» دیرلر. حالا آثار بناسی ظاهردر. بریالچین قیا اوزرنده خراب قلعهسی اورمانستان ایچنده. قالمشدر. شممدی بیله بوراده (جوم) کورد حرامیلری قطاع طریقلمک ایدوب شکارلر قپارق طاغله چیقلرلر. بوخاطره لی محلی بالعبور (پیاس قلعه) سنه - کلدک. بانسی صوقوللی محمد پاشادرکه آنک اوقافیدر. اوچیوز آدمله اداره اولنور عظیم وقندر. یوزالمی آچهلر شریف قضادر. ناحیهسی اون اتی آچهلر عد اولنور. یکیچری سرداری، کتخدایری، شهر ناچی، شهر صوباشیسی، محتسی، کمراک امینی اولوب مفتی و ناچی یوقندر. قلعه دزداری ویتش عدد قلعه نفراتی واردر.

اشکال قلعه پیاس — لب دریاده مربع الشکل سنکین بنا برقلعه رعنادر. سکز عدد متین قلهلری وهرقلهده صغیر وکیر اون عدد طوپوی واردر. بر برج عظیمنده بالیمز طوپلر اولوب لیمانی قورور. بوراسی حلبک اسکلهسی اولمقله سرحد کیدر. قلعه دائراً مادار سکز یوز کرمه آدیدر. داخل قلعهده طوپراق وکیرج ایله مستورا اوچیوز قدرخانه واردر. قلعه نک دیواری ایکی قات اولوب برج وباروسی غایت مستحکمدر. شرقه ناظر ایکیشر قات دمیر قپولی قپوسی وخذق اوزره اغاج جسری واردر. اسکله قلعهسی متین ومدور بر قله اولوب اوزرنده قلعه نفراتی کیجه کوندوز نکهبانلق ایدرلر. زیرا کمراک بو محلهدر. بوراسی زمان قدیمده غایت لطیف لیمان ایمش، فقط شممدی اوقدر معموردکلدر. بعض کیمیلر کیدرلر. اکثری بیوک کیمیلر آلازغه لنگر انداخت اولوب یاتارلر. سکز روزکاردن امین اعلا لیماندر. قلعه خندقک صول طرفنده مفرح بر محکمهسی واردر. قلعه قپوسی اوکنده بیوک بردوت اغاجی وار؛ ودمیر قپولی قلعه کی برخان عظیمی واردر که بیک یدی تاریخنده بنا ایدلمشدر. خان قپوسی قلعه قپوسنه ناظردر. غایت مکلف ومتعدد حرم اوطله لی آخور وده وه لکلی، واسع حرملی، دارالضیافه لی بر خان بی مننددر. بو خانه قریب مصنع وغریب برجامع واردر که استانبولده سلوری قپوسی داخلمده کی ابراهیم پاشا جامه نه مائلدر. محراب ومنبری.

اورمان ایچنده قلوب عسکر پر سلاح یوریدی، جاموسه هجوم ایدوب اول قدر مزارق اورمشلرکه جاموسلرک وجودلری کیرپن کبی اولوب لایعد ولایحیی قورشونلر دخی اصابت ایتدیکی حالده اصلا روحارینک ییله خبری اولیوب یینه طاغله کیره دک نهان اولدیله . بو قدر جاموسه عثمانی پادشاهندن بشقه ملوک مالک دکلدر . بوخاندن قالقوب چانظه نه رینی عبور ایدرک یینه جانب قبله یه (۷) ساعت کیدرک (آدانه) [۱] شهر یینه کلدک .

اوصاف قلعه آدانه — (آضنه) دیو تلفظ اولنور . ایلك بانسی : امیر - المؤمنین محمد بن رشید امام ایکن نه ر سیحان کنارنده برکوک چک قلعه سنکین بنا ایدر . اسمنه (دارهما) دیرلر . ابو الفتح سلطان محمد خانک فتح ایتدیکی و اوصافی فرداً فرداً حج شریفه عزیمت ایتدیکن سنه کی جلدده مفصلاً تحریر ایتدک . بوراده ایکی کون قالدق . اوچنجی کون قالقوب نه ر سیحان اوزرنده کی اون التی کوز جسر عظیمی کچوب یینه جانب قبله یه کیدرک (مسیس قلعه سنه) کلدک . ابو جعفر المنصور بناسیدر . صوکوه اسپانیالیر [۲] ایینه کچوب بیوک شهر اولدی . بیک عدد چوقه کارخانه سی وازایدی . فقط راه حجاجده اولغله بورانی امن و امان قیلمق ایچون بازید ولی فتح ایدوب قلعه سنه عسکر عظیم قوددی . صوکره اسپانیالیر کمیلرله کلوب لب دریاده اولان عثمانی قلعه لرینی خراب ویباب ایتدیله . بومسیس قلعه سنی دخی برباد ایدرک براقشاردر . اوصاف وسائر هسی حجه کیدرکن ذکر ایدلمشدر . بورادن قالقهرق جانب قبله یه کیدوب الحاق بانسی کچدک . شاهاران قلعه سی صول طرفزده کی مرعش یولنده یالچین بر قیا اوزرنده کورینیوردی . جانب قبله یه (۱۲) ساعت کیدرک (قورت قولانغی) منزله کلدک، قضاسنده مکث ایتدک . آندن دمیر قو نام محله کلدک . بوراسی مخوف و غناطره لی بر یردر . قیصرلر عصرنده بو محله دن تادریا کنارینه قدر بر سور چکوب اورته سنه بر دمیر قو

[۱] (آدانه) اسمنک (ادرنه) یه التباسی منع ایچون (آطنه) یه تحویل ایدلمشدر .
 [۲] اسم قدیم عربیسی اولان (اذنه) یه عدول اولونیدی هم التباس قالمز هم صحیح اولور ایددی .
 [۳] وندیکیلر اوله جق .

فتح ایتدیکیچون راه حجاج امن وامان اولمشدر . حالا آظنه شهری ایالتنده
 قصون قضااسنده معمور، جبه‌خانلی ، دزدار ونفراتلی برقلعه‌در . قلعه ایچنده
 خانه‌لری واردر . لکن کتخدایری ، یکچیری سرزادری یوقدر . خاقی
 عاصی‌لردر . هر آدم قلعه‌یه چیمه‌یه جرأت ایده‌مز . قلعه‌یه چیمه‌ده برامر
 عسیردر . چارشی ، بازار ، خان وحمامن بر علامت یوقدر . انجق ابوالفتحک
 بر جامعی واردر . بو محمدن قالقوب دره وتپه‌لری ویدی یرده چایباری یوزبیک
 رنج و عنا ایله کدر ایدوب جانب قبله‌ده (۹) ساعتده (چانظه خانی) نه
 واردق . چانظه نه‌ری کنارنده اولوب ۱۰۴۷ تاریخنده بغداد فاتحی سلطان
 مراد خان وزیرلردن بیرام پاشا طرفندن یاپلمشدر . اماغایت بی امان یرده
 اولوب عظیم ویمش اوجاق وحرملی ، اصطلبی وار ، تراب ایله مستور ، قلعه
 مثاک معمور بر خاندن . دیندن جریان ایدن نهر عظیم ایام بهارده اصلا کچید
 ویرمز . اوزمان بو محمدن صالار ایله عبور اولنور . بهارک غیرنده آت ایله
 کچیله بیلیر . غایت جوشقون آقار . بونهر سیس طاغلرندن نبعان وبوچانظه
 خانی آلتندن جریان ایدوب جانب غربه آقار . آق طرسوس آلتندن آق
 دکزه منصب اولور . خانک اطرافنده کی قرالرده کی جاموسلر مشهور آفقدر .
 بو طاغلرده عثمانلی پادشاهنک قانون اوزره قرق بیک عدد طوب کشان
 جاموسلری واردر . اما شمعی حساب وکتابی خدا بیلور . کندلی بیتر ،
 کندلی بیتر ، دامغالی ، دامغاسز هربری دابه‌الارضه بکرز جاموسلردر .
 بونلرک حفظ وحرستلری ایچون یدی پاره بلدک اهلایلری معاف ومسلمدرلر .
 حین سفرده نیجه بیکی کندلرله ، طوزاقلرله ، وقیا نلرله صید ایدوب سفره
 کتوردک بال بیز طوبلر چکدیریرلر . بو طاغلرده قیلانده پک چوق بولنور .
 جاموس صیدینه قیلان کلدکده جاموسلر ، خصوصیه بوغالری قیلانلری
 اورته‌یه آلوب اول آن امن ویرمیه‌رک هلاک ایدرلر . بو طاغلره غیری آدم
 دخی کیره‌مز . حتی مرتضی پاشا ایله آلائی عظیم ایدوب بو طاغلر ایچنده
 کونا مهترخانه چالدیروب کیدرکن یدی دانه جاموس مهترخانه صداسنی استماع
 ایدوب آلائی اوزره هجوم ایدنجه درحال عسکری تارومار یامشدر . طاووللر

یایلاسی کبی یایلا کورمدم . بونده اولان ترکمن عشیرتلینک اسملرینی یازساق برکتاب اولور . بورایه اکثریا آطنه ، طرسوس ، سیس ، مسیس ، سلفکه اها ایسی یایلاغه چیقارلر که هر برینک حدودلری ، قاضی و نابلری ، حاکملری ، جامع و یایلا اولری ، چارشو و بازارلری ، خان و حماملری واردر . یایلایه چیقان یتیم کره یوز بیک قیوندن قویون حتی آلیردییه مشهوردر . بونده کی صولر یایلا کرارلری ، یوغورت قبانغی و تردیانی بریدارده یوقدر . چارشو و بازارلی سراپا چام تخته سندن و چام قبوغنی ایله مستور دکا کین مختصره دن عبارتدر . مرتضی پاشا افندمن برصاحب طبیعت ذات اولغله اوچ کون بوراده ذوق و صفا ایدوب کونا کون شکوفه و اوتلرک رواج طیه لرلیله دماغلرمن معطر اولدی . آتلی بیله یونجه و ترفیل تناول ایتهدن کوب قدر قارین صاحب اولدیله . پاشایه بویایلا خلقدن کامل اوچ بیک قیون ، یدی آت هدایا کلدی . آندن ینسه جانب قبله یه یوقوش آشانغی دره و دده پهل سنکستان و صعب چنکستان یرلری آشوب (چفته خان حامی) نکلدک . مفید و مختصر ایکی عدد خاندنر . بو محله بردره ایچره حامی واردر . کارکیر بنا مختصر ، برقه ایله اورتولی اولوب صوی سخونتده اعتدال اوزره اولدیغندن جمیع یایلا خاتی بو ایلیجه ده چیموب حیات جاودانی بولورلر . چفته خانی و بو ایلیجه نی عبور ایدوب (۷) ساعتده (سلطان خانی) منزله واردق . بوده مفید و مختصر برمنزل کاهدر . اما بی امان بریدر . اکثریا آطنه خاتی بو محله یایلاغه چیقارلر . آب حیات کبی پیکارلری واردر . بورادن ینه جانب قبله دره لی ، تپه لی یوقوش اوستی یرلری آشوب (کولک) قاعه سنه کلدک . آشانغی طرفنده مکث ایتدک .

اوصاف قاعه کولک — بو قاعه صاغ طرفه زده اوج آسمانه سرچکمش یالچین قیا اوزره بر قاعه بالادر . مصر حکمداری یوسف صلاح الدینک خوفدن رمضان اوغللری بو قاعه نی مدور عاتبه و کولک شکلنده انشا ایتدکلر دن السنه ناسده « کولک قاعه سی » دیرلر . ۸۷۳ تاریخده ابو الفتح سلطان محمد خان قره مان اوغللرینک وارساق اشقیاسنی مهزم ایدوب اللرندن

قبلی و منارلی، حرمی مرمر دوشه‌لی شیرین برجامه‌در. جنبنده برز اوپه‌سی، لطیف برحمای بیوجک برخانی واردر. کویا بوخان بوشهرک قلعه‌سیدر. یوز یتش اوجاقدر. بشقه حرم اوپه‌لی، دوه‌لیکی، اوچیوز طاوله آت آلیر آخوری، حرمی اورته‌سنده بیوک برحوض، برکیلاری و برعمارت دارالاطعامی وار. هراقشام اوجاق باشنه برر باقیرسینی ایله بشرطاس بغدادی چورباسی، بشر اکمک، برر شمع روغنی وهر آت باشنه برر طور بایم ویر بایر. نعمتی مبذول وقفی متین بر خیراتدر. اوچیوز قدر دکاناری واردر. بوبنارک هپسی کارکیر و سراپا هپسی قورشوناه مستور اولوب محمد پاشا و قفیدر. صاحب‌الخیراتی اوکوز محمد پاشا نامیله مشهور اولوب حلبده بکر یار جنبنده بر آستانه جهاتماده مدفوندر رحمة‌الله عایه. هر یرده خیراتی واردر، اما بو اولو قشلاق خیراتنک نظیری شامک غرب و جنوبنده کی خانلری مستتا اولدینی حاده همان یوقدر.

بورادن حرکتیه یدی ساعتده رمضان اوغلو یایلاسنه کلدک، آظنه ایالتی حکمنده عظیم بریایلاقدر. ملک عثمانیده یتش قدر یایلار اولوب باشلوجهلری شونلردر: آرزومک اگسه‌سنده بیک کول یایلاسی، روان قربنده آغری یایلاسی، وان قربنده ورک یایلاسی، وان قربنده سبحان یایلاسی، شهر زورده حریر یایلاسی، موصل قربنده جودی یایلاسی، ماردین قربنده سنجار یایلاسی، دیار بکر قربنده قره‌طاغ یایلاسی، قیصریه قربنده کوکش یایلاسی، بریکده بوز یایلاق، تیره یایلاسی، معنسا اگسه‌سنده سلطان یایلاسی، بروسه‌ده کشیش طاغی یایلاسی، قسطمونی یایلاسی، سینوب یایلاسی ده‌ا بوکبی برچوق یایلار ... روم ایلیده صماقو یایلاسی، ریبه (ریلو) یایلاسی، یاقینده دست بوط (دسپوط) یایلاسی، سرز یایلاسی، صوفیه‌ده ویتوش یایلاسی، مناک یایلاسی، هر سگده چیه‌پرنه یایلاسی، آیلوک یایلاسی، نه‌وه‌سین یایلاسی، بوسنده کوپروز یایلاسی، قزاناتق یایلاسی، شبقه یایلاسی ودها بونک کی نیجه یایلار واردر. بونلرک هپسینی تماشای ایتدم، کزدم؛ فقط آرزومک بیک کول یایلاسیله آظنه‌نک رمضان اوغلو

ووروب وقفیه سن جمله سلاطین
 خصوصاً بوزمانده اول ولایت
 کزین آل عثمان خان عثمان
 آنک شمدی اولوبدر پادشاهی
 سعادتاه مظفر اوله دائم
 اولنججه سلطنت تختیه نائل
 ووروب وقفیتیه حکم تأکید
 جلیس پادشاه عالم آرا
 قرین شهریار هفت کشور
 باغای اعظم دار السعاده
 اولوبدر ناظر وقف پیبر
 اوله وقفک رعایای صفاده
 تکلفدن، مشقتدن، مسلم
 حضور قلب ایله ایلمر دعای
 (جمالی) نک دخی بودر رجاسی
 ایدر اوله آکا الله اکبر
 آکار خیر ایله دائم دعاده
 معاف وهیچ مبرا اولان آدم
 ایدرلر روز و شب حمد وثنای
 ایریشه کامل انسانک دعاسی

تمت

ارکلی شهری نه قدر توصیف اولنسه آذر. چونکه اسکی زمانده انطاکیه
 شهرندن سوکره بو (خرقیله) یعنی ارکلی شهری معمور و آبادان شهر ایدی .
 سوکره قونیه نی علاء الدین سلجوقی معمور ایدرک دار الملک ایدندکده بو
 ارکلینک معموریتیه خلل کلدی .

قردهمان ارکلیسندن ینه جانب قبله یه کیدرک طقوز ساعتده (اولوقشلاق)
 قبصه سنده منزل آلدق. بو قبصه قرمان ایالتنک نیکده سنجاغند قوجه محمد پاشا
 وقفیدر، متوالیسی حاکمدر، یوز اللی آچمه لک شریف قضادر . قاضیسنه سنوی
 بش کیسه حاصل اولور. کتبخدا یری سرداری واردر. اولری باغ و باغچلی
 اولوب طوپراقله مستوردرد . اک مشهور جامعی قوجه محمد پاشا جامعیدر .

[۱] سلطان عثمان خان ثانی حضرتلری .

زوائد صو واروب برجایه آقدی بو عصر ایچره دینلیدی اکا چون (رود) بو (رود) صوینی چکمه اوینه طاشار هنکام کلدی اول سراسر صو واریر باغ و بوستان اهل دهقان مدینه و قفنه باعث چو بودر آنک اسمیله (خرقل) اول ملوک قیصریدن بر ملک زاد آکیلردی ولایت ده آدیله (ارکلی) اولدی آدی شمدی مشهور نیجه مدح اولیه بو آب سیار که اوچیوز آتمش الی حرق صوینی آقار حرقی مثال ماء جی چون اولور هر گوشه آندی سبزه زاری آنک هر گوشه سی صان باغ جنت که زده وارسه آنک بر میزانی نهدر آندی اولان باغ و بساتین نه خوشدر سیر قیل شرماء جاری اکا باغ ارم دیسه م خطایوق بیتر شفتالو و آرمود و الما نیجه مدح ایتیمیم بن بوجنانی و یروب وقفیتی آل سلاجوق تلف اولمش ایدی اول وقف حراس کلوب سوکره یینه میر قره مان اولوب والی بو اقلیمه سلیم شاه و یروب حکمی آکا صاحب قرانی

که منفذ اولوبن هپ صوینی چکدی زوائد صولر اولدی آندی موجود اولوب دریا یورور ایدی سفینه اولور نفعنده هر مخلوق برابر رفاهیت بولور انسان و حیوان سبب وقف اولغه بودر ، بو صودر حرق دیمک اولور ایدی مکمل حکم علمنده ایدی کامل ، استاد اولوب مشهور او عدل و دادی ایله زیارت ایلینلر اولدی مسرور که صنعیه یاراتمش آنی ستار عجب تقسیم ایتمش بونجه صوینی کیدر سحرالره کویا که مجنون بتوب کلر اولور بلبل قراری حیات بولور قیلانلر آندی صحبت دوزر اوستنده نیجه آسیانی نهدر ازهار ایله درلو ریاحین کولکلرده قوماز اصلا غباری ارم باغنده بو دکلو صفا یوق اولور زردالموسی مانند خورما که یوقدر بر طرفده آکا ثانی بو حالی بیلمش ایدی جمله مخلوق مقرر ایلمشدی آل عباس محقق ایلوب ایتمشدی فرمان مقامن قیله جتنده اول الله مقرر ایتدی او قافنده آنی

که سندن حاصل اوله باغ و بوستان
 دخی بیتسون قمو اشجار و ائمار
 که فریاد ایله مرغ خوش الحان
 اکر برصوده اولسه سبزه زاری
 زمانیه چیقوبده ایله جریان
 چیقوب هنکام کلد ایله فریاد
 که وصلت دملری اولدی اودملر
 بواسلویده یازوب نامه تمامی
 واران آدملر ایله بز صحابه
 کتیردی چون بولر مکتوبی رومه
 پیکار باشنه جمع اولوب اولولر
 دیدیلر « واره لم نهرک باشنه
 کیم آنده جمع اولوب جمله کباری
 دعائر ایدر رک آنده جماعت
 صحابه کیم یازوب ویرمشدی نامه
 مبارک صو دخی دیکلهدی آنی
 تماماً اوقودی مکتوبی قاری
 که کویا نامه یی نهره ایتدی تفهیم
 نیجه ائیمه تعظیم اول کلامی
 نیجه درلو اشارت اولدی آنده
 هماندم نیجه حکمت اولدی ظاهر
 پس آندن صوینه آقوب یورودی
 پس آندن کونه کونه زار آقدی
 آچیلدی پس او (خرقیله) اوواسی
 یرینه واردی هرکس ایتدی معمور
 جیعاً زائد اولان ماء جاری

ییوب آندن صفار ایده انسان
 که کونا کونه بیته سنده ازهار
 قرارگاه ایدینوب انواع مرغان
 آنی کیم کورسه قلمایه قراری
 کوروب سیر ایاینلر اوله حیران
 اوله سگ بلبل شیدایه استقاد
 کلور وصلت کیدر جمله ستملر
 دخی کوندر دیلر جمله سلامی
 آلوب مکتوبی اول کیتدی جوابه
 کلوب کوستردیلر خرقله قومه
 که انتخاب ایله احباب وولیلر
 کوزو منزله باقه لم ایشارینه
 طور بصف صفا قوشیخ و صغاری
 ظهور ایتدی نیجه درلو کرامت
 اوقویوب نامه یی ایردی تمامه
 که صویک کویا وار جسم و جانی
 ایشیدوب صو اودم ایلدی زاری
 قبول ایتدی کلامی اولدی تسایم
 لسان حال ایله طویدی سلامی
 دل اهلینه بشارت اولدی آنده
 رسولک امتی قیلدی تفاخر
 عیاناً « الله ، الله ! » دیر ایدی .
 عجبیلر کوردی او کیم اکا باقدی
 کوروندی هرکسک ملک اساسی
 رعایا و برایا اولدی مسرور
 آقوب بولدی کمال اوزره قراری

دیدیلرکه : « یارسول ذوالمنن یوز طوتو بن آغلادیلر هربری هرکیمک مرأت قلبی اولدی پاک اول کیشی کیم کندوسندن محواوله ظاهر اولور آنده ستار العیوب کشف اولوب جمله حقایق درلری لطف ایله قیلور تجلی آکا حق یا پیمبر دن اولانلره نیجه جمله سنک قلبنه ملهم اولوب دیدیلرکه اکا ایله فتح باب ابن ابی طالب علی در شاه دین جمله من صویه یازه لم بر کتاب کوندره لم بر کشتی احسابدن جمله اصحابه دخی سویدیلر یازدیلر برنامه بسم الله ایله یازدیلر « پس احمد مختار حق نامه واردقده سکا ای ما پاک عاشق شیدا لغکدن کچ آصو ناسه انفع اولو بن وقتیه آق نیجه بر آه ایله فریاد ایده سک مجرد هوی های ایله ایش اولماز مثال ابکم اول کندی حالکده که سر عشقی صاقلا ، سنده که وار که حدکدن تجاوز ایتمه اصلا که سندن بوله انسان انتفاعی اگر آغلار ایسه ک وقتیه آغلا

کل بزم مشکلمز حل ایله سن « مرقد پاکنه قودیلر سری دیدیلر اقرار ایدوب « ماعر فاک » ذات حقده کندولیکن یوق قیله ستر ایدر عینی ستار العیوب ظاهر ایدرلر چو باطن ارلری علم اسرار لدن اولور سبق کشف اسرار اولما سونمی ای خواجه ؟ مرتضی کیم جمله دن اعلم اولوب بزه ویر کلسون جزای کامیاب دیدی « بکا کشف اولوب در یوقین یازه لم هم اسممزشیخ ایله شاب عزت واکرام کورن احبابدن « بزه ده ملهم اولان بو » دیدیلر مصطفی نامی یازلدی اوله وجه پاکنده اولان انوار حق اتباع یولنه ایت انسلک مست ومدهوش اولوب آقمانی قو تا که اوله روز محشر یوزوک آق عشق ایله کندیکی برباد ایده سک سنک کوزوک یاشیله دنیا طولماز قوی بوجوش و خروشی کیت یولکده میسر اوله تا که سکا دیدار که سندن حاصل اوله نیجه معنا بوله سک حق قننده ارنفماعی زمانیه چیقوب بر خوشجه چاغلا

بن اولدم چونکه ما معجزاتک
 بنی بر کره نوش ایدن رجاله
 بوشوق ایله تمام ایتدی فغانی
 اولوب جاری فغان وزاری کویا
 تحصن ایتکه خاک وغباری
 کچوب یازی ، دره دریای نیلوش
 طولوب جمله صو (خرقیله) اوواسی
 قچوب خلنی صودن هپ طغانه چیتدی
 قرال یاننه کلدی جمله آدم
 که دریا اولدی جمله اووامز
 دیدی: «عاقلمری برایش ایدلم
 که زیرا آنده ایتدیلر دعایی
 واروب بیلدیرم حال تمامی»
 یازوب نامه ملک کونرددی آدم
 بوجانبدن واروب نامه اوشاهه
 امیر المؤمنین اول ابن خطاب
 اوقوتدی نامه بنی بیلدی تمامت
 دیدی: «پیغمبریمز بیل دیریدر
 مرادیکز نه ایسه اوله حاصل
 آخر

بریره جمع اولدی صحب مصطفی
 جمله اصحاب رسول کبریا
 دیدیلر که: «واره لم پیغمبره
 بزه آندن اولیسردر بر جواب
 مرقد پیغمبره جمله واروب
 قیلدیلر آکا صلاتیه سلام

که سندن ایسترم هم التفاتک
 شفاعت ایله یالوار ذوالجلاله»
 همان آچاققرله اولدی روانی
 اووه لر اولدی کویا مثل دریا
 کوتوروب یایدیلر سدی ایله یاری
 ایدوب جوش خروش آقدی سیلوش
 صو ایجره قالدی اولرک بناسی
 که طوفانوش اولوب دنیا صو آقدی
 دیدیلر: «نولیسر بو حال عالم
 بیقیلیدی اولریمز ، هپ یووامز»
 مدینه شهرینه واروب کیده لم
 دعاسیله سیل آلمشدر اووایی
 که راضی اولدیلر خاص ایله عامی
 آکا دیرلر ایدی «پیک» مکرم
 آنک عدلی ایریشدی مهروماعه
 اوتورمشدی یاننده جمله اصحاب
 کلوب نطقه دیدی صاحب صلابت
 جمیع انبیانک سروریدر .
 قچن کیم اوله سز شرع ایله عامل»
 قطع

ابن خطاب عمر ایله مرتضی
 سویلدیلر هر بریسی بیری
 دیه لم احوالمنز اول سروره
 اوله لم عامل ، بوله لم چوق ثواب»
 خاکپایه جمله یوزلر سوروب
 باشلایوبن سویلدیلر هپ کلام

اول مبارک صو باشنده خاص و عام
 اول مقام اولدی نظرکاه خدا
 مفتی دور زمان ، اهل یقین
 ایلدکه حج ایچون عزم سفر
 اولمغیله بو ولایت راه حج
 عزت ایله بودیاره کلدی اول
 مجلسنده حاضر اولان عارفان
 ایلدیلر آنده استفتا اولر
 صورت قنواده ویردیلر جواب
 « اراده ایلیوب یاری
 یازوب اتراب و احجاری
 ذلال معجزاتندن
 خواجه کسدی تیغ ایله
 ماحصل صو بویهجه اولدی روان
 اول فضا کم بوق ایدی آنده پیکار
 هپ قیودن ایچیلردی صولری
 کوردیلر کم آقدی نهر بیکران
 اهل اسلام اولدیلر جمله تمام
 کوردیلر بو نهری جاری باثبات
 ایدوب جوش و خروش آقدی قرایه
 آنک صیت و صداسن صامه خالی
 لسان حال ایله دیر « یا محمد
 بنم عاشق سکا جان و کوکلدن
 بکا قیلمق قرار ایکن اوله می
 بنم سندن مرادم بودر ای شاه
 بیله کیرم سنکله جتته بن

مسکن ایدوب طوتدیلر آنده خیام
 سیر ایدرلر پادشاه وهم کدا
 (حضرت اسعد افندی) شیخ دین
 بو دیاری ایلدی سیر و کذر
 اولدیغیچون داخل من کل فنج
 واردی نهره سیر ایچون بولدی وصول
 اولدیغیچون مفتی صاحب زمان
 « بوضویک اصلن بیان ایت » دیدیلر
 دیکله بودر اول جواب باصواب :
 مبارک آغزینک یاری
 نهرلر ایلدی جاری
 بو یرلر اولدی دل سیراب
 بتون کفسار نجاری »
 معجزات مصطفادن هر زمان
 اولمشدی باغ و بوستان ، سبزه زار
 هم صو ایچون وار ایدی قیغولری
 دیدیلر جمله اولمق مسلمان
 معجزات مصطفادن خاص و عام
 بر صودرکه مثیلدر نیل و فرات
 هاندم باشلادی ذکر خدایه
 که ذکر الله ایدر دیکله مقالی
 که سنسک مظهر لولاک امجد
 سنک فکرك بنم کیتمز دیلمدن
 فضالر بکا هیچ مسکن اوله می ؟
 مبارک یوزکی ککوستره الله
 شفاعت قیل اریشمه رحتمه بن

کوندنر آنی رومی معمور ایلسون چون امیر المؤمنین بولدی صفا منقطع اولماز جهانندن تا ابد هتزله کلدی امیر المؤمنین کیزله دی صندوقه ایچنده آنی کوندروب اول دره نی اعجاب ایله احترام ایله آنی کتوردیلر جمع اولو بن «بوسجردر» دیدیلر دیدیلر «بونی قویالم بریره قودیلر بریره یاری سنکی چوق ظاهر اولدی آنده انهار کرام نه بره کم قودیلر سه چیقدی صو هر بری بر درلو سوز سویله دیلر یاری واروب قودیلر طاش مرمره

زمزم ایله اهل رومی صوله سون دیدی ظاهر معجزات مصطفی جمله یه آندن اریسردر سند چیقدی آغزندن اودم در همین خرم اولدی کورنک حان وتی عزت واکرام ایله ، احباب ایله خرقل رومه آنی یتوردیلر «بویلاندر ، یامکر در» دیدیلر اولیه طور اراق ، اوله طاش ودره « برده در طاشی چوق ، طور انغی یوق معجزات مصطفیان ای هام چون هاندم جاری اولوب آقدی صو بونک اوزره انفاق ایلدیلر چوغی منکر اولدیلر بیغمبره

قطعه آخر

قوینجه سنک اوزره مائی ظاهر سربعاً آنده دخی اولدی جاری دیدیلر اول پیکاره شمندی (اژیز) جمیعاً ایتدیلر تجدید ایمان معجزه وهم کرامت اولدی بو اولدی مشهور زمزم ایله اسمعیل لیک بودر معجزات کبریا منکرینه اولدی معلوم بالتمام زبده اولاد اسماعیل خلیل انبیا و اولیانک افضلی معجزاتندن ظهور ایتدی پیکار

طلوع ایتدی اودم بر ما طاهر رسول کبریا نک آغزی یاری نه حکمتدر کم آقار سویله تیز تیز ایدوب تصدیق اولوب جمله مسلمان زمزم احمد دکلیدر بو صو؟ هاجر آنا ایله باباسی خلیل او شفاعت کانی تاج اصفیا بیلدیلر اول حضرتی هپ خاص وعام حضرت احمد معین بادلیل آدم اولادینک اول در اکملی طا کیدر زمزم دینلسه صد هزار

صحبته اولادینه اولادینه اولسون سلام
 اهل اخباردن روایت اولنور
 برکون اول سلطان زین انیسا
 اوتوروردی ، رحمة للعالمین
 ابن خطاب عمر اول کان جود
 حضرت آغزندن مبارک یارینی
 ویردی آغزندن دیدی که « یا عمر !
 یوامانتدر سنک آغزکده بیل
 آنی بلع ایتدی امیر المؤمنین
 دار محتندن محبت دارینه
 یار ثانی ، عادل و عامل عمر
 برملک آدی خرقل روم ایدی
 کورمدیلر یوزینی پیغمبرک
 نامه یازوب کوندروب اول قوم خال
 دیدیلر که « ایسترز بز یا امام
 ظاهر اولسون ایلمزده برپیکار
 ترک ایدلم دین کندی ییلمز
 هم مسلمان اوله لم بز بالتمام
 نامه کلدی چون مدینه شهرینه
 نامه کلدی چون کابولدی وصول
 ظاهرأ ویردی جواب باصواب
 کیجه واردی مرقد پیغمبره
 چوق تضرع ایلمه رک آغلادی
 بین نوم ویتظه اول پاک ذات
 دیدی کم « قالیر باشکی یا عمر !
 سکا ویردیکم آغز یاری که وار

انار ایله اولدی چونکه دین تمام
 چوق تواریخده حکایت اولنور
 واقف اسرار پاک (هل آتی)
 هم صلاتیله امیر المؤمنین
 حضرت سرورله قیلمشدی سجود
 اول نبوت آغاجی اثمارینی
 امر حقدر ، سن بونی طوت معتبر
 وقتی کلنجه یه دکین صافلا غیل «
 مصطفیانک سرینه اولدی امین
 کیتدی سلطان ، قودی یارین یارینه
 اهل اسلام بولدی درونده ظفر
 کندیبی وجهله قومی شوم ایدی
 معجزاتین بیلمیوب اول سرورک
 صاندیلر که اوله بو ایشی محال
 دینکز حق ایسه بیلدیر بالتمام
 جاری اولسون کوردلم هم آشکار
 وقف ایدلم اکا بتون ایلمز
 سوزومز هب جمله بودر والسلام «
 اول خایفه و عدالت بحرینه
 کوردی معنائین بیلوب اول پراصول
 لیک دوشدی قلبنه چوق اضطراب
 مقدمینه قودی باشن ، یوز یره
 « یا حبیب الله ! مدد ایله » دیدی
 کوردی کم کلدی کوروندی برصفت
 حق قتنده چون سن اولدک معتبر
 کیزی ایدی اولسر در آشکار

رسول ایله جریان ایتدیکنی کوروب کرچه ایمانه کلدی ، اما حضرت عمره وغیری امیر المؤمنینلره هر سنه هدایا کوندروب بووجهه بوشهر حمایه رسول اللهه اولمش ایدی . زیرا بوخرقیل (عراقیوس) قیصرک حضرت عمر مدینهده دردنجی برده پرمغیله کوزینی چیقاروب کور خرقل اولوب حیاتهده بولندیغی مدتجه خلیفهیه قورقوسندن هدایا کوندریدی . الی هذا الان بوشهر خلیفهلرک حمایهسنده اولوب حرمین حاکمی ضبط ایدر . قره مان پاشاسنک توابعی اصلا تعدی ایده مز . وبر حاکمی دخی شریعت طرفدن اولوب اوج یوز پایه سیله شریف قضا در . آبادان ناحیه وقراسی واردر . سنوی یدی کیسه مذکور ناحیه لردن حاصل اولور . کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسبی ، شهر ناچی ، شهر صو باشیسی وصو تقسیمنده میر آبی یعنی صواغاسی واردر . اکر صواغاسی اولماسه روز شب غوغا اکسیک اولماز . زیرا بوشهر بیغمبر پیکاری طاغی دیننده واقع اولوب شرق وغرب وشمالی خرقل اوواسی عد اولور . بو محمل فرحفزاده ایسه الی بیک قدر باغ وبانجه ومزارع واردرکه جمله سی بورادن صو وارلمغه محتاج اولدیغندن برصو حاکمی واردر . هرکسه صو صره سیله ویریلیر ، بوشهر سرای عالیله آراسته ومعمور اولوب هر خانهده بر ماء جاریه ، حوض وشادروانلره پیراسته اولمشدر .

(قوجه محمد پاشا جامعی) : سلمان خانک وزیرینک جامعی اولوب . معمار سان بناسیدر . متعدد مسجد وتکیه سی وار ، خانلردن (رستم پاشا کاربانسرائی) معمارسان بناسیدر . حامی وچارشوسی ، بازاری ، ما کولات ومشروباتی اولدجه ممدو حدر . زیارتگاهلردن (المولی اسکندر زاده عبد الرحیم افندی) خاصه تربه پرائواری اولوب زیارتگاه ارباب دلدر . ستایش مسیره معجزه رسول یعنی پکار باشی — بونک حقدکه کی (جمالی) مزحومک منظوم ستایشنامه سی بورایه تبرکاً یازیورم : بسم الله الرحمن الرحیم وبه نستعین یا فتاح .

حمد قیلدق خالقه واجب در نعمته انس و جن طالب در
هم صلات ایله سلام واحمد مظهر لولاک او سر امجده

شیرین برقصه‌در . چارشو ایچنده سایمان خان جامعی واردر . قورشونلی بر بنای معظمدرکه معمارستان بناسیدر . بوندن بشقه مسجدلری ، اوچ تکیه‌سی ، مکتب صبنانی ، سوق سلطانیسی واردر . بورادن طقوز ساعتده ارکلی به کلدک . اوصاف شهر قدیم وقلعه عتیق ارکلی — ملك عثمانیده سیاحت ایتدیکنز یرلرده درت ارکلی واردر . بری روم ایننده استانبول قریبنده سلوری ایله تکفور طغانی آره‌سنده (تکفور طغانی ارکلیسی) اولوب لیمان عظیملی برقلعه کهن آباددر . بری‌ده قره دکز ساحلنده شهر بارطین ایله آق‌ه‌شار آره‌سنده بارطین ارکلیسی‌در . بری‌ده صارو خان ارکلیسی اولوب کیت کیده خراب اولمده‌در . برده بوقره‌مان ارکلیسی اولوب حضرت رسول کبری‌انک حضرت عمره ویردیکی آغزی یاری معجزه‌سیله و حضرت سلطان علما و جلال‌الدین رومی مولانا‌نک نظرکاهی اولمسی سببیه کوندن کونه آبادان اولوب معمور اولمده‌در . ابتدا بانسی بقول تاریخ‌ینوان حضرت سام بن نوح علیه‌السلامدر . صوکره قلعه‌سنی خلافت حضرت ابو بکرده اصحاب کزینک غلغله‌سی خوفندن قیصر هرقل (هرقلیوس) بنا ایدوب اسمنی هرقلیه دیمش ایدی . بعده درت یوز سکسان درت تاریخنده سلطان علاء‌الدین بوقلعه‌نی محاصره و جنگ عظیم و نبرد الیم ایله فتح ایدوب جمیع مجروح‌لره بینمبر پیکارینسک باشنده کی چاموردن سورنجه جمله اهل درده اول کل مبارک دوا اولدیغندن (ارکلی) یعنی « ارچاموری » دیمکدن غلط اوله‌رق (ارکلی) نامیسه مسمی نظرگاه اولیا برشهر رعنا اولمشدر . بعده خاتی عصیان ایتدیکندن ابوالفتح محمد قلعه‌سنی فتح ایدوب اشقیاتحصن ایتسین دیهرک جابجا هدم ایتشدر . برپشته اوزره شکل شمس شدادی بنا ، برقلعه رعنادر . اما ایچنده دزداری ، نفرائی ، جبه‌خانه‌سی یوقدر . ابوالفتح غازی تحریری اوزره قره‌مان ایالتندن معاف ، مسلم ، حرمین محترمین اوقافی برشهر معموردر . آستانه سعادتده دارالسعاده آغاسی قانون پادشاهی اوزره ناظر اموریدر . آنلر طرفندن بر محتمم آغای ذی‌شان یوز آتلی ایله حکومت ایدر . اتلی ملوک اسلام‌النده ایکن حرمین وقفی ایش . حتی دست کفارده ایکن قرال هرقل بوشهرک صوبی معجزه

اوچيوزدن متجاوز کیمی ملا، کیمی بک و پاشا، هریری بررباغک کلی عارف باللهلرتک دنیا ایدوب آستانه مولاناده چرخ ایله سماع صفا ایدر لر. هریری عقیده ارسطوی نانی، مصنف، مؤلف، فقرا یله تفاخر ایدر جانلر واردر. شب و روز عشق الهی ایله سرمست و سرباز درویشاندر. کیلار، فرون، مطبخ دارالاطعام دخی خیرات خان سایان در. بوتکیه نیک قربنده ایکی مناره لی بر جامع و بر مدرسسه، بر عمارت دارالضیافه آثار سایان خاندندر. بوخیرانک هپسیده کار کیر بنا اولوب قباب عالیله مینی و سراپا نیلگون رصاص خاص ایله مستور بنای عظیملردر. نتیجه مرام ملک عثمانیده بویله بر آستانه عظیم یوقدر.

بو آستانه خارچنده کی قرافه درویشانده آسوده اولان کبار اولیاء الله: —
(الشیخ حضرت صدر الدین قنوی) قیومچی باشی اوغلی ایدی. والده سنی. محی الدین العربی آلوب اوغلی صدر الدینی محی الدینه تسلیم ایتدی. بووجهله جمیع علوم اولین و آخرینی و علم لدنی محی الدین عربییدن تحصیل ایدوب مرشد کامل اولمشدر. محی الدینک اوکی اوغلی، پرورده و نظر کرده سی بولمشدر. رضی الله عنهما.

(المولی محی الدین محمد بن محمد الشهبیر بقر بلوس افندی) مولویان قربنده مدفوندر. (المولی احمد بن اول الطروینی) مولویان جنبده آسوده در. بو قونیه شهری شهزادکان آل عثمان تختی اولغله نیجه بیک شهزادلرک نظر کاهیدر. و نیجه لری ده بوراده مدفوندر. حتی ۹۶۲ سنه سی سلیمان خان شهزاده سی سلیم خانی قونیه یه والی نصب ایدوب « حکم حکومت و عدل و عدالت ایلسون » ذیو ایالت مزبورده نی توجیه و احسان ایلدکده بوییت زیبا تاریخ دوشمشدر: لوی عدل شهزاده اوروپ نور قرمان ایلیرینی قیلدی آیدین

قونیه شهرندن قالتهرق ینه جانب قبله یه سکز ساعتده اسماعیل قصبه سنه کلدک. قونیه قره پیکاری قصبه سنده منزل آلدق، روم ایلنده دخی قرق کلیسا قره پیکاری اولغله بوکا قونیه قره پیکاری دیر لر. قونیه خاکنده و قضاسی حدودنده حاکم کلدر، آب و هواسی لطیف، باغ و باغچه لری لطیف

سلطان ولد بیدار اولوب طی مکان ایله لارنده ده بولنور. پدرینک والده سنک حالت نزعنده یتشوب آنی بنا ایتدیردیکی لارنده مولوی خانه سنده دفن ایدر. ینه طی مکان ایدرک قونیه یه کلیر. بوکشف وکرامت لرینی افشا ایتدکلرنده ۷۱۲ سنه سی آخرنده مرحوم اولورلر. مدت عمرلری سکسان طقوز سنه اولوب پدر عزیزلری حضرت منلا خنکار یانسه دفن اولنورکن مولانا حضر تلرینک دست شریفلریله سلطان ولد افندی یه یر کوستردکلری مثبتدر. رحمة الله عليهم اجمعین .

بو حقیر پرتقصیر بیک آلمش تاریخنده ملک احمد پاشا افدمز صدر اعظم ایکن فرمان پادشاهیله بو آستانه نی تعمیر و ترمیم ایدوب اوقافنامه لرینه نظر ایلدیکنده حسب ونسب لرینی بوکونه تحریر اولنمش بولدم .

اوصاف آستانه حضرت مولانا — بنای سلطان سلیمان خاندنر . دهانجه ملوک وسلاطین بو آستانه نی تعمیر و ترمیم ایتشدنر. اما سلیمان خان بغداد فتحه کیدرکن ایکی یوز کیسه مصرف قویوب بغداد بهشت آبادی فتح ایدوب کلنجه اولا سلطان العلماء فرزند ی منلا خنکارک صندوقه لرینی زراندوزه مستغرق ایتدیروب سیم شیکلر و جانب اربعه سنده حسن خط کلام عزیزلر و سیم اوانی شمعدان و بخوردان و کلابدان و چراغانلر ایله آراسته ونجه بیک ذی قیمت قنادیل و مصنع مصاوبات ایله پراسته ایدوب حضرت سلطان العلمانک صندوقه سنی جمله دن عالی ، و منلا خنکارک کنی آندن آلتنجه ایدوب و سر سعادت لرینی مولوی کلاهلری اوزره بیاض دستار مولویلر ، کشمیری و لاهوری شالار ، و طیلسان سنت محمدی ایله مهابت و صلابتلی اویله قبر موزونلر درکه حرم شریفدن کورن آدنه وهم طاری اولوب عادتا بردهشت حاصل اولور. بو قبر لر سماعخانه نک قبله جانی گوشه سنده اولوب درت چوره لری شیکلیدر . اوزر لرنده بشقه قبلری یوقدر . سماعخانه میدان ی بر مجلا سحرای مصیقلدر . باشقه مطربخانه لری و عبادتخانه لری ، سحرانی ، و سائر عمود موزونلرله بنا اولنمش بر آستانه در . بیاض مرمرخام ایله دو شمش واسع بر حرمی وارده روزنلری اطرافده اولان خیابانه ناظر در . هفتده بر آیین مولانا اولوب

حضرت مولانا نك ده مسقط رأساری باخ دیاریدر . عالم صباوتده ایکن
 یدریه بتون اقربا وتعلقاتلری ایله قرمان ایلرینه کیشلردر . تاریخ
 ولادتلری هجرتک (۶۰۴) نجی سنهسی ربیع الاولنک التنجی کونیدر .
 زمان سعادتارده طریق نقشبندیده درت یوز بیک مسلمینه پیشوا اولوب
 وکندیباری ده علمای ظاهر دن ایکن شمس تبریزی حضرتلرندن جهازفقری
 قبول ایدوب علم باطنده دخی آنلردن تکمیل فنون ایله تکمیل ایدوب طریق ایله
 سعادت رفیق مولوی بی ایجاد ایلدی . درت یوز بیکدن زیاده عباداللهی دخی
 ارشاد ایدوب بعده کوچک سلطان رکن الدین سلیمان زماننده ۶۷۲ سنهسی [۱]
 جمادی الاخرنده دار فسادن دار بقایه رحلت ایدرک پدرلری ایله یان یانه
 صندوقه ایچنده مدفوندرلر . بوحساب اوزره مدت عمر عزیزلری ۶۸ سنه
 اوج آی اولمش اولور . قدس الله سره العزیز . حضرت مولانا نك یادکاری
 اولان مشوی مغزیسی مغز قرآن ورهبر درویشان حقیقت جویان اولوب
 حکمی تابقیم ثابت وجلوه کر ضمیر اهل دلدر . غواص دریای دین ودر بحر
 یقین (الشیخ حسام الدین حسن بن محمد بن حسن بن اخی ترکان) : حضرت
 مولانا نك نظر کردلر ننددر . مشوی شریفک تألیفنه سبب بودات شریفدر .
 حضرت مولانا دن صکره جمله فقراتک اذنیله صاحب سجاده اولمشلردر . ۶۸۴
 سنه سنده غیاث الدین مسعود سلجوقی زماننده مرحوم اولوب حضرت مولانا
 جنبنده آسوده قاتمشددر . سلطان دنیاودین ، سیمرغ قف یقین (الشیخ حضرت
 سلطان ولد افندی بهاء الدین ابن حضرت مولانا جلال الدین رومی ابن حضرت
 مولانا سلطان العلماء) حضرت منلا خنکازک فرزند ارشدی ایدی . ولادت
 سعادتلری قونیه ده ۶۲۳ سنه سنده واقع اولمشدر . چای حسام الدین
 حضرتلرندن صوکره خلیفه اولوب بونک زماننده بیوک والدهلری یعنی
 حضرت مولانا نك والده مشفقهلری قونیه شهرینک قبله جانبه بر منزل
 دراز بعید لارنده شهرنده ساکن ایدی ، بوسلطان ولد افندیکن واقعسنه
 بیوک والدهسی کیروب (یتیش ، یاولدی ! حالت نزع مدر بنی دفن ایله !) دینجه
 [۱] رکن الدین سلیمان شاه ثانی ۵۹۲ دن (۶۰۰) قدر حکم ایش اولدیغندن
 یوقمه کیخسرو ناک زماننده اولتی کر کردر .

قونیه لیلر اهل و عیال لریله سکنز آی مرآمده ساکن اولوب ذوق و صفا ایدرک فلکدن کام آیلرلر. نیجه بیک باغ اولری و کلبه احزانلری، جامع، مسجد، مصلی و خانلری، حمام چارشی و بازار یرلری واردر. اهالینک قونیه یه کلمکه هیچ ده احتیاجلری یوقدر.

(آق سرائ) — قونیه نك شرقده اولوب اوچ مرحله لك یردر. قبله سندن (کافرین) قاعه سنی کچوب لارنده قلعه سنه وار یایرکه بر کر کلی قونا قدر. جنوبنده آدالیه (انطالیه) و علائیه (آلانیه) اسکله لری اولوب ایکیشر قونا قدرلر.

قونیه نك اندرون بیرونده آسوده اولان کبار اولیاء عارفین

اولا مفتی اسرار الهی، مشاهد انوار نامتاهی، شمع دانش، چراغ آفرینش، امام صاحب صدر، هام عالیقدر، شمع عالم، چراغ خرم، عمده اصفیا، نور دیده اولیا الشیخ حضرت سلطان العلماء اسم و کنیه شریفه لری: حسن بلخی الخطیب ابن محمود الخطیب ابن مودود بن ثابت بن مسیب بن مطهر بن حماد بن عبدالرحمن بن امیر المؤمنین حضرت ابا بکر الصدیق در. نسب شریفلری صدیق پاکه منتهدر. کندولری بلخدن سلطان علاء الدینه کلوب ۶۰۵ تاریخنده دیار رومه داخل اوله رق نشر حقایقه باشلادی.

۶۳۱ تاریخنده مرحوم اولنجه ساچوقیلرک صوک کوناری ایدی. بعده اوغلی (جلال الدین رومی) که حضرت منلا خنکار بن حضرت سلطان العلماءدر، سجاده نشین خلیفه سی اولدی. سلطان علما کندی آستانه سعادتنده مدفوندر. پدرلرینک صندوقه سیله برابر صندوقه ده: بر طالبان ایقان وساریان رحیق عرفان غوث الواصلین، سندالمتقین، مطلوب الطالبین، خورشید سپهر امامت، جمشید سریر کرامت، منبع عیون مشاهده، مجمع فون مجاهده، بحر وفا، کان شفا، منفرد اصفیا، مجتهد اولیا (الشیخ منلا خداوندکار جلال الدین رومی یعنی حضرت مولانا محمد بن سلطان العلماء حسن البلخی).

شام جوازنده بولور . اما شعبری غایت یاغلی اولدیغندن آته چوق ویرمه دن احتراز لازمدر . حبوبات و اوتلری چوق ، مزرعه لری وافر ، برکات و غنیمت برشهردر . زرکرلری ، کلاهییلری ، خیاطلری ، بربرلری مشهوردر . اما دباغلری ملک عثمانیده کی دباغلرک اگ ماملرلیدر . مرام طاغنده برکونه چیچک حاصل اولورکه نیلکوندر . دباغلر آنک ایاه دبغ ادیم ایدوب اسمانی رنگ ، کول شفتالی صاری ، طورنجی ، قرمزی سحختیان اعمال ایدرلرکه عرب و عجمده معروفدر . ما کولاتندن بیاض اتمکی و کاهیسی [۱] ، چورده کی ، باللی بوره کی ، حلواسنک کونا کونی ، زلیبه سی ، پاندیسی و پشمانیسی و طحینه سی مشهوردر . اما صابونسی ایاه جانم بیاض حاقه چینسی عاشقار تناول ایتدکده لذتندن دماغلری دوشق اوله کورور . خصوصی حلواجی چارشوسی واردر . « قونیه ده آدمه حلوانی دوکدرک ییدرلر » مثلی مشهوردر . میوه لرندن مرام طاغنده قرالدوله و قرالدین نامیله ایکی کونه مشمش آلوسی اولورکه شامک حموی قایصیسندن لذت ، آبدار و خوشکواردر . یکریمی درلو آزمودی و کراز و دوراقیسی ، اوزوم صارمه سی ، بادم قیرمه سی اولور . طبیعت ارض اقتضا - سنجه بورالرده لیمون ، طورونج ، نار ، انجیر ، زیتون کبی میوه لر اولماز .

مسیره لری — هرکس وبتون سیاحلر قونیه نك مسیره لرینی ، خیابانی مدح ایدرلر . حقیقت حقیرده یکرمنجی سیاحتیم اولان بوسفرمه قدر بویله برخیبان کورمه دم . بودین سرحدنده پچوی سرم شهرینک قاعه آردنده کی (بارود خانه) مسیره سی ، قریم نیم جزیره سنک صوداق باغی ، اسلامبولک یوز یتشدن زیاده باغچه و کستانلری ، ملاطیه نك اصپوزوسی ، تبریزک شاه جهان باغی بو قونیه نك مرام مسیره سنک یاننده برچن زار بیله دکدرلر ، نتیجه سلطان العرفا جلال الدین رومی حضر تلیله یتمش یدی طبقه لک کمیندن غوث اعظم لک مظهر توجهی اولمش نظرکاه اولیا بر شهر دلارادر . طقوز بیک قدر باغ و باغچه سی واردر . برغرب الدیار کیمسه بو باغلرک ایچنه کیرسه غائب اولور کیدر . طیور خوش الحانک صداسندن انسان حیات تازه بولور .

[۱] کاهی بزم (سمید) دیدیکیز قوری اتمکدر .

سرای عالیری واردر . پاشا سرایی مشهوردر . خانلرندن آت بازاری قپوسی
 خارجنده فاتح بغدادك اول والددسی کوسه سلطانك بناسی اولان خان عظیم
 مشهوردر . یکریمی التی عدد خان مجردان واردر . بدستانیه برابر جمله بیک
 طقوز یوز دکان عالیسی واردر ، یوزلرجهسی سراپا معمور اولوب کارکیر
 بنادر . کارکیر بنا ودمیر قپولی قنادلر ایله مینی قورشون اورتولی بدستانندکی
 عنقا خواجهلرده بتون دنیانک ذی قیمت متاعلری موجوددر . سپاه بازاری ،
 سراجخانهسی ، تخته القلعهسی معمور و مزیندر . آب وهواسنک لطفاتدن
 جمله خلقی تندرست وقوی البیهدر . اول قدر مسن ومعمر اولورلرکه قوتلری
 کیتمش ، عمری یوز یتشه یتمش ، تاب وتوانلری یتمش اولدقلری حالده
 یینه دینچ اولورلر . علماسی عاقل ، سید ، نجیب کامل آدملردر . قونیه نیک
 حلواجی وبربر جوانلری شهره آفاقدر . اشراف واعیانک سرآمدی (حضرت
 مولانا زاده حلیم چلی) در . یکریمی عدد قدر اءلاطون وابن سینان نشان
 ویریر حاذق ، طیب ، فصاد عامل حکماسی واردر . هم صحبت اولدیغمز
 آدملر ایچنده مستجاب الدعوه لر وار ایدی . عسکری طائفه لری جمله سمور
 کورک واقشه فاخره کیرلر . علماسی کونا کون صوفلر وملایی بزلی کیرلر .
 اهل حرف وسائر ارلری هپ محب مولانا اولدقلرندن مولوی کلاهلری
 اوزره دستار محمدی صارارلر . اهالی هب ترکدر . فصیح البیان بدیع اللسان
 کیمسه لری واردر . غایت حقیقی وغریب دوست آدملردر . آب وهواسی
 مدوح عالمدر ، « معرة النعمان وحلب الشهباء هواسندن دها لطيفدر »
 دیرلر ؛ حقا که وقت سجرده بد صبا سندن انسان خیات تازه بولور .
 قلعه خارجنده صو تقسیم ایچون برقه بنا اولنمشدر . اوقبهده اوچیوز
 التمش التی لوله یه صو تقسیم اولنوب شهرک جامع ومسجد ، خان وحمام واعیان
 سرایلرینه هب آندن کیدر . منعی مرام طاغنددر . ایکی بیک یدیوز صو
 قیلری واردرکه بوستان صو واریلیر . وجمیع نباتات بوسایهده نشو ونما
 بولور . شهر بشنجی اقلیمک وسطنده اولوب صیف وشتاسی اعتدال اوزره در .
 یدی درلو دانه دار بغدایی اولوب دوه دیشی تعیر اولتان برنوع عالیسی انحق

وفرت اوزره اولد یغندن سپاه کتخدایری ویکچیری سرداری یرینه بر معظم
 یکچیری چاوشی وحتسب اغاسی ، واوچ یرده شهر نایبی وشهر صوباشیسی ،
 پاجداری ، قلعه دزداری ، قرق پاره بیوک و کوچک طوپلری ، مستوفی
 جبه خانلری واردر . جهت جامعه ایله بر شهر آباداندر . بوشهر معظم جبل
 حرامک جانب شرقیسنده بر دوز صحرا ده واقع اولوب طماغه بر ساعت
 مسافه در .

جامعلری — الك قدیمی ایچ قلعه ده (سلطان علاء الدین اول جامعی) درکه
 دیلار ایله تعییر و قلملرله توصیف اولنه مایه جق درجه ده مصنع بر جامعدر .
 لکن ایچ قلعه ده اولغله جماعتدن آزاده قالمشدر . بو ایچ قلعه بر مرتفع یرده
 واقع اولوب مکلف و مکمل جبه خانه سی و طوپلری واردر . بو قلعه نك شرق
 و شمال جانبلری صحرا ایله برکولجکزددر . قونیه دن کچن بتون پیکار لر بو کوله
 منصب اولور .

(جامع سلطان سایان خان) برر طبقه لی ایکی منارلی ، واسع حرملی
 برصاص خاص ایله مستور بر جامع بر نوردر . مسجدلری ده کثیردر . دار
 التدریس لرینک اک مشهوری نمانجی مدرسه سیدر . اون بر عدد دارالقرایی
 واردر . اوچ یرده دارالحديث موجوددر . یوز یتیش یرده مکتب صیانی
 واردر . هر سنه صره و عطیه سی و یرایر قرق قدر درویش تکیه لری واردر .
 اک مشهوری (تکیه حضرت شمس تبریزی) درکه برقبه عالی اولوب آنده
 دخی آیین مولانا سوریلور ، محکمه یه قریب بر تکیه قدیمدر . چشمه لری ده
 چوقدر . منبعلری هپ جبل مرآمده اولوب تقسیم قبه سنندن کلیر . اوچ
 یوزی متجاوز سیل شراب طهوری واردر . اون بر عدد دار الضیافه سی
 اولوب نعمتی هر آن مبذول اولانلری (عمارت تکیه حضرت مولانا) ایله
 (عمارت سلطان سایان خان) در . حماملرینک اک مشهوری (آستانه حمامی)
 اولوب کار قدیم ، آب هواسی خوب وزیبا بر حمامدر . قلعه ایجره (صونقور
 حمامی) ده بویله در . اعیان ولایتک نقلی اوزره جمله سرایلرنده سکسان
 قدر سرای حماملری واردر . اوچ یوز قرق قدر باغلی باغچلی ، آب روانلی

ایتمشدر . صوکره ارضروم طرفلرنده نهب وغارت چوغالدیغندن اورایه کیدوب انتقام المق اوزره ایکن پدری علاءالدین مرحوم اولمشدر .

روم سلاجوقیلرینک اک صوکی بو علاءالدیندر . جمله اون درت نفر پادشاهلردر . التیوز طقسان طقوز تاریخنده ارظغرل بکک اوغلو عثمان بک خطبه اووقودوب سکه کسدیروب امیر اولمشدر . بوقونیه حوالیسی قره مان اوغللرینک لارنده قالب قوصوه محاربه سنده خداوندکار غازی شهید اولدقدن صوکره اولجه مطیع اولان بوقره مان اوغلری دخی عصیان ایلمشدر .

بونک اوزرینه یدی یوز طقسان ایکی تاریخنده بیلدریم بایزید خان دریا مثال عسکرله بیلدریم کچی یتیشوب قونیه قلعه سنی امان زمان ویرمیه رک فتح ایلدی . بووجهله دارالملک قدیم ساجوقیان ، دارالامان بلاد قرمان حمیه قونیه دخی عثمانلی شهرلرندن اولدی . قانونی سالیان خان تحریری اوزره حالا قرمان ایالتی نامیه بشقهجه ایالت اولوب پاشا مقریدر . پاشاسنک خاص همایونی آلتی یوک التمش بیک التمش آچقه در . ایکی بیک عسکر ایله ایالت ضبط ایدوب الی بیک غروش تحصیل ایدرک کیدر . بوایالک خزینه دفتر داری ، دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ، چاوشلر کتخداسی ، چاوشلر امینی واردر . وایالتده یدی سنجاق واردر . اولا قونیه شهری پاشا مقری سنجاغیدر . لوای قیصریه ، لوای نیکده ، لوای یکی شهر ، لوای قیر شهری ، لوای آق شهر ، لوای آقسرای سنجاقاریدر . زعاتی (۶۸) ، تیماری (۲۱۱۱) در . دفتر دارینک خاص (۶۵۰۰۰) ، دفتر کتخداسنک خاص (۶۵۰۰) در . تیمار دفتری ده بویه جهدر . آلای بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیلری واردر . بوایالتده کی تیمار وزعامت صاحباری حین سفرده جبه لولریله ، پاشاسی عسکریه جمله (۱۲) بیک کزیده قلیج عسکری اولور . غزاده برارباب تیمار موجود اولماسه تیماری آخره توجیه اولنور . قونیه بش یوز آچقه لوق مولویتدر . نواحیسنندن قاضیسنه سنوی بروجه عدالت یکریمی کیسه حاصل اولور . مذهباری هپ حنفیدر . نقیب الاشرافی ، اعیان وعلما وصلحاسی واردر . مولوی فقراسی ده کثرتلیدر . عسکری طائفه سی ،

ایدردک عم زاده لری چویان بانی بورایه حاکم نصب ایتدیلمر . فقط بو آراق ایرانده ابوسعیدجهانگیر پادشاه اولدیغندن چویان بانی وزیر یی مقامنده ایدی . یونک اولاد لرینه آل چوبانیان دیرلر . صوکره ابوسعید آل چوبانیان ایله برقیز ماده سندن طولانی (پاسن) صحرا سنده جنک ایدوب هر نه قدر ساجچوق ودانשמندیلر یاردم ایتدیلمر ایسه ده ینه چوبانیلر منهدم اولوب دولتلی آق قیونلیلره کچدی . دانشمندیلر ایله ساجچوقیلر ایلوله یه رک سیواس و اماسیه یی ضبط ایتدیلمر که دانشمندیلر بوراده قلوب ایلقین نکسار شهر نی پای تحت ایدندیلر . صوکره بونلرک یاردمینه ساجچوقیلر قونیه یی ضبط ایدوب اوراده کسب استقلال ایدیلر که بونلرک آخر دمنده ده عثمان غازی طبل و علم صاحبی اولدی . ایشته قونیه قلعه سنک اوچنجی بانیمی دخی ساجچوقیلردن سلطان علاءالدین در .

اشکال قلعه قونیه — بشیوز آلتش طقوز تار یخنده سنک تراشیده ایله سلطان عزالدین قلیج ارسلان بن مسعود انشا ایدوب متانت و یردک بانی رابع اولمشدر . برایوان و دیوانخانه سلطانی یاپدیرمش ایدی که اول عصرده ایوان کسرادن نشان و یرردی . زلزله دن منهدم اولدوقده کیقباد ساجچوق تعمیر و ترمیم ایدرک بر خندق عظیم انشا ایتشدی که عمقی اون بر ، عرضی الی ، قدسوری اوتوز زراع ملکیدر . طشره قاتنده کی حصار استوار دیواری دائراً مادار اون بیک کر مه آدیلمر . آت پازاری قپوسی اوزرینه زنجیر لره آصیلمش بر قوری آت قفاسنه کم اوروب عبرت نما اولمق ایچون قویمشلردر . بینجی اولان بومملکت اهالیسنه نصیحت ایچون قونمشدر . یعنی عورته و آت اعتماد ایتیبوب آت قوری قفا اولور سده باشندن کمی اکسک ایتیه رک باشندن لجام و زمامی اکسک ایتیه سک دیمکدر . ایچ قلعه سنک جرمی معلوم دکدر . بوقلمه زمان ساجچوقیده اون ایکی قپولی ایدیه ده عثمانیلر ایله کچدکده دودی بر ایلوب دیکر لری سد ایدلمشدر . جمله چار کوشه سی رخام ایض ایله کونا کون هندسه فروشانه زهلرله مزین مقرنسلی مصنع بر قلیه در . اک صوکره سلطان علاءالدین کیقباد بن غیاث الدین مجدداً بنا

سلطان علاءالدین نقریس مرضنه مبتلا اولدقدن سوکره بوراده افاقت بولدینی ایچون اوزرینه مفید و مختصر برقبه ، برجامکان بنا ایدوب ارسلان باشی کبی ایکی مرمردن صو حوضه جریان ایدر . صیجاقلنی معتدلدر . بعض کیمسه لر کوزه لر ایچره صوغودوب نوش ایدر لر؛ غایت عذب وشیریندر . جذام ، فاج ، برص ، خنقان ، ذات الجنب خسته لقلرینه نافعدر . بوراده یارغار جانبرارمز اولان مرحوم ومغفورله فهیم چایی نك قبری واردر . بوذات ایوب پاشا ایله مصره کیدوب مذاقی سایان افندی کندیسینی غمز ایده ایده کوزدن دوشوروب برقدی . فهیم داغ درونندن اذن آلوب رومه کلیرکن بو ایلیغیده مرحوم اولوب درون شهرده جامع محرابی اوکنده مدفوندر . رحمة الله علیه ! فهیم اون یدی یاشنده ایکن حروف هجا اوزره ترتیب دیوان ایتشددر . حالا شعرا آره سننده دیوانی پک دکر لیدر . کویا زمانک عرفی وصائبدر . فغانیه سنه ، نعت شریفنه زمانمز شعراسی نظیره دیه مامشدر . لطائفه متعلق اون لسان اوزره بحر طویلدن اون ایکی بنددر هجویه سی واردر . اودخی برلهجه غریبدر . کرچه لساننده سهل برلکنت واردی ، اما جولان طبعی ، تیز فکر لیلکی زمانمز شعرا سننده یوقدر . خصوصا بابایی مصر فلاح لرندن کورک یاپار ساتار بر آدم ایدی . فقیر فهیم یکر می بر سنه معمر اولوب نامرادار غر بتدن دار غر بته روان اوله رق حضور رب عزنده نعت نبوی قرائت ایتک ایچون عزم جنات عالیات ایلیدی . رحمة الله علیه ! ایلیغین اعیانندن وملك احمد پاشا افندمزك اغالرندن کفه لی ابراهیم اغا ، رمضان اغا ، مسلکی قاضی زاده ابراهیم چایی وسائر احبا ایله وداعلا شوب ینه جانب غریبه (۹) ساعت کیدرک قونیه قلعه سنه کلدک .

قونیه قلعه سی — بونک بانیسی یونانیانندن تاریخ نیوان صاحبک قولنجه نشان ولد آلکساندران ولد خر قیلاندر ، سوکره حضرت عمر له مکاتبه لری اولان مشهور قیصر ایکنجی دفعه تعمیر ایتشددر . بورایه امت محمدن اینلک دفعه اوله رق کلان سلچوقیلردن علاءالدین کیقباددر بونلر روم ساچوقا لر ندر لر . ساچوقیلر ماهان دیارندن آل دانشمندیان ایله کله رک آذربایجان مملکت لری فتح

سرگذشت حقیر — نصف اللیلہ نغیر رحلتہم چالووب جملہ آخر لقلر کیتدی . حقیر دخی خدامارمی کوندروب برغلام ایله شہردن طشرہ چیقدم . خاطرہ خطور ایستیکہ هرکیم خواجه نصرالذینی زیارت ایدرسه لظا ئقندن . خاطرہ بعض شیلر کلوب البتہ کولر دیرلر ، آیا کر چکمیدر ؟ دیه شہراہک صول طرفندن مزارستانہ صاپوب طوغری قبر شریفنه آت ایله واردم . برکرہ « السلام علیکم یا اهل القبور » دیدیکمده خواجه نصرالذین ترہسی ایچندن « وعلیکم السلام ای جان ہمام » دیه برصدا کلنجه آتم اورکوب ایکی ایاغی اوزرہ قالقدی . فرلایہرق مزارستان ایچرہ شاخہ پرتاب ایدوب مزارستان ایچندہ برآیغی برقبہ ککیردی حقیر آز قالدی قبر عذابی چکہ یازدم . ینہ ترہہ خواجه دن بری : « آغا صدقہ کزی ویریکزده کولہ کولہ کسیدیکز ، بری کلیکز بری » دیه حایقردی . مکر ترہہ دارایمش حقیر : « برہ حریرف بن اهل قبورہ سلام ویردم ، سن انلرہ نا اهل ایکن نیچون سلام آلدک ؟ » دیه برقاج ایچہ صدقہ ویردم « وار یاردیحیک الله اولہ ! » دیه دعا ایلدی . طوغریسی شوخالہ حقیر دخی کولہ کولہ کچدم کیتدم .

المولی خسرو زاده مصطفی افندی — بروسہدہ زین الدین حافی جبانہ سندہ درر غرری تألیف ایدن ملا خسروک سطر رشیدیدر . اسکوب قربندہ اییک شہرندہ دنیاہ کلشدر . نصرالذین جبانہ سندہ آسودہ در . ذات پاکی دنیادن آخرتہ آری کیتدی . بورادن قالقہرق طقوز ساعتدہ ایلغین قصبہسنہ کلدک . زمان قدیمدہ شہر عظیم ایمش . جلالی وجمالی ظلمندن خراب اولمشدر . ایلغین تسمیہسنہ سبب ایلدیجہسی اولمسیدر . چونکہ ایلدیجہیہ قدرتدن ایلمش اصی صومغانسنہ اولہرق « ایلغین » دیرلر . قرمان ایالتندہ آق شہر ناحیہ لرندن یوز الی ایچہک قضادر . عسکری طائفہسی چوق اولدیغندن سپاہ کتخدا بری ویکیچری سرداری طرفندن حکم اولنور . شہری واسع برحمرادہ اولوب باغلی وباغچہ لیدر . جامع ومسجدی ومصطفی پاشا کاربان سرانی نامیہ کلربان سرانی واردر .

اوصاف کرماب — (ایلغین) ک غرب طرفندن برابر دیندہ بریکاردرہ

واشرافی چوقدر . سپاہ کتخدایری ، یکچیری سرداری ، شہر ناٹی ، شہر محتسبی ، شہر صوباشیسی واردر . قلعہ سی برپشتہ اوزرنده اولوب فتحندہ عسرت چکلدیکیچون خرابدر . آنکچون دزداری وقلعہ نفراتی یوقدر . اما شہری برخیا بان فواح ایچندہ اولوب فوقانی ، تختانی زیبا خانہ لری واردر . بسجدلری ، تکیہ لری ، مدرسہ لری ، مکتب لری ، خان و عمارتی سوق سلطانسی واردر . آب و هواسی لطیف اومغله اہالیہنک تندرست اولوسی لازمہ خالدندر . علما و صلحاسی ، اعیان و سپاہیسی ، لباس فاخرہ کیر محتشم آدم لری واردر . جہاسی تجار ، اہل خدمت ، اہل صنعت ، غریب دوست آدم لردر .

اولا شہرک جانب قبہ سی خارچندہ کی خیابان ایچرہ علمای دین ، سیمرغ اہل یقین ، (المولیٰ حضرتہ الشیخ خواجہ نصر الدین) مدفوندر کندوسی آق شہر لیدر . غازی خداوند کارہ تیشوب عہد ییلدیرم خانہ ، نشوونما بولمشدر . فضیلت باہرہ صاحبی اولوب حاضر جواب احتجاب کرامتدن ، حکیم ، امر دین و دنیاہ مستقیم و معتدل براولوجان ایدی . تیمور ایہ ہم مجلس اولمشدر . تیمور خان شرف صحبتارندن حظایدوب اول حکیمک خاطر شریف لری ایچون آق شہری معاف طوہرق نہب وغارت ایتہمشدر ، جمیع لساندہ اشبو خواجہ دانانک نصاح و لطائفی ضرب مثل مقامندہ مستعملدر . جہادن بری : « برکون تیمور خواجہ ایہ ہامہ کیدوب برر فوطہ ایہ غسل ایدر لکن انہی کلامدہ تیمور — خواجہ افندی بن کہ جہا نکیر بر پادشاہ ذی شانم ، صائم مقلغم لازم کلیرسہ بنی قاچہ آلورسک ؟ دیر . خواجہ — قرق آقچہ یہ آنجق آلوردم ، جوابندہ بولور . تیمور — بہی خواجہم ، نیم فوطہم قرق آقچہ ایدر . خواجہ — یا بن دہ قرق آقچہ یہ فوطہ یی آلوردم ، یوقسہ سنک کبی بر مغول پارچہ سنی نیابہ جقم ؟ برمنغریلہ ایتمزسک ! دیدکدہ حاضر جواب لغندن تیمور خان حظ ایدرک وافر احسانار ایدر . دہا نیچہ یوز بیکلر جہ شتر کر بہ لطائفی وار کہ دیلر دہ داستاندر . ییلدیرم خان فوتندن سوکرہ عصر چلی سلطان محمددہ ارتحال دار بقا بیوروب بوآق شہر خارچندہ قبہ و تربہ معلومہ سندہ دفن اولنمشدر . جانب اربعہ سنی پارہ تاق احاطہ ایتمشدر . رحمۃ اللہ علیہ .

اوصاف آستانه عزیز — بو آستانه عالینک بر جانبنده بیوک بر قبه ایچنده
 بطلال غازی آسوده در . اشکنده و قپوسنک قپاقرنده کموش پوللر وسیم قاقه
 کللر و کموش قفل و مفتاحلر واردر . بو قپودن ایجری کیرن زوار دوچار
 دهشت اولماق قابل دکلدر . برمهاتلی و اوزون قبرا اولوب قدی تام اون آدیمر .
 درت چورده سی کونا کون چراغانلر و بخوردان و کلابدان و شمع دانلرله قات
 اندرقات مزیندر . داخلی و خارجی اطرافنده یتمش عدد حسن خط کلام عزت
 واردر . سرسعادت طرفده کونا کون علم و اوقلر ، طبیل و کچنلر واردر .
 درو دیواری جهاز فقردن دف ، قدوم ، نفیر ، طبل ، زیل ، یم ، تیر ، پالهنک ،
 زردسته ، داوودی صاپان ، کشکول ، تبر مسلمی و اشیای کونا کون ایله
 پیراسته در . دیوارلرنده هر کلن عاشقانک کونا کون خطاری واردر . حتی
 حقیر دخی کستاخه « شفاعت یا محمد اولیایه » دیه یازدم . بو آستانه نی مرتضی
 پاشا ایله زیارت ایدرک عزیزک روح پرفنوحی ایچون بر « یس » شریف تلاوت
 ایتدک . پاشا اقدمز جمله فقراسنه یوز التون تصدق ایدوب حرم شریفنک
 اورتاسنده کی شادروانده اوچ قربان کسدی . آندن قپو آراسنده (کیزلیجه
 بابا) زیارتی واردر . بو ذات تا خراساندن یتمش اوقه نمدپوش خرقة پشمینه
 ایله پیاده جه کلوب بو آستانه یه قدم با صدقده کمال عشق و محبتدن سید بطل
 قپوسی اشیکی مرمرینی بوس ایدرکن دندان اوروب ایصیردقده مرمری
 قیروب دیشنی ده قیراق قان صاچار . صکره اودیش ایله قیریق مرمری قلع
 ایدرلر ، کیزلیجه بابا تر به سنک دیوارنده طورور . بو زیارت آستانه ده یوقوش
 یوقاری حرمه چیقارکن قپو آرقه سنده در . سراپا نیلکون رصاص ایله آستانه
 اولوب بر قونا قلق یردن ماوی قورشونلرینک شعشه‌سی تموج دریا کی برق
 اورور . اما قصبه نک قلعه‌سی بر پشته اوزرنده اولوب خرابدر . و ارووشی
 یوز اللی خانلی ، باغلی و بانچه‌لی ، جامع ، حمام ، خان و سوق مختصر لره نائل
 بر قصبه جقدر . حتی اشانگی درده کرده میت اورتولی یتمش اوجاق بر خان
 عظیمی واردر که فاتح بغداد مراد خان رابعک سلحدار و مصاحبی مصطفی
 پاشا بغداد سفرینه کیدرکن بنا ایتدیرمشدر . بونک جوارنده (المولی لورن

صغوق صو قاتلنجه اعتدال اوزره اولور ، غایت نافعدر . پارمقده خاتم مقولاسی سیم خالصدن معمول شیلر بولنورسه صاپ صاری ایدر . جرب ، جذام علتلرینه نافع ایسهده بروسه قاپلیجه لری کبی مکلف بنالی دکدر . بورادن قالدقهرق (۸) ساعتده سیدی بطلال غازی قصبه سنه کلدک .

اوصاف قصبه سیدی غازی — (جعفر بن حسین) سید غازی نک مسقط رأسلری مراد نهری کنارینه قریب ملاطیه شهریدر . بونک وقایعی اولکی جلد مزده مفصلاً مسطوردر . بونلرک پدرلری حسین غازی انکورینک قبله طرفده بر منزل بعید اولان حسین غازی قریه سنده مدفوندر . کندوسی روم حربلرنده شهید اولمشدر ، بوراده مدفوندر . کندوسنه تعشق ایدن قرال قیزینک دخی قبری معلومدر . ساچوقیلر ماهان دیارندن دانشمندیلرله خروج ایدوب ۷۶۶ تاریخنده ممالک ره میهن بلاد قره مانی آلدقده بوراییده فتح ایدوب اوزرلرینه ساچوق بکلری قبه ومطبخ ، سمارت وسائر شیلر یایدیر مشلردر . صوکره خراساندن حاجی بکتاش ولی یدی یوز اتباعیلره رومه کلمک ایچون (خواجه احمد یسوی) حضرتلرندن اذن آلدقده کلوب بوسید بطلال آستانه سنده ساکن اولمشدر . حتی اوزمان اورخان غازی بروسه دن حاجی ولی بی کورمک ایچون سید بطلال آستانه سنه کلوب مشرف اولمش و آنک رجاسیاه آستانه نی دخی اعمار ایدرک شهرینده بیک عدد خانه خلقی اسکانیاه بویوشدر ، حاجی بکتاش ولی خلیفه لرندن (پیرجه سلطان) دخی بوراده تکیه نشین اولمشدر . حالا بیوک آستانه اولوب ایکیوزی متجاوز خلوق ، سلیم ، حلیم دوریشلری واردرکه « اکر موا الضیف ولوکان کافراً » مضمونی اوزره هرکلنه اعزاز واکرام ایدرک روزوشب آینده ورونده یه جان ودلدن خدمت ایدرلر . بونلر مصنع قاشیقار ، چوکان وپالهنکلر وکونا کون سحر آسا ، اعجاز یما شیلر ایجاد ایدوب خرقة بها ایچون آینده ورونده یه هدایا ویریرلر . هر بر درویش بو آستانه ده مطلقاً بر ایشه مأموردر . میدان قار - شلکندن باشلا یه رق پایه قطع ایده ، ایده تر به داره قدر چیقارلر . تر به دارلقدن صوکره آستانه عزیز شیخلکنه ارتقا ایدرلر .

اولمشدر. ايلك جمعه خطبه سنى عثمان اسمنه (طورسون فقيه) نام ذات او قويوب عثمان غازى سادات كرامدن (اد بالى) نام عزيزك دختر با كيزه اخترى آلوب اورخان بك آندن تولد ايتدى. آنك ايچون آل عثمان والده لرى طرفندن سادات كرامدن لر. عثمانچق بك اولنجه بابامى ارطغرلى بوسكوت شهرنده دفن ايدوب شهرى ده معمور ايتدى. بعده ييلديرم عصرنده تيمورلنك بوشهرى يغما و خراب ايتمشدر كه حالا ارطغرل ترباسى بيله او قدر مكاف بر آستانه دكلدر [۱]. بورادن قلقه رق (اسكى شهر) ه كلدك.

اوصاف قلعه اسكى شهر — قلعه سى بروسه تكفورينك بنا سيدر. مورخ لر بوشهرده سام بنا سى ديرلر. اسكى زمانده شهر عظيم ايمش، حالا آنارى ظاهر در. بورايى ۷۳۱ تاريخنده روملردن اورخان غازى آلمشدر، حالا اناطولى ايلاننده حاكمك ويوز اللى اچقك قضا در. اشراف وسپاهيسى چوقدر. قاضي سنه بروجه عدالت التى كيسه كاير. سپاه كتخدا يرى، يكيچرى سردارى، مفتى و نقيب الاشرافى واردر. قلعه سى خراب آباد اولديغندن دزدارى چوقدر. شهر اون يدى محله در. خانه لرى باغلى و باغچه لى معمور و آباداندر. جامع و مساجدى ايچه در. مدرسه لرى وارسه ده كار كير دكلدر. يدى مكتب صيبانى، يدى تكيه اهل طريق، يدى خان خواجگانى واردر. چارشيسى سگز يوز قدر دكاندن عبارتدر. هوا سنك لطافتندن كوزللى چوقدر. خلقى محب غريب الديار آدملر در. چوقه واقمشه فاخره كير اعيانى چوقدر. شهر ك درت چوره سى كل و كلستان، باغ و بوستان اولوب حبوباتى فراوان و غنيمت بر شهر در. حتى پاشا افندمزه بوشهر اهالى سندن بيك عدد قيون ويدى آت و اوچ يوز آرابه آرپه و بومقوله ذخائر هدايا اوله رق كلدى.

اوصاف كرماب اسكى شهر — شهر ك خارج شهابلى سنده باغ و باغچه لر ايچنده كار كير قبله له مبنى برحه لطيفه در كه عشر آ فى عشر اولان حوض عظيمى آب كرم ايله طولودر. صوبى غايت سخونت اوزره اولديغندن

[۱] اشبو تربه مقدسه صورت مكمله ده طرف شهر ياز بدن انشا و توسيع بيورلشدر.

کتخدا یری ، یکچیری سرداری وار ؛ اما نقیب الاشراف و شیخ الاسلامی یوقدر . لکن علما و صاحبی ، اعیان و اشرافی واردر . بر بحق اوقه کلیر آبدار آیواسی اولورکه خدا عالم ربیع مسکونده نظیری یوقدر . آیوا پروزده سی ، آیوار چلی دخی ممدوح عالمدر . صقاریه نهری اوزرنده اوزون و اخشاب بر جسر عظیمی واردرکه عبرت ما آتاردندر . بوشردن قالقوب ینه جانب قبله کیده رک محصولدار و آبادان یرلردن کچوب (۱۲) ساعته (سکوت) قصه سنه کلدک .

اوصاف قصه سکوت — بروسه سنجانغی حکمنده لفکه قضایی نواچیندن حاکمی ، باغلی و باغچه لی آب و هواسی لطیف بر قصه بدر . یدی یوز قدر کره میت ایله اورتولی ترک خانه لری حیوی متعدد جامعی ، خان و حمامی ، چارشو و بازاری بر یردر . ممدوحانندن اوزوم طوروشونک انوعی اولورکه دیلرله تعیر اولتماز .

زیارت ارطوغرول غازی — عثمانیلرک جد بزرکوارای اولان عثمان غازینک پدریدر . ابتدا بونلر ماهان دیارندن چیقوب آل سلجوقدن (سلطان علاء الدین) ه اوج یوز نفر معیتله کلوب بر جوق بیوک جنبکلرده بولنه رق یوز آقلقرلی کوسترنجه علاء الدین کندیلرینی بوی بکی ایدوب طبل و سنجاچ صاحی اولدی . ارطغرل خان بروسه جانلرندن کچوب تاقسظمونی به وارنجه قلیچ اوروب بامرالله نه جانبه توجه ایتدیلسه منصور و مظفر اولوب مال غناملر ایله سلطان علاء الدینه کلیردی . [۱] حکمت خدا علاء الدین بلاولد فوت اولدقده جمه اعیان روم بو ارطغرل خان بک نصب ایدوب فقط ده سکه و خطبه صاحی اولمده دن لفکه و سکود مابینده اولان بر جنک عظیمه . مجروح اولوب کندیلرینک وصیتله عثمانجق دیار یونانده طبل و علم صاحی بک ایتدیله . ۶۹۹ تاریخده اولمشدی . (اولا عثمان) ترکیبی بوکا تاریخ واقع

[۱] اولیا چلبینک شوروی تاریخ ایله مؤید دکلدر . ارطغرل غازی حضرتلی « اوج بکی » اولدقرلی جهتله سلجوقیلرک روم سر حدینی محافظه ایتدیکی و تضرلی ده هپا وجهت اولدینی وارتمخالنده یرینه عثمان غازی حضرتلی تعیین ایدیلوب سلجوقیلردن سوکره یعنی ۶۹۹ ده اعلان استقلال ایلدیکی معلومدر .

جلی خط ایله اسماء حسنی وسائر نقوشی آره‌سنه (آستانه شیخ رومی بودر) دیه تحریر اولمشدر . وشویت دخی اوراده یازیلیدر :

ای مرید سر روحانی اولان اهل‌یقین آستان‌شیخ رومه کل‌که اشرف زاده‌در بغداد فاتحی ساسطان مراد خان رابعک بو آستانه‌نی تعمیر ، وترمیمنه تاریخدر :

کوب سلطان بحر و بر   معمر قیلدی درکاهی
آنک آتامنه تاریخ   (ازطف مراد خانی)

سنه ۱۰۲۳

(مولانا تاج‌الدین ابراهیم) — خطیب زاده لککه مشهور آفاق مؤلفیندن برکیمسه ایدی . حضرت منلا یکان تلامیذندن اولوب تکمیل فنون ایتیش ایدی .

سر علی افندی — آستانه جنبده حمدی چلی بن‌الشیخ اشرف زاده ایله بر آستانده مدفوندر . تاریخچی :

کفت علمی برای او تاریخ   روح سر علی محبت باد

سنه ۹۴۱

المولی پیر محمد افندی — اناسیه‌ایدر ، اشرف زاده قربنده مدفوندر . بوزیارتلردن صکره اعیان شهردن دفتردار زاده‌لی حسن اغا وسائر اختیارلرله وداعلا شوب ینه جانب قبله‌یه (۹) ساعت کیدرک (لفکه) قصبه‌سنه کادک .

اوصاف لفقک — اهل قری (لوکه) دیرلر ، بروسه‌خاکنده واسکی برویه قرالترینک بناسیدر ، صکره عثمان‌ایلرک ایلک بکی اولان عثمان غازی بورایی روملردن آلمشدر . قاعه‌سی مربع‌الشکل ، سنک بنا ، کوچک وخراب آباد برویرانه‌در . کندیس یوز‌المی آچهلوق برقصادر . یتیش پاره قدرقراسی وار . قاضیسنه سنه‌وی اوچ کیسه اولور . ایلرجه حاکمی واردر . شهری صقاریه نه‌ری کنارنده اولوب باغلی ، باغچلی ، اتی یوز‌خانه‌لی ، بش‌جامعلی درت خانی ، حمامی ، مکتبلی ، مختصر چارشیلی شیرین برقصه‌در . سپاه

کورفزینه آیغی جریان ایدر . چوردسی قرق بش پاره باغلی بانچهلی جامع و حاملی ، سوق مختصرلی معمور قرا تزیین ایدلشددر . ایچنده اوتوز عدد صیاد ماهی قایقیری واردر . اک ادنا عمقی یکریمی قولاجدر . جوانب اربعهسنی بر آتلو آدم برکونده دور ایتمک ممکندر . صوی غایت کوزل اولدیغندن یتیم درلو بالنی تعداد اولنور . از جمله الحانیه ، اکه ، صالابالقیری مشهور آفاقدر ، اصلارایچهلری یوقدر . غایت کوزل چوربا وطوالری اولوب سربیع الهضم اولدقدن ماعدامقویدر . آوجیلری بوبالقیری یکیشهره ، کملیکه وبازار کویته کوتوروب کار ایدرلر . صوینده جمیع بلاد اهالیسی ائوابلرینی بیقارلر . هیج صابون سورمدکلری حالده ینه بم بیاض اولور . بوکولده یدی کون بر آتی بیقاسلر و صویندن ایچیرسهلر لحم وشحمی زیاده اولوب کوزل اولور . وبوکولده بولنان پوللی بالق غایت لذیذ اولور . اما تپهسنده ایکی سیوری میک اولور اون قیرمالیدر . او میکلر چیقارلمدن پیشوریلورسه بالغک اتی یم یشیل اولور . او میکی دیگر بردیری بالغه سانجیسهلر وجودی محو اولور . بونک ایچون بوکولده بولنان دیگر بالقلر کمکلی بالقدن خوف ایدرلر .

بروسه یکی شهری بولنور — ازنیق شهرینک قبلهسنده وارناوود طانغک آرقهسنده در . اذنیقک لدوس طرفنده کول آشیری لب دریاده کملیک مقصبهسی واردر ، غرب طرفنده کی بازار کوی قصبهسنک منارهلری کورینور ، شرقنده کیوه بش ساعتکدر . ایشته یکیشهر بوقصبه لک آرهسنده واقع اولوب (اک کوروجک) ولکه قصبه لرینه طقوز ساعتدر .

زیارتگاه کلین و کبار — اول سلطان دنیا و دین سیمرخ قاف یقین ساکن کلبه سلطانی عارف صمدانی الشیخ الشهیر باشرف اوغلی رومی یتیم بیک مریده مالک بریشوای عاشقان ایدی . « اشرف اوغلی رومی » تخلص ایدر پیاکیزه اشعاری واردر ، صوفیون میسانده تلاوت اولنور متصوفانه و اون مقامده الهیات دیوانی دنخی واردر . درون قلعهده جامعی جنبنده بر آستانه عظیم ایچنده مدفوندر . بو آستانه نک جوانب اربعهسنده کاشی چین اوزره

تکیه‌لر — یدی تکیه‌در . اما قطب‌الاقطاب اشرف اوغلو تکیه‌سی مشهور آفاق فقرا ایله مملو بر آستانه نهر واقعدر .

عمارترلر — یدی عمارتردر . خیرالدین باشانک ایکی عمارتی وارددر . بری اسکی ، دیکری یکی عمارت نامیله مشهوردر که بای وکدایه فی کل یوم مرتبانی چورباسی مبذولدر . بوندن بشقه اورخان غازی عمارتی رمضانده دائمدر . بلبان اوغلو عمارتی و اشرف زاده‌نک تکیه عمارتی دخی مشهوردر .

حماملری — ایکی چفته حمامی وارددر . تنکی اوغلو حمامی خوش هوا ، خوش ماء و خوش بنا بر حمام روشنادر . دیکری یکی حمام دخی مفرح و دلکشا بر حمام رعنادر . برخان خواجکان اوله‌رق رستم پاشا کاربان سرانی وارددر که معمار سنان بناسیدر .

چشمه و سبیللری — عمارت چشمه‌سی جمله یدی عدد عیون جاریه‌در . تاریخی :

{ اشبو جای خوبده یابیادی سبیل . دیدیلر تاریخی (خیرالعیون) }

سنه ۹۴۸ .

چارشو و بازاری — التیوز دکاندر . کارکیر بدستانی نابود ایسه‌ده جمله ذی قیمت اشیا موجوددر . طقوز یرده استاد کاشی کارخانه‌لری وارددر . عصر احمد خنده اوچیوز کارخانه ایش ویران اولمشدر . بوشهر اقایم خامسدرن اولمغله آب و هواسی لطیفدر . وکوزللیری ممدوحدر . اکثر خلقی چوقه فراجه ، قونتوش و سر حدی کیرلر .

مأ کولات و مشروبات و صنایع — باغ و باغچه‌سی ، سرولی بوستانلری و زیتونی وارددر . بیاض صومونی ، حبوباتندن یاغلی آرپه‌سی غایت لطیفدر . کولنک صوبی مشهور آفاقدر . کاشیدن کاسه‌لری ، طبقلری ابریقاری دکر لیدر . دیار عثمانیده نه‌قدر منقش کاشیلی اینه وار ایسه کاشیلری هپ بوازنیق شهرنده ایشاندیکندن شهرک برآدی‌ده چین ماچین رومدر . اعجاز نما ، بوقلمون نقشلی اویله کاشیلر ایشله‌نورکه و صفنده لسان حقیله قاصردر .

اوصاف بحیره ازنیق — قلعه‌نک جانب غربنده غربدن کملیک قصبه‌سی

جانبنه دوشرلر . قلعه‌نک شرقده نیجه‌بیک خانه خرابه‌لری ، باغلر ، باغچهلر ، زیتون ، سرو ، جویر اغاجلی حدودلری نا معلوم جامع میدانلری واردر . اصل شهر یکریمی التی محرابدر . اک مشهوری اورخان غازی جامعیدر . کلیسادن جامعه تحویل ایدلش قورشونله مستور بر معبد عظیمدر . چارشئ ایچنده اولمغله جماعت کثیره‌به مالک ، برمناره‌لیدر . لکن مؤخرأ یاندیغندن سلیمان خان معمار سنانه تعمیر ایتدیرمشدر .

(الشیخ اشرف زاده جامعی) لعل کون کیره‌میت ایله مستور ، کاشئ چینه‌له معمور برجامع پر نوردر که بالذات الشیخ اشرف اوغلی دروننده مدفوندر . کاشئ اوزره مسطور مضع تاریخی شودر :

ولقد بنی بیت الهدی علم الوری سر المبین
فتنی له تاریخه ولتم دارالمتین

(جامع سلیمان شاه ابن اورخان) قورشونلی جامع بودر . (الشیخ قطب العین جامعی) قورشون سزدر اما جماعتی کثرت اوزردر . (خیرالدین پاشا جامعی) یشیل جامع دیه شهرت بولمش برجامع زیبادر .

مسجدلری — مساجدی هپ معموردر . جلهدن قدیمی یکی قیو خارچنده اورخان غازی مسجدی در . جماعتدن غرب عجب برمسجدر . اکا قریب اقربالر یزدن یعقوب اجه زاده (محمودچلی مسجدی) قورشونله مستور بر مسجدی معموردر . لکن ابدسخانه‌لری خراب اولمغله اهل بلده حقیره « معمورایله » دیه ابرام ایتدیلر ؛ امامسافر اولدیغمزدن اقتدارمن اولمیوب فراغت ایتدک ، خدا عودتده تعمیری و ترمیمینی میسر ایده . زیرا برچوق سلاطینک یرلیغ بلیغ شاهیلریله تولیتی بو حقیره ارنأ انتقال ایدوب حالا ضبطمزددر .

دارالتدریس‌لری — یدی مدرسه‌سی وار ایسه‌ده سلیمان پاشا مدرسه‌سی هپسندن مکلف اولوب دارالحدیث و دارالقرای مخصوصی ده واردر . مکتب صبیان — قرق التی مکتبی واردر . (اورخان غازی مکتبی) ، (سلیمان شاه مکتبی) ، عزیز مکتبی ، تکی اوغلو مکتبی کبی بیوکلرندن هر سال اولاد پاکره ثیابلر چیقار .

قراک الئده ایکن یدی یوز اوتوز برتاریخندہ اورخان غازی محاصرہ ایتش،
 بومحاصرہ یدی آی امتداد ایلمشدر . نہایت محصورینہ کملک اسکله سندن
 امداد کلدیکی وقت اورخان غازی معینی تشویق ایدرک کلنلرہ اولیلہ برساطور
 اورخان اوردیکہ جملہ سی بحیرہ یہ غرق اولدی . تکرار قلعه نك محاصرہ سنہ
 شروع ایدرک رخنہ دار اولان یرلردن غزات مسلمان عنکبوت وار ذروہ
 حصارہ عروج ایدرک اذان محمدیلر اوقودیلر . بوقلعه قلجلہ فتح اواندیغی
 ایچون حالا اورخان غازی جامعندہ خطیب منبرہ قلجلہ صعود ایدر . عثمانیلرک
 ایلمک جنک عظیم لرندن بری ده بودر . ازنیق خداوندکار غازی تحریری
 اوزرہ بروسہ سنجانغی خاکندہ حاکم کدر (۳۰۰) آچہ پایہ سیلہ شریف
 قضادر . قراسندن قاضینہ سنہوی یدی کیسہ حاصل اولور . سپاہ کتخدہ
 یری ، یکیچری سرداری ، شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی ، اعیان ، علما
 وصلحاسی ، حلیم سایم صاحب سلوک ، صاحب ورع متقی آدملری واردر .
 شہر نائی قپان محتسبی واردر ، لکن ایچ ایل اولدیغندن قلعه سنک دزدار
 ونفراتی یوقدر . سادہ جہ جلالی خوفندن برقچ قلهلری معمور وبابلری
 مسدوددر .

اشکال قلعه ازنیق — ساحل بحیرہ دوز وواسع برسخرادہ مربع الشکل
 طوغلہ بنا برفرہاد آباددر . هرطوغلہ سی اونز اوقہ کلیر ، خراسان
 کریچ ، جبسین ایلہ بنا اولنمشدر .
 دیوارینک قدی قرق زراع واکی یدی ارشوندر . بربرینہ قریب اوچیوز
 التمش اتی قلہدر . بدنلری مرور ایاملہ خراب اولمشدر . اطرافندہ کی
 خندہ کی تراب ورمال ایلہ مالا مالدر .

دائرآمدادر جرمی اتی بیك (کہرمہ) آدمدر . درت گوشہ سندہ درت قپوسی
 وار . کول کناری قپوسی غریبہ ناظردر . کول دخی قلعه نك غرب جانبندهدر .
 قبلہ یہ ناظر یکی شہر قپوسی واردر . قلعه دیوارینہ صارماشیق صارلمشدر .
 خارجندہ اصلا عمارت یوقدر . درون قلعه دہ اون سکز محلہ و بیك عدد
 کیرہ متلی ، باغلی بانچہلی ، تحتانی ، فوقانی معمور قلعہلری واردر کہ قلعه نك قبلہ

باشنه برر طوربا شعير کتيروب خدمت ايدرلر . اوقافي عظيمدر . جمله ۷۵ عدد دکاندر . صکردهن احداث اولننه بش عدد خاني واردر . بنالري کاملاً کيره ميتليدر . اما هرسک اوغلو احمد پاشانک بوقصبه ايجره جمله جامع و عمارتلري قورشونلي بنای عظيملردر . بونک ايجون «هرسک قصبه سی» ديرلر ، آب وهواسی ثقييدر . سرچه ني ايستمه طوتار . خاقي هپ اصفرالون لاترا کدر . کار وکسه الويريشلي قومسال ، دوز بر محله واقعدر . آندن جانب قبله يه ۷ ساعت دربند قريه سی منزلی .

قريه دربند — بودخی (بلو-بولو) قضاسی حدودنده يوزخانلی ، برجامعلی ايکي خانلی ، معمور و آبادان ، معاف و مسلم بر کويدر ، غایت معموردر . (بلق آباد) قلعه سندنبری قرق کچيد دره لری واردرکه بواهالی اويوللری تطهير ايتمهک و يوجليری قلاووزلره کچيرمهک مأموردرلر . بوکچيدلره حرامی اکسه ، اولماز . ينه جانب قبله يه طاغلری واورمانلری کچوب ازنيق بچيرده سی کنارنده «سولن» قريه سنه کلدک . يوز خانلی ، باغلی باغچه لی سرولی بلده جکدر . اوصاف قلعه عتيق چين روم يعني شهر ازنيق دار يوم — لسان يونان اوزره محرر (ينوان) تاريخنده ازنيق قلعه سی شويله وصف ايديليور :

«بوقلعه ني ابتدا سام ابن نوح عليه السلام بنا ايتشدر . بعد الطوفان سفينه نوح موصل قربنده جودی طاغنده قرار بولدقه کيرن چيقان تيمش کيمسه توطن ايجون برر مکان لطيف آرازکن حضرت سام دخی سياحت ايدهرک بوازيقه کلدی . کوردیکه بر بچيره کنارنده آب وهواسی لطيف بر جای نظيفدر . بوراي معمور و آبادان ايلمش و تيمش سنه ساکن اولمشدر . بقول مورخين ازنيق حضرت سليمان استانبوله قصر بنا ايتزدن بيک يديوز سنه اول اعمار ايدلمش شهر قديمدر . صکره استانبوله بانی ثاني اولان ياقو بن ماديانک دختر فرخنده اختری اولان (ازنيقه) نام قادين سام بناسی اوزرينه مجدداً بر حصن حصين انشا ايتشدر . حالا سياحان بچروبر ، جميع مورخان روم بوشهره «قلعه چين روم عتيق شهر ازنيق» ديرلر . نهايت هاوکدن ملوکه انتقال ايلمش استانبول تکفوری (پوزنطين) اوغلی (الينام)

و (ککیوزه) منزله واردق . بوقصبه جلد ثانیده توصیف ایدلمشدر . بورادن تپه آشاغی اینرک (ایچمه صوبی) اسکله‌سنه کلدک . بورانی بیوک اسکله‌در اولجه بورادن قارشی دیله کچدک ایدی . بوراسی ۱۰۵۰ تاریخده کی ایلك سیاحت‌مزمده مسهل صوبیله ، فلانیله تحریر اولمشدر . اما بوسفر اسکله‌ده ایکی کون طوروب ایکوز پاره آت قایقاریله موافق ایامده قارشی یه کچرک (دیل خان) نه کلدک . بوده اولجه وصف ایدلمشدر . بورادن ینه جانب قبله یه کامل سکز بیک آدیم کیدرک (هرسک) قصبه‌سنه کلدک .

درستایش قصبه هرسک — ۸۶۱ تاریخده فاتح سلطان محمد خان بوسنه دیارنده هرسک قرالک تختکاهی اولان (بولاغای) قلعه‌سنی محاصره ایدوب فتحنده عسرت چکرکن ایچرودن قرالک اوغلی کمند ایله طشره اینوب حضور فاتحده شرف اسلام ایله مشرف اولمش وقاعه‌نک فتیح ممکن اوله‌جق اسباب وحیله‌ری کوسترمشدر . بامرالله قلعه فتح ایدلوب مال‌غنائیمیه برابرمسلمان اولان هرسک قرال زاده‌سی احمد بکه سنجاق طریق اوزره احسان ایدلمشدی . احمد بک اورالده باباسندن قالان سائر یتیم آلتی پاره قلعه‌ری‌ده فتح ایدرک ضمیمه ممالک اسلام ایلدکده خدمتی مقبول شهریاری اولوب عهده‌سنه بوسنه ایالتی احسان ایدیلرک وزیر عالیشان اولدی . بوهرسک قصبه‌سنک یری محصولدار برارض خالی اولوب ممرحجاج ذوی‌الایتهاج اولدیغندن مشارالیه غنا مالندن بوراده یدی یوز خانه رعایا مسکون ایتدیره‌جک بر قصبه انشا ایتدیرر . واهالیسنه‌ده هربر تکلیفدن معاف و مسلم اولدقلرینه دائر خط شریف استحصال ایدر . اهالی‌ده آینه‌ده ورونده‌یه عبادتخانه اولمق اوزره بر منارلی ، واسع حرملی ، درت چوره‌لی قبایی ، ستونلر ایله آراسته ، ایکی قبه عالی ایله پیراسته محراب و منبری طرز قدیم بر مزین جامع بنا ایدرلر . بر مسجدی ، بر مدرسه و بر مکتب ایله بر تکیه ، ایکی خان ، بر حمام و بر عمارت دارالاطعامی وار . حالا جمیع آینه‌ده ورونده مسافرین و مجاورین مهمان سراینده مکت ایدر . مهماندارلری کاربانسرایک هر اوچاغنه برردستی چوربا و آدم باشنه بر نان پاره و برر شمع روغن کتیرلر . وهرآت و دوو-

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیباچه

الحمد لله الذي اقام نظام الاكوان على عمل القدرة بامركن فكان فتبارك الله
احسن الخالقين الذي ابداع الارواح اللطيفة من عالم الغيب بغير يسرة ولا معين
واجتر اجسام الكيفية الى عالم النقل من ماء وطين .
صدكونا صلوات وسلام اول خواجه كائنات ومفخر موجودات اوزرينه
وهزار نالش وافغانه تحيات آل و اولادى واحساب وازواجى وارباب صفه
وشميدان دشت كربلا اوزرينه اولسونكه سيوف مجاهده وغزا ايله مصر ، شام
عراق عرب ، عراق عجم ، نهاوند ، بلخ ، بخارا ، خراسان اقايملىرى فتح
وتسخير ايدهر ك ضميمه ديار اسلام ايلدلىر . بوجهله شام ، مكه ، مدينه
بوللرى امن وامان اولدى . بو حقير پرتقصير (اوليا) ى بى ريا دخى شام ،
اوزرندن حج شريفه كيتمك آرزوسنه دوشوب نيت خالصه ايله عزيمت ايتدى .
اللهم يسر .

۱۰۵۸ سنه سى شعبانك آخرنده اسكداردن شامه كيدركن

قونديغمن منزلار

اولا اسكدارده تام بر آى مكث و آرام اولدى . صوكره قالقيلوب دريا
ايلاه جانب شرقه كيدرك (قرتال) ، (پندك) قريه لرندن عبور اولدى

DR
432
E8
1896
v.3

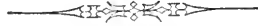
898541

Dudleya affendi

اولياچاي كونا سيني

Dudleya Gashi: sayahotrancai
مؤلفی:

اولياچاي محمد ظلی ابن درویش

۱۳ اوچنجی جلد

طابعی : احمد هودت

معارف نظارت جلیله سنک رخصتله

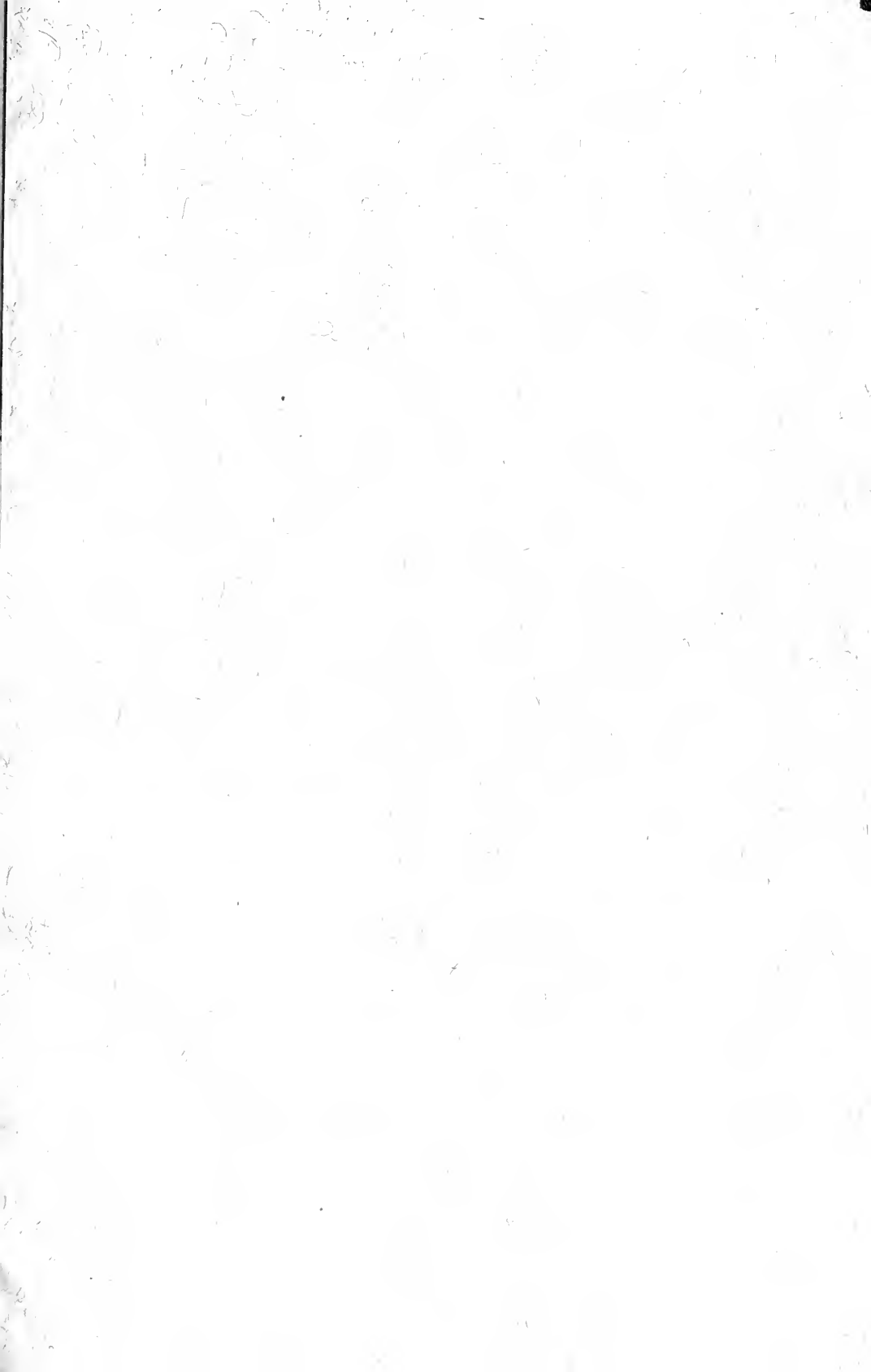
ایلاک طبعی

درسماتده « اقدم » مطبعه بی

۱۳۱۴

۲۱۸۹۶۱۳

DR
432
E8
1896
v.3

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
